SOCIALA MEDDELANDEN

År 1954

Nr 1-Nr 6

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska, och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1954: 1-6.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19541

SOCIALA MEDDELANDEN

År 1954

Nr 1-Nr 6

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

STOCKHOLM 1954
KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER
540090

Sociala Meddelanden År 1954

Utg. av Kungl. Socialstyrelsen

ANSV. UTGIVARE: ERLAND V. HOFSTEN. REDAKTÖR: STEN KRUSE

År 1903: 2 häften. — År 1904—07: årligen 4 häften. — Fr. o. m. år 1908: årligen 12 häften. Pris per årgång (12 häften) 10 kr, per häfte 1 kr. Prenumeration kan ske på postanstalt eller i bokhandeln.

INNEHÅLL

Nr 1

Kriminologiske synspunkter på alkoholismens kliniske utvikling. Av professor dr med. *Örnulv Ödegård* 1
Några viktigare resultat från socialstyrelsens levnadskostnadsundersökning 1952 11
Förlikningsväsendet, en översikt ... 22

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissyttrande över förslag till lagstiftning om insemination 25
Ledamöter i indexnämnden 26

Periodiska översikter

Register 27
Social hemhjälp år 1952 27
Allmänna arvsfonden budgetåret 1952/53 32
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för november 1953 33
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet 34
Sysselsättning och arbetslöshet 36
Litteraturöversikt 42
Recensioner 48
Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen 53

Nr 2

Social teori och socialpolitik. I. Av professor *Gunnar Myrdal* 63
Dispensäktenskap och skilsmässor . 76
Den västtyska republiken och de unga lagöverträdarna. Av dr jur. *Gerhard Simson* 88

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över socialförsäkringsutredningens betänkande om moderskapsförsäkring m. m. ... 92
Ny ersättningstaxa antagen av Svenska socialvårdsförbundets taxedelegation 95
Den sjunde internationella konferensen för socialt arbete 96
FN:s sociala seminarier år 1954 96
Löneutvecklingen 1939—1952 97

Periodiska översikter

Register 98
Fattigvården under år 1952 98
Statens utgifter för sociala ändamål 1954/55 101
Levnadskostnadsindex för december 1953 103
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för december 1953 111
Sysselsättning och arbetslöshet 113
Litteraturöversikt 120
Recensioner 126

Nr 3

Social teori och socialpolitik. II. Av professor *Gunnar Myrdal* 131
Hemhjälp åt gamla. Av konsulent *Margareta Nordström* 141
Varpå beror dyrortsskillnaderna? .. 145
Den privata konsumtionen år 1952 152
Levnadskostnadsindex och partiprisindex — en jämförelse 157
Bostadsmarknadsläget hösten 1953. Av förste aktuarie *Einar Eriksson* 162
Statstjänstemännens löneförhållanden — en slutreplik. Av förste aktuarie *Arne Aldestam* 174

Kortare meddelanden

Statistiska uppgifter om sysselsättning och arbetslöshet i USA 177
Socialstyrelsens konferens för kolonianordnare 177

Periodiska översikter

Register 179
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1953 179
Ålderdomshemmen år 1952 184
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för januari 1954 .. 187
Sysselsättning och löner inom industrin i november 1953 188
Sysselsättning och arbetslöshet 196
Litteraturöversikt 202
Recensioner 209

Nr 4

Social teori och socialpolitik. III. Av professor *Gunnar Myrdal* 211
Sagan om indianen och hans överman. Av docent *Börje Hanssen* . 224
Socialvård och psykiatrisk vård. Av överläkare *Gunnar Lundquist* 230
Ersättning för skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskolor. Av byråsekreterare *Ingeborg Dänhardt* 234

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över 1950 års abortutrednings betänkande angående abortfrågan (SOU 1953: 29) 240
Dyrortsgradering av sociala förmåner i Danmark 242
Utredning om sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistiken 243
Dyrortsnämnden 243

Periodiska översikter

Register 244
Kollektivavtalen under år 1953 ... 244
Löneförhållanden och sysselsättning för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1953 249
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för februari 1954 . 255
Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1952 256
Sysselsättning och arbetslöshet 262
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1953 265
Litteraturöversikt 270
Recensioner 275

Nr 5

Personalen och barnen vid barnkolonierna. Av skolöverläkare *Urban Hjärne* 279
De kommunala bostadstilläggen. Av förste aktuarie *Åke Kjellström* .. 285
Måtutskickning till gamla. Av konsulent *Margareta Nordström* 290
Internationella arbetskonferensens trettiosjätte sammanträde. Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici* 293
Lönerna under tredje kvartalet 1953 för arbetare inom buss- och åkeriföretag 296
Statstjänstemännens löneförhållanden. Av ombudsman *Sture Henriksson* 304

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissutlåtande om arbetskraftsundersökningar 305
Genèvekonferens om urvalsundersökningar av sysselsättningsförhållanden 311

Indexnämnden 311
Centralförbundet för socialt arbete ... 312

Periodiska översikter

Register 313
Sammanställning över utbetalade barnbidragsmedel under år 1953 . 313
Levnadskostnadsindex för mars 1954 314
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för mars 1954 318
Nykterhetsvårdsklientelet under år 1952 319
Sysselsättning och arbetslöshet 327
Litteraturöversikt 333
Recensioner 340

Nr 6

Social trygghet i pensionernas tidevarv. Av professor *Richard M. Titmuss* 343
Vart skall jag vända mig? Av fru *Anna Lisa Söderblom* 353
Status och socialgrupp. Av professor *Gunnar Boalt* 358

Kortare meddelanden

Bortfallsproblemet vid två lönestatistiska undersökningar år 1953 366
Socialstyrelsens remissutlåtande om ett företagsregister 368
Ändringar i publiceringen av socialstyrelsens lönestatistik 372
Löneförhållandena i september 1953 för anställda inom den enskilda varuhandeln 372
Mennesket i socialpolitikken 372

Periodiska översikter

Register 373
Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1954 373
Utlänningar i Sverige den 1 januari 1954 380
Byggnadsverksamheten i vissa städer och köpingar under första kvartalet 1954 385
Omsättningen inom detaljhandeln år 1953 389
Sysselsättning och arbetslöshet 392
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för april 1954 395
Litteraturöversikt 399
Recensioner 405

Nr 7

Skyddsuppfostran enligt 22 § d) barnavårdslagen. Av generaldirektör *Karl J. Höjer* 407
Stickprovsundersökningar av sysselsättningsförhållandena 418
Kontrollundersökning av lantarbetarnas löner år 1952 424

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande 434
Utredningar och förslag rörande den officiella lönestatistiken 436
Europeisk statistikerkonferens i Genève 440
Statistikermöten i Oslo 441

Periodiska översikter

Register 442
Den sociala hemhjälpen 1953 442
Om statsbidrag till ålderdomshem . 445
Mödrahjälpen under år 1953 448
Sysselsättning och arbetslöshet 454
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för maj 1954 457
Litteraturöversikt 461
Recensioner 467

Nr 8

Ålderns betydelse på arbetsmarknaden. Av sekreterare *Per Holmberg* 471
Sociala frågor vid 1954 års vår-riksdag 483
Anmälan om yrkesskada och yrkesskadestatistiken 494

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens förslag angående förflyttning av barn 497
Arbetsmarknadsorganisationernas medlemsantal 501
Översikt över beviljade generella hyreshöjningar 502

Periodiska översikter

Register 504
Socialvårdens kostnader och finansiering 1952 504
Utlänningar i Sverige under första kvartalet 1954 509

Ungdomsvårdsskolornas elever år 1953 511
Levnadskostnadsindex för juni 1954 513
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för juni 1954 520
Löneförhållanden under år 1953 för arbetare inom industrin 521
Sysselsättning och arbetslöshet 528
Litteraturöversikt 533
Recensioner 540

Nr 9

Statistik och orsaksforskning. Av docent *Gösta Carlsson* 543
Den nya moderskapsförsäkringen. Av förste kanslisekreterare *Lars-Åke Åström* 551
Socialstyrelsens nya konsumentprisindex startar. Av förste aktuarie *Carl Öberg* 554

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över ärvdabalkssakkunnigas förslag till ärvdabalk (SOU 1954: 6) 564
Socialstyrelsens utlåtande över likalönskommitténs betänkande (SOU 1953: 18) 567

Periodiska översikter

Register 570
Konsumentprisindex för juli 1954 . 570
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under andra kvartalet 1954 571
Lantarbetarnas löner år 1953 575
Sysselsättning och löner inom industrin i maj 1954 578
Sysselsättning och arbetslöshet 584
Litteraturöversikt 590
Recensioner 596

Nr 10

Om fattigt folk. Av socialläkare *Gunnar Inghe* 603
Internationella arbetskonferensens 37:e sammanträde. Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici* .. 610
Nykterhetsvården vid 1954 års vårriksdag. Av förste byråinspektör *Fritz Hag* 614

Kortare meddelanden

Utredning om de familjepolitiska åtgärderna 622
Tekniken utnyttjas inom rehabiliteringsverksamheten 623
Socialstyrelsens förslag till plan för nykterhetsvårdens personalutbildning m. m. 624
Socialstyrelsens utlåtande över likalönskommitténs betänkande — en korrigering 627

Periodiska översikter

Register 628
Kollektivavtalen under första halvåret 1954 628
Konsumentprisindex för augusti 1954 632
Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i maj 1954 634
Löner under år 1953 för arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet 636
Utlänningar i Sverige under andra kvartalet 1954 639
Fattigvård och barnavård till utlänningar under 1952 641
Sysselsättning och arbetslöshet 642
Litteraturöversikt 649
Recensioner 653

Nr 11

Flickprostitutionen i Stockholm. Av socialläkare *John Takman* 659
Pojkprostitutionen i Stockholm. Av assistent *Lars-Erik Ackemark* ... 678

Kortare meddelanden

FN-kongress om brott och brottslingars behandling 688
Världsbefolkningskonferensen i Rom .. 688
Socialstyrelsens utlåtande över förslag till höjning av de utmätningsfria beloppen 689
Förändringarna från år 1952 till år 1953 i antalet arbetsdagar och i lönesummornas storlek vid gårdar som för båda åren lämnat uppgifter till statistiken över lantarbetarnas löner 690
Trädgårdsarbetarnas löner år 1953 ... 690
Svensk industriförening — en rättelse . 690

Periodiska översikter

Register 691
Konsumentprisindex och levnadskostnadsindex för september 1954 691

Bostadsbyggandet i Sverige år 1953 698
Sysselsättning och arbetslöshet 712
Litteraturöversikt 718
Recensioner 723

Nr 12

Ålderspensionärernas levnadsförhållanden. Av förste aktuarie *Rolf Frankenberg* 727
Ett experiment till förebyggande av brott. Av konsulent *Lars Grdby*.. 740

Kortare meddelanden

1954 års zigenarutredning..... 749
Socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning år 1956..... 750
Bostadsstyrelsens förslag om en bostadsstatistisk undersökning år 1955 och socialstyrelsens utlåtande häröver .. 752

Periodiska översikter

Register 754
Konsumentprisindex för oktober 1954 754

På alkoholistanstalt intagna år 1953 757
Samhällets barnavård år 1952 759
Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1954..... 764
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1954 769
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1954..... 771
Sysselsättning och arbetslöshet 775
Litteraturöversikt 782
Recensioner 788

Sakregister till årgång 1954..... 793
Författarregister till årgång 1954 .. 796
Recensioner år 1954 797

Kriminologiske synspunkter på alkoholismens kliniske utvikling

Av professor dr. med. *Örnulv Ödegård*, Oslo

Professor Ödegård, som är överläkare vid Gaustads sinnessjukhus, höll detta föredrag vid den skandinaviska kurs i kriminologi, som omnämndes i förra numret av tidskriften.

Red.

Dette foredraget vil bli et forsøk på å følge alkoholmisbruken slik den utvikler seg hos det enkelte menneske — med det særlige formål å vise hvordan den på de forskjellige stadiene kan få betydning for kriminologisk problematikk. Vi må da begynne med den enkelte alkoholrus, slik den arter seg hos en som ikke egentlig er forfallen til drikk. Psykologisk er rusen helt enkelt et bortfall av hemninger, men dermed har vi alt slått fast en ting av interesse: nemlig at hemningsmekanismene hører til de høyere, mere overordnede funksjoner i vår hjerne. Det er jo nemlig stort sett høyere funksjoner som lettest rammes av gift og annen ytre skade. *Virksomheten* er tross alt noe lavere, og derfor lammes ikke den før rusen når en svær grad. I lett rus er aktiviteten økt, og arten av denne aktiviteten skulle da vise oss hvad som egentlig bor i menneskesindet, under den civiliserte overflaten. En pessimist vil da peke på hvor mange forbrytelser som blir begått av personer som er påvirket av alkohol, og trekke den slutningen at mennesket i bunn og grunn er asosialt. Andre vil kanskje snarere forbauses over hvor relativt sjelden det er at noen begår straffbare eller alvorlig asosiale handlinger i rus, og trekke den optimistiske konklusjonen at etiske og sosiale følelser også må høre med i det oprindelige grunnlaget i vårt sjeleliv, og ikke bare er en overflateferniss.

I virkeligheten er forholdet ikke så enkelt, fordi tapet av hemninger i rusen bare er relativt, og derfor er ikke rusen i første rekke et uttrykk for tendenser i vårt ubevisste — det Freud kaller »das Es». Det er tvertimot for en vesentlig del fuldt bevisste tendenser som realiseres i rusen — slikt som har ligget så å si på spranget til å slå ut i handling. Og særlig er det viktig at selve hensikten med rusen kommer til å sette sitt preg på adferden. Det kan være vanskelig for oss å forstå hvordan folk i vinlandene kan drikke en liter eller mer til hvert mål, og likevel arbeide og vise helt normal adferd. Tilvenning alene kan neppe forklare dette — men det blir straks mere naturlig hvis en tenker på det motiv de har for å drikke: ikke å bli beruset, ikke å bli kvitt plagsomme hemninger, men

bare å få det drikke til sin mat som de etter forholdene mener er det sundeste og tryggeste, og som desuten føles som et godt styrkemiddel for en sliten arbeider. Helt anderledes blir det for ungdommen under våre forhold. Alkohol er en sjelden og dyr vare, som har noe spennende ved seg — ikke minst fordi de så ofte er blitt advart mot den som farlig. Når de drikker, er det derfor med det uttrykkelige formål å opleve selve rusvirkningen, og gjerne slik at de vil bli mest mulig påvirket og få mest mulig bråk og morro for minst mulig utlegg av penger. En slik motivering vil lett føre til slike asosiale handlinger som hos oss så altfor ofte er assosiert med alkoholnytelsen: gateuorden, slagsmål, seksuell agresjon eller lettsindighet, rattfylleri. Også under våre forhold fins det andre motiveringer — nemlig når det gjelder det nesten daglige brennevinsforbruk i eldre och mere velstående kresser. Her er bruken mere rituell, og motivet er ikke egentlig å nå tydelig rusvirkning, men bare en viss gemytlighet. Og det er ikke noe mål å bli påvirket så raskt som mulig — tvertom kan det stå som et motiv å vise at man tåler minst like meget som de andre. Særlig i overklassemiljø i den angelsaksiske verden var denne formen for alkoholforbruk tidligere uhyre vanlig, og det første en ung gentleman måtte lære var »to carry his liquor». Selvdisiplinen var da også så solid at det ytterst sjelden blev tale om virkelig asosial adferd selv om rusen fysiologisk set var ganske sterk. Vore forfedre hadde en liknende innstilling, noe som ikke minst går frem av bestemmelsene om at en mann kunne settes under vergemål hvis han ikke lengere var ølfør.

Følger vi den samme tankegangen videre, kommer vi til at de straffbare eller asosiale handlinger som så ofte blir utført under rus, må ha ligget der som mer eller mindre bevisst motiverte alt på forhånd. Det er den tyvaktige som stjeler under rusen — det er den agressive som kommer i slagsmål. Og fremfor alt: det er den *dårlige* selvdisiplinen som fremfor alt svikter når alkoholen begynner å svekke hemningsapparatet. I svært mange tilfelle er dette åpenbart for enhver. Andre ganger kan det faktisk se ut som om helt nye og fremmedartede trekk kommer frem i personligheten under rusen: en slags Dr Jekyll—Mr. Hyde-tilstand. Her er det da mere utpreget ubevisste motiver som dukker op igjen i rus — slike som har været fortrengt — og vi har med en personlighet å gjøre som står på grensen av det sykelige. Særlig typiske er slike tilfelle hvor det i rus dukker op seksuelle impulser som ellers kan beherskes, og som vedkommende selv kanskje ikke er fuldt klar over, ting som ekshibisjonisme eller homoseksualitet. Men det kan nokk også hende at agressive tendenser som i dagliglaget er fortrengt, kan dukke frem under rus og gjøre en ellers fredsommelig og fryktsom mann til en brutal slagsbror.

Konklusjonen blir snarest at asosiale handlinger må vurderes omtrent på samme vis enten de er forøvd i rus eller i edru tilstand — og siden praktiske og generalpreventive hensyn taler i samme retning, er det rimelig at dette er blitt vanlig kriminalpolitikk i alle land. Men det gjelder den vanlige, »normale» eller typiske rus. Noe anderledes blir det med personer som

reagerer atypisk på alkohol. Hos dem blir det sjelelige kontrollapparatet satt ut av funksjon langt mere plusselig og komplett enn i vanlig rus, og oftest etter forholdsvis små doser. Dermed får vi den tilstanden som psykiatrisk kalles bevisstløshet. I vanlig sprogbruk er den bevisstløse uten evne til å handle, fordi også det motoriske apparat er satt ut av funksjon: han ligger som i dyp søvn. Likevel har det en psykologisk mening når den atypiske rus betegnes som bevisstløshet, først og fremst fordi vedkommende etterpå ikke har noen erindring om det som passerte under rusen — tydeligvis fordi hans sind i denne periode var helt ute av stand til å ta op inntrykk fra den ytre verden. Men dernest også fordi det han foretar seg i slik atypisk rus ofte stemmer påfallende dårlig med det vi mener å vite om hans personlighet og måte å optre på. Det er uforståelige, umotiverte handlinger, uten innlysende mening, som om de var foretatt av en maskin som løper løbsk og ikke av et tenkende og følende menneske. Andre ganger kan motiveringen nokk være tilstede, men den må søkes dypere enn bevisstheten — i det ubevisste, det som slippes løs når all kontroll fra bevisstheten faller bort. Jeg nevner en ung gutt som i sin første rangel brøt seg inn til en gammel kone på 80 år og voldtok henne. Langt sjeldnere blir det i slik atypisk rus tale om at mere beviste tendenser til handling blir realisert. Netop det faktum at bevisstheten er satt ut av spillet, gjør en slik mekanisme mindre rimelig — selv om det ju selvsagt ikke utelukker den. Ikke sjelden kan for eks. et fiendskap overfor bestemt person under atypisk rus gi seg utslag i voldshandlinger. Da er det ikke selve handlingens motiv og retning som er det uforståelige og som gir oss mistanke om at den er foretatt i bevisstløshet, men dens art — for eks. den meningsløse, uvante og hemningsløse brutalitet.

Av dette må den konklusjon trekkes at det fra psykiatrisk synspunkt ikke er naturlig å gjøre en person rettslig ansvarlig for handlinger han har begått i atypisk rus med bevisstløshet. Likevel bestemmer lovgivningen i mange land at bevisstløshet ikke skal frita for straff når den skyldes selvforskyldt rus. Det er generalpreventive hensyn som har ansvaret for slike igrunnen ulogiske bestemmelser. Men som oftest er det i slike tilfelle adgang til å reagere med sikringstiltak istedenfor straff, og det er fra rettspsykiatrisk synspunkt det eneste naturlige, fordi den atypiske rus altid bunder i spesielle forhold hos vedkommende person.

Denne formen for rus kan komme hos slike som er uvante med bruk av alkohol, eller som iallfall ikke kan sies å være misbrukere, og da kan vi i de aller fleste tilfelle påvise en eller annen svakhet i den psykiske konstitusjonen. Det dreier seg gjerne om åndssvake, eller epileptikere, eller visse typer av psykopater. Andre ganger er det kroniske misbrukere det dreier seg om — og da er den atypiske rusen gjerne noe som har utviklet seg med årene, som en følge av alkoholskader på kropp og sind, mens rusen i tidligere år var normal. Viktig er det at i alle disse tilfelle vil den atypiske rusen komme så å si hver eneste gang vedkommende drikker alkohol — selv i små doser. Og dette får betydning for vurderingen av ansvarsforholdet. I de aller fleste

tilfelle er det ikke den første atypiske rus som bringer vedkommende for retten. Han har gjennem lengere tid hat den erfaring at han tåler lite alkohol, at han i rusen kan gjøre umotiverte og sosialt betenkelige handlinger, og at han etterpå ikke erindrer noe av det. En kan derfor med en viss rett hevde, at han iallfall må sies å være ansvarlig for den bevisstløshet han selv har hensatt seg i om ikke netop for den spesielle handling han utførte i bevisstløsheten. På den annen side vil hans evne til å trekke klare konklusjoner av sine erfaringer, og til å handle etter disse konklusjoner, være sterkt nedsatt, fordi han som nevnt omtrent altid er en person som lider av en betydelig sjelelig abnormitet. Derfor må den rette reaksjon være at en gjennem lengere tids *behandling* prøver å sette ham istand til å la være å drikke -- for faren for nye straffbare handlinger er svært nærliggende hver gang en slik person nyter alkohol.

Dette var litt om den enkelte alkoholrus og de kriminologiske problemer den reiser. Et helt annet sett av problemer er de som følger av den mere kroniske bruk eller misbruk av alkohol, og det er viktig ikke å blande sammen disse to. Den enkelte rus, enten den nå er normal eller atypisk, er en forbigående tilstand, som ikke etterlater noe kroppslig eller sjelelig men. Men hvis den gjentas for ofte og gjennem lengere tid, får vi en varig tilstand, som utvikler seg etter nogså regelmessige lover, og som forsåvidt må sies å være et typisk psykiatrisk sykdomsbilde.

Det begynner gjerne, under våre forhold, med det vi i Norge kaller lørdagsrangel: ung-gutten går ut med en gjeng av kamerater, og drikker for å bli påvirket og komme i stemning. Hvor ofte det går på, avhenger mest av økonomiske forhold og av rene tilfeldigheter — ikke sjelden av pågang fra kameratene. I dette stadiet er det ikke alkoholen de er avhengige av — den kan de igrunnen godt undvære. Men det de ikke kan undvære er samværet med annen ungdom, og dermed blir de indirekte nokså hjelpeløse overfor de drikke-skikkene som hersker i den kress de tilfeldigvis hører til. Om ranglingen skal føre til kriminalitet, henger også for en stor del sammen med miljøet — både det hjem de har vokset op i, og den kameratkress de kommer sammen med. Hvor meget og hvor ofte der drikkes, har faktisk mindre å si. Rusen svekker hemningene, og de tendenser som ligger rett under overflaten slår ut i handling. I en asosial gjeng kan det bli et innbrudd — i en studenterflokk kan det bli rødmaling av en statue. Utenom ranglekveldene er det ikke noen særlig å merke ved disse guttene: noe forfall av personligheten har ikke inntruffet enda. Men et visst *forfall av livsvaner* kan melde seg alt i dette stadiet — særlig i form av for stort pengeforbruk. Det koster å være med på gjengens ukentlige rangel, og ikke helt sjelden ser vi at dette er en viktig årsak til tyverier og underslag. Men stort set er det i dette stadiet den enkelte rus som er problemet.

Den videre utvikling skjer gradvis, og en kunne skjelne mellem mange stadier, hvor symptomene dukker op ett etter ett i nokså regelmessig rekkefølge — noe som særlig Jellinek har vist. For enkelhets skyld vil vi skildre det mere fremskredne stadium i alkoholmisbruken under ett. Grunnsympto-

met er at individet nå har tapt ledelsen i sitt forhold til alkohol, og dermed er blitt avhengig av rusvirkningen. Det som var en uvane eller en last, er blitt til en sykelig tilstand. Ikke minst melder denne alkoholtrangen seg om morgenen, som reparering. Og ettersom det blir mer og mer regelmessig å reparere den enkelte rus med en ny, kommer vi til drikkeperiodene som varer i flere dager — sjeldnere op imot uker. De er ikke altid like intense. Noen kan holde en viss sosial fasade gjennem det meste av perioden — andre legger seg fore og drikker natt og dag uten mat og søvn. I slike perioder er rusen ikke sjelden av patologisk type. Mellem periodene kan det gå uker uten noesomhelst alkoholbruk — ja kanskje med motvilje mot all drikk. Slike edruelige perioder er derfor langt fra altid noe godt tegn men tvertom ofte et faresignal.

Andre små tegn er at de ikke lengere har noen interesse av å drikke langsomt, for å nyde smaken eller tilfretsstillelsen ved en langsomt stigende påvirkning. De helder drinkene ned i en fart, som om det var en ubehagelig medisin, optatt av tanken på sterkest mulig virkning på kortest mulig tid. De skåler ikke lengere med andre, men sniker seg til en ekstradrink i stilhet og foretrekker likefrem å drikke alene så ingen ser det. *Ritualet* viker for trangen til *narkose*. Samtidig endrer rusen karakter. Det tøvet-opstemte svinner mere og mere, og de blir kranglete eller sentimentalt nedtrykte, ofte med et sterkt preg av angst. Toleransen for alkohol pleier å øke langsomt gjennem det første stadium av alkoholmisbruken, på grunn av den farmakologiske tilvenning. Men i annet stadium går den gjerne nedover igjen, så de ofte klager over at de nå blir uventet beruset av bare et par glass. Men dette er langt fra konstant, og optrer kanskje oftest som et temmelig sent symptom, når det virkelig er fare for helsen. Rusen får også andre atypiske trekk etterhvert, og særlig er erindringstapet hyppig. De husker ikke lengere det de foretar seg i rus, og har derfor i bakrusen sterk angst for hvad de vel kan ha foretatt seg. Etterhvert blir dette til en utpreget atypisk alkoholreaksjon, som før beskrevet.

I dette stadiet er det viktig å skjelne mellem patientens opførsel og adferd *i rus*, og når han er *edru*. Nå er han nemlig også tydelig sjelelig forandret i edru tillstand. Det dreier seg om lette forandringer, som særlig rammer følelsesliv og vilje, og som ikke går så langt at det på noen måte kan kalles sinnssykdom. Heller ikke er det noen typisk neurose, selv om nervøse symptomer nokk i reglen er tilstede. I psykiatrien kaller vi gjerne en slik tilstand for en karakterforandring. Den karakterforandring som utvikler seg hos alkoholisten er påfallende ensartet og regelmessig — hvor forskjellige de kan ha været i sjelelig utstyr fra begynnelsen av, så får de etterhvert flere og flere fellestrekk. Vi får en klisjeaktig type, som vi alle kjenner, fordi vi har møtt ham så ofte netop i vårt arbeide. Er en mann alkoholist, så kan vi nesten på forhånd regne ut hvordan han vil reagere i forskjellige situasjoner.

Denne karakterforandringen er av central betydning når det gjelder å forstå alkoholistens sosiale og personlige problemer: hvorfor han ikke kan

slutte å drikke, og hvorfor han så ofte frembyr asosiale trekk i sin adferd. Vi skal derfor gjennemgå de viktigste trekkene.

Humøret blir dårlig, og tristheten er preget av bitterhet og forurettelse, ikke av skyldfølelse slik som en kanskje skulde vente. Skylden ligger på de andre. En slik tristhet er til stor plage både for vedkommende selv og hans nærmeste og ikke sjelden hører vi at hustruen faktisk helder på ham en dram heller enn å tåle hans sure humør. Den glade selskapsmann, med vinløv i håret, kommer bare tilsyne i den første del av rusen, men ofte er det netop slik utenforstående kjenner ham, og derfor får de ofte et helt forkjært inntrykk av hvordan det virkelig står til.

Øket irritabilitet i nervesystemet er et annet grunnsymptom. Tålsomheten for sterkt lys og for støy er nedsatt, og likedan tålsomheten for motgang og motsigelse. Dermed blir de hele dagen gående i en stadig plagsom spenning, fordi det stadig hender noe som irriterer dem, og om natten får de ikke sove. En slik tilstand fører til tretthet, og ikke sjelden til angst. På det rent legemlige område kan vi iaktta den som skjelvhendthet. I familielivet *fører den til utålsomhet og opfarende affektlabilitet.*

Et svært centralt trekk er mindreverdsfølelsen, som meget sjelden mangler. Det kan virke overraskende, fordi alkoholisten på overflaten kan virke skrytende og selvsikker. Men slikt er bare den vanlige overkompensasjon som altid følger mindreverdsfølelsen, og som hos alkoholisten ofte antar *særlig plagsomme former. De skal på død og liv vise at de er herre i sitt* hus, og tyranniserer derfor kone og barn — eller de må hevde seg som likemann blant kameratene, og kommer i slagsmål. Men masken er som regel lett å gjennemskue, og en hustru med litt fasthet lar seg ikke imponere. Overfor øvrighet og leger er denne typen gjerne overdrevent ydmyk og korrekt.

Det viktigste utslag av mindreverdsfølelsen er sjalusien, som neppe noen gift alkoholist er fri for. Sjalusi er jo netop en mindreverdsfølelse på det erotiske område, og ingen har bedre grunn til å føle det slik enn netop alkoholisten. Det hender at de går med de plagsomme tankene for seg selv, men regelen er at de lager scener med hustruen, særlig når de har drukket, og temaet er da gjerne at hun skal trues til å tilstå sin utroskap. Det er dette som er det vanligste grunnlag for koneplageriene, og det hender ikke helt sjelden at det blir årsak til alvorlige voldshandlinger. Oftest er det da hustruen det går ut over — langt sjeldnere er det rivalen. Av alle alkoholistens karaktertrekk er det sjalusien som har lettest for å utvikle seg så langt at en må tale om en virkelig sinnssykdom — grensene mellem det relativt normale og det avgjort sykelige later til å være særlig lette å bryte igjennem netop her, og det gjelder jo forøvrig ikke bare alkoholistene.

Et sentralt trekk i alkoholistens personlighet er viljesvakheten. Den merkes først og fremst på at tiltak og energi avtar — de blir slappe og gidde løse, ikke bare i arbeide men til og med i adspredelser. Særlig er det utholdenheten som svikter — evnen til langvarig innsats, og til å arbeide for langsiktige mål. De blir avhengige av å få sine behov tilfretsstillet øyeblikkelig og særlig da behovet for alkohol eller annen avspenning. Typisk er det at

de ikke engang kan planlegge sitt innkjøp og forbruk av alkohol slik at det rekker over helgen. Alt tidlig lørdag ettermiddag har de drukket op hele sitt lager, og blir henvist til å kjøpe av gauker på det ulovlige marked og til svær overpris. Det er da uten videre innlysende at den opgave å få en ukelønn til å strekke til, ligger langt over deres evne.

Alkoholistens kjente upålitelighet og usandferdighet kan psykologisk opfattes som et utslag av den samme viljesvakhet, med manglende evne til å handle etter langsiktige motiver. Usandferdighet og løftebrudd gjør det mulig å undgå ubehageligheter i øyeblikket — til tross for at vanskelighetene så kommer igjen med dobbelt styrke senere. En av grunnene til at vanlig veltilpassete mennesker passer nøye på å opfylle sine sosiale kontrakter pålitelig, er netop at det er den eneste måte hvis en vil undgå vanskeligheter i det lange løp. Ikke noe kan virke mere irriterende og skuffende for den som har med alkoholister å gjøre enn deres stadige løftebrudd. Derfor kan det være nyttig å ha klart for seg at denne måte å reagere på har sin naturlige psykologiske forklaring, og at man bare skaffer seg selv såvelsom patienten unødige bekymringer ved å se på det under en rent moralsk synsvinkel.

Rent overflatisk set kan det ta seg ut som om alkoholisten har adskillig av karakterfasthet og viljestyrke. Men den som studerer ham nærmere, opdager at det bare dreier seg om stedighet og kranglevorrenhet i småting — eller om eksplosive utladninger uten varighet. Likevel kan denne karikaturen av en vilje gjøre ham meget brysom for de nærmeste. Hvis hustruen er av den litt svake sorten, og det er alkoholisthustruer påfallende ofte, bøyer hun undav for hans påståelighet og finner seg i hans eksplosive hissighet, slik at han stort set får sin vilje — som barn kan opnå det dersom opdragelsen er for svak. Men det er bare overfor den svakere at de formår å hevde seg, og bare på kort sikt. Der hvor virkelig innsats kreves, kommer svikten tydelig frem.

Av en viss betydning er de hysteriske trekk som vi ofte ser hos alkoholisten: dramatiske følelsesutbrudd som blir satt i scene mer eller mindre bevisst for å gjøre inntrykk og for å opnå fordeler. Særlig typiske er selvmordsforsøkene, som kan være virkningsfulle midler når det gjelder å tyrannisere familien. Selv for en lege kan det være vanskelig nokk helt å neglisjere dem, da en jo må regne med at ulykken kan være ute selv om det hele igrunnen ikke er særlig alvorlig ment. Men ellers er den neglisjerende behandling som regel den mest effektive.

Forandringene i alkoholistens viljes- og følelsesliv er altså temmelig betydelige. Det er derfor påfallende at det er praktisk talt umulig å påvise noen reduksjon av de intellektuelle funksjoner — selv ikke med relativt følsomme psykologiske prøver. Noe annet er at den intellektuelle *effektiviteten* er sterkt nedsatt — men det skyldes vesentlig den svekkelsen i viljeslivet som er beskrevet. Når det gjelder å erhverve *nye* kunnskaper og ferdigheter vil alkoholisten svikte avgjort, men i sitt gamle rutinarbeide strekker han i og for seg til, hvis en bare kan formå ham til å gjøre sitt beste. En

virkelig intellektuel reduksjon finner vi bare i de relativt sjeldne tillfelle som er aller lengst komne og som ligger på grensen av virkelig sinnssykdom.

Årsaken til denne karakterforandring er dels virkelig organisk alkoholskade på de organer som har med den menneskelige personlighet å gjøre. I første rekke blir det da cellene i hjernen, men i det siste blir det også lagt stor vekt på kjertlene med inre sekresjon, særlig binyrene og hypofysen, men også kjønnskjertlene. Vi har mange bevis for at slik celleskade virkelig finner sted, men det er ikke bragt helt sikkert på det rene om det er her hovedårsaken till karakterforandringen ligger. Her som i all psykiatri står vi foran et vanskelig valg mellem organiske og psykiske årsaker. Det er jo en naturlig tanke at selve det liv alkoholisten fører og de konflikter og problemer det livet fører med seg, vil endre hans personlighet. Og mange av de typiske karaktertrekk vi har skildret, kan lett tenkes å ha netopp slike årsaker — jeg nevner mindreverdsfølelsen, bitterheten og viljesvakheten. Men hvad nå årsaken kan være (rimeligvis spiller både organiske og psykogene mekanismer inn) så er karakterforandringen dyptsittende og varig, men ikke nødvendigvis livsvarig. Vidtgående bedring er mulig hvis alkoholmisbruken holder op.

Det er lett å forstå hvordan karakterforandringen netop kan bli det som holder alkoholbruken vedlike. All den ulykkesfølelse og angst som alkoholistens sjelelige egenart og hans livsførsel fører med seg, kan jo raskt og lettvint kureres med en rus. Da lysner humøret, selvfølelsen blomstrer op, de overspente nervene faller til ro, så han kan hvile og sove — ja til og med arbeide for en kort stund. På den måte blir en circulus vitiosus satt igang, hvor alkoholbruk og karakterforandring — alkoholbruk og personlige vanskeligheter, gjensidig forverrer hverandre i en ring som patienten ikke kan komme ut av ved egen hjelp.

Det er viktig å skjelne mellem denne karakterforandringen, som altså er en *følge* av langvarig misbruk, og de avvikende karaktertrekk vedkommende alkoholist hadde også før han begynte å drikke, og som kanskje var *årsaken* til drikkfeldigheten. Svært ofte blir dette blandet sammen, og det er lett gjort, fordi det for en del er temmelig ensartede karaktertrekk det er tale om. Anleggsmessig viljesvakhet og holdningsløshet kan for eks. ofte være en årsak til alkoholmisbruk, samtidig som det jo er en de vanligste trekk i den karakterforandringen som etterhvert kommer som en følge av drikken. Særlig vanskelig blir diagnosen fordi alkoholismen gjerne har vart i mange år når den første psykiatriske undersøkelsen blir foretatt, og da er det ikke lett å bringe sikkert på det rene hvordan personligheten egentlig var før alkoholmisbruken begynte å sette sit preg på den. En feilvurdering her har ikke bare teoretisk betydning, men kan også influere på kriminologisk praksis. Hvis et bestemt karaktertrekk som fører med seg fare for gjentakelse av straffbare handlinger, kan diagnostiseres som en sekundær følge av langvarig alkoholmisbruk, blir prognosen og behandlingen kanskje en annen.

De straffbare handlinger en alkoholist begår, faller i to grupper. For det første har vi de som blir foretatt i rus og som følge av den akutte sjelelige

forandring rusen fører med seg. Disse handlinger arter seg i prinsippet ikke anderledes hos den langt komne alkoholist enn hos nybegynneren. Men i praksis blir det likevel en forskjell, fordi rusen som nevnt ofte skifter karakter med årene, slik at irritabilitet, krangel og sjalusi har lettere for å gi seg utslag. Dertil kommer at motiveringen bakom rusen nå er blitt en annen. Alkoholisten drikker ikke lengere for å få humøret op i kameraters selskap, men for å få en kortvarig lindring for alle sine plager. Hvis da for eks. den hensikt å komme over mindreverdsfølelsen ligger lengst fremme i hans sind, vil han i rusen ha lett for å blusse op i altfor stor selvfølelse, og det kan føre til straffbare handlinger av forskjellig art, fra legemsfornærmelse til hotellbedrageri.

Men det er slett ikke altid selve den enkelte rus som er hovedårsaken til de straffbare handlinger alkoholisten begår. Karakterforandringen kan være likeså tungtveiende, og derfor ser vi ikke sjelden at han faktisk har været edru eller ubetydelig påvirket på selve tidspunktet for handlingen. Det er ikke nødvendig i denne forsamling å gå i detalj om hvordan de karaktertrekk som er typiske for alkoholisten vil disponere for kriminalitet. Det er så altfor innlysende. En kunde kanskje snarere spørre om hvorfor kriminalitet i snevrere forstand ikke er vanligere hos alkoholisten enn den faktisk er. Jeg tenker da ikke på gateuorden, løsgjengeri og slagsmål, men på slike ting som innbrudd, ran, sedelighetsforbrytelser, bedragerier. Vi ser nokk svært ofte at de som står tiltalt for slike forbrytelser drikker for meget, men virkelige kroniske alkoholister er de faktisk ikke så ofte som iallfall jeg skulle ventet. Dette kan kanskje forklares som en følge av den mangel på tiltak og energi som etterhvert kommer til å prege alkoholisten, og som beskytter ham mot denslags straffbare handlinger som krever planleggelse og aktivt tiltak. En annen faktor er vel at en sjelden kan tale om virkelig kronisk alkoholisme før over tredve-års alderen. Og det er en sikker erfaring at alvorlig kriminalitet pleier å begynne lenge før. De som første gang forgår seg i høyere alder, blir ikke så ofte recidivister, og de er heller ikke så sterkt familiært belastet med kriminalitet.

Noen ord om den rettspykiatriske bedømmelse av alkoholister og berusede. I det første stadium av alkoholmisbruken er som nevnt den enkelte rus problemet, og hvis rusen er typisk og siktede hverken åndssvak eller psykopat, kan det bare bli tale om vanlig straff. Men når det gjelder ungdom uten altfor mange tidligere forgåelser, blir det i Norge mer og mer vanlig å gi betinget undlatelse av påtale eller betinget dom, og så sette vedkommende i kontakt med edruelighetsnemnden. Hvis lettsindig omgang med alkohol har været den dominerende årsak, tør dette være en rasjonell utveg. Men som nevnt skal en være varsom med å stille en bedre prognose fordi en forbrytelse er begåt i overstadig rus. Også slike handlinger kan være uttrykk for dyptgående kriminelle tendenser.

Diagnosen atypisk rus med bevisstløshet i gjerningsøyeblikket er et komplisert problem, som vi ikke får tid til å gå nærmere inn på. Det skal bare kort nevnes at der i Norge ikke legges særlig stor vekt på om tiltalte opgir at

han ikke husker noe. Hovedvekten legges på å påvise at vi her faktisk har med en av de abnorme personligheter å gjøre som erfaringsmessig er disponert for patologisk alkoholreaksjon. Regelen i vår straffelov om at bevisstløshet som skyldes selvforskyldt rus, ikke fritar for straff, blev i sin tid (1929) til mot protest fra psykiatrisk hold. Den var et offer til den offentlige opinion og det kan påvises med enkle tall at denne rettspsykiatriske konklusjon er altfor sjelden til at tilstanden får noen stor generalpreventiv betydning. Dertil kommer at en tilbøyelighet til patologisk rus altid vil kunne bedømmes som en tilstand av »varig sjelelig svekkelse», slik at det blir mulig å idømme sikring. I praksis blir det imidlertid oftere tale om bare straff.

Ofte er det vanskelig å avgjøre hvor avvikende rusen har været i sin type, slik at det er tvilsomt om en står overfor bevisstløshet eller en mer eller mindre sterkt nedsatt bevisthet. Det er derfor heldig at denne differentialdiagnose i norsk rettspsykiatrisk praksis ikke spiller noen rolle, fordi tiltaltes rettslige stilling i begge tilfelle blir praktisk talt den samme. I begge tilfelle kan for eks. sikring idømmes istedenfor straff, men her vil retten være enda mindre tilbøyelig til å gjøre bruk av denne utveg.

Hvis alkoholmisbruken har nådd det annet, det sykelige stadium, og alkoholisten har utviklet den karakterforandring som er typisk for dette stadium, kan han rettspsykiatrisk bedømmes som en person med varig svekkede sjelsevner, og altså idømmes sikring. Men stort set er våre psykiatre noe tilbakeholdende med denne konklusjon, og det er iallfall ikke nokk å kunne påvise at tiltalte har tapt kontrollen over sitt alkoholbruk. Positive symptomer på personlighetsforandring blir i regelen krevet. Det ville rimmeligvis være rasjonelt om praksis her kunne bli noe mere tøyelig, fordi straff alene ofte ikke vil strekke til overfor notoriske alkoholister, slik at en supplering med andre metoder kunne være rasjonelt.

Ofte kan det stille seg slik at faren for gjentakelse av straffbare handlinger er nær knyttet til eventuelt fortsatt alkoholbruk. Dette synes ofte å fortone seg som en vanskelighet for retten og de psykiatriske sakkyndige. Igrunnen er problemet nokså enkelt. En må simpelthen vurdere faren for fortsatt alkoholmisbruk, og er slik fare tilstede, må konklusjonen bli fare for gjentakelse av straffbare handlinger, selv om det er på det rene at tiltalte i edru tilstand neppe ville finne på å gjøre noe straffbart.

Spørsmålet om alkohol-sinnssygdommene har jeg med vilje ikke kommet inn på. Riktignokk danner de ofte sluttstenen på alkoholistens kliniske utvikling, men i praksis er det sjelden det går så langt, og enda sjeldnere at slike alkoholpsykoser får rettspsykiatrisk betydning — alkoholsjalusien er det eneste undtak, men også den vil i regelen ikke nå sinnssykelig grad, men bli å vurdere som en varig sjelelig svekkelse.

Några viktigare resultat från socialstyrelsens levnadskostnadsundersökning 1952

Socialstyrelsen utförde i början av år 1953 en undersökning av levnadskostnaderna under föregående kalenderår för ca 600 hushåll. Huvudresultaten föreligger nu och skall presenteras i följande artikel.

Undersökningen är den första i sitt slag, som omfattar samtidiga uppgifter för tätorter och landsbygd. Därjämte ingår alla socialklasser och hushållstyper, och man eftersträvar sålunda ett tvärsnitt för hela svenska befolkningen. Det enda undantaget är anstaltshushållen.

Resultatet av undersökningen har utnyttjats för revision i december 1953 av den budget, som ligger till grund för beräkningarna av levnadskostnadsindex. Utom för indexändamål brukar levnadskostnadsundersökningarnas resultat tas i anspråk i många olika sammanhang för att belysa konsumtionsvanor och levnadsnivå inom olika befolkningsgrupper.

Samma undersökningsmetod har tillämpats som vid närmast föregående undersökningar, vilka avsåg tätorterna år 1948 och den egentliga landsbygden år 1951. Huvuddelen av materialet har sålunda insamlats genom intervjuer hos slumpmässigt valda hushåll, varvid man hos varje hushåll har efterfrågat deras utgifter och inkomster på olika poster. För en komplettering av detaljerna på livsmedelsposten ombeds varje hushåll att efter intervjun under två veckor bokföra alla livsmedelsinköp. Bokföringsperioderna sprids ut över ett helt år, för att säsongolikheterna skall utjämnas och denna bokföring pågår därför fortfarande. För en utförligare framställning av metodfrågan hänvisas till publikationen Levnadskostnaderna i tätortshushåll 1948 av socialstyrelsen samt till artikeln Levnadskostnaderna i landsbygdshushåll år 1951 (Soc. Medd. 1953: 2, sid. 84).

Stickprovet. Stickprovet har liksom vid tidigare undersökningar företagits i två etapper. Först har ett urval gjorts av intervjuområden, och inom dessa har ett antal hushåll utlottats. Härigenom uppnår man en viss koncentration av fältarbetet och kan begränsa kostnaderna. Stickprovet bygger denna gång på ett urval bestående av 71 primära urvalsenheter, som konstruerats inom statistiska centralbyrån i samband med förberedelserna för skapandet av centralbyråns utredningsinstitut.[1] Av de primära enheterna utgjordes 18 av större städer med omgivande mindre orter och landsbygd, vilka områden vart och ett bildade ett särskilt stratum och därigenom blev självskrivna som intervjuområden. De övriga 53 enheterna hade utlottats ur lika många strata.

[1] Ej samma urval, som numera används av centralbyråns utredningsinstitut.

Då det ansågs bli för kostsamt att utnyttja alla 71 enheterna i en undersökning på endast 600 hushåll, begränsades urvalet till 39 enheter. Av de 18 större städerna uttogs 16 och av de övriga 23 enheter. Det nya urvalet skedde genom att de ursprungliga strata sammanslogs två och två eller tre och tre till större strata inom vilka en av de ursprungliga enheterna utlottades.

Hushållsurvalet gjordes genom systematisk sampling speciellt för levnadskostnadsundersökningen. Som material användes mantalsuppgifterna för år 1952, vilka avsåg tillståndet 1 november 1951.

Enligt föreskrifterna för mantalsskrivningen skulle en blankett lämnas för varje hushåll (hushåll = personer, som har gemensam bostad och mathållning). Man måste dock räkna med åtskilliga avsteg från denna regel, främst så att vuxna självständiga hushållsmedlemmar ofta hade lämnat egen blankett. Då det material, som hushållen skulle väljas från, var mycket stort, var det otänkbart att gå igenom blanketterna och försöka kontrollera hushållstillhörigheten, varför man måste ta risken att större hushåll skulle få något större sannolikhet att väljas än mindre.

Eftersom över ett år förflutit mellan mantalsskrivningen och intervjutillfället, hade åtskilliga hushåll hunnit flytta under tiden. I sådana fall intervjuades det nyinflyttade hushållet i stället för det ursprungligen samplade. I några fall stod bostaden obebodd, varvid det utvalda hushållet lämnades utan ersättare.

Materialinsamlingen. Materialinsamlingen organiserades på samma sätt som föregående år. 38 intervjuare anställdes, varav 12 hade medverkat vid föregående års levnadskostnadsundersökning. För de nya anordnades en instruktionskurs på fyra dagar, där större delen av tiden ägnades åt inlärande av blanketten och praktisk intervjuträning i grupper om 8—10 personer. Därjämte belystes viktiga avsnitt av undersökningsmetoden genom föredrag. De som deltagit i den närmast föregående undersökningen fick genomgå en repetitionskurs på två dagar.

Omedelbart efter kurserna sändes intervjuarna ut till sitt arbete. Materialinsamlingen pågick ca fem veckor. Resultatet framgår av följande tablå.

Utvalda hushåll	685
därav fullföljda intervjuer	596
bortfall på grund av vägran, sjukdom m. m.	68
bortfall på grund av obebodd lägenhet eller dubbelsamplat hushåll (bortfall »a priori»)	21

Efter granskning av materialet tillkom ytterligare bortfall genom att 23 intervjuer måste kasseras på grund av uppenbart otillfredsställande uppgifter. Det totala egentliga bortfallet uppgick sålunda till 91 hushåll eller 13,7 % (beräknat på 664 hushåll, dvs. antalet utvalda hushåll minskat med bortfallen »a priori»). Bortfallets fördelning efter orsak och i olika ortsgrupper framgår av följande tablå:

	Stockholm, Göteborg, Malmö	Övriga tätorter	Egentlig landsbygd	Samtliga
Vägran	15	24	4	43
Dödsfall, sjukdom	5	9	6	20
Ej anträffbar	2	2	1	5
Kasserade intervjuer	6	10	7	23
Summa	**28**	**45**	**18**	**91**
Hela antalet hushåll utom bortfall »a priori»	147	342	175	664
Egentligt bortfall i %	19,0	13,2	10,3	13,7

Bortfallsprocenten företer en fallande serie, från de största städerna, där den uppgår till 19 %, och till landsbygden, där den endast är 10 %. I tätorterna är det vägran, som dominerar bland bortfallsorsakerna. På landsbygden, där bortfallet som helhet är väsentligt lägre, framkommer en mera jämn fördelning på orsaker. Den främsta skillnaden mellan landsbygd och tätorter visar sig just beträffande vägrarna.

Vid 1951 års undersökning, som avsåg 710 hushåll på egentliga landsbygden, var bortfallet 8 %, och fördelningen på orsaker ungefär densamma som vid landsbygdsdelen av föreliggande undersökning, endast så att vägrarna var proportionsvis ännu färre och kasseringarna något flera.

Nedanstående tablå visar bortfallens fördelning efter orsak och hushållstyp. Man konstaterar, att de ensamstående har betydligt högre bortfallsfrekvens än övriga hushållstyper. Sjukdom och dödsfall har stor betydelse, vilket överensstämmer med det förhållandet, att många bland de ensamstående är äldre personer.

	Man och hustru med barn	Man och hustru utan barn	Ensamstående	Blandade hushåll	Samtliga
Vägran	11	6	12	14	43
Dödsfall, sjukdom	—	2	11	7	20
Ej anträffbar	2	—	3	—	5
Kasserade intervjuer	6	2	8	7	23
Summa	**10**	**10**	**34**	**28**	**91**
Hela antalet hushåll utom bortfall »a priori»	215	115	147	187	664
Egentligt bortfall i %	8,8	8,7	23,1	15,0	13,7

Materialets sammansättning. Vid bearbetningen har man genomgående följt en uppdelning efter hushållstyp i enlighet med samma indelningsgrunder, som använts vid närmast föregående undersökningar. Man urskiljer först tre tämligen enhetliga typer, nämligen 1) man, hustru och minderåriga barn, 2) man och hustru utan hemmavarande barn samt 3) ensamstående. Restgrupperna sammanförs till en enda hushållstyp, nämligen 4) blandade hushåll. Däri ingår bland annat alla familjer med hemmavarande vuxna barn, oavsett om familjerna dessutom har minderåriga barn eller ej.

Även inom de mera enhetliga grupperna finns stora variationer, som påverkar konsumtionen, t. ex. i fråga om åldern. De ensamstående kan uppdelas i följande grupper efter ålder och kön:

	Ålder (år)						
	20–29	30–39	40–49	50–59	60–67	68 o. över	S:a
Män	7	10	3	7	7	10	44
Kvinnor	13	9	8	10	13	16	69
Summa	20	19	11	17	20	26	113

Makar utan (hemmavarande) barn består till större delen av äldre par. Ca 40 % av männen är 60 år eller däröver och ca 25 % mellan 50 och 60 år.

Barnfamiljerna skiljer sig främst från varandra genom antalet barn och genom barnens ålder.

Hushållens fördelning efter hushållstyp framgår av nedanstående tablå, där samtidigt en fördelning efter socialklass lämnas:

	Man och hustru med barn	Man och hustru utan barn	Ensamstående	Blandade hushåll	Samtliga	%
Arbetare	98	42	36	55	231	40,3
Lägre tjänstemän och likställda	31	13	29	16	89	15,6
Högre tjänstemän	22	11	—	5	38	6,6
Företagsledare	1	4	1	2	8	1,4
Företagare	42	15	11	50	118	20,6
Pensionärer	1	20	35	30	86	15,0
Övriga	1	—	1	1	3	0,5
Summa	196	105	113	159	573	
%	34,2	18,3	19,7	27,8		100,0

Några jämförelser mellan hushållsfördelningen i stickprovet och i totalbefolkningen har tills vidare inte företagits. Däremot har vissa jämförelser gjorts mellan antalet personer i stickprovet och i totalbefolkningen. I tab. 1 görs en sammanställning efter ålder och kön, i tab. 2 efter landsbygd och tätorter.

Tab. 1. Jämförelse i procent mellan åldersfördelningen i stickprovet och inom hela befolkningen

Åldersår	Stickprovet 1952			Hela befolkningen 1950		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
0–4	5,0	3,8	8,8	4,4	4,2	8,6
5–9	4,5	4,4	8,9	4,3	4,0	8,3
10–14	3,8	4,1	7,9	3,3	3,2	6,5
15–19	3,4	2,1	5,5	3,0	2,9	5,9
20–24	1,8	3,0	4,8	3,2	3,2	6,4
25–29	3,1	3,9	7,0	3,8	3,8	7,6
30–39	7,9	8,4	16,3	7,9	7,7	15,6
40–49	7,2	7,6	14,8	7,3	7,3	14,6
50–59	5,7	5,7	11,4	5,6	5,9	11,5
60–69	4,5	4,3	8,8	4,1	4,4	8,5
70 o. däröver	3,3	2,5	5,8	3,0	3,5	6,5
Samtliga	50,2	49,8	100,0	49,9	50,1	100,0

Tab. 2. Jämförelse i procent mellan fördelningen på ortsgrupper i stickprovet och inom hela befolkningen

	Stickprovet 1952	Hela befolkningen 1950
Stockholm	10,1	11,6
Göteborg	5,0	5,2
Malmö	2,9	2,6
Orter med		
30 000—100 000 inv.	10,2	9,7
10 000— 30 000 »	3,7	11,2
2 000— 10 000 »	17,2	11,6
200— 2 000 »	20,4	14,3
Egentlig landsbygd o. övrig glesbebyggelse	30,5	33,8
Summa	**100,0**	**100,0**

Den största skillnaden i åldersfördelning mellan stickprovet och totalbefolkningen återfinns i gruppen män mellan 20 och 25 år. Orsaken till denna ojämnhet kan bl. a. vara bortovaro från hemmet för militärtjänst eller utbildning. Den som vistas på annan ort än hemorten under någon längre tid, kommer vanligen inte med vid materialinsamlingen.

Fördelningen efter ortsstorlek visar större ojämnheter. Det är omöjligt att säga om dessa påverkar konsumtionsuppgifterna i nämnvärd utsträckning.

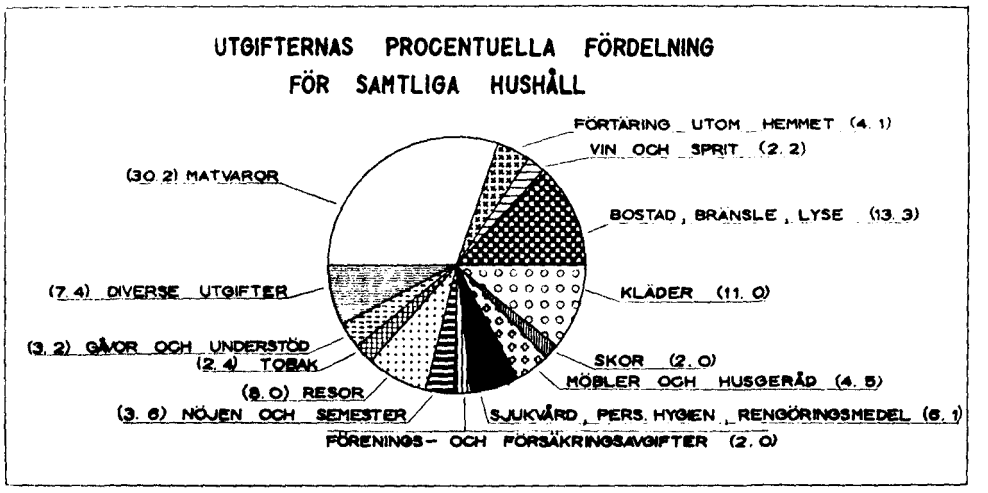
Konsumtionsutgifterna. För varje hushåll i undersökningen har man vid intervjun frågat efter inkomster och utgifter på olika poster efter ett utförligt schema. Undersökningens viktigaste föremål är hushållens konsumtion, och tills vidare presenteras endast denna del. I de här nedan återgivna siffrorna ingår således varken skatter eller sparande. Däremot har man utom de omedelbara utgifterna för konsumtion även tagit upp vissa naturaposter, främst livsmedel och därjämte bl. a. bränsle och fria resor. Bostad in natura har endast upptagits, då den utgår som löne- eller annan avtalsförmån; vid egnahem har endast de faktiska utgifterna, såsom räntor, fastighetsskatt, försäkringar och reparationer upptagits.

För uppskattning av naturaposterna inhämtas, så långt ske kan vid intervjuerna uppgifter om kvantiteterna, och därefter görs vid bearbetningen

Tab. 3. Konsumtionsutgifternas spridning inom olika hushållstyper
Kronor per hushåll och år

	Man och hustru med barn	Man och hustru utan barn	Ensamstående	Blandade hushåll
Lägsta konsumtionsutgift	4 300	2 470	1 160	2 140
Högsta »	31 710	33 860	12 040	54 160
Nedre kvartil	7 933	5 685	2 805	8 040
Median	9 590	8 370	4 420	10 950
Övre kvartil	12 595	11 960	6 680	14 580
Kvartilavståndet i % av medianen	49	75	88	60

Diagram 1

en värdering till konsumentpriser. I vissa fall, t. ex. fria måltider och fria resor, sker en uppskattning i enlighet med taxeringarna.

Inkomster och sparande kommer senare att redovisas för samtliga utom för företagarna. Deras inkomster och sparande är ofta sammanblandade med företagets affärer och svåra att reda ut, det har ej ansetts lämpligt att därmed betunga en undersökning, som huvudsakligen avser konsumtionen. Vid intervjuerna har man i förekommande fall nöjt sig med en uppgift om hur mycket vederbörande tagit ur företaget för hushålls- och andra personliga utgifter, vilket varit tillräckligt för en avstämning mellan inkomster och utgifter.

Den totala konsumtionsutgiften uppgick i medeltal per hushåll till 9 700 kr och varierade för olika hushållstyper mellan 4 800 kr för ensamstående och 12 200 kr för blandade hushåll. Se tab. 4. Ensamma makar har nästan dubbelt så höga utgifter som en ensamstående, barnfamiljerna kommer ytterligare något högre och de blandade hushållen, där antalet vuxna hushållsmedlemmar i genomsnitt uppgår till 2,8 personer, har de högsta utgifterna.

En bild av spridningen kring dessa medeltal ges av tab. 3.

Om man mäter spridningen efter kvartilavståndet, så finner man bland hushållstyperna den högsta spridningen hos ensamstående (88 % av medianvärdet) och den näst högsta hos familjetypen man och hustru utan barn (75 % av medianvärdet), dvs. hos de båda hushållstyperna, som man föreställer sig mindre heterogena till sin sammansättning än de övriga. De mest markanta ytterlighetsfallen finns däremot hos blandade hushåll, där lägsta utgiften är ca 2 100 kr och den högsta 54 200 kr.

Med ledning av uppgifterna om konsumtionsutgifterna (inklusive värderad natura) samt uppgifterna om erlagda direkta skatter kan medelinkomsten per hushåll uppskattas till ca 12 000 kr under år 1952.

Jämförd med löne- eller inkomststatistikens uppgifter kan denna siffra

Tab. 4. Levnadskostnaderna 1952 inom olika hushållstyper
Kronor per hushåll och år

	Man och hustru med barn	Man och hustru utan barn	Ensamstående	Blandade hushåll	Samtliga hushåll
Antal hushåll	196	105	113	159	573
» personer per hushåll	3,8	2,0	1,0	3,5	2,9
därav barn	1,8	—	—	0,7	0,8
Utgifter					
Mat och dryck	4 079	3 239	1 618	4 474	3 549
inköpta varor	3 253	2 507	972	3 264	2 670
livsmedel in natura (ej måltider)	258	131	28	539	267
förtäring utom hemmet	356	356	521	398	400
vin och sprit	212	245	97	273	212
Bostad, bränsle och lyse	1 539	1 312	827	1 338	1 301
Kläder och skor	1 393	995	587	1 768	1 265
kläder	1 003	776	446	1 365	952
tyger, garner, sybehör	142	85	57	152	117
skor	248	134	84	251	196
Övriga utgifter	3 817	3 773	1 738	4 601	3 617
möbler o. husgeråd	500	535	153	504	489
sjukvård, personlig hygien o. rengöringsmedel	635	595	352	713	594
förenings- o. försäkringsavgifter	214	209	81	231	192
undervisning o. läsning, skrivmateriel	239	168	97	286	211
telefon, telegram o. postavgifter	122	123	67	127	113
nöjen o. förströelser, semester i Sverige	403	305	142	457	349
resor i Sverige (även egna fordon)	729	730	297	968	710
resor och vistelse i utlandet	67	70	47	76	66
tobak	280	181	85	304	230
hemhjälp	97	35	57	134	88
gåvor o. understöd	213	475	188	434	317
diverse utgifter	318	347	172	367	308
Summa	**10 828**	**9 319**	**4 770**	**12 181**	**9 732**

förefalla mycket hög. År 1952 var de manliga industriarbetarnas årslön i genomsnitt 8 600 kr och de kvinnligas 5 500 kr. Inkomsten per inkomsttagare enligt den statistik, som grundas på självdeklarationerna beräknas enligt uppgift från statistiska centralbyrån till 7 000 kr. Det är angeläget att påpeka, att man rör sig med helt olika inkomstbegrepp i de olika fallen. Vid levnadskostnadsundersökningen kommer i stort sett samtliga inkomster med, ej endast löneinkomsten eller den deklarerade inkomsten. Barnbidrag, lotteri- och tipsvinster samt inkomster av rumsuthyrning är exempel på sådana inkomster, som inte skall eller inte behöver deklareras. Den viktigaste omständigheten att framhålla är emellertid, att levnadskostnadsundersökningarna arbetar med hushållen som enheter, medan löne- och inkomststatistiken redovisar individernas inkomster. Hushållets huvudperson tillhör i ett stort antal fall gruppen manliga inkomsttagare i de åldrar, då de har sin högsta inkomst. De lägsta inkomsttagarna är till en del hustrur (ibland med deltidsarbete) eller andra familjemedlemmar, vilkas inkomst vid levnadskostnadsundersökningarna medräknas i hushållens gemensam-

Tab. 5. Levnadskostnaderna 1952 inom olika hushållstyper
Relativ fördelning

	Man och hustru med barn	Man och hustru utan barn	Ensamstående	Blandade hushåll	Samtliga hushåll
Antal hushåll	196	105	113	159	573
» personer per hushåll	3,8	2,0	1,0	3,5	2,9
därav barn	1,8	—	—	0,7	0,8
Utgifter					
Mat och dryck	37,7	34,7	33,9	36,7	36,5
inköpta varor	30,0	26,9	20,4	26,8	27,4
livsmedel in natura (ej måltider)	2,4	1,4	0,6	4,4	2,8
förtäring utom hemmet	3,3	3,8	10,9	3,3	4,1
vin och sprit	2,0	2,6	2,0	2,2	2,2
Bostad, bränsle och lyse	14,2	14,1	17,4	11,0	13,3
Kläder och skor	12,9	10,7	12,3	14,5	13,0
kläder	9,3	8,3	9,3	11,2	9,8
tyger, garner, sybehör	1,3	0,9	1,2	1,2	1,2
skor	2,3	1,5	1,8	2,1	2,0
Övriga utgifter	35,2	40,5	36,4	37,8	37,2
möbler och husgeråd	4,6	5,8	3,2	4,1	4,5
sjukvård, personlig hygien o. rengöringsmedel	5,9	6,4	7,4	5,9	6,1
förenings- och försäkringsavgifter	2,0	2,2	1,7	1,9	2,0
undervisning o. läsning, skrivmateriel	2,2	1,8	2,0	2,3	2,2
telefon, telegram o. postavgifter	1,1	1,3	1,4	1,0	1,2
nöjen o. förströelser, semester i Sverige	3,7	3,3	3,0	3,8	3,6
resor i Sverige (även egna fordon)	6,7	7,8	6,2	8,0	7,3
resor och vistelse i utlandet	0,6	0,8	1,0	0,6	0,7
tobak	2,6	1,9	1,8	2,5	2,4
hemhjälp	0,9	0,4	1,2	1,1	0,9
gåvor och understöd	2,0	5,1	3,9	3,6	3,2
diverse utgifter	2,9	3,7	3,6	3,0	3,1
Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

ma, men i löne- och inkomststatistiken uppträder som enskilda fall och medverkar till de låga medeltalen.

Konsumtionsutgifternas fördelning på olika poster framgår av tab. 4 och 5 samt diagram 1. Kommentarerna ansluter sig till den senare tabellen, som återger den procentuella fördelningen. Variationerna mellan hushållstyperna framträder vad huvudposterna beträffar främst för bostad, bränsle och lyse, där de blandade hushållen lägger ner 11 % av totala utgiften, de ensamstående 17 % och de båda övriga hushållstyperna 14 %. Livsmedelsprocenten ligger som väntat högst för barnfamiljerna och lägst för de ensamstående. För de ensamstående kommer avsevärt större del av matutgifterna på förtäring utom hemmet än för övriga hushållstyper. Även på andra poster finner man givetvis åtskilliga variationer. Möbler och husgeråd kan nämnas, där makar utan barn redovisar den största siffran, 6 %, vilket kan jämföras med 5 % för barnfamiljer, 4 % för blandade hushåll och 3 % för ensamstående. Det är onödigt att här fortsätta uppräkningen av detaljer. Huvudintrycket är dock, att variationerna mellan hushållstyperna i den re-

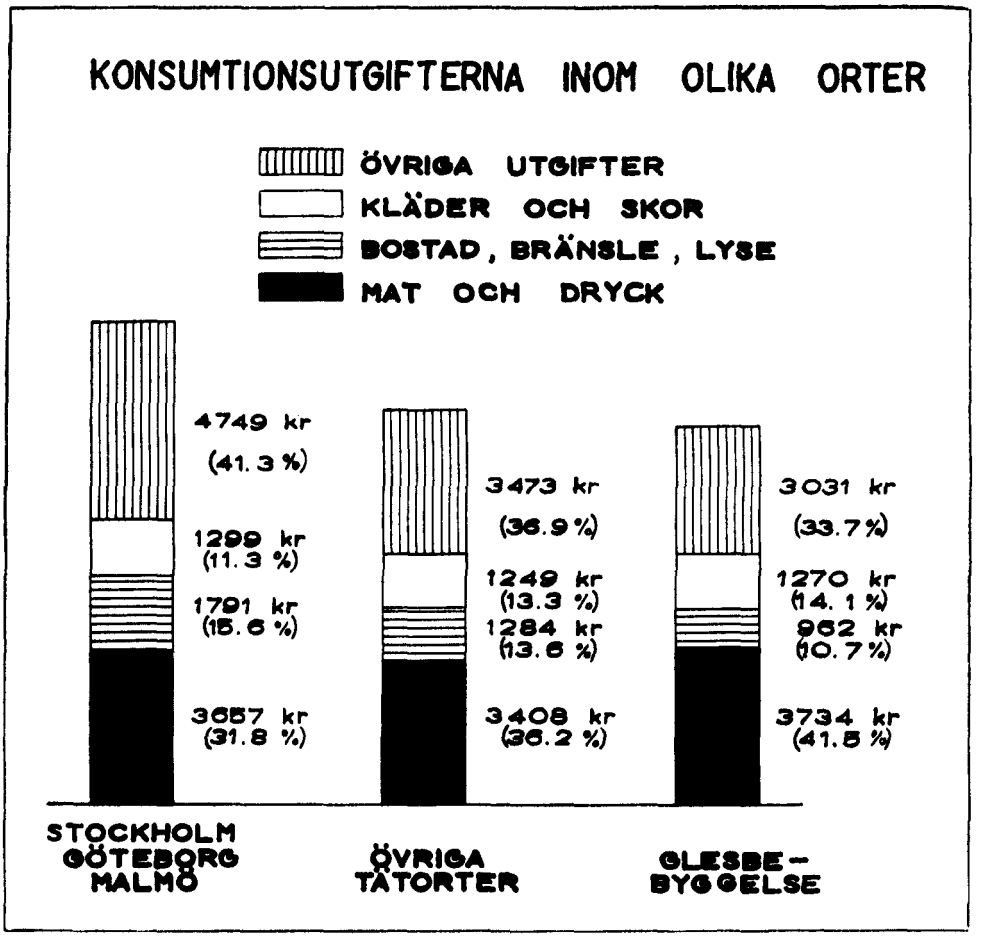
Tab. 6. Genomsnittliga konsumtionsutgifterna inom hushåll i olika ortsgrupper

	Kronor per hushåll och år			Procentuell fördelning		
	Stockholm, Göteb., Malmö	Övriga tätorter	Egentlig landsbygd och annan glesbebyggelse	Stockholm, Göteb., Malmö	Övriga tätorter	Egentlig landsbygd och annan glesbebyggelse
Antal hushåll	119	297	157	119	297	157
» personer per hushåll	2,5	2,8	3,2	2,5	2,8	3,2
därav barn	0,7	0,8	0.9	0,7	0,8	0,9
Utgifter						
Mat och dryck	3 657	3 408	3 734	31,8	36,2	41,5
inköpta varor	2 677	2 752	2 508	23,3	29,2	27,9
livsmedel in natura (ej måltider)	23	133	707	0,2	1,4	7,8
förtäring utom hemmet	680	328	324	5,9	3,5	3,6
vin och sprit	277	195	195	2,4	2,1	2,2
Bostad, bränsle och lyse	1 791	1 284	962	15,6	13,6	10,7
Kläder och skor	1 299	1 249	1 270	11,3	13,3	14,1
kläder	993	929	965	8,6	9,9	10,7
tyger, garner, sybehör	113	120	116	1,0	1,3	1,3
skor	193	200	189	1,7	2.1	2,1
Övriga utgifter	4 749	3 473	3 031	41,3	36,9	33,7
möbler och husgeråd	455	416	471	4,0	4,4	5,2
sjukvård, personlig hygien o. rengöringsmedel	791	579	472	6,9	6,1	5,2
förenings- o. försäkringsavgifter	221	203	149	1,9	2,2	1,7
undervisning o. läsning, skrivmateriel	293	193	184	2,5	2,1	2,0
telefon, telegram o. postavgifter	139	105	107	1,2	1,1	1,2
nöjen o. förströelser, semester i Sverige	483	346	250	4,2	3,7	2,8
resor i Sverige (även egna fordon)	846	662	697	7,4	7,0	7,8
resor o. vistelse i utlandet	191	43	16	1,7	0,5	0,2
tobak	302	224	187	2,6	2,4	2,1
hemhjälp	166	73	57	1,4	0,8	0,6
gåvor o. understöd	471	316	204	4,1	3,3	2,3
diverse utgifter	391	313	237	3.4	3.3	2,6
Summa	**11 496**	**9 414**	**8 997**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

lativa fördelningen är små, trots skillnaderna i de totala konsumtionsutgifterna.

Tab. 6 och diagram 2 ger en jämförelse mellan konsumtionen i de tre största städerna, övriga tätorter samt egentliga landsbygden. Man konstaterar avsevärda skillnader både i fråga om de genomsnittliga utgifternas absoluta höjd och i fråga om fördelningen på olika poster. I de största städerna uppgår totalutgiften till 11 500 kr, i övriga tätorter till 9 400 kr och på egentliga landsbygden till 9 000 kr. Hushållsstorleken varierar i motsatt riktning. Det är sålunda främst de största städerna, som skiljer sig från landet i övrigt, medan siffrorna för gruppen övriga tätorter och för gruppen egentlig landsbygd och annan glesbebyggelse ligger varandra ganska nära. Skillnaden ökas dock icke oväsentligt, om man, som sig bör, tar hänsyn till hushållsstorleken. Utgiften per person uppgår för de största städerna till 4 600 kr, för övriga tätorter till 3 400 kr och för landsbygden till

Diagram 2

2 800 kr. En del av skillnaden kan sannolikt hänföras till olika prisnivåer i olika orter och landsdelar, men det är omöjligt att konstatera hur stor del. Det vore också av intresse att studera fördelningen på olika socialklasser inom de tre grupperna, men tiden har tills vidare icke medgett detta. Det är sannolikt, att den höga siffran för storstäderna inte innebär någon genomgående väsentligt högre nivå utan i stället en mera ojämn inkomstfördelning med ett större skikt höga inkomsttagare.

Livsmedelsprocenten är väsentligt högre på landsbygden än i tätorterna, och även livsmedelsutgiften i kronor per hushåll är något högre. Räknar man i kronor per konsumtionsenhet, kommer man dock till ett motsatt resultat, som framgår av följande serie (vin och sprit ingår ej). Skillnaden mellan landsbygd och övriga tätorter är dock ganska ringa.

Stockholm, Göteborg, Malmö	1 602 kr
Övriga tätorter	1 322 »
Egentlig landsbygd och annan glesbebyggelse	1 273 »

Från andra källor kan man notera, att livsmedelspriserna är något lägre på landsbygden än i tätorterna.

Bostadsutgiften är låg på landsbygden i jämförelse med tätorterna både procentuellt och i absoluta tal. Mot nära 1 800 kr i de största städerna svarar en utgift på 960 kr för landsbygden. Även om man räknar med lägre bostadsstandard på landsbygden och observerar, att kostnaderna för egna hem har blivit underskattade i jämförelse med hyrorna, så kvarstår med all sannolikhet en icke oväsentlig skillnad, som väl får tillskrivas olikheterna i kostnadsnivån mellan olika ortsgrupper.

Beklädnadsposten väger något lättare i storstadshushållens budget än i de övriga orternas. Utgiften i kronor per hushåll är ungefär lika stor i alla tre grupperna.

Huvudposten övriga utgifter visar en stark övervikt för de största städerna. Bland detaljposterna är det framför allt sjukvård, personlig hygien och rengöringsmedel, nöjen, förströelser och semester, hemhjälp samt gåvor och understöd, som bidrar till olikheterna.

En annan post som förtjänar nämnas är resorna. Resor i Sverige består till en del av nyttoresor: till arbetet, för uppköp; till en del av regelbundna nöjesresor: till biograf el. dyl. och slutligen av semesterresor. Hela reseposten utgör 7 à 8 % av totalutgiften, något mera på landsbygden än i tätorterna. Kronbeloppen för landsbygd och övriga tätorter skiljer sig föga från varandra, medan storstädernas siffra är avgjort högre. Inemot 60 % av utgifterna på reseposten består av inköp och driftkostnader för egna fordon. Landsbygdens siffra (501 kr) är både absolut och relativt högre än övriga tätorters (439 kr) och deras siffra i sin tur något högre än de största städernas (420 kr).

E. W.

Förlikningsväsendet, en översikt

Alltsedan förlikningsinstitutionens tillkomst 1906 har antalet distriktsförlikningsmän varit 7. Den 1 juli 1950 blev dock antalet 8, då ett nytt förlikningsmannadistrikt tillkom — det femte — genom uppdelning av det förutvarande fjärde distriktet i två distrikt. Dessa förlikningsmän har att var och en inom sitt distrikt handlägga uppkommande lokala tvister mellan arbetsgivare och arbetare. Antalet sådana »distriktsärenden», vilka föranlett formliga förhandlingssammanträden inför förlikningsmannen, framgår av följande sammanställning.

År	Antal
1920—1929	170 (genomsnitt)
1930—1939	217 (»)
1940—1945	259 (»)
1938	344
1945	346
1946	367
1947	398
1948	352
1949	149
1950	127
1951	242
1952	295

Såsom framgår av sammanställningen har antalet förhandlingsärenden i distrikten, som före första världskriget var ganska litet (34 ärenden 1913), ökat från 1920-talet till 1930-talet. Under andra världskriget, då man skulle ha väntat sig en viss minskning, blev det i alla fall en ökning, som ytterligare accentuerades efter krigets slut. Nya rekordsiffror nåddes 1945—1948. Lönestoppsåren 1949 och 1950 skedde av naturliga skäl en betydande nedgång i antalet ärenden. Därefter har ånyo en viss ökning inträtt utan att dock ha uppnått rekordantalet från 1947.

Samtidigt som antalet ärenden sålunda visar en tydlig ökning måste man konstatera, att de ärenden, som kommer i fråga som distriktsärenden, numera ej sällan är av mindre betydelse, mätt efter arbetarantal. Under de senare åren har de kommunala ärendena och tjänstemannaärendena dominerat. Antalet ärenden varierar från distrikt till distrikt. Under en följd av år har första och fjärde distrikten — det sistnämnda även efter det att detsamma år 1950 delats — visat sig vara de mest arbetstyngda. Socialstyrelsen har i situationer, då vederbörande förlikningsman haft svårt att medhinna distriktsärendena, efter framställning till Kungl. Maj:t, erhållit bemyndigande att för beredande av lättnad i förlikningsarbetet inom dessa distrikt förordna annan förlikningsman eller särskild person att handlägga vissa förhandlingsärenden av brådskande natur. I 1953 års avtalsrörelse

skedde sådant arrangemang, som tidigare praktiserats beträffande första och fjärde distrikten, även beträffande femte och sjunde distrikten.

Observeras bör att de ordinarie förlikningsmännen i stor utsträckning anlitas av parterna såsom av dessa tillkallade opartiska ordförande eller såsom särskilt förordnade medlare i avtalstvister, som berör flera distrikt eller riket i dess helhet. För sådana uppdrag står till förfogande ej bara de åtta distriktsförlikningsmännen, utan en krets av andra i medlingsarbetet erfarna personer, oftast förutvarande distriktsförlikningsmän, brukar anlitas.

De särskilda medlingsuppdragen har numera blivit ganska talrika. Sedan länge har en klar tendens gjort sig gällande att övergå från lokala avtalsenheter till mera omfattande avtal, framför allt riksavtal. Därför har behovet av särskilda medlingsorgan för sådana större avtalsförhandlingar ökat betydligt under senare år.

Av följande tablå framgår antalet av Kungl. Maj:t eller socialstyrelsen meddelade särskilda uppdrag under nedan angivna år:

År	Antal			
	Särskild förlikningsman förordnad av socialstyrelsen	Särskild förlikningsman förordnad av Kungl. Maj:t	Medlingskommission	Summa
1921—1929 (genomsnitt)	3	4	3	10
1930—1939 (»)	8	3	3	14
1940—1945 (»)	25	6	10	41
1938	9	6	3	18
1945	32	15	11	58
1946	34	25	25	84
1947	32	25	30	87
1948	49	22	36	107
1949	7	4	2	13
1950	11	13	4	28
1951	41	15	20	76
1952	43	11	10	64
1953	46	27	19	92

Ledamöterna i de av Kungl. Maj:t tillsatta medlingskommissionerna har i mycket stor utsträckning varit distriktsförlikningsmän eller förutvarande sådana. De av Kungl. Maj:t förordnade särskilda förlikningsmännen har också till allra största delen hänfört sig till nämnda kategorier. De särskilda uppdrag, som socialstyrelsen meddelat, kan endast hänföras till distriktsförlikningsmännens krets. Då huvuddelen av våra större avtal utlöper vid årsskiftet, brukar förhandlingsverksamheten koncentreras till tiden härom-kring. Speciellt brukar det under första kvartalet råda livlig verksamhet. I 1953 års avtalsrörelse har förhandlingarna på olika områden dragit långt ut på tiden, och under hela första halvåret rådde full förhandlingsverksamhet. Först i mitten av juli månad kunde avtalssäsongen betraktas som avslutad.

De utdragna förhandlingarna belyses av följande siffror. Avtalstvisterna inom stuverifacket föranledde 26 förhandlingsdagar inför förlikningsman

och kommission, förlikningskommissionerna inom livsmedelsbranschen och husbyggnadsindustrin redovisade vardera 21 förhandlingsdagar, avtalsfrågorna för åkeri- och omnibusfacken krävde 18 dagars förhandlingar inför förlikningsman och kommission. Lika många förhandlingsdagar åtgick för kommissionen inom träindustrin, och avtalstvisterna vid de privata kraftverken krävde 15 förhandlingsdagar inför medlingskommissionen. Innan offentlig medling i dessa fall kommit till stånd, hade direkta förhandlingar ägt rum, i många fall under ledning av opartisk ordförande.

Utdragna förhandlingar har ej heller varit ovanliga även under tidigare år, när det gällt speciella avtalsområden. Vad som under 1953 års avtalsrörelse varit särskilt betungande för förlikningsinstitutionen har varit den genomgående tendensen till utdragna förhandlingar inom nära nog samtliga större avtalsområden.

K.-A. N.

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissyttrande över förslag till lagstiftning om insemination. Den 13 november 1953 avgav socialstyrelsen ett remissyttrande över det förslag till lagstiftning om insemination, som avgetts av sakkunniga inom justitiedepartementet (SOU 1953: 9).

I likhet med de sakkunniga och på skäl som de anfört anser styrelsen någon lagstiftning icke vara erforderlig beträffande homolog insemination och insemination på ogift kvinna.

Huvudintresset i det ämne, som varit föremål för de sakkunnigas överväganden, knyter sig till den heterologa inseminationen på gift kvinna. Enligt styrelsens mening är barnet och icke makarna i äktenskapet inseminationsproblemets centrala fråga, varför man i samband med diskussionen av förevarande problem alltid måste hålla i sikte, att för barnet ogynnsamma psykologiska verkningar lätt kan inträda i fall, då misshälligheter uppkommer i äktenskapet eller detta upplöses eller barnet får kännedom om eller fattar misstankar om sina bördsförhållanden.

Socialstyrelsen, som delar de sakkunnigas principiella invändningar mot ett lagstadgat förbud mot heterolog insemination liksom synpunkten, att svårigheter torde föreligga att upprätthålla ett förbud på förevarande område, anser att man trots de betänkligheter, som med hänsyn till barnet föreligger mot den heterologa inseminationen, åtminstone inte för närvarande bör införa ett förbud däremot.

Styrelsen anser, att man torde ha anledning att räkna med att en positiv reglering i lag av spörsmålen i samband med den heterologa inseminationen i viss utsträckning leder till ökad användning av åtgärden. I den mån man från läkarhåll i de enskilda fallen hittills ställt sig avvisande till begäran om medverkan till sådan insemination, är det nämligen antagligt, att detta åtminstone delvis haft sin grund i tveksamhet beträffande såväl lagstiftarens inställning till inseminationsproblemet som inseminationsbarnets rättsliga ställning.

En annan allvarlig invändning mot en lagstiftning är svårigheten att i nuvarande läge bedöma de skilda verkningarna av heterolog insemination. Den fortsatta diskussionen om de medicinska, juridiska och sociala problemen i samband med sådan insemination liksom den medicinska utvecklingen på detta, ännu ganska outforskade område kan dessutom ge upphov till nya frågeställningar, varför starka skäl talar för att man tills vidare ställer sig avvaktande även till lagstiftningsfrågan.

Vad som främst talar för lagstiftningsalternativet är värnet om barnet. I syfte att skapa klarhet rörande inseminationsbarnets rättsliga ställning har också sakkunnigmajoriteten föreslagit en tilläggsbestämmelse till 2 kap. föräldrabalken, enligt vilken presumtionen om att barn, som föds i äktenskap, har äktenskaplig börd icke får angripas av äkta mannen eller hans arvingar, om han samtyckt till inseminationen och det inte kan hållas för visst, att barnet inte avlats genom inseminationen. Redan nu gäller emellertid, att mannens erkännande av barnet såsom sitt utesluter honom och hans arvingar från att tala å börden. Det ligger därför nära till hands att anse, att mannens samtycke till heterolog insemination bör medföra samma verkan, en mening som också framförts av ärvdabalkssakkunniga. Socialstyrelsen finner för sin del, att avgörandet härvidlag bör kunna överlämnas till rättstillämpningen och att den tvekan, som utan positiv lagbestämmelse möjligen kan föreligga i avseende å denna rättsfråga, i vart fall inte på sakens nuvarande ståndpunkt överväger de skäl, som talar mot en positiv lagstiftning i ämnet. Det anförda gäller enligt styrelsens uppfattning även den av de sakkunniga i 5 § förslaget till lag om insemination intagna bestämmelsen, enligt vilken talan om faderskap till barn, som avlats genom insemination, icke må väckas mot sädgiva-

ren. Även i denna fråga har ärvdabalkssakkunniga uttalat sig och såsom sin mening framhållit, att sädgivaren enligt gällande rätt inte enbart på den grund, att han möjliggjort befruktning, kan anses som fader i rättslig mening med därav följande förpliktelser.

Med hänsyn till att det anförda och då vad i övrigt upptagits i de sakkunnigas förslag enligt socialstyrelsens mening icke heller innefattar tillräckliga skäl för en lagstiftning om heterolog insemination, får styrelsen avstyrka den av de sakkunniga föreslagna lagstiftningen. Styrelsen anser dock i likhet med dem att stadgande bör intas i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten om förbud för annan än läkare att utföra inseminationen.

Mot styrelsens yttrande reserverade sig byråcheferna Åman och Moberg, som anförde att enligt deras uppfattning torde inte själva lagfästandet av regler rörande inseminationen komma att i nämnvärd mån stimulera till ökad inseminationsfrekvens. De av sakkunnigmajoriteten anförda skälen för en lagstiftning — nämligen att ovissheten i rättsläget rörande barnets rättsliga ställning kan få menliga följder och att över huvud taget de rättsfrågor, som här uppkommer, är av den vikt för barnets framtid, att man inte lämpligen bör överlåta till rättstillämpningen att avgöra desamma — finner reservanterna vara övertygande, och de biträder de sakkunnigas förslag.

Ledamöter i indexnämnden. Chefen för finansdepartementet har förlängt förordnandet för ledamöterna och suppleanterna i indexnämnden t. o. m. den 15 april 1954. Ledamöter är direktör E. Brodén, ombudsman S. Henriksson, generaldirektör A. Johansson, socialekonom N. Kellgren, byråsekreterare J. E. Lövgren och förste tullkontorist C. Mårtensson. Suppleanter: direktörsassistenten S. Hydén, ombudsman G. Weidenfors, byråchef E. A. Westerlind, socialekonom R. Meidner, stadsjägmästare G. Olin samt redaktör E. M. Gustafson.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	detta nr
Sociala frågor vid årets riksdag	12, 1953
Socialutgifterna i Sverige, årligen	6, 1953
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	12, 1953
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	12, 1953
Byggnadsregleringen. Den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, årligen	11, 1952
Löner, sysselsättning:	
Arbetslöshetskassor, erkända, årligen	8, 1952
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	9, 1952
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	7, 1953
Arbetare inom industrin, varje kvartal	12, 1953
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	5, 1953
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1953
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1953
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	8, 1953
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	detta nr
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	11, 1953
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1953
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	4, 1953
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	8, 1953
Social hemhjälp	detta nr
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1953

Social hemhjälp år 1952

Vid årsskiftena 1951/52 och 1952/53 infordrade socialstyrelsen i samband med kommunernas rekvisition av statsbidrag till social hemhjälp vissa uppgifter om verksamheten under de gångna kalenderåren, vilka därefter statistiskt bearbetades på socialvårdsbyråns hemhjälpsavdelning. En redovisning för verksamhetens utbyggnad under år 1944, det första år under vilket statsbidrag utgick, fram t. o. m. 1951 samt en redogörelse för den speciella statistiken för år 1951, då 1 368 av landets dåvarande 1 489 hem-

hjälpsnämnder (före den nya kommunindelningen) avgett redovisning, lämnades i Soc. Medd. 1952: 9, sid. 585.

1 010 av landets 1 011 hemhjälpsnämnder har lämnat redogörelser för verksamheten under år 1952. Från en stad har det, trots ett flertal anmaningar, icke varit möjligt att erhålla några uppgifter.

Den 15 december 1952 fanns i 130 städer och 887 övriga kommuner inrättade följande antal befattningar för heltidsanställda hemvårdarinnor.

	Städer	Övriga kommuner	Hela riket
Antal inrättade befattningar	902	2 075	2 977
därav besatta under hela året	845	1 544	2 389
» helt eller delvis vakanta	57	531	588
Antal månader sammanlagt, som befattningarna varit obesatta under året	278	2 925	3 203

Liksom under kalenderåret 1951 var 80 % av befattningarna besatta under året, 94 % av befattningarna i städerna och 74 % i övriga kommuner. Det totala antalet vakansmånader i hela riket motsvarar 266 oavbrutet vakanta tjänster under hela året, 23 tjänster i städerna och 243 i övriga kommuner. De tjänster, som ej varit besatta under hela året, har i genomsnitt varit vakanta något över $5\,^1/_2$ månader.

Svårigheten att erhålla deltidsanställda hemvårdarinnor, dugliga hushållskunniga kvinnor, som är i den belägenheten, att de med kort eller inget varsel helt kan överta ansvaret för ett hem, vilket i de flesta fall betyder heldagsarbete, belyses genom uppgiften att av 225 inrättade tjänster blott 130 haft befattningshavare under hela året, medan 95 var helt eller delvis vakanta. Av de 64 inrättade befattningarna i städerna var 41 besatta hela året och av övriga kommuners 161 befattningar endast 89.

348 hemvårdarinnor lämnade år 1952 sitt yrke, vilket motsvarar 12 % av samtliga tjänsteinnehavare. Detta är samma procentsats som under år 1951, då 329 hemvårdarinnor lämnade hemvårdarinnearbetet. I 194 fall var anledningen giftermål mot 151 föregående år. Övergång till annat yrke sjönk från 91 fall till 82. Likaså minskades avgången på grund av sjukdom från 28 till 21 fall.

Anledningen till avgången	Antal avgångna befattningshavare i		
	städer	övriga kommuner	hela riket
Övergång till annat yrke	10	72	82
Giftermål	38	156	194
Sjukdom	4	17	21
Andra omständigheter (familjeskäl o. d.)	6	45	51
Totalt	58	290	348

Utbildningen av hemvårdarinnor sker för yngre elever, i regel 20—30 år, vid 16 permanenta utbildningsanstalter med en kapacitet av sammanlagt

Nog är hemvårdarinnan efterlängtad.

högst 175—200 elever om året. Av dessa skolor är 10 specialskolor för hemvårdarinneutbildning eller har en avskild hemvårdarinnelinje. Vid 6 skolor har ordinarie hushållskurser med vissa kompletteringar godkänts som hemvårdarinneutbildning. Vid flertalet skolor sker utbildningen vid en 10 månaders hushållskurs, som åtföljs av 5 månaders praktiktid på ålderdomshem, barnhem och BB. Vid 3 skolor är kursen endast 5 månader åtföljd av 5 månaders praktiktid. I inträdeskraven till dessa sista kurser ingår en 5-månaders lanthushållsskola eller hushållskurs eller exempelvis s. k. sommarkurs vid folkhögskola.

För elever med minst 5 månaders allsidig och självständig praktik i husligt arbete och barnavård anordnar socialstyrelsen kompletteringskurser om 3 månader. Under kalenderåret 1952 utbildades vid dylika kurser 350 elever.

Dispens från föreskriften om särskild utbildning meddelades av socialstyrelsen under året åt 74 kvinnor med så långvarig och mångsidig erfarenhet av husligt arbete och barnavård att de kan jämföras med den utbildade arbetskraften.

Tjänstgöringens och ledighetens omfattning för samtliga redovisade heltidsanställda hemvårdarinnor under år 1952 framgår av följande sammanställning.

	Städer	Övriga kommuner	Hela riket
Antal utförda dagsverken	209 629	431 876	641 505
» sjukdagar	21 586	24 416	46 002
» »ofrivilligt» lediga dagar	1 442	14 849	16 291
» kompensationslediga dagar	9 192	24 828	34 020

Antalet redovisade dagsverken var 641 505 under år 1952 (560 011 år 1951, då uppgifter icke kunde erhållas från 8 % av huvudmännen). Antalet »ofrivilligt» lediga dagar, dvs. dagar då hemvårdarinnor varit lediga på grund av tillfällig arbetsbrist, sjönk som väntat kraftigt i och med att den nya kommunindelningen trädde i kraft. År 1951 redovisades 23 337 »ofrivilligt» lediga dagar och år 1952 16 291, vilket innebär en minskning på icke mindre än 30 %.

Dagsverkenas procentuella antal av samtliga dagar framgår av följande tablå.

	Antal dagar			Procent		
	Städer	Övriga kommuner	Hela riket	Städer	Övriga kommuner	Hela riket
Utförda dagsverken	238	236	237	65	65	65
Sjukdagar	25	13	17	7	3	5
»Ofrivilligt» lediga dagar	2	8	6	0	2	2
Kompensationslediga dagar	10	14	13	3	4	3
Annan ledighet[1]	90	94	92	25	26	25
Totalt	365	365	365	100	100	100

[1] Sön- och helgdagar, semester och annan ledig dag. Talet har framkommit som en rest, sedan övriga dagsverken respektive lediga dagar fråndragits.

Att sjukledigheten i städerna är så pass mycket vanligare än på landsbygden torde till övervägande del kunna förklaras genom att hemvårdarinnorna i städerna synes vara mer utsatta för infektioner än på landsbygden.

Under år 1952 erhöll i 74 795 fall familjer med barn hemhjälp, under det att 13 274 gånger hjälp icke kunde lämnas på grund av bristande tillgång på hemvårdarinna. Orsaken till hjälpbehovet var i 19 % barnsbörd, 66 % husmors sjukdom och 4 % husmors semester; i 11 % redovisas annan orsak.

16 208 åldringar och invalider har erhållit hjälp, i 70 % eller 11 305 fall vid enstaka tillfällen, i 30 % eller 4 903 fall som regelbundet återkommande hjälp. I 4 671 fall har åldringar som ansökt om hjälp icke kunnat hjälpas i brist på arbetskraft.

Uppgifterna om de ohjälpta fallen, såväl när det gäller barnfamiljerna som åldringarna, är givetvis ingen måttstock på det verkliga behovet av social hemhjälp.

I 27 562 fall (7 336 i städerna och 20 226 i övriga kommuner) har familjer med barn erhållit hemhjälp utan erläggande av avgift, 37 % av samtliga fall. Motsvarande siffror för åldringar och invalider är 10 788 (2 557 resp. 8 231) eller 67 % av fallen.

Av de 1 010 hemhjälpsnämnderna avlönade 47 sina hemvårdarinnor efter nettolönesystem, dvs. lön och fri bostad, och 951 efter bruttolönesystem. De återstående 12 hemhjälpsnämnderna har icke haft några tjänster för heltidsanställda hemvårdarinnor eller haft obesatta tjänster och har ej lämnat uppgifter på denna punkt.

Särskilt glädjande är den hastiga utvecklingen av hemhjälp åt gamla. Hemhjälpsnämnderna redovisade vid årsskiftet, att sådan verksamhet utan statsbidrag anordnats i ca 300 kommuner, varav i 179 i kommunal regi, för övrigt mestadels genom Röda korsets försorg. I 276 kommuner planerades vid denna tidpunkt ytterligare sådan hemhjälp, i 187 i kommunal regi, i 70 genom Röda korsets försorg och i 19 kommuner på annat sätt. Stickprovsundersökningar, som socialstyrelsen verkställt, pekar på att samtliga dessa kommuner nu är i gång med sin verksamhet och att ytterligare kommuner har tillkommit.

År 1951 fanns statsunderstödd social hemhjälp i 1 866 av landets dåvarande 2 498 kommuner (städer och övriga kommuner), år 1952 i 1 018 av landets 1 037 kommuner (efter nya kommunindelningen), 1953 i 1 029 kommuner. De 8 kommuner, som f. n. icke har statsunderstödd hemhjälp har sammanlagt endast 11 760 invånare.

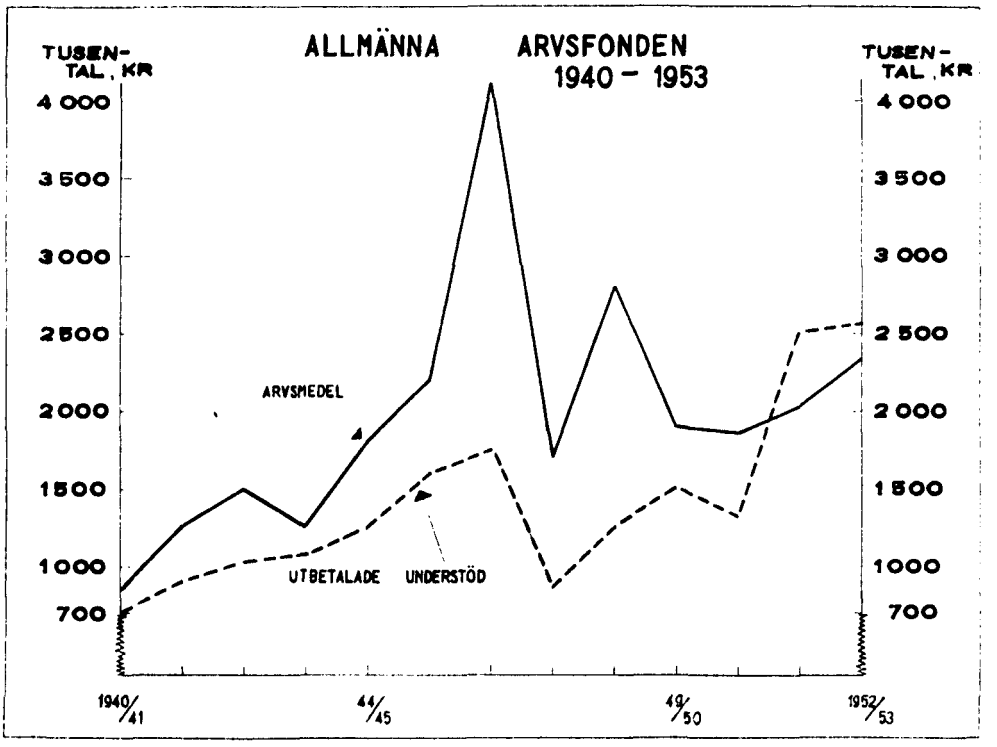
M. N.

Allmänna arvsfonden budgetåret 1952/53

Under budgetåret har ur arvsfonden utdelats sammanlagt 2 557 700 kr, vilket är 2,2 % mer än under närmast föregående budgetår. Hur dessa understöd fördelats på olika ändamål under de tre senaste budgetåren framgår av denna tablå, där beloppen angetts i tusental kr.

Ändamål	Budgetår		
	1950/51	1951/52	1952/53
Anstalter för halvöppen barnavård	518	426	497
Barnkolonier	405	865	586
Diverse institutioner	326	1 035	1 434
Barnrika familjer	11	119	—
Studier och yrkesutbildning	53	58	41
Summa	**1 313**	**2 503**	**2 558**

Gruppen »diverse institutioner» har, i likhet med föregående år, erhållit det största bidraget. Till denna grupp har räknats anstalter av olika slag till barns och ungdoms välfärd, t. ex. scoutstugor, ungdomsgårdar och andra anläggningar till ungdomens fritidssysselsättning. Hit har även hänförts vissa understöd av engångskaraktär till enskilda organisationer. Understöd

ur allmänna arvsfonden får inte lämnas till ändamål, som bekostas av stat eller kommun.

En tredjedel av de arvsmedel som tillförs fonden skall enligt bestämmelserna läggas till densamma. Återstoden jämte avkastningen kan delas ut. De fonderade medlen uppgick den 30 juni 1953 till 12,3 milj. kr mot 11,4 milj. kr ett år tidigare. Sedan arvsfonden kom till den 1 januari 1929 har de sammanlagda inkomsterna uppgått till drygt 41 milj. kr, varav 5,2 milj. utgjorde influtna räntemedel.

T. G.

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för november 1953

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex med år 1935 som bas har för november beräknats till 224,1 mot 224,2 för oktober. De under hösten uppmärksammade prissänkningarna utjämnades mellan september och oktober av den från 1 oktober medgivna generella hyreshöjningen, och denna gång har de mellan mitten av oktober och mitten av november inträffade prissänkningarna på vissa varor nästan helt uppvägts av prishöjningar på andra varuslag. Efter den 21 november tillämpade prisändringar är icke medtagna i indexberäkningen.

Indextalen för de olika delposterna och vissa varugrupper samt de procentuella prisförändringarna redovisas i det följande (år 1935 = 100).

	Sept. 1953	Okt. 1953	Nov. 1953	Prisförändring i % sept.-okt.	okt.-nov.
Livsmedel	243,4	241,8	241,8	− 0,7	—
Bostad	123,5	128,4	128,4	+ 4,0	—
Bränsle och lyse	239,7	238,6	236,2	− 0,5	− 1,0
Beklädnad	244,2	244,9	245,2	+ 0,3	+ 0,1
Kläder	250,2	251,0	251,2	+ 0,3	+ 0,1
Skor	218,8	218,6	219,2	− 0,1	+ 0,3
Övriga varor och tjänster	240,9	240,9	240,7	—	− 0,1
Inventarier och husgeråd	216,9	217,1	217,1	+ 0,1	—
Generalindex[1]	**224,0**	**224,2**	**224,1**	**+ 0,1**	**0,0**

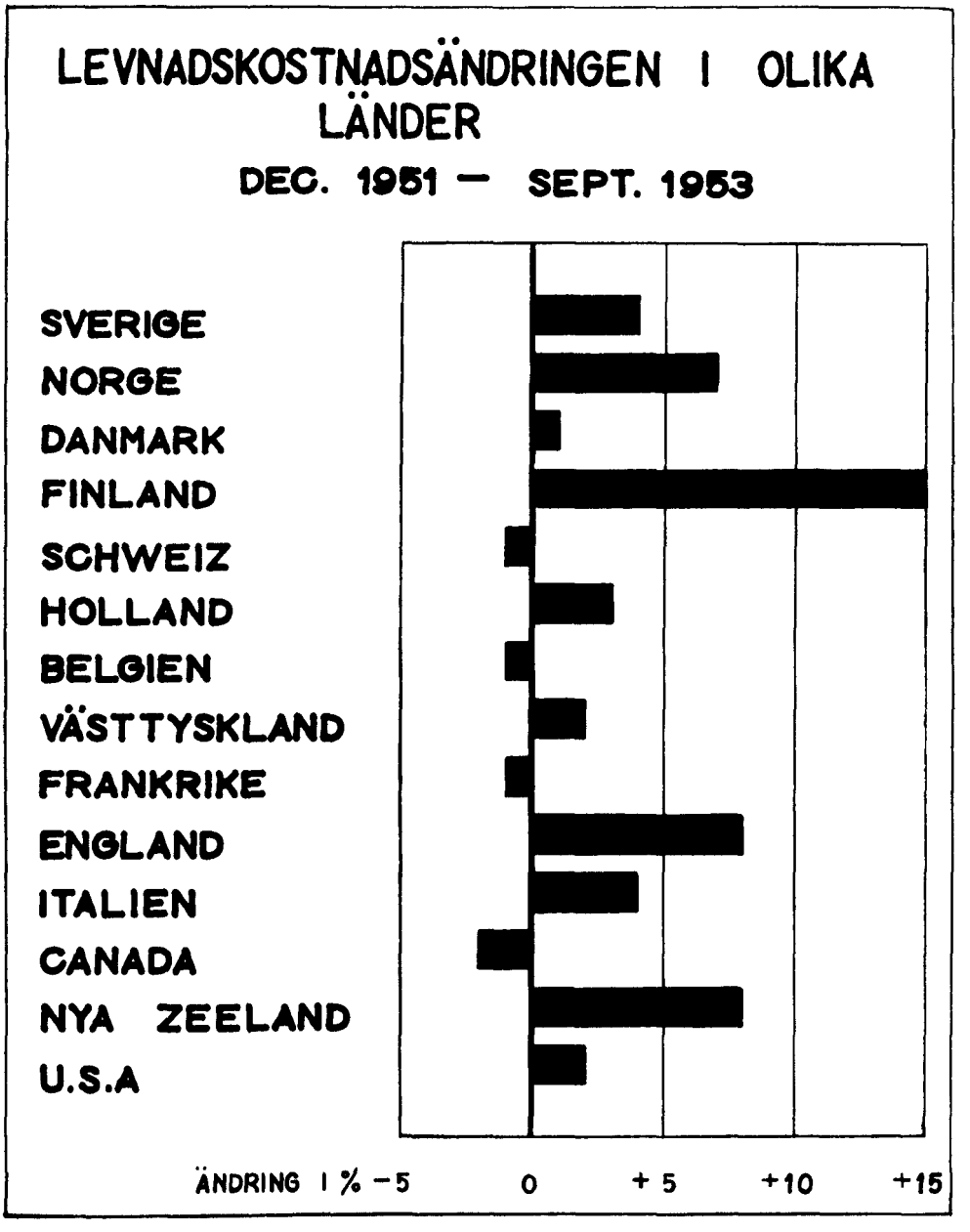
En närmare redogörelse för denna indexserie med vissa prisuppgifter för enskilda varuslag föreligger i en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

[1] Generalindextalen för tidigare år återfinns i Soc. Medd. 1951:5, sid. 378 och 1952:2, sid. 116.

C. Ö.

Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet

I anslutning till den i denna tidskrift regelbundet meddelade redogörelsen för detaljprisutvecklingen i Sverige lämnas nedan en redovisning av motsvarande beräkningar från vissa främmande länder. Uppgifterna har i hu-

Indextal (år 1948 = 100)

	År 1949	År 1950	År 1951	Dec. 1951	År 1952	Dec. 1952	Mars 1953	Juni 1953	Sept. 1953
Sverige	102	103	119	125	129	131	131	130	130
Norge	100	105	122	127	133	135	135	135	136
Danmark	101	107	119	122	123	124	123	123	123
Finland	108	123	148	136	154	155	157	157	157
Schweiz	99	98	102	105	105	105	104	104	104
Holland	106	109	122	119	122	122	122	123	123
Belgien	97	96	105	107	106	106	105	105	106
Västtyskland	107	100	108	105	110	110	109	108	107
Frankrike	116	129	151	166	169	169	169	169	164
England	103	106	116	120	126	128	130	131	130
Italien	101	100	110	112	114	116	116	118	116
Canada	104	107	118	123	121	120	119	119	121
Nya Zeeland	102	107	119	125	128	130	132	133	135
U. S. A.	99	100	108	110	110	111	111	111	112

vudsak hämtats ur International Labour Review, utgiven av Internationella arbetsbyrån. De indexserier, som här har använts, avser alla att mäta detaljprisnivåns förändringar. Denna princip har emellertid tolkats på växlande sätt i olika länder, varför de redovisade indextalen ej är helt jämförbara inbördes.

För olika länder redovisas i diagrammet levnadskostnadsändringen sedan december 1951 och i sammanställningen prisutvecklingen under perioden 1949—september 1953.

Å. L.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i november 1953 jämfört med oktober 1953 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i november 1953 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (okt. 1953 = 100)[1]				Antal arbetare i %, som var frånvarande på grund av	
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.		
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		arbetsbrist	andra orsaker
Gruvindustri	**62**	**10 272**	**151**	**10 423**	**99,4**	..	**99,4**	**99,4**	**0,0**	**6,3**
Malmgruvor	51	9 631	150	9 781	99,2	..	99,2	99,4	0,0	6,2
Kolgruvor	11	641	1	642	101,7	..	101,7	99,8	—	7,8
Metall- o. verkstadsind.	**2 049**	**174 137**	**13 447**	**187 584**	**100,2**	**101,9**	**100,3**	**100,4**	**0,5**	**5,5**
Järn-, stål- o. kopparverk	53	24 032	679	24 711	100,2	100,0	100,2	99,8	0,0	6,4
Järn- o. stålmanufaktur	400	19 648	2 174	21 822	100,1	103,7	100,4	100,6	0,7	4,8
Mekaniska verkstäder	800	81 591	3 371	84 962	100,2	100,4	100,2	100,3	0,7	5,2
Reparationsverkstäder	296	7 083	20	7 103	99,3	..	99,3	99,7	0,1	4,7
Skeppsvarv	65	11 749	—	11 749	100,1	—	100,1	99,5	0,1	8,1
Elektroteknisk industri	170	20 569	5 222	25 791	100,1	101,3	100,4	100,5	0,4	5,5
Annan metallindustri	265	9 465	1 981	11 446	101,5	104,8	102,0	102,4	0,5	4,8
Jord- och stenindustri	**585**	**23 843**	**2 205**	**26 048**	**99,1**	**101,5**	**99,3**	**99,5**	**0,5**	**4,1**
Torvindustri	46	544	8	552	90,4	..	90,3	88,4	1,6	8,6
Stenindustri	115	3 421	7	3 428	99,4	..	99,2	99,5	0,3	3,2
Kalk- o. kritbruk	36	1 556	21	1 577	99,0	..	99,0	99,7	—	4,1
Cementfabriker	7	1 887	33	1 920	99,2	..	99,2	99,6	—	4,0
Cementvarufabriker	99	2 938	43	2 981	100,6	..	100,6	100,7	—	4,2
Tegelbruk	153	5 250	85	5 335	97,0	..	96,9	97,6	0,8	4,3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	25	3 113	1 353	4 466	99,6	102,9	100,6	100,6	—	4,1
Glasindustri	68	4 447	642	5 089	100,9	101,7	101,0	100,7	1,0	3,8
Annan jord- o. stenindustri	36	687	13	700	100,4	..	100,3	99,8	1,4	5,9
Träindustri	**1 110**	**35 596**	**1 105**	**36 701**	**99,6**	**100,4**	**99,6**	**100,0**	**0,9**	**3,5**
Sågverk o. hyvlerier	419	17 022	271	17 293	98,0	89,4	97,8	98,0	1,3	3,7
Lådfabriker	25	556	30	586	103,3	..	103,2	102,4	2,7	4,5
Fanér- o. plywoodfabriker	16	1 519	126	1 645	99,1	..	99,5	100,8	0,5	3,3
Byggnadssnickerifabriker	183	6 110	73	6 183	101,4	..	101,4	103,4	0,1	3,3
Möbelfabriker	292	6 334	206	6 540	101,0	104,0	101,1	100,7	0,3	3,2
Svarverі- o. skidfabriker	87	2 398	141	2 539	102,0	..	102,2	102,0	1,2	3,3
Annan trävaruindustri	88	1 657	258	1 915	101,0	106,2	101,6	101,8	1,2	3,7
Massa- o. pappersindustri	**135**	**36 289**	**2 815**	**39 104**	**100,2**	**99,9**	**100,2**	**100,7**	**0,2**	**5,6**
Massafabriker	74	20 457	442	20 899	100,1	93,2	100,0	100,6	0,1	5,7
Pappersbruk o. pappfabr.	61	15 832	2 373	18 205	100,4	101,2	100,5	100,9	0,4	5,4
Pappersv.- o. grafisk ind.	**520**	**18 993**	**4 959**	**21 952**	**100,6**	**101,7**	**100,8**	**101,2**	**0,0**	**4,9**
Papp- o. pappersvaruind.	93	2 075	1 360	3 435	101,4	102,3	101,7	101,7	—	3,7
Grafisk industri	427	14 918	3 599	18 517	100,5	101,5	100,7	101,0	0,0	5,1
Livsmedelsindustri	**728**	**22 605**	**10 242**	**32 847**	**99,7**	**97,9**	**99,1**	**99,7**	**0,7**	**5,3**
Kvarnar	38	947	112	1 059	95,5	..	94,7	96,7	0,5	5,3
Bageriindustri	222	4 442	2 259	6 701	99,9	98,5	99,4	100,2	1,6	5,1
Sockerindustri	22	3 950	454	4 404	99,9	103,2	100,2	99,9	—	3,5
Choklad- o. konfektind.	52	1 364	3 058	4 422	98,3	96,6	97,1	98,0	—	5,0
Mejeriindustri	86	3 188	405	3 593	98,8	99,3	98,8	99,4	0,0	7,3
Slakterier o. charkuterier	173	6 223	1 393	7 616	101,2	99,0	100,8	102,0	0,1	5,9
Fiskkonservfabriker	42	669	1 231	1 900	98,1	102,8	101,1	101,1	2,4	6,1
Fruktkonservindustri	25	572	906	1 478	92,7	87,3	89,3	87,7	4,2	5,5
Margarinindustri	9	359	99	458	103,8	..	103,6	104,9	—	6,6
Annan livsmedelsindustri	59	891	325	1 216	101,5	110,5	103,8	104,2	0,4	2,1

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I NOVEMBER 1953

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i november 1953 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (okt. 1953 = 100)				Antal arbetare i %, som var frånvarande på grund av	
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.		
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		arbetsbrist	andra orsaker
Dryckesvaru- o. tobaksind.	**169**	**5 346**	**1 929**	**7 275**	**100,1**	**99,8**	**100,1**	**101,1**	**0,3**	**6,6**
Bryggerier o. läskedrycksf.	160	4 905	899	5 804	100,4	100,7	100,2	101,6	0,4	5,9
Tobaksfabriker	9	441	1 030	1 471	100,0	99,1	99,4	99,3	—	9,4
Textil- o. beklädnadsind. .	**901**	**27 362**	**46 443**	**73 805**	**100,5**	**99,9**	**100,1**	**100,2**	**0,2**	**4,8**
Ylleindustri	58	3 913	4 009	7 922	100,6	100,1	100,4	100,4	0,0	5,6
Bomullsindustri	67	8 947	7 511	16 458	100,3	99,8	100,1	100,2	0,0	5,1
Linne- o. juteindustri . .	9	965	1 135	2 100	101,4	100,4	100,8	101,7	—	7,2
Trikåfabriker	141	2 363	6 669	9 032	99,9	100,1	100,0	100,2	0,2	4,4
Sömnadsindustri	421	5 249	21 708	26 957	100,0	99,8	99,8	99,9	0,5	4,3
Hatt- o. mössfabriker . .	40	413	1 311	1 724	98,8	97,8	98,0	94,9	0,3	7,2
Annan hithörande industri	165	5 512	4 100	9 612	101,4	100,6	101,1	101,3	0,1	4,2
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	**351**	**11 986**	**7 239**	**19 225**	**100,4**	**100,9**	**100,6**	**100,8**	**0,2**	**4,7**
Garverier	28	2 132	202	2 334	99,1	104,1	99,5	101,5	—	5,5
Päls- o. skinnvarufabr. .	80	998	1 192	2 190	100,1	100,0	100,0	100,3	0,4	3,4
Skoindustri	132	3 889	2 901	6 790	100,0	100,3	100,1	99,9	0,1	3,8
Andra lädervarufabriker .	57	1 008	669	1 677	100,1	98,2	99,3	99,2	0,9	3,9
Gummivarufabriker . . .	14	3 216	2 042	5 258	102,0	102,7	102,3	102,4	—	6,3
Annan hithörande industri	40	743	233	976	100,3	103,1	100,9	101,6	0,2	3,9
Kemisk-teknisk industri .	**286**	**13 411**	**3 853**	**17 264**	**100,6**	**100,1**	**100,5**	**100,6**	**0,1**	**5,9**
Färg-, olje- o. parfymfabr.	98	3 583	1 149	4 732	100,5	98,3	99,9	100,4	0,0	5,4
Sprängämnesfabriker . .	7	1 405	657	2 062	100,6	98,8	100,0	99,8	—	7,0
Tändsticksfabriker . . .	7	989	687	1 676	100,0	100,4	100,2	100,1	—	7,5
Annan kemisk-tekn. ind. .	174	7 434	1 360	8 794	100,8	102,3	101,0	100,9	0,2	5,7
Samtl. industrigrupper	**6 896**	**377 840**	**94 388**	**472 228**	**100,1**	**100,2**	**100,1**	**100,3**	**0,4**	**5,1**
Statl. verk o. byggnadsarb.	**232**	**48 575**	**1 723**	**50 298**	**97,9**	**100,9**	**98,0**	**98,2**	**0,1**	**6,8**
Mek. o. elektr. verkstäder	89	13 020	528	13 548	99,4	101,7	99,5	99,4	—	7,6
Skeppsvarv	3	3 254	31	3 285	99,7	..	99,7	99,1	—	8,9
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	826	483	1 309	102,0	98,6	100,7	100,7	—	5,3
Sprängämnesfabriker . .	3	685	426	1 111	99,7	101,9	100,5	100,0	—	4,9
Byggnads- o. anläggn.-arb.	82	30 790	255	31 045	96,9	102,0	96,9	97,4	0,2	6,3

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, november 1952 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1952	1953									
	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
Gruvindustri	100,3	100,7	100,5	100,9	100,9	100,5	101,3	101,2	100,5	100,3	99,7
Metall- o. verkstadsindustri	99,0	97,9	97,2	96,3	95,5	94,7	94,1	93,7	94,0	94,5	94,8
Jord- o. stenindustri . . .	98,0	95,0	95,6	96,7	98,9	101,7	102,1	101,2	99,9	98,7	98,0
Träindustri	97,8	96,9	98,6	100,7	102,9	104,4	103,1	101,5	101,2	100,2	99,8
Massa- o. pappersindustri .	99,6	100,3	99,7	99,7	99,8	99,5	100,3	100,6	100,9	101,4	101,6
Pappersv.- o. grafisk industri	99,4	97,6	97,5	98,0	96,9	96,1	97,5	99,3	99,9	101,0	101,8
Livsmedelsindustri	91,5	88,3	88,5	88,7	87,8	51,8	91,6	91,2	92,9	96,8	95,9
Dryckesvaru- o. tobaksind.	104,4	99,4	98,0	101,4	102,2	106,5	113,1	107,0	101,7	100,0	100,1
Textil- o. beklädnadsind. .	99,7	99,5	101,2	101,9	101,9	100,9	98,9	101,2	102,7	103,5	103,6
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,9	100,3	101,4	102,0	102,5	102,2	100,7	102,2	104,6	106,8	107,4
Kemisk-teknisk industri .	98,8	98,3	98,8	99,5	99,2	97,5	99,5	98,5	99,7	100,6	101,1
Samtliga industrigrupper	**98,7**	**97,7**	**97,8**	**97,9**	**97,8**	**95,1**	**97,7**	**97,7**	**98,2**	**98,8**	**98,9**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under november 1953

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa nov. 1950	104 441	141 365	156 383	98 278	—	—	47 714	57 950	33 063
» » 1951	105 406	135 653	132 124	87 330	—	39 376	50 907	46 726	30 869
» » 1952	120 155	145 464	103 912	79 760	—	38 791	49 451	44 062	29 189
» okt. 1953	125 194	151 476	116 176	87 761	29 170	47 243	58 563	50 951	34 888
» nov. 1953	119 907	144 690	100 105	75 350	21 428	41 541	52 544	44 946	30 254
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 840	5 367	1 959	1 567	109	244	286	83	75
Skogsbruk	4 547	4 760	4 174	2 989	9	15	15	8	8
Malmbrytn. o. metallind. .	9 842	10 662	6 343	3 361	33	684	740	514	358
Trä-, graf. o. pappersind. .	3 186	3 570	2 040	1 334	28	277	300	240	162
Byggnadsverksamhet . . .	18 770	20 222	11 846	10 388	107	11	11	9	9
Övriga industrigrupper . .	8 602	9 217	5 635	3 352	67	4 460	4 780	3 178	1 588
Samfärdsel o. handel . . .	22 913	31 837	27 741	23 502	9 378	8 779	11 296	10 844	7 785
Förvaltning o. fria yrken .	14 196	15 567	8 494	6 005	2 147	6 138	6 784	4 278	2 886
Sjukvård o. husligt arbete .	13 501	20 412	24 436	16 172	7 256	13 312	20 189	24 232	16 068
Därav under 18 år	15 595	16 030	9 160	7 200	231	8 017	8 211	4 731	3 604

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande $^{30}/_{11}$ 1953		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar
November 1952 . .	2 476	1 238	316	**Hela antalet hjälpta**	2 420	1 092	316
December » . .	3 347	1 538	329				
Januari 1953 . .	5 325	2 127	357	Statligt beredskapsarbete	600	—	—
Februari » . .	5 761	2 011	364	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	549	—	—
Mars » . .	5 629	2 087	363	i annan myndighets regi . . .	51	—	—
April » . .	4 508	1 770	353	Statskommunalt beredskapsarbete .	250	67	—
Maj » . .	3 152	1 467	339	Arkivarbete och musikerhjälp . .	812	529	296
Juni » . .	2 392	1 042	334	Komm. arbete utan statsbidrag . .	169	—	—
Juli » . .	1 990	866	325	Dagunderstöd	537	467	17
Augusti » . .	1 997	851	320	Kommunalt understöd	34	11	1
September » . .	2 247	926	322	Utbildningshjälp	18	18	2
Oktober » . .	2 879	1 058	322				
November » . .	3 642	1 281	322				

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 1

CONTENTS

Page

Criminological views on the clinical development of alcoholism. By Professor *Örnulv Ödegård*, M. D. 1
Some of the more important results of the Social Welfare Board's inquiry into the cost of living in 1952 11
The conciliation system, a survey 22
Short notices:
The Social Welfare Board's pronouncement on a draft law referred to it on insemination 25
Members of the Joint Advisory Committees on the Retail Price Index 26

Periodical Surveys

Register 27
Socially organized domestic help in 1952 27
The State General Inheritance Fund for the financial year 1952/53 32
The Social Welfare Board's general consumer price index for November 1953 33
The development of retail prices in Sweden and abroad 34
Employment and unemployment 36
Literary survey 42
Book notices 48

List of certain members of the Staff of the Social Welfare Board and a list of the addresses of certain local bodies associated with the Social Welfare Board 53

The Issue in Brief

Criminological views on the clinical development of alcoholism. Chronic alcoholism is described in this article by Professor Örnulv Ödegård as a clinical entity with a fairly typical course, starting with incidental drinking of the careless and social type, and ending up in addiction, with severe social and personal deterioration. Asocial behaviour in a drinker may result from the reduction of superior control during actual intoxication, and in this case a release of more or less conscious motivations tends to predominate. It may, on the other hand, express the more permanent personality pattern of the chronic alcoholic. This pattern, which is described in some detail, is a combined result of toxic brain damage and of psychodynamic factors connected with the life situation of the drinker. This secondary deterioration of personality is often confused with primary psychopathic traits which were evident before the person started to drink, and which may have been responsible for his addiction. Page 1.

Some of the more important results of the Social Welfare Board's inquiry into the cost of living in 1952. At the beginning of 1953 an inquiry was carried out into the costs of living during 1952. The households that took part were chosen quite at random, and the investigation covers both rural and densely populated districts as well as all social classes, income brackets and types of household. In order to reduce the expense involved in collecting the data, the selection was made in two stages, first a number of interview areas — 39 in all — being drawn by lot, and then those households within them which were to be asked to collaborate in the inquiry were likewise drawn by lot. Thereupon the data were collected by means of interviews.

On account of a refusal to participate or sickness or death etc. about 14 % of the selected households lapsed. Of these, hardly half fell out on account of their refusal. The data subsequently compiled relates to 573 households.

The average expenditure on consumption amounts to 9 732 Kronor per household, 37 % thereof going to pay for food and drink, 13 % for rent, fuel and light, 13 % for clothes and shoes and 37 % for other outlays. The percentage distribution within the various types of household is fairly uniform. Major differences are revealed by a comparison between households in different types of locality. In the countryside a larger proportion of the total expenditure goes

to food, while rent and other expenses are of far less importance than in the budget of urban households. Even between the absolute figures the differences are fairly considerable. The total expenditure in the big towns amounts on an average to 11 496 Kr. per household, in other urban districts to 9 414 Kr. and in the rural districts proper to 8 997 Kr. Elisabeth Wiberg gives an account of these and other results of the investigation on page 11.

The conciliation system, a survey. The Swedish system of mediation in labour disputes does not contain any regulations governing arbitral procedure or coercive legislation.

Since the institution of conciliation first came into being in 1906 the number of local issues to be settled has increased rapidly, though at the same time they have acquired less significance in terms of the number of workers. On the other hand, there is a clear tendency nowadays to abandon local contractual units in favour of more comprehensive contracts, especially nation-wide contracts. Page 22.

The Social Welfare Board's general consumption price index (1935 = 100) fell slightly (by 0.1 point) between October and November 1953, from 224.2 to 224.1. Page 33.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 1

INDEX

Page

Points de vue criminologiques sur l'évolution clinique de l'alcoolisme. Par le Dr *Örnulv Ödegdrd* 1
Quelques résultats importants de l'enquête de 1952 de la D.G.P.S. sur le coût de la vie 11
La médiation dans les conflits du travail, un aperçu 22
Courtes notices:
Avis émis par la D.G.P.S. touchant le projet de législation sur l'insémination 25
Membres du Comité de l'indice 26

Aperçus périodiques

Répertoire 27
L'assistance sociale ménagère en 1952 27
Budget de l'exercice 1952/53 du Fonds successoral public 32
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S pour novembre 1953 33
Evolution des prix de détail en Suède et à l'étranger 34
Emploi et chômage 36
Bibliographie 42
Comptes rendus de livres 48

Liste de certains fonctionnaires de la D.G.P.S. et liste des adresses de certains organismes locaux rattachés à la D.G.P.S. 53

Résumé

Points de vue criminologiques sur l'évolution clinique de l'alcoolisme. L'alcoolisme chronique est décrit dans cet article par le professeur Örnulv Ödegård comme un ensemble clinique d'un développement passablement typique: boire, au début, n'a lieu qu'occasionnellement, d'une manière insouciante et dans la société d'autres personnes, mais finit par devenir un besoin qui entraîne une grave déchéance personnelle et sociale. Le comportement asocial d'un alcoolique peut être causé par une diminution du contrôle conscient durant l'ivresse et, dans ce cas, l'action

de forces plus ou moins conscientes tend à prédominer. Un comportement asocial peut, d'autre part, être l'expression d'un trait permanent de la personnalité de l'alcoolique. Ce trait, décrit d'une manière assez détaillée, constitue le résultat combiné de lésions d'intoxication du cerveau et de facteurs psychodynamiques qui sont liés à la situation de vie de l'alcoolique. Cette déchéance survenue de la personnalité est souvent associée à des traits psychopathiques primaires qui étaient déjà perceptibles avant que l'individu ne commence à boire et qui peuvent être la cause de son désir d'alcool. P. 1.

Quelques résultats importants de l'enquête de 1952 de la D. G. P. S. sur le coût de la vie. Une enquête a été effectuée au début de l'année 1953 sur le coût de la vie pendant 1952. Les ménages sur lesquels a porté cette enquête ont été choisis entièrement au hasard, tant à la campagne que dans les centres urbains et dans toutes les classes sociales et tous les groupes de revenus et types de ménages. Afin de réduire les frais de la collecte des données, le choix des ménages a été pratiqué en deux étapes. On a d'abord tiré au sort un certain nombre de centres d'interviews, 39, puis dans ces centres on a tiré au sort les ménages auxquels on demanderait de collaborer à l'enquête. La documentation a été recueillie ensuite au moyen d'interviews.

Par suite du refus de collaborer, de maladie, de mort, etc., environ 14 % des ménages choisis ont été éliminés de l'enquête. De ceux-ci, la moitié à peine par suite de leur refus. La documentation étudiée porte sur 573 ménages.

Les dépenses moyennes de consommation s'élèvent à 9 732 couronnes par ménage, dont 37 % se rapportent à l'alimentation et à la boisson, 13 % à l'habitation, au chauffage et à l'éclairage, 13 % aux vêtements et chaussures et 37 % aux dépenses diverses. La répartition pourcentuelle dans les différents types de ménages est assez uniforme. Une comparaison entre les différents types de localités fait apparaître des divergences sensibles. A la campagne, une proportion plus grande du total des dépenses est employée à l'alimentation, tandis que l'habitation et les dépenses diverses occupent une place bien plus faible que dans le budget des ménages des centres urbains. La somme des dépenses s'élève dans les grandes villes à 11 496 couronnes par ménage, dans les autres localités à population dense à 9 414 couronnes et à la campagne proprement dite à 8 997 couronnes. Mlle Elisabeth Wiberg rend compte dans l'article de ces résultats ainsi que d'autres de l'enquête. P. 11.

La médiation dans les conflits du travail, un aperçu. Dans le système suédois de médiation des conflits du travail n'entrent pas de stipulations touchant la procédure de conciliation ni de législation rendant obligatoire cette conciliation.

Depuis l'institution de la conciliation en 1906, le nombre d'affaires de district traitées a fortement augmenté, mais ces affaires ont eu, en même temps, une importance relativement minime, si on les mesure par le nombre des ouvriers intéressés. Par contre, une tendance nette se fait maintenant sentir de passer des conventions uniques locales à des conventions plus générales, et surtout à des conventions nationales. P. 22.

L'indice général des prix de consommation de la D. G. P. S. (1935 = 100) a baissé très légèrement (de 0,1 unité) entre octobre et novembre 1953, de 224,2 à 224,1. P. 33.

Litteraturöversikt

(11 november—10 december 1953)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

AUDE-HANSEN, C. Straf contra behandling. Tidskrift för kriminalvård 1953, nr 3.

BOUSTEDT, O. 28. Tagung des Internationalen Statistischen Instituts vom 6. bis 12. September 1953 in Rom. Allg. statistisches Archiv B. 37, s. 239.

BREMS, H. Beskæftigelsesteoriens oplægning. Nationalökonomisk tidsskrift 1953, nr 5.

FEROLDI, F. Alcune considerazioni sui beni di consumo durevoli. Rivista internazionale di scienze sociali 1953, nr 5.

FORSBERG, K.-E. Regional statistik. Ekonomiska samfundets tidskrift 1953, nr 4.

HAARLÖV, T. Norden og det internationale socialpolitiske samarbejde. Socialt tidsskrift 1953, nr 10.

KRAGH, B. De underutvecklade ländernas utvecklingsproblem. Balans 1953, nr 4.

LANDY, E. A. The effective application of international labour standards. International labour review okt./nov. 1953.

MAZZOCCHI, G. C. La funzione del consumo come strumento di previsione e d'analisi ciclica. Rivista internazionale di scienze sociali 1953, nr 5.

SEGERDAHL, C.-O. Internationell statistik. Verksamheten i Förenta nationerna och anslutna organ. Statistisk tidskrift 1953, nr 10.

Thirteenth meeting of the ministers of social affairs of the Northern European countries. Industry and labour nov. 1953.

Sverige

MARTENIUS, Å. Den nya kartellagen. Från departement och nämnder 1953, nr 22.

QUENSEL, C.-E. Nyheter inom den officiella statistiken. Statsvetenskaplig tidskrift 1953, nr 1.

ROTHLIEB, C. Landsbygdens industrialisering. Statsvetenskaplig tidskrift 1953, nr 4.

WAHLQUIST, O. Odemokratisk spärr. Postmannen 1953, nr 22.

Förslaget till samarbetsorgan inom statistiken. Statistisk tidskrift 1953, nr 10.

Finland

MEINANDER, N. Statshushållningen och kostnadskrisen. (Med diskussion.) Ekonomiska samfundets tidskrift 1953, nr 4.

Norge

BJERKE, K. Nationalregnskabet i Norge. Statsökonomisk tidsskrift 1953, nr 3.

BROFOSS, E. Langtidsprogrammet. Statsökonomisk tidsskrift 1953, nr 3.

Schweiz

Das Volkseinkommen der Schweiz 1952. Die Volkswirtschaft 1953, nr 11.

Storbritannien

APELQVIST, A. Engelsk gallup. Skogsindustriarbetaren 1953, nr 23.

Arbetarskydd

HEPBURN, H. A. Some theoretical aspects of industrial accident causation—the accident sequence. Occupational safety and health 1953, nr 3.

Sverige

CHRISTIERNSSON, Y. Följa Jönsson ger resultat! [Effektivt skyddsarbete.] Arbetsgivaren 1953, nr 2.

Amerikas förenta stater

RAHM, S. Amerikansk säkerhetstjänst. Arbetsledaren 1953, nr 21.

Arbetslön och arbetstid

Salaries and hours of work in government service: an international comparison. International labour review okt./nov. 1953.

Sverige

EIDEM, I. Kontinuerlig drift. Skogsindustriarbetaren 1953, nr 24.

KELLGREN, N. Arbetstidsfrågan. Tiden 1953, nr 9.

KUMBLAD, J. V. Lönestatistiska jämförelser. Skogsindustriarbetaren 1953, nr 23.

REHN, G. Kortare arbetstid eller löneökning? Metallarbetaren 1953, nr 45.

STATSTJÄNARKARTELLEN. Statstjänarkartellens yttrande rörande obekväma arbetstiden. (Yttrande.) Postmannen 1953, nr 22.

WESTBERG, J. E. Söndagsarbete — mera fritid. Arbetsgivaren 1953, nr 1.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Arbetstiden under debatt. Affärsvärlden 1953, nr 46.
Sommartiden. Direktiv för ny utredning. Sv. trafiktidning 1953, nr 48.
Tjänstemannaavtalen och sjukpenningförsäkringen. Bankvärlden 1953, nr 9.

Amerikas förenta stater

BLOCH, J. W. & PASCHELL, W. Premium pay for weekend work, 1952. Monthly labor review sept. 1953.

Danmark

Omlægning af lönstatistikken. Statistikken 1953, nr 1.

Norge

Lönnsdifferensieringen mellom faglærte og ufaglærte arbeidskraft. Fri fagbevegelse 1953, nr 11.

Tyskland

BÜHRIG, E. Zum Anspruch auf Gleichbehandlung im Arbeitsrecht. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftliches Instituts der Gewerkschaften 1953, nr 11.
HARTIG, V. Tyska industriarbetarens läge. Fackföreningsrörelsen 1953, nr 46.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

FORSSTRÖM, I. Arbetslöshet och rationalisering. Signalen 1953, nr 46.
OLSSON, BERTIL. The common employment market for the Northern countries. International labour review okt./nov. 1953.

Sverige

JOHANSSON, BERTIL. Beredskapsplaneringen mot arbetslöshet. Arbetsmarknaden 1953, nr 11.
JOHNSON, BIRGIT. Länsarbetsnämnderna. Tjänstemannarörelsen 1953, nr 9.
LARSSON, ELSA. Jordbrukets arbetsmarknad förr och nu. Arbetsmarknaden 1953, nr 11.
SCHULZENHEIM, A. v. Investeringsreserv och sysselsättning. Arbetsmarknaden 1953, nr 11.

Amerikas förenta stater

Measurement of industrial employment. Monthly labor review sept. 1953.
The practical aspects of unemployment insurance for federal workers. Monthly labor review sept. 1953.
The public employment service system in the United States. International labour review okt./nov. 1953.

Tyskland

MEIS, W. Ältere Angestellte kein Fürsorgenproblem, sondern eine Aufklärungsaufgabe. Soziale Sicherheit 1953, nr 11.
SCHARMANN. Arbeitslosigkeit und Berufsnot der Jugend. Bundesarbeitsblatt 1953, nr 22.

Österrike

Die berufstätige Frau in Österreich. Statistische Nachrichten 1953, nr 11.

Befolkningsfrågo

CURBELO, A. A. Rapports entre la mortalité du premier mois de la vie et celle de un mois à un an. Courrier [du centre international de l'enfance] 1953, nr 5.

Sverige

ARÉN, P. & ÅMARK, C. Beviljad legal abort — operation ej utförd. Sv. läkartidningen 1953, nr 47.
FRITZELL, Y. Överlevelsetabeller för Sverige för 1751—1815. Statistisk tidskrift 1953, nr 10.
INGELMAN-SUNDBERG, A. Om de illegala aborternas antal och geografiska fördelning. Sv. läkartidningen 1953, nr 46.
[STOCKHOLMS STADS BARNAVÅRDSNÄMND.] Inseminationslagstiftning eller ej. (Yttrande.) Sv. socialvårds tidning 1953, nr 11.
SVERIGES LÄKARFÖRBUND. Abortutredningens förslag om vissa bestämmelser ang. fosterfördrivande medel. (Yttrande.) Sv. läkartidningen 1953, nr 48.

Storbritannien

KÜHN, A. Conurbation in Grossbritannien. Allg. statistisches Archiv B. 37, s. 225.

Österrike

Die unehelichen Kinder in Österreich seit dem Jahre 1819. Statistische Nachrichten 1953, nr 10.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Rent control policies in Western Europe. Economic bulletin for Europe 1953, nr 3.

Sverige

BERGSTRAND, A. Är det nödvändigt med WC i alla bostäder? Hygienisk revy 1953, nr 9.
BERNHARD, H. Det kostar ... Synpunkter på kommunalt bostadsbyggande. Landskommunernas tidskrift 1953, nr 11.
CAMPANELLO, L. Stadsdelsförnyelse i Gävle. Sv. stadsförbundets tidskrift 1953, nr 9.
GOLAND, E. Sommarvandring i folkhemsslummen. Att bo 1953, nr 3.
HERNBÄCK, Ö. Flerfamiljshus i mindre tätorter? Landskommunernas tidskrift 1953, nr 11.
LIDVALL, N. Generalplan för rening av Stockholms avloppsvatten. Kommunalteknisk tidskrift 1953, nr 5.
SJÖDIN, G. & HOLM, L. Bor vi för dyrt? Hertha 1953, nr 5.

Amerikas förenta stater

ROESELER, W. G. Trafikledsplanering i en amerikansk storstad. Sv. vägföreningens tidskrift 1953, nr 9.

Finland

FORSBERG, K.-E. Storstadsområden och bosättningscentra. Finsk kommunaltidskrift 1953, nr 8.

Frankrike

DELAIN, P. Possibilités de calcul d'un indice du coût de la construction. Journal de la société de statistique de Paris 1953, nr 7/8/9.

Tyskland

WITTROCK, J. Bostadssituationen i Väst-Tyskland. Byggnadsvärlden 1953, nr 48.

Österrike

Zur Frage des Wohnungsdefizites in Österreich. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1953, nr 10.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

DAHLANDER, G. The trade union movements in Sweden and Great Britain. The Anglo-Swedish review 1953, nr 11.

L'arbitrage obligatoire. Journal des associations patronales 1953, nr 47.

Sverige

LARSSON, SVEN. Arbetsgivarna och företagsnämnderna. Tiden 1953, nr 9.

REHN, G. Organisationerna och friheten. Tiden 1953, nr 9.

STRAND, A. Inför ett nytt avtalsår. Finanstidningen 1953, nr 44.

TÖRNQVIST, K. Hur skapades svensk arbetsfred? Statsvetenskaplig tidskrift 1953, nr 4.

Statstjänstemännens förhandlingsrätt. Sv. trafiktidning 1953, nr 49.

Amerikas förenta stater

KARSH, B. M. FL. The union organizer and his tactics: a case study. The American journal of sociology sept. 1953.

Australien

Australsk fagbevægelse. Arbejderen 1953, nr 22.

Fifty years of industrial arbitration. New South Wales industrial gazette juni 1953. (Suppl.)

Storbritannien

WALTON, J. Den brittiske fagbevægelse diskuterer fremtidens linie. Arbejderen 1953, nr 22.

Hälso- och sjukvård

AHLSTRÖM, C. G. Kräftsjukdomarna — ett växande socialt problem. Fackföreningsrörelsen 1953, nr 48.

GEILL, T. Væsentlige træk i de gamles sygdomme. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1953, nr 11.

Sverige

BIRKE, A. Kan och bör vår förbrukning av sötsaker minskas? Hygienisk revy 1953, nr 9.

DAGULF, H. Reflektioner kring årets polioepidemi. Sv. läkartidningen 1953, nr 49.

FISCHER, G. Om den moderne industriläkaren. Ett genmäle till dr Martin Neuman. Sv. läkartidningen 1953, nr 46.

GUSTAFSSON, B. E. M. FL. Kritiken mot »Tandkaries och kolhydrater». Ett genmäle. Sv. läkartidningen 1953, nr 47.

HÄGGMARK, C. Om förslaget till ny hälsovårdsstadga. Hygienisk revy 1953, nr 9.

LUNDQUIST, G. Neuroser. Hörde Ni 1953, nr 12.

SAMUELSSON, Y. Enhetligare hälsovårdsstadga med delvis nytt innehåll. Från departement och nämnder 1953, nr 22.

THULIN, S. O. Sjukhusdriften som företagsproblem. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 8.

WIJKSTRÖM, S. & WEGELIUS, C. Sammanfattande rapport över resultaten från allmänna skärmbildsundersökningar i några län 1946—1952. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1953, nr 4.

Kancerdödligheten i städerna och på landsbygden. Statistisk månadsskrift 1953, nr 10.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

HJELM, L. Jämförelser mellan de holländska och svenska räkenskapsundersökningarna. Jordbruksekonomiska meddelanden 1953, nr 10.

NARAIN, R. D. & ROYER, J. Some aspects of FAO's work in the field of agricultural statistics. Monthly bulletin of agricultural economics & statistics 1953, nr 10.

Sverige

[NORUP, S.] Snabb hjälp för skördeskador. Från departement och nämnder 1953, nr 22.

SÖDERLIND, T. Statistiska centralbyråns organisation och verksamhet. Den jordbruksstatistiska avdelningen. Statistisk tidskrift 1953, nr 10.

Kooperation

Tyskland

ALLWOOD, M. S. Kooperation bland ruinerna i Tysklands Medelstad. Affärsekonomi 1953, nr 16.

HASSELMANN, E. Wo steht die deutsche Konsumgenossenschaftsbewegung heute? Schweiz. Konsum-Verein 1953, nr 49.

Nykterhetsfrågan

Sverige

FRANKENBERG, R. Pilsnerförsäljning och alkoholmissbruk. Sv. bryggeritidskrift 1953, nr 11.

SJÖHAGEN, A. Objektivt om alkoholistanstalter. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 8.

[SKÖLD, P.-E.] Spritutskänkning utan samband med måltid. Från departement och nämnder 1953, nr 22.

SVERIGES HOTELL- OCH RESTAURANTFÖRBUND. Förbundets utlåtande över förslag till förändrad beskattning för spritdrycker m. m. Restauratören 1953, nr 23/24.

Avvägningen av spritdrycksbeskattningen m. m. Tidskrift för systembolagen 1953, nr 11.

Kritiken av nykterhetskommitténs betänkande. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1953, nr 8.

Danmark

RØGIND, S. Danmarks alkoholforbrug større end angivet i den offentlige statistik. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1953, nr 3.

Norge

HELGESEN, T. J. Hvilke spor satte alkoholen i den norske økonomi i 1952? Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1953, nr 3.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

DENEFFE, P. Probleme der Baupreisstatistik und Baupreisindexberechnung. Allg. statistisches Archiv B. 37, s. 230.

EVELY, R. Self-service — realm of the giants? Cartel okt. 1953.

HOFSTEN, E. v. Geografiska levnadskostnadsjämförelser. Ekonomiska samfundets tidskrift 1953, nr 4.

SCHMUCKER, HELGA. 15. Tagung der Europäischen Sektion der Ökonometrischen Gesellschaft in Innsbruck, in der Zeit vom 31. 8. bis 2. 9. 1953. Allg. statistisches Archiv B. 37, s. 258.

Der Kreidekreis der Verbraucherpreise oder: Die eingefrorenen Lebenshaltungskosten. Schweiz. Konsum-Verein 1953, nr 48.

A note on index numbers of terms of trade. Economic bulletin for Europe 1953, nr 3.

Sverige

ANÉR, J. Prisutvecklingen inom detaljhandeln. Finanstidningen 1953, nr 46.

STATISTISKA CENTRALBYRÅN. Levnadskostnadsindex och företagsregister. (Yttrande.) Statistisk tidskrift 1953, nr 10.

THEDIN, N. För lägre levnadskostnader. Vi 1953, nr 47.

WALLÉN, T. Den nya dyrortsgrupperingen. Tjänstemannarörelsen 1953, nr 9.

Indexteatern. Handelstjänstemannen 1953, nr 9.

Kvinnoorganisationerna förenas i krav på värdering av hemmens insats i landets försörjning. Hertha 1953, nr 5.

Några uppgifter om kosten i skolungdomarnas hem. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1953, nr 27.

Priserna. Svensk handel 1953, nr 22.

Skolmåltidsverksamheten under budgetåret 1952/53. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1953, nr 28.

Danmark

Levnedsmiddelforbruget 1952. Statistiske efterretninger 1953, nr 70.

Schweiz

Haushaltungsrechnungen von Familien unselbständig Erwerbender 1943—1952. Die Volkswirtschaft 1953, nr 11.

Socialförsäkring

LABOQUE, P. & ZELENKA, A. International balance in social security costs. International labour review okt./nov. 1953.

MELAS, R. Consideration of the family factor in determining social insurance benefits. Bulletin of the International social security association 1953, nr 8/9.

— La famille devant le bilan des assurances sociales. Familles dans le monde 1953, nr 3.

Draft European interim agreements relating to social security. Bulletin of the International social security association 1953, nr 8/9.

Sverige

HOLMBERG, P. Pensionsfrågan ur ekonomiska synpunkter. Fackföreningsrörelsen 1953, nr 47.

LAURIN, I. Synpunkter på arbetarpensioneringen. Fackföreningsrörelsen 1953, nr 49.

STRÄNG, G. Synpunkter på sjukförsäkringen. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 8.

Sjukförsäkringsreformen. Arbetarskyddet 1953, nr 9.

Amerikas förenta stater

WANDEL, W. H. Pension and insurance costs of employing older workers. Monthly labor review sept. 1953.

Belgien

WATILLON, L. Considérations sur l'évolution des charges de l'assurance obligatoire contre la maladie et l'invalidité. Revue du travail 1953, nr 10.

Danmark

HANSEN, H. E. Lægelige anerkendelsesproblemer i den lovmæssige ulykkesforsikring. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1953, nr 11.

STEINCKE, K. K. Socialreformen — havde jeg været diktator! Socialt tidsskrift 1953, nr 10.

Frankrike

DEPOID, P. Les frais de gestion des caisses primaires de sécurité sociale. Journal de la société de statistique de Paris 1953, nr 7/8/9.

MENANT, M. J. Das Berufungsverfahren in der sozialen Sicherheit Frankreichs. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1953, nr 6/7.

Storbritannien

Recent social insurance legislation in Great Britain. Industry and labour 15 nov. 1953.

Österrike

STARK, E. Die österreichische Sozialversicherung seit 1945. Soziale Sicherheit 1953, nr 11.

Socialvård

MAURETTE, M. TH. [M. FL.]. Expérience sur les enfants des régions rurales isolées. Courrier [du centre international de l'enfance] 1953, nr 4.

Enfance et famille. Le placement familiale. Familles dans le monde 1953, nr 3.

Sverige

DAHLSTRÖM, H. Åldrandet och vårdbehoven. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 5.

HOLMQUIST, I. De särskilda barnbidragen enligt 1953 års riksdagsbeslut. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 5.

MARNELL, G. Den dömde och samhället. Sv. socialvårds tidning 1953, nr 11.

Hemvård för gamla. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 5.

Danmark

WEIS BENTZON, BIRGITTE. Ændringerne i forsorgslovens regler om tvangsanbringelse. Socialt tidsskrift 1953, nr 10.

Frankrike

MOHR, T. Kort oversikt over forsorg og trygd i Frankrike. Kommunalt sosialt tidsskrift 1953, nr 11.

Tyskland

Die Lage der Alten in Altersheimen, insbesondere die Bedeutung arbeitsfürsorgerischer Massnahmen. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1953, nr 11.

Statistisk teori

BAUDEZ, G. Le hasard et les causes rythmées. Journal de la société de statistique de Paris 1953, nr 7/8/9.

Undervisning och yrkesutbildning

ERIKSSON, RUNE. Unescos verksamhet. Folkskollärarnas tidning 1953, nr 46.

Sverige

HUSELIUS, S. Yrkesvägledning i folkskolan. Folkskollärarnas tidning 1953, nr 49.

NORMAN, H. Passar mitt barn i en vanlig klass. Hörde Ni 1953, nr 12.

ÅKERMAN, J. Samhällsvetenskaplig utbildning. Statsvetenskaplig tidskrift 1953, nr 4.

Tyskland

SCHMÜLLING, W. Aufgaben, Grenzen und praktische Durchführung der akademischen Berufs- und Studienberatung, dargestellt an den Bonner Verhältnissen. Bundesarbeitsblatt 1953, nr 21.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

BECKHOLMEN, K. Facklig kamp under ett halvt sekel. En skildring av Svenska kommunalarbetareförbundets avd. 8 verksamhet under åren 1903—1953. Gbg 1953.

BOSTADSSTYRELSEN.
Skrifter. Sthlm 1953.
13. Årsberättelse 1950/51.
14. Regelhuset. Ett ekonomiskt handbyggt trähus.
15. Bostadsbrist och bostadspolitik.

Ett BÄTTRE, TRYGGARE SAMHÄLLE. Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbunds 8:e kongress 1952. Sthlm 1953.

DANMARK. Statens husholdningsråd. Årsberetning. 1952/53. Khvn 1953.

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1953.
Bd 151: H. 4. Börneskolen 1947—51.
» 153: » 2. Indkomst- og formueansættelserne til staten for skatteåret 1952/53.

DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Internationella arbetsorganisationen 1952—53. Årsredogörelse av arbetsbyråns generaldirektör till Internationella arbetskonferensens sammanträde i Genève 1953. Övers. Sthlm 1953.

FÖRENTA NATIONERNA. Department of social affairs. Division of social welfare.
Comparative survey on juvenile delinquency. P. 5. Middle East. New York 1953. (Publ. 1953. 4. 17.)

HANSEN, M. H., HURWITZ, W. N. & MADOW, W. G. Sample survey methods and theory. Vol. 1—2. New York & Lond. 1953.

HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hki 1953.
1. Hälso- och sjukvård. 37 (1952). Del 1.

HÖGLUND, R. Företaget i samhället. En studie i 5 industriföretags relationer med ytterverlden. Sthlm 1953. (Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Meddelande. 46.)

HÖÖK, E. Tjänstemännen och den industriella omvandlingen. En studie av tjänstemannakårens tillväxt inom industrien. Sthlm 1953. (Industriens utredningsinstitut. — Studieförbundet Näringsliv och samhälle.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Year book of labour statistics. 13 (1953). Geneva 1953.

INTERNATIONELLA ARBETSORGANISATIONEN.
Asian regional conference, Tokyo, Sept. 1953. Report. Geneva 1953.
1. Problems of wage policy in Asian countries.
2. Workers' housing problems in Asian countries.
3. Measures for the protection of young workers in Asian countries including vocational guidance and training.

ISLAND. Statistical bureau.
Statistics of Iceland. Reykjav. 1953.
2: 6. Agricultural production statistics 1951.
2: 7. Industrial production statistics 1950.

JOHNSON, ARNE I. Strength, safety and economical dimensions of structures. Sthlm 1953. (Statens kommitté för byggnadsforskning. Meddelanden. 22.)

KLEIN, L. R. A textbook of econometrics. Evanston & New York 1953.

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Statistisch zakboek 1953. Utrecht 1953.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1953.
129. Norges postverk 1952.

NORRMAN, S., [utg.] Rätt kyrkobokförings- och mantalsskrivningsort. Praktisk handbok. Sthlm 1953.

NYKTERHETSNÄMNDERNAS UPPRUSTNING. Förslag angående förstärkning av nykterhetsnämnderna

med frivilliga krafter m. m. avg. d. 19 nov. 1953 av Nykterhetsnämndssakkunniga. Sthlm 1953. [Stencil.]

PFANNENSTILL, B. Sociologisk undersökning av Augustenborgsområdet i Malmö. Utförd på uppdrag av Malmö kommunala bostadsaktiebolag. Malmö 1953.

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.
Budgetredovisning för budgetåret 1952/53. Sthlm 1953.
Utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1952/53. Sthlm 1953.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1953.
246. Arealstatistik der Schweiz. 1952.
247. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 22. Kanton Zürich.
248. Bundessubventionen und gesetzliche Anteile. 1951.
249. Schweizerische Forststatistik. 1951.

SIMON, L., [utg.] De legala aborterna. Sthlm 1953.

SOCIALFÖRSÄKRINGSUTREDNINGEN.
Moderskapsförsäkring m. m. [Avg. i nov. 1953.] Sthlm 1953. [Stencil.]
Bil.: Redogörelse för socialstyrelsens statistiska undersökning ang. mödrahjälpen under febr. 1953. Sthlm 1953. [Stencil.]

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1953. Sthlm 1953.
33. *Strömberg, S. & Ödeen, S.* Smålands Taberg. Utredning rörande frågan om åtgärder till skydd för Smålands Tabergs naturvärden. [Avg. d. 4 nov. 1953.] (Jo.)

STORBRITANNIEN. Central statistical office.
Annual abstract of statistics. 90 (1953). Lond. 1953.

SVENSKA KOMMUNAL-TEKNISKA FÖRENINGEN.
Statistiska uppgifter över vattenverk, avloppsverk, vägar och gator samt renhållningsverk i svenska städer och samhällen för år 1952. Malmö 1953.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1953.
Allmänna val.
Riksdagsmannavalen åren 1949—52. (Statistiska centralbyrån.)
Arbetsmarknad samt arbets- och löneförhållanden.
Lönestatistisk årsbok för Sverige 1951. Utg. av Socialstyrelsen.
Försäkringsväsen.
Riksförsäkringsanstalten år 1952.
Socialvård.
Fattigvården år 1951. Av Socialstyrelsen.
Transport- och kommunikationsväsen.
Vägtrafikolyckor 1951 och 1952. (Statistiska centralbyrån.)

TREDGOLD, R. F. Arbetsgivare, förmän, arbetare. Kontaktproblem i modernt näringsliv. Övers. [fr. engelskan] av Jane Lundblad. Sthlm 1953.

WÆRN BUGGE, INGEBORG & NYRÉN, NEA. Heminredning och hemvård. Sthlm 1953.

WIKLUND, D. Ett socialt medborgarvärn. Några synpunkter på övervakning och anvisningar för övervakare inom samhällets nykterhetsvård. 2. omarb. uppl. Sthlm 1953.

VÄSTHAGEN, N. De fria avskrivningarna 1938—1951. Ett försök att bedöma den fria avskrivningsrättens verkningar. Del 1. Industrin. Sthlm 1953. (Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Meddelande. 49.)

Nytillkommen tidskrift

Arbetsgivaren. Tidning för Svenska arbetsgivareföreningen. Årg. 1 (1953). Sthlm.

Till socialstyrelsen remitterade betänkanden

Samtliga i stencil

Utredning angående utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter utarbetad av Överstyrelsen för yrkesutbildning, i samråd med Medicinalstyrelsen.

Utredning och förslag ang. upplysningskampanj under övergångstiden efter ett eventuellt avskaffande av motbokssystemet.

Betänkande ang. det administrativa handhavandet av yrkesskadeförsäkringen samt tillsynen över sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna m. m.

Förslag ang. förstärkning av nykterhetsnämnderna med frivilliga krafter m. m.

Socialförsäkringsutredningens betänkande om moderskapsförsäkring m. m.

Betänkande med förslag av 1953 års utredning ang. stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar. II. Bidrag till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet.

Recensioner

Cochran, William G.: Sampling techniques. New York, London: Wiley, 1953. xiv + 330 sid. $ 6,50.

Hansen, Morris H., Hurwitz, William N. & Madow, William G.: Sample survey methods and theory. Vol. I. Methods and applications. New York, London: Wiley, 1953. xxii + 638 sid. $ 8. Vol. II. Theory. xiii + 332 sid. $ 7.

Teorin för urvalsundersökningar kan sägas ha primärt två praktiska syften. Den vill ge vägledning vid valet av stickprov (urvalsmetod och stickprovsstorlek) man behöver när man vill skatta värdet av en storhet med på förhand angiven säkerhet. Alternativt vill teorin ge vägledning för att fastställa vilket stickprov som ger högsta möjliga precision om undersökningen görs inom en given kostnadsram. Teorin är emellertid hittills endast fullt utvecklad för det enkla fallet att vi genom vår undersökning vill skatta en enda storhets värde. Vidare bör man ha klart för sig att teorin för att kunna utnyttjas i regel förutsätter väsentlig kännedom om förhållandena i den totala population, ur vilken urvalet skall dras.

Varför dessa sista konstateranden? När man efter mödosamt arbete tragglat sig igenom två stora arbeten om urvalsteori och urvalsmetodik, är det mänskligt att man tror sig veta mer av nytta för sitt arbete än man i själva verket vet. Å andra sidan: hur mycket av det som skrivs av teori på samhällskunskapens område är matnyttigt för den praktiskt arbetande statistikern? Vad har alla spetsfundigheter inom ekonometrien t. ex. hittills haft för värde för andra än den inre kretsen av teoretiker? Efter den reflexionen vill man gärna gå med på att samplingteorin är jämförelsevis användbar för praktiskt arbetande statistiker och ekonomer.

Cochran är universitetsprofessor. Hans arbete, *Sampling techniques*, är en överarbetning av en serie föreläsningar som han höll för några år sedan vid North Carolina State College. Arbetet är logiskt uppbyggt och klart disponerat. Det är en utmärkt lärobok. För att helt kunna tillgodogöra sig arbetet måste man emellertid ha relativt goda förkunskaper i allmän statistisk teori. Man hade önskat att de mer speciella partierna och de avsnitt där förkunskaperna behöver vara särskilt stora (de två typerna av avsnitt sammanfaller ibland men dock ej alltid) hade utmärkts, t. ex. genom användande av annan stilsort.

Ur pedagogisk synpunkt hade det varit önskvärt att i ett särskilt avsnitt redovisa problemen vid s. k. »cluster sampling», dvs. urvalsundersökningar där urvalsenheten ej är identisk med räkneenheten utan en »klump» av räkneenheter. Ofta, mycket ofta, är det lämpligt med ett dylikt förfarande. När man t. ex. skall studera lantarbetarnas löner på urvalsbasis är det enklare att välja ut ett antal gårdar och räkna lönerna för alla lantarbetare på de utvalda gårdarna än att göra ett urval av lantarbetare.

Hansen och *Hurwitz*, två av de tre författarna till det andra stora arbetet, *Sample Survey Methods and Theory*, är ledande statistiker vid Bureau of the Census i Washington. Den tredje, *Madow*, är professor i statistik vid universitetet i Illinois. Han var dock under flera år även han knuten till Bureau of the Census.

Arbetet har en något annan karaktär än Cochrans arbete. Det är i första hand avsett att vara en handbok för praktiskt arbetande statistiker som har anledning utnyttja urvalsförfarandet i sina undersökningar. Första delen av arbetet är en brett upplagd översikt över erfarenheterna från amerikanska urvalsundersökningar. Översikten är systematiserad i stort sett analogt med Cochrans arbete. Författaren ställer upp en rad tumregler på basis av resultat av de egna (i regel amerikanska) erfarenheterna från praktiska undersökningar. Detta är mycket tacknämligt. Situationen för den praktiskt arbetande statistikern är ju i regel den att han hastigt måste besluta om storleken av en stickprovsundersökning och val av urvalsmetod utan möjlighet eller tid att skaffa någon för under-

sökningen relevant kunskap om förhållandena i den population från vilken urvalet skall göras. Under sådana förhållanden är man hänvisad till mer eller mindre intelligenta gissningar vid valet av urvalsmetod och urvalsfraktion(er). Rekommendationerna i H-H-M:s bok kan här ge den intelligente läsaren ett gott stöd. Faran med boken är att läsaren mekaniskt använder de amerikanska erfarenheterna utan att närmare reflektera över vad han accepterar genom att utnyttja dem. De *kan* kanske med fördel överföras på t. ex. svenska förhållanden men de *kan* också vara missvisande för svenska förhållanden. Därför finns anledning att varna för att okritiskt svälja allt författarna rekommenderar. Intelligent studerad är emellertid bokens första del ett utomordentligt tillskott, ja, det absolut mest värdefulla hittills, till monografierna över urvalsmetodiken. Bokens andra del är ett teoretiskt komplement till första delen. Att läsa denna del fristående som lärobok i urvalsteknik ger ungefär lika mycket som att läsa Cochrans bok. På grund av den förra bokens i någon mån bilagaartade karaktär är den dock i vissa avsnitt mindre logiskt uppbyggd än den senare.

Som ovan nämndes behandlar Cochran »cluster sampling» som ett specialfall som ej ägnas speciell uppmärksamhet. H-H-M däremot tar upp »cluster sampling» i särskilda avsnitt vilket är tacknämligt. Däremot behandlar H-H-M i motsats till Cochran urvalsteorin för proportioner som ett föga uppmärksammat specialfall av urvalsteorin för kontinuerliga variabler. Detta är en svaghet hos H-H-M.

Man kan inte låta bli att irriteras en hel del över att Cochran å den ena sidan och hans tre kolleger från Bureau of the Census å den andra ej kunnat enas om en gemensam terminologi. Åtskilliga av de grundläggande begreppen har betecknats med olika symboler i de två arbetena. Detta är både onödigt och olyckligt. Författarna och deras gemensamma utgivare hos Wileys förlag, Walter Shewhart, har ju haft samma vällovliga syfte: att lära ut en teknik som de nogsamt vet är alltför litet känd bland praktiskt arbetande statistiker. De har i icke oväsentlig grad försvårat arbetet att få tekniken mera allmänt utbredd och accepterad genom att delvis använda olika symbolsystem. Mindre vana läsare bereds onödiga svårigheter när de i kompletteringssyfte vill göra jämförelser mellan de två arbetena.

S. M.

Höök, Erik: Tjänstemännen och den industriella omvandlingen. En studie av tjänstemannakårens tillväxt inom industrien. Stockholm: Industriens Utredningsinstitut, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, 1953. 114 sid. Kr 5,50.

Tjänstemannakårens tillväxt har under de senaste decennierna varit mycket kraftig. Mellan 1930 och 1950 skedde sålunda en fördubbling av antalet tjänstemän i Sverige. Det är självklart att denna utveckling blivit föremål för mycken diskussion och att många mer eller mindre välgrundade hypoteser uppställts om orsakerna till denna snabba tillväxt. Från flera håll har man hävdat, att tillväxten varit snabbare än som kan sakligt motiveras och att vi nu har för mycket folk på kontor och vid ritbord.

Hööks arbete är ett värdefullt bidrag till frågan om orsakerna till tjänstemannakårens snabba tillväxt inom industrin. Arbetet har utförts på uppdrag av Industriens Utredningsinstitut och Studieförbundet Näringsliv och Samhälle.

Huvuddelen av undersökningen har ägnats åt en intensivstudie över förändringarna i tjänstemannastaben 1935—1950 vid tolv industriföretag, varav en detaljerad redovisning i boken lämnas för fyra företag — ett konsumtionsvaruföretag, ett verkstadsföretag, ett järnmanufakturföretag samt ett bruksföretag. Materialet är alltså inte så omfattande, vilket gör att man knappast vågar dra några säkra slutsatser om utvecklingen inom hela industrin.

För att finna de omständigheter, som orsakat förvaltningspersonalens tillväxt, har analysen främst rört tillkomsten och förändringarna i olika arbetsfunktioner inom företagen som påverkat antalet tjänstemän. Analyserna visar bl. a. att företagens produktionsavdelningar har en starkare personalökning än företagen i dess helhet. Det är utvecklingen mot en alltmera mekaniserad och rationaliserad produktion som krävt en helt annan planering av driften än tidi-

gare. Nya produkter och varukvaliteter har introducerats. Härför har fordrats personal för konstruktions- och ritningsarbete, för standardisering och liknande. Planeringsmomentet har fått alltmera växande betydelse. I det redovisade verkstadsföretaget är det inom produktionsavdelningen just yrkesgrupperna planeringsmän och planeringskontorister som tillväxt kraftigast. Men införandet av nya varor och nya produktionsmetoder har inte krävt enbart teknisk planering utan i lika hög grad en noggrann kalkylering av kostnader och intäkter, vilket orsakat en mycket stark tillväxt av personal på redovisnings- och kalkylavdelningarna. Den mera svåröverskådliga produktionstekniken har vidare gjort ökad instruktion och övervakning nödvändig. Arbetsledarpersonalen har därför ökat mycket kraftigt.

Höök framhåller, hur vanskligt det är att ange hur stor del av förvaltningspersonalens tillväxt som kan hänföras till skilda orsaksgrupper. Han vågar dock dra den slutsatsen ur undersökningsmaterialet att stegringen till $^2/_3$—$^4/_5$ orsakats av den utvecklingsprocess som ovan berörts och som han betecknar som industriell omvandling. Orsakerna till den återstående ökningen är av två slag: dels företagens utvidgade personalvårdande verksamhet, dels de speciella förhållanden som varit rådande under krigs- och efterkrigsåren. Av dessa två orsaksgrupper anser han den förra väga något tyngre. Personalavdelningarna har i flertalet företag uppvisat den snabbaste relativa expansionen — det rör sig emellertid i absoluta tal om en ganska obetydlig personalökning. Den inverkan, som åtgärder från myndigheters och organisationers sida haft på företagens personalökning, anser Höök inte ha varit av någon större omfattning. Beträffande de statistiska uppgifter som företagen har att lämna till myndigheter och organisationer säger han, att de skapar irritation, då företagen ställs inför täta förfrågningar från olika håll, ofta med smärre betydelselösa avvikelser. Att de nämnvärt bidragit till personaltillväxten inom företagen har han dock inte funnit belägg för.

En annan fråga som han diskuterar är de goda efterkrigskonjunkturernas inverkan på personaltillväxten. Det har ju ofta i debatten hävdats, att de goda efterkrigskonjunkturerna medverkat till en lättsinnig och oräntabel rekrytering av tjänstemän. Höök framhåller, att högkonjunkturen under och efter kriget bidrog till en omfattande investerings- och rationaliseringsverksamhet, vilket krävde ökad personal för utvecklings- och konstruktionsarbeten. Några belägg för en tanklös rekrytering av tjänstemän har han ej funnit. Han framhåller emellertid, att man när det gäller tjänstemän inte sökt rationalisera och förenkla arbetsuppgifterna på samma metodiska sätt som i fråga om arbetarpersonalen. Kontorsarbetets rationalisering pågår och torde säkerligen öka, eftersom tjänstemännens löner blivit en kostnadspost att räkna med för företagarna.

K.-E. F-g

Sandblad, Henrik: Våra alkoholistanstalter, Göteborg: Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, 1953. 50 sid. Kr. 2.

Denna lilla broschyr innehåller en serie artiklar som författaren publicerat i GHT, och som utgör resultatet av en studieresa till flertalet av landets alkoholistanstalter.

Författaren går in på en positiv kritik av förhållandena på anstalterna men konstaterar åtskilliga mörka fläckar. Särskilt stark drabbar kritiken den kvinnliga alkoholistanstalten Haknäs, där »så litet som möjligt gjorts för såväl vården som den allmänna trivseln» och författaren finner det obegripligt att man över huvud taget kan skaffa personal till ett sådant ställe. För över 5 år sedan föreslog alkoholistvårdsutredningen en betydande upprustning av denna anstalt, men praktiskt taget ingenting har kommit till stånd.

Även de andra anstalterna får del av den kritiska genomgången och förf. kommer här med en del positiva förslag. Vad som skulle behövas är en bättre differentiering av klientelet från allra första början av anstaltsvården. Man skulle behöva inrätta en allmän mottagnings- och differentieringsanstalt, »där patienterna skulle vistas en kortare tid och under medicinsk tillsyn komma någorlunda i fysiskt och psykiskt skick samt därefter, om vidare anstaltsvård befunnes nödvändig, sändas till den anstalt som syntes lämpligast för det enskilda fal-

let». Det är för närvarande, beroende på platsbrist, för stor klientelblandning på anstalterna. Den nya centralanstalten borde självfallet förläggas till Venngarn, som främst genom sin nya sjukvårdsavdelning har de största resurserna därtill.

För de mest svårbehandlade fallen sätts hoppet till det av psykopatvårdsutredningen föreslagna psykopatsjukhuset, till vilket många patienter finns att överflytta, som nu vistas på våra alkoholistanstalter. Många av dessa borde helt avföras från alkoholistvården.

Slutligen tar Sandblad upp frågan om den minst lika viktiga eftervården. De kommunala inackorderingshemmen, länkrörelsen, övriga åtgärder, som t. ex. anskaffande av lämplig bostad är medel som diskuteras. Särskilt den permanenta bostadsbristen spelar en förödande roll för alkoholistvården. Provisoriska ungkarlshärbärgen och arbetarbaracker är en mycket farlig miljö.

T. G.

Jonson, Erik: Vad är rätt och orätt? Stockholm, KF:s bokförlag/Tidningen Vi, 1953. 128 sid. Kr 9,50.

Den originelle och skarpsinnige filosofen docenten Erik Jonson är, som man vet, tillika en fängslande författare. I ett nyligen utgivet arbete ger han en färgrik exposé av primitiva kulturskeden och berör i samband härmed frågan om sedelagarnas uppkomst.

För primitiva uppfattningssätt finns det, får vi lära oss, i vår tillvaro en väldig naturkraft, som i boken benämns »livskraften». Allt levande åtrår att efter förmåga och lägenhet öka sin tillgång på denna mäktiga livsuppehållande kraft. För människans del innebär detta ett förvärv av hälsa, ära, framgång osv. Men det fordras särskilda kunskaper och insikter för att bli lyckosam. Den underbara och hemlighetsfulla »livskraften» är icke att leka med! I sina bemödanden att vinna den måste man visa klokhet och takt. Den primitiva människans världsbild har uppburits av ett andäktigt allvar och en ärlig ambition att bete sig riktigt i olika skiften.

En sådan studie hjälper oss i sin mån att också förstå något av vissa nutida folkslags egenart. Boken ger oss såtillvida en särdeles nyttig och behövlig tankeställare i fråga om en del aktuella företeelser. Med all vår egen förmodade förträfflighet har vi västerlänningar troligen ej sällan kommit att lättsinnigt och tanklöst kränka »vilda» folks begrepp. Det är tacknämligt, att man genom en undersökning som denna tycker sig ana något om t. ex. den skräckinjagande mau-mau-rörelsens sannolika ursprung i en gammal negerkulturs djupt rotade, sällsamma föreställningssätt, som aldrig saklöst kan få trädas för nära.

Med en i hög grad suggestiv inlevelse fördjupar sig den fantasirike filosofen i en huvudjägares arbetsamma tillvaro: Denne måste ständigt släpa blodiga människohuvuden till sitt hem. Ty endast genom att ta andras liv kan han uppehålla sitt och de sinas liv. Skallarna, som han fäster på hyddans ytterväggar, representerar den styrkereserv han oundgängligen behöver för att hålla undergångens makter borta från sin hotade tillvaro i urskogen. De grinande ansiktena utstrålar livets egen kraft! Men huvudjägaren är inte blodtörstig. Ingen ondska bor i hans själ. Han dödar inte med sadistisk vällust. Minst av allt är han en barbar! Godhet och saktmod präglar hans väsen. Och han är en exemplarisk familjefader.

Det märks granneligen, att forskarens allvar inte behöver utesluta vare sig humor eller lust för en paradoxal tillspetsning av en tankegång.

Men någon betänksamhet anmäler sig hos läsaren inför den dristiga teckningen av moralbegreppens öde genom tiderna.

Tron på den mäktiga s. k. »livskraften» har i enlighet härmed från begynnelsen varit den yttersta princip, på grundval av vilken regler för mänskligt beteende efter hand har utbildat sig. Men i den mån den ursprungliga, primitiva uppfattningen har dött bort och efterträtts av en mera vetenskaplig syn och man icke längre tror på någon sådan yttersta princip, har sedelagarna i själva verket också mistat varje mening och motivering. Hela vårt system av moraliska föreställningar hänger i luften. Vissa nedärvda handlingsnormer har fortlevat men endast som traditioner, de där icke längre har något levande innehåll.

Sådan är tesen, om den här har uppfattats

riktigt. Författaren är ute i det lovliga ärendet att bortrensa begrepp utan väsen och kärna. — Men förhåller det sig verkligen på det angivna sättet? Skulle sålunda ingen förnyelse av de grundläggande moraliska begreppen kunna ha skett ifrån tidernas morgon? För en icke på området särskilt bevandrad har saken i varje fall icke restlöst klarlagts.

Det vill tyckas, som om de redbara huvudjägare, som möttes i urskogen, någon gång måste ha kommit på den idén, att den ene strängt taget kunde ställa samma krav och ha en lika stor rätt som den andre att få behålla sitt huvud. Ett ljus går upp för den plötsligen hjälplösa själen i vildmarken och anvisar perspektiv, som går utöver egoismens och familjeegoismens. Eventuellt har en helt ny och omvälvande tanke här kommit till synes: Allt det I viljen att människorna skola göra Eder gören I ock dem! En sådan alldeles ny grundval för ett rätt handlande saknar dock icke rim och reson. Det torde vara något av en liknande princip, som ligger till grund för modern socialvård. Immanuel Kant menade sig ha funnit en etisk norm av detta slag vara nedlagd i människans eget förnuftiga väsen. Men hans tänkandes resultat på den punkten underkänns kapitalt av den skoningslöse huvudjägaren-docenten.

En underhållande och helt visst i stora stycken värdefull och upplysande bok! Men här och var vill man dock sätta ett frågetecken i kanten.

Johan Richert

Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen

Kungl. Socialstyrelsen

Birger Jarls torg 2

Telefon 22 12 00—22 12 07 eller nedan angivna direkta nummer.
När växeln är stängd, används nummer inom parentes.

Generaldirektören Bexelius 10 08 43

Registrators- och kassakontoret:
Kamreraren Hildur Tholander . . . 11 40 63
Registratorn Eva Kanström
Förste expeditionsvakten Valter Carlberg . . . . . (bost.) 20 18 66

Bibliotek: Förste biblioteksassistenten Greta Hoffsten

Red. av Sociala Meddelanden:
Amanuensen Sten Kruse

Första byrån (barnavårdsbyrån)

Byråchefen Göta Rosén, statens inspektör för barnavård 10 96 15
Förste byråsekreteraren Brita Hasselrot

Allmän barnavård och ungdomsvård: Byråsekreteraren Sara Björkman-Carlsson

Allmänna barnbidrag, mödrahjälp, arvsfondsärenden: Förste byråsekreteraren Maja Hammarström och byråsekreteraren Karin Rydberg

Barnhem, barnkolonier: Förste byråsekreteraren Greta Wallin, byråinspektörerna Daga Wallinsson och Kerstin Widén, byråsekreterarna Stina Amlin och Birgitta Hagström, amanuensen Karin Brunnberg

Daghem, lekskolor m. m.: Konsulenten Gunvor Paulsen, byråsekreterarna Stina Sandels och Inga Nordin, amanuensen Gull-Britt Grahn

Ferieresor för barn och husmödrar m. m.: Förste byråsekreteraren Britten Johansson, byråsekreteraren Ulla Liljequist, amanuensen Waldemar Grape, kontoristen fru Britt Olsson

Kansliet:
Blankettexp.: } Fröken Gunnel Nyström (22 12 01)

Andra byrån (socialvårdsbyrån)

Storkyrkobrinken 7—9

Byråchefen Ali Berggren, statens inspektör för fattigvård 11 80 78
Förste byråsekreteraren Gösta Ahlborg

Fattigvård, allmän socialvård: Byråsekreterarna Bertil Wirseen och Inga Bååth

Kansliet: Fröken Greta Herlitz . . . (22 12 02)

Social hemhjälp: Konsulenten Margareta Nordström (10 50 64), byråsekreterarna Rut Andersson, Marja Lundquist och Maja Stenmark

Kansliet: Fru Ebba Ryman

Tredje byrån (lagbyrån)

Byråchefen Sven-Hugo Ryman 11 78 02

Personal- och juridiska ärenden: Förste byråsekreteraren Olof Zachrisson

Sociala ärenden: Förste byråsekreteraren Ingvar Höjer

Kontaktman för information av utlänningar: Byråsekreteraren Elsa Wollmer . . 21 78 32

Förfrågningar m. m.: Byråsekreteraren Ingrid Reinhard, amanuenserna Gunnel Järnefors och Rolf Hagman

Kansliet: Fru Ester Norlén . . . . . (22 12 03)

Fjärde byrån (statistiska byrån)

Birger Jarls torg 12

Byråchefen Erland v. Hofsten 21 80 41

Socialvårdsstatistik, socialutgifter: Förste aktuarien Gustaf Holmstedt

Barnavårdsstatistik: Amanuensen Jonas Elmdahl

Fattigvårdsstatistik, nykterhetsvårdsstatistik: Aktuarien Thore Grönqvist

Levnadskostnadsundersökningar: Förste aktuarien Elisabeth Wiberg, aktuarien Linnéa Jonsson och amanuensen Susanne Björk

Levnadskostnadsindex, konsumtionsprisindex, dyrortsgruppering: Förste aktuarien Carl Öberg (tel. 20 95 89), aktuarien Ejnar Olsson, amanuenserna Marianne Gustavsson, Åke Lönnqvist och Margareta Boman

Kansliet: Fru Henny Sjöström . . . (22 12 04)

Femte byrån (utredningsbyrån)

Birger Jarls torg 12

Byråchefen Sven Moberg 21 80 43

Specialutredningar: Förste aktuarierna Leif Björk och Gustaf Berglund, aktuarien Britta Dahlén

Sysselsättnings- och kvartalslönestatistik, hålkortsavdelningen: Förste aktuarien Arne Näverfelt och amanuensen Arved Oksaar

Lönestatistik för lantarbetare m. m.: aktuarien Carl Y:son Hermelin

Lönestatistik för industriarbetare (årsstatistik), för tjänstemän och för handelsanställda: Aktuarien Karl-Erik Friberg och amanuensen Lars Johan Waldén

Detaljhandelsomsättning: Amanuensen Dagmar Witkowsky-Johnsson

Kansliet: Fröken Ingrid Kallstenius . (22 12 05)

Sjätte byrån (nykterhetsvårdsbyrån)

Byråchefen August Åman 10 03 13
Förste byråinspektören Fritz Hag
Byråinspektören Daniel Wiklund
Byråsekreterarna Maud Helling, Harriet Anagrius och Märta Gundberg
Amanuensen Folke Berglund

Kansliet: Fru Birgit Tamm . . . . (22 12 06)

Sjunde byrån (skolbyrån)
Munkbron 9III

Byråchefen Lars Bolin, statens inspektör för ungdomsvårdsskolorna 10 31 77
Förste byråsekreterarna Christina Ellwyn och Erik Selander

Intagnings- och elevärenden: Byråinspektören Harry Morsten

Personalärenden: Byråsekreteraren Gunnar Holmgren 20 37 36

Allmänna administrativa ärenden: Amanuensen Gunnar Linnell

Räkenskapsärenden: Amanuensen Greta Strindlund

Frågor ang. skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskola: Byråsekreteraren Ingeborg Wennerberg-Dänhardt 11 78 90

Kansliet: Fröken Karin Westergren . (22 12 07)

Förlikningsmannaexpeditionen
Munkbron 11II

Byrådirektören Carl Christian Schmidt . 11 78 53
Byråsekreteraren Karl-Axel Nordfors
Sammanträdesrum 20 21 70

Kansliet: Fröken Rut Thunell

Statens socialvårdskonsulenter

Distrikt	Namn och adress	Telefon
1:a distr. (Stockh. stad, Stockh. och Upps. län)	C.-G. Stenkula, Socialstyrelsen, Storkyrkobrinken 7, Stockholm 2	22 12 00 (53)
2:a distr. (Söderm. o. Västmanl. län)	Anna Pontuson, Stora gatan 46, Västerås	331 38
3:e distr. (Österg. o. Kalmar län)	May Hamrin, Storgatan 51, Linköping	435 10
4:e distr. (Jönk. o. Kronob. län)	Kjell Jonshagen, Länsstyrelsen, Växjö	35 70
5:e distr. (Blek. o. Krist. län)	Vesta Almqvist, Länsstyrelsen, Kristianstad	152 00
6:e distr. (Malmöhus län)	F. Dahlström, Länsstyrelsen, Malmö	733 00
7:e distr. (Hall. samt Göteb. o. Bohus län)	G. Sjöbeck, Olivedalsgatan 17, Göteborg	12 94 98
8:e distr. (Älvsb. län)	Ingrid Sundin, Adolf Andersohnsgatan 10 n. b., Vänersborg	132 46
9:e distr. (Skarab. län)	Maja Norrbohm, Länsstyrelsen, Maricstad	»Länsstyrelsen»
10:e distr. (Värml. o. Örebro län)	N. Sandberg, Gränsgatan 18, Karlstad	121 54
11:e distr. (Kopp. o. Gävleb. län)	Greta Grenander-Pehrling, Åsgatan 36, Falun	41 44
12:e distr. (Västernorrl. o. Jämtl. län)	Ilse Kroenberg-Stålfelt, Byvägen 51, Frösön 1	Östersund 126 18
13:e distr. (Västerb. o. Norrb. län)	C. Lindbäck, Rådstugatan 6 A, Luleå	112 81

I Gotlands län omhänderhas konsulentverksamheten av förste byråsekreteraren G. Ahlborg, socialstyrelsen. — I frågor rörande barnavård biträds länsstyrelserna även av särskilda barnavårdsassistenter.

Länsstyrelsernas barnavårdsassistenter

Län	Namn och adress	Telefon
Stockholms stad	Fröken Britta Sjögren, Överståthållarämbetet, Beridarbansgatan 17, Stockholm	22 70 80 (28)
Stockholms	Fru Sigrid Sternmalm, Länsstyrelsen, Stockholm	22 73 00
Uppsala	Fru Inga Troein-Forsström, Länsstyrelsen, Uppsala	390 60
Södermanlands	Fru Margit Carlson, Länsstyrelsen, Nyköping	»Länsstyrelsen»
Östergötlands	Fröken Märta Olsson, Länsstyrelsen, Linköping	295 60
Jönköpings	Fröken Karin Fingal, Länsstyrelsen, Jönköping	187 00
Kronobergs	Fröken Signe Winqvist, Länsstyrelsen, Växjö	35 70
Kalmar	Fröken Ellen Lindström, Länsstyrelsen, Kalmar	150 20
Gotlands	Fru Kerstin Carlson, Länsstyrelsen, Visby	»Länsstyrelsen»
Blekinge	Fröken Elsa Strandberg, Bredgatan 2, Karlskrona	16 70
Kristianstads	Fru Karin Arvelid, Karlavägen 15, Kristianstad	125 16
Malmöhus	Fröken Dagmar Wennerberg, Länsstyrelsen, Malmö	733 00
Hallands	Fru Gerd Johansson, Länsstyrelsen, Halmstad	»Länsstyrelsen» 59
Göteborgs och Bohus	Fru Elisabet Nyman, Länsstyrelsen, S. Hamngatan 3, Göteborg	17 22 80
Älvsborgs	Fröken Margit Fohrman, Länsstyrelsen, Vänersborg	138 10
Skaraborgs	Fröken Elin Claesson, Länsstyrelsen, Mariestad	»Länsstyrelsen»
Värmlands	Fru Siri Cronqvist, Länsstyrelsen, Karlstad	116 22
Örebro	Fröken Birgit Hammar, Engelbrektsgatan 20—22, Örebro	162 50
Västmanlands	Fru Hildur Fägerstam, Länsstyrelsen, Västerås	378 20
Kopparbergs	Fru Gunhild Gerdén, Länsstyrelsen, Falun	46 50
Gävleborgs	Fröken Gertrud Hellner, Länsstyrelsen, Gävle	291 00
Västernorrlands	Fröken Magnhild Olsson, Länsstyrelsen, Härnösand	30 00
Jämtlands	Fröken Ellen Lindstedt, Länsstyrelsen, Östersund	172 60
Västerbottens	Fröken Elisabet Svanström, Länsstyrelsen, Umeå	»Länsstyrelsen»
Norrbottens	Fröken Ingrid Åkesson, Länsstyrelsen, Luleå	134 00

Mödrahjälpsnämndernas sekreterare

Mödrahjälpsnämnden i (l. = landstingsområde)	Namn och adress	Telefon
Stockholms stad	Byråchefen Håkan Rahm, Kungl. Medicinalstyrelsen	22 67 00
Stockholms läns l.	Inspektören P. Clefberg, Box 19002, Sthlm 19	27 87 41
Uppsala läns l.	Landstingsassistenten Per Elfvik, Landstingets exp., N. Slottsgatan 10 B, Postf. 122, Uppsala	416 99
Södermanl. läns l.	Länsassessorn Erik Waldemarsson, Länsstyrelsen, Nyköping	»Länsstyrelsen»
Östergötl. läns l.	Länsassessorn E. Hintze, Länsstyrelsen, Linköping	295 60
Norrköpings stad	Intendenten M. Friis, Lasarettet	295 00
Jönköpings läns l.	Advokaten Bengt H. Skantze, Box 57, Jönköping	193 45

Mödrahjälpsnämnden i (l. = landstingsområde)	Namn och adress	Telefon
Kronobergs läns l.	Länsassessorn Olof Lönegren, Länsstyrelsen, Växjö	35 70
Kalmar läns norra o. södra l.	Landstingsdirektören F. R. Ramertz, Landstingets exp., Kalmar	117 50
Gotlands läns l.	Barnavårdsassistenten fru Kerstin Carlson, Länsstyrelsen, Visby	»Länsstyrelsen»
Blekinge läns l.	Fru Anna-Stina Witzell, Erik Dahlbergsvägen 28, Karlshamn	404
Kristianstads läns l.	Statens socialvårdskonsulent Vesta Almqvist, Länsstyrelsen, Kristianstad	152 00
Malmöhus läns l.	Advokaten Gullan Hjelm-Elovson, Magle St. Kyrkogata 10, Lund	135 59
Malmö stad	Barnavårdsdirektören Åke Bylander, Amiralsgatan 26	»Stadshuset»
Hälsingborgs stad	Advokaten Olle Hermansson, Rättshjälpsanstalten	106 84
Hallands läns l.	Landstingsdirektören Einar Restad, Rådhuset, Halmstad	»Rådhuset» 34
Göteb. o. Bohus läns l.	Civilingenjören Arthur Sandberg, Sanatoriet, Svenshögen	190
Göteborgs stad	Barnavårdsdirektören Gustaf Hedqvist, Barnavårdsnämndens byrå	17 09 20
Älvsborgs läns l.	Länsassessorn Åke Paulsson, Sundsgatan 30 B, Vänersborg	138 10
Skaraborgs läns l.	Förste länsassessorn Leo Wohlstein, Mariestad	»Länsstyrelsen»
Värmlands läns l.	E. o. länsnotarien Bert Edberg, Karlstad	150 40
Örebro läns l.	Taxeringsinspektören Gunnar Engqvist, Länsstyrelsen, Örebro	196 20
Västmanlands läns l.	Socialvårdschefen Axel Norén, Västermalmsgatan 2 A, Västerås	»Stadsförvaltningen» 136
Kopparbergs läns l.	Länsnotarien Gunnar Hallmans, Länsstyrelsen, Falun	»Länsstyrelsen»
Gävleborgs läns l.	Kyrkoherden Algot Thörnquist, Hagaström	Gävle 972 18 o. 973 19
Gävle stad	Stadsnotarien Lennart Grangert, Stadshuset	292 00
Västernorrlands läns l.	Advokaten Valdemar Boman, Sundsvall	146 60 el. 145 28
Jämtlands läns l.	Förste länsnotarien Ragnar Tjernberg, Länsstyrelsen, Östersund	172 60
Västerbottens läns l.	Förste länsassessorn Lars Hultman, Umeå	»Länsstyrelsen»
Norrbottens läns l.	Länsnotarien Börje Persson, Luleå	104 00

Socialstyrelsens ortsombud för prisinsamling

A. I städer och tätorter

För samtliga orter insamlas uppgifter om priser på livsmedel och bränsle. För de med * utmärkta orterna insamlas dessutom regelbundet priser på kläder, skor, inventarier m. m. samt tjänster.

Ort	Namn och adress	Telefon
*Stockholm:		
Norrmalm	Hälsovårdsinspektören Börje Stålfors, Plåtslagarvägen 2, Bromma	26 42 97
Södermalm	Hälsovårdsinspektören Georg Berg, Rånövägen 19, Bromma	22 26 20
Östermalm	Hälsovårdsinspektören Nils Nordfur, Barrstigen 23, Bromma	22 26 20
Bromma	Fru Gunnel Lindström, Dukvägen 30, Bromma	26 12 13

Ort	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Enskede	Fru Maj-Britt Jonsson, Fyrskeppsvägen 83, Johanneshov	49 15 73
Södertälje	Inspektoren Karl Lindh, Gästgivaregatan 18	Södertälje (0755) 313 71
Täby	Fru Anna-Lisa Lindström, Bergstigen 6	Täby (0762) 123 96
Uppsala	Fröken Blenda Demming, Vasagatan 1 A	340 21
Gimo	Fru Ingrid Berglund, Box 516	71
Nyköping	F. d. arbetsförmedlingsföreståndaren A. J. Johansson, Bagaregatan 59	12 31
Eskilstuna	Avdelningschefen Tage Westergren, Djurgårdsvägen 14	301 45
Linköping	F. d. assistenten Oscar V. Ring, Vasavägen 26	289 24
*Norrköping	Direktören Gunnar Carlsson, Arbetsförmedlingen	296 50
*Motala	Förste hälsovårdsinspektören Torsten Carlsson, Radiovägen 1	12 80, 788
Kisa	Arbetsförmedlingsföreståndaren Henrik Karlsson, Box 68	267
Ringarum	Kontoristen Arthur Carlsson, Furulid	7
Jönköping	Sjukhuskuratorn Fröken Anna-Lisa Jönsson, Länslasarettet	188 00
*Värnamo	Folkskolläraren Hugo Lyngskog, Brogatan 5	101 50
Bodafors	Bankkamreraren Paul Bäckstrand	10
Växjö	Fru Annie Wass, Idungatan 14 A	39 94
Tingsryd	Stationsinspektoren Henning Widbäck, Järnvägsstationen	5
*Markaryd	Kommunalkamreraren Gunnar Andersson, Kommunalkontoret	172
*Kalmar	Kamreraren Kjell Sjögren, Lagmansgatan 7 A	147 49
*Västervik	F. d. sjukskötaren Einar Almquist, Perugatan 27	110 06
Degerhamn	Tullöveruppsyningsmannen Abbe Åsenius	31
Visby	Stadskamreraren Erik Ekelund, Adelsgatan 44	182, 737
*Karlskrona	Tulluppsyningsmannen Erik Rydén, Landsvägsgatan 12 c	14 88
Kristianstad	Stadskanslisten Tore Niklasson, Tredalagatan 13 A	106 89
*Simrishamn	Stadskamreraren Henning Ahlm, Järnvägsgatan 18	193
*Malmö	Länsarbetsdirektören Einar Jönsson, Arbetsförmedlingen	732 20
Lund	Banktjänstemannen Lennart Andersson, Gyllenkroks allé 29	125 47
Landskrona	Bostadsinspektören Erik Nessmar, Bredgatan 13 B	735
Hälsingborg	Kontorsförest. Tage Johansson, Arbetsförmedlingen	189 83
Ystad	Fru Anna-Lisa Nilsson, St. Östergatan 14	12 52
*Höör	Kommunalkamreraren Stig Sundgren, Kommunalkontoret	634
*Halmstad	Metallarbetaren Stig Svensson, Järnvägsgatan 10	78 50
Varberg	Herr David Larsson, Thulegatan 24	488
*Göteborg	Assistenten Arvid Olofsson, Arbetsförmedlingen	17 66 00
*Lysekil	Fru Maria Levin, Torsgatan 9	866
Vänersborg	Banktjänstemannen Harry Tidstrand, Lovisebergsgatan 18	14 20
Borås	Förste assistenten Anders Svanberg, Varbergsvägen 46	175 60
Ed	Herr Harald Svensson, Äng	120
Lidköping	Kontorsskrivaren John Wärme, Vattugatan 8	216 52

Ort	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
*Tidaholm	Fru Karin Steen, Tegnérgatan 6	53
*Töreboda	E. kontorsförest. Lennart Adamsson, Arbetsförmedlingen	190
Karlstad	Assistenten Fritz Almgren, Arbetsförmedlingen	165 15
Filipstad	Stadskamreraren Karl Thudin, Asphyttegatan 15	282
*Arvika	Kontorsförest. Robert Bohman, Arbetsförmedlingen	336
*Örebro	Ingenjören S. Y. Lodin, Oskarsvägen 8	103 57
*Västerås	Annonschefen Einar Jonsson, Vasagatan 55	319 00
Falun	Assistenten Arne Johansson, Arbetsförmedlingen	»Arbetsförmedlingen»
Avesta	Överläraren Otto Höijer, Centrum	101 67
*Ludvika	Stadskassören Harald Lindebert, Stadshuset	100 36
*Morastrand	Kontorsförest. Albin Svedberg, Arbetsförmedlingen	206
Gävle	Fru Majken Lidwall, Staketgatan 15	64 07
Söderhamn	Posttjänstemannen Sigurd Svensson, Lasarettsgatan 1 A	20 21
*Sundsvall	Sjukskötaren Sixten Johansson, Byggmästaregatan 23	594 40
Kramfors	Kontoristen Allan Malm	67
*Östersund	Fastighetsförvaltaren Carl Erik Horneij, Tullgatan 31	106 21
*Umeå	Civilekonomen Rolf Sjögren, Öbackavägen 3	742, 745
Vilhelmina	F. d. posttjänstemannen Adolf Norén, Box 1550	69
Luleå	Fru Gunhild Lundgren, Sandviksgatan 73 A	106 10
Malmberget samt Gällivare	Gruvkassören Carl Gustaf Hjertström, Johannes 84, Malmberget	Malmberget 18
*Kiruna	Kontorsförest. Alex. E. Westberg, Arbetsförmedlingen, Box 79	103 88

B. På landsbygden

För samtliga orter insamlas uppgifter om priser på livsmedel och bränsle.

Österhaninge (Sthlm l.)	Nämndemannen Emanuel Eriksson, Väsby gård, Österbygden, *Stockholm 1 avgående*	Haninge (0750) 330 20
Västland (Upps. l.)	Fru Birgit Tjäder, V. Vad, Västland	Västland 13
Västra Rekarne (Söd. l.)	F. d. handlanden Einar Hermansson, Fridhem, Lista	Lista 90
Boberg (Östg. l.)	Fru Birgit Jönsson, Lilla Skonberga, Normlösa	Normlösa 57
Aspveden (» »)	Kyrkoherden A. Meurling, Östra Ryd	Östra Ryd 20
Bäckaby (Jönk. l.)	Fru Marianne Johansson, Säby, Bäckaby	Bäckaby 6
Älghult (Kron. l.)	Nämndemannen Emil Jonsson, Gödeshult, Fröseke	Gödeshult 20
Misterhult (Kalm. l.)	Fru Ingrid Svensson, Kyrkbyn, Misterhult	
Dalhem (Gotl. l.)	Folkskolläraren Ivar Stenqvist, Gotlands Hässelby	Gotl. Hässelby 53
Hällaryd (Blek. l.)	Fru Märta Ljungström, Siggarp, Trensum	Trensum 52
Jämjö (» »)	Fabrikören Otto Bengtsson, Brömsebro	Brömsebro 42
Kvidinge (Krist. l.)	Kontorsföreståndare Malte Jönsson, Box 49, Kvidinge	Åstorp 312 el. 642
Tommarp (» »)	Fröken Magda Larsson, Villa Rybo, Gyllebo	Gyllebo 28
Oxie (Malm. l.)	Fjärdingsmannen Gustaf Pålsson, Käglinge, Lockarp	Malmö 44 80 89
Blentarp (» »)	Fiskaren Axel Nilsson, Knickarp, Rynge	

Ort	Namn och adress	Telefon
Östra Frosta (Malm. l.)	Lantbrukaren Nils Jönsson, Gammalstorp, Satserup	Äspinge 56
Eldsberga (Hall. l.)	Fru Anna Olsson, Alslöv, Eldsberga	Eldsberga 14
Myckleby(Gbg o. Boh. l.)	Lantbrukaren Arvid Berntsson, Övra Myckleby, Svanesund	Myckleby 17
Frändefors (Älvsb. l.)	Lantbrukaren Johan Jansson, Rölanda, Frändefors	Anulvsbäcken 9
Tössbo (» »)	Nämndemannen Rob. Johansson, Fröskog	Tösse 23 29
Högvad (» »)	Lantbrukaren Svante Eliasson, Moghult, Mjöbäck	Mjöbäck 34
Mullsjö (Skar. l.)	Fröken Maja Ljungqvist, Björkliden, Box 39, Mullsjö	Mullsjö 2
Hova (» »)	Fru Alice Stahre, Wahlaholm, Hova	Hova 8 A
Kvänum (» »)	Fru Anna Brättemark, Jungskola	Jungskola 23
Nyed (Värml. l.)	Fru Greta Bengtsson, Box 443, Molkom	Molkom 121
Skultuna (Västm. l.)	Fru Gun Pontelius, Kitslinge, Tillberga	Västerås 610 09
Leksand (Kopp. l.)	Fru Karin Nordén, Yttermo, Leksand	Leksand 217
Söderbärke (» »)	Fru Karin Jansson, Kyrkoherdebostället, Malingsbo	Malingsbo 27
Transtrand (» »)	Fru Ellen Eriksson, Vallen, Sälen	Sälen 33
Arbrå (Gävl. l.)	Fru Alfhild Berglund, Kyrkbyn, Simeå	Undersvik 470 41
Torp (Vrnl. l.)	Herr Johan Severin Nilsson, Pensionärshemmet, Fränsta	Fränsta 320
Hackås (Jämtl. l.)	Lärarinnan fru Benedikta Sellström, Billsta, Fack 44, Hackås	Hackås 61
Bjurholm (Vb. l.)	Barnavårdsinspektrisen Fru Edla Ericsson, Bjurholm	Bjurholm 35
Burträsk (» »)	Hemmansägaren Bengt Lundström, Bodbysund	Bodbysund 21
Överluleå (Nb. l.)	Fru Ebba Sundberg, N. Bredåker	Bredåker 3

Alkoholistanstalter

Anstaltens namn och adress	Föreståndare	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Statliga anstalter		
Venngarn, Sigtuna	John Lönnberg (direktör)	Sigtuna (0760) 540 21
	C. G. Tuninger (assistent)	Sigtuna (0760) 501 10
	Nils Bystedt »	
Svartsjö, Svartsjö	Nils Ture Engström (tf. direktör)	Mälaröarna (0756) 402 20
	Sven Lindeborg (assistent)	Mälaröarna (0756) 402 22
	Bertil Flood »	
Salberga, Sala	M. Salzman (överläkare)	Sala 129 00
	Erik Lindblom (assistent)	» 129 04
Haknäs, Knivsta	Margareta Lundeberg	Vassunda 80
Växjö, Norra Esplanaden 22, Växjö	Elsa Richert (direktör)	Växjö 20 22
Erkända anstalter		
Hagbyhemmet, Almunge	Ester Olsson	Almunge 19
Kurön, Adelsö	Albert Johansson	Mälaröarna (0756) 510 49 o. 510 09
Östfora, Järlåsa	Lennart Arnesson	Östfora 35 o. 37
Hemmet Ribbingebäck, Järlåsa	Lennart Nordström	Ribbingebäck 32 o. 21
Dagöholm, Lerbo	Hugo Lindell	Lerbo 640 02

Anstaltens namn och adress	Föreståndare	Telefon
Vårnäshemmet, Vingåker	Mauritz Melin	Vingåker 67
Kalbo, Katrineholm	Carl Hallgren	Kalboby 40
Lillegården, Eksjö	Carl-Gust. Anefur	Eksjö 347
Hägerstad, Solvesta	Nils Önnebo	Hannäs 19
Björstorp, Emmaljunga	Alfred Olsson	Emmaljunga 59
Holmahemmet, Höör	Artur Karlsson	Höör 128
Västkusthemmet, Sundholmen	Birger Danielsson	Kinna 830 90 o. 830 91
Åsbrohemmet, Åsbro	Folke Boström (direktör), Ivar Ljungman (assistent)	Åsbro 1 o. 4
Hemmet Älvgården, Hedemora	Gösta Kvarby	Örängarna 34
Holmforshemmet, Boden	Gunnar Månsson	Boden 600 32
Enskild anstalt		
Härnö, Taxinge-Näsby	Sven Efraimsson	Taxinge-Näsby 23

Länsnykterhetsnämndernas ombudsmän

L ä n	Namn och adress	Telefon
Stockholms	Eric Thalén, Kungsgatan 55, Stockholm C	21 30 99 o. 59 06 36
Uppsala	Olof Nordström, Fyristorg 4, Uppsala	398 60 o. 327 77
Södermanlands	Arthur Andersson, Eriksbergsvägen 9, Katrineholm	110 42 o. 105 37
Östergötlands	Gustaf Persson, Gamla Torget 4, Box 130, Norrköping	310 74
Jönköpings	Gustaf Wiberg, Malmbäck (sekr. advokaten Per Tham, Jönköping, tel. 100 72)	Västanå 20
Kronobergs	Harald Persson, Södra Esplanaden 35, Växjö	40 29 o. 35 20
Kalmar	Ragnar Karlson, Kungsgatan 2, Box 22, Vimmerby	80
Gotlands	Vakant; Stora Torget 8, Box 5, Visby	569
Blekinge	Sten Forssberg, Arklimästaregatan 37, Karlskrona	39 91 o. 27 02
Kristianstads	Lennart Danielsson, V. Storgatan 49, Kristianstad	128 30
Malmöhus	Stina Bengtsson, Skvadronsgatan 22 A, Malmö	613 18
Hallands	Folke Edberg, Gymnasiegatan 2, Box 74, Halmstad	181 60 o. 18 54
Göteborgs och Bohus	Waldemar Croner, Järntorget 3, Göteborg C	24 52 06 o. 13 26 80
Älvsborgs	Bertil Ahlsén, Hallbergsgatan 8, Borås	152 07
Skaraborgs	Gösta Nordström, Karlagatan 5, Mariestad	11 20
Värmlands	Lennart Ahlstrand, Malmtorgsgatan 6, Karlstad	157 20 o. 168 44
Örebro	Karl Persson, Olaigatan 8—10, Örebro	299 90
Västmanlands	Eric Croner, Arosvägen 11, Västerås	375 00 o. 362 72
Kopparbergs	Gustaf Adolf Lundberg, Manhemsvägen 5 C, Falun	57 67
Gävleborgs	Sven Simonsson, Parkvägen 17, Gävle	286 31
Västernorrlands	Brynolf Malmström, Fredsgatan 8, Sundsvall	151 20 o. 594 17
Jämtlands	Sigurd Holm, Tallåsvägen 35, Östersund	120 02 o. 101 32
Västerbottens	Tord Unger, Norrlandsgatan 26, Umeå	53 70
Norrbottens	K. G. Larsson, Majorsgatan 7, Boden	130 05 o. 138 52

Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

Eftervårdskonsulenterna

Distrikt	Namn och adress	Telefon (inom parentes anges riktnr)
1:a distr. (Stockholms stad, Lidingö, Djursholm, Nacka, Solna, Sundbyberg, Sollentuna och Huddinge)	Ella-Lisa Holmgren (tf.), Socialstyrelsens skolbyrå, Svartmangatan 9, Stockholm 2, bost. Heleneborgsgatan 36 B, c/o Gahn, Stockholm	22 12 00, bost. 41 41 81
2:a distr. (de delar av Stockholms län, vilka icke ingår i 1:a distr., ävensom Upps., Söderm., Österg., Gotl. och Örebro län)	Åke Ståhl, Socialstyrelsens skolbyrå, Svartmangatan 9, Stockholm 2, bost. St. Malmgatan 5, Sigtuna	22 12 00, bost. Sigtuna (0760) 502 46
3:e distr. (Jönk., Kronob., Kalmar, Blek., Krist. och Malmöh. län)	Sven Perlstam (tf.), Regementsgatan 16, Malmö, bost. Mäster Nielsgatan 6, Malmö	340 83, bost. 299 57
4:e distr. (Hall., Göteb. o. Bohus, Älvsb. och Skarab. län)	Erik Wallin (tf.), Barnavårdsnämnden, Göteborg, bost. Nobelgatan 61, Mölndal	Göteborg 17 09 20, bost. Göteborg 27 28 46
5:e distr. (Värml., Västmanl., Kopp., Gävleb., Västernorrl., Jämtl., Västerb. och Norrb. län)	Gunnar T. Svensson, Bergslagsvägen 54 B, Fagersta	404 19

Skolor för manliga elever

Skolans namn och adress	Styrelsens ordförande eller verkställande ledamot	Skolans rektor
Lövsta skolhem och yrkesskola, Vagnhärad	Riksdagsmannen Ossian Sehlstedt. Fördelningsgatan 2, Eskilstuna. Tel. kont. Sthlm 22 46 00[1] (A K) el. Eskilstuna 372 70, bost. 362 11	Chef o. läkare: Vakant. Bokhållaren: tel. Skåäng 26
Långanäs yrkesskola, Eksjö	F. rektorn Johan Nilsson, Eksjö. Tel. bost. 422	Erik Lindberg, tel. Eksjö 408
Fagareds yrkesskola, Lindome	Överläraren Frans Ivarsson, Trumpetaregränd 20, Göteborg. Tel. kont. 18 16 95, bost. 16 60 50	Eric Helldal, tel. Göteborg 76 00 78
Forsane yrkesskola, Frändefors	Riksdagsmannen Knut Hesselbom, Åmål. Tel. kont. Sthlm 22 46 00[1] (FK), bost. Åmål 107 90	Algot Wickberg, tel. Frändefors 12
Sundbo yrkesskola, Fagersta 1	Borgmästaren Olof Rylander, Kristinagatan 4, Västerås. Tel. kont. Sthlm 22 46 00[1] (AK) eller Västerås 375 00, bost. 352 96	Arvid Tågmark, tel. Fagersta 520 34
Johannisbergs yrkesskola, Kalix	Kommunalkamreraren Axel Krona, Kalix. Tel. kont. 530, bost. 307	Rune Vikberg (tf.), tel. Kalix 3
Råby yrkesskola, Lund	Landstingsmannen Torsten Andrée, Nygatan 21, Lund. Tel. 155 03	Algot Andersson, tel. Lund 104 65
Margretelunds yrkesskola, Lidköping	Riksdagsmannen Walter Sundström, Skövde. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (A K), bost. Skövde 769. Prosten Yngve Söderström (verkst. led.), Wennerbergsvägen 2, Lidköping. Tel. bost. 202 43	Torsten Sjunnesson (tf.), tel. Lidköping 200 43
Östra Spångs skolhem, Örkelljunga	Riksdagsmannen Karl Bergström, N. Stenbocksgat. 89, Hälsingborg. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (A K), bost. 51 05 19 el. Hälsingborg 215 86, bost. 132 07	Ragnar Dahlstrand, tel. Örkelljunga 36
Hammargårdens skolhem, Drottningholm	Folkskolinspektören fil. dr Helge Haage, Snäckparken 11, Bromma. Tel. bost. Stockholm 25 20 17	Herman Thulin, tel. Mälaröarna (0756) 240 74
Vemyra skolhem, Sollefteå	Häradshövdingen Herbert Beckman, Storgatan 100, Sollefteå. Tel. kont. 11 24, bost. 787	Ingvar Anzén, tel. Sollefteå 108 41
Gudmundsgårdens skolhem, Box 507, Kalmar 2	Riksdagsledamoten fru Tekla Torbrink, Sjömansgatan 9, Kalmar. Tel. kont. Sthlm 22 46 00[1] (AK), bost. Kalmar 129 08	Herman Jansson, tel. Kalmar 117 05

[1] Då riksdagen är samlad.

Skolans namn och adress	Styrelsens ordförande eller verkställande ledamot	Skolans rektor
Folåsa skolhem, Vikingstad	Folkskolinspektören C. N. Hedegård, Sjögatan 21, Motala. Tel. 236	Helmer Petrén, tel. Linköping 100 02
Gräskärrs skolhem, Uddevalla	Landstingsmannen Axel V. Johansson, Uddevalla. Tel. bost. 110 40	Albert Olsson, tel. Uddevalla 106 44

Skolor för kvinnliga elever

Rysagårdens yrkesskola, Örkelljunga	Rektor Paul Lindblom, Sydsvenska socialinstitutet, Lund. Tel. kont. 152 97, bost. 102 07	Chef: Harald Hansson (tf.), tel. Örkelljunga 343. Bokhållaren: tel. Örkelljunga 25
Bistagårdens hemskola, Bålsta	Förste byråsekreteraren Brita Hasselrot, Odengatan 71, Stockholm. Tel. tjänsterum 22 12 00, bost. 31 17 21	Birgit Nilsson (tf.), tel. Bålsta 15
Lingatans yrkesskola, Hallinden	Landstingsmannen Oscar Nyström, Brastad. Tel. Brastad 13	Vakant
Brättegårdens yrkesskola, Vänersborg	Landstingsdirektören Henry Hårde, Box 22, Vänersborg. Tel. kont. 618, bost. 198	Anna-Stina Åkerblom, tel. Vänersborg 112 62
Hornö yrkesskola, Enköping	Landstingsledamoten fru Annie Wallentheim, G:a Allén 13, Saltsjö-Duvnäs. Tel. Sthlm 162793	Catarina Paulsson (tf.), tel. Upplands Vallby 28
Härsjögårdens yrkesskola, Hyssna	Länsassessorn Erik Axelson, Länsstyrelsen, Göteborg. Tel. kont. 17 22 80, bost. 16 74 45	Birgit Sahlström (tf.), tel. Kinna 393 50
Eknäs yrkesskola, Enköping	Professorn Gunnar Heckscher, Baldersgatan 10 A, Stockholm. Tel. kont. 23 10 45, bost. 11 10 55. Lantbrukaren Lars Lådö (verkst. led.), Sparrsätra. Tel. Sparrsätra 68	Marianne Lanthén-Hörz (tf.), tel. Upplands Vallby 3
Moräugens yrkesskola, Almunge	Byråchefen Göta Rosén, Odengatan 71, Stockholm. Tel. tjänsterum 10 96 15, bost. 31 17 21	Elsa Hansson (tf.), tel. Almunge 25
Broby skolhem, Söderköping	Komministern Georg Wahl, Pryssgården, Norrköping 4. Tel. kont. 111 34, bost. 110 75	Maja Stehn, tel. Söderköping 102 74

Statens förlikningsmän för medling i arbetstvister

Distrikt	Namn och adress	Telefon
1:a distr. (Stockh. stad samt Stockh., Upps. o. Södermanl. län)	Direktören Stig Gullberg, Karlbergsvägen 52, Stockholm. Postadr. Box 256, Solna 2	272900, 327690 (bost.)
2:a distr. (Österg., Jönk., Kronob., Kalmar, Gotl. o. Blek. län)	Rådmannen Herbert Nilsson, Linköping	204 84, 207 33 (bost.)
3:e distr. (Krist. o. Malmöh. län)	Borgmästaren Lars Gunnar Ohlsson, Hälsingborg	205 10, 159 01 (bost.)
4:e distr. (Göteb. o. Bohus län)	Rådmannen Sten Lindquist, Göteborg	172740, 163917 (bost.)
5:e distr. (Hall., Älvsb. o. Skarab. län)	Borgmästaren Erik Bendz, Halmstad	Namnanrop »Rådhuset» eller 10 00, 780 (bost.)
6:e distr. (Värml., Örebro, Västmanl. o. Kopp. län)	Advokaten Arvid Berggren, Örebro	173 09, 150 19 (bost.)
7:e distr. (Gävleb., Västernorrl. o. Jämtl. län)	Byrådirektören Carl Chr. Schmidt, Förlikningsmannaexp., Munkbron 11, Stockholm	11 78 53, 31 22 61 (bost.)
8:e distr. (Västerb. o. Norrb. län)	Kommunalborgmästaren Bengt Åhrström, Piteå	10 18, 11 13, 10 28 (bost.)

[1] Då riksdagen är samlad.

Social teori och socialpolitik. I

Av professor *Gunnar Myrdal*, generalsekreterare för Förenta nationernas ekonomiska Europakommission, Genève

Vid en konferens i London år 1953 anordnad av The British Sociological Association höll professor Myrdal ett inledningsanförande, vilket härmed återges i svensk översättning. På grund av uppsatsens längd kunde vissa delar inte framföras muntligen, och publiceringen i Sociala Meddelanden har måst delas upp på flera nummer.

Inledningsvis framhöll professor Myrdal att det för honom, som ofta gjort avstickare från nationalekonomin in på andra samhällsvetenskapers områden och som också då och då ägnat sig inte bara åt socialpolitik utan åt politik över huvud, var en stor heder att få tala inför brittiska sociologer. Ämnet »Förhållandet mellan social teori och socialpolitik» vore visserligen speciellt lockande men också mycket omfattande.

Översättningen har utförts av fil. kand. Olle Moberg och granskats av förste aktuarien Leif Björk.

Red.

I. Några historiska glimtar. Det kanske kan vara nyttigt att redan från början erinra om att samhällsvetenskaperna har fått många fler impulser från strävan att förbättra samhället än från rena nyfikenheten beträffande samhällets funktioner. Socialpolitiken har varit det primära, de sociala teorierna det sekundära. Detta gäller naturligtvis för den långa perioden från Aristoteles och framåt, då samhällsvetenskaperna fortfarande var en del av den allmänna spekulation, som vi senare har kallat moralfilosofi. Och det gäller också för upplysningstiden, då samhällsvetenskaperna gjorde det avgörande språnget mot sin moderna utveckling till fullt utvecklade och så småningom skilda empiriska discipliner. Om vi ser närmare efter lägger vi märke till att de även då var och i avsevärd utsträckning fortfarande är grenar av upplysningens två dominerande åskådningar: naturrättsläran och utilitarismen. Det är ett alltför svagt uttryck att säga att man på detta tidiga stadium inte gjorde någon klar distinktion mellan teori och politik. I själva verket är frånvaron av en sådan metodologisk distinktion bara en negativ karakteristik av dessa bägge filosofiska teorier: i den förra teorin finns en direkt identifiering av vad som *är* med vad som *bör vara* i begreppet »naturlig», i den senare teorin är en indirekt identifiering underförstådd i antagandet att »lycka» eller »nytta» både *är* och *bör vara* det

enda rationella motivet för mänskligt handlande. Sociala värden existerade som fakta och kunde objektivt fastställas. Den sociala teorin förklarade verkligheten och angav samtidigt, eftersom värdena var reella, den rationella socialpolitiken.

För samhällsvetenskapernas följande utveckling fram till vår egen tid var det betydelsefullt att de var genomsyrade av mycket radikala politiska premisser. En sådan premiss var att arbetet ger ett särskilt moraliskt berättigande åt egendomen. I sin moderna form stammar denna tanke från Locke. Den är utgångspunkten för Ricardos teori om realvärdet och reflekteras i dag till exempel i lägre skatter på »förtjänt inkomst». En annan radikal premiss är föreställningen att »alla människor är födda lika». I första hand uppfattades detta i den moraliska meningen att alla människor har samma grundläggande rättigheter och skyldigheter i samhället. Men dessutom fanns det en stark tendens att anse att alla människor också har tämligen lika förutsättningar både att utföra saker och ting och att uppleva lycka. En viktig följdsats till denna andra premiss — som händelsevis också överensstämmer, om än bara approximativt, med den första premissen — är att en jämnare fördelning av inkomst och förmögenhet ökar »den allmänna välfärden», emedan de rika skadas mindre än de fattiga gagnas.

En annan konsekvens av dessa ultraradikala grundsatser i upplysningsfilosofin och därmed i samhällsvetenskaperna sådana de började framträda i sin moderna form är att de betonade miljöns betydelse. Människan kunde förbättras och hennes liv bli lyckligare genom förändringar i de samhällsinstitutioner som formar henne. Den djupaste skillnaden mellan den radikala och den konservativa inställningen till socialpolitiken härrör ur skilda uppfattningar om grundorsaken till de sociala missförhållandena: om de beror på »den mänskliga naturen», i vilket fall det inte är mycket att göra åt dem, eller om de beror på själva samhällsorganisationen, som kan reformeras. Om man utgår från miljösynpunkten blir den sociala teorins uppgift att genom studium av sociala fakta klargöra hur människorna och samhället kan förbättras genom sociala åtgärder.

Samhällsvetenskaperna har i stort sett hållit fast vid miljösynpunkten. Inte så att »den mänskliga naturen» någonsin totalt har bannlysts ur den sociala teorin. Malthus' lära, enligt vilken människans fortplantningsdrift tenderade att omintetgöra socialpolitikens alla försök att förbättra massornas lott om den inte tyglades, var ju i början av 1800-talet ett mäktigt konservativt argument, som baserades på »den mänskliga naturen» och som inom samhällsvetenskaperna verkade som en effektiv motvikt mot deras radikala socialpolitiska premisser.

I ett speciellt avseende förstärkte upplysningens profana rationalism konservativa tendenser genom att placera *homo sapiens* i den naturliga biologiska ordningen som ett djur. Sålunda ersatte biologernas hypotes att negrerna var en lägre »ras» — ett ord som för övrigt först användes om människor för omkring 200 år sedan — teologernas gamla argument att de var hedningar som det förnämsta intellektuella försvaret för slaveriet. Men

i stort sett kanaliserades denna nya betoning av »den mänskliga naturen» in i de naturvetenskaper som sysslade med människan, medan samhällsvetenskaperna inriktade sitt intresse på det mänskliga beteendet och de sociala institutionerna. Spänningen mellan de bägge tankeelement som vi har ärvt från upplysningen kommer fortfarande ofta fram, när samhällsvetare och naturvetare gemensamt diskuterar något ämne, vare sig det är fråga om tvillingars psykologiska egenskaper eller om homosexualitetens natur. Vi vet ju att en stor del av de grundläggande meningsbrytningarna inom psykiatrin sammanhänger med frågan om psykiska sjukdomstillstånd har rent somatiska orsaker eller om de också är psykologiskt och därmed socialt betingade och om därför en psykologisk och social terapi kan vara effektiv.

Men om man betraktar utvecklingen i ett längre perspektiv, har miljösynpunkten och de radikala premisserna gradvis vunnit överhanden. Upplysningsfilosofernas antagande att människorna, sedda som grupper, är lika även i fråga om naturliga anlag har visat sig vara vetenskapligt korrekt. Ju mer vi har förbättrat våra metoder att mäta intelligens och andra psykiska egenskaper, desto mindre har vi kunnat påvisa några medfödda olikheter mellan grupper av människor, vare sig vi har jämfört män och kvinnor, rika och fattiga, vita och negrer. Även fysiska skillnader mellan etniska grupper har, när de har mätts noggrannare, visat sig vara mindre utpräglade och av mindre social betydelse än man trodde tidigare. Den politiska betydelsen av denna tendens inom samhällsvetenskapen belyses av det faktum att den våldsamt avbröts och tvingades in i motsatt riktning under trycket av den extrema reaktionen i Nazityskland.

Om samhällsvetenskaperna sålunda från början hade en radikal inriktning i fråga om socialpolitiken, så fick denna inriktning senare ständigt nya impulser. I synnerhet beträffande sociologin, och klarast i England, Skandinavien och Amerika, tror jag man kan säga att dess utveckling gång efter annan har stimulerats av sociala reformrörelser. Viktiga undersökningar av levnadsförhållandena i England hade sin utgångspunkt i det växande medvetandet om allvarliga sociala problem. Många, kanske de flesta samhällsforskare har ända fram till vår tid från början kommit fram till samhällsvetenskaperna genom sitt intresse för sociala reformer.

När detta är sagt måste vi göra vissa förbehåll för att få en balanserad bild. För det första var de radikala premisserna klarast uttalade under upplysningstiden och under första hälften av 1800-talet, då våra samhällsvetenskaper i sin moderna form växte fram. Men på den tiden förekom det mycket litet socialt reformarbete. Och de praktiska sociala reformer som föreslogs av den tidens samhällsforskare var inte särskilt radikala, sedda i ljuset av vad som senare har uträttats och accepterats som standard. Då och senare drog reformpolitikerna vanligen inte de revolutionära slutsatser med avseende på dagens praktiska problem, som motiverades av deras filosofiska premisser, utan nöjde sig med att tillämpa dessa i sina mer abstrakta framställningar.

Visst fanns det radikaler och revolutionärer under hela denna utveck-

lingsperiod, men genom att de krävde sociala förändringar som inte var politiskt möjliga blev de doktrinärer som ställde sig vid sidan av samhällsvetenskapernas allmänna utveckling. Som vetenskapsmän drog de konservativa under hela perioden nytta av sin större »realism». Ty deras konservativa tendenser inriktade deras intresse på samhället sådant det faktiskt var och avhöll dem från att konstruera utopier.

Längre fram tenderade också de klart uttalade radikala premisser, som jag har talat om, att bli mindre medvetna för de gradvis alltmera specialiserade samhällsforskarna än de hade varit för filosoferna. Vi vet ju att de psykologer, som för fyrtio-femtio år sedan gjorde de första försöken att mäta intelligensen, antog att det fanns avsevärda medfödda skillnader mellan olika sociala grupper. Och till deras förvåning ledde deras forskningar dem till slutsatser som inte alls stämde med deras hypoteser, en utveckling som jag betraktar som en av de stora triumferna i vetenskapens historia.

Långtidsutvecklingen har emellertid svarat mot den radikala inriktning som ursprungligen präglade den sociala teorin under upplysningstiden. Socialpolitiken har fått allt större omfattning och betydelse, och denna utveckling har i stort sett fortgått med växande hastighet. Och i vårt vetenskapliga arbete har vi hela tiden och på alla områden varit berättigade att med bibehållen »realism» räkna med allt flera och allt större avsiktligt genomförda förändringar i de sociala institutionerna. Den viktigaste förklaringen till denna tendens inom socialpolitiken är utan tvivel den stegrade produktiviteten och de ökade ekonomiska resurserna, som har tillåtit en större social frikostighet. Men den sociala teorin har direkt och indirekt verkat som en ständigt pådrivande kraft.

Som denna historiska skiss visar är ett av de huvudproblem, som framträder då man reflekterar över förhållandet mellan social teori och socialpolitik, helt naturligt det allmänna värdeproblemet. Under upplysningstiden och i början av 1800-talet var man föga medveten om att detta överhuvudtaget var ett problem. Ty enligt de filosofiska åskådningar som utgjorde groningsgrunden för samhällsvetenskaperna fanns det objektiva värden, som i likhet med andra sociala fakta kunde fastställas genom resonemang eller genom observation och beräkning. Man kunde formulera rationella politiska slutsatser med utgångspunkt från vad som var »naturligt» eller längre fram med ledning av idén om maximal »allmän välfärd». Men under de senaste hundra åren har det blivit till en ambition hos samhällsforskarna att dra en skarp skiljelinje mellan vetenskap och politik och betona att vetenskaplig forskning i princip inte kan leda till politiska slutsatser. I praktiken har denna distinktion aldrig tillämpats konsekvent, och den tillämpas inte heller i dag. Hela vår terminologi och alla våra tankevanor är fortfarande mättade med naturrättslärans och utilitarismens gamla värdemetafysik.

Detta fundamentala metodologiska problem om sociala fakta och sociala värderingar och hur man rationellt skall tillämpa värdepremisser vid forskning över faktiska förhållanden skall jag återkomma till i slutet av mitt

föredrag. Huvuddelen av mitt föredrag hade jag tänkt ägna åt de sociologiska och institutionella aspekterna av förhållandet mellan teori och politik, de processer i samhället varigenom samhällsvetenskaperna har påverkat och påverkar socialpolitiken och återverkningarna på samhällsvetenskaperna av förändringar i dessa processer.

Vi är alla medvetna om det faktum att den sociala teorins roll vid utformandet av socialpolitiken har börjat radikalt förändras i vår generation. I allt större omfattning kräver man av samhällsvetenskaperna att de skall utveckla en social teknologi och tillhandahålla verktyg för en social ingenjörskonst, liksom naturvetenskaperna för länge sedan har gjort inom sitt område. Denna förändring av samhällsvetenskapernas praktiska betydelse i samhället är inte deras eget verk. Den är bara en återspegling av eller ett eftersläpande följdfenomen till en mycket mer fundamental förändring i samhället självt.

Ett grunddrag i denna djupare förändring är att under de senaste årtiondena har de statliga ingreppens totala volym ständigt ökats. Samtidigt har företagsenheterna blivit större och därigenom fått intressen som inte kan reduceras till enbart pekuniära intressen hos deras enskilda ägare, och företagsledarna har börjat inse att deras kontakter med samhället måste omfatta mera än enbart köp och försäljning. Större och mera abstrakta intresseorganisationer — bland företagare, jordbrukare, arbetare och konsumenter — har framträtt och övertagit vissa sociala funktioner. Privata relationer har i ökad omfattning blivit offentliga eller halvoffentliga. Sekundära kontakter har ersatt primära. Allt flera förhållanden regleras för den enskilde genom lagar och föreskrifter, administrativa åtgärder och kollektiva avtalsuppgörelser.

I vår del av världen har denna utveckling på det hela taget *inte* varit resultatet av medvetna planeringsförsök. Det kausala sammanhanget har i våra länder historiskt sett snarare varit det motsatta. Det var vanligen den växande volymen av okoordinerade offentliga ingripanden, framkallade av speciella intressegrupper eller framtvingade av krissituationer, ävensom de desorganiserande verkningarna av de större och mäktigare intresseorganisationernas aktivitet, som framkallade koordination och central planering. Denna utveckling på längre sikt drivs fram av djupt rotade och konstanta sociala krafter, av vilka den tekniska utvecklingen bara är en. Under senare tid har denna tendens accentuerats genom successiva och kumulativa vågor av våldsamma kriser, som började med första världskriget och vilkas slut vi ännu inte har sett. På ett djupare kausalitetsplan är utvecklingen även betingad av förändringar i individernas attityder till samhället.

Jag skall inte försöka analysera den invecklade dynamik i fråga om de sociala relationerna som ligger i denna utveckling fram emot ett fastare integrerat samhälle.[1] Men jag vill ställa frågan: hur förändrar den växande volymen av offentliga, halvoffentliga och privata ingripanden och plane-

[1] Jfr *The Trend towards Economic Planning*, the Manchester School of Economic and Social Studies, januari 1951.

ringar, dvs. socialpolitiken i ordets vidaste bemärkelse, samhällsvetenskapernas ställning i vårt samhälle?

II. De traditionella funktionerna. Låt mig börja med att försöka karakterisera den traditionella situationen sådan den fortfarande förelåg före första världskriget. Det är kanske lättast att konstatera vilka funktioner samhällsforskarna inte hade. För det första var de varken socialpolitikens upphovsmän eller dess verkställare. De utbildade inte ens förvaltningstjänstemännen. På kontinenten rekryterades ämbetsmännen vanligen bland unga män med juridisk examen. I England ansågs så vitt jag vet studier i matematik eller döda språk som en lämpligare merit för ämbetsmän än samhällsvetenskapliga studier. I den offentliga förvaltningen fanns det dessutom ingenjörer med teknisk utbildning som skötte järnvägar och andra socialiserade företag och naturligtvis läkare på sjukhusen, officerare i armén, lärare i skolorna och präster i kyrkorna. De som var sysselsatta i intresseorganisationerna rekryterades vanligtvis inom organisationerna. Affärslivet hade inte börjat söka hjälp och råd av samhällsvetare för att lösa sina praktiska problem. Statistiker behövdes ju överallt. Men varken staten och kommunerna eller intresseorganisationerna och det privata affärslivet kände något större behov av nationalekonomer och naturligtvis ännu mindre av sociologer, psykologer, statsvetare eller antropologer.

Undervisningen i samhällsvetenskaperna var nästan helt inriktad på att utbilda nästa generation av samhällsvetare som i sin tur skulle vidarebefordra sina metoder och kunskaper till en tredje generation osv. Eftersom samhällsvetenskaperna av olika skäl hade och fortfarande har ett mycket litet utrymme i skolkurserna, hade samhällsvetarna inte ens den uppgift som vilar på de flesta universitetsdiscipliner, nämligen att undervisa blivande lärare, en uppgift som åtminstone ger vissa kvantitativa resultat. Samhällsvetenskapernas slutna kretslopp rörde sig nästan helt, generation efter generation, inom den akademiska sfären, med en hjälptrupp av lärda amatörer utanför universiteten som hade råd att ha det som hobby. Studier av samhällsvetenskaperna var inte särskilt användbara för något annat än för en universitetskarriär.

Inom det skyddade område där samhällsvetenskaperna levde sitt stilla liv utvecklades de raskt. De utgick vanligen från allmänna grundsatser och generella teorier; nationalekonomin lyckades onekligen bäst med att tidigt utveckla en abstrakt förklaring av sociala orsakssammanhang. Men alltefter som man i ökad omfattning observerade och tog hänsyn till fakta förändrades teorierna, och på så sätt fick vi så småningom en mer systematisk kunskap. Ingen av samhällsvetenskaperna fick större betydelse för terapin, som till exempel medicinen, eller för teknologin som naturvetenskaperna, och det är begripligt med hänsyn till de rådande förhållandena. Samhällsvetarna togs inte i anspråk för praktiska uppgifter.

Men icke desto mindre hade samhällsvetenskaperna ett mycket stort inflytande på socialpolitiken. Min uppfattning är att även om samhällsvetar-

na tog föga del i det tekniska förberedelsearbetet för sociallagstiftningen och ännu mindre i det praktiska genomförandet av sociala reformer, så var deras inflytande inte desto mindre mycket betydande, och detta inflytande berodde huvudsakligen på att de framlade och utbredde vissa allmänna tankegångar och teorier.

Malthus' teori om befolkningstrycket var på sin tid en sådan inflytelserik lära, som formade en hel generations allmänna inställning till socialpolitiken. I vår tid har mycket olika allmänna synpunkter på befolkningsfrågan på ett radikalt sätt bestämt socialpolitiken i Skandinavien och England. Ricardos teorier om priser och fördelning, om valuta, skatter och tullar, Marx' teorier om mervärdet och hans ekonomiska förklaring av historien, Darwins och Spencers läror om den sociala evolutionen och kampen för tillvaron och i vår tid Keynes' teorier om hur staten kan förhindra eller lindra depressioner och massarbetslöshet genom att öka den totala efterfrågan är andra sådana allmänna teorier som starkt har påverkat socialpolitikens inriktning. Det är också min bestämda uppfattning, som jag nått fram till efter ett omsorgsfullt studium, att de viktiga förändringar i relationerna mellan raserna, som småningom håller på att ske i Amerika, i avsevärd utsträckning är ett resultat av sociologernas avslöjanden av de stereotypa vanföreställningar om negrerna som är vanliga hos gemene man. Det blir allt svårare för människor att bevara sina försvarsrationaliseringar utan att verka okunniga, vilket de ogärna vill göra.

När jag betonar den socialpolitiska betydelsen av allmänna idéer som har sitt ursprung inom samhällsvetenskaperna, vill jag naturligtvis inte förringa värdet av inträngande teoretiskt tänkande eller insamling och analys av fakta. Vetenskapliga framsteg uppnås bara genom hårt arbete. Även allmänna idéer av den typ jag har talat om har ofta utvecklats och har alltid modifierats genom djuplodande tänkande och intensiva forskningar. Men det är ju bara naturligt att allmänhetens intresse inriktas på de allmänna konklusioner vi når fram till genom vårt arbete.

Det förhåller sig i själva verket så att de allmänna idéer jag talat om vann mycket av sin sociala prestige genom att allmänheten var medveten om den möda det kostat att utforma dem. Det är inte ett utslag av någon sorts skämtsam cynism utan en iakttagelse av ett viktigt socialt fenomen, när jag påpekar att för att utöva något inflytande på samhället måste vi som samhällsvetare inte bara bemästra konsten att skriva väl och kraftfullt och ibland göra det i så enkla ord att vi kan bli förstådda av allmänheten, utan också vid andra tillfällen tala så invecklat att det är omöjligt för andra än våra kolleger att förstå oss. För en sociolog är det naturligtvis en banalitet att ett ordnat samhälle är grundat på en massa nedärvd magi, varav en del är funktionell, dvs. nyttig för ett ändamål. Förr i tiden markerade vi den sociala distansen gentemot vanligt folk genom den akademiska dräkten, som nu är reserverad enbart för högtidliga tillfällen. Lärdomen är vår hallstämpel, och detta är av stor betydelse för vår praktiska yrkesut-

övning. Om vi skall kunna utöva något inflytande i samhället måste vi alltid göra oss förtjänta av allmänhetens uppskattning.

I sin första polemiska skrift utvecklade Malthus en mycket enkel idé som hade varit gängse i den sociala diskussionen en lång tid. Det var tidens politiska atmosfär, Malthus' emfatiska ensidighet och även i någon mån de litterära kvaliteterna i hans framställning som gjorde skriften till en succés. När den första debattens vågor hade lagt sig kände Malthus behov av en tyngre rustning och påbörjade omsorgsfulla empiriska forskningar. Och när Ricardo talade i underhuset, där han satt som oberoende ledamot, eller annars uttalade sig i allmänna ordalag om politiska frågor, var hans prestige delvis baserad på mycket invecklade resonemang, vilka kom klart till synes i hans rätt svårtillgängliga *Principles*. *Kommunistiska manifestet* innehöll i enkla ord alla den marxistiska vetenskapliga socialismens dynamiska idéer, men det var först det tjocka och svårlästa *Kapitalet*, som blev den ödesmättade politiska lärans bibel. Och Keynes' politiska teori, som jag nyss har nämnt, var inte ny. Den är enkel och kan mycket väl utvecklas på några sidor. Keynes gjorde det själv vid flera tillfällen. Det var massarbetslösheten under 30-talet som skapade en bördig jordmån för hans idéer. Men det var hans tjocka volymer och floden av lärda böcker som följde efter hans skrifter som gav vikt åt idéerna. Ett annat exempel är den långa serie offentliga utredningar och lokala undersökningar om levnads- och arbetsförhållanden bland de fattiga, som har utförts i England sedan första hälften av 1800-talet och som har utgjort grundvalen för utvecklingen av den brittiska empiriska sociologin. Även om deras huvudsakliga och för övrigt mycket avsevärda politiska betydelse helt enkelt bestod i att de öppnade ögonen för samhällets orättvisor och missförhållanden, så var det anhopningen av sakupplysningar som skapade förtroende och gav auktoritet.

De skrifter jag här har nämnt har alla varit milstolpar i samhällsvetenskapernas utvecklingshistoria. Malthus' idéer om befolkningsfrågan blev grundvalen för den klassiska ekonomiska teorin om fördelning och ekonomisk utveckling, huvudsakligen via deras konsekvenser för jordränte- och löneteorierna. Ricardo byggde vidare på denna grundval, och hans teorier dominerade det ekonomiska tänkandet under ett halvt århundrade och har bibehållit sin betydelse ända in i våra dagar. Marx' skrifter och den sekellånga diskussion de inledde har haft ett djupt och bestående inflytande på alla samhällsvetenskaper och framför allt på historikernas, sociologernas och nationalekonomernas inställning till den sociala skiktningen, den sociala utvecklingen och konjunkturväxlingarna. Även om det aldrig hade funnits en politisk rörelse som inspirerats av hans idéer, skulle han ändå ha intagit en framstående plats i samhällsvetenskapernas historia. Under senare tid har den nya inställning till det ekonomiska skeendet som är förbunden med Keynes' namn gradvis omformat hela vår ekonomiska teori.

På samma gång har alla dessa element i samhällsvetenskapernas utveckling haft mycket betydelsefulla återverkningar på den allmänna opinionen och på socialpolitiken, och det är det som vi skall syssla med här. I en av

ordets betydelser kan detta samhällsvetenskapernas inflytande på socialpolitiken kallas ideologiskt. När samhällsforskarna talat offentligt har de alltid vädjat till människornas förnuft. De har argumenterat mot social vidskepelse och trångsyn, och därmed har de fortsatt upplysningens ärorikaste traditioner.

Och eftersom samhällsforskarna aldrig har varit eniga, minst av allt när det gällt de allmänna idéerna, har allmänheten konfronterats med en oavbruten diskussion — en diskussion ovanför de opportunistiska partilinjerna på lång sikt och med vida perspektiv, en diskussion som mestadels förts av personer, vilkas skyddade och i våra länder framstående ställning som lärda har tillförsäkrat dem tanke- och yttrandefrihet. Denna principdiskussion mellan oberoende samhällsforskare har, tror jag, en mycket väsentlig funktion att fylla i vår typ av demokrati. I avsevärd utsträckning har den också ständigt låtit icke populära idéer komma till tals. Och den har framkallat en benägenhet till förändringar i folks åsikter om samhället och förhindrat den likriktning, som är en sådan dödlig fara för varje stat.

Denna samhällsforskarnas diskussion kunde endast bibehålla sin standard och utöva sitt hälsosamma inflytande på den allmänna opinionens utveckling i den mån deltagarna verkligen kände sig fria att söka sanningen utan ängsliga sidoblickar på allmänhetens bifall eller ogillande. Somliga av dem hade en hög samhällsställning eller en privat förmögenhet som utgjorde grundvalen för deras frihet. Och förr i världen gav furstarna och kyrkan sitt skydd åt andra. Det fanns alltid några få som inte hade någon trygg institutionell tillflyktsort och som var beredda att betala den frivilliga fattigdomens pris och även riskera förföljelse för sin frihet att söka sanningen och offentligt proklamera resultaten av sina intellektuella strävanden. Men så småningom byggdes en skyddsmur av tolerans upp runt den vetenskapliga forskningen, och den blev så befäst att i några av våra mest civiliserade länder forskarnas frihet blev en självklar och nästan omedveten del av våra sedvänjor. Det är mycket anmärkningsvärt att den moderna demokratin genom att bygga vidare på ett urgammalt arv, trots lokala och tillfälliga brister har lyckats så relativt väl med att bevara och skydda en social institution mot dess egna övergående nycker, ja till och med att ge ny glans åt denna institution, universitetet, vars kanske viktigaste funktioner är att ge uppehälle, anseende och därmed också oberoende åt forskarna och prestige åt vetenskapen.

Vi kommer att bättre förstå samhällsforskarnas roll i ett demokratiskt samhälle om vi gör klart för oss hur helt annorlunda den folkvalda församlingen fungerar som forum för diskussion av sociala frågor. Politikerna har bara en begränsad frihet och kan därför bara i begränsad omfattning vara talesmän för idéer. Deras speciella ställning är till sin natur osäker och tillfällig. Den är beroende av väljarnas gillande och ges på begränsad tid. Under senare tid har politikerna inte som Ricardo kunnat köpa sig en säker plats i parlamentet utan måst kämpa för den.

Politikernas primära mål måste alltid och med rätta vara makten, ty om

de inte vinner och behåller makten går all deras strävan om intet. Att sträva efter makten betyder att ge avkall på idéer. Det politiska handlandet är dessutom kollektivt och för den skull måste politiker, om de skall ha framgång, göra kompromissandet till en princip. Förutsättningen för en politisk överenskommelse är oftast att den motiveras på ett oklart sätt. En parlamentsledamot och i ännu högre grad en regeringsmedlem måste vänja sig vid att berömmas och kritiseras för kollektiva handlingar, som han förgäves har sökt hindra och som han sedan måste stå för och kanske ta det primära ansvaret för.

Politikerna måste utveckla en verklig smak för att leva intensivt i nuet och låta dess tillfälliga konstellationer dominera sitt perspektiv. De måste akta sig noga för att höja sig mer än en liten bit över allmänhetens korta och trångsynta perspektiv, dess aggressioner och fördomar, ty det är allmänheten som skänker dem makten. I allmänhet betyder det politiska ledarskapet i en demokrati att man håller sig i spetsen för massan, vart den än är på drift. Att inneha den politiska makten innebär ofta att man i stor utsträckning får avstå från det reella inflytandet över händelsernas gång.

Om vi gör klart för oss dessa institutionella fakta, som bestämmer politikernas handlande i en demokrati, bör vi inte förundra oss över att så många av dem bara tanklöst återspeglar krusningarna på den allmänna opinionens stora hav. Och vi borde inte heller förvåna oss över att somliga politiker rent av blir demagoger och hänsynslöst utnyttjar massornas aggressioner och fördomar för sin egen personliga fördel. Vad som måste förklaras är snarare att så många politiker faktiskt utövar ett verkligt ledarskap, att de oavbrutet lyckas anlägga ett vidare perspektiv utan att förlora makten och att de kan sträva efter inte bara att ge ett klart uttryck för väljarnas meningar utan också att gradvis uppfostra dem. Detta inträffar oftare i ett land som England, där folkets politiska bildningsnivå är hög, där det politiska livet är organiserat i ett stabilt partisystem som motsvarar verkliga skiljaktigheter i fråga om ideal och intressen på längre sikt och där en statsmannatradition under seklernas lopp har utvecklats och omhuldats i parlamentet. Ytterst är detta förhållande baserat på förefintligheten av allmänna ideal och en strävan till förnuftsmässighet hos den stora allmänheten. Den hederlige och ansvarsmedvetne politikern som kämpar emot sitt yrkes alla odds kan i hög grad bidra att höja den intellektuella nivån hos den väljarkår han är beroende av. Det bör inte förnekas. Men den ständiga strävan att uppfostra till rationalism i politiska frågor måste i stor utsträckning uppbäras av människor som har en oberoende ställning gentemot allmänheten och som därför kan unna sig lyxen att inte offra sitt inflytande på längre sikt för att få makt för stunden.

En annan mycket betydelsefull faktor, som främjar rationalismen i politiken, är experterna bland ämbetsmännen. Deras speciella funktion är att förhindra försök att förverkliga fantasterier och att dessutom hålla ordning på detaljerna i de praktiska åtgärderna. Deras verksamhetsområde är inte de stora frågorna eller idéernas dynamik. Och de skulle i själva verket bli

oanvändbara om de inte förmådde dölja sin eventuella intellektuella originalitet.

Inom sin sfär av direkt praktiska problem utövar ämbetsmännen i alla demokratiska länder ett inflytande på politiken, som är mycket större än deras formella ställning som lydiga instrument i det politiska skeendet skulle låta förmoda och mycket större än man i allmänhet gör klart för sig. Men de gör det huvudsakligen genom att påverka politikerna och inte allmänheten. Teoretiskt skall de inte uttala sig offentligt, och i England tillämpas denna teori i praxis. I Sverige eller Amerika, där detta inte gäller, är deras inflytande över allmänheten något större.

Men där kan man också se att när ämbetsmännen överskrider gränsen för sitt speciella kompetensområde och någon gång uttalar sig i tidens större frågor blottar de ofta en förvånande brist på perspektiv och ibland en allmän ideologisk förvirring. Deras verksamhetsfält är detaljerna och rutinen och inte de allmänna motiven för politiskt handlande, de allmänna relationerna mellan sociala fakta eller de huvudtendenser i den sociala utvecklingen som ligger till grund för de centrala frågeställningarna. Men de intellektuella brister som förvaltningsexperterna ådagalägger, när de av misstag eller avsiktligt ger sig in på idéernas vädjobana, är stundom så utomordentligt stora att man måste anta att de beror på en kombination av å ena sidan psykiska hämningar, förvärvade under tjänstgöringen som verktyg i det politiska skeendet, och å andra sidan en lättförklarlig medveten eller omedveten benägenhet att anlägga en skyddande förklädnad. Ty i många fall är de uppenbarligen intelligentare än sina uttalanden.

Man kan också observera att en regeringsexpert, som framhärdar i att uttala sig om tidens större frågor och vinner intellektuella framgångar därigenom, lätt gör sig omöjlig i sin egentliga roll. Om till exempel George Kennan nu börjar bli obekväm för sin regering beror det inte på hans missöde med journalisterna i Berlin, vilket kunde ha slätats över, utan på hans betydelsefulla artiklar, hans briljanta bok och hans frispråkiga föredrag. Det beror alltså på att han har idéer, framför dem offentligt och gör det på ett effektfullt sätt. Han är välkommen bland professorerna.

Journalisterna är liksom politikerna allmänhetens tjänare. De arbetar för en marknad och är anställda i allmänna opinionsindustrin. De kan inte tillåta sig några avvikelser i större skala, dvs. de kan inte tillåta sig att i högre grad uttrycka självständiga meningar. Detta är just vad varje journalist berättar för er om ni får en pratstund med honom, fast det tillhör hans yrkestabun att inte offentligt framföra sådana synpunkter. Den risk en journalist löper när han tänker utanför den allmänna opinionens mönster är att han inte bara förlorar sitt arbete och sitt uppehälle utan också, vilket är ännu viktigare, sina möjligheter att få skriva i spalterna, och detta är grunden för hans sociala betydelse och hans ställning i samhället.

Begränsningarna i journalisternas frihet orsakas av inställningen hos tidningsutgivare och läsekrets, de institutioner under vilka de arbetar och som ju står under inflytande av tidsandan. Under det kalla krigets tryck har

alltså gränserna för diskussionen om internationella frågor — och på grund av de politiska sambanden även de flesta inrikespolitiska frågor — blivit allt snävare även utanför den kommunistiska fållan, där de också är mycket snäva men dragna på ett annat sätt. Vad som hindrar journalisterna från att förirra sig utanför gränserna är som jag sade inte endast, och för större delen av dem inte huvudsakligast, den negativa fruktan för att råka i svårigheter utan den positiva viljan att behålla sitt inflytande över dagspolitiken.

Det är intressant att genom åren följa en första rangens skribent som Walter Lippmann och se hur skickligt han balanserar och under tidens lopp anpassar sina avvikande meningar så att han inte överskrider gränserna för den praktiska politiken i dagens Amerika. Då hans landsmäns irritation har ökats under trycket av det kalla kriget, har gränserna oavbrutet blivit snävare och hans artiklar har stundom blivit avtrubbade. Det är i själva verket något av ett offentligt mirakel och ett bevis på hans skicklighet och karaktär att de inte är mer avtrubbade och att han håller kvar sin läsekrets. Lippmann skulle liksom Kennan vara mycket välkommen bland professorerna. Om han fortsätter som journalist och accepterar den begränsning av horisonten och av den intellektuella friheten som detta frivilliga val medför, gör han det i ett försök att utöva inflytande på kortare sikt och inom de snäva men absolut inte betydelselösa gränserna för de dagspolitiska avgörandena i hans hemland.

Demokratin är en högst paradoxal styrelseform. Vår hängivenhet för demokratin, som är så stor att vi är beredda att dö för att försvara den, bör inte få oss att blunda för att den inte i och för sig garanterar en rimlig grad av förnuftsmässighet i de kollektiva politiska avgörandena. Dess väg har ofta gått mot katastrofer och kan göra det den dag i dag är. Och inte heller garanterar den den tankefrihet eller de grundläggande medborgerliga rättigheter som är dess *raison d'être*. Jag har just pekat på de intellektuella offer som krävs av dess offentliga tjänare: politikerna, ämbetsmännen, journalisterna. När en situation blir spänd, som till exempel i relationerna mellan olika raser, kan trycket på den enskilde medborgaren bli besvärande, ja till och med förkrossande. Och demokratin ger i och för sig inga garantier för sin egen utveckling eller ens för sin fortsatta existens.

Inom den moderna demokratins institutionella ram, som jag har skisserat, har samhällsforskarna en funktion som är synnerligen viktig för dess utveckling och existens: det vittsyftande intellektuella ledarskapet som driver samhället framåt mot förnuftsmässighet och framsteg och får det att övervinna primitiva impulser och fördomar. Vår oberoende ställning får inte bara bli en framstående och behaglig personlig position, den måste användas till att utöva inflytande över utvecklingen hos den allmänna opinion som fastställer gränserna för journalisternas frihet, skänker villkorlig makt åt politikerna och ger dem befogenheter att bestämma över de åtgärder inom vilkas ram ämbetsmännen får utöva sin yrkesskicklighet. Vi kan tala till journalisterna och politikerna, men vi har också tillfällen att över

deras huvuden påverka folket, som i sista hand förlänar all makt. Det är inte bara några få böcker utan många böcker i alla länder som har utövat ett mycket större inflytande på samhället än någon av de samtida innehavarna av den politiska makten. Vårt slag av makt, som jag har kallat inflytande, har mestadels endast ett svagt sammanhang med dagspolitiken, men om den historiska forskningen höjde sina blickar över de politiska konstellationerna och intrigerna och sökte efter ursprungen till de idéer, som ger upphov till sociala förändringar, skulle den få syn på böcker och deras författare.

Vilka nya funktioner samhällsforskarna än i sinom tid kan komma att förvärva som socialpolitikens ingenjörer, skulle det därför vara en högst allvarlig förlust om de drog sig för att syssla med de större frågorna. Det trängande behovet av ständiga stimuli till förnuftsmässighet kommer till synes vid varje allmän debatt i pressen, på talarstolarna eller i parlamenten om dödsstraff, aga, fritidsproblem, skolundervisning, ungdomens yrkesval, skilsmässor — för att bland sociologins centrala frågor välja några avslöjande exempel på den enfald som alltjämt förekommer bland allmänheten. Man behöver bara läsa tidningarna en vecka i detta icke ociviliserade land för att bli klar över det.

Men det är i de internationella frågorna som folks åsikter minst påverkas av *rationella kunskaper och lugna överväganden.*[1] Särskilt i en upprörd tid sådan som vår egen kan vi därför minst av allt lita på att politikerna och journalisterna i dessa frågor håller huvudet kallt och talar och handlar med högre visdom. Men jordklotet krymper ihop och våra liv blir alltmera beroende av hur dessa internationella problem behandlas. Den nuvarande tendensen kan leda till katastrof. Under dessa förhållanden har vi ett trängande behov av en fri, grundlig, uppriktig, lugn och inträngande diskussion på högsta intellektuella nivå om de skilda orsakerna till internationella spänningar. Detta behov kan i sista hand endast fyllas av oberoende forskare som har råd att vara öppna, djärva och frimodiga.

Enligt min mening utövar det kalla kriget ett högst olyckligt och potentiellt oerhört farligt inflytande på de västliga staterna — tydligast i Amerika, minst i England — då till och med den akademiska diskussionen nu tenderar att klavbindas av ängsliga beräkningar och tvingas in i opportunistiska stereotyper. Lojalitet mot frampiskade populära fördomar eller mot en regerings tillfälliga politik har aldrig varit vetenskapens signum, endast lojalitet mot sanningen. Till denna fråga skall jag återkomma.

[1] »Psychological Impediments to Effective International Cooperation». Kurt Lewin Memorial Lecture: Supplement No. 6 to the *Journal of Social Issues* New York, 1952. Svensk översättning *Tiden*, nr 3 och 4, 1953.

Dispensäktenskap och skilsmässor

En redogörelse för en av Allmänna barnhuset utförd undersökning ang. dispensäktenskap

Det hör numera till Allmänna barnhusets uppgifter att bedriva forskning på den sociala barnavårdens område. Av orsaker, som framgår av det följande, har direktionen i detta sammanhang till undersökning upptagit frågan om tillämpningen av gällande bestämmelser om vissa minimiåldrar för äktenskap och dispensgivningen från dessa bestämmelser. Denna undersökning, till vilken initiativet tagits av ordföranden i Allmänna barnhusets direktion, generaldirektören Karl J. Höjer, har utförts under ledning av förste aktuarien Gustaf Holmstedt i samråd med byråchefen Erland v. Hofsten, båda i socialstyrelsen, och under samverkan med barnhuset. Undersökningen kommer att sträcka sig över en relativt lång period, men då en första etapp numera slutförts har en berättelse över de hittills vunna resultaten sammanställts och överlämnats till Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet. Berättelsen har följande innehåll:

Enligt giftermålsbalken 2 kap. 1 § må man under 21 år eller kvinna under 18 år ej träda i äktenskap, därest icke i särskild ordning tillstånd därtill meddelats. Före den 1 juli 1948 ankom det på Kungl. Maj:t att bevilja dylik dispens, men från sagda tidpunkt har denna befogenhet överflyttats på länsstyrelserna.

Bland personer, verksamma inom den sociala barna- och ungdomsvården, har tillämpningen av ifrågavarande bestämmelse länge varit föremål för särskild uppmärksamhet. Ingåendet av äktenskap är ju någonting som djupt ingriper i den enskildes hela ställning och livsföring. Det gäller alltså här personer, vilka lagstiftarna just med hänsyn till deras ålder normalt ansett icke böra tillåtas att ingå äktenskap, och det är ingenting överraskande i att man just ur sociala synpunkter räknar med en allvarlig risk att en mera omfattande dispensgivning kan leda till sociala missförhållanden i de särskilda fallen. Man har också trott sig kunna konstatera en fortgående ökning av antalet dispenser (jfr följande avdelning).

Överflyttningen av ärendenas handläggning till länsstyrelserna var icke avsedd att medföra någon ändrad praxis vid prövning av dispensansökningar. Det meddelades tvärtom i en promemoria till länsstyrelserna, att det förutsattes att dessa vid sin dispensprövning skulle komma att följa de rikt-

linjer som genom lagtillämpningen från Kungl. Maj:ts sida blivit uppdragna och det överlämnades därvid också en särskild promemoria med redogörelse för sålunda stadgad praxis. Trots detta utlöste den organisatoriska omläggningen en ganska livlig diskussion omkring hela spörsmålet och det uttalades från flera håll att det vore angeläget att man finge till stånd en objektiv undersökning som utvisade hur omskrivna dispensäktenskap i allmänhet utfaller. Då det numera ingår i Allmänna barnhusets uppgifter att lämna anslag till eller själv bedriva forskningsverksamhet på den sociala barna- och ungdomsvårdens område, ansågs det ligga nära till hands att en sådan undersökning verkställdes genom barnhusets försorg. Direktionen för Allmänna barnhuset anslöt sig också till denna uppfattning och en undersökning kom till stånd, vars första etapp numera är avslutad.

Denna första del av undersökningen avser alla dispensfall som behandlades av Kungl. Maj:t under år 1945 (2 389) och för samtliga dessa fall har vissa uppgifter införskaffats för tiden till och med år 1950. Till grund för denna undersökning har legat de i justitiedepartementet förvarade akterna i dessa ärenden. Genom skriftliga utredningar har fall för fall följts framåt till och med nämnda år. Därvid har erhållits ett för undersökningen nödvändigt bistånd från länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar, vilket bistånd har lämnats med den största beredvillighet. Emellertid är självfallet en sådan undersökning av begränsat värde, om man icke har möjligheter till åtminstone vissa jämförelser med äktenskap ingångna efter de angivna åldersgränserna. Material för en sådan undersökning har erbjudits hos statistiska centralbyrån och utgjorts av de uppgifter om äktenskapsskillnader åren 1945—1950, som av domstolarna insänts till centralbyrån och som avser äktenskap ingångna 1945. Detta material har för barnhusets räkning bearbetats av socialstyrelsens statistiska byrå. I viktiga delar lämnar redan denna undersökning uppgifter av stort värde. De båda undersökningarna kompletterar emellertid varandra och bidrar till att öka tillförlitligheten i resultaten.

I det följande kommer nu en redogörelse att lämnas dels för antalet dispensäktenskap, dels för de båda undersökningarna om upplösning av dylika äktenskap.

Antalet dispensäktenskap. Under senare år har antalet äktenskap, där endera av kontrahenterna icke uppnått lagstadgad ålder (för män 21 och för kvinnor 18 år) stigit avsevärt. Detta framgår av de uppgifter, som sammanställts i tab. 1 och tab. 2 och hämtats ur den av statistiska centralbyrån utgivna årliga publikationen Befolkningsrörelsen (i serien Sveriges officiella statistik). I tab. 1 redovisas antalet vigda män under 21 år och i tab. 2 antalet vigda kvinnor under 18 år, i båda fallen under perioden 1921—50.

Av tab. 1 framgår, att antalet män, som ingick äktenskap före fyllda 21 år, på 1930-talet understeg 300 per år, men år 1950 var antalet nära 2 200. Av samtliga vigda män var på 1930-talet i genomsnitt 0,5 % och år 1950 4,0 % under 21 år. Det stora flertalet underåriga män var som tabellen

Tab. 1. Vigda män åren 1921—50

Årligen	Hela antalet vigda	Därav i åldern 17—18 år	18—19 år	19—20 år	20—21 år	16—21 år	D:o i % av hela antalet vigda
1921—30	39 234	1	9	46	111	167	0,4
1931—40	51 494	—	16	85	170	271	0,5
1941—45	62 692	7	94	369	950	1 420	2,3
1941	58 102	—	47	202	591	840	1,4
1942	63 659	1	56	273	815	1 145	1,8
1943	62 803	3	81	382	955	1 421	2,3
1944	64 627	14	137	448	1 159	1 758	2,7
1945	64 280	[1] 16	148	539	1 231	1 934	3,0
1946	63 800	16	166	614	1 272	2 068	3,2
1947	59 670	10	134	594	1 199	1 937	3,2
1948	58 009	17	174	646	1 208	2 045	3,5
1949	55 288	21	164	621	1 284	2 090	3,8
1950	54 639	[1] 25	224	666	1 250	2 165	4,0

visar över 19 år. Även antalet underåriga kvinnor har, som tab. 2 visar, ökat kraftigt, ehuru ej lika starkt som antalet män. Antalet kvinnor, som vigdes före 18 års ålder, utgjorde under 1930-talet 0,2 % och år 1950 1,2 % av samtliga vigda kvinnor. Bland kvinnorna dominerar åldern 17—18 år.

I dessa dispensäktenskap är i regel blott ena parten underårig. Fullständiga uppgifter om antalet äktenskap, där båda parterna är underåriga, finns tyvärr icke i statistiken över befolkningsrörelsen. Ur denna statistik kan nämligen endast erhållas uppgift om antalet äktenskap, där mannen var under 20 år och kvinnan under 18 år. Antalet män i åldern 20—21 år, som ingått äktenskap med kvinnor under 18 år, är icke särredovisade utan ingår i åldersgruppen 20—25 år. Av barnhusets i det följande refererade undersökning av de under år 1945 handlagda ansökningarna om dispens att ingå äktenskap framgår emellertid att 206 eller 9 % av samtliga 2 298 dispensansökningar detta år avsåg parter, som båda var underåriga. I statistiken över befolkningsrörelsen för samma år redovisas 79 äktenskap, där mannen var under 20 och hustrun under 18 år.

Tab. 2. Vigda kvinnor åren 1921—50

Årligen	Hela antalet vigda	Därav i åldern 15—16 år	16—17 år	17—18 år	15—18 år	D:o i % av hela antalet vigda
1921—30	39 234	1	15	63	79	0,2
1931—40	51 494	1	22	95	118	0,2
1941—45	62 692	6	75	320	401	0,6
1941	58 102	2	36	173	211	0,4
1942	63 659	5	59	242	306	0,5
1943	62 803	3	72	321	396	0,6
1944	64 627	8	96	398	502	0,8
1945	64 280	10	115	465	590	0,9
1946	63 800	2	93	478	573	0,9
1947	59 670	2	106	437	545	0,9
1948	58 009	[2] 5	126	599	730	1,3
1949	55 288	6	141	593	740	1,3
1950	54 639	11	137	520	668	1,2

[1] Därav 1 under 17 år.
[2] Därav 1 under 15 år.

På grundval av dessa uppgifter och uppgifterna i tab. 1 och 2 om antalet vigda underåriga män resp. kvinnor kan man uppskatta antalet dispensäktenskap år 1950 till ungefär 2 500, varav ca 250 ingåtts mellan parter, som båda var underåriga.

Liksom dispensäktenskapen över huvud har även antalet äktenskap mellan två underåriga parter ökat avsevärt under de två senaste decennierna. Fullständiga uppgifter om utvecklingen kan av tidigare angiven orsak icke erhållas. De uppgifter, som finns att tillgå i statistiken över befolkningsrörelsen om antalet giftermål mellan man under 20 år och kvinna under 18 år, ger dock en antydan om utvecklingen. Deras antal framgår av följande tablå.

År	Antal fall	År	Antal fall
1931—35	3	1945	79
1936—40	9	1946	91
1941	15	1947	74
1942	31	1948	117
1943	34	1949	118
1944	70	1950	134

I början av 1930-talet förekom endast enstaka giftermål mellan man under 20 år och kvinna under 18 år. Numera uppgår antalet till över 100 per år.

Denna ökning av antalet vigda underåriga står i samband med att den genomsnittliga äktenskapsåldern gått ned avsevärt. Sålunda har denna ålder för kvinnor vid ingående av första äktenskapet beräknats för tiden 1921—25 till 27,0 år men för tiden 1941—45 till 24,7 år. När man söker orsaken till den inträffade ökningen i antalet vigda underåriga torde i första hand böra erinras om ungdomens starkt förbättrade inkomstmöjligheter och det senaste årtiondets goda sysselsättnings- och löneförhållanden överhuvudtaget. Därigenom har ett stort antal giftermål möjliggjorts, vilka tidigare måst ställas på framtiden. Det bör dock påpekas, att bostadsbristen samtidigt utgjort en bromsande faktor.

Den äktenskapliga fruktsamheten har i dessa åldrar inte förändrats mera avsevärt sedan 1930-talet. Bland gifta kvinnor i åldern under 20 år har fruktsamheten hela tiden varit mycket hög utan några större variationer, men detta säger egentligen blott att det nu som förr i regel väntas ett barn i de äktenskap, där den kvinnliga kontrahenten är under 20 år.

Den utomäktenskapliga fruktsamheten i åldrarna under 20 år är fr. o. m. 1944 betydligt högre än tidigare (19—20 u.ä. barn på 1 000 ogifta kvinnor under 20 år 1949—50 mot 11—12 1940—41). Detta kan bidra till att förklara ökningen i antalet giftermål med underårig kvinna.

Dispensäktenskapen 1945. Inledningsvis må först erinras om den praxis som gällt inom justitiedepartementet och som sålunda låg till grund för beviljandet av de nedan behandlade äktenskapen (1945 års dispenser). Denna praxis sammanfattades i den 1948 till länsstyrelserna utsända promemorian på följande sätt:

I ärendena har infordrats följande utredning, nämligen åldersbetyg för sökanden ävensom för medkontrahenten, instämmande i ansökningen av den sistnämnde samt samtycke till äktenskapet av sökandens föräldrar eller annan person, som har vårdnaden om sökanden. Vidare har i ärenden angående dispens för *manliga* underåriga begärts försörjningsintyg, företrädesvis utfärdat av person i officiell ställning, som äger kännedom om sökandens försörjningsförmåga. Även dylikt intyg, utfärdat av den underåriges arbetsgivare, har godtagits, förutsatt att utfärdarens egenskap av arbetsgivare till den underårige tydligt utmärkts i intyget.

Särskilda skäl för beviljande av dispens har krävts. Vanligtvis har därvid åberopats och godtagits fästmöns havandeskap. Nämnda förhållande har då mestadels varit styrkt genom läkarintyg eller intyg av barnmorska. Att vederbörande har barn tillsammans, har även ansetts som skäl för dispens. Undantagsvis har jämväl andra omständigheter godtagits, exempelvis att den ena kontrahenten skall inom viss kortare tid erhålla arbete å annan ort och önskar ingå äktenskap före avflyttningen eller att kontrahenterna är trångbodda i sina respektive hem och har erhållit bostad, som är tjänlig för dem gemensamt. Är mannen under 18 år, har dispens endast undantagsvis medgivits och först sedan yttrande inhämtats från vederbörande barnavårdsnämnd.

Vad avser *kvinna*, som är underårig, har dispens regelmässigt beviljats, därest hon visats vara havande eller haft barn med den tilltänkte maken. För kvinna under 17 år har dock fordrats läkarintyg, utvisande att hon med hänsyn till sin allmänna utveckling icke kan anses olämplig att ingå äktenskap. Beträffande slutligen kvinna, som är under 16 år, har dispens icke medgivits annat än undantagsvis och efter tillstyrkan av vederbörande barnavårdsnämnd.

Av den undersökning, som allmänna barnhuset sålunda företagit av de under år 1945 i justitiedepartementet handlagda ansökningarna om dispens för underåriga att ingå äktenskap framgår följande.

Antalet handlagda dispensansökningar uppgick till 2 389 och samtliga sökande beviljades dispens av Kungl. Maj:t enligt vad en genomgång av justitiedepartementets registratur utvisar. På grundval av de uppgifter, som barnhuset enligt det föregående inhämtat från länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar, har det varit möjligt att följa utvecklingen av samtliga dispensfall utom ett. Av uppgifterna framgår att kontrahenterna i 2 298 eller 96 % av samtliga 2 388 dispensfall, för vilka undersökningen kunnat fullföljas, ingick äktenskap före lagstadgad ålder såsom följande tablå visar.

	Antal	%
Gifta före lagstadgad ålder	2 298	96,2
Gifta sedan de uppnått lagstadgad ålder	43	1,8
Aldrig gifta med varandra	47	2,0
Tillhopa	2 388	100

Av de 2 298 par, som gifte sig före lagstadgad ålder och som uteslutande kommer att ägnas uppmärksamhet i det följande, ingick flertalet giftermål år 1945. I 247 fall ingicks giftermålet efter utgången av år 1945.

Merendels väntades ett barn i dessa dispensäktenskap eller också hade barn fötts före äktenskapet. Detta framgår av tab. 3, där äktenskapen fördelats efter tidpunkten för det första barnets födelse.

Tab. 3. I undersökningen ingående dispensäktenskap fördelade efter tidpunkten för första barnets födelse

Makarnas ålder vid giftermålet	Antal äktenskap	Därav med barn före äktenskap eller före 9 mån. äktenskap	barn efter 9 mån. äktenskap	intet hemmavarande barn 31/12 1950 enligt kyrkobokföringen
I. Antal				
Endast mannen underårig				
under 20 år	640	567	46	27
20 år	1 096	952	83	61
Endast kvinnan underårig				
under 17 år	78	62	6	10
17 år	278	245	21	12
Båda underåriga				
mannen 20 år o. kv. 17 år	99	83	8	8
övriga fall	107	95	6	6
Tillhopa	**2 298**	**2 004**	**170**	**124**
II. Fördelning i procent				
Endast mannen underårig				
under 20 år	100	88,6	7,2	4,2
20 år	100	86,9	7,6	5,5
Endast kvinnan underårig				
under 17 år	100	79,5	7,7	12,8
17 år	100	88,1	7,6	4,3
Båda underåriga				
mannen 20 år o. kv. 17 år	100	83,8	8,1	8,1
övriga fall	100	88,8	5,6	5,6
Tillhopa	**100**	**87,2**	**7,4**	**5,4**

Vid utgången av 1950 bestod 2 078 eller 90,4 % av dispensäktenskapen. I 198 fall (8,6 % av samtliga) hade makarna erhållit skilsmässa och i 22 fall (1,0 %) var endera eller båda makarna avlidna såsom tab. 4 visar. I detta sammanhang kan nämnas att den 15 september 1951 bestod 2 035 eller 88,6 % av dispensäktenskapen. Skilsmässa hade erhållits i 240 fall (10,4 % av samtliga) och i 23 fall var endera eller båda makarna avlidna.

Skilsmässofrekvensen i de undersökta dispensäktenskapen är, som en jämförelse i det följande visar, flera gånger större än i äktenskap, där parterna var över dispensåldrarna då de ingick äktenskap. Störst är skilsmässofrekvensen i de dispensäktenskap, där båda kontrahenterna vid äktenskapets ingående var underåriga.

Man lägger i detta sammanhang dessutom märke till att parterna i 3,4 % av dispensäktenskapen icke sammanbodde fem år efter giftermålet. Bland dessa ingår givetvis en hel del fall, där äktenskapet håller på att glida isär, men dessutom många fall, som icke kunnat erhålla gemensam bostad eller av annan anledning icke kunnat flytta tillsammans. Då det icke är känt vilka orsaker som utgör hinder för samboendet i de enskilda fallen, har det icke varit möjligt att uppdela denna grupp efter de aktuella orsakerna. Emellertid torde det anförda procenttalet icke vara särskilt högt. Sålunda framgår av folkräkningen år 1945, att 2,0 % av samtliga gifta män och 2,3 % av alla gifta kvinnor i riket icke sammanbodde vid utgången av sagda år. Dessa siffror avser visserligen icke enbart äktenskap, som varat just fem år;

Tab. 4. Antalet bestående och upplösta äktenskap den 31 december 1950 bland dispensäktenskapen

Makarnas ålder vid giftermålet	Antal äkten-skap	Därav var makarna den 31/12 1950			
		gifta o. sam-boende	gifta men ej sam-boende	skilda	en eller båda makarna döda
I. Antal					
Endast mannen underårig					
under 20 år	640	547	25	64	4
20 år	1 096	969	36	77	14
Endast kvinnan underårig					
under 17 år	78	66	4	7	1
17 år	278	249	6	20	3
Båda underåriga					
mannen 20 år o. kv. 17 år	99	80	4	15	—
övriga fall	107	88	4	15	—
Tillhopa	**2 208**	**1 999**	**79**	**198**	**22**
II. Fördelning i procent					
Endast mannen underårig					
under 20 år	100	85,5	3,9	10,0	0,6
20 år	100	88,4	3,3	7,0	1,3
Endast kvinnan underårig					
under 17 år	100	84,6	5,1	9,0	1,3
17 år	100	89,5	2,2	7,2	1,1
Båda underåriga					
mannen 20 år o. kv. 17 år	100	80,8	4,0	15,2	—
övriga fall	100	82,3	3,7	14,0	—
Tillhopa	**100**	**87,0**	**3,4**	**8,6**	**1,0**

många har en längre varaktighet. Största andelen icke-samboende förekom enligt folkräkningen i de yngsta åldrarna (bland män 15—20 år 17,2 %, 20—25 år 8,6 %; bland kvinnor 15—20 år 13,0 %, 20—25 år 5,9 %) och de lägsta i medelåldrarna (45—50 år ca 1,5 %).

De dispensäktenskap, som enligt barnhusets undersökning upplösts genom skilsmässa före den 31 december 1950 respektive 15 september 1951 har i nedanstående tablå fördelats efter äktenskapets varaktighet.

Äktenskapets varaktighet, antal år	Äktenskap upplösta			
	före 31 dec. 1950		före 15 sept. 1951	
	Antal	%	Antal	%
Mindre än 1	1	0,5	1	0,4
1—2	4	2,0	4	1,6
2—3	41	20,7	41	17,1
3—4	57	28,8	57	23,8
4—5	75	37,9	76	31,7
5—6	20	10,1	53	24,1
6—7	—	—	8	3,3
	198	**100**	**240**	**100**

Det framgår av tablån, att antalet skilsmässor stiger kraftigt andra till fjärde året efter äktenskapets ingående, når sin kulmen fjärde året efter giftermålet och avtar sedan.

Försök har gjorts att undersöka om några skillnader i skilsmässofrekvensen förefinns mellan dispensäktenskap som hade och sådana som saknade

barn. På grund av vissa bristfälligheter i primärmaterialet har det dock icke varit möjligt att säkert fastställa skillnaden. I fråga om vissa av de makar, som ingår i undersökningen, saknar man nämligen uppgift om huruvida de hade några barn i äktenskapet eller inte. De tillgängliga uppgifterna tyder emellertid på att någon skillnad i skilsmässofrekvensen icke skulle föreligga mellan ifrågavarande två grupper av dispensäktenskap.

Den kompletterande undersökning, som företagits av skilsmässorna under åren 1945—50 inom äktenskap ingångna under år 1945, belyser skillnaderna i skilsmässofrekvens bland dispensäktenskapen och inom äktenskap ingångna efter dispensåldrarna. Denna jämförande undersökning har begränsats till äktenskap, i vilka någon av parterna vid vigseln ännu icke fyllt 30 år. De äktenskap, där båda parter var 30 år och däröver, har alltså uteslutits ur materialet.

Antalet ingångna äktenskap år 1945, där någon av parterna var under 30 år, var 52 023. De utgjorde 80,9 % av samtliga 64 280 giftermål samma år och fördelade sig efter kontrahenternas tidigare civilstånd på följande sätt.

Förstagångs-äktenskap	48 360
Mannen tidigare gift, kvinnan ogift	2 003
Kvinnan tidigare gift, mannen ogift	1 424
Båda tidigare gifta	236
Antal äktenskap	**52 023**

Vid 1950 års slut hade 1 988 eller 3,8 % av dessa äktenskap upplösts genom skilsmässodom. Hur dessa fördelar sig på de olika åren och olika typer av äktenskap framgår av följande tablå.

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	Summa	I % av antalet år 1945 ingångna äktenskap
Förstagångs-äktenskap	3	45	302	399	483	505	1 737	3,6
Mannen tidigare gift, kvinnan ogift	—	7	23	32	31	32	125	6,2
Kvinnan tidigare gift, mannen ogift	—	6	14	22	31	35	108	7,6
Båda tidigare gifta	—	2	2	6	5	3	18	7,6
Summa	**3**	**60**	**341**	**459**	**550**	**575**	**1 988**	**3.8**

Av tablån framgår att antalet årligen upplösta äktenskap ökar med antalet år efter äktenskapets ingående. Det förefaller dock, som om antalet skilsmässor skulle kulminera under 1950, fem år efter giftermålet. Skilsmässofrekvensen är lägst inom förstagångs-äktenskapen (3,6 %) och är betydligt högre inom äktenskap, där någon av parterna tidigare varit gift (6,2—7,6 %).

Samtliga sex års äktenskapsskillnader bland förstagångs-äktenskapen, som har det största intresset i förevarande sammanhang, har i tab. 5 fördelats efter mannens och kvinnans ålder vid vigseln. Grupperingen av skilsmässorna efter kontrahenternas ålder har för undvikande av en förnyad och kostsam bearbetning av de ingångna äktenskapen varit bunden av den åldersgruppering, som statistiska centralbyrån tillämpat i statistiken över

Tab. 5. Antalet under år 1945 ingångna förstagångs-äktenskap, där någon av parterna var under 30 år, samt absoluta och relativa antalet skilsmässor bland dessa 1945—50

Mannen/Kvinnan	under 18 år	18–20 år	20–25 år	25–30 år	30–35 år	35–40 år	40 år o. däröver	Summa
I. Antal år 1945 ingångna förstagångs-äktenskap, där någon av parterna var under 30 år								
under 20 år	79	300	305	11	4	—	—	699
20—25 »	400	3 227	11 022	2 207	214	24	6	17 100
25—30 »	90	1 661	11 476	6 614	1 196	187	26	21 250
30—35 »	14	299	3 016	3 754	·	·	·	7 083
35—40 »	1	59	561	1 131	·	·	·	1 752
40 »	2	15	140	319	·	·	·	476
Tillhopa	**586**	**5 561**	**26 520**	**14 036**	**1 414**	**211**	**32**	**48 360**
II. Antal skilsmässor 1945—50 bland ovanstående äktenskap								
under 20 år	11	33	24	—	1	—	—	69
20—25 »	54	230	506	72	9	4	—	875
25—30 »	3	77	318	132	27	7	2	566
30—35 »	3	13	82	62	·	·	·	160
35—40 »	1	2	23	25	·	·	·	51
40— »	—	—	6	10	·	·	·	16
Tillhopa	**72**	**355**	**959**	**301**	**37**	**11**	**2**	**1 787**
III. Antal skilsmässor i % av antal ingångna äktenskap								
under 20 år	13,9	11,0	7,9	—	(25,0)	—	—	9,9
20—25 »	13,5	7,1	4,6	3,3	4,2	(16,7)	—	5,1
25—30 »	3,3	4,6	2,7	2,0	2,3	3,7	7,7	2,7
30—35 »	(21,4)	4,3	2,7	1,7	·	·	·	2,3
35—40 »	(100,0)	3,4	4,1	2,2	·	·	·	2,9
40— »	—	—	4,3	3,1	·	·	·	3,4
Tillhopa	**12,3**	**6,4**	**3,6**	**2,1**	**2,6**	**5,2**	**6,3**	**3,6**

befolkningsrörelsen beträffande de vigda. Då i sistnämnda statistik männen under 20 år hänförts till en grupp och i fortsättningen indelats i femårsåldersgrupper, har detta medfört, att man icke fått samtliga dispensäktenskap, där mannen var under 21 år, särredovisade. Bl. a. på grund härav har icke fullständig jämförbarhet ernåtts med den tidigare refererade undersökningen av dispensfallen under år 1945.

Såsom framgår av sista delen av tab. 5 är skillnaderna stora mellan relativa skilsmässofrekvensen i olika åldersgrupper. De äktenskap, där kvinnan var under 18 år, har den största skilsmässofrekvensen. Därnäst kommer äktenskap där mannen var under 20 år. Lägst är skilsmässofrekvensen i de äktenskap, som ingåtts, då kvinnan var i åldern 25—30 år och mannen i åldern 30—35 år. I de fall, då antingen mannen var under 20 år eller kvinnan under 18 år, när äktenskapet ingicks, var skilsmässofrekvensen 10, 8 % (130 av 1 206). Detta tal är något högre än det tidigare redovisade för samtliga dispensfall år 1945 (8,6 %). Om mannen fyllt 20 år och kvinnan 18 år men ingen av dem uppnått 30 års ålder, sjunker frekvensen till 3,7 % (1 335 av 36 207 äktenskap). Medräknas även de fall, där någon av parterna var fyllda 30 år, blir frekvensen något lägre, 3,4 % (1 607 av 47 154). På grundval härav kan man alltså konstatera, att skilsmässofre-

kvensen inom de s. k. dispensäktenskapen efter fem år är ca 3 gånger större än motsvarande inom äktenskap, där parterna uppnått högre ålder.

I avseende på skilsmässofrekvensen i äktenskap i mycket unga år bekräftar sålunda denna bearbetning av statistiska centralbyråns material de resultat som vunnits genom den förut refererade undersökningen av dispensäktenskapen. Därjämte visar den, att skilsmässofrekvensen för dispensäktenskapen ligger betydligt över de frekvenstal, som gäller för de vanligaste äktenskapsåldrarna. Man torde kunna utläsa ur tabellerna, att i stort sett riskerna för att äktenskapet skall upplösas inom fem år ökar, när kontrahenternas ålder sjunker från den förut berörda ålderskombinationen för lägsta skilsmässofrekvens (mannen 30 - 35 år, kvinnan 25—30 år). Huruvida just passerandet av nu gällande åldersgränser 21 och 18 år i påtaglig grad skärper skilsmässofrekvensen kan inte avgöras på det föreliggande materialet men är föga troligt. Sannolikt ökar skilsmässofrekvensen tämligen kontinuerligt med fallande ålder.

Planeringen av den fortsatta undersökningen. Såsom redan i det föregående berörts är den nu avslutade undersökningen endast att betrakta som en första etapp. Barnhusets mening är att fortsätta undersökningen. Till att börja med ifrågakommer en bearbetning på grundval av statistiska centralbyråns material rörande dispensäktenskap under ett senare år, t. ex. 1950. Vidare är det avsikten att utsträcka den tid, under vilken vederbörande äktenskap följes. Närmast tänker man sig att när man kommit tillräckligt långt förbi år 1955 undersöka hur de 1945 ingångna dispensäktenskapen utvecklats under åren 1951—1955.

Till sist överväger barnhuset att i sinom tid göra en ny mera ingående undersökning av samma typ som på 1945 års material på dispensäktenskap ingångna under något av de senare åren. I första hand torde därvid komma att följas dispensäktenskap under något av de första år, som länsstyrelserna haft saken om hand, t. ex. 1950. En sådan undersökning kan igångsättas tidigast under första hälften av år 1956.

En liknande tredje undersökning torde böra verkställas för ett ännu senare år. Vilket år som skall väljas är en fråga som tills vidare får stå öppen.

Direktionens skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet. Vid överlämnandet av den här ovan återgivna berättelsen har direktionen förklarat att den icke funnit de genom undersökningen hittills vunna resultaten ge direktionen anledning att för justitieministern framlägga några förslag men att direktionen dock velat rikta uppmärksamheten på vissa tendenser i utvecklingen. I detta avseende anför direktionen följande:

»Först bör observeras att antalet dispenser mer än tiodubblats på omkring 25 år. Bakom denna ökning ligger otvivelaktigt avsevärda förskjutningar i de faktorer, som torde ha varit avgörande, när man senast tog ställning till frågan om minimiålder för ingående av äktenskap. I detta sammanhang har man anledning granska åldersfördelningen av dispensfallen. Betydligt mer

än hälften av dessa gällde personer högst ett år yngre än minimiåldern. Sålunda vigdes 1950 2 165 män på dispens, varav 1 250 var i åldern 20 år; samma år vigdes 668 kvinnor på dispens, varav 520 var i åldern 17 år. Den särskilda undersökningen av 1945 års dispenser, vilkas antal var 2 298, visar att icke mindre än 1 473 eller närmare 2/3 (64 %) gällde kontrahenter, av vilka ingen låg mer än ett år under äktenskapsåldern.

Till sist bör det uppmärksammas att frekvensen av äktenskapsskillnader enligt sistnämnda undersökning i de dispensäktenskap, där dispens krävts endast för den ena parten och denna underskridit minimiåldern med högst ett år, var 7 %, en frekvens, som i och för sig knappast kan betraktas som särskilt oroväckande, om man jämför den med samma frekvens för andra grupper, sådan som denna framträder i berättelsens tabell 5: III.»

I fortsättningen tar direktionen upp frågan om den hos länsstyrelserna rådande praxisen för utredningar av ansökningar om dispens och påvisar att direktionen funnit att denna praxis efter hand blivit i viktiga avseenden varierande. Härom anför direktionen följande:

»Vilka krav på utredningen som ställs måste uppenbarligen ha ett stort inflytande på det beslut, till vilket en länsstyrelse kommer. I den mån det verkligen utförs en undersökning, som är avsedd att visa parternas möjligheter att överhuvudtaget i olika avseenden fungera som makar och föräldrar samt de verkliga motiven för ansökan, måste det antas att man därigenom i viss utsträckning undgår dispenser för äktenskap, vilka inom relativt kort tid åter upplöses, eller vilkas ingående är betingat av rent konventionella hänsyn. Dylika äktenskap måste ur såväl kontrahenternas egen synpunkt som med tanke på de barn som däri föds betecknas som icke önskvärda. För att erhålla närmare upplysningar om gällande utredningspraxis och även med tanke på de planerade nya undersökningarna har barnhuset gjort en hänvändelse till överståthållarämbetet i Stockholm och samtliga länsstyrelser med förfrågan bland annat angående omfattningen av den utredning som plägar föregå beslut i dispensfrågan. De lämnade svaren har styrkt att det under de få år länsstyrelserna haft sig uppgiften ålagd utvecklats en ganska skiftande praxis. Såsom grundval har länsstyrelserna självfallet haft den från justitiedepartementet 1948 utsända promemorian (återgiven i den bilagda berättelsen) men flertalet synes icke nöja sig med att i de i sagda promemoria berörda fallen infordra yttrande från barnavårdsnämnd utan infordrar därjämte yttrande från polismyndighet. Flera länsstyrelser infordrar även i andra fall yttranden från barnavårdsnämnd och polismyndighet samt ibland också från andra myndigheter, när omständigheterna ger anledning därtill.

Till sist förekommer det även att det regelbundet infordras yttranden från barnavårdsnämnd och polismyndighet, nämligen i Malmöhus län samt Göteborgs och Bohus län. Beträffande praxisen i dessa län må följande citeras: I den utsända skrivelsen förekom följande frågor.

1. Göres vid prövning av ansökningar om dispens för underåriga att ingå äktenskap någon förfrågan hos andra myndigheter (exempelvis polismyndighet,

barnavårdsnämnd), som kunna tänkas sitta inne med kännedom om förhållanden av vikt för bedömande av lämpligheten att bevilja dispens?

2. Vilka myndigheter bruka tillfrågas?

Från sagda län lämnades på dessa frågor följande svar:

Malmöhus län:

1. Ja. 2. Barnavårdsnämnd och polismyndighet. — Beträffande den manliga parten, vare sig han är sökande eller icke, göres per telefon förfrågan hos vederbörande polismyndighet. Därest telefonbeskedet giver särskild anledning därtill, infordras därefter skriftligt yttrande från polismyndigheten och eventuellt även från barnavårdsnämnden i hans hemort. Är manlig sökande under 19 år infordras regelmässigt skriftligt yttrande från barnavårdsnämnden. Beträffande kvinnlig sökande som fyllt 17 år göres förfrågan per telefon hos vederbörande barnavårdsnämnd. Giver telefonbeskedet anledning därtill, infordras därefter skriftligt yttrande från barnavårdsnämnden. Är kvinnlig sökande under 17 år, infordras regelmässigt skriftligt yttrande från barnavårdsnämnden.

Göteborgs och Bohus län:

1. Ja. 2. I samtliga fall barnavårdsnämnd och polismyndighet (i stor utsträckning per telefon). Förfrågan göres beträffande båda kontrahenterna.

Förfrågan till länsstyrelserna omfattade även antalet dispensansökningar åren 1949—1952 samt antalet avslagna ansökningar under samma tid. För hela riket uppgick antalet ansökningar till 10 973 och antalet avslag till 117 (drygt 1 %). Jämförs nu motsvarande siffror för resp. län finner man att antalet avslag i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län ligger väsentligt högre än i övriga län (omkring 3 %) med undantag endast för Jämtlands län, som emellertid av flera skäl inte kan jämföras med andra län (antalet ansökningar var endast 86 st., vilket var lägst i riket både absolut och räknat per invånare, och antalet avslag tre, vilka samtliga meddelades ett enda år, 1949). Särställningen för Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län kan knappast vara en tillfällighet utan får antas sammanhänga med de fullständigare utredningar som där verkställs.

Vad som sålunda framkommit om nuvarande förfaringssätt jämfört med resultaten av den förut omskrivna undersökningen jämte sociala barnavårdssynpunkter i stort talar för att det vore önskvärt att utredningarna i dispensfallen görs mera fullständiga än som nu i allmänhet sker.»

Direktionen förklarar sig slutligen ha velat rikta justitieministerns uppmärksamhet på de nu föreliggande ojämnheterna i praxis och hemställer att han ville ta under övervägande åtgärder för ett förbättrat och enhetligare utredningsförfarande i dispensfallen.

Den västtyska republiken och de unga lagöverträdarna

Av dr jur. *Gerhard Simson*, justitiedepartementet

Den första tyska lagstiftning som särskilt avsåg kriminalbehandlingen av unga lagöverträdare tillkom 1923. Dess skapare var dåvarande riksjustitieministern *Gustav Radbruch*, professor i rättsfilosofi och straffrätt, en stor, framstegsvänlig jurist och humanist. Lagen var en verklig bragd, ett djärvt odlingsförsök på socialpolitisk mark, försiktig i sin utformning men entydig i sin läggning. Radbruch utformade på ett skickligt sätt både reaktionssystem, brottmålsprocess och straffverkställighet till att tjäna ändamålet att tillrättaföra unga människor, som råkat i konflikt med lagen i enlighet med vars och ens särart och att återvinna dem till samhället. Han stiftade särskilda barndomstolar, införde villkorlig dom, möjliggjorde uppfostrande och resocialiserande åtgärder i stället för straff och ersatte den dittills även i fråga om ungdomsbrottslingar dominerande vedergällningstanken med individualpreventionen.

Denna första Jugendgerichtsgesetz inledde en ny epok på sitt område och utövade även stort inflytande på den utländska rättsutvecklingen. Lagen fick så enstämmigt erkännande att även nazisterna i det längsta drog sig för att undanröja den. Men det var endast lagens text och dess yttre former som icke förändrades i Tredje riket. Mer och mer undanträngdes efter 1933 lagens ursprungliga andemening, mer och mer gjorde sig den nazistiska ideologin även i denna sfär hemmastadd och förvandlade de gamla humana tankarna till kulisser. Den 6 november 1943 — icke lång tid före kapitulationen — upphävdes lagen även formellt och ersattes med en nazistisk Reichsjugendgerichtsgesetz.

Man kan icke säga att denna nazistiska lag helt och hållet var oändamålsenlig. Vid sidan av utomordentlig stränghet och totalitära avskräckningsmetoder kom i lagens text även sunda moderna principer till uttryck. Emellertid var dessa moderata stadganden ofta endast en fasad. Den nazistiske domaren fick nästan obegränsade maktmedel till sitt förfogande. Den gamla straffmyndighetsåldern (14 år) upprätthölls visserligen, men även tolvåriga barn kunde straffas om »folkets skydd» krävde det, och ungdomar mellan 14 och 17 år kunde lagföras såsom »Schwerverbrecher» enligt de för vuxna förbrytare gällande bestämmelserna, om sådan lagföring motsvarade kravet från ett »gesundes Volksempfinden». Denna föreskrift, som tillkom redan 1939, tillämpades under kriget för att möjliggöra avrättning av unga antinazistiska aktivister.

Den 4 augusti 1953 utfärdades i Västtyskland en ny Jugendgerichtsgesetz som av sina 124 paragrafer endast övertagit 43 från den nazistiska lagen.

Den nya lagens uppkomst är intressant. Man insåg snabbt efter sammanbrottet att en reform måste ske från grunden. Kriminalreaktionerna, den

sociala organisationen och arbetsmetodiken i kampen mot den ökade ungdomsbrottsligheten måste ofrånkomligen nydanas. Nazismen lämnade även här ett teoretiskt och praktiskt vakuum och hade därjämte isolerat Tysklands kriminalister och socialvårdare så länge och så fullständigt att dessa hade förlorat kontakten med omvärlden och kunskapen om dess landvinningar. En återgång till 1923 års lag visade sig omöjlig. Trots sina meriter var denna lagstiftning efter 30 år förlegad. För att kunna börja på nytt studerade man utländska reformer och erfarenheter. På 1950 års stora Jugendgerichtstag i Bad Godesberg ägnades en hel dag åt främmande rätt och praxis, varvid jag redogjorde för skandinavisk lagstiftning. Diskussionen röjde emellertid på denna kongress och även senare vitt skilda uppfattningar. En icke så liten del av de tyska kriminalisterna — särskilt sådana som var kyrkligt orienterade — ville stå fast vid grundsatsen att även den unga lagöverträdaren skulle »sona» sin skuld.

Med hänsyn till dessa motsatser och svårigheter nöjde sig det västtyska justitiedepartementet med en proposition som avlägsnade specifikt nazistiska stadganden och begränsade i övrigt reformen till oundvikliga ändringar. Förbundsdagen i Bonn gick emellertid oväntat av eget initiativ avsevärt längre. Ett för uppgiften tillsatt parlamentariskt särutskott byggde om regeringens lagförslag och utvidgade moderniseringarna. Det nu föreliggande resultatet torde kunna betecknas såsom en kompromiss mellan moderna metoder och äldre principer.

Lagen ställer resocialiseringssynpunkten i förgrunden. Straff är dock ej avskaffat men skall endast komma i fråga som yttersta medel om andra åtgärder sviker. Domstolen har tre skilda och var för sig differentierade reaktionsformer till sitt förfogande: uppfostringsåtgärder (Erziehungsmassregeln), tuktomedel (Zuchtmittel) och ungdomsstraff (Jugendstrafe).

Såsom *uppfostringsåtgärder* anförs i lagen meddelande av anvisningar vilka ungefär motsvarar föreskrifterna, som en svensk domare enligt lag om villkorlig dom får meddela för den dömdes tillrättaförande, samt skyddstillsyn och intagning i ungdomsvårdsskola. De båda sistnämnda åtgärderna, som naturligtvis även i Tyskland spelar synnerligen stor roll, behandlas dock icke i denna lag utan i delstaternas lagstiftning om Jugendwohlfahrt.

Tuktomedel anses icke som straff och skall ådömas en lagöverträdare i syfte att »eftertryckligen klargöra för honom att han har att stå för vad han brutit». Lagen upptar även här tre skilda åtgärder, nämligen varning, åläggande av särskilda skyldigheter och ungdomsarrest. Arrest för unga lagöverträdare vilken är okänd i Sverige existerar sedan 1940 i Tyskland och anses enligt allmänna meningen där såsom ett lämpligt och nödvändigt mellanled mellan uppfostringsåtgärd och straff.

Åläggande av särskild skyldighet kan t. ex. gå ut på att den dömde skall gottgöra av honom förorsakad förmögenhetsskada, att han skall personligen be målsägaren om ursäkt eller att han skall gälda ett visst belopp till någon allmännyttig institution i fall han har egna tillgångar eller haft vinning av brottet.

Ungdomsarrest kan verkställas i form av fritidsarrest (minst 1 och högst 4 veckofritider), korttidsarrest (högst 6 dagar) och långvarig arrest (minst 1 och högst 4 veckor). Arresten skall väcka den intagnes hederskänsla.

Ungdomsstraff är en frihetsberövande påföljd (böter existerar icke i fråga om ungdomar) och skall ådömas med hänsyn till gärningsmannens behov av fostran och sonande. Om allmänpreventionen sägs ingenting i lagen. Några kommentatorer framhäver dock att det skulle strida mot lagens andemening att »statuera ett exempel» på någon i allmänpreventivt syfte, i övrigt ligger avgörandet vid domstolen.

Uttrycket »ungdomsfängelse» som tidigare använts i lagen har avskaffats, sanktionen i fråga heter numera »ungdomsstraff» (Jugendstrafe). Domaren får ådöma detta frihetsstraff i tidsbestämd eller i tidsobestämd form. Den sistnämnda formen förutsätter att det vid domens meddelande ej kan förutses vilken behandlingstid som erfordras för att anpassa den dömde till samhället. De ordinarie straffskalorna har satts ur funktion när fråga är om unga lagöverträdare. Den legala minimitiden utgör 6 månader. Efter långa diskussioner kom man till det resultatet att varje frihetsberövande under kortare tid än den nämnda måste anses olämpligt, om man bortsåg från arrest som är ett tuktomedel. Maximitiden är vid tidsbestämt ungdomsstraff i regel 5 år (i den nazistiska lagen 10 år) och vid tidsobestämt straff endast 4 år. Domaren äger vid ådömande av tidsobestämt straff höja minimitiden, dock bör alltid förefinnas en skillnad om minst två år mellan minimi- och maximitiden. Friges den intagne villkorligt måste samtidigt tidsbestämd prövotid bestämmas.

Villkorlig dom har reglerats efter anglosaxisk och skandinavisk förebild. En viktig nyhet för den tyska rätten är att i samband med sakerförklaring kan förordnas om villkorligt anstånd med straffets ådömande. Denna i Sverige sedan länge existerande form av villkorlig dom finns icke för vuxna tyska lagöverträdare.

Villkorligt anstånd med verkställandet av tidsbestämt ungdomsstraff får lämnas endast om straffet ej överstiger 1 år samt kriminalprognosen är gynnsam. Stadgandena om övervakning och övervakare motsvarar i stor utsträckning de gällande svenska föreskrifterna. Tillsynsmän kallas i Tyskland »Bewährungshelfer»; av dem har en del sådan verksamhet till sitt egentliga yrke, andra ej.

Lagens kompromisskaraktär blir särskilt märkbar beträffande ålderskategorierna. För en modern svensk kriminalist eller pedagog torde det i dag vara tämligen självklart att ungdomar mellan 18 och 21 år ej generellt får likställas med vuxna brottslingar i fråga om de kriminalrättsliga reaktionerna och deras verkställighet. Däremot gäller den nya tyska lagen liksom sina båda föregångare principiellt endast för ungdom i åldern 14—17 år. Blott undantagsvis och med vissa modifikationer får lagen tillämpas på åldersgruppen 18—21 år (Heranwachsende). Sådant undantagsfall föreligger antingen om gärningsmannen i fråga om sin moraliska och andliga utveckling motsvarar åldersklassen 14—17 år eller om gärningen med hänsyn till sättet

för dess begående, motivet och omständigheterna i övrigt måste anses såsom ett ungdomligt felsteg. De flesta kommentatorer framhäver att avgränsningen såtillvida vållar tveksamhet och besvär som det torde vara svårt att bestämma »normaltypen» av en 17-åring eller »normalfallet» av ett ungdomsbrott.

Liksom många andra främmande länder har Tyskland särskilda barndomstolar. Den nya tyska lagen bibehåller denna i Sverige icke förefintliga institution och nydanar i viss omfattning domstolarnas organisation. En av de båda ungdomsnämndemän (Jugendschöffen) som i regel medverkar bör alltid vara en kvinna.

Angående straffverkställigheten upptar den nya lagen endast vissa grundprinciper som möjliggör verkställigheten i mera elastiska och uppmjukade former i syfte att nå det eftersträvade uppfostringsmålet. Någon motsvarighet till den svenska ungdomsfängelsenämnden existerar icke. På en domare som kallas »Vollstreckungsleiter» vilar uppgiften att ha tillsyn över verkställigheten.

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över socialförsäkringsutredningens betänkande om moderskapsförsäkring m. m. (SOU 1954: 4) Innan socialstyrelsen lämnat sitt yttrande i denna fråga har mödrahjälpsnämndernas yttranden i saken inhämtats.

Stödåtgärderna i samband med havandeskap och barnsbörd måste inta en central plats i den familjevårdande socialpolitiken. Som de sakkunniga framhållit är de olika hjälpformerna härvidlag behäftade med brister i åtskilliga hänseenden. Särskilt den hjälp som i form av moderskapshjälp och moderskapspenning kommit det stora flertalet barnaföderskor till del genom 1937 års lagstiftning, närmast i syfte att bidra till kostnaderna för barnsbörden och barnets första utrustning, har varit otillräcklig. Till detta har främst den omständigheten medverkat, att bidragsbeloppen icke höjts med hänsyn till penningvärdets fall. För mödrahjälpen däremot har maximibeloppet höjts två gånger sedan hjälpens tillkomst år 1937. En allvarlig brist, som vidlåder alla dessa hjälpformer är, att de flesta förvärvsarbetande kvinnor icke erhållit ersättning för inkomstbortfall i samband med barnsbörd. Det måste således anses otillfredsställande, att i arbetarskyddslagen i vissa fall stadgas förbud för kvinna att arbeta under de sex första veckorna efter barnsbörden, medan i sociallagstiftningen icke sörjts för att dessa kvinnor kompenseras för inkomstbortfallet. De sakkunnigas förslag innefattar nu en sådan förbättring av hjälpen vid havandeskap och barnsbörd, att dessa brister i stor utsträckning kommer att försvinna.

Mot den nuvarande hjälpen vid havandeskap och barnsbörd har även med fog riktats den kritiken att hjälpen är alltför splittrad. De sakkunniga har med utgångspunkt härifrån i anslutning till tidigare förslag från socialvårdskommittén och befolkningsutredningen diskuterat principerna för att förenhetliga denna hjälp. Frågan har närmast gällt, om den föreslagna moderskapsförsäkringen bör ersätta icke blott moderskapshjälpen och modersskapspenningen utan även mödrahjälpen samt om mödrahjälpen överhuvudtaget bör bibehållas. De sakkunniga har uttalat att det icke låter sig göra, att enbart inom ramen för generell hjälp tillgodose de olika ändamål för vilka bidrag åt blivande och nyblivna mödrar bör utgå. Man skulle i så fall vara nödsakad att eftersätta kraven på att hjälpen i varje enskilt fall fick erforderlig effektivitet. I likhet med det övervägande flertalet mödrahjälpsnämnder ansluter sig styrelsen till denna de sakkunnigas ståndpunkt.

Moderskapsförsäkringen. Socialstyrelsen tillstyrker att moderskapshjälp i form av ersättning för förlossningsutgifter och moderskapspenning skall komma alla barnaföderskor till godo efter förebild av motsvarande förmåner inom sjukförsäkringen.

Kretsen av de moderskapsförsäkrade är bestämd i 1 § av den föreslagna lagen på så sätt, att kvinna, som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, även är försäkrad för moderskapshjälp. Enligt huvudregeln i 5 § sistnämnda lag skall i riket bosatt svensk medborgare vara obligatoriskt sjukförsäkrad genom medlemskap i allmän sjukkassa från och med ingången av kalendermånaden näst efter den varunder han fyller 16 år. Dessa bestämmelser leder till att barnaföderskor under 16 år (antalet har under åren 1950—1952 uppgått till 65, 58 resp. 71) inte faller under lagen om moderskapsförsäkring. Av de sakkunnigas uttalanden att döma har detta emellertid inte varit avsikten; en viss anknytning till sjukförsäkringslagen finns ju i lagens 6 §, enligt vilken i riket bosatt barn till medlem i allmän sjukkassa skall vara sjukvårdsförsäkrat på grund av dennes försäkring. Eftersom sjukvårdsförsäkringen utgör en delförsäkring av den allmänna sjukförsäkringen och en kvinna under 16 år är sjukvårdsförsäkrad endast som biperson, är det ingalunda givet, att bar-

naföderskor under 16 år på grund av sin sjukvårdsförsäkring skall anses i princip omfattade av moderskapsförsäkringen i dess helhet. För att undanröja tveksamheten på denna punkt föreslår socialstyrelsen, att 1 § i den föreslagna lagen omformuleras, så att det klart framgår, att även kvinnor under 16 år inbegrips under bestämmelsen.

Ersättningen för förlossningsutgifter skall utgå bl. a. för vård på förlossningsanstalt, varmed i den föreslagna lagen förstås barnbördsavdelning på allmänt sjukhus samt annan inrättning, som enligt av Konungen fastställd förteckning är att anse som förlossningsanstalt. De sakkunniga har anfört, att väntehem för barnaföderskor i rikets ödemarksområden i detta sammanhang borde betraktas som förlossningsinrättning, varigenom vården samt resor till och från detta skulle ersättas av försäkringen. Socialstyrelsen biträder helt denna uppfattning och vill, i anslutning till vad mödrahjälpsnämnden i Jämtlands län anfört, ytterligare ifrågasätta, om inte i vissa fall även mödrahem — nämligen då de begagnas som väntehem — i detta hänseende skulle kunna jämställas med förlossningsinrättning.

Grundpenningen föreslås vid enkelbörd utgå med 270 kr eller till sammanlagt samma belopp som den under 90 dagar utgående grundsjukpenningen à 3 kr, vilket inte föranleder någon erinran från styrelsens sida. Däremot måste den med 155 kr föreslagna höjningen av beloppet vid flerbörd anses vara i knappaste laget. Vidare bör höjningen från de utgångspunkter som ligger till grund för beräkningen av dess belopp anknytas till barnantalet. Den omständigheten att trillingfödslar är sällsynta, synes inte behöva ge anledning till att grundpenningen till ifrågavarande mödrar utgår med förhållandevis mindre belopp.

Det föreslagna barntillägget är avsett att kompensera modern för utgifter under tid, då hon är ur stånd att själv ta hand om sina tidigare barn. Det har därför föreslagits utgå under 10 dagar (den genomsnittliga tiden för vistelse på förlossningsanstalt). Tillägget skall utgå under ytterligare 35 dagar, om modern då alltjämt vårdas på förlossningsanstalt eller åtnjuter sjukhusvård. Mot de föreslagna tidrymderna har socialstyrelsen ingen erinran, men däremot måste beloppet, 2 kr om dagen, anses utgöra otillräcklig ersättning. Om den omständigheten, att ett högre barntillägg inte tillerkänns en kvinnlig sjukkassemedlem under den tid hon åtnjuter sjukhusvård, skulle lägga hinder i vägen för en generell höjning av barntillägget inom moderskapsförsäkringen, bör tillägget, i vart fall för mödrar som inte har rätt till tilläggspenning, bestämmas till högre belopp, förslagsvis 6 kr om dagen. Det synes nämligen skäligt att bättre kompensera de hemarbetande mödrar, som tidigare har mindre barn i hemmet, för de ekonomiska följderna av barnsbörden, vilket bäst torde kunna ske genom en höjning av barntillägget. Då tilläggspenningen emellertid endast är avsedd såsom kompensation för inkomstbortfall i samband med barnsbörd, kan man tycka, att inga skäl föreligger att låta de hemarbetande mödrarna få högre barntillägg. Å andra sidan kan man emellertid inte bortse från att de som tidigare i hemmet har mindre barn, på grund av att de saknar rätt till tilläggspenning eller någon häremot svarande förmån, vid en barnsbörd ofta försätts i ett sämre läge än de förvärvsarbetande. Socialstyrelsen föreslår därför, att barntillägget för de mödrar, som icke äger rätt till tilläggspenning, höjs till 6 kr.

Rätten till tilläggspenning har i förslaget närmare utformats så att moderskapsförsäkrad, som enligt sjukförsäkringslagen är obligatoriskt försäkrad för tilläggssjukpenning, är berättigad till tilläggspenning för tid hon avhåller sig från förvärvsarbete. Tilläggspenning skall dock utgå för en sammanhängande period av högst 90 dagar, räknat tidigast från och med 45:e dagen före den beräknade nedkomsten och senast från och med förlossningsdagen. Socialstyrelsen vill understryka, att kvinna, som på grund av havandeskapet avhåller sig från arbete tidigare än 45:e dagen före den väntade nedkomsten, inte bör gå förlustig rätten till tilläggspenning från och med nämnda dag.

Enligt förslaget skall slutligen kvinna, som är intagen på mödrahem, äga rätt till grundpenning men däremot icke till tilläggspenning. Moderns avgift till mödrahemmet utgör 3 kr om dagen och bekostas av mödrahjälpen i den mån hon ej själv

kan betala. Man kan befara att förlusten av rätten till tilläggspenning leder till att förvärvsarbetande mödrar, som är i behov av vård på mödrahem, kommer att undandra sig sådan vård, till skada för barnet. Socialstyrelsen föreslår därför, att kvinnor, som intagits på mödrahem, skall få rätt även till tilläggspenning.

Mödrahjälpen. De sakkunniga har funnit, att mödrahjälpen i princip bör bibehållas vid sidan av den föreslagna moderskapsförsäkringen. Till denna uppfattning ansluter sig socialstyrelsen, liksom det övervägande flertalet mödrahjälpsnämnder. Efter en prövning av de omständigheter, som är ägnade att påverka den framtida mödrahjälpens storlek, har de sakkunniga stannat vid att uppskatta anslagsbehovet för mödrahjälpen till $5\,^1/_2$ milj. kr, vilket skulle innebära en sänkning av det för innevarande budgetår uppförda anslaget med $4\,^1/_2$ milj. kr.

Socialstyrelsen anser det tillfredsställande, att maximibeloppen föreslagits skola bibehållas, och finner det naturligt, att den föreslagna moderskapsförsäkringen i viss mån kommer att leda till minskat behov av mödrahjälp. Styrelsen har emellertid *icke* genom vad de sakkunniga anfört blivit övertygad om att det framtida behovet av mödrahjälp kan tillgodoses inom ramen för den verkställda kostnadsberäkningen. En jämförelse mellan den nuvarande moderskapshjälpen (i genomsnitt 125 kr) och motsvarande förmån inom den föreslagna moderskapsförsäkringen (grundpenning om 270 kr jämte barntillägg på sammanlagt 20 kr) ger vid handen, att den föreslagna förbättringen väsentligen utgör en kompensation för penningvärdets fall sedan slutet av 1930-talet. Den föreslagna grundpenningen jämte barntillägg bör därför *icke* inverka på möjligheten att erhålla mödrahjälp.

Ej heller torde sjukkassornas bestridande av kostnaderna för vård på förlossningsanstalt i någon större utsträckning leda till minskat behov av mödrahjälp. Avgift för vård på allmän sal inom offentlig förlossningsanstalt eller vissa andra sådana anstalter, som uppbär statsbidrag, får nämligen för närvarande uttas med som regel högst 1 kr om dagen under upp till 10 dagar. Däremot torde den inom moderskapsförsäkringen föreslagna ersättningen för resor till och från förlossningsanstalten medföra en minskning av mödrahjälpsbehovet främst inom de nordligaste länen, där mödrahjälpen nu belastas med ganska betydande ersättningar för sådana resor.

Den betydelsefullaste faktorn för beräkning av det framtida mödrahjälpsbehovet är otvivelaktigt den tilläggspenning som enligt förslaget skall tillkomma de förvärvsarbetande mödrarna under högst 90 dagar. Vid prövningen av mödrahjälpsärenden måste man givetvis ta hänsyn härtill, men den på detta sätt föranledda minskningen av mödrahjälpsbehovet får inte överskattas. Den inkomstnivå, som enligt de av socialstyrelsen utfärdade normerna bör vara vägledande för avgörandet om mödrahjälpens storlek, avser årsinkomsten, och tilläggspenningen kommer i regel att kompensera inkomstbortfallet intill högst en fjärdedel av denna inkomst. För att den föreslagna tilläggspenningen inte endast skall leda till förbättring för de förvärvsarbetande mödrar, som inte har behov av mödrahjälp, bör vid prövningen av framställningar om sådan hjälp hänsyn i allmänhet inte tas till tilläggspenningen i vidare mån än att kvinnans normala inkomst anses bibehållen under den tid varunder rätt till tilläggspenning föreligger. Därtill kommer — såsom framhållits av ett flertal mödrahjälpsnämnder — att man vid avvägningen av mödrahjälpens storlek inte alltid bör låta de genom moderskapsförsäkringen förbättrade förmånerna bli avgörande, utan att man även framdeles måste ta hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter.

Den föreslagna moderskapsförsäkringen ger enligt socialstyrelsens mening inte anledning till någon omarbetning av styrelsens normer, vilka i princip bör bestå även framdeles. Normerna tillåter i sin nuvarande utformning vederbörligt hänsynstagande till tilläggspenningen, vartill kommer att normerna — såsom för närvarande i stort sett är fallet — även i framtiden måste lämna utrymme för vederbörligt beaktande av sådana särskilda omständigheter, som kommer mödrahjälpsbehovet att framstå såsom särskilt angeläget. Det kan emellertid med fog ifrågasättas, om den förhållandevis stora sänkningen av anslaget, som de sakkunniga föreslagit, kommer att

kunna genomföras under annan förutsättning än att normerna väsentligen skärps. Socialstyrelsen anser att en sådan lösning är synnerligen otillfredsställande. Anslaget bör därför inte upptas till lägre belopp än att de nuvarande normerna kan behållas väsentligen oförändrade.

Slutligen vill styrelsen framhålla, att mödrahjälpen även framdeles i allmänhet bör utgå i form av naturaförmåner. Den nu tillämpade ordningen, enligt vilken modern själv äger verkställa inköpen efter anvisningar från barnavårdsnämnd, innefattar nämligen en behövlig garanti för att hjälpen används för sitt ändamål. Mot detta har byråchefen E. v. Hofsten avgett ett särskilt yttrande. Han anser att naturaförmånerna bör avskaffas och helt ersättas med kontantbidrag till mödrarna.

Ny ersättningstaxa antagen av Svenska socialvårdsförbundets taxedelegation. Svenska socialvårdsförbundet har beslutat att genom en särskild taxedelegation från och med den 1 november 1953 överta den verksamhet som bedrivits av fattigvårdsstyrelsernas samarbetsdelegation. Samtidigt har den nya taxedelegationen antagit en ny ersättningstaxa att gälla från och med den 1 januari 1954.

Arbetsuppgifterna för den nya delegationen kommer i stort att bli desamma som tidigare, dvs. att fastställa vissa ersättningstaxor och tillämpningsföreskrifter för ersättning kommunerna emellan för fattigvård, som meddelas i annan form än anstaltsvård, varigenom dels fattigvårdsprocesser kan undvikas och dels vissa arbets- och kostnadsbesparingar kan erhållas.

I större utsträckning än tidigare skall den nya delegationen även lämna råd och anvisningar i andra ärenden, som sammanhänger med understödsbeviljning, och i vilka fattigvårdsstyrelse finner det lämpligt att begära upplysning eller uttalande. Sålunda syftar socialvårdsförbundet till att den nya sektionen inom förbundet skall utbyggas så, att den kan lämna en fullgod service åt sina medlemmar.

I likhet med den tidigare samarbetsdelegationen har den nya taxedelegationen ej befogenhet att fatta för vederbörande fattigvårdsstyrelse bindande beslut. Dess verksamhet i förhållande till fattigvårdsstyrelserna är i sak begränsad till att förorda en viss åtgärd. Anslutning till delegationen förpliktar dock medlem att i förhållande till övriga medlemmar följa de ersättningstaxor och tillämpningsföreskrifter som beslutats. För närvarande är sammanlagt 223 fattigvårdsstyrelser anslutna till delegationen.

Den nya dyrortsgrupperingen (SFS 1953: 624), som gäller från den 1 januari 1954, har lagts till grund vid klassificeringen av kommunerna efter dyrortsgrupp.

Sålunda har kommunerna indelats i fyra dyrortsgrupper och spännvidden mellan taxebeloppen för varje grupp har fastställts till ca 4 %.

Taxebeloppen i den lägsta dyrortsgruppen har för »vuxen» och »makar» satts lika med de för folkpensionerna gällande ålderspensionsbeloppen (1 000 resp. 1 600 kr per år) plus utgående dyrtids- och standardförbättringstillägg. Till dessa belopp har lagts ytterligare ett belopp, för »vuxen person» 150 och för »makar» 200 kr per år, vilket beräknats motsvara ett lågt räknat genomsnitt av de beslutade nya kommunala bostadstilläggen. På detta sätt har taxebeloppen i ortsgrupp 2 beräknats för »vuxen» till 1 900 kr per år eller 160 per månad och för »makar» till 3 000 kr per år eller 250 per månad.

I den nya ersättningstaxan har taxebeloppen i förhållande till de nuvarande endast höjts med ett relativt lågt belopp i de högre dyrortsgrupperna men med ett väsentligt högre belopp i de lägre grupperna. Härigenom sker en icke oväsentlig utjämning i fråga om taxebeloppen mellan de skilda grupperna, vilket också eftersträvats av taxedelegationen och som i hög grad förtar den nuvarande »orättvisan» i taxebeloppen kommunerna emellan.

I den nya taxan har även ersättningsbeloppen för minderåriga barn höjts. Med hänsyn till att de särskilda barnbidragen från och med den 1 juli 1953 höjts till 600 kr per år för varje barn, har taxedelegationen funnit lämpligt att anknyta ersättningsbeloppen för barnen till de belopp som sålunda av statsmakterna ansetts erforderliga och skäliga. För att de sammanlagda ersättningsbeloppen för »vuxen» och »makar» med stort barnantal emellertid inte

skall bli för höga, har det ansetts lämpligt att vid högre barnantal än tre begränsa ersättningsbeloppen något för följande antal barn. Taxebeloppen för barn har liksom tidigare fastställts till lika belopp för samtliga ortsgrupper.

Det bör slutligen understrykas att de fastställda ersättningsbeloppen inte är avsedda att utgöra någon norm för meddelande av socialhjälp. Sådan hjälp bör under alla förhållanden beviljas i den omfattning som föreliggande behov kräver. Kan behovet avhjälpas med lägre belopp än det i taxan fastställda, bör socialhjälp självfallet inte lämnas med högre belopp än som erfordras. Krävs åter, att hjälp utgår med högre belopp än taxebelopp, bör dylik beviljas med sålunda erforderligt belopp.

Taxa för högsta månadsersättningsbelopp vid hemunderstöd

	Dyrortsgrupp			
	2	3	4	5
Vuxen person . . .	160	165	175	180
Maka	250	260	275	285
1 barn			50	
2 barn			100	
3 barn			150	
4 barn			190	
5 barn			220	

T. G.

Den sjunde internationella konferensen för socialt arbete kommer att äga rum i Toronto, Canada, den 27 juni—2 juli 1954. Huvudtemat blir: Socialpolitikens främjande genom hjälp till självhjälp och samarbete.

Internationella konferensen för socialt arbete är en permanent organisation, vars möte i Toronto närmast föregåtts av konferenser i Paris år 1950 (Soc. Medd. 1951: 2, sid. 104) samt i Madras år 1952 (Soc. Medd. 1952: 7, sid. 455).

Organisationen syftar till att vara ett forum för alla som sysslar med socialpolitik och socialt arbete. Själva stommen i konferensen utgörs av de nationella kommittéerna, som består av representanter för både statliga, kommunala och privata sociala organisationer samt även vissa enskilda personer.

Vid årets konferens kommer bl. a. följande plenarsammanträden att hållas: The Meaning of Self-Help in Social Welfare, Threats to Self-Help, Self-Help in Modern Society, Leadership for Self-Help.

En nyhet för denna konferens utgör införandet av »panel discussions», till vilka samtliga deltagare äger tillträde. Varje »panel» skall bestå av fyra-fem personer, vilka diskuterar huvudfrågorna i anslutning till konferensens huvudtema, nämligen »How the Concept of Self-Help Applies to Individuals and Families», »How to Meet the Threats to Self-Help», »How the Principles of Group Work and Community Organization Work for Self-Help», »How to Develop Leadership for Self-Help Through Training and Education of Professional and Volunteer Staff».

De synpunkter och frågeställningar som framkommer vid dessa »panel discussions» skall sedan utgöra diskussionsmaterialet inom de 15—20 studiegrupper, som kommer att hållas i anslutning till de stora diskussionsmötena.

Konferensen i Toronto står öppen för alla socialt intresserade. Man behöver sålunda ej vara regeringsdelegat eller representant för en institution eller organisation.

Närmare upplysningar om konferensens program, anmälan (före 1 april 1954), gruppresor från London och Paris till nedsatt pris osv. lämnas intresserade av byråsekreteraren E. Wollmer, socialstyrelsen.

FN:s sociala seminarier år 1954. Inom ramen för Förenta nationernas program för utbyte av europeiska socialarbetare kommer under 1954 följande seminarier att hållas:

Ämne	Land	Seminariespråk	Tidpunkt
Foster-home care of children	Frankrike	franska	början av sommaren
Social casework	England (London)	engelska	augusti
Institutional treatment of juvenile offenders	Österrike (Wien)	engelska	september
Rehabilitation of physically handicapped adults	Jugoslavien (Belgrad)	franska	september

I fråga om de båda sistnämnda seminarierna förutsätts att varje land utser sin deltagargrupp enligt team-work-principen, alltså med företrädare för olika yrkesgrenar inom resp. arbetsområde.

Utöver dessa seminarier planeras under året även fyra s. k. study groups, varav tre enligt följande schema:

Ämne	Land	Seminariespråk	Tidpunkt
Children from incomplete families	Tyskland	engelska	under våren
Industrial social welfare (i samarbete med ILO)	Holland	engelska	maj
Day-care centres for children	Danmark	engelska	under hösten

Den fjärde studiegruppen, vars ämne ännu ej fastställts, kommer troligen att i höst anordnas i Belgien och bli franskspråkig.

I sin kungörelse framhåller FN att vad man med hänsyn till studiegrupperna framför allt avser belysa, är de resultat, som av resp. värdland uppnåtts inom varje grupps ämnesområde. I programmen för samtliga studiegrupper planeras såväl diskussioner som besök hos myndigheter och på institutioner.

Beträffande både seminarier och studiegrupper åsyftar man att genom en klar avgränsning i ämnesvalet och noggranna programförberedelser, genom ett begränsat antal deltagare och arbete i små grupper samt, inte minst, med hjälp av de yppersta till buds stående experter möjliggöra en verklig penetration av de inom varje område aktuella problemen. Det är följaktligen FN:s förhoppning att dessa seminarier och studiegrupper måtte effektivt kunna bidra till fortbildningen av europeiska socialvårdsexperter.

Enligt bestämmelserna för det ovannämnda s. k. utbytesprogrammet kommer deltagarna att under tiden för resp. seminarium eller studiegrupp beredas fritt uppehälle i värdlandet. I gengäld förutsätts att de själva, ev. deras arbetsgivare eller den yrkessammanslutning de må tillhöra, åtar sig att senare under motsvarande tid bereda en socialarbetare från värdlandet samma förmåner i Sverige. Möjligen kommer FN att ställa ett begränsat antal resebidrag till förfogande.

Givetvis måste på grund av det begränsade antalet tillgängliga platser stora krav ställas på deltagarnas både sakliga kvalifikationer och språkkunskaper.

Program och övriga närmare upplysningar rörande de angivna seminarierna och studiegrupperna kan inom en nära framtid förväntas från FN. Preliminärt intresserade hänvisas att för erhållande av dessa ytterligare informationer *före den 15 mars* tillskriva: Sekreterare Margareta Hagberg, Svenska institutet, Box 3306, Stockholm 3.

Löneutvecklingen 1939—1952. T. o. m. 1949 publicerade socialstyrelsen en serie över den genomsnittliga årslönens förändringar för arbetare inom industri och hantverk, samfärdsel, allmän tjänst m. m. Då det visat sig att det föreligger behov av denna serie har den i tablån här nedan förts fram t. o. m. 1952. Tablån är en fortsättning på den serie, som redovisades i Sociala Meddelanden 1953:1, sid. 39 och avser samtliga arbetare — män och kvinnor, vuxna och minderåriga.

Indextal (1939 = 100)	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Löneinkomst per år	107	114	125	130	135	139	152	172	189	195	202	238	280

K.-E. F-g

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	detta nr
Sociala frågor vid årets riksdag	12, 1953
Socialutgifterna i Sverige, årligen	6, 1953
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	12, 1953
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	12, 1953
Byggnadsregleringen. Den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, årligen	11, 1952
Löner, sysselsättning:	
Arbetslöshetskassor, erkända, årligen	8, 1952
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	9, 1952
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	7, 1953
Arbetare inom industrin, varje kvartal	12, 1953
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	5, 1953
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1953
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1953
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	8, 1953
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	detta nr
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1953
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	detta nr
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	8, 1953
Social hemhjälp, årligen	1, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1953

Fattigvården under år 1952

Antalet familjer, som erhållit hemunderstöd, vård på sjukvårdsanstalt eller annan hjälp av fattigvårdsstyrelserna under år 1952 uppgick till 152 600. Totalantalet understödstagare, inberäknat samtliga familjemedlemmar, utgjorde i runt tal 297 800. Siffrorna visar en ökning i jämförelse med föregående år. Sedan år 1951 har antalet understödda familjer stigit med 4 900 eller 3,3 % och antalet understödda personer med 4 700 eller 1,6 %. En översikt

av antalet understödsfall och antalet understödstagare av olika slag samt deras förändring sedan föregående år framgår av följande sammanställning.

	Antal år 1952	Ökning (+) el. minskning (−) sedan 1951	
		antal	i procent
Antal understödsfall (familjer)	**152 643**	**+ 4 856**	**+ 3,3**
Därav			
a) ensam man utan barn	39 679	+ 3 363	+ 9,3
» » med »	827	+ 101	+13,9
» kvinna utan »	47 674	+ 1 498	+ 3,2
» » med »	14 317	+ 176	+ 1,2
gifta par utan »	20 616	+ 588	+ 2,9
» » med »	29 349	− 847	− 2,8
ensamma barn	181	− 23	−11,3
b) landsbygd	70 785	+ 51	+ 0,1
städer	82 058	+ 4 805	+ 6,2
Antal understödda personer	**297 835**	**+ 4 748**	**+ 1,6**
Därav			
a) vuxna män	90 471	+ 3 205	+ 3,7
» kvinnor	111 956	+ 1 415	+ 1,3
barn under 16 år	95 408	+ 128	+ 0,1
b) landsbygd	139 080	− 2 277	− 1,6
städer	158 755	+ 7 025	+ 4,6

Enär statistiken numera på grund av ändring i redovisningen år 1949 icke omfattar understödsfall, vilka enbart erhållit vård på ålderdomshem, är hela antalet av fattigvårdsstyrelserna understödda familjer och personer något större än vad som framgår av de här redovisade talen. Emellertid kan endast en mindre del av vårdtagarna på dessa anstalter efter folkpensionsreformens genomförande år 1948 betraktas som understödstagare.

Av tablån framgår att största delen av den redovisade ökningen av fattigvårdens omfattning kommer på familjetyperna ensamma män utan och med barn samt ensamma kvinnor utan barn. Antalet gifta par utan barn har också ökat, men gifta par med barn har avtagit. Ser man på antalet understödda personer, kan man konstatera en ökning av antalet vuxna understödstagare, främst de vuxna männen; däremot är ökningen av antalet understödda barn obetydlig.

Ökningen av antalet understödda familjer kommer till huvudsaklig del på städerna, som också uppvisar ett ökat antal understödstagare. I fråga om landsbygden är antalet understödsfall i det närmaste oförändrat, men antalet understödda personer har avtagit. Understödstagarna utgör i hela riket 4,2 % av folkmängden år 1952 eller samma tal som föregående år. Motsvarande procenttal för städerna är 4,7 och för landsbygden 3,7.

Den vanligaste hjälpformen inom fattigvården är *hemunderstödet*. Denna del av verksamheten omfattade år 1952 113 900 familjer eller 75 % av samtliga redovisade understödsfall. Sedan år 1951 har antalet hemunderstödda familjer ökat i städerna, men förändrats mycket obetydligt på landsbygden såsom framgår av nedanstående tablå.

	Antal hemunderstödda familjer	Ökning (+) resp. minskning (−) sedan 1951 antal	%
Landsbygden	46 645	− 20	− 0,0
Städerna	67 260	+ 5 200	+ 8,4
Hela riket	113 905	+ 5 180	+ 4,8

I hemunderstöd utbetalade fattigvårdsstyrelserna inalles 69,6 milj. kr, vilket är 9,1 milj. kr eller 15,0 % mer än under 1951. Två tredjedelar av det utbetalade hemunderstödet kommer på städerna. Medelunderstödet per familj uppgick till 106 kr pr månad mot 94 kr år 1951 och har alltså ökat med 12,8 %. Det var i städerna nära dubbelt så högt (137 kr) som på landsbygden (72 kr).

Antalet personer, för vilka fattigvårdsstyrelserna under 1952 helt eller delvis bekostade en längre eller kortare tids *vård på sjukvårdsanstalt*, uppgick till 41 776, varav 21 603 män, 17 740 kvinnor och 2 433 barn. Antalet vårdtagare har sedan 1951 ökat med 1 081 eller 2,7 %, huvudsakligen i städerna. Det totala värdet av den vård, som understödstagarna erhållit på sjukvårdsanstalt uppgick till 22,6 milj. kr och har ökat med 4,3 milj. kr eller 23,5 %. Kostnaderna är i allmänhet beräknade med utgångspunkt från de låga avgifter, som fattigvårdsstyrelserna erlägger till länslasarett och andra allmänna sjukvårdsinrättningar. Den genomsnittliga vårdkostnaden per dag uppgick sålunda till 3,50 kr mot 3,05 kr år 1951, alltså en ökning med 14,8 %.

De understödsfall, som erhållit *»annan hjälp»* (utackordering, utrustning för intagning på anstalt, resor etc.), utgjorde år 1952 inalles 32 100 mot 31 300 ett år tidigare. Totala värdet av dessa understöd uppgick till 6,0 milj. kr (1951: 5,6 milj. kr).

Det sammanlagda värdet av de belopp som fattigvårdsstyrelserna utgett i hemunderstöd, vård på sjukvårdsanstalt samt »annan hjälp» under 1952 uppgick, som framgår av följande tablå, till 98,2 milj. kr. Denna summa är 13,8 milj. kr eller 16,4 % större än motsvarande summa ett år tidigare.

Fattigvårdens understödskostnader (i milj. kr) åren 1952 och 1951

		Hemunderstöd	Vård på sjukvårdsanstalt	»Annan hjälp»	Samtliga hjälpformer
Landsbygden	1952	22,1	14,1	3,6	**39,8**
	1951	20,3	10,7	3,6	34,6
Städerna	1952	47,5	8,5	2,4	**58,4**
	1951	40,2	7,6	2,0	49,8
Hela riket	1952	**69,6**	**22,6**	**6,0**	**98,2**
	1951	60,5	18,3	5,6	84,4

G. H—dt

Statens utgifter för sociala ändamål 1954/55

Sedan årets statsverksproposition nu framlagts har i nedanstående tablå statens beräknade socialutgifter för budgetåret 1954/55 under femte huvudtiteln (socialdepartementet) och elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet) redovisats tillsammans med motsvarande utgifter i riksstaten för budgetåret 1953/54. En jämförelse visar att socialdepartementets utgifter beräknas öka med 182,4 milj. kr (av vilka ca 168 milj. kr betecknas som automatisk utgiftsökning) eller med 8,3 %. Ökningen för inrikesdepartementet, vad de sociala utgifterna beträffar, beräknas till 12,5 milj. kr eller 4,1 %.

Sociala utgifter i statsbudgeten 1953/54 och 1954/55

I. Socialdepartementet	Riksstaten 1953/54, milj. kr	Statsverks-propositionen 1954/55, milj. kr
A. *Departementet*	**0,8**	**0,8**
B. *Socialstyrelsen med dithörande verksamhet samt arbetsdomstolen*	**584,1**	**592,9**
Mödrahjälp	10,2	10,2
Social hemhjälp	3,4	3,6
Fattigvård och barnavård m. m.	566,6	575,1
allmänna barnbidrag	518,0	527,0
bidragsförskott	4,0	4,6
bidrag till uppförande av barnhem	2,6	1,8
driftbidrag till barnhem	2,4	2,4
» » anstalter för halvöppen barnavård	2,7	3,0
feriereser för barn	2,9	2,8
» » husmödrar	1,3	1,3
driftbidrag till barnkolonier	1,5	1,5
statens skolor tillhörande barna- o. ungdomsvården	9,9	9,6
fattigvård i allmänhet	4,8	4,4
bidrag till anordnande av ålderdomshem	12,0	12,0
annat	4,5	4,7
Övrigt	3,9	4,0
C. *Arbetsmarknadsstyrelsen med dithörande verksamhet*	**73,7**	**98,7**
Den offentliga arbetsförmedlingen	24,6	25,1
Bidrag till erkända arbetslöshetskassor	20,0	40,0
Kostnader för arbetslöshetens bekämpande	21,0	25,0
Övrigt	8,1	8,6
D. *Förbättrande av bostadsförhållandena m. m.*	**130,4**	**137,5**
Kapitalmedelsförluster och ränteeftergivande å vissa lån	10,0	13,2
Bostadsrabatter	75,0	86,0
Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet	25,0	30,0
Bidrag till inrättande av pensionärshem	12,0	—
Övrigt	8,4	8,3
E. *Sjuk- o. yrkesskadeförsäkring*[1]	**86,8**	**174,7**
Bidrag till sjukkassor	66,9	155,0
Moderskapspenning	1,1	1,1

[1] E och F hade 1953/54 gemensam titel, »olycksfallsförsäkring och arbetarskydd», för vilket kostnaden var 22,9 milj. kr. Bidrag till sjukkassor och moderskapspenning ingick samma år i »folkpensionering m. m.», vilken titel då uppgick till 1 377,9 milj. kr.

	Riksstaten 1953/54, milj. kr	Statsverks-propositionen 1954/55, milj. kr
Bidrag till ersättningar vid olycksfall i arbete	8,7	8,4
Övrigt	10,1	10,2
F. *Arbetarskydd*[1]	**4,1**	**4,2**
G. *Folkpensionering m. m.*[1]	**1 309,9**	**1 363,3**
Bidrag till folkpensioner m. m.	1 030,0	1 085,0
Indextillägg å folkpensioner	242,0	243,0
Åtgärder till förebyggande o. hävande av invaliditet	13,5	13,2
Särskilda barnbidrag till änkors o. invaliders barn	14,5	12,1
Övrigt	9,9	10,0
H. *Diverse*	**4,3**	**4,4**
Summa A—H	**2 194,1**	**2 376,5**
II. Inrikesdepartementet		
A. *Departementet*	**0,8**	**0,9**
B. *Medicinalstyrelsen*	**296,7**	**307,1**
Medicinalstyrelsen m. dithörande stater	28,0	26,6
Sjukvårdsanstalter	230,8	241,8
Hälsovård i allmänhet	37,9	38,7
C. *Alkoholistvård*	**10,1**	**12,1**
Summa A—C	**307,6**	**320,1**

[1] Se not sid. 101.

J. E.

Levnadskostnadsindex för december 1953

1. Levnadskostnadsindex utan skatter och sociala förmåner med 1935 som bas

Vid beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex i 1935 års serie utan direkta skatter och sociala förmåner har för december 1953, liksom för september, indextalet 212 erhållits. Indextalen för delposterna är följande: Livsmedel 245, bostad 128, bränsle och lyse 244, kläder och skor 231, övriga utgifter 200.

De redovisade indextalen är ej utan vidare jämförbara med motsvarande indextal för september 1953, ty decemberberäkningen bygger på ett reviderat viktsystem; de kan dock direkt jämföras med indextalen för december 1952. (Se punkt 2 nedan.)

I tab. 1, 2 och 3 redovisas resultaten av levnadskostnadsindexberäkningarna avseende prisförhållandena i mitten av december 1953 jämte indextal för tidigare tidpunkter och detaljhandelspriser på vissa varuslag i september och december 1953. För mer detaljerade uppgifter om förändringarna sedan september 1953 och sedan december 1952 hänvisas till en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Tab. 1. Levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner (1935 = 100) [1]

Tidpunkt	Livsmedel	Bostad, bränsle och lyse	Därav		Kläder och skor	Övriga utg.	Samtliga utgifter
			bostad	bränsle och lyse			
1935 . . .	100	100	100	100	100	100	**100**
1936 . . .	104	99	99	102	101	100	**101**
1937 . . .	108	100	98	108	106	102	**104**
1938 . . .	112	101	99	110	108	103	**106**
1939 . . .	115	101	100	111	111	106	**109**
1940 . . .	131	108	100	142	133	118	**123**
1941 . . .	149	113	101	164	164	131	**139**
1942 . . .	161	116	101	177	182	142	**150**
1943 . . .	161	118	102	181	182	147	**152**
1944 . . .	159	118	102	182	178	149	**151**
1945 . . .	158	118	102	181	177	149	**151**
1946 . . .	159	118	102	180	177	149	**151**
1947 . . .	167	121	105	181	180	150	**156**
1948 . . .	180	124	107	192	183	157	**163**
1949 . . .	182	124	107	193	187	160	**166**
1950 . . .	185	123	107	186	191	162	**168**
1951 . . .	216	137	109	251	232	183	**194**
1952 . . .	243	145	116	267	238	196	**210**
1953 . . .	249	149	124	249	230	199	**212**
1950 dec.	189	127	107	204	194	165	**171**
1951 mars	210	133	108	236	226	176	**188**
juni	215	136	108	248	237	186	**195**
sept.	224	139	108	266	240	189	**200**
dec.	229	144	112	276	243	192	**204**
1952 mars	235	144	112	276	243	195	**207**
juni	249	146	116	270	240	197	**213**
sept.	252	144	116	259	234	198	**213**
dec.	251	149	123	252	230	198	**213**
1953 mars	250	149	123	252	229	200	**213**
juni	249	149	123	250	229	199	**212**
sept.	249	148	123	246	230	199	**212**
dec.	245	151	128	244	231	200	**212**

[1] Årsmedeltalen i denna tabell liksom i tab. 2 och 4 utgör ovägda medeltal av indextalen (utan decimaler) för fem kvartal (dec., mars, juni, sept. och dec.); i medeltalet för år 1951 väger dock december 1950 endast med hälften så stor vikt som de fyra övriga kvartalen.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar dec. 1952—dec. 1953

Varuposter	Indextal (1935 = 100)					Utgift kr/år enl. pris i dec. 1953	Procentuell förändring	
	1952	1953	Dec. 1952	Sept. 1953	Dec. 1953		dec. 1952—dec. 1953	sept.—dec. 1953
Livsmedel	**243**	**249**	**251**	**249**	**245**	**3 763,79**	**— 2**	**— 2**
Mjölk	186	188	188	188	188	338,62	—	—
Grädde	..	..	..	..	..	67,74	—	—
Ost	269	301	299	304	302	110,92	+ 1	— 1
Mejerismör	248	256	256	256	255	293,89	0	0
Ägg	280	274	286	272	230	144,09	—20	—15
Margarin	280	294	296	296	285	180,91	— 4	— 4
Mjöl	265	287	292	283	278	140,12	— 5	— 2
Bröd	211	220	221	220	219	415,92	— 1	0
Kött	285	288	293	285	285	794,03	— 3	0
Fisk	265	271	276	272	267	162,92	— 3	— 2
Rotsaker, frukt o. grönsaker	242	242	242	242	240	430,42	— 1	— 1
Specerier	255	261	261	265	258	545,11	— 1	— 3
Maltdrycker	178	183	183	183	183	58,33	0	0
Förtäring utom hemmet	235	244	242	245	244	80,77	+ 1	0
Bostad	**116**	**124**	**123**	**123**	**123**	**1 008,35**	**+ 4**	**+ 4**
Bränsle och lyse	**267**	**249**	**252**	**246**	**244**	**476,17**	**— 3**	**— 1**
Elström	99	98	96	98	98	132,71	+ 2	—
Kokgas	185	196	189	198	196	24,62	+ 4	— 1
Ved	..	..	..	..	..	34,12	—16	— 7
Kol	..	..	..	..	..	32,56	— 3	0
Koks	..	..	..	..	..	146,81	— 3	0
Eldningsolja	..	..	..	..	..	105,35	— 7	— 3
Kläder och skor	**238**	**230**	**230**	**230**	**231**	**1 419,90**	**0**	**0**
Herrkostym	223	212	212	213	214	292,40	+ 1	+ 1
Herröverplagg	217	211	211	210	213	229,82	+ 1	+ 1
Arbetskläder	311	305	308	304	307	68,28	— 1	+ 1
Skjorta	341	341	338	343	340	53,29	+ 1	— 1
Underkläder	298	292	293	293	293	132,47	0	0
Herrstrumpor	276	264	266	262	263	64,00	— 1	0
Damstrumpor	150	140	142	139	139	30,48	— 2	0
Barnstrumpor	327	321	326	318	316	16,28	— 3	— 1
Damjumper	..	..	..	..	..	22,05	0	+ 1
Hattar, mössor m. m.	155	154	154	154	153	112,98	0	0
Klänningstyger ylle	279	261	264	260	259	15,82	— 2	0
bomull, rayonull	196	193	194	192	194	50,13	0	+ 1
Ullgarn	362	351	343	364	364	31,68	+ 6	—
Sybehör m. m.	249	255	254	255	255	41,33	0	0
S:a kläder	**239**	**232**	**233**	**232**	**234**	**1 161,01**	**0**	**0**
Herrskor, grövre	263	257	257	257	256	9,37	0	0
D:o av boxkalv	236	216	217	216	215	22,26	— 1	0
Damskor	238	219	219	219	221	70,78	+ 1	+ 1
Barnskor	260	258	255	259	261	55,52	+ 2	+ 1
Skor med gummisula	..	..	..	..	..	22,67	— 5	0
Halvsuln. o. klackn.	225	220	219	220	220	39,27	+ 1	0
Skinntofflor	..	..	..	..	..	10,72	—	—
Gummiytterskor	187	159	168	157	157	28,30	— 7	0
S:a skor	**240**	**225**	**226**	**224**	**225**	**258,89**	**— 1**	**0**

TAB. 2 (forts.). INDEXTAL FÖR OLIKA DELPOSTER SAMT DESSAS FÖRÄNDRINGAR DEC. 1952—DEC. 1953

Varuposter	Indextal (1935 = 100)					Utgift kr/år enl. pris i dec. 1953	Procentuell förändring	
	1952	1953	Dec. 1952	Sept. 1953	Dec. 1953		dec. 1952 —dec. 1953	sept.— dec. 1953
Övriga utgifter	**196**	**199**	**198**	**199**	**200**	**3 839,79**	**+ 1**	**0**
Möbler	246	252	251	252	252	186,29	+ 1	0
Hushållstextilier	283	276	279	273	273	137,23	— 2	0
Husgeråd, verktyg	213	212	213	210	213	221,72	0	+ 1
Tvål och såpa	241	213	223	208	198	133,12	—11	— 5
Tvätt	178	178	177	178	178	60,34	+ 1	0
Kroppsvård	163	165	165	165	165	173,41	0	0
Sjukvård	111	121	111	122	127	183,66	+14	+ 4
Intell. ändamål	195	197	195	197	200	201,69	+ 2	+ 1
Fören.- o. förs.-avg.	146	153	147	154	156	252,09	+ 6	+ 2
Nöjen	179	176	177	175	174	422,28	— 2	0
Motorfordon	..	..	..	..	..	359,54	+ 2	— 1
Resor	179	185	184	186	186	303,96	+ 1	—
Ränta å lån	102	102	102	102	102	9,37	—	—
Postp., teleavg. o. skrivm.	202	211	211	210	210	108,99	0	0
Arbetshj. i hemmet	335	348	347	348	350	62,71	+ 1	0
Tobak	240	248	248	248	248	331,13	0	—
Spritdrycker	337	337	337	337	337	185,82	—	—
Viner	..	..	..	..	..	15,00	—	—
Diverse utgifter	..	..	..	..	..	249,80	+ 1	0
Övriga ej spec. utg.	..	..	..	..	..	241,64	—	—
Samtliga utgifter	**210**	**212**	**218**	**212**	**212**	**10508,00**	**0**	**0**

2. Revision av viktsystem

Levnadskostnadsindex beräknas som bekant fr. o. m. år 1943 som en kedjeindex med årslänkar, som sträcker sig från december till december. Under det löpande året hålls budgeten konstant, men för varje decemberindex, som beräknas, sker en jämförelse tillbaka till föregående december, varvid budgeten i princip skall justeras så, att vikterna överensstämmer med de faktiska konsumtionsvanorna under det år, som då slutar.

För revisionen av vikterna har under perioden december 1950—december 1952 ej något material funnits att tillgå, som anger hushållsutgifternas förändringar bland hushåll representativa för de befolkningsgrupper som levnadskostnadsindexen i princip hänför sig till. Ett undantag utgör livsmedelsposten, för vilken budgetmaterial från veckobokföringar under perioden april 1949—mars 1950 användes vid budgetrevisionen i december 1950.

För att approximativt anpassa levnadskostnadsindexens budget till konsumtionsvanornas förändringar har man under perioden utnyttjat konjunkturinstitutets uppgifter om den totala privata konsumtionens storlek och fördelning olika år och ändrat budgeten på de punkter, där konjunkturinstitutets uppgifter har visat, att en markerad konsumtionsförskjutning ägt

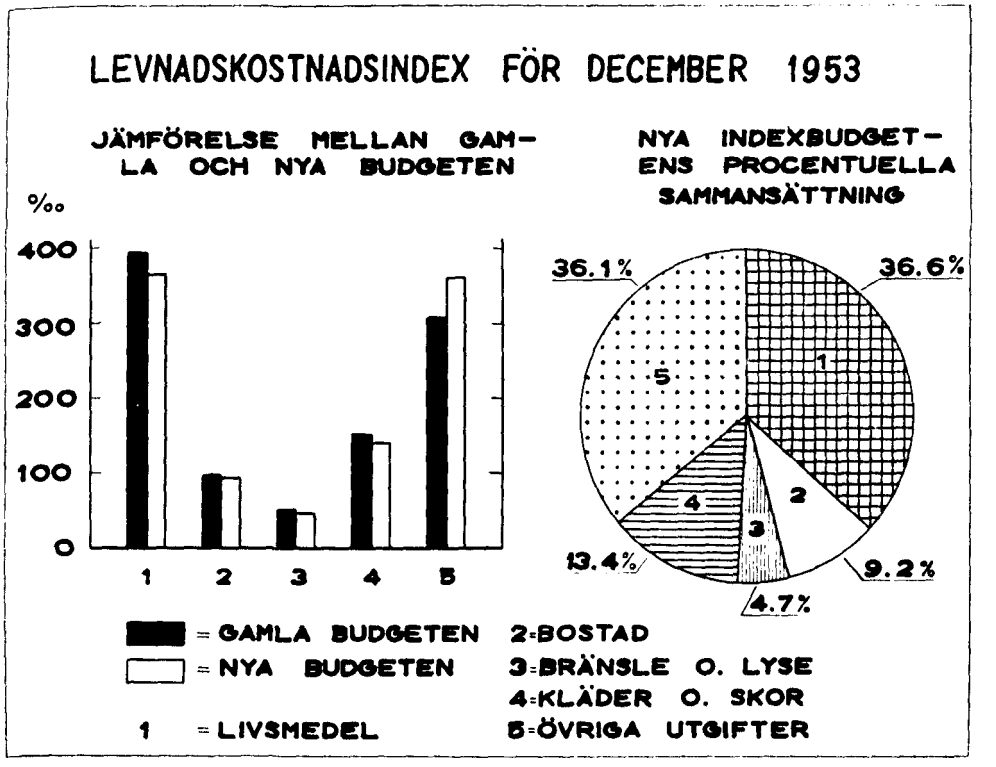
Tab. 3. Detaljhandelspriser (i öre) på livsmedel, bränsle och lyse i genomsnitt för socialstyrelsens 60 ombudsorter bland städer och tätorter i september och december 1953

Varuslag	Kvantitet	Sept. 1953	Dec. 1953	Varuslag	Kvantitet	Sept. 1953	Dec. 1953
Mjölk, oskum. resp. stand.	l	40,8	40,8	Kex	hg	44	43
Grädde	dl	27,0	27,0	Skorpor av vete	kg	325	325
Mejerismör, runmärkt	kg	690	690	Småkakor	hg	62	62
» , omärkt	»	640	620	Vetemjöl	2½ kg	258	254
Ost: fetth. 45 +	»	562	558	Rågsiktmjöl	»	238	234
Margarin	»	400	385	Havregryn, ångprep.	kg	124	105
Nötkött: stek	»	648	603	Kaffe, mest gångbara sort	¼ kg	335	325
soppkött	»	475	468	Te	kg	2 000	2 000
malet (köttfärs)	»	610	595	Kakao i paket	»	665	680
Gödkalvkött: stek	»	756	852	Strösocker	»	124	119
bog	»	617	715	Karameller	»	704	702
Fläskkotlett	»	649	601	Chokladkola	»	1 111	1 111
Färsk skinka	»	656	664	Tabletter	ask	25	25
Salt sidfläsk	»	491	509	Salt	kg	60	54
Rökt skinka, rullad	»	927	927	Gula ärter	»	109	106
Fårstek, färsk	»	682	687	Bruna bönor	»	189	203
Hönskött	»	412	434	Ärter på burk	400 g	104	103
Fläskkorv	»	370	371	Apelsinmarmelad	450 g	133	133
Falukorv	»	433	422	Katrinplommon	kg	356	358
Stångkorv	»	192	190	Nyponmust	hg	100	100
Leverpastej	»	517	543	Potatis, gammal	kg	33,9	35,0
Blodpudding	»	197	195	Morötter, gamla	»	62	50
Ägg, färska	»	466	365	Kålrötter	»	44	39
				Vitkål	»	48	42
Färsk fisk: sill	»	160	160	Lök, gul	»	114	105
strömming	»	175	178	Äpplen: svenska	»	189	191
makrill	»	227	223	importerade	»	254	189
abborre	»	254	260	Apelsiner	»	198	142
gädda	»	407	403	Citroner	»	250	227
torsk	»	264	269				
kolja	»	259	251	Pilsner	½ l	40	40
				Svagdricka	5 l	182	182
Ansjovis, hel	450 g	165	165	Sockerdricka	½ l	31	31
Fiskbullar	400 g	128	128				
Salt sill	kg	215	191	Elström (inkl. div. avg.)	kWh	18	18
				Kokgas (inkl. div. avg.)	m³	27	27
Hårt bröd, mellanbröd	¼ kg	45	45	Björkved, helved, hemk.	»	3 527	3 281
» » knäckebröd	»	46	46	Barrved » »	»	3 010	2 808
Sötlimpa (V-R-bröd)	kg	129	129	Kol: antracit, hemkört	hl	1 550	1 527
Grovt rågbröd	»	94	93	hushålls-, prima } hemk.	»	954	954
Småfranska	»	155	155	Koks: ca 20-40 mm } hemk.	»	789	787
Kaffebröd (bullar)	»	303	301	ca 40-60 el. 60-80 } hemk.	»	732	730

Anm. Priser vid tidigare tillfällen återfinns i Soc. Medd. 1953: 2, sid. 123 samt tidigare nummer med kvartalsredogörelser för levnadskostnadsindex.

rum. Detta förfarande bygger på att man anser sig kunna anta att konsumtionen för de kategorier, som levnadskostnadsindex avser, rör sig i samma riktning som hela den privata konsumtionen.

Vid viktrevisionen i år har man liksom tidigare år haft tillgång till konjunkturinstitutets uppgifter om hela den privata konsumtionen. Dessutom har man kunnat utnyttja en levnadskostnadsundersökning avseende år 1952, vilken omfattar 143 hushåll i de sociala kategorier, som levnadskostnadsindex avser. Det senare materialet har använts för revidering av den vid

budgetomläggningen i december 1952 erhållna budgeten (= »gamla» budgeten), dvs. man har i princip korrigerat denna budget till överensstämmelse med den faktiska konsumtionssammansättningen för de 143 hushållen. Man har dock inte slaviskt rättat sig efter levnadskostnadsundersökningens resultat, dels därför att det på grund av att materialet är litet kan antas vara behäftat med rätt avsevärda slumpfel, dels därför att rena mätfel torde förekomma på vissa poster. I sådana fall då annan information har gett vid handen att levnadskostnadsundersökningens budgetvärden sannolikt ej är riktiga har man frångått dessa värden. Endast ett fåtal sådana korrigeringar har företagits.

Den på ovan beskrivna sätt framräknade budgeten har sedan ändrats på de punkter, där konjunkturinstitutets uppgifter har visat att mer betydande konsumtionsförskjutningar har ägt rum mellan 1952 och 1953, och den så erhållna budgeten (= »nya» budgeten) har använts vid sammanvägningen av prisförändringarna mellan december 1952 och december 1953.

Nedan redovisas den »gamla» och den »nya» budgeten enligt prisläget i december 1952. Det bör observeras att de redovisade delposterna endast i vissa fall överensstämmer med de delposter, för vilka gruppindextal lämnas i tab. 2.

Skillnaden mellan budgetarna torde till alldeles övervägande del vara betingad av de konsumtionsförskjutningar under perioden december 1950—december 1952, vilka ej har beaktats vid de approximativa viktrevisionerna

Den »gamla» och den »nya» budgeten enligt prisläget i december 1952

Vara eller varugrupp	»Gamla» budgeten i kr	»Nya» budgeten i kr	Diff. kol. 3—kol. 2	»Gamla» budgeten i ‰	»Nya» budgeten i ‰	Diff. kol. 6—kol. 5
Kol. 1	Kol. 2	Kol. 3	Kol. 4	Kol. 5	Kol. 6	Kol. 7
Livsmedel	**3 735,61**	**3 851,78**	**+ 116,17**	**394**	**365**	**−29**
Mjölk och grädde	394,11	406,36	+ 12,25	42	39	− 3
Ost	106,40	109,71	+ 3,31	11	10	− 1
Smör och margarin	468,14	482,70	+ 14,56	49	46	− 3
Ägg	173,70	179,10	+ 5,40	18	17	− 1
Mjöl, bröd och gryn	586,36	604,59	+ 18,23	62	57	− 5
Kött och fläsk	792,25	816,89	+ 24,64	84	77	− 7
Fisk	163,18	168,25	+ 5,07	17	16	− 1
Potatis	118,82	122,52	+ 3,70	13	12	− 1
Rotfrukter, grönsaker, frukter och bär	410,75	423,52	+ 12,77	43	40	− 3
Specerier	360,44	371,66	+ 11,22	38	35	− 3
Maltdrycker, läskedrycker	83,72	86,33	+ 2,61	9	8	− 1
Förtäring utom hemmet	77,74	80,15	+ 2,41	8	8	—
Bostad	**929,11**	**969,57**	**+ 40,46**	**98**	**92**	**− 6**
Bränsle och lyse	**469,70**	**492,05**	**+ 22,35**	**50**	**47**	**− 3**
Kol	60,65	41,94	− 18,71	7	4	− 3
Koks	192,77	150,81	− 41,96	21	14	− 7
Eldningsolja	69,37	105,15	+ 35,78	7	10	+ 3
Ved	65,35	40,74	− 24,61	7	4	− 3
Kokgas	30,58	16,81	− 13,77	3	2	− 1
Elström	50,98	136,60	+ 85,62	5	13	+ 8
Kläder och skor	**1 428,35**	**1 417,18**	**− 11,17**	**151**	**135**	**−16**
Tung konfektion	429,93	483,23	+ 53,30	45	46	+ 1
Lätt konfektion	147,02	154,57	+ 7,55	16	15	− 1
Hattar och mössor	52,99	56,20	+ 3,21	6	5	− 1
Tyger	107,14	66,14	− 41,00	11	6	− 5
Trikåvaror, garn, sybehör, sömlön	349,07	338,30	− 10,77	37	32	− 5
Pälsvaror, skinnkläder, handskar m. m.	67,66	58,40	− 9,26	7	6	− 1
Summa kläder	**1 153,81**	**1 156,84**	**+ 3,03**	**122**	**110**	**−12**
Skor	213,33	221,28	+ 7,95	23	21	− 2
Skoreparationer	61,21	39,06	− 22,15	6	4	− 2
Summa skor	**274,54**	**260,34**	**− 14,20**	**29**	**25**	**− 4**
Övriga utgifter	**2 912,59**	**3 808,85**	**+ 896,26**	**307**	**361**	**+54**
Möbler	215.38	161,02	− 54,36	23	15	− 8
Hushållstextilier	140,78	140,30	− 0,48	15	13	− 2
Bosättningsartiklar	97,63	129,23	+ 31,60	10	12	+ 2
Elektriska artiklar [1]	114 69	197,24	+ 82,55	12	19	+ 7
Färger o. sjukvårdsartiklar	171,74	241,71	+ 69,97	18	23	+ 5
Tvätt, bad o. frisörarbete	119,55	157,48	+ 37,93	12	15	+ 3
Sjukvård	120,84	160,43	+ 39,59	13	15	+ 2
Intellektuella ändamål [1]	237,92	243,86	+ 5,94	25	23	− 2
Förenings- o. försäkringsavgifter	216,97	237,05	+ 20,08	23	23	—
Nöjen [1]	101,45	141,65	+ 40,20	11	13	+ 2
Cyklar, sportartiklar	92,70	125,82	+ 33,12	10	12	+ 2
Motorfordonskostnad [2]	..	352,18	+ 352,18	..	34	+34

[1] Posten överensstämmer *ej* med den delpost, vars prisutveckling redovisas i tab. 2.
[2] Posten ingick tidigare i »Cyklar, sportartiklar».

(forts.). DEN »GAMLA» OCH DEN »NYA» BUDGETEN ENLIGT PRISLÄGET I DECEMBER 1952

Vara eller varugrupp	»Gamla» budgeten i kr	»Nya» budgeten i kr	Diff. kol. 3—kol. 2	»Gamla» budgeten i ‰	»Nya» budgeten i ‰	Diff. kol. 6—kol. 5
Kol. 1	Kol. 2	Kol. 3	Kol. 4	Kol. 5	Kol. 6	Kol. 7
Resor	306,68	300,99	— 5,69	32	29	— 3
Postporto, teleavgifter	73,63	98,90	+ 25,27	8	9	+ 1
Arbetshjälp i hemmet	36,86	62,17	+ 25,31	4	6	+ 2
Tippning och lotterier	82,58	109,08	+ 26,50	9	10	+ 1
Tobak	206,03	330,67	+ 124,64	22	31	+ 9
Vin och sprit	203,66	200,82	— 2,84	21	19	— 2
Diverse utgifter[1]	158,93	176,61	+ 17,68	17	17	—
Övriga ej spec. utg.	214,57	241,64	+ 27,07	22	23	+ 1
Samtliga utgifter	**9 475,36**	**10 539,43**	**+1 064,07**	**1 000**	**1 000**	—
Skatter	1 450,34	1 893,64	+ 443,30			
Samtliga utgifter inkl. skatt	**10 925,70**	**12 433,07**	**+1 507,37**			

under denna period, medan konsumtionsförskjutningarna mellan 1952 och 1953 har betytt mycket litet. Även slump- och mätfel i konsumtionsundersökningarnas material har spelat in.

Det bör observeras att om en varas eller varugrupps andel (i ‰) av totalutgiften har ökat eller minskat, så innebär detta icke nödvändigtvis att de konsumerade kvantiteterna har ökat respektive minskat — ändringen kan vara helt eller delvis betingad av olikheter i prisutvecklingen för olika varor eller varugrupper.

3. Levnadskostnadsindex utan skatter och sociala förmåner med juli 1914 som bas

Totalindextalet i denna serie blev 327 i december 1953, medan det var 328 i september. Gruppindextalen blev (talen för september inom parentes): Livsmedel 314 (319), bostad 254 (244), bränsle och lyse 336 (339), kläder och skor 386 (384) och övriga utgifter 346 (345). Totalindexen fr. o. m. 1935 redovisas i tab. 4.

4. Levnadskostnadsindex med skatter och sociala förmåner

Levnadskostnadsindex inklusive direkta skatter och sociala förmåner har i 1935 års serie sjunkit från 226 i september till 224 i december och i 1914 års serie från 352 i september till 350 i december (se tab. 4) beroende på en mindre ökning av värdet på de sociala förmåner, som vid beräkningen dras ifrån skattebeloppet.

5. Vissa andra indexberäkningar

Pensionspristalet. Det s. k. pensionspristalet, som bestämmer indextillägget på folkpensionerna, och för vilket redogjordes i Soc. Medd. 1951:11, sid. 790 kvarstår i 138 för tiden februari—april 1954. Detta inne-

[1] Posten överensstämmer *ej* med den delpost, vars prisutveckling redovisas i tab. 2.

Tab. 4. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas, med och utan direkta skatter och sociala förmåner, samt med år 1935 som bas med direkta skatter och sociala förmåner

År	Juli 1914 = 100 [1]			1935 = 100		År och månad	Juli 1914 = 100			1935 = 100	
	Index utan skatter	Enbart skatter	Index med skatter	Enbart skatter	Index med skatter		Index utan skatter	Enbart skatter	Index med skatter	Enbart skatter	Index med skatter
1935	155	181	156	100	100	1951	300	617	320	342	205
1936	157	172	158	96	101	1952	324	771	353	427	226
1937	161	171	162	99	104	1953	328	722	354	400	227
1938	165	178	166	105	106	1950 dec. . .	265	452	276	251	177
1939	169	189	171	107	109	1951 mars .	290	574	308	318	197
1940	190	213	192	118	123	juni .	301	630	322	349	206
1941	215	254	218	141	139	sept. .	309	668	332	370	212
1942	232	295	236	164	151	dec. . .	316	679	339	376	217
1943	235	308	239	171	153	1952 mars .	320	763	349	422	223
1944	234	346	241	192	154	juni .	328	803	359	445	230
1945	233	365	241	202	154	sept. .	328	804	359	445	230
1946	234	380	243	210	155	dec. . .	328	805	359	446	230
1947	240	517	257	286	164	1953 mars .	329	709	354	393	227
1948	252	387	261	214	167	juni .	328	705	353	391	226
1949	256	386	265	214	170	sept. .	328	703	352	389	226
1950	259	418	269	232	172	dec. . .	327	688	350	381	224

bär att indextillägget på folkpensionerna bibehålls oförändrat vid 35 procent för denna period.

Det s. k. pristalet har beräknats till 156 för december liksom för tidigare beräkningstillfällen under året.

Partiprisindex. I tab. 5 har socialstyrelsens indexserier sammanställts med partiprisindexar beräknade dels av kommerskollegium, dels av Finanstidningen. Mellan september och december 1953 har kommerskollegii generalprisindex för partipriserna stigit med en enhet, vilket motsvarar 0,3 % och Finanstidningens index har stigit med 2 enheter, vilket innebär en ökning med 0,7 %. Socialstyrelsens levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner har under samma period varit oförändrad och styrelsens konsumtionsprisindex har sjunkit från 224,0 till 223,9, dvs. den har varit praktiskt taget oförändrad.

Tab. 5. Prisutvecklingen i Sverige

Indexserie	År 1935	År 1945	År 1950	År 1951	År 1952	År 1953	Dec. 1952	Sept. 1953	Okt. 1953	Nov. 1953	Dec. 1953
Kommerskollegii partiprisindex (1935 = 100)	100	194	227	299	317	298	305	295	295	297	296
Finanstidningens partiprisindex (1913/14 = 100) . . .	111	202	228	287	306	297	303	290	291	291	292
Socialstyrelsens allm. konsumtionsprisindex (1935 = 100)	100,0	157,5	177,7	207,5	223,0	224,1	224,3	224,0	224,2	224,1	223,9
Socialstyrelsens levnadskostnadsindex (1935 = 100) . .	100	151	168	194	210	212	213	212	..	..	212

[1] Indextal för åren 1914—1949 har senast publicerats i Soc. Medd. 1950: 2, sid. 117 (utan skatter, årsmedeltal); se även 1948: 5, sid. 377 (med skatter, årsmedeltal) och 1947: 8, sid. 736 (med skatter, kvartalssiffror).

A. L.

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för december 1953

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex har beräknats till 223,9 för december 1953 mot 224,1 för november. Denna indexserie, som har år 1935 som basperiod, avser att mäta den genomsnittliga prisförändringen för hela den enskilda konsumtionen av varor och tjänster i landet. Beräkningarna för december grundar sig på uppgifter från 60 städer och andra tätorter samt 35 landskommuner.

Vid beräkningen av decemberindexen har prisförändringarna sedan december 1952 vägts samman med nya vikter, vilka hänför sig till den privata konsumtionen under år 1953. Detta medför, att det nu framräknade generalindextalet och indextalen för de särskilda delposterna ej är helt jämförbara med motsvarande indextal för november 1953 utan endast med indextalen för december 1952.

För revisionen av vikterna har man använt dels konjunkturinstitutets uppgifter om den privata konsumtionens storlek och fördelning på olika poster år 1953, dels 1952 års levnadskostnadsundersöknings uppgifter om den privata konsumtionens fördelning på olika varugrupper och varor detta år. Undersökningen grundar sig på intervjuer med 573 hushåll representativa för hela befolkningen. Viktrevisionen har utförts så, att man först har jämkat konsumtionsprisindexens vikter för de av konjunkturinstitutet redovisade varugrupperna till överensstämmelse med dessa gruppers andel av den privata konsumtionen, sedan har man använt levnadskostnadsundersökningens material för jämkning av vikterna för de olika representantvarorna inom grupperna. Vid den på det beskrivna sättet utförda viktrevisionen erhöll man nedan redovisade vikter för de olika huvudposterna och vissa delposter.

Varugrupp	»Gamla» budgeten	»Nya» budgeten	Diff. nya — gamla budgeten
Livsmedel	369	359	— 10
Bostad	85	83	— 2
Bränsle och lyse	45	48	+ 3
Kläder och skor	141	140	— 1
Övriga varor och tjänster	360	370	+ 10
Inventarier och husgeråd	126	137	+ 11
Summa	**1 000**	**1 000**	—

Prisutvecklingen under perioden från mitten av november till mitten av december har kännetecknats av små prisrörelser. Endast 11 % av de i indexberäkningarna medtagna varuslagen har fått sina priser ändrade med

mer än 1 %. För de olika delposterna är indextalen och de procentuella förändringarna under de senaste månaderna följande (år 1935 = 100).

	Okt. 1953	Nov. 1953	Dec. 1953	Prisförändring i % okt.–nov.	nov.–dec.
Livsmedel	241,8	241,8	240,3	—	– 0,6
Bostad	128,4	128,4	128,4	—	—
Bränsle och lyse	238,6	236,2	234,9	– 1,0	– 0,6
Kläder och skor	244,9	245,2	245,2	+ 0,1	—
Övriga varor och tjänster	240,9	240,7	241,8	– 0,1	+ 0,5
Inventarier och husgeråd	217,1	217,1	218,3	—	+ 0,6
Generalindex[1]	**224,2**	**224,1**	**223,9**	**0,0**	**– 0,1**

En närmare redogörelse för denna indexserie med vissa prisuppgifter för enskilda varuslag och en detaljerad redovisning av den »gamla» och den »nya» budgeten föreligger i en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

[1] Generalindextalen för tidigare år återfinns i Soc. Medd. 1951: 5, sid. 378 och 1952: 2, sid. 116.

Å. L.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i december 1953 jämfört med november 1953 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i december 1953 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (nov. 1953 = 100)[1]				Antal arbetare i %, som var frånvarande på grund av	
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.		
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		arbetsbrist	andra orsaker
Gruvindustri	**63**	**10 181**	**148**	**10 329**	**99,9**	..	**99,9**	**98,5**	**0,0**	**7,5**
Malmgruvor	50	9 436	147	9 583	99,9	..	99,9	98,6	0,0	7,2
Kolgruvor	13	745	1	746	100,8	..	100,8	97,2	—	10,7
Metall- o. verkstadsind.	**2 016**	**164 392**	**12 575**	**176 967**	**99,9**	**99,1**	**99,9**	**99,8**	**0,5**	**5,7**
Järn-, stål- o. kopparverk	49	21 954	619	22 573	99,4	96,6	99,3	98,9	0,0	6,9
Järn- o. stålmanufaktur	395	19 702	2 103	21 805	100,1	99,5	100,1	99,7	0,8	5,2
Mekaniska verkstäder	788	75 642	3 062	78 704	100,2	98,4	100,1	100,1	0,6	5,4
Reparationsverkstäder	299	6 932	21	6 953	99,2	..	99,2	99,5	0,2	4,4
Skeppsvarv	61	11 332	—	11 332	98,0	—	98,0	98,7	1,0	7,5
Elektroteknisk industri	167	20 148	5 051	25 199	100,7	99,4	100,4	100,3	0,2	5,7
Annan metallindustri	257	8 632	1 719	10 401	100,1	99,7	100,0	99,5	0,6	5,3
Jord- och stenindustri	**583**	**25 022**	**2 147**	**27 169**	**98,9**	**99,5**	**99,0**	**98,8**	**0,6**	**4,6**
Torvindustri	43	495	6	501	92,9	..	92,6	92,3	2,0	9,0
Stenindustri	116	3 750	7	3 757	99,6	..	99,6	99,1	1,0	3,7
Kalk- o. kritbruk	36	1 500	21	1 521	97,8	..	97,8	96,8	0,4	5,0
Cementfabriker	7	1 867	34	1 901	98,9	..	99,0	98,2	—	4,8
Cementvarufabriker	99	2 892	43	2 935	99,7	..	99,7	100,1	—	3,8
Tegelbruk	155	5 181	88	5 269	97,6	..	97,7	97,5	1,3	4,5
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	23	3 017	1 262	4 279	99,2	99,1	99,2	99,4	—	4,0
Glasindustri	70	4 621	671	5 292	99,9	99,9	99,9	99,5	0,7	4,4
Annan jord- o. stenindustri	34	1 699	15	1 714	99,9	..	99,9	101,5	0,5	7,5
Träindustri	**1 106**	**33 827**	**1 065**	**34 892**	**98,3**	**97,8**	**98,3**	**98,2**	**1,3**	**3,6**
Sågverk o. hyvlerier	409	15 627	235	15 862	97,2	94,8	97,2	96,9	1,6	4,0
Lådfabriker	25	597	29	626	102,1	..	101,8	103,3	2,2	3,6
Fanér- o. plywoodfabriker	15	1 482	132	1 614	98,1	..	98,6	98,2	—	3,8
Byggnadssnickerifabriker	188	5 968	63	6 031	99,6	..	99,7	99,7	0,6	3,2
Möbelfabriker	293	6 067	207	6 274	98,5	101,0	98,6	99,0	1,5	2,7
Svarveri- o. skidfabriker	88	2 466	164	2 630	100,3	..	100,2	99,8	0,7	3,7
Annan trävaruindustri	88	1 620	235	1 855	99,9	92,9	98,9	99,1	1,8	3,6
Massa- o. pappersindustri	**129**	**34 008**	**2 379**	**36 387**	**99,7**	**98,6**	**99,6**	**99,4**	**0,2**	**5,8**
Massafabriker	76	20 636	422	21 058	99,6	98,1	99,5	99,4	0,1	5,7
Pappersbruk o. pappfabr.	53	13 372	1 957	15 329	99,9	98,6	99,7	99,4	0,4	5,9
Pappersv.- o. grafisk ind.	**516**	**16 262**	**4 708**	**20 970**	**99,7**	**98,7**	**99,5**	**99,9**	**0,0**	**4,4**
Papp- o. pappersvaruind.	94	1 612	1 134	2 746	101,5	98,7	100,3	100,4	—	2,6
Grafisk industri	422	14 650	3 574	18 224	99,6	98,7	99,4	99,9	0,0	4,6
Livsmedelsindustri	**709**	**20 497**	**8 920**	**29 417**	**96,1**	**89,3**	**93,9**	**94,2**	**2,2**	**5,1**
Kvarnar	38	1 090	147	1 237	101,4	..	100,7	101,5	1,0	4,3
Bageriindustri	219	4 162	1 860	6 022	100,7	84,6	95,1	95,5	6,8	4,6
Sockerindustri	19	2 678	351	3 029	76,3	81,4	76,8	75,9	—	4,8
Choklad- o. konfektind.	51	1 316	2 583	3 899	97,8	86,2	89,8	88,6	0,6	6,2
Mejeriindustri	83	3 114	385	3 499	99,7	99,2	99,7	100,3	0,0	6,9
Slakterier o. charkuterier	164	5 713	1 251	6 964	101,1	100,8	101,1	103,0	0,1	4,4
Fiskkonservfabriker	43	710	1 169	1 879	99,6	94,0	96,1	94,3	2,6	7,7
Fruktkonservindustri	26	518	790	1 308	89,0	85,7	87,0	88,2	7,0	4,1
Margarinindustri	8	312	69	381	97,2	..	97,2	98,4	—	6,0
Annan livsmedelsindustri	58	884	315	1 199	101,6	90,8	98,5	98,8	1,2	2,0

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I DECEMBER 1953

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i december 1953 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (nov. 1953 = 100)				Antal arbetare i %, som var frånvarande på grund av	
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.		
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		arbetsbrist	andra orsaker
Dryckesvaru- o. tobaksind.	166	5 379	1 885	7 264	106,9	102,7	105,8	106,5	—	6,0
Bryggerier o. läskedrycksf.	157	4 936	853	5 789	107,5	106,0	107,3	108,6	—	4,8
Tobaksfabriker	9	443	1 032	1 475	100,5	100,2	100,3	98,6	—	10,8
Textil- o. beklädnadsind. .	892	27 582	44 458	72 040	100,1	98,6	99,2	98,8	0,2	5,2
Ylleindustri	74	5 326	4 835	10 161	99,9	98,0	99,0	99,1	0,3	5,7
Bomullsindustri	62	8 458	6 910	15 368	100,2	98,7	99,5	99,4	0,0	5,2
Linne- o. juteindustri . .	9	970	1 122	2 092	100,5	98,9	99,6	100,1	—	6,8
Trikåfabriker	137	1 938	6 098	8 036	99,0	98,5	98,6	97,4	0,3	5,5
Sömnadsindustri	416	5 184	20 418	25 602	100,1	98,5	98,8	98,4	0,4	4,8
Hatt- o. mössfabriker . .	37	356	1 202	1 558	100,8	97,8	98,5	96,7	1,3	8,4
Annan hithörande industri	157	5 350	3 873	9 223	100,3	99,6	100,0	99,8	0,1	4,5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	349	13 256	7 563	20 819	99,5	99,0	99,4	97,4	0,3	6,6
Garverier	29	2 155	201	2 356	100,2	99,5	100,2	99,5	—	6,1
Päls- o. skinnvarufabr. .	77	970	1 086	2 056	98,1	97,6	97,8	97,1	0,6	3,8
Skoindustri	131	3 699	2 758	6 457	99,2	99,1	99,2	99,2	0,1	3,8
Andra lädervarufabriker .	55	980	617	1 597	98,8	95,5	97,5	96,1	2,1	5,2
Gummivarufabriker . . .	15	4 679	2 668	7 347	99,9	100,5	100,1	95,2	—	10,5
Annan hithörande industri	42	775	233	1 006	99,7	96,7	99,0	98,2	0,2	4,6
Kemisk-teknisk industri .	260	13 008	3 342	16 350	99,6	97,6	99,2	98,6	0,2	7,0
Färg-, olje- o. parfymfabr.	75	3 044	1 013	4 057	98,7	96,9	98,3	98,2	0,0	5,7
Sprängämnesfabriker . .	6	1 086	472	1 558	98,9	93,8	97,3	95,5	—	9,5
Tändsticksfabriker . . .	7	994	685	1 679	100,5	99,7	100,2	99,4	—	8,2
Annan kemisk-tekn. ind. .	172	7 884	1 172	9 056	100,0	98,5	99,8	99,2	0,3	6,9
Samtl. industrigrupper	6 789	363 414	89 190	452 604	99,5	97,7	99,2	98,9	0,6	5,4
Statl. verk o. byggnadsarb.	230	44 766	1 702	46 468	97,6	99,9	97,7	96,9	0,4	7,5
Mek. o. elektr. verkstäder	90	13 161	526	13 687	99,8	99,6	99,8	99,4	—	7,9
Skeppsvarv	2	1 213	12	1 225	100,1	..	100,1	101,7	—	9,6
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	821	476	1 297	99,4	98,6	99,1	98,8	—	5,6
Sprängämnesfabriker . .	3	688	425	1 113	100,4	99,8	100,2	100,8	—	4,3
Byggnads- o. anläggn.-arb.	80	28 883	263	29 146	96,5	103,5	96,5	95,3	0,6	7,4

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, december 1952 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953										
	jan.	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Gruvindustri	100,4	100,2	100,6	100,6	100,2	101,0	100,9	100,2	100,0	99,4	99,3
Metall- o. verkstadsindustri	98,9	98,2	97,3	96,5	95,7	95,1	94,7	95,0	95,5	95,8	95,7
Jord- o. stenindustri . . .	96,9	97,5	98,7	101,0	103,8	104,2	103,3	102,0	100,8	100,1	99,1
Träindustri	99,1	100,9	103,0	105,3	106,9	105,6	103,9	103,6	102,6	102,2	100,5
Massa- o. pappersindustri .	100,7	100,1	100,1	100,2	99,9	100,7	101,0	101,3	101,8	102,0	101,6
Pappersv.- o. grafisk industri	98,2	98,1	98,6	97,5	96,7	98,2	100,0	100,6	101,7	102,5	102,0
Livsmedelsindustri	96,5	96,7	96,9	95,9	56,6	100,1	99,7	101,6	105,9	104,9	98,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	95,2	93,9	97,2	98,0	102,1	108,4	102,5	97,4	95,7	95,8	101,4
Textil- o. beklädnadsind. .	99,8	101,5	102,2	102,2	101,2	99,2	101,5	103,0	103,8	103,9	103,1
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,4	101,5	102,1	102,6	102,3	100,8	102,3	104,7	106,9	107,5	106,9
Kemisk-teknisk industri .	99,5	100,0	100,7	100,4	98,7	100,7	99,7	100,9	101,8	102,3	101,5
Samtliga industrigrupper	99,0	99,1	99,2	99,1	96,3	98,9	98,9	99,4	100,0	100,1	99,3

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under december 1953

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa dec. 1950	94 634	132 050	143 113	86 224	—	—	39 207	53 253	27 377
» » 1951	93 592	124 746	116 377	74 404	—	31 689	42 411	41 577	25 287
» » 1952	120 691	148 982	93 831	70 784	—	30 851	41 060	40 044	24 600
» nov. 1953	119 907	144 690	100 105	75 350	21 428	41 541	52 544	44 946	30 254
» dec. 1953	114 688	142 313	90 516	66 370	23 948	32 587	43 168	40 088	25 170
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 234	5 076	1 139	830	69	318	591	35	29
Skogsbruk	3 447	3 654	2 954	1 910	—	14	14	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	8 943	9 992	4 561	1 692	4	431	490	300	132
Trä-, graf. o. pappersind.	3 680	4 072	1 500	843	18	212	234	140	73
Byggnadsverksamhet	25 561	27 602	8 658	7 699	124	11	11	6	6
Övriga industrigrupper	9 031	9 838	4 107	1 854	33	4 257	4 585	2 253	746
Samfärdsel o. handel	19 620	29 624	28 552	24 697	10 238	5 903	8 523	9 274	6 472
Förvaltning o. fria yrken	12 775	14 522	8 043	5 102	2 242	5 296	5 579	3 617	1 937
Sjukvård o. husligt arbete	10 007	16 782	23 154	14 728	8 080	9 851	16 572	22 999	14 659
Därav under 18 år	13 476	13 733	7 715	5 499	215	6 404	6 523	3 811	2 431

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande $^{31}/_{12}$ 1953		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
December 1952	3 347	1 538	329	**Hela antalet hjälpta**	2 716	1 218	324
Januari 1953	5 325	2 127	357	Statligt beredskapsarbete	697	—	—
Februari »	5 761	2 011	364	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	600	—	—
Mars »	5 629	2 087	363	i annan myndighets regi	97	—	—
April »	4 508	1 770	353	Statskommunalt beredskapsarbete	310	81	—
Maj »	3 152	1 467	339	Arkivarbete och musikerhjälp	832	544	300
Juni »	2 392	1 042	334	Komm. arbete utan statsbidrag	180	—	—
Juli »	1 990	866	325	Dagunderstöd	638	560	21
Augusti »	1 997	851	320	Kommunalt understöd	39	13	1
September »	2 247	926	322	Utbildningshjälp	20	20	2
Oktober »	2 879	1 058	322				
November »	3 642	1 281	322				
December »	4 077	1 365	327				

Tab. 5. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden september—oktober 1953 och 1952

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av okt. 1953 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent sept.—okt.		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av okt. 1953 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent sept.—okt.	
	1953	1952		1953	1952
Lantarbetarnas (37)	3,4	3,5	Byggnadsarbetarnas (120)	3,7	4,3
Skogs- o. flottningsarb. [1](24)	5,4	4,6	Elektrikernas (19)	0,7	0,6
Gjuteriarbetarnas (11)	2,7	1,6	Murarnas (14)	4,2	5,8
Gruvindustriarbetarnas (11)	2,1	1,6	Målarnas (18)	2,2	3,9
Metallindustriarbetarnas (223)	1,6	1,2	Vägarbetarnas (18)	4,1	2,6
Stenindustriarbetarnas (5)	2,5	2,7	Järnvägsmännens (—)	—	0,4
Kem.-tekn. industriarb. (14)	1,1	1,2	Sjöfolkets (20)	7,3	7,8
Fabriksarbetarnas (60)	2,2	2,3	Transportarbetarnas (37)	2,5	2,5
Träindustriarbetarnas (57)	2,0	2,1	Handelsanställdas (74)	—	1,5
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,6	0,6	Handelstjänstemännens (18)	1,3	0,5
Typografernas (15)	0,5	0,4	Arbetsledarnas (30)	0,2	0,1
Beklädnadsarbetarnas (40)	1,8	2,5	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	0,6	0,2
Bryggeriarbetarnas (7)	1,3	1,7	Industritjänstemännens (73)	0,9	0,6
Livsmedelsarbetarnas (39)	2,2	2,3	Frisörernas (4)	0,3	0,5
Sadelmakarnas (5)	4,0	3,8	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (24)	3,7	2,0
Sko- o. läderarbetarnas (11)	0,8	2,0	Musikernas (5)	15,4	10,2
Textilarbetarnas (45)	2,3	2,7	**Samtliga kassor** ([1]1 121)	[1]2·2	2·2
Försvarsverkens civ.-pers. (21)	2,2	1,0			
Bleck- o. plåtslagarnas (3)	0,8	0,6			

[1] Preliminära uppgifter.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 2

CONTENTS

Page

Social theory and social policy. I. By Professor *Gunnar Myrdal* 63
Marriages by dispensation and divorces 76
The West German Republic and juvenile delinquents. By *Gerhard Simson*, LL. D. 88
Short notices:
The Social Welfare Board's views on the Social Insurance Committee's report on maternity insurance etc. 92
New tariff of fees adopted by the Swedish Social Welfare Federation's Tariff Delegation 95
The Seventh International Conference on Social Work 96
The United Nations' social training colleges in 1954 96
The trend of wages in 1939—1952 97

Periodical Surveys

Register 98
Public assistance in 1952 98
Government expenditure for social purposes in 1954/55 101
The cost-of-living index for December 1953 103
The Social Welfare Board's general consumer price index for December 1953 111
Employment and unemployment 113
Literary survey 120
Book notices 126

The Issue in Brief

Social theory and social policy. I. Under this heading is reproduced the opening address given by Professor Gunnar Myrdal at a conference in London in 1953 arranged by The British Sociological Association. The paper has been published in The British Journal of Sociology (September 1953).

In the first section that is reproduced in this number the author gives a historical sketch in which he points out, among other things, that the sociologists have received many more impulses from the efforts to improve society than from sheer curiosity in regard to the functions of society. Social policy has been the primary factor, social theories the secondary.

The writer goes on to describe the functions of sociological research workers in a democratic community, these functions being viewed in relation to the functions of politicians and newspapermen. P. 63.

Marriages by dispensation and divorces. In an investigation undertaken by Allmänna Barnhuset (The General Orphanage) into marriages in which one of the contracting parties has not reached legal age (for men 21 years and for women 18 years), and for which dispensation has been granted by His Majesty The King, it is established that the frequency of divorce in respect of these so-called marriages by dispensation is far in excess of the frequency ratio in the case of the most common ages for marriage. The inquiry relates to divorces during the period 1945—50 among marriages contracted in the year 1945. Those marriages in which the woman was under 18 years of age at the date of the marriage in 1945 show the highest frequency of divorce (12,3 % dissolved marriages during the period 1945—50). Next come marriages in which the husband was under 20 years of age (9,9 %). The frequency of divorce is lowest in those marriages entered into when the woman was between 25 and 30 years of age and the man between 30 and 35 (1,7 %). In those cases in which either the man was under 20 or the woman under 18 when the marriage was contracted the frequency of divorce was 10,8 %. P. 76.

The West German Republic and juvenile delinquents. Gerhard Simson, LL. D., sketches in this article the background to the *Jugendgerichtsgesetz* that was issued in August 1953 in the German Federal Republic. This Law, which is analysed by the author, is described as a compromise between modern methods and earlier principles — a fact that becomes particularly striking in regard to the age groups affected. Like its two predecessors, the Weimar Laws and those

of the Hitler period, the new German Law applies in principle only to young people between the ages of 14 and 17. P. 88.

Government expenditure for social purposes in 1954/55 is estimated according to this year's Budget Bill, compared with the corresponding expenditure in the Budget for the fiscal year 1953/54, to increase by Kr. 194 million, of which Kr. 182 million (an 8,3 per cent increase) goes to the Ministry for Social Affairs and Kr. 12 million (4,1 per cent) to the Ministry of the Interior. P. 101.

The cost-of-living index for December 1953 remained unchanged in the 1935 series, excluding direct taxes and social benefits, at 212 (the same as in September 1953). In the 1914 series the corresponding figure was 327 in December (328 in September 1953). The index including direct taxes and social benefits fell in the 1935 series to 224 in December 1953 (from 226 in September) and in the 1914 series to 350 (from 352 in September). P. 103.

The Social Welfare Board's general consumer price index (1935 = 100) went down from 224,1 in November to 223,9 in December 1953. P. 111.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 2

INDEX

	Page
Théorie sociale et politique sociale. I. Par le professeur *Gunnar Myrdal* . .	63
Mariages contractés avec licence et divorces	76
La République d'Allemagne occidentale et les jeunes délinquants. Par le docteur en droit *Gerhard Simson*	88
Courtes notices:	
Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport du Comité d'étude de l'assurance sociale touchant l'assurance-maternité, etc.	92
Nouvelle taxe de rémunération adoptée par la Délégation de la taxe de la Fédération suédoise du Personnel de la Protection sociale	95
La Septième Conférence internationale pour le Travail social	96
Les conférences de travaux pratiques des Nations Unies en 1954	96
L'évolution des salaires de 1939 à 1952	97

Aperçus périodiques

Répertoire	98
L'Assistance publique en 1952	98
Dépenses de l'Etat pour les œuvres sociales en 1954/55	101
L'indice du coût de la vie pour décembre 1953	103
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. pour décembre 1953	111
Emploi et chômage	113
Bibliographie	120
Comptes rendus de livres	126

Résumé

Théorie sociale et politique sociale. I. Sous ce titre est reproduit dans l'article le discours d'ouverture prononcé par le professeur Gunnar Myrdal à une conférence organisée à Londres en 1953 par The British Sociological Association. Le discours a été publié dans The British Journal of Sociology (septembre 1953).

Dans la première partie reproduite dans ce numéro du Bulletin, l'auteur trace une esquisse historique dans laquelle il fait observer, entre autre, que les sciences sociales ont reçu un bien plus grand nombre d'impulsions du désir d'améliorer la société que d'une pure curiosité touchant les fonctions de celle-ci. La politique sociale a

été la préoccupation première, les théories sociales la préoccupation secondaire.

L'auteur décrit ensuite la fonction des sociologues dans une société démocratique, considérée en relation avec la fonction des politiciens et des journalistes. P. 63.

Mariages contractés avec licence et divorces. D'une enquête effectuée par la Fondation Allmänna barnhuset sur des mariages où l'un des contractants n'avait pas atteint l'âge fixé par la loi (21 ans pour les hommes et 18 ans pour les femmes) et pour lesquels une dispense avait été obtenue du Gouvernement, il ressort que la fréquence des divorces dans ces mariages dépasse sensiblement la fréquence observée dans les mariages contractés dans les âges les plus habituels. L'enquête porte sur les divorces prononcés pendant les années 1945—50 de mariages contractés durant l'année 1945. Les mariages où les femmes avaient moins de 18 ans à la date du mariage, en 1945, montraient la plus haute fréquence des divorces (12,3 % de mariages dissous durant les années 1945—50). Viennent ensuite les mariages contractés dans lesquels l'homme avait moins de 20 ans (fréquence des divorces: 9,9 %). La fréquence des divorces la plus faible est notée dans les mariages conclus quand la femme était âgée de 25 à 30 ans et l'homme de 30 à 35 ans (1,7 %). Lorsqu'au moment du mariage, ou bien l'homme avait moins de 20 ans, ou bien la femme moins de 18 ans, la fréquence des divorces était de 10,8 %. P. 76.

La République d'Allemagne occidentale et les jeunes délinquants. Le docteur en droit Gerhard Simson décrit dans l'article les fondements du Jugendgerichtsgesetz promulgué en août 1953 dans la République fédérale allemande. La loi, qu'analyse l'auteur, est caractérisée comme étant un compromis entre des méthodes modernes et des principes plus anciens, ce qui est particulièrement sensible en ce qui concerne les catégories d'âge touchées par la loi. De même que les deux lois qui l'ont précédée, celle du temps de Weimar et celle du temps d'Hitler, la nouvelle loi allemande ne s'applique en principe qu'aux jeunes gens de 14 à 17 ans. P. 88.

Les dépenses de l'Etat pour les œuvres sociales en 1954/55 sont calculées, d'après le projet de budget soumis cette année et par comparaison avec les chiffres correspondants du budget de 1953/54, être en augmentation de 194 millions de couronnes, dont 182 millions de couronnes (augmentation de 8,3 %) affectés au ministère des Affaires sociales et 12 millions de couronnes (4,1 %) affectés au ministère de l'Intérieur. P. 101.

L'indice du coût de la vie pour décembre 1953 sur la base 100 en 1935, calculé sans les impôts directs et les prestations sociales, est demeuré inchangé à 212 (même indice qu'en septembre 1953). L'indice sur la base 100 en 1914 était 327 en décembre (328 en septembre 1953). L'indice calculé avec les impôts directs et les prestations sociales était tombé à 224 en décembre 1953 (de 226 en septembre) dans la série de 1935 et dans celle de 1914 à 350 (de 352 en septembre). P. 103.

L'indice général des prix de consommation de la D. G. P. S. (1935 = 100) est tombé de 224,1 en novembre à 223,9 en décembre 1953. P. 111.

Litteraturöversikt

(11 december 1953—10 januari 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

GROSS, N. & MASON, W. S. Some methodological problems of eight-hour interviews. The American journal of sociology nov. 1953.

LUNDBERG, B. Det internationella sociala samarbetet. Arbetsmarknaden 1953, nr 12.

SPENGLER, J. J. Changes in income distribution and social stratification: a note. The American journal of sociology nov. 1953.

STJERNQUIST, P. Paralleller mellan medling i internationella tvister och medling i arbetstvister. [Anm. av E. Jackson: »Meeting of minds, a way to peace through mediation.»] Statsvetenskaplig tidskrift 1953, nr 5.

STRAND, S. G. Internationella arbetsorganisationen efter kriget. Fackföreningsrörelsen 1953, nr 51/52.

SZABO, D. L'étude de la société urbaine. Synthèse de recherches. Bulletin de l'institut de recherches économiques et sociales 1953, nr 7.

The 36th session of the International labour conference, Geneva, June 1953. International labour review dec. 1953.

Sverige

BJÖRKBOM, C. De vetenskapliga tidskrifternas problem. Svensk tidskrift 1953, nr 10.

GOLAND, E. Industrin som miljöskapare. Skogsindustriarbetaren 1953, nr 21.

HEDBERG, A. Familjesparande sedan 47 år! Kooperatören 1953, nr 23.

HERZ, U. Samhällsekonomien i skolundervisningen. [Anmälan.] Ekonomisk revy 1953, nr 5.

KINBERG, O. Kritiska reflexioner över promemoria angående åtgärder för att minska väntetiderna vid sinnesundersökningar i brottmål (SOU 1953: 21). Sv. läkartidningen 1953, nr 51.

LINDGREN, G. Det ekonomiska livets sju ägarformer. Kooperatören 1953, nr 21/22.

SAMBERGS, Å. & PETRINI, F. Undersökningar av lantbrukarnas ekonomiska beteende. Lantbruksakademiens tidskrift 1953, nr 5.

Beskattningsfrågor, aktualiserade av sjukförsäkringsreformen. Sv. sjukkasse-tidning 1953, nr 12.

Inkomstfördelningen i Göteborg 1952. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1953, nr 4.

Amerikas förenta stater

BARRON, M. L. Minority group characteristics of the aged in American society. Journal of gerontology 1953, nr 4.

Danmark

Indkomstudjævning. Arbejderen 1953, nr 24.

Finland

RYTKÖLÄ, O. Ändring av tjänstestadgor och tjänsteinnehavares förvärvade rättigheter. Finsk kommunaltidskrift 1953, nr 9.

Schweiz

POINTET, P. J. La protection de l'inventeur employé. Journal des associations patronales 1953, nr 52.

Storbritannien

KIRKALDY, H. S. Industrial relations in Great Britain. International labour review dec. 1953.

Arbetarskydd

The development of labour legislation on young workers in certain industrialised countries. International labour review dec. 1953.

Finland

SAARINEN, O. Om grunderna för olycksfallsskyddsarbetet. Industritidningen 1953, nr 10.

Skyddande arbetsdräkt och klädsam mössa. Industritidningen 1953, nr 10.

100 olycksfallsanmälningar per dag. Industritidningen 1953, nr 10.

Tyskland

GLIWITZKY, W. Jugendarbeitsschutz im Lichte der hessischen Fragebogenaktion. Bundesarbeitsblatt 1953, nr 19.

Arbetslön och arbetstid

BUQUET, L. L'intégration européenne et les salaires. Les cahiers du musée social 1953, nr 4.

DANIELSEN, R. Lönnssystemer og produktivitet. Sosialt arbeid 1953, nr 9/10.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Payment by results in the building industry in Eastern Europe. International labour review dec. 1953.

Sverige

KELLGREN, N. Arbetstidsfrågan. Humanitet 1953, nr 12.

LAGERSTRÖM, N. SAF är mot statistiskt dubbelarbete. Arbetsgivaren 1953, nr 3.

NILSTEIN, A. Sjukförsäkringen och sjuklönerna i avtalen. Handelstjänstemannen 1953, nr 10/12.

PRYDZ, P. Kortare arbetstid eller löneökning? Metallarbetaren 1953, nr 49.

Söndagsarbetet. Industria 1953, nr 12.

Danmark

Arbejdstidsspörgsmålet. Arbejderen 1953, nr 24.

Finland

LAURILA, E. H. On the determination of fluctuations in the wage and salary level. Economic review 1953, nr 4.

Norge

AHLSEN, E. Hva går arbeidsvurdering ut på? Fri fagbevegelse 1953, nr 12.

Storbritannien

Engelsk lönnsbevegelse. Arbeidsgiveren (Norge) 1953, nr 25.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Sverige

ANCKER, B. D. A. A. Personalbrist på sjukhus. Sjukhuset 1953, nr 10.

BONOW, M. Full sysselsättning — med eller utan inflation. Vi 1953, nr 51/52.

ERICSSON, ROLAND. Arbetsvård för partiellt arbetsföra. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 6.

FRIDLUND, S. Sysselsättningen inom byggnadsverksamheten. Arbetsmarknaden 1953, nr 12.

JONSSON, SIGFRID. Kommunerna och de partiellt arbetsföra. Landskommunernas tidskrift 1953, nr 12.

WESTMAN, K. Arbetsmarknadssynpunkter på reningsverksanläggningar för avloppsvatten. Hygienisk revy 1953, nr 10.

Sysselsättningen i byggnadsindustrien. Byggnadsarbetaren 1953, nr 12.

Danmark

Kampen mot arbeidsmonopoliseringen. Arbeidsgiveren (Norge) 1953, nr 26.

Storbritannien

Young persons entering employment. Ministry of labour gazette 1953, nr 12.

Tyskland

ALLWOOD, M. S. Arbetarstammen i Tysklands Medelstad. Affärsekonomi 1953, nr 18.

ANTON, W. Die Umsätze der Unternehmungen. Ergebnisse der Arbeitsstättenzählung vom 13. September 1950. Wirtschaft und Statistik 1953, nr 12.

PETZ, R. Arbeitsmarktpolitik. Bundesarbeitsblatt 1953, nr 23.

Employment in the Federal republic of Germany. Industry and labour 15 dec. 1953.

Befolkningsfrågor

BYTTNER, A. Kris i befolkningsläran? Samtid och framtid 1953, nr 10.

FAGRELL, G. Sjukdomar och överbefolkning. Metallarbetaren 1953, nr 49.

Sverige

ALDÉN, T. Abortfrekvensen och de abortsökande kvinnorna. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 5.

— Synpunkter på den abortprofylaktiska verksamheten. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 6.

HOLM. P. Kan man göra lokala befolkningsprognoser? Plan 1953, nr 5.

QUENSEL, C. E. & GENELL, S. Ha de illegala aborterna minskat under de senare åren? Kommentarer till abortbetänkandet (SOU 1953: 29). Sv. läkartidningen 1953, nr 52.

SJÖVALL, ELISABET. Abortutredningens betänkande. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1953, nr 6.

SJÖVALL, TH. Legal abort och familjerådgivning. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1953, nr 6.

Befolkningsförhållanden och befolkningsförändringar i Göteborgsregionen under 1940-talet. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1953, nr 2.

Demografiska förhållanden i kommungrupper med olika näringsstruktur inom Göteborgsregionen. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1953, nr 3.

Göteborgs inrikes omflyttning 1951. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1953, nr 4.

Danmark

MALMROTH, ELSA. Adoptionsinstitutet. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 5.

Schweiz

RYSER, W. & IMBODEN, A. Die Bevölkerungsentwicklung im schweizerischen Berggebiet seit hundert Jahren. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1953, nr 6.

Tyskland

HORSTMANN, K. Zur bevölkerungspolitischen Lage in der Bundesrepublik Deutschland. Wirtschaft und Statistik 1953, nr 12.

HORSTMANN, K. & HAGE, F. Vorausberechnung der Bevölkerung in der Bundesrepublik Deutschland bis zum Jahre 1972. Wirtschaft und Statistik 1953, nr 12.

Österrike

Wirtschaftliche Aspekte der österreichischen Bevölkerungsentwicklung. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1953, nr 11 (Beilage 23).

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

H[ENNERMARK], G. Bostadssökande som sakna egen bostad. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1953, nr 4.

MALMBORG, R. AF. Den nya given i bostadsbyggandet. Arbetsmarknaden 1953, nr 12.

RÖNNMARK, L. För dyra bostäder? Balans 1953, nr 5.

SANDBLOM, P. G. Synpunkter på genomförandet av vatten- och avloppsföretag. Kommunalteknisk tidskrift 1953, nr 6.

WERNSTEDT, S. Byggnadsregleringen och bostadsbyggandet. De beslutade lättnaderna och en återblick på utvecklingen. Från departement och nämnder 1953, nr 24.

De lungsjukas familje- och bostadsförhållanden i Göteborg år 1951. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1953, nr 1.

Lägenhetsinnehavare och lägenhetsefterfrågan i olika bebyggelseområden i Göteborg. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1953, nr 2.

Tillämpningen av behovsprövningen. Sv. fastighetstidning 1953, nr 24.

Storbritannien

CASSEL, L. Operation Räddning. [Engelska bostadspolitiken.] Balans 1953, nr 5.

WITTROCK, J. Bostadssituationen i Storbritannien. Byggnadsvärlden 1954, nr 1.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

IVRE, K. D. Medlemsomflyttningen inom LO. Skogsindustriarbetaren 1953, nr 25/26.

KRISTERSSON, H. Vad har arbetsmarknadens organisationer betytt? Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1953, nr 12.

Statstjänstemännens förhandlingsrätt. SR och civildepartementets PM. Sv. trafiktidning 1953, nr 50.

Nederländerna

EVJE, T. Organisasjoner, lönnspolitikk og arbeidstvister i Nederland. Sosialt arbeid 1953, nr 9/10.

Schweiz

KOCIK, A. Fackliga problem i Schweiz. Fackföreningsrörelsen 1953, nr 50.

Tjeckoslovakien

Les conditions sociales derrière le rideau de fer. L'interdiction de la grève en Tchécoslovaquie. Journal des associations patronales 1953, nr 51.

Tyskland

Fackföreningsrörelsens kris. Industrias pm 1953, nr 12.

Hälso- och sjukvård

HIRSCH, C. Frågor om polio. Sv. vanföretidskrift 1953, nr 10.

LÉPINE, P. Les maladies à virus. Les cahiers du musée social 1953, nr 4.

Sverige

ANDERBJÖRK, L. Provinsialläkaryrket — ett sjunkande skepp? Sv. läkartidningen 1953, nr 52.

BESKOW, B. Barn som skådespelare. Sv. läkartidningen 1953, nr 52.

DAHLMAN, E. En provinsialläkares bekymmer. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 9.

JOHANSSON, H. Redogörelse för vattenbeskaffenheten i Stockholms skärgård. Hygienisk revy 1953, nr 10.

MOLANDER, M. E. Driftsekonomiska synpunkter vid planläggningen av sjukhus. Sjukhuset 1953, nr 10.

PETRELIUS, B. Ekonomiska synpunkter på vattenföroreningsfrågan. Hygienisk revy 1953, nr 10.

SOOP, E. Befolkningsutvecklingen och vårdplatsbehovet för kroniker- och sinnessjukvård. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 6.

— Den slutna sjukvårdens utbyggnad till år 1955. Sveriges landstings tidskrift 1953, nr 6.

STEITER, E. Kvalificerad läkarutbildning — differentierad sjukvård — lägre sjukvårdskostnader. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 9.

WADSTEN, H. Kommunala planer för rening av avloppsvatten i Stockholms län. Hygienisk revy 1953, nr 10.

VIKLUND, K. G. Sjukvården i ett brytningsskede. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 9.

WOLLARZ, E. & LINDBERG, S. Mjölkkontroll. Hygienisk revy 1953, nr 10.

WRANNE, N. Behovet av hälsovårdscentraler. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 9.

Amerikas förenta stater

BECKER, H. S. Becoming a marihuana user. The American journal of sociology nov. 1953.

Finland

NORO, L. Hälsans ekonomi. [Redogörelse för en undersökning av M. Kaila.] Industritidningen 1953, nr 10.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

Sverige

ERICSSON, ALGOT. Jordbruksekonomisk undersökning. Redogörelse för bokföringsåret 1951/52. Lantbrukstidskrift för Dalarna 1953, nr 5.

HJELM, L. Lantbrukets lönsamhetsutveckling under efterkrigstiden. Lantbruksakademiens tidskrift 1953, nr 5.

LEBERT, H. Produktionen och förbrukningen av jordbruksprodukter 1952/53. Jordbruksekonomiska meddelanden 1953, nr 11.

SJÖBORG, E. Samarbetet mellan hushållningssällskapen och den ekonomiska föreningsrörelsen. Hushållningssällskapens tidskrift 1953, nr 8.

Amerikas förenta stater

SÄKK, K. Amerikanska jordbruksproblem. Ekonomisk revy 1953, nr 5.

Kooperation

Schweiz

BLANC, CHS. Genossenschaftsprobleme. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1953, nr 50.

Sovjetunionen

SCHISCHKIN, M. Rysk kooperation före 1917. Kooperatören 1953, nr 21/22.

Nykterhetsfrågan

GOPLEN, A. Alkoholfrågan som sociologiskt problem. Tirfing 1953, nr 3/4.

KAILA, M. Alkoholismen — en sjukdom? Alkoholpolitik 1953, nr 4.

WIKLUND, D. Case-work vid behandling av alkoholmissbrukare. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1953, nr 10.

Sverige

BJERVER, K. 1949 års trafiknykterhetsutrednings betänkande från medicinsk-fysiologisk synpunkt. Tidskrift för systembolagen 1953, nr 12.

JOHANSSON, HILDING. Varför har nykterhetsrörelsen gått tillbaka? Tirfing 1953, nr 5.

LARSSON, MARTIN. Halvhjärtad nykterhetspolitik. Restauratören 1953, nr 25.

LINDELL, I. Det nya trafiknykterhetsförslaget. Tirfing 1953, nr 3/4.

MEHR, HJ. Till Livrustkammaren med motboken. Sv. hotellrevy 1953, nr 12.

MEIDNER, R. Efter motboken. Ett kommittéförslag till en statlig upplysningskampanj mot befarad ökning av spritmissbruket. Tidskrift för systembolagen 1953, nr 12.

NELKER, G. Några statistiska kommentarer till nykterhetsrörelsens medlemsutveckling efter 1920. Tirfing 1953, nr 5.

WIKLUND, D. Alkoholism — en sjukdom. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1953, nr 9.

Finland

IMMONEN, E. J. Avståndet till alkoholbutikerna och kommunikationerna såsom alkoholpolitiska faktorer. Alkoholpolitik 1953, nr 4.

KOURA, E. Alkoholpolitiken i vårt land föremål för en opinionsundersökning. Alkoholpolitik 1953, nr 4.

OKSALA, E. Ungdomens alkoholbruk. Alkoholpolitik 1953, nr 4.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

PRAIS, S. J. The estimation of equivalent-adult scales from family budgets. The economic journal dec. 1953.

Huvudlinjerna för beräkningen av en ny partiprisindex. Statistiska översikter 1953, nr 11.

Sverige

AIZSILNIEKS, A. P. Prisindextal och handelsmarginalen. Kooperatören 1953, nr 23.

JOHANSSON, ALBIN. Spannmålspriser och brödpriser från 1930 till 1953. Kooperatören 1953, nr 23.

LARSSON, FOLKE. Konsumentprisindex. [Anmälan av: SOU 1953: 23.] Statsvetenskaplig tidskrift 1953, nr 5.

MOBERG, S. Dyrortsproblemet ur statistisk synpunkt. Statsvetenskaplig tidskrift 1953, nr 5.

PERSSON, JOEL. Handelns kostnader. Kooperatören 1953, nr 23.

SUNDBOM, I. Regleringsekonomin och prisbildningen. (Med diskussion.) Nationalekonomiska föreningens förhandlingar 1953, nr 5.

ÖBERG, C. Indexserierna och verkligheten. Finanstidningen 1953, nr 49/50.

Schweiz

Schweizer Familienbudgets 1952. Schweiz. Konsum-Verein 1953, nr 50.

Socialförsäkring

BODMER, LAURA. Relations between social security institutions and members of the medical profession. Bulletin of the international social security association 1953, nr 6/7.

MELAS, R. Die Berücksichtigung des Familienfaktors bei der Feststellung der Sozialversicherungsleistungen. Bulletin der internationalen Vereinigung für soziale Sicherheit 1953, nr 8/9.

Sverige

BJÖRKMAN, S. Personförsäkring inom högre åldersgrupper. Social-medicinsk tidskrift 1953, nr 9.

FAUGERT, R. Intressant utredning kartlägger sjukförsäkringsreformens andra etapp. Arbetarskyddet 1953, nr 10.

LARSSON, LENNART. Några skattefrågor i samband med sjukförsäkringsreformen. Arbetarskyddet 1953, nr 10.

ÅSTRÖM, L.-Å. Allmän moderskapsförsäkring. Från departement och nämnder 1953, nr 24.

— Bättre hjälp åt barnaföderskorna. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 6.

Det administrativa handhavandet av yrkesskadeförsäkringen samt tillsynen över sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Sv. sjukkasse-tidning 1953, nr 12.

Beslut om rikets indelning i lokalsjukkasseområden. Folkpensioneringen 1953, nr 9.

Förhöjd pension till vissa änkor. Tidskrift för Göteborgs stads tjänstemän 1953, nr 10.

Pensionsstyrelsen framlägger förslag om höjda blindtillägg m. m. samt om införande av hjälp- och vårdtillägg. Folkpensioneringen 1953, nr 9.

Amerikas förenta stater

INGMAN, N.-E. Om ersättandet av arbetsolycksfall i Förenta staterna. Nordisk försäkringstidskrift 1954, nr 1.

Belgien

MALFLIET, E. Aspects économiques de l'assurance sociale. Revue de travail 1953, nr 11.

Tyskland

70 Jahre Sozialversicherungsrecht. Bundesarbeitsblatt 1953, nr 24.

Socialvård

ALMQVIST, MARJA. Kan amerikanska arbetsmetoder användas i skandinavisk socialvård. Sosialt arbeid 1953, nr 9/10.

TUCKMAN, J. & LORGE, I. »When aging begins» and stereotypes about aging. Journal of gerontology 1953, nr 4.
— When does old age begin and a worker become old? Journal of gerontology 1953, nr 4.

Sverige

BOLIN, L. Ungdomsvårdsskolorna upprustas. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 5.
BUTLER, P. De gamlas vård och sysselsättning. Vårt röda kors 1953, nr 6.
ELLWYN, CHRISTINA. Frivilliga övervakare — ett nytt initiativ. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 5.
ERIKSSON, TORSTEN. Vårdorganisation för förvarade och internerade. Från departement och nämnder 1953, nr 21.
GRÖNQVIST, T. Några drag ur mödrahjälpsansökningarna. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 6.
GULLBERG, K. G. Läkarna och socialvården. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 6.
HOLMSTEDT, G. Fattigvårdens utveckling under de senaste decennierna. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 6.
HÖJER, K. J. Mödrahjälpen på avskrivning? Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 6.
KARLSSON, TORSTEN. Hemtjänst — en form av åldringsvård. Politisk tidskrift 1953, nr 12.
KIHLBLOM, BIRGIT. Daghem och familjedaghem — en jämförande psykologisk undersökning. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 5.
KINELL, E. Att vara övervakare. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 6.
LINDKVIST, Å. E. Öjebyns ålderdomshem i Piteå landskommun. Sv. socialvårds tidning 1953, nr 12.
SÖDERQVIST, B. Förslag angående statsbidrag till undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna. Sveriges landstings tidskrift 1953, nr 6.
UNELL, M. Till frågan om avgifter på daghem och barnhem. Sv. socialvårds tidning 1953, nr 12.
Angående bostadskostnad å ålderdomshem. Folkpensioneringen 1953, nr 9.
Ny ersättningstaxa antagen av Svenska socialvårdsförbundets taxedelegation. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1953, nr 6.

Belgien

CORIN, GENEVIÈVE. Une profession féminine: l'assistante sociale. Bulletin de l'institut de recherches économiques et sociales 1953, nr 7.

Canada

MORGAN, J. S. Social welfare in Canada. Social service dec. 1953/febr. 1954.

Danmark

AURELL, T. Gå eländet rakt på livet. Kofoedskolan, dansk privatmans skapelse. Vi 1953, nr 50.
Offentlig forsorg og social forsikring 1951/52. Statistiske efterretninger 1953, nr 77.

Norge

KJELDSEN, AASTA & STORSTEEN, E. Hjemmehjelp for gamle. Sosialt arbeid 1953, nr 9/10.
ØKSNES, K. J. Ny lov om barnevern i Norge. Barnavård och ungdomsskydd 1953, nr 5.

Spanien

MOHR, T. Sosial hjelp i Spania. Kommunalt sosialt tidsskrift 1953, nr 12.

Storbritannien

WATKINSON, H. Employment of older people. Social service dec. 1953/febr. 1954.

Tyskland

Das Sozialgerichtsgesetz. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1953, nr 12.

Statistisk teori

MOSER, C. A. & STUART, A. An experimental study of quota sampling. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1953, nr 4.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

BERGENDAL, R. Reformförslag angående den juridiska utbildningen. Sv. juristtidning 1953, nr 10.
FORSELL, E. Enhetsskolan växer fram. (Anmälan. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1953 nr 9.
LARSSON, ELSA. Yrkesutbildningen för jordbrukets anställda. Hushållningssällskapens tidskrift 1953, nr 8.
Stipendier eller studielån? Svensk tidskrift 1953, nr 10.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

DANMARK. Det statistiske departement.
Statistisk årbog. Årg. 58 (1953). Khvn 1953.
Den ENLIGE MODER. Betænkning afg. af en af Danske kvinders nationalråd og Dansk kvindesamfund nedsat kommission. Khvn 1953. (Nyt socialt bibliotek.)

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1953.
22. Försäkringsväsendet.
A. 58. Berättelse angående försäkringsbolagens verksamhet under år 1952.

FINLAND. Andelskassornas centralförbund.
Andelskassornas i Finland driftstatistik. 44 (1952). Hki 1953.

FRANKRIKE. Ministère du travail et de la sécurité sociale.
Rapport sur l'application de la législation de sécurité sociale. (Statistique du 1er janv. 1951 au 31 déc. 1952.) Paris 1953.

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic affairs.
A study of trade between Asia and Europe. Geneva 1953. (Publ. 1953. 2. F. 3.)

FÖRTECKNING över statliga utredningar 1904—1945. Utg. av Riksdagsbiblioteket. Norrköping 1953.

GEIJER, E. Översikt över aktuella skattenyheter. Bil. till Svenska handelsbankens Index. Sthlm 1953.

GÖTEBORG. Statistiska byrån.
Statistisk årsbok. Årg. 53 (1953). Gbg 1953.

HELLNER, KERSTIN. De landsflyktiga och Sverige. Sthlm 1952. (Studentföreningen Verdandis småskrifter. 524.)

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Ser. A. Sthlm 1953.
24. Konjunkturläget hösten 1953.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1953.
137. Alkoholstatistikk 1951—52.
143. Nasjonalregnskap 1900—1929.
144. Statistisk årbok. 1953.
145. Folketellingen 1. des. 1950. H. 1. Folkemengde og areal i de ymse administrative inndelinger av landet. Hussamlinger i herredene.
149. Norges fiskerier 1951.

— Statens pensjonskasse, Den norske enkekasse og Pensjonstrygden for statens arbeidere.
Årsberetning for 1952. Oslo 1953.

PETERSEN, KAARE. De tyske erstatningsbetalinger. Bergen 1953. (Sak og samfunn. Utg. av Chr. Michelsens institutt for videnskap og åndsfrihet.)

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.
Årsbok 1953. Sthlm 1953.

SANDBLAD, H. Våra alkoholistanstalter. Gbg 1953. (Göteborgs handels- och sjöfarts-tidning.)

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistisches Jahrbuch. Jahrg. 61 (1952). Bern 1953.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1953. Sthlm 1953.
34. Beskattningen av motorfordonstrafiken. Betänkande avg. [d. 4 nov. 1953] av 1951 års utredning. (Fi.)
35. Badvatten. Bedömning, rening och skydd. Betänkande avg. [d. 18 nov. 1953] av Statens folkbadsutredning. (I.)
36. Ökad examination av tandläkare. Betänkande avg. [d. 30 nov. 1953] av 1951 års tandläkarkommitté. (E.)

STORBRITANNIEN. Board of trade.
The commonwealth and the sterling area. Statistical abstract. 73 (1949—52). Lond. 1953.

— Ministry of health.
Report. 1952. P. 2. On the state of the public health. Lond. 1953.

— National advisory committee on the employment of older men and women.
Report. 1. Lond. 1953.

SVENSK IDROTT. En ekonomisk, historisk och sociologisk undersökning utförd på uppdrag av Sveriges riksidrottsförbund med anledning av dess 50-årsjubileum. Red. *Sten Svensson*. Malmö 1953.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1953.
Finanser.
Kommunernas finanser år 1951. Av Statistiska centralbyrån. 2. Egentliga landskommuner, municipalsamhällen, sammanfattning.
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen år 1950. (Statistiska centralbyrån.)
Försäkringsväsen.
Olycksfall i arbete år 1950. Av Riksförsäkringsanstalten.
Inkomst och förmögenhet.
Företagens intäkter, kostnader och vinster år 1951. (Statistiska centralbyrån.)
Järnvägar.
Statens järnvägar år 1952. Av Järnvägsstyrelsen.
Skogshushållning.
Skogsstatistisk årsbok. 1951. (Skogsstyrelsen.)

WOYTINSKY, W. S., and associates.
Employment and wages in the United States. New York 1953.

ÅRHUS. Kommunens statistiske kontor.
Statistisk årbok. Årg. 8 (1953). Aarhus 1953.

Nytillkommen tidskrift

Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå. Årg. 1 (1953). Gbg.

Till socialstyrelsen remitterade betänkanden

I stencil

Betänkande med förslag ang. försöksverksamhet med spritutskänkning utan samband med måltid avgivet den 18 dec. 1953. Sthlm 1953. (Fi). Remisstid 15 jan.

Utredning med förslag rörande utformning av läkemedelsreformen. [Avg. d. 21 dec. 1953.] Sthlm [1953]. (S). Remisstid 27 jan.

Recensioner

Pfannenstill, Bertil: Sociologisk undersökning av Augustenborgsområdet i Malmö. Malmö: Malmö kommunala bostadsaktiebolag. 1953. 94 sid. Kr 8,00.

Undersökningar som har inriktats på att ge underlag för planering av bostäder och bostadsområden har i huvudsak sökt sig fram på fyra olika vägar.

I hopp om att nå fram till planer, som motsvarar »behoven» hos olika grupper av hushåll, har man frågat olika urval av boende om deras önskemål i fråga om en rad egenskaper hos bostaden och dess omgivningar. Vanligen har man inte kunnat vända sig till dem som i framtiden skall bo i de bostäder man planerar, utan man har fått nöja sig med ett urval av boende i allmänhet eller sådana som flyttat in i liknande bostäder ev. i ett liknande område. Men svaren på sådana frågor är, har det påpekats, i hög grad bestämda av de tillfrågades begränsade erfarenhet och överblick. De duger inte att utan vidare läggas till grund för ett planeringsprogram.

I en del undersökningar har man nöjt sig med att försöka få reda på vilka egenskaper hos bostaden och dess omgivning som uppfattas som särskilt värdefulla resp. som brister och irritationsanledningar. På olika sätt har man också försökt mäta och inbördes gradera den vikt som tillmäts standarden på olika punkter. Även här har man anledning räkna med att en del boende är omedvetna om en del möjligheter till effektivering och andra förbättringar både i fråga om bostaden, dess utrustning och omgivning och i fråga om sättet att utnyttja dessa förutsättningar. Avsikten har därför i regel inte varit att använda dessa uppgifter direkt för ett program utan snarare att utnyttja dem som fingervisningar om på vilka punkter det finns anledning att söka efter nya lösningar vid framtida planering. — Undersökningsobjekten väljs därför rimligen bland sådana bostäder och bostadsområden som man har anledning tro fungerar särskilt väl.

För att bättre kunna belysa den konkreta innebörden för de boende av skilda planlösnings- och utrustningselement har man vidare gjort mer eller mindre intensiva undersökningar av boendets vanemönster inom olika hushållstyper och lägenhetstyper. De har framför allt tagit sikte på hushållsarbete, måltider och sömn men även kontakt med grannar och andra.

Slutligen har man med hjälp av ingående arbetsstudier kunnat jämföra olika planlösnings- och utrustningsalternativ med hänsyn till tids- och arbetsåtgång i olika avsnitt av hushållsarbetet.

På uppdrag av Malmö kommunala bostadsaktiebolag har docent Bertil Pfannenstill vid sociologiska institutionen i Lund utfört en undersökning av Augustenborgsområdet i Malmö. Frågorna i de intervjuer, som utgör undersökningens material, är av de typer, som karakteriserar de båda första och i viss utsträckning den tredje av de nämnda metoderna. Valet av metod, dvs. frågornas utformning, sätts emellertid inte i samband med några klart utformade, praktiskt motiverade frågeställningar. Det framgår visserligen av inledningen att såsom ett huvudsyfte för undersökningen bör betraktas att studera hur planeringsåtgärderna återverkar på människornas inställning till sina grannar och sitt bostadsområde. Men detta syfte fullföljs inte i fortsättningen och torde knappast ha kunnat fullföljas med det material författaren hade tillgång till. En sådan undersökning förutsätter antingen en jämförelse mellan två tidpunkter eller en jämförelse mellan områden, som planerats på olika sätt.

Det rikhaltiga, om än till stor del inbördes orelaterade siffermaterialet saknar emellertid inte intresse, bl. a. därför att det på flera punkter erbjuder paralleller till Edmund Dahlströms undersökning i Hägerstensåsen och Hökmossen i Stockholm. Värdet begränsas å andra sidan av brister såväl i presentation som i analys. Genomgående saknas uppgifter om slumpfelsmarginalerna för de angivna procenttalen och för skillnaden i svarsfördelning mellan olika grupper. Några av författarens slutsatser är otillräckligt underbyggda. På åtskilliga punkter kunde och borde analysen otvivelaktigt ha drivits längre. Slutligen saknar man givetvis det avsnitt, där författaren

skulle ha sammanfattat sina resultat ur synpunkten av deras användbarhet för framtida planering.

Roland von Euler

Simon, Ludvig et al.: De legala aborterna. Stockholm: Gebers, 1953. 144 sid. Kr 9,75.

Tre gynekologer, två psykiatriker och en kurator har för att belysa det svenska abortproblemet utgett en skrift om de legala aborterna; den är författad innan abortutredningen förelåg och bygger delvis på tidigare publicerat material inom fackpressen.

Dr Erik Klintskog redogör för »Abortproblemets utveckling och rättsliga reglering i olika länder». Någon enhetlighet i bedömandet av aborten som brottslig gärning har aldrig förelegat. Den var straffri i Grekland och Rom men straffades med döden av babylonierna och assyrierna. Främst under kristendomens inflytande framväxer en strängare syn på aborten och fortfarande dominerar religiösa åskådningar vid bedömandet av aborterna, inte minst gäller detta fortfarande de katolska länderna.

Ej heller råder någon enhetlig syn på indikationerna för laglig abort. I Rom utfördes tydligen för första gången abort på medicinska indikationer — under 200-talet efter Kristus — för att sedan för hela Västerlandet följas av en månghundraårig period, då aborter betraktades som mord.

De flesta länder medger numer abort på stränga medicinska indikationer, då kvinnans liv eller hälsa utsätts för allvarlig fara om havandeskapet fullföljs. Vid sidan härom börjar allt fler länder beakta ärftliga faktorer. Rent sociala indikationer har varit tillåtna kortare tider efter båda de sista världskrigen i de östeuropeiska länderna men erfarenheterna av desamma — och statens intressen — gjorde att de omigen förbjöds. Då det gäller straffbestämmelserna för utförd abort råder samma bristande överensstämmelse länderna emellan. Social nöd medför strafflindring i det katolska Schweiz t. ex.

Barnafaderns roll för framkallande av en abortönskan beaktas endast i ett fåtal länders strafflagstiftning, en faktor som dr Klintskog ej påpekat, ej heller har han belyst olika länders inställning till födelsekontroll — och hur denna i regel sammanfaller med möjligheterna att få legal abort, dvs. båda förbjuds samtidigt. En värdefull belysning av de problemen kan man hämta i förslaget till ny brottsbalk.

Även förfaringssättet för att erhålla lagligt abort skiljer sig avsevärt i olika länder. Endast ett exempel: i Sverige anser vi att operatören bör delta från början i ärendets bedömning. I Västtyskland är detta förbjudet, där skall han endast effektuera operationen.

Dr Ludvig Simon skriver om »Ovälkommen graviditet». Han poängterar att genom den legala aborten har samhället gett sitt tillstånd till att en ännu ej född mänsklig individ avlivas. Professor Lindberg är inne på en liknande tankegång, då han talar om att abortmentaliteten kan innebära en snedvridning av individens attityd gentemot livet och att denna minskade respekt för livet i vissa fall är nära befryndad med den anda, som tillät utrotandet av människor i gaskamrar. Frånsett att varken kvinnan eller mannen upplever ett foster som en levande varelse förrän mot mitten av graviditeten (i och för sig ett intressant fenomen som även satt spår i lagstiftningen) så är vår tids bristande respekt för individen icke något för den abortsökande och hennes familj karakteristiskt och enastående. Mot bakgrunden av det moderna totala krigets massutrotning av vuxna, friska människor måste man ha klart för sig att följderna härav slår tillbaka och bidrar att öka kvinnornas ansvarsfyllda vända inför framfödande av nytt liv.

Dr Simon försöker göra en gränsdragning mellan rent medicinska och rent sociala indikationer, ett åskådningssätt som bemöts av de två psykiatrikerna, och en gränsdragning, som snedvrider abortdebatten. Han poängterar däremot på ett humant och välgörande sätt den ensamstående kvinnans svårigheter och han understryker vikten av effektiv födelsekontroll, dock med den reservationen att »bruket av preventivmedel utgör människans knep att lura naturen, så att könsdriften kan tillfredsställas utan att den med driften avsedda effekten uppnås».

I korthet går dr Simons uppfattning ut på

att en abortönskan uppkommer endast vid ovälkomna graviditeter och att lösningen därför ligger i att förändra dem till välkomna, främst genom samhälleliga insatser. Anmälaren ställer sig betydligt mer pessimistisk till samhällets möjligheter härvidlag, därtill är de bakom aborterna liggande orsakssammanhangen alltför komplicerade. Enbart alkoholistproblemet, som i många fall skapar en abortsituation, kan exemplifiera hur invecklad och mångsidig en lösning måste vara, som därtill ock skall tillfredsställa enskilda individers och familjers mycket olikartade behov.

Professor Bengt J. Lindbergs kapitel har fått rubriken »Abortfrågan, några rön och synpunkter». Förf. poängterar de själsliga konflikternas betydelse och att en kvinnas abortsituation måste ses i sin helhet som ett medicinskt-psykologiskt problem. Läkarens roll är icke att »övertala» kvinnan att föda utan att ställa en riktig diagnos och sedan handla därefter. Med tanke på abortutredningens förslag, där kuratorerna skall ha huvuduppgifterna på rådgivningsbyråerna och där man ej klart dragit gränslinjerna för deras arbete utan synes vilja ge dem medicinska uppgifter, både vid bedömandet och vid efterbehandlingen (familjerådgivning m. m.) och där läkarna endast skall vara konsulter, är det värdefullt och viktigt att dessa synpunkter från psykiaterhåll beaktas i debatten. Det måste vara ett kvinnornas krav att få ett medicinskt problem behandlat av läkare — abort är och förblir ett medicinskt problem eftersom lagen icke godtar sociala indikationer. Förf. understryker också de möjligheter vi äger att häva ett abortbehov genom sjukhusvård. Med ledning av Göteborgserfarenheter bedömer han risken för självmord och för illegal abort. I intet fall i Göteborg har kvinnan tagit livet av sig då hon erhöll avslag, förf. understryker dock att detta beror på att vid allvarlig självmordsrisk har kvinnan fått sin abort beviljad.

Kurator Malmfors redovisar »Erfarenheter från abortförebyggande verksamhet» (i Solna). Hon påpekar de bristfälliga ekonomiska hjälpresurser man har i det förebyggande arbetet, där i praktiken en kvinna som föder sitt barn får högst 150 kr och den som får abort, ej erhåller någon hjälp. Hon framhåller också det stora behov av eftervård, som föreligger för de aborterande kvinnornas del, ett problem som hittills praktiskt taget ej alls uppmärksammats.

Hon har även utfört en efterundersökning bland kvinnorna. Tyvärr är varken den statistiska, den medicinska eller den psykologiska arbetsmetoden tillräckligt vederhäftig och särskilt när det gäller psykologiska och medicinska värderingar använder hon begrepp och formuleringar, som ej är präglade av den försiktighet och ytterliga omsorg man har rätt att kräva, när detta mycket ömtåliga ämne diskuteras. Hon framsuggererar oluststämningar, som måste anses som skadliga för abortsökande och abortbehövande kvinnor. Hennes slutsatser verkar präglade av ett i förväg bestämt utgångsläge, de stämmer dåligt överens med de resultat som framlagts av kurator Bergwall i Göteborg och kurator Odquist i Malmö (publicerade i abortutredningens betänkande). Dessa två liksom dr Martin Ekblad i en tidigare publicerad uppsats har kommit fram till helt andra slutsatser än kurator Malmfors och deras resultat sammanfaller i stort.

Dr Axel Ingelman-Sundberg har i »Abortlagstiftning och abortfrekvens» sökt besvara frågan om vår moderna abortlagstiftning bidragit till att höja eller sänka den totala abortfrekvensen. Han anser det förra, i strid mot abortutredningen. Sista ordet torde ännu inte vara sagt i detta mycket svårbearbetade ämne, och fråga är om inte denna stridsfråga snedvrider hela abortdebatten och låser motståndarna i oförenliga läger. Enligt abortutredningen skulle de illegala aborterna sjunkit efter lagens tillkomst och vi skulle nu ha en total frekvens på 15 000 aborter årligen. Enligt Ingelman-Sundberg bör den totala frekvensen sättas till 20 000—25 000 årligen. Har abortlagens motståndare rätt, är den enda slutsats man kan dra, att abortsituationen är än allvarligare än lagens förespråkare vill förstå. Samhälleliga insatser behövs alltså i än större omfattning och målet kan ej nås genom en ändring av indikationerna i lagen.

»Abort som psykiatriskt problem» är rubriken på dr Rudolph Schlaugs artikel — bokens värdefullaste. Han lyckas på sexton sidor ge en uttömmande skildring av de psykiatriska, individuella, sociala frågeställningarna, en skildring som är präglad av stor kunnighet och förståelse för hela pro-

blemkomplexet, av human ömsinthet och vidsynthet, samtidigt som han är objektiv och även lyckas framhålla alla de reservationer och invändningar man kan resa mot problemet och den lösning det nu fått. Hans bidrag är sällsynt fritt från de truismer man annars så ofta finner inom abortdebatten.

Han tar upp de sociala indikationerna och poängterar att desamma är en strid om ord, eftersom vid intet sjukdomsfall av vad slag det vara må saknas sociala faktorer av betydelse för utgången av det individuella fallet. Han poängterar liksom Lindberg läkarens ansvar och att det inte är fråga om »övertalning». Kvinnans ambivalens och hennes skuldkänslor under abortsituationen och efter operationen är utomordentligt belysta liksom läkarens betydelsefulla och ansvarstyngda uppgift i detta sammanhang. Han framhåller också att begreppet abortmentalitet, som debatten så gärna rör sig med, var ett faktum långt innan abortlagen tillkom och att de sociala faktorernas medtagande vid den medicinska bedömningen av kvinnan helt ligger i linje med den moderna socialmedicinska synen på hälsa och sjukdom. Han poängterar också den ständiga växelverkan som finns mellan samhällets syn — och reformer — och individens sätt att själv uppleva sina problem och att en mer liberal syn måste återverka på kvinnan och både skärpa hennes krav på samhället och skärpa den sjukdomsbild hon uppvisar.

Dr Erik Klintskog redogör i ett andra kapitel »Abortfrågans utveckling i Sverige» främst för lagstiftningsändringar och för tillgängligt statistiskt material samt för en del huvudsynpunkter i befolkningskommissionens betänkanden och i tidigare abortbetänkanden. Även han laborerar med begreppet »övertala» att föda och uppger att i 50 % av fallen har man lyckats göra detta. Anmälaren skulle vilja säga, att i dessa fall förelåg icke indikationer i lagens mening. Han talar också om att abortfrågan varit aktuell i mer än 30 år i vårt land — minst 70 torde vara det riktiga, då det är från den tidpunkten vi upplevt en ständigt ökande frekvens illegala aborter.

Som helhet utgör boken ett värdefullt bidrag i den debatt som måste föras i denna fråga.

Elisabet Sjövall

Jersild, Arthur T.: Barnpsykologi. Stockholm. Almqvist & Wiksell, 1953. 506 sid. Kr 28.

Det har på senare år utkommit en rad böcker i barnpsykologiska ämnen av mer eller mindre kvalificerade svenska författare, till stor del förträffliga böcker. Och översättningslitteratur på området har heller inte saknats. Man kan måhända fråga sig, om det är mödan värt att nu ge ut ännu ett utländskt arbete i svensk översättning inom denna till synes ganska mättade ämnessfär.

Ett verk av på en gång samma omfattning och samma vetenskapliga klass som Jersilds arbete har vi dock hittills saknat på vårt språk. Att den luckan måste fyllas genom en översättning har nog varit ganska ofrånkomligt, vilka nackdelar det än kan ha att boken inte tar hänsyn till speciellt svenska förhållanden. Det är bara om han skriver på ett världsspråk som engelskan som det kan löna sig för en framstående fackman att lägga ner ett så grundligt arbete på en elementärbok.

Att boken skrivits utifrån amerikanska förhållanden, och att den refererar så gott som uteslutande amerikanska undersökningar, spelar nu inte så stor roll i ett fall som detta. Den elementära utvecklingen under de första levnadsåren är ganska likartad på ömse håll. Och en stor och betydelsefull del av den moderna barnpsykologiska forskningen har utförts just i Amerika.

Jersild är en femtioårs man, sedan 1938 innehavare av en pedagogikprofessur vid det stora Columbiauniversitetet. Hans mest uppmärksammade personliga insats inom forskningen har gällt känslolivets utveckling. Hans nu översatta handbok, som utgavs första gången 1933, har blivit en av de mest lästa och utkommit i två reviderade upplagor. Det är den sista av dessa, från 1947, som legat till grund för översättningen.

Jersilds bok är som nämnt ett vetenskapligt arbete på elementärt plan (den används i vårt land bl. a. vid den grundläggande universitetsundervisningen). Den är populärt hållen — i den meningen att den inte förutsätter några vidlyftiga förkunskaper. Den är däremot inte populär i bemärkelsen lättläst. Den fordrar en viss möda

att läsa (inte minst i den svenska versionen!), men besväret lönar sig, om man vill ha sakliga upplysningar om forskningens rön, presenterade i överskådligt sammanhang och satta i relation till praktiska problem. Boken är en saklig framställning, hållen i en stil som bitvis kan förefalla mycket abstrakt, och den ger inga råd eller uppfostringsprogram. Och ändå är det tydligt, att författaren hela tiden har den praktiska tillämpningen i åtanke — det är meningen att hans läsare skall kunna använda kunskaperna praktiskt, vare sig de har med barn att göra i sitt arbete eller som föräldrar. När han än vidrör företeelser som brukar medföra problem och konflikter — som t. ex. matvägran, trotsbeteende, sexualitet, tecknade serier — så gör han det utan pekpinnar. Han bara redogör, klart och koncist, för vad man funnit genom systematiska iakttagelser och vetenskapliga försök. Slutsatserna får läsaren dra själv, alltefter de speciella omständigheterna i det aktuella fallet.

Om man betraktar Jersilds bok som »barnpsykologi för föräldrar (och likställda!)» — dvs. för föräldrar som föredrar en mera saklig framställning framför en kåserande — så kan den nog ge det väsentliga: förmågan att se utvecklingsprocessen bakom barnets beteende och att åtminstone i någon mån moderera sina egna reaktioner därefter.

Barnpsykologi är ju i hög grad utvecklingspsykologi. Utvecklingen kan och måste studeras efter två linjer: dels på längden (den motoriska utvecklingen, språkutvecklingen, den sociala utvecklingen osv. var för sig — en konstlad men nödvändig indelning), dels på tvären (varje åldersstadium för sig, som helhet). Detta medför alltid svårigheter att disponera barnpsykologiska framställningar, så att varken sambanden mellan eller inom de olika utvecklingsnivåerna försummas. Jersild har valt den för en vetenskaplig framställning kanske naturligaste metoden: att skildra olika sidor hos utvecklingen var för sig och att avstå från att beskriva ett- eller treåringen i helfigur. Rikliga hänvisningar mellan de olika kapitlen sörjer för att inte sammanhanget mellan de olika funktionerna går förlorat i mängden av detaljupplysningar.

Mängden av fakta gör boken användbar också som uppslagsverk, i all synnerhet som här finns den för amerikansk facklitteratur (men tyvärr inte för svensk) vanliga detaljerade innehållsförteckningen jämte sakregister — det sistnämnda koncentrerat på väsentliga hänvisningar.

Översättningen — av fil. dr Carl Ivar Sandström — är redbar, om än något ojämn ur stilistisk synpunkt och här och var oklar i formuleringarna. En bok, som liksom denna överflödar av starkt komprimerade referat av vetenskapliga uppsatser och avhandlingar, erbjuder speciella svårigheter vid en översättning. Skall kontentan av en lång uppsats framläggas i ett par tre satser, som så ofta sker i denna bok, så måste åtskilliga nyanser gå förlorade eller bli förvanskade, och risken är då stor att en översättning skall komma ännu ett stycke från originalet. Så har också skett i en del fall, där man får en rätt otydlig och ibland delvis missvisande uppfattning om försökens innebörd. I något fall, som t. ex. redogörelsen för ett matningsexperiment på sid. 36, har översättaren lyckats helt eliminera poängen i försöket (i detta fall genom att utbyta ett komma i originalet mot en punkt — det skulle ha stått att alla de uppräknade reaktionerna förekom som svar på enbart ljudet från summern).

Men den svenska upplagan har också fördelar gentemot den amerikanska. Bibliografin har flyttats från kapitelsluten och sammanförts i slutet av boken, vilket väl ur flertalet synpunkter är att föredra, då som här alla kapitel har samma författare. Och litteraturreferenserna har fått en betydligt lyckligare utformning i den svenska upplagan: i stället för bara ett nummer som hänvisning till bibliografin, står här ett namn och ett årtal inom parentes, vilket ju utom hänvisning innebär en omedelbar upplysning.

Björn Gustafson

Social teori och socialpolitik. II

Av professor *Gunnar Myrdal*, generalsekreterare för Förenta nationernas ekonomiska Europakommission, Genève

III. **Nya funktioner.** Enligt tankegången i detta föredrag är den oavbrutna ökningen av offentliga, halvoffentliga och privata ingripanden i det sociala livet karakteristiskt för det nya samhälle som gradvis håller på att växa fram. Ett annat kännetecken, som är en följd av det första, är att dessa ingripanden — dvs. socialpolitik i vidaste bemärkelse — inte längre är sporadiska utan mer och mer tar formen av en kontinuerlig verksamhet avsedd att påverka och kontrollera en social process i en viss riktning. Socialpolitiken genomförs allt mindre genom lagbestämmelser, den verkställs alltmer genom en »förvaltning», som sträcker sig över längre tid. Dessa förändringar ställer nya krav på samhällsvetenskaperna. Som jag redan har påpekat kräver man numera att de skall innefatta tillbyggnader av terapi och teknologi av det slag som medicinen och naturvetenskaperna länge har haft.

På denna punkt kanske jag får lov att först hänvisa till nationalekonomin för att förtydliga min framställning. Under två hundra år har ekonomerna haft ett mycket stort inflytande på den ekonomiska politiken, huvudsakligen genom den allmänna akademiska diskussion, vars roll och utomordentliga betydelse jag redan har talat om. En av det första världskrigets omedelbara verkningar var att ett helt system av nya direkta regleringar nödvändiggjordes. Men ekonomer användes vanligen inte för att planera eller handha regleringarna och de skulle inte heller ha varit särskilt lämpade för detta slags ansvar, utbildade som de var i förkrigstidens liberala tradition. Helt bortsett från det faktum, att de saknade erfarenhet av den rent praktiska uppgiften att utforma och sköta ekonomiska kontrollåtgärder, var få av dem intresserade eller ideologiskt förberedda för att göra det. Dessa regleringar byggdes i stället upp och sköttes av tjänstemän av det traditionella slaget, som sällan hade någon ekonomisk utbildning, och av det praktiska livets män hämtade från affärsvärlden, politiken eller juridiken. Och det var inte heller på modet den tiden att intresseorganisationer och storföretag hade ekonomisk utredningspersonal.

Det var den stora depressionen på 30-talet och behovet av att planera och handha antidepressionsåtgärder, som i själva verket började dra stora mängder ekonomer till statliga institutioner och något senare till storindustriernas och intresseorganisationernas kontor. De senare förstod att de för försvars- eller anfallssyften måste utrusta sig liksom regeringen hade gjort.[1] En ny generation ekonomer, som på det hela taget var bättre ideolo-

[1] Denna utveckling gick under förkrigstiden längre i Skandinavien och Amerika än i England.

giskt och intellektuellt lämpade för planerings- och kontrolluppgifter, blev också tillgängliga vid ungefär samma tid.

Denna utveckling tog så småningom ökad fart. När det andra världskriget bröt ut och förde med sig en avsevärt stegrad efterfrågan på ekonomer, som kunde användas i alla slags praktiska uppgifter, fanns ekonomerna till hands och fick hjälp av sina kolleger och deras assistenter vid universiteten. Ekonomerna vande sig vid att inte bara samarbeta, när det gällde att göra upp planer för kontrollåtgärder, utan också att i ökad omfattning medverka vid deras genomförande. Under tiden hade den statliga förvaltningen i många länder så småningom ändrat sina rekryteringsprinciper och tagit in flera unga människor med samhällsvetenskaplig utbildning som tjänstemän.

När kriget slutade kvarstod behovet av ekonomisk kontroll. Den gamla internationella automatismen är ett avslutat kapitel och regeringarna befinner sig i en situation, där de måste fortsätta med en dirigerad ekonomi. De behöver ekonomer för att noggrant följa den ekonomiska utvecklingen månad efter månad, för att ge råd om när man behöver handla och hur man skall handla och stundom för att dirigera detta handlande. Detta är uppgifter för ekonomisk teknologi. Storfinansen och intresseorganisationerna har liknande uppgifter för sina ekonomer.

Andra samhällsvetare har också använts för socialt teknologiska uppgifter. Redan under första världskriget hade den amerikanska armén god användning av psykologernas nya testmetoder. Och statsvetare, historiker och geografer hjälpte till med den dåtida politiska krigföringen. Efter kriget blev det allt större efterfrågan från affärslivets sida på psykologer och sociologer, som skulle planera och leda reklam, propaganda och *public relations*. I Amerika utvecklades industripsykologi, opinions- och marknadsforskning till specialiserade ämnen av stor praktisk betydelse. Många samhällsvetare engagerades av storfinansen eller hos organisationerna, andra etablerade sig som konsulterande experter, som åtog sig speciella arbetsuppgifter. I avsevärd utsträckning anpassade sig också universitetsinstitutionerna till denna kommersialisering av samhällsvetenskaperna genom att mot arvode erbjuda regeringar likaväl som affärslivet och privata organisationer speciella tjänster.

När andra världskriget bröt ut fanns det sålunda en stor stab av samhällsvetare, som var utbildade att syssla med den tillämpade vetenskapens problem och var vana att samarbeta med folk i praktisk verksamhet. Många av dem sattes under kriget av de militära och politiska myndigheterna på alla slags problem, som uppstod i samband med kriget eller som man väntade skulle uppstå i krigets kölvatten, och detsamma var fallet med dem som fortsatte med akademiskt arbete. Denna utveckling gick längst i Amerika men var på god väg även i andra västliga länder.

Efter andra världskriget leddes den politiska kontrollen över Japan och de avsiktligt genomförda förändringarna i det japanska samhället under den amerikanska ockupationen ända från början av socialantropologer. I mindre skala hade deras brittiska kolleger redan tidigare börjat ge råd i

kolonialfrågor. Både i Japan och Västtyskland har opinionsexperter kontinuerligt tagit den politiska pulsen på de besegrade folken. I bägge länderna har en mängd ekonomer, sociologer, psykologer, statsvetare och pedagoger varit sysselsatta med rådgivning rörande alla de skilda praktiska problem som ockupationsmyndigheterna haft att knäcka. Under tiden har efterfrågan i hemländerna från förvaltningens, organisationernas och affärslivets sida fortsatt att vidmakthålla en ständigt expanderande marknad för samhällsforskare som är villiga att ägna sig åt praktiska problem.

Jag tror att vi skall akta oss för att göra anspråk på alltför stora framgångar i dessa nya funktioner. Till och med vår ekonomiska teknologi är än så länge ett mycket primitivt instrument. Ingen erfaren ekonom hävdar att vi gör något annat än trevar i mörkret och försöker lära oss under arbetets gång. Försöken att omskola japaner och tyskar har haft mycket påtagliga brister. Men i bägge fallen är orsaken till de delvisa misslyckandena inte den att samhällsvetare deltagit i planeringen och verkställandet av den förda politiken utan snarare uppgifternas svårighet, den begränsade erfarenheten, de förvirrade politiska målsättningarna och de snabba förändringarna i dessa målsättningar. Jag tror att besvikelsen över de resultat, som hittills nåtts i den ekonomiska planeringen och kontrollen och i de andra sociala experimenten, inte skall beröva samhällsvetenskaperna deras nya uppgifter utan snarare resa krav på större och mer konsekventa ansträngningar att förbättra våra tekniska metoder.

Den kommersialiserade sociala forskning, som utnyttjas i reklam, propaganda och *public relations,* bedrivs alldeles uppenbart inte alltid så försiktigt och metodologiskt noggrant att den tillfredsställer vetenskapliga krav. Och när den emellanåt fyller dessa krav, så svarar den ofta inte mot de praktiska fordringarna på koncisa besked och användbara råd utan mycket arbete och kostnader. Jag skall senare komma med några mycket kritiska anmärkningar mot användningen av samhällsvetenskapernas metoder inom den psykologiska krigföringen. Men även i fråga om dessa högst tvivelaktiga tekniska tillämpningar av samhällsvetenskaperna tror jag att vi ännu så länge bara sett början till en utveckling, som kommer att snabbt fortsätta.

Det gemensamma kännetecknet för de nya praktiska funktioner, som jag hittills har vidrört, är att vår uppgift är att observera och analysera faktiska situationer och utvecklingstendenser på kortare eller längre sikt samt att på denna basis rationellt planera de åtgärder, som regeringar, intresseorganisationer eller affärsföretag vidtar i anslutning till den aktuella händelseutvecklingen. Den sociala utvecklingen ger också samhällsvetarna mera långsiktiga socialpolitiska funktioner. Ekonomerna engageras av departement, kommunala myndigheter och stora affärsföretag för att göra upp planer baserade på intensivt studium av naturtillgångar och andra förutsättningar för den kommande utvecklingen. En konkret ekonomisk planering av denna typ förutsätter en investerings- och handelspolitik på lång sikt. Alla regeringar i mera avancerade länder har nu förpliktat sig att säkra full

sysselsättning och en stigande levnadsstandard och dessa mål är betydelsefulla vid allt planeringsarbete.

I vår typ av västeuropeiska länder och så småningom även i Amerika har bostadsbyggandet alltmera blivit föremål för offentlig planering och kontroll. En kompetent planering på detta område måste syssla med frågan om hur många hus som skall byggas, när, var och hur de skall byggas och ibland också vem som skall bo i dem och på vilka villkor. Bostadspolitiken måste dessutom passas in i den ekonomiska planeringen. Bostäder är en mycket varaktig form av kapital och därför måste perspektivet för denna politik bli långsiktigt.

Uppenbarligen blir alla samhällsvetenskaperna — från ekonomi och demografi till socialpsykologi och psykiatri — inbegripna i de olika sidor av socialpolitiska problem som uppstår i samband med myndigheternas ökade ansvar för bostadspolitiken. I bostadspolitiken ingår viktiga standardproblem och detsamma gäller närings- och hälsovårdsfrågorna som nu gradvis tar form, och därför har även medicinen och naturvetenskaperna börjat komma till användning i den sociala teknologin. Vi har inte kommit vidare långt ännu. För bara några år sedan hände det i alla våra länder — och det är ofta fallet än i dag i länder med efterbliven bostadspolitik — att den statliga och kommunala bostadspolitiken utformades utan att man tog nämnvärd hänsyn ens till den framtida familjebildningen och andra enkla demografiska faktorer, som bestämmer efterfrågan på bostäder.

Inte ens den ekonomiska politikens strävan att åstadkomma full sysselsättning ställer problem enbart för ekonomerna och statistikerna. Sysselsättningsnivån är till exempel beroende av flyttningen inom landet och mellan länderna och av rörligheten på arbetsmarknaden: Englands sorgliga erfarenheter helt nyligen av försöken att använda italienare i kolgruvorna aktualiserar viktiga frågor, som måste studeras av sociologer, socialpsykologer och psykiatriker. Detsamma gäller vid överväganden om »arbetsdugliga» (»*employable*») och »icke arbetsdugliga» (»*unemployable*») arbetare. De många lärda avhandlingarna på 30-talet, som sökte bevisa att en avsevärd procent av de arbetslösa var »arbetsodugliga», bör tjäna som en påminnelse om hur lätt vi behärskas av bekväma antaganden. De flesta av de s. k. icke arbetsdugliga absorberades ju raskt i produktivt arbete, när efterfrågan på arbetskraft steg under perioder av full och överfull sysselsättning under och efter kriget.

En tredje kategori av funktioner, som utvecklas i vår generation, hänför sig till det internationella samarbetet mellan interstatliga organisationer vilka under stora svårigheter försöker överleva och utföra nyttigt, ja nödvändigt arbete. Det är lätt att tanklöst och högdraget anse dem meningslösa och kanske önska att de skall upplösas. Detta är ett mycket stort ämne, och jag skall här inskränka mig till att påpeka att om vi inte blir indragna i ett tredje världskrig, vilket är mycket möjligt och vilket skulle reducera det mesta av våra nuvarande strävanden till meningslösheter, så kommer detta slag av multilaterala mellanstatliga organisationer att i allt större om-

fattning bli den institutionella ramen för utrikespolitik och diplomati. Samtidigt håller socialpolitiken på att alltmer bli en internationell angelägenhet och alltså en del av utrikespolitiken och diplomatin. I en mycket reell mening representerar dessa organisationer alternativet till internationell anarki. Om ett större krig kan undvikas kommer de att trots alla svårigheter så småningom att utvecklas till organ för en växande omfattning av internationella politiska åtgärder i samförståndets tecken. Det huvudsakliga skälet till denna begränsade optimism är själva utvecklingslinjen i en internationell disintegration. Anarkin är kostsam och följaktligen kan stora vinster uppnås genom samförstånd i fråga om samordnade handlingar. Det är själva irrationaliteten i den nuvarande situationen som i sinom tid kommer att framkalla rationella försök att åter åstadkomma en internationell integration — om ett allmänt krig inte bryter ut.

Men för närvarande finns det stora tänkbara områden för social teknologi på det internationella planet, som från samhällsvetenskaplig synpunkt ligger i träda och som nu sköts enbart med den traditionella diplomatins begränsade resurser. Vid UNESCOS generalförsamling 1951 antogs en resolution som rekommenderade att grupper av samhällsforskare skulle bemyndigas att på ett tidigt stadium och på ort och ställe undersöka hotande internationella spänningar. Maskineriet skulle sättas i gång på anmodan av FN:s ekonomiska och sociala råd. Denna resolution har ännu inte lett till någon handling.

Under tiden pågår ett avsevärt internationellt samarbete speciellt på det ekonomiska fältet, och det är inte helt och hållet begränsat till skrivbordsarbete. Ett av de mest praktiska försöken är den tekniska hjälpen till underutvecklade länder. Denna form av internationell social teknologi kan kritiseras ur många synvinklar. Förvaltningen av teknisk hjälp kan ofta bli ineffektiv och orimligt slösaktig och kostsam. Programmet kan som helhet vara dåligt samordnat. Direkt och indirekt vilar ansvaret för dessa brister på regeringarna. Och man angriper inte problemen med utgångspunkt från ett grundligt studium av de sociala konsekvenser som inträder, då man söker tillämpa modern industriell teknologi i primitiva samhällen eller i samhällen, som under lång tid har stagnerat på en låg produktivitetsnivå med stelnade sociala institutioner, vilka föga lämpar sig för utveckling.

Sannolikt kommer dessa ansatser att anses dilettantiska om tio år. Men i så fall kommer det bara att återspegla det faktum, att problemet har införlivats med de tillämpade samhällsvetenskaperna och blivit föremål för ihållande och intensivt studium, vilket allt resulterat i att man kan ge bättre råd och effektivare ledning för denna verksamhet. Den nya principen med multilateral teknisk hjälp är så betydelsefull, att våra första insatser trots sin bristfällighet redan har visat vilka revolutionerande möjligheter som finns.

Det är ett olyckligt tecken på det sorgliga tillståndet i dagens värld att en mycket mindre del av allmänhetens intresse — och jämförelsevis obetydliga summor — ägnas åt arbetet på internationell integration och fred än

åt det kalla kriget och förberedelserna till ett eventuellt tredje världskrig. Samhällsforskare av alla slag används nu för att planera den psykologiska krigföringens strategi och taktik. I det kalla kriget och i förberedelserna för ett eventuellt världskrig finns det naturligtvis många andra praktiska uppgifter för samhällsforskarna än att ge råd i fråga om propaganda.

Det är svårt att veta hur ryssarna utformar sin utländska propaganda och i vilken utsträckning de på liknande sätt försöker planera för totalt krig genom att ersätta det gammaldags sunda förnuftet, stelnat till marxistisk dialektik, med förbättrade vetenskapliga metoder. Men det är ett faktum att man i Amerika allteftersom det kalla kriget har intensifierats och möjligheten av ett tredje världskrig allvarligt tagits med i beräkningen, i allt högre grad har engagerat både samhällsvetare och naturvetare i krigsarbetet: direkt för regeringen och dess mångfald av politiska och militära institutioner, eller indirekt i alla möjliga slags arbetsuppgifter, som lämnas ut till universiteten och betalas av regeringen. Ett mycket stort antal samhällsvetare i Amerika är nu helt eller delvis engagerade i sådana arbeten och det kanske inte dröjer så länge, innan majoriteten är det. Samma tendens är märkbar i andra västliga länder, även om den inte alls är så utpräglad som i Amerika.

Av alla de skiftande uppgifter, som står i samband med det kalla kriget och förberedelserna till ett eventuellt tredje världskrig, är naturligtvis den som har att göra med den psykologiska krigföringen lättast att observera och bilda sig ett omdöme om. I Amerika har kravet på en intensifiering av detta slags utlandspropaganda framställts gång på gång under många år. I samband med det senaste presidentskiftet vann detta populära krav ökad styrka och under någon tid härskade överdrivna föreställningar om den psykologiska krigföringens möjligheter.

Jag är själv skeptisk beträffande användandet av samhällsvetenskapliga metoder inom den psykologiska krigföringen, huvudsakligen därför att jag är ytterst tvivlande beträffande effektiviteten av propagandan till utlandet, sådan den vanligtvis utformas. Av vad jag har observerat av propagandan under och efter kriget har jag fått ett starkt intryck av att dess verkan i de flesta fall är mindre än noll, dvs. negativ, så snart den går utanför den enkla uppgiften att ärligt sprida nyheter och vederhäftig information, inklusive riktiga upplysningar om den politik, som bedrivs av den regering som står bakom propagandan. Jag tror att detta är riktigt även när det gäller propaganda som emanerar från en totalitär regering. Och psykologisk krigföring och demokrati passar avgjort illa ihop.

En demokratisk regering, som försöker påverka främmande nationer genom en skickligt anlagd propaganda, kan inte undgå att få sina ansträngningar stäckta eftersom en demokrati inte är likriktad. Det kommer aldrig att bli möjligt att samordna alla som talar och handlar. Inte bara gemene man utan också personer i hög samhällsställning kommer ständigt att tala i nattmössan — ur propagandaledarnas synpunkt — och vad de säger måste snabbt radieras över världen för att hindra att det utnyttjas av motpropa-

gandan på ett ännu effektivare sätt. Livet i ett demokratiskt land kan inte dirigeras så att det passar propagandastrategin. I själva verket kan inte ens utrikespolitiken anpassas på detta sätt.

Och propagandan själv kommer i en demokrati att kritiseras av pressen och i parlamentet. I dessa tider av nationell oro kan det säkraste sättet för en propagandacentral att vinna framgångar därför bli att söka vinna gehör hos företrädarna för de mera primitiva och extrema inställningarna i det egna landet. Vad som då händer med den internationella propagandan är ungefär följande: den lyckas utan svårighet att påverka hemmaopinionen, viljet ju ingalunda var meningen, och att piska upp opinionen till allt extremare åsikter. Men detta tenderar att isolera nationen inte bara från dess fiender utan ofta också från dess vänner. Det binder dessutom händerna på de egna politiska ledarna och berövar dem möjligheterna till verkligt politiskt ledarskap genom att onormalt minska antalet politiska alternativ och irrationellt begränsa möjligheterna till underhandlingar. Och de nationer å andra sidan, som propagandan är riktad till, tenderar under tiden snarast att befästas i sina tidigare ståndpunkter genom propagandan och den motpropaganda den skapar.

Den psykologiska krigföringens förvånansvärt dåliga psykologiska blick är värd ett allvarligt studium. Det borde ju vara den första uppgiften för de samhällsvetare, som är engagerade i den. Jag hyser inga tvivel om att de vetenskapsmän, som är sysselsatta inom den utländska propagandan, kommer att bli medvetna om detta och att de med en riktigare uppskattning av de problem den för med sig, förr eller senare kommer att omdirigera och omforma den.

Planeringen av den fientliga propagandan ställer naturligtvis också det etiska problemet om dess direkta och indirekta verkningar och om vilka värden, som eftersträvas. Detsamma gäller också det arbete, som utförs av de samhällsvetare, som hjälper olika intresseorganisationer och företag att påverka den allmänna opinionen och att sälja varor.[1]

Alla dessa nya funktioner hos den tillämpade samhällsvetenskapen tenderar i själva verket att eftertryckligt aktualisera det allmänna värdeproblemet. Jag har redan berört det i min inledning som ett logiskt och metodologiskt problem, och jag skall återkomma till det i slutet av mitt föredrag. Men värdeproblemet har vissa aspekter, som berör den personliga moralen och de institutionella förhållandena och som jag skulle vilja ta upp i detta sammanhang.

Låt mig till en början påpeka att den utveckling jag har skisserat ger större spelrum för oss som samhällsvetare i den strävan vi tagit i arv från

[1] »Alldeles för ofta är de åtgärder, som grundas på sådana forskningar, av tvivelaktig kvalitet. Det är vanligen fråga om lämpliga sätt att sälja varor med högsta möjliga förtjänst, att bli vald, att främja vissa ekonomiska intressen, att kontrollera kvaliteten, att mäta kostnaderna, att undersöka och kontrollera en marknad eller att få allmänhetens stöd för någon oklar politik som kan bli skadlig för det allmänna bästa. Dessa forskningar utnyttjas sällan för att fastställa eller påverka de långsiktiga verkningarna av ifrågavarande åtgärder på samhället i stort eller ens på den organisation, som står bakom propagandan. Det skulle fordra intensiva forskningar rörande de olika åtgärdernas värden» Read Bain, »Natural Science and Value Policy», *Philosophy of Science*, vol. 16, no 3, juli 1949.

upplysningstiden, nämligen att främja rationaliteten i det kollektiva beteendet. Många av oss kommer att för kortare eller längre tid få ett visst mått av direkt inflytande på faktiska sociala skeenden. Den allmänna inriktningen hos detta inflytande är given och bestämd av vetenskapen själv och av vårt yrkes etos: att göra politiken mera rationell genom att fastställa relevanta fakta och ställa in dem i deras riktiga sammanhang och genom att klargöra orsakssambanden mellan medel och mål. Principiellt gäller detta oberoende av om den direkta uppdragsgivaren är en regering, en grupp regeringar som samarbetar i en internationell organisation, en intresseorganisation eller ett enskilt företag.

Det är sant att detta inflytande kommer att bli alltmer begränsat ju närmare vi kommer ledningen. Politiken kommer mycket sällan att bestämmas av vetenskapsmännens rekommendationer utan kommer att bestämmas genom en politisk process. I vilken utsträckning vi skall kunna påverka politiken i riktning mot en större grad av rationalism blir beroende av var i denna process — dvs. på vilken strategisk punkt — vi sätter in vårt bidrag och naturligtvis vår skicklighet och tur. Perfektionisterna kommer alltid att bli besvikna över vad som är möjligt att uppnå i den praktiska verklighetens värld. Även förståndiga människor kommer ofta att känna sig besvikna.

Men vi har dessutom alltid problemet om vilka fundamentala politiska värden som verkligen eftersträvas i den politiska process där samhällsvetarens insats spelar in. Det metodologiska erkännandet att värderingarna ligger utanför vetenskapens räckvidd och att det inte är möjligt att bestämma dem genom logiska metoder befriar inte samhällsvetaren från plikten att ha dem klart för sig i sitt tänkande. Jag skall återvända till detta när jag diskuterar värderingarna i samband med metodfrågorna. Det personliga värderingsproblemet uppstår därigenom att samhällsvetarens samvete kan revoltera mot premisserna. Hans enda utväg att behålla sin moraliska integritet är då att begagna sig av den enda pålitliga frihet en man som är engagerad i praktiska affärer har, nämligen friheten att ta avsked, vilket för en kompetent samhällsvetare inte bör betyda någonting värre än att han återvänder till det fridlysta universitetet. Och detta håller streck vare sig den praktiserande samhällsvetaren är anställd av en regering, en grupp regeringar, en intresseorganisation eller ett privat företag. Men naturligtvis tenderar samvetsproblemet att bli mera tillspetsat ju mer vi avlägsnar oss från de större enheterna av organiserat samhällsliv och närmar oss de speciella intressegrupperna.

Det finns ett speciellt värderingsproblem som förtjänar att nämnas för sig. En speciell intressegrupp — ett affärsföretag eller en organisation — kanske önskar få hjälp med att föra allmänheten bakom ljuset: genom att *sprida falska upplysningar, undertrycka riktiga upplysningar* och göra allmänhetens inställning något mindre rationell än den tidigare varit. Detta är alltid utmärkande för en hel del propaganda och reklam. Till och med en regering — som i en demokratisk stat inte är mer respektabel än en hierarkisk institution baserad på ett politiskt parti eller flera samverkande

partier — och dess olika underställda byråkratiska organ kan ibland vilja bedra folket.

Personligen anser jag att ett sådant försök alltid är oetiskt. Med andra ord jag kan inte tänka mig att något mål — och absolut inte det enkla vinstmotivet — skulle kunna tjäna som skyddande ursäkt. Det våldför sig på en central demokratisk värdering. Det står i varje fall i strid med vetenskapens inriktning, som är att finna sanningen och sprida sann kunskap. En samhällsvetare kan inte medverka i sådana strävanden, han är i stället skyldig att offentligt avslöja dem så snart han blir medveten om deras existens.

Samhällsvetarnas allt större engagemang i alla slags praktiska uppgifter och framförallt tillkomsten av en kommersialiserad gren av samhällsvetenskapen reser enligt min mening kravet på en hederskodex som vägledning för praktiserande samhällsvetare. Under många generationer har sådana regler funnits kodifierade för två andra grupper av praktiserande vetenskapsmän, som ställer sina kunskaper till förfogande mot betalning, nämligen läkare och advokater. I båda fallen har också — i olika former beroende på varierande institutionell uppbyggnad i skilda länder — utbildats organ som skapats och kontrolleras av yrkeskårerna för att övervaka medlemmarnas efterlevnad av kårens hederskodex. Denna praxis har på senare tid visat en viss tendens att sprida sig till andra yrken. Det faktum att yrket utövas under en sådan kodex har i allmänhet ansetts ge större och inte mindre prestige åt yrket och garanterat ett ökat förtroende hos allmänheten för dess utövare.

Principen att en samhällsvetares främsta plikt är att försöka finna sanningen och sprida sann kunskap och att han under inga omständigheter får medverka till att sprida vanföreställningar och göra allmänhetens åsikter mindre rationella ligger enligt min uppfattning i allmänhetens intresse i en demokrati, och den bör i en sådan kodex inta samma dominerande ställning som de grundläggande principerna inom läkar- och juristyrkena: i fråga om läkare det allmänna intresset att sjukdomar botas och liv bevaras, i fråga om advokater det allmänna intresset att varje medborgares lagliga rättigheter försvaras. Att människorna och samhället är som de är och att i det praktiska livet det allmänna intresset för rationalism inte under alla förhållanden är en sådan klar och bestämd vägledare, som det kan förefalla, medför bara att kodexen måste utarbetas mera i detalj för att den skall kunna ta hänsyn till de skiftande förhållanden under vilka den praktiserande vetenskapsmannen arbetar. I detta avseende är denna princip inte olik de två principer, som angavs vara grundläggande för läkarnas och advokaternas hederskodex och som också de måste specificeras i avsevärd utsträckning för att kunna bli användbara.

Jag vågar dessutom ytterligare föreslå att man vid utarbetandet av en sådan kodex för praktiserande samhällsvetare skall ge rum för en vidsträckt publicitet, så att det blir möjligt för opartiska kolleger att inte bara ifrågasätta de praktiska slutsatser som uppnåtts utan också de använda metoderna och kanske viktigast av allt, de underförstådda värderingarna.

I de fall där det finns giltiga skäl för att inte ge fullständig och omedelbar publicitet åt en undersökning bör det förekomma ett rutinförfarande, varigenom alla upplysningar görs tillgängliga för den institution för kårens självkontroll som kodexens efterlevnad fordrar. Allt detta kan tyckas vara stränga fordringar, men det är min allvarliga övertygelse att de ligger i vårt yrkes intresse och att en fortsättning av den nuvarande utvecklingen kommer att snabbt göra dem nödvändiga.

Jag har bara en sak att tillägga. När nu samhällsvetenskaperna börjar tillämpas på praktiska problem och därigenom en snabbt växande kår av praktiserande samhällsvetare som arbetar åt speciella grupper håller på att växa fram, är det nödvändigt att kraftigt understryka den utomordentliga betydelsen av den fortsatta existensen och konsolideringen av oberoende universitetsinstitutioner, där man kontinuerligt kan kritisera och granska en verksamhet, som utövas av samhällsvetare i tjänst hos regeringar, intresseorganisationer och inom affärslivet. Jag skulle också vilja betona att vad som behövs för att bevara en hälsosam atmosfär kring våra försök i social teknologi är inte bara en ihållande och skarp metodologisk granskning utan också en ohämmad offentlig diskussion på högsta akademiska nivå av de stora principfrågorna.

(Det tredje och sista avsnittet publiceras i nästa nummer.)

Hemhjälp åt gamla

Av konsulent *Margareta Nordström*, socialstyrelsen

Vid den undersökning, som socialstyrelsen gjorde nyåret 1953 om hemhjälpen i vårt land, befanns det, som också framgått av en redogörelse i Soc. Medd. 1954: 1, sid. 27, att särskild hemhjälp åt gamla vid sidan av eller utöver den statsunderstödda, påbörjats i inte mindre än 300 kommuner, stadskommuner och landskommuner, och att ytterligare sådan hemhjälp planerades. Det är givet att socialstyrelsen med stort intresse följer utvecklingen av denna nya vårdform till de gamlas fromma och också i den mån så påkallats varit kommuner och föreningar behjälplig med föredrag, upplysningar och råd.

För att ge en bild av hur olika hemhjälp åt gamla kan ordnas skall här lämnas en redogörelse för förhållandena i en storstad, Göteborg, en mindre stad, Skövde, och en stor landskommun, Vreta kloster i Östergötlands län.

Göteborg. I Göteborg började hemhjälpen åt gamla den 1 juni 1952, då kuratorn vid pensionärshemmen, Alma Ryberg, utbildad ålderdomshemsföreståndarinna, tillträdde ett förordnande att föreslå den öppna åldringsvården, sedan stadsfullmäktige på fattigvårdsstyrelsens förslag ställt 70 000 kr till förfogande för ändamålet. Man beräknade våren 1952 att hemhjälp skulle behöva ges åt 50 åldringar med en genomsnittlig tid av 2 1/2 timmar per dag och för en kostnad av 2,25 kr i timmen. Ett 20-tal åldringar, som beviljats inträde på ålderdomshem, men på grund av platsbrist ännu icke kunde intas där, blev först föremål för en undersökning. Snart nog började även ansökningar att komma in från allmänheten. I juni 1952 lämnades hemhjälp åt 7 gamla, i juli åt 22, i augusti åt 40 och redan i september hade man med 62 hjälpta fall överskridit gränsen i den ursprungliga planen. Antalet fall steg undan för undan och i februari 1953 fick 239 fall hemhjälp. Med fall avser man här antalet ensamma åldringar eller sammanboende makar och syskon, varför antalet hjälpta åldringar ligger betydligt över de redovisade fallen. Den 6 december 1953, då jag besökte Göteborg, lämnades regelbunden hemhjälp i 650 fall, redan en vecka därefter i 664. Under januari 1954 lämnades hjälp i sammanlagt 738 fall. Och detta trots att man alltfort följer de från början uppdragna riktlinjerna att endast bifalla ansökningar från sådana personer, vilka enligt fattigvårdsstyrelsens princip skulle ha varit berättigade till plats på ålderdomshem eller borde ha fått sjukvård. Byrån har härutöver i ett icke redovisat antal hjälpt även andra gamla att få hemhjälp. De ekonomiska mellanhavandena mellan den hjälpta personen och arbetskraften sker i sådana fall utan byråns medverkan. Den 31 december 1952 arbetade 71 vårdarinnor, den 15 mars 1953 130 och den 31 januari 1954 365. Timpenningen är numera 2,50 kr och vårdtiden i medeltal 1 timme och 40

minuter per dag och fall. Som vårdarinnor arbetar i regel erfarna husmödrar, som kunnat ställa viss del av sin dag till förfogande för att hjälpa 1 à 2 åldringar, men en del vårdarinnor arbetar också på heltid. Åldern varierar mellan 25—66 år och medelåldern tycks ligga omkring 45 år.

12 vårdarinnor har genomgått en särskild kurs om 66 timmar, anordnad i samverkan mellan fattigvårdsstyrelsen och yrkesskolorna och omfattande bl. a. kostlära, matlagning, hemvård, hemsjukvård, etiska och psykologiska synpunkter på umgänget med gamla samt sådana avsnitt ur samhällsläran, som avser åtgärderna för gamla. De övriga vårdarinnorna har inte någon speciell utbildning.

Fattigvårdsstyrelsens delegation för hemhjälpsfrågor konstaterar, att försöken med den öppna åldringsvården på grund av den gedigna kåren av åldringsvårdarinnor hittills utfallit mycket bra. Efter att ha varit i kontakt med en hel del åldringsvårdarinnor, bl. a. vid en informationskväll, skulle jag gärna vilja skriva under på styrelsens uppfattning om kvaliteten på hemhjälparna. De gjorde ett utomordentligt trevligt intryck och de uttalade samt och synnerligen sin stora glädje över sitt nya arbete. Några som helst svårigheter att rekrytera arbetskraft föreligger inte.

En dag strax före jul hade jag också tillfälle att besöka en hel rad hjälpta gamla av alla kategorier. På deras tacksamhet över hemhjälpen kunde man sannerligen inte ta miste.

Föreståndarinnan för den byrå, som finns inrättad för detta ändamål, har vid sin sida tre sjuksköterskor och två ålderdomshemsföreståndarinnor, som inte bara har att ta upp anmälningar och göra utredningar beträffande personer som önskar hjälp, och anskaffa för vederbörande lämpad arbetskraft, utan som också genom en intensiv inspektionsverksamhet med fackkunskap följer arbetet och utövar en omfattande kurativ verksamhet.

Skövde. För hemhjälpsverksamheten i Skövde lämnas en uttömmande redogörelse i Svenska stadsförbundets tidskrift nr 7/1953, skriven av socialvårdssysslomannen Bertil Brorsson. Ur denna artikel må här anföras följande fakta.

Hemtjänsten handhas av en av fattigvårdsstyrelsen tillsatt kommitté. På socialbyrån anträffas en timme varje dag en särskilt anställd socialvårdssyster med hemvårdarinneutbildning, som mottar anmälningar om hjälpbehovet m. m. Hon gör hembesök för att utröna hjälpbehovets omfattning och vederbörandes ekonomiska förhållanden. Huvuddelen av det praktiska arbetet utföres av husmödrar mot en timlön av 2 kr. Även socialvårdssystern utför arbete i hushållet den tid, som återstår sedan hon fullgjort sina administrativa arbetsuppgifter. Socialvårdssystern besöker någon gång varje månad de hem, som erhåller hjälp av åldringsvårdarinnorna för att konstatera att allt löper väl. Socialvårdssysslomannen konstaterar, hur viktig denna kontakt är för bedömande av frågor, huruvida hjälpbehovet är oförändrat eller om timantalet kan minskas eller bör ökas. De gamla har uttalat önskemål om ännu tätare besök.

Socialvårdssystern besöker i hemmet varje husmor, som anmält sig som åldringsvårdarinna och som inte är tillräckligt känd. Hon kan då bilda sig en uppfattning om vederbörandes lämplighet i den mån detta framgår av förmågan att sköta det egna hemmet.

I allmänhet har åldringsvårdarinnorna ingen annan utbildning än erfarenheterna från det egna hemmet men de är väl användbara för sitt arbete. Kommittén samlar ibland sina vårdarinnor till samkväm med föredrag.

De gamla betalar en avgift till socialvårdsbyrån allt efter sin inkomst. I de fall, då hjälptagaren har vuxna barn med god ekonomi, sker en skriftlig förfrågan hos dem om de är villiga att bidra till kostnaden.

Hemhjälpsverksamheten i Skövde startades genom ett offentligt informationsmöte i slutet av september 1952. Inbjudan utsändes till bl. a. kvinnoorganisationer i staden och folkpensionärsföreningen. Vid mötet, som var synnerligen talrikt besökt, visades filmen »Vi och våra gamla», hemtjänstkommitténs ordförande presenterade den planerade verksamheten ur stadens synpunkt och jag talade om åldringsvård i hemmet. Ett 30-tal kvinnor anmälde sig dagarna efter mötet för arbete. De gamla ställde sig först en aning avvaktande men deras intresse vaknade redan första verksamhetsmånaden.

I Skövde lämnades under januari 1954 hemhjälp åt 41 hushåll och 10 vårdarinnor var då i tjänst.

Vreta kloster. Inom Vreta klosters kommun startades hemhjälp åt gamla sommaren 1953. Fattigvårdsstyrelsen sammankallade kvinnoorganisationerna för att diskutera frågan om hur hemhjälpen skulle kunna ordnas, och en kommitté med distriktssköterskan som ordförande tillsattes. Ett frågeformulär utsändes efter mantalslängden till ett hundratal kvinnor, som kunde bedömas såsom lämpliga och eventuellt villiga att delta i arbetet. 30 svar inkom och av dessa var 15 jakande. I början av februari 1954 hjälptes 10 gamla av 6 vårdarinnor.

Inte heller i Vreta kloster har åldringshjälparna någon speciell utbildning. Man har inriktat sig på att få hemmakvinnor för detta arbete, men har givetvis också alltid fått lov att välja ut sådana personer, som icke fick för lång resväg till sina gamla. Ett lovvärt initiativ har nu tagits i Vreta kloster som den första landskommunen, då man i februari månad samlade ett 30-tal kvinnor, sådana som redan arbetar som hemhjälpare och sådana som nu står i reserv, till en informationsdag, vilken efter vad man får hoppas blir den första i en serie liknande. Föredrag hölls av provinsialläkaren samt av socialvårdsassistenten, som redogjorde för samhällets övriga hjälpåtgärder åt gamla. Själv talade jag om hemhjälpen åt gamla i Sverige och utomlands och redogjorde även för de krav, som man borde ställa på en god vårdarinna. Distriktssköterskan demonstrerade bäddning av en sjuksäng och visade det sjukvårdsmaterial som finns i Röda Korsets förråd.

Jag har i och med denna redogörelse för förhållandena i Göteborg, Skövde och Vreta kloster icke velat framhålla dessa kommuner på bekostnad av

andra. Jag har naturligtvis icke heller avsett att framhålla den kommunalt ordnade hemhjälpen framför den som ordnas av föreningar eller i samarbete mellan föreningar och kommuner. Jag har endast velat visa på hur, om en kommun själv ordnar denna hemhjälpsfråga, detta kan och bör ske på olika sätt efter de lokala förhållandena.

Men även om organisationen kan göras olika finns det dock vissa krav, som man inte kan komma ifrån, var och hur hemhjälpen än ordnas. Till dessa hör givetvis i första hand kravet på en god standard på åldringsvårdarinnorna. Man måste kunna lita på deras ärlighet och de måste vara hjälpsamma, omtänksamma och förstå sig på gamla människor.

Inte mindre viktig är frågan om ledningen av verksamheten. Arbetsledaren skall se till, att varje åldring får den vårdarinna som passar honom eller henne bäst, både i fråga om kunnighet och personlig läggning. Hon måste följa arbetet så väl, att hon vet, att de gamla är nöjda med hjälpen och trivs med den. Det är givet att arbetsledaren i en stor landskommun icke kan besöka de gamla så ofta som man kanske egentligen skulle önska, men hon bör genom andra socialvårdsfunktionärer, genom distriktssköterskan eller förtroendemän, som antingen har andra tjänsteresor förbi eller som bor i närheten, ta reda på hur det går i varje särskilt fall. Arbetstiden måste avpassas så väl, att den gamla får den tid som behövs men också så, att det inte blir för mycket tomgång, ty då blir i det långa loppet hemhjälpen onödigt dyrbar. Arbetsledaren skall enligt mitt förmenande ha fantasi och smidighet, kunna inge förtroende hos de gamla och hos arbetskraften och vara så praktiskt kunnig i husligt arbete, att hon rätt kan bedöma detta.

Man får naturligtvis inte överdriva betydelsen av organisation och inspektion, men jag tror att man redan från första början måste vara försiktig. Hemhjälpsidén är riktig, men den är inte utan fallgropar. Man behöver ju bara tänka på vad oärliga eller olämpliga vårdarinnor, mer eller mindre medvetet bortfuskad arbetstid eller tendensen av ett övervältrande på samhället av sådana åtaganden för anförvanter och grannar, som sedan urminnes tider varit den enskildes självklara uppgift, kan göra för att skada det goda uppsåtet. Vid ett par olika studiebesök 1950 och 1952 i England, där hemhjälpen åt gamla i vidare omfattning startades åtskilliga år före vår verksamhet, har jag styrkts i min uppfattning, att en klok och intresserad arbetsledning är en av de främsta förutsättningarna för att hemhjälpen åt gamla skall bli vad man hoppas av den.

Varpå beror dyrortsskillnaderna?

Den från och med årsskiftet 1953/54 ikraftträdda nya dyrortsgrupperingen innebär som bekant en indelning av landet i fyra dyrortsgrupper, numrerade från 2 till 5. Indelningen bygger på de under åren 1952 och 1953 utförda statistiska dyrortsundersökningarna, för vilka tidigare har redogjorts i denna tidskrift (Soc. Medd. 1953: 4, sid. 213 ff. och 11, sid. 678 ff.). Styrelsen har nu utfört vissa kompletterande beräkningar för att undersöka vilka faktorer, som egentligen konstituerar dyrortsskillnaderna. I denna artikel följer en översikt, som belyser i vilka hänseenden de utförda beräkningarna för de olika utgiftsposterna uppvisar skillnader mellan de olika dyrortsgrupperna, sådana dessa blivit fastställda i den slutliga grupperingen. Översikten bygger uteslutande på det siffermaterial, som låg till grund för grupperingen, och frågan om i vad mån detta material gav uttryck åt de »riktiga» dyrortsskillnaderna behandlas icke alls.

Till en början må erinras om att de statistiska undersökningarna byggde på tre olika budgetar och att resultaten sammanfattades i form av indextal, varvid Stockholm sattes = 1 000. I denna redogörelse återges endast de kostnadstal och indexar, som hänför sig till budgeten för Stockholm (se Soc. Medd. 1953: 4, sid. 214). Det högsta indextalet för någon kommun var 1 023 och det lägsta 875. »Spännvidden» mellan dessa båda tal, dvs. skillnaden mellan dem, satt i relation till det större talet, är 145 ‰.

Enligt direktiven skulle den högsta gruppens undre gräns vara indextalet 1 000 och spännvidden mellan grupperna vara 40 ‰. Härigenom erhölls följande fyra grupper och gränser för dem: grupp 2: högst 919; grupp 3: 920—959; grupp 4: 960—999 och för grupp 5: 1 000 och däröver. Vidare skulle man söka skapa stora sammanhängande områden för varje grupp samt ta hänsyn även till icke mätbara faktorer i form av skälighetsprövning i det enskilda fallet.

Dyrortsgrupperingen används som bekant bl. a. för differentiering av statstjänstemännens löner och för fastställande av relationerna mellan de skattefria avdragen. I båda dessa hänseenden är spännvidden mellan beloppen i princip 40 ‰ mellan varje ortsgrupp, dvs. beloppet för ortsgrupp 2 utgör 880 ‰ av beloppet för ortsgrupp 5.

De nu gjorda beräkningarna redovisas i tab. 1 (se också diagrammet på sid. 147). Kostnaden för de olika budgetposterna anges dels i kronor och dels såsom indextal med Stockholmskostnaderna = 1 000. Kostnadstalen för de olika grupperna har beräknats som ett med folkmängden vägt medeltal av de enskilda kommunernas kostnader.

Som ledning för bedömandet av de olika posternas betydelse för dyrheten

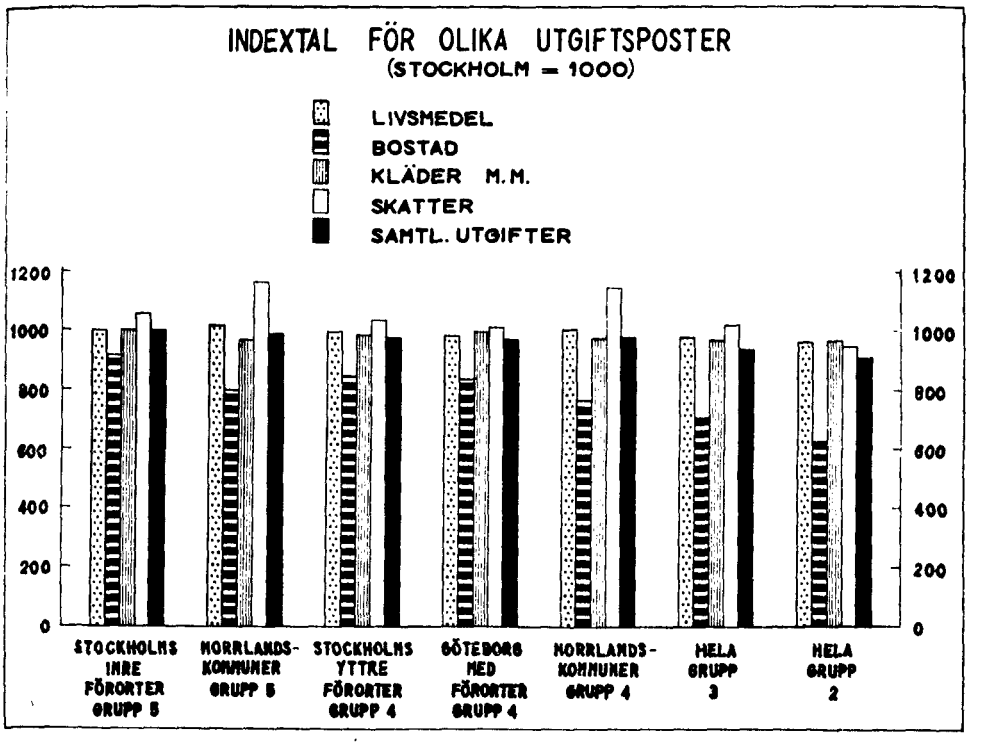
Tab. 1. Kostnader och indextal för olika budgetposter inom skilda ortsgrupper m. m.

Ortsgrupp m. m.	Budgetpost						Samtliga utgifter	Därav utom för bostad
	Livsmedel	Bostad	Köksbr. o. lyse	Resor	Kläder och övrigt	Skatter		
	Kronor							
Stockholm	3 546	1 769	133	450	5 302	2 598	13 798	12 029
Hela grupp 5	3 560	1 644	140	386	5 251	2 745	13 726	12 082
4	3 526	1 423	145	319	5 205	2 805	13 423	12 000
3	3 469	1 247	148	227	5 137	2 647	12 875	11 628
2	3 417	1 099	161	242	5 119	2 463	12 501	11 402
Hela riket	3 483	1 313	149	272	5 164	2 650	13 031	11 718
Grupp 5								
Stockholms inre förorter	3 546	1 621	139	450	5 302	2 735	13 793	12 172
Norrlandskommuner	3 590	1 410	155	248	5 139	3 030	13 572	12 162
Samtliga kommuner utom Stockholm	3 581	1 452	152	289	5 172	2 970	13 616	12 164
Grupp 4								
Stockholms yttre förorter	3 540	1 494	139	395	5 224	2 690	13 482	11 988
Göteborg med förorter	3 482	1 484	136	380	5 276	2 630	13 388	11 904
Norrlandskommuner	3 555	1 353	153	249	5 147	2 973	13 430	12 077
	Indextal							
Stockholm	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Hela grupp 5	1 004	929	1 053	858	990	1 057	995	1 004
4	994	804	1 090	709	982	1 080	973	998
3	978	705	1 113	504	969	1 019	933	967
2	964	621	1 211	538	965	948	906	948
Hela riket	982	742	1 120	604	974	1 020	944	974
Grupp 5								
Stockholms inre förorter	1 000	916	1 045	1 000	1 000	1 053	1 000	1 012
Norrlandskommuner	1 012	797	1 165	551	969	1 166	984	1 011
Samtliga kommuner utom Stockholm	1 010	821	1 143	642	975	1 143	987	1 011
Grupp 4								
Stockholms yttre förorter	998	845	1 045	878	985	1 035	977	997
Göteborg med förorter	982	839	1 023	844	995	1 012	970	990
Norrlandskommuner	1 003	765	1 150	553	971	1 144	973	1 004

har nedan återgetts de totala utgifterna i Stockholm procentuellt fördelade på de skilda posterna.

Livsmedel	25,7	Kläder o. övriga utgifter	38,4
Bostad	12,8	Skatter	18,8
Köksbränsle o. lyse	1,0		
Resor	3,3	Summa	**100,0**

Man observerar i tab. 1 att spännvidden för de totala utgifterna mellan Stockholm och medeltalet för grupp 2 ej är mer än (1 000 — 906 =) 94 °/₀₀. Medelindex för grupp 5 är som synes 995 och ligger således *under* nedre gränsen för gruppen och spännvidden mellan medeltalen för grupperna 5

och 2 blir följaktligen blott 89 $^{0}/_{00}$. Detta beror på att de beräknade kostnaderna endast i ett mindre antal kommuner når upp till eller överstiger Stockholms, samtidigt som ett antal kommuner med tal mindre än 1 000 likväl placerats i grupp 5. För Norrlandskommunernas del sammanhänger placeringen med att vid skälighetsprövningen hänsyn tagits till dessa kommuners isolerade läge.

Vid uppgörandet av tabellen har det visat sig olämpligt att uteslutande bygga på de fyra ortsgrupperna, som delvis är mycket heterogena. På grund härav har ortsgrupperna 4 och 5 uppdelats på vardera tre undergrupper, nämligen grupp 4 i Stockholms yttre förorter, Göteborg med förorter och kommuner i Norrland (inkl. Idre i Kopparbergs län) samt grupp 5 i Stockholms stad, Stockholms inre förorter och Norrlandskommuner.

Skillnaden i totalutgifter mellan de olika områdena inom 4- och 5-ortsgrupperna är som synes obetydlig. Vad som skiljer områdena åt är delposternas olika betydelse. I Stockholm och dess inre förorter är det bostadspostens och resekostnadernas höjd, som föranleder placeringen i grupp 5, medan det för Norrlandskommunerna bl. a. är skattepostens storlek. Motsvarande skillnad finns inom grupp 4 mellan å ena sidan Stockholms yttre förorter samt Göteborg med förorter och å andra sidan Norrlandskommunerna i denna grupp.

Av tab. 1 framgår att kostnaderna för *livsmedel* samt för *kläder och öv-*

rigt endast minskar obetydligt med fallande dyrortsgrupp. I fråga om livsmedel är kostnaden i ortsgrupp 2 blott 36 °/₀₀ lägre än i Stockholm. Utgifterna för kläder och övrigt utvisar praktiskt taget lika små skillnader mellan Stockholm och ortsgrupp 2, nämligen 35 °/₀₀.

Bostadskostnaden, som är beräknad på enbart hyreslägenheter — således ingår ej kostnaden för egnahem eller bostadsrättslägenheter — utvisar helt andra skillnader mellan de skilda ortsgrupperna. Differensen i hyra mellan Stockholm och ortsgrupp 2 är 379 °/₀₀. Spännvidden i hyran är 125 °/₀₀ mellan grupperna 5 och 4, 99 °/₀₀ mellan grupperna 4 och 3 samt 84 °/₀₀ mellan 3 och 2. Mellan de fyra städerna (Lidingö, Nacka, Solna och Sundbyberg) i ortsgrupp 5 utanför Stockholm (Stockholms inre förorter) och Stockholm är skillnaden inte mindre än 84 °/₀₀, vilket beror på de avsevärt lägre hyrorna i det äldre bostadsbeståndet i förorterna (jfr tab. 2 sid. 151).

De avsevärda skillnaderna i kostnaden för *köksbränsle och lyse* är till stor del beroende på den andel med vilken ved ingår. Sålunda är bränslekostnaden högst i Norrlandskommunerna samt i grupp 2, vilken sistnämnda till övervägande del består av landskommuner.

I fråga om utgifterna för *resor* må erinras om principerna för beräkningen, enligt vilka hänsyn har tagits till att de större städernas invånare har relativt dryga utgifter för resor till och från arbetet, medan detta inte är förhållandet för mer än en ringa del av befolkningen i mindre orter och på landsbygden. Hänsyn har även tagits till resor för inköp, läkarbesök etc., vilka är mest betydelsefulla i Norrland, medan motsvarande resor inom grupperna 2 och 3 är kortare och således mindre kostsamma.

Skatteposten är lägst för kommunerna i ortsgrupp 2 — i huvudsak landskommuner i södra Sverige — samt för Stockholm. De högsta talen visar 4- och 5-ortskommunerna i Norrland, där beloppen överstiger Stockholmskostnaden med 144 resp. 166 °/₀₀.

I den sista kolumnen i tab. 1 har *totalutgifterna minskade med bostadskostnaderna* redovisats. Skillnaden mellan grupperna 5 och 2, om kostnaden för den förstnämnda sätts = 1 000, är 56 °/₀₀ mot, som tidigare angetts, 89 °/₀₀ om även bostadsposten inräknas. Denna kalkyl innebär att bostadskostnaderna förutsatts variera lika mycket som övriga poster; därest man förutsatt att bostadskostnaderna vore lika över hela landet, skulle resultatet ha blivit annorlunda. Tydligen är det de fortfarande avsevärda olikheterna i bostadskostnaderna, som i hög grad påverkar dyrortsskillnaderna.

Det är följaktligen av stort intresse att närmare studera skillnaderna i bostadskostnaderna. Bl. a. vill man veta om skillnaderna är väsentligt mindre för nyuppförda än för äldre hus på skilda orter. Det kan nämnas, att åtskilliga kommuner i samband med anförda besvär över socialstyrelsens förslag till ny dyrortsgruppering, motiverade sina framställningar om högre dyrortsplacering med att hyrorna i nyuppförda hus på deras ort vore lika höga som eller högre än hyrorna i nyuppförda hus på någon annan ort; vanligen valdes då någon ort, som erhållit ett högre bostadskostnadstal och/eller högre dyrortsplacering.

Innan en närmare analys av bostadskostnaderna görs, är det anledning att något dröja vid huvuddragen av de för denna post använda beräkningsmetoderna. För varje ort uppdelades bostadsbeståndet på lägenheter färdigställda senast 1945 (äldre lägenheter) och sådana färdigställda åren 1946—1951 (nya lägenheter). Det bör påpekas att antalet uppgifter rörande hyrans storlek i lägenheter, som färdigställts år 1951, är relativt litet. Detta har medfört att medelhyrorna år 1951 för nya lägenheter torde vara något för låga. Inom vardera av dessa åldersgrupper uppdelades lägenheterna på 5 kvalitetsgrupper (med cv, badrum och wc; med cv, utan badrum, med wc; med cv, utan badrum, utan wc; utan cv, med wc samt utan cv och wc) och 3 storleksgrupper (1-, 2- och 3-rumslägenheter) eller på inalles 15 grupper. För varje grupp uträknades medelhyran (inkl. kostnaden för bränsle för uppvärmning) dels för varje åldersgrupp och dels för de båda grupperna sammanslagna. Sistnämnda medelhyror sammanvägdes sedan till en genomsnittlig medelhyra för ortens hela lägenhetsbestånd. Som vikter användes procenttal utvisande fördelningen av bostadsbeståndets 15 kvalitets- och storleksgrupper i Stockholm. Sammansättningen av bostadsbeståndet på den enskilda orten inverkar således ej på den genomsnittliga medelhyrans storlek men väl medelhyran för var och en av de 15 grupperna.

För att få ett närmare grepp på frågan om bostadskostnaden, särskilt vad det avser hyresnivån i äldre och nyare lägenheter samt relationerna mellan dessa två nivåer, har hyresläget undersökts med ledning av det för dyrortsgrupperingen insamlade statistiska underlaget i de städer och övriga större tätorter, i vilka en mera allmän hyresmarknad finns, som regel orter med minst 5 000 invånare. Sammanlagda antalet sådana orter utgör 134. För en var av de båda åldersgruppernas lägenheter har medelhyror beräknats på följande sätt för varje ort. De för dyrortsgrupperingen använda medelhyrorna har beträffande lägenheter med cv reducerats med den kostnad för bränsle, som överskjuter bränslekostnaden hösten 1939, och vad beträffar lägenheter utan cv, med hela bränslekostnaden. Rätteligen borde värmeledningslägenheternas hyror ha minskats med även »fredsbränslekostnaden», men för att spara tid och arbete har detta icke gjorts. Någon nämnvärd betydelse för de framkomna resultaten torde denna inkonsekvens icke ha.

De för varje kvalitets- och storleksgrupp i det äldre beståndet framräknade medelhyrorna har sammanvägts med vikter, som bestämts av det äldre lägenhetsbeståndets sammansättning i Stockholm. I fråga om nya lägenheter har man enbart medtagit sådana som är fullt modernt utrustade — med cv, eget badrum och wc. Hyrorna i de tre storleksgrupperna (1-, 2- och 3-rumslägenheter) har likaledes sammanvägts enligt sammansättningen i Stockholm.

Det har befunnits ändamålsenligt att i efterföljande analys av bostadskostnaden finna en annan indelningsgrund än själva dyrortsindelningen. I efterföljande tablå vilken bygger på medelhyrorna (inkl. total bränslekostnad) i samtliga totalt hyresräknade orter — inalles 306 — visas att medel-

hyran är lägre i mindre orter än i större. Att spännvidden här icke är större än 288 ‰ mot 379 ‰ mellan Stockholm och ortsgrupp 2 beror närmast på att endast tätorter ingår.

	Hyra inkl. total bränslekostnad	
	Kr	Index
Stockholm	1 578	1 000
Göteborg	1 328	842
Malmö	1 184	750
Övriga tätorter med		
30 000—100 000 inv.	1 255	795
20 000— 30 000 »	1 248	791
10 000— 20 000 »	1 191	755
5 000— 10 000 »	1 141	723
— 5 000 »	1 123	712

En indelning av de tidigare nämnda 134 orterna efter antalet invånare synes därför vara lämplig och med utgångspunkt härifrån har medelhyror beräknats för lägenheter tillhörande de två åldersgrupperna; se tab. 2.

I de äldre lägenheterna är hyran på de minsta orterna som synes 384 ‰ lägre än i Stockholm men i de nyare lägenheterna endast 217 ‰, alltså en icke obetydlig skillnad. Man kan konstatera att hyressättningen i de nya lägenheterna innebär en sammanpressning av hyresnivån mellan större och mindre orter. I efterföljande översikt återges de promilluella skillnaderna från Stockholmshyrorna för varje storleksgrupp av orter.

	Promilluell skillnad i medelhyra mellan Stockholm och övriga orter	
	Äldre lägenheter	Nya lägenheter
Stockholm	—	—
Göteborg	198	92
Malmö	293	190
Övriga tätorter med		
30 000—100 000 inv.	265	158
20 000— 30 000 »	279	126
10 000— 20 000 »	351	179
5 000— 10 000 »	384	217

Man kan också studera hyresutvecklingen i här berörda avseende med gruppering av orterna efter hyresnivån i det äldre beståndet. I tab. 3 har de 134 orterna fördelats i 100-kronorsklasser efter medelhyrans storlek i äldre lägenheter. För varje sådan storleksgrupp har man därefter beräknat medelhyran för det äldre beståndet (kol. 3) och medelhyran för de nya lägenheterna (kol. 5).

Det har tidigare visats att, om man delar in ifrågakommande orter efter storlek, skillnaden mellan hyrorna i Stockholm och de minsta orterna är 384 ‰ i det äldre och 217 ‰ i det nya lägenhetsbeståndet. Indelningen i tab. 3 visar en spännvidd på över 500 resp. ca 300 ‰. Man kan sålunda konstatera även efter denna indelning att det skett en sammanpressning av hyresnivån.

Tab. 2. Medelhyror (exkl. bränsletillägg) i lägenheter färdigställda före och efter årsskiftet 1945/46 samt indextal för orter av olika storlek

Orternas storleksgrupp	Antal orter	Lägenheter färdigställda senast år 1945			Lägenheter färdigställda åren 1946—1951			Kol. 7 i % av kol. 4
		Antal i 1 000-tal	Medelhyra, kr	Index (Sthlm = 1 000)	Antal i 1 000-tal	Medelhyra, kr	Index (Sthlm = 1 000)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Stockholm	1	102	1 343	1 000	11	1 745	1 000	130
Göteborg	1	59	1 077	802	7	1 584	908	147
Malmö	1	29	949	707	3	1 414	810	149
Övriga tätorter med								
30 000—100 000 inv.	16	99	987	735	17	1 470	842	149
20 000— 30 000 »	16	38	968	721	8	1 527	874	158
10 000— 20 000 »	42	43	871	649	9	1 432	821	164
5 000— 10 000 »	57	26	827	616	5	1 367	783	165
Samtliga orter	**134**	**396**	**1 065**	**793**	**60**	**1 525**	**874**	**143**
därav exkl. Stockholm	133	294	968	721	49	1 474	845	152
Stockholms förorter	10	12	1 129	841	5	1 736	995	154

Som en biprodukt av här framlagda beräkningar kan man genom jämförelse av de i kolumnerna 4 och 7 i tab. 2 återgivna medelhyrorna konstatera, att hyran i nybyggda lägenheter i Stockholm är 30 % dyrare än i äldre lägenheter, i de större städerna (minst 20 000 inv.) ungefär 50 % och i övriga tätorter omkring 65 % högre. I indelningen av orterna efter medelhyrorna i det gamla beståndet (tab. 3) visas att hyrorna för de nya lägenheterna ligger 95 % högre än i det äldre beståndet på sådana orter, där de äldre lägenheterna är billigast men endast drygt 45 % högre på orter (exkl. Stockholm) med den högsta hyresnivån i det äldre beståndet.

Tab. 3. Medelhyror (exkl. bränsletillägg) i lägenheter färdigställda före och efter årsskiftet 1945/46, samt indextal

Medelhyra i lägenheter färdigställda senast år 1945, kr	Antal orter	Lägenheter färdigställda senast år 1945		Lägenheter färdigställda åren 1946—1951		Kol. 5 i % av kol. 3
		Medelhyra, kr	Index (Sthlm = 1 000)	Medelhyra, kr	Index (Sthlm = 1 000)	
1	2	3	4	5	6	7
1 343 (Stockholm)	1	1 343	1 000	1 745	1 000	130
1 100—	7	1 163	866	1 725	989	148
1 000—1 099	17	1 044	777	1 520	871	146
900— 999	27	915	704	1 463	838	155
800— 899	44	854	636	1 384	793	162
700— 799	25	762	567	1 302	746	171
600— 699	10	639	476	1 244	713	195
— 599	(3)	(526)	(392)	(1 434)	(822)	(273)

E. O.

Den privata konsumtionen år 1952

Jämförelse mellan socialstyrelsens och konjunkturinstitutets beräkningar

Socialstyrelsens senaste levnadskostnadsundersökning, med vilken man ville studera konsumtionen under år 1952, var den första undersökning av detta slag, där stickprovet avsåg att representera samtliga enskilda hushåll i landet. Man har följaktligen möjlighet att ur resultaten av denna undersökning beräkna den totala privata konsumtionen i riket. Konjunkturinstitutet, som årligen sammanställer motsvarande värden, bygger sina beräkningar på produktions-, försäljnings- och lagerstatistik m. m. Resultatet av en jämförelse mellan de värden för den privata konsumtionen år 1952, som sålunda erhållits genom två helt olika metoder, skall i korthet redovisas i denna artikel.

Tab. 1 utvisar totalkonsumtionens fördelning på olika poster enligt de båda beräkningarna. Relativt god överensstämmelse föreligger som synes för totalsummorna, liksom för posterna livsmedel, bostad, bränsle och lyse och för en del »övriga utgifter». För kläder och skor är det på vissa undergrupper rätt god överensstämmelse, på andra dålig. I fråga om vin och sprit samt tobak ligger siffrorna från levnadskostnadsundersökningen avsevärt lägre. Detsamma gäller åtskilliga andra poster.

Anledningarna till skillnaderna mellan de båda sammanställningarna kan lämpligen grupperas på följande sätt.

1. Felaktigheter i den beräkning som bygger på levnadskostnadsundersökningen. — Som felkällor har man här att i första hand räkna med a) brister hos stickprovet inklusive bortfall, b) slumpfel, c) felaktigheter hos de av hushållen vid intervjuerna lämnade upplysningarna, d) fel, som uppstått vid uppmultipliceringen.
2. Felaktigheter i konjunkturinstitutets beräkning.
3. Skiljaktigheter i fråga om avgränsningen mellan posterna.

Levnadskostnadsundersökningen 1952 omfattade 573 bearbetade hushåll med inalles 1 637 personer; för upplysningar om urvalsförfarandet m. m. hänvisas till den preliminära redogörelsen för undersökningen (Soc. Medd. 1954: 1, sid. 11 ff.). Av denna framgår bland annat att bortfallet något tyngre drabbat städer och tätorter samt högre inkomsttagare. Slumpvariationen bör vara störst i fråga om poster, där spridningen är relativt stor, dvs. där utgifterna främst avser enstaka större artiklar. Några slumpfelskalkyler har ännu inte hunnit utföras. Om felen hos de lämnade upplysningarna vet man ej mycket. — Vid uppskrivningen till totalsiffror har som multiplikator använts rikets folkmängd minskad med anstaltshushållens befolkning och dividerad med antalet personer i stickprovet.

Tab. 1. Den totala privata konsumtionen i Sverige år 1952 enligt levnadskostnadsundersökningen och enligt konjunkturinstitutets sammanställning

Varugrupp	Konsumtionen i milj. kr		$\frac{(1)}{(2)} \cdot 100$	Konjunkturinstitutets tillförlitlighetstal, %
	(1) Socialstyrelsen	(2) Konjunkturinstitutet		
Livsmedel	8 352	8 541	97,8	4
Vin och sprit	527	740	71,2	1
Bostad, bränsle, lyse	3 163	3 099	102,1	8
därav: kokgas	33	34	97,1	5
elektrisk ström	269	245	109,8	10
Kläder och skor	3 096	3 570	86,7	12
därav: konfektion	1 561	1 612	96,8	
tyger	145	412	35,2	
garner	48	85	56,5	15
trikåvaror	506	517	97,9	
hattar och mössor	125	104	120,2	
pälsvaror, handskar, skinnkläder, paraplyer	172	191	90,1	21
skrädderiarbete	55	139	39,6	50
skor	415	462	89,8	5
skoreparationer	69	48	143,8	30
Övriga utgifter	8 333	8 461	98,5	
därav: möbler	317	296	107,1	15
heminredningstextilier	350	520	67,3	15
bosättningsartiklar, järnvaror	240	365	65,8	20
symaskiner, dammsugare	69	90	76,7	15
elektriska artiklar	230	231	99,6	20
musikinstrument, konst, blommor, antikviteter	222	167	132,9	40
läkararvode	96	103	93,2	30
tandvård	208	110	189,1	30
tvätt och bad	191	58	329,3	50
frisörarbete	204	184	110,9	40
färger, sjukvårdsartiklar, medicin	718	565	127.1	13
försäkringsavgifter	276	320	86,3	
böcker och papper	145	199	72,9	20
tidningar	248	274	90,5	20
telefon och telegram	245	237	103,4	10
postporto	34	44	77,3	15
radiolicens	35	34	102,9	0
nöjen	249	284	87,7	10
spårvägs-, buss-, järnvägsresor	523	806	64,9	9
båtresor	10	78	12,8	10
bilfärder	105	256	41,0	30
bilkostnad, inköp	549	410	133,9	20
» driftkostnad	418	555	75,3	
cyklar, sportartiklar	191	311	61,4	30
tobak	561	778	72,1	1
ur, optik, guldsmedsvaror	146	207	70,5	25
väskor, reseffekter m. m.	41	99	41,4	20
arbetshjälp i hemmet	236	279	84,6	10
fotografering, fotoartiklar	68	137	49,6	40
tippning, lotterier	280	420	66,7	1
begravningskostnad	50	38	131,6	40
diverse	1 078	6		
I allt	**23 471**	**24 411**	**96,1**	**3**

Den statistik, som konjunkturinstitutet bygger sina beräkningar på, är delvis mycket bristfällig; för en del varor saknas rentav uppgifter helt. Därtill kommer att konjunkturinstitutet har stora svårigheter att särskilja den offentliga konsumtionen. Genom en levnadskostnadsundersökning får man med få undantag fram siffror enbart för de privata hushållens konsumtion; konjunkturinstitutet däremot kan endast göra grova uppskattningar av exempelvis hur stor del av resorna, som är tjänsteresor, hur stor del av tygkonsumtionen, som går till institutioner etc. De längst till höger angivna talen i tabellen utvisar konjunkturinstitutets uppfattning om tillförlitligheten hos siffrorna. Tillförlitlighetstalet 4 för livsmedel t. ex. innebär, att man tror sig veta, att det riktiga värdet för livsmedelskonsumtionen befinner sig inom 4 % åt ömse håll från det angivna värdet 8 541 milj. kr.

Olikheter i klassificeringen har vållat stora svårigheter vid sammanställningen av jämförbara poster från de båda materialen. Vid en levnadskostnadsundersökning söker man sammanföra posterna på ett ur hushållens synpunkt naturligt sätt; konjunkturinstitutet måste överta den gruppering, som finns i källorna. I många fall har jämförbara poster kunnat åstadkommas genom särskilda bearbetningar, men ofta har detta ej kunnat ske fullt tillfredsställande.

Som exempel på sådana skiljaktigheter mellan materialen kan nämnas några varor i konjunkturinstitutets grupp *järnvaror,* som i levnadskostnadsundersökningen förts till skilda poster:

Varor i konjunkturinstitutets grupp *järnvaror:*	Ingår i levnadskostnadsundersökningen i följande poster:
Kokkärl och hushållsartiklar av aluminium	*Kokkärl och stekpannor*, tillsammans med dylika av emaljerat gods, järn m. m.
Nålar, blixtlås, saxar	*Sybehör*, tillsammans med tråd, stoppgarn, axelvaddar m. m.
Järnsängar	*Möbler*
Köttkvarnar, vågar	*Annan köksutrustning*, tillsammans med t. ex. syltburkar och syltkrukor.

Poster, som av ovan nämnda skäl inte har kunnat placeras in för direkt jämförelse, har sammanförts under rubriken »diverse». Denna restpost innefattar i socialstyrelsens sammanställning till övervägande del kostnader för utlandsresor (inklusive kostnader för uppehälle, gjorda inköp etc.) och gåvor (utom familjen) och skulle, om den kunde fördelas korrekt, på grund av sin storlek kraftigt inverka på bl. a. siffrorna för resor samt vanliga gåvoartiklar, som garner, kläder, bosättningsartiklar m. m.

I det följande ges några kommentarer till de enskilda posterna.

Livsmedelssiffran är i levnadskostnadsundersökningen byggd på en uppskattning av hela posten inköpta livsmedel, naturakonsumtion, restaurangmåltider och andra måltider utom hemmet. Konjunkturinstitutet, som bygger på uppgifter för de enskilda varuslagen, betraktar sin siffra som relativt säker. Skillnaden mellan de båda resultaten måste anses mycket liten. — Posten vin och sprit kommenteras längre fram.

Också i fråga om bostad, bränsle och lyse är skillnaden mellan sammanställningarna obetydlig. Ur totalsumman har endast undergrupperna gas och elektricitet kunnat skiljas ut. Posten gas visar god överensstämmelse, medan differensen beträffande elektrisk ström kan antas spegla svårigheterna i båda materialen att skilja mellan hushålls- och yrkesförbrukning, t. ex. vid lantbruk, damfriseringar, syateljéer och mindre verkstäder.

För kläder och skor är skillnaden något större, men också här finns det många olikheter mellan materialen, som utesluter en fullgod överensstämmelse. Sålunda ingår i konjunkturinstitutets siffra troligen en del offentlig konsumtion, som t. ex. kläder för patienter på sjukhus samt skyddsrockar och andra arbetskläder, som anskaffas av sjukhus och företag. Dessutom är avgränsningen mellan undergrupperna något olika. Levnadskostnadsundersökningen sammanför sålunda större delen av beställningssydda kläder med konfektion; dessa uppdelas hos konjunkturinstitutet på tyger och skrädderiarbete. Socialstyrelsens tygpost omfattar huvudsakligen material till hemsydda kläder. I konjunkturinstitutets uppgifter ingår bland tyger även sådana, som säljs av beställningsskräddare och syateljéer. Siffran för skrädderiarbete avser i levnadskostnadsundersökningen till största delen utgifter till hemsömmerskor; dessa har konjunkturinstitutet inte haft någon möjlighet att beräkna. I levnadskostnadsundersökningen ingår päls- och skinnmössor i posten »hattar och mössor»; hos konjunkturinstitutet återfinns de bland »pälsvaror och skinnkläder». Skoreparationer innefattar i levnadskostnadsundersökningen alla slags reparationer, i konjunkturinstitutets sammanställning endast halvsulning och klackning med läder. Gummisulning och -klackning saknas sålunda.

Till alla dessa olikheter kommer så ett par poster, som inte har kunnat uppdelas och som därför har förts till diverse, ehuru de delvis hör hemma under beklädnadsposten. Detta gäller levnadskostnadsundersökningens »sybehör», vari ingår stoppgarner, som vid en jämförelse rätteligen borde finnas bland »garner». Den stora gåvoposten på 787 milj. kr består som redan nämnts troligen till en avsevärd del av kläder och garner och skulle, rätt fördelad, höja siffrorna för kläder betydligt. Sannolikt föreligger dock i intervjuundersökningen en viss tendens till underskattning av framför allt tyg- och garnposterna.

Två poster, som man har särskilda skäl att uppmärksamma, är vin och sprit samt tobak. Man vet av erfarenhet att det är besvärligt att intervjua på dessa poster, och det är därför inte förvånande, att siffrorna från levnadskostnadsundersökningen i båda fallen ligger inemot 30 % lägre än konjunkturinstitutets siffror, som för dessa båda poster är ovanligt säkra. Skillnaden kan delvis förklaras med att bortfallet tyngst har drabbat högre inkomsttagare och att konjunkturinstitutets siffra i motsats till levnadskostnadsundersökningens omfattar även representationskonsumtion, men ett betydande fel synes dock föreligga i intervjuundersökningen. I fråga om sprit spelar troligen överlåtelserna en inte obetydlig roll. Intervjupersonerna uppger främst, vad de har tagit ut på sina egna motböcker och endast i mindre

utsträckning vad de fått ut på andras böcker. Orsaken till underskattningen av dessa poster kan dessutom troligen sökas i en mer eller mindre omedveten önskan att nedvärdera utgifter till ändamål, som många anser onödiga. Ett likartat resonemang kan förklara, varför levnadskostnadsundersökningens siffror för tippning och lotterier ligger så lågt.

De under övriga utgifter redovisade posterna visar delvis god överensstämmelse. Då detta ej är fallet, finner det i allmänhet sin förklaring i skiljaktig klassificering. Bland bosättningsvarorna är överensstämmelsen god för möbler och elektriska artiklar, men ganska dålig för t. ex. heminredningstextilier. I fråga om möbler finns det rätt säkra hållpunkter för att skilja ut hushållskonsumtionen ur den officiella statistiken, medan man har anledning förmoda, att konjunkturinstitutets siffra för heminredningstextilier också omfattar en del av sjukhusens och hotellens konsumtion. Därmed kan dock knappast hela skillnaden förklaras.

När det gäller läkararvode och tandvård är materialen så olika, att den bristande överensstämmelsen ej förvånar. Detsamma gäller reseposterna. Konjunkturinstitutets siffra torde som redan nämnts innefatta ett betydande antal tjänsteresor; därjämte märks utländska turisters resor i Sverige, som inte ingår i levnadskostnadsundersökningen. Resor i utlandet, företagna av svenskar, har som nämnts i socialstyrelsens sammanställning måst föras till diverseposten.

E. v. H. *S. B.*

Levnadskostnadsindex och partiprisindex — en jämförelse

I dagens läge med en prisnivå, som delvis är stabiliserad, delvis företer prisförändringar i olika riktningar och med en mer obunden prisbildning — statlig priskontroll och enskild bruttoprissättning släpper alltmer — diskuteras livligt rörligheten hos konsumentpriserna i förhållande till partipriserna. De förras eftersläpning och tröghet nämns därvid ofta, och det poängteras att dessa egenskaper hos detaljhandelspriserna är mer iögonfallande under senare tid, då partiprisnivån sjunkit något, än tidigare under prisuppgången. Det kan därför vara av intresse att något närmare jämföra levnadskostnadsindex- och partiprisindexserierna.

I tabellen på nästa sida presenteras de båda indexserierna med såväl totalsom delindextal, alla omräknade med mars 1950 som basperiod. Före denna tidpunkt hade både detaljhandels- och partipriser under en lång tid stått ganska stilla. Det erbjuder följaktligen störst intresse att studera utvecklingen fr. o. m. nämnda år. Konsumtionsprisindex har under senare år utvecklats helt parallellt med levnadskostnadsindex, varför den för enkelhetens skull ej alls berörs.

Tabellen visar hur partiprisindex steg starkt fram till början av år 1952, då den låg 46 % över utgångsvärdet, för att därefter sjunka, så att i december 1953 höjningen var 35 % jämfört med början av år 1950. Även för levnadskostnadsindex upphörde ökningen under år 1952, men den hade då inte nått högre än 28 % över utgångsvärdet. Någon nämnvärd nedgång har därefter ej ägt rum, utan levnadskostnadsindex har tillsvidare i huvudsak stabiliserats på den år 1952 uppnådda nivån. Skillnaden mellan totalindextalen kan även utläsas i diagram A.

Vissa olikheter i indexarnas konstruktion gör att de ej är helt jämförbara i det sammanhang som här diskuteras. De nämnda procenttalen kan följaktligen ej sägas ge ett exakt mått på rörligheten hos detaljhandelspriserna i förhållande till priser för samma varor i partihandeln.

Levnadskostnadsindexen innefattar förutom varor också ett avsevärt antal tjänster. Omkring en tiondel av den nuvarande indexbudgeten utgörs i själva verket av kostnad för tjänster och därtill kommer bostadshyran med ungefär lika stor vikt. Prisutvecklingen för tjänsterna sammanhänger uppenbarligen nära med löneutvecklingen. Partiprisindex hänför sig till priser för såväl råvaror som föga bearbetade och färdiga varor, alltså till priser i helt olika produktions- och distributionsled, t. ex. importpriserna för råvaror plus tull och viss fraktkostnad eller fabrikspriser för färdiga varor, genomgående dock ej i senare led än partihandeln. Av det 500-tal prisserier, som sammanvägs till partiprisindex, avser endast ungefär hälften färdiga konsumtionsvaror i försäljning till grosshandeln. Totalindextalet för partipriser skär alltså i vissa fall vertikalt igenom flera olika distributionsled för samma vara — i obearbetat och bearbetat skick. Även beträffande väg-

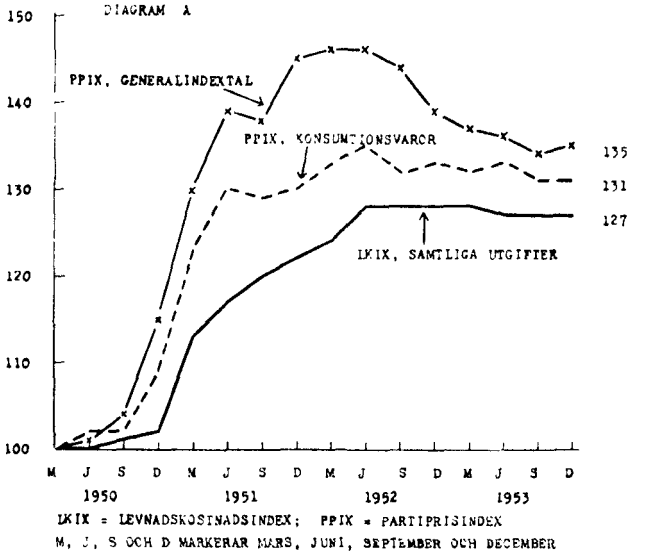
Prisutvecklingen i Sverige åren 1950—1953 (mars 1950 = 100)

	Socialstyrelsens levnadskostnadsindex						Kommerskollegii partiprisindex								
	Samtliga utgifter	Livsmedel	Bostad	Bränsle o. lyse	Kläder o. skor	Övriga utgifter	Generalindextal	Konsumtionsvaror	Animaliska livsmedel	Vegetabiliska livsmedel	Bränsle	Gruv-, metall- o. maskinind.-varor	Kemisk-tekniska v.	Hudar o. lädervaror	Spånadsämnen o. textilvaror
1950															
mars . .	**100**	100	100	100	100	100	**100**	100	100	100	100	100	100	100	100
juni . . .	**100**	101	100	100	101	99	**101**	102	99	105	96	102	100	100	101
sept. . . .	**101**	102	100	100	101	100	**104**	102	105	100	99	106	103	100	103
dec. . . .	**102**	103	100	113	103	102	**115**	109	106	106	102	114	107	146	126
1951															
mars . .	**118**	115	101	130	120	109	**130**	123	112	118	117	126	130	192	146
juni . . .	**117**	117	101	137	125	116	**139**	130	113	124	125	135	134	194	168
sept. . . .	**120**	122	101	147	127	117	**138**	129	119	124	133	139	141	179	147
dec. . . .	**122**	125	105	152	129	119	**145**	130	123	125	133	147	149	174	143
1952															
mars . .	**124**	128	105	152	129	121	**146**	133	131	128	132	153	146	169	136
juni . . .	**128**	136	108	149	127	122	**146**	135	135	138	124	154	138	162	129
sept. . . .	**128**	138	108	143	124	123	**144**	132	138	133	119	153	133	166	126
dec. . . .	**128**	137	115	139	122	123	**139**	133	139	137	113	148	123	174	125
1953															
mars . .	**128**	137	115	139	121	124	**137**	132	137	138	110	144	114	174	124
juni . . .	**127**	136	115	138	121	124	**136**	133	136	140	107	141	111	174	124
sept. . . .	**127**	136	115	136	122	124	**134**	131	135	134	109	139	109	174	125
dec. . . .	**127**	134	120	135	122	124	**135**	131	135	134	108	137	102	172	125

ningen föreligger skillnader; socialstyrelsens index beräknas enligt ett vägningsschema, som bygger på den genomsnittliga aktuella årskonsumtionen hos en tätortsfamilj i arbetar- och lägre tjänstemannaklassen. Partiprisförändringarna sammanvägs däremot enligt totalkonsumtionen, såväl den direkta konsumtionen som industrins och jordbrukets konsumtion av varor under år 1935. En mindre betydelsefull olikhet är att partipriserna är vägda månadsmedeltal, medan konsumentpriserna avser viss vecka i månaden. I levnadskostnadsindex ingår vidare priser från 60 tätorter, medan i partiprisindex priser inhämtas från enstaka leverantörer.

I diagram B illustreras hur partiprisindex för en viss varugrupp ger ett sammanfattande mått på prisutvecklingen i helt olika led. Levnadskostnadsindex för skor jämförs med partiprisindex för lädervaror i grosshandeln, med motsvarande index för läder samt med partiprisindex för hudar. Kurvan för hudar och lädervaror är slutligen det vägda medeltalet av de nyss nämnda tre partiprisindexarna. De mer än tredubblade priserna på hudar under år 1950 motsvarades som synes av en dryg fördubbling av läderpriserna, som delvis avser import, och gav ett betydligt reducerat utslag i de färdiga varornas pris (ca 50 %) såväl enligt partiprisindex som enligt levnadskostnadsindex. Det är svårt att utan större omarbetningar av indexberäkningarna fortsätta dessa jämförelser till andra varugrupper.

För att få ett bättre grepp om trögheten hos konsumentpriserna bör dessa alltså ställas i relation till priser i ettdera av de tidigare distributionsleden, antingen till råvarupriser eller till priser vid försäljning till grosshandeln. En dylik jämförelse kan göras mellan levnadskostnadsindex och partiprisindex för konsumtionsvaror. Den senare hänför sig nästan uteslutande till varor för direkt konsumtion och till dessa varors priser vid försäljning till storgrossisterna. Vid denna jämförelse elimineras vissa av de faktorer, som gör att de båda totalindexserierna visar så olika resultat. De båda konsum-

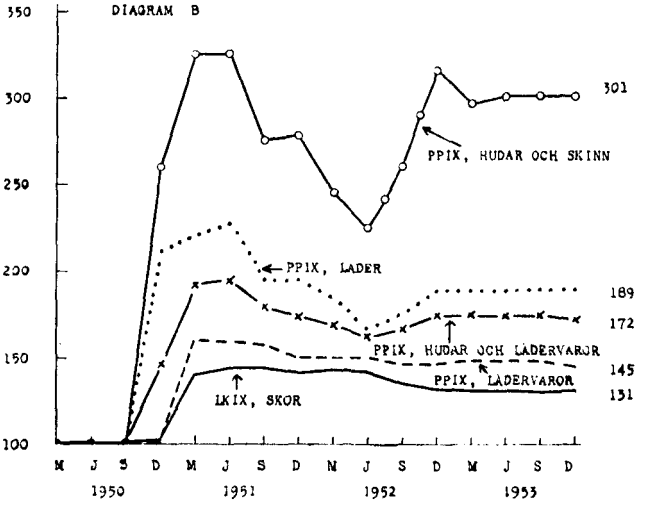

DIAGRAM C

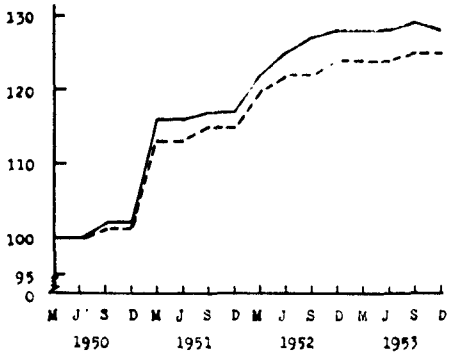

DIAGRAM D

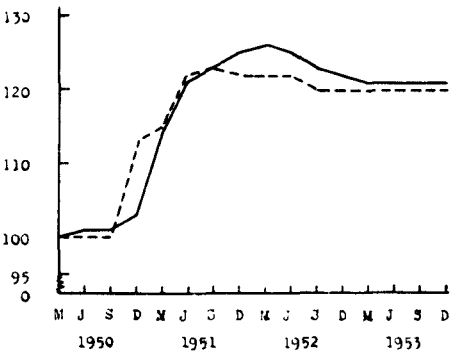

DIAGRAM E

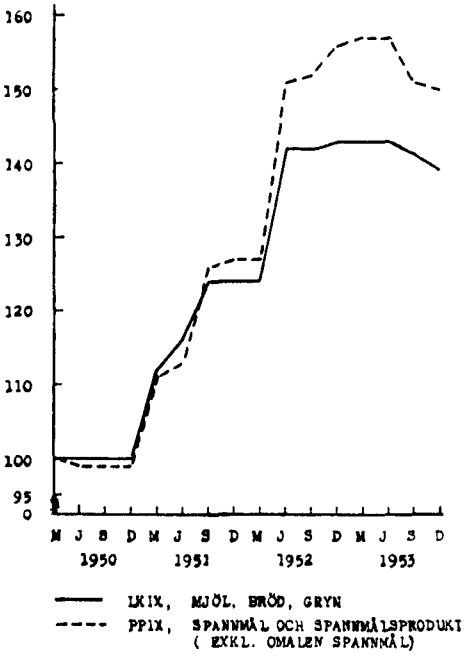
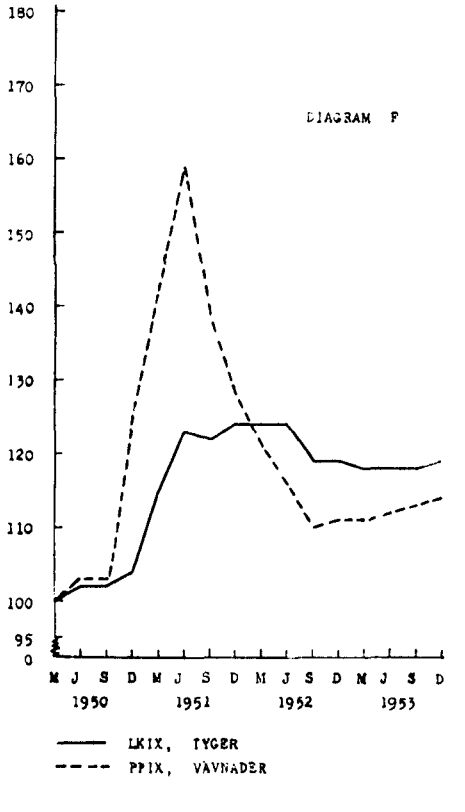

DIAGRAM F

tionsvaruserierna överensstämmer som framgår av diagram A ganska väl. Fortfarande kan dock en viss trögrörlighet i fråga om detaljprisindexen konstateras, men den är mycket mindre än vid jämförelsen av totalindextalen.

Priströgheten i det sista distributionsledet är ganska given och kan hänföras till ett flertal faktorer. Dels är en viss eftersläpning i tiden av konsumentpriserna jämförda med partipriserna att förvänta, enär i en hel del fall en avsevärd tid kan förflyta mellan fastställande av råvaru- och fabrikspriser och den färdiga varans slutliga försäljning till konsumenten. Partipriset utgör vidare långt ifrån den enda faktorn i prisbildningen; för den färdiga varan påläggs distributionskostnader omfattande fraktkostnader samt partihandelns och detaljhandelns arbetskostnader, fasta kostnader samt vinstmarginaler. Dessa kostnader varierar avsevärt för olika varor, men kan ibland uppgå till hälften av det slutliga konsumentpriset, varvid arbetskostnaderna utgör en stor andel. Samtliga dessa förhållanden bidrar till det reducerade utslaget i detaljhandelspriserna av förändringarna i råvaru- och fabrikspriserna. I vissa fall tillkommer också indirekta skatter; om dessa uttas i detaljhandels- eller partihandelsledet, medräknas de endast i levnadskostnadsindex. Bilden kompliceras av att transport- och lönekostnader ofta uppvisar olika eller i varje fall trögrörligare utveckling än råvarupriserna. Vid den senaste snabba prisuppgången utgjorde förutom höjda råvarupriser även löneökningarna ett incitament till höjda konsumentpriser. Lönerna har nu i stort sett stabiliserats på en högre nivå, och vissa sänkningar av partipriserna följs icke av minskade arbetskostnader genom lönesänkningar. Alla dessa faktorer samverkar vid prisbildningen, som vidare påverkas av statlig eller enskild prispolitik genom t. ex. priskontroll och bruttoprissättning.

I diagrammen C—F jämförs prisnivåerna för ett par grupper av färdiga konsumtionsvaror, varvid vissa omräkningar av delindexar gjorts. Jämförelsen omfattar bland livsmedel mejeri- och spannmålsprodukter samt bland övriga varor trikåvaror och vävnader. Härvid framkommer att trögrörligheten hos detaljhandelspriserna kan variera avsevärt mellan olika varugrupper. För livsmedlen följs de båda indexserierna ganska väl åt medan för vävnader dels en stark eftersläpning kan noteras, dels ett förhållandevis litet utslag av de höjda partipriserna i de slutliga priserna. Vid de jämförelser som här gjorts gäller dock fortfarande att felmöjligheterna är stora, beroende på olikheter i varuurval, antal prisnoteringar samt vägning i de båda indexserierna.

Sammanfattningsvis kan sägas, att en jämförelse mellan levnadskostnads- och partiprisindexarna belyser vissa tendenser hos konsumentprisnivåns anpassning till prisnivån i tidigare distributionsled. En bättre överblick erhålls om delindextal parvis jämförs, men detta är med de båda indexarnas uppbyggnad icke möjligt annat än beträffande ett fåtal grupper av varor.

M. G.

Bostadsmarknadsläget hösten 1953

Av förste aktuarie *Einar Eriksson*, bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen har under de senaste åren varje höst företagit en enkät till förmedlingsorganen i vissa kommuner rörande antalet av dem kända bostadssökande. Syftet har varit att erhålla ett underlag för bedömning av bostadsbristens (lägenhetsunderskottets) storlek och förändringarna däri samt förhållandena i övrigt på bostadsmarknaden. Det har redan från början varit klart att det icke är möjligt att på detta sätt erhålla någon exakt bestämning av bostadsbristens storlek eller förändringarna däri. De erfarenheter som vunnits genom mera ingående undersökningar av bostadsköerna på olika orter har emellertid visat så stora bristfälligheter i redovisningen, att det blivit alltmer tydligt att det hopbragta materialet måste bedömas med mycket stor försiktighet.

I det närmast följande lämnas först en redogörelse för enkäten. Därefter redovisas i korthet de genom särskilda köundersökningar de senaste åren vunna erfarenheterna. Slutligen diskuteras något resultaten av enkäten i belysning härav.

Enkäten till förmedlingsorganen. Bostadsstyrelsen har hos förmedlingsorganen i 294 kommuner anhållit om uppgifter rörande antalet av dem kända bostadssökande omkring den 1 oktober 1953. Förmedlingsorganen i 228 kommuner har lämnat de begärda upplysningarna. De kommuner, från vilka de begärda uppgifterna icke inkommit, är små. Det kan förmodas att bostadsbristen i dessa liksom i de icke tillskrivna kommunerna är av ringa omfattning.

De källor förmedlingsorganen haft att tillgå vid sammanställandet av uppgifterna är av olika slag. I de större och medelstora städerna har uppgifterna huvudsakligen hämtats ur de kommunala bostadsförmedlingarnas register. Flertalet städer med mer än 20 000 invånare har kommunal bostadsförmedling. I dessa städer har uppgifterna huvudsakligen hämtats ur förmedlingarnas register. Uppgifterna om sökande till pensionärslägenheter har erhållits från de kommunala organ som handlägger ärenden om bostäder till pensionärer. I vissa fall har uppgifterna kompletterats med uppgifter även från annat håll. Förmedlingsorganen i övriga kommuner, av vilka endast ett mindre antal har kommunal bostadsförmedling, har i främsta rummet sammanställt uppgifter om till förmedlingsorganet eller till annat kommunalt organ och till kommunala och allmännyttiga bostadsföretag anmälda bostadssökande. Av industrier lämnade uppgifter har även anlitats i stor utsträckning och dessutom har uppgifter från kooperativa företag och

Tab. 1. Antalet bostadssökande i 228 kommuner omkring den 1 oktober 1953

Anm. Sökande till pensionärslägenheter och andra lägenheter av speciell karaktär ingår ej i denna redovisning.

Kommungrupp	Antal kommuner	Folkmängd 1/1 1953	Inom kommunen bosatta sökande		Sökande, som bor i kommunen men har familj i annan kommun	Sökande som bor i annan kommun
			med egen lägenhet	utan egen lägenhet		
Stockholm	1	761 787	29 700	41 550	1 150	8 150
Göteborg	1	363 000	13 650	13 200	400	3 600
Malmö	1	198 645	9 100	5 550	450	2 250
Kommuner med						
30 000—100 000 inv.	16	838 107	22 150	17 200	2 050	6 350
20 000— 30 000 »	19	455 614	9 150	8 450	800	3 600
10 000— 20 000 »	41	576 023	8 350	5 900	1 050	2 800
5 000— 10 000 »	65	468 096	5 150	3 200	550	2 200
— 5 000 »	84	292 293	3 400	1 650	350	1 300
Summa	228	3 953 565	100 650	96 700	6 800	30 250

enskilda byggmästare kommit till användning. De flesta av de mindre kommunerna har anlitat mer än en uppgiftskälla.

Förmedlingsorganen i de 228 kommunerna redovisar tillhopa över 100 000 bostadssökande med lägenhet, som önskar byta. Vidare redovisas 97 000 sökande utan lägenhet, bosatta i samma kommun, där de söker lägenhet. I detta antal har ej inräknats 6 800 sökande, som visserligen själva bor i kommunen i fråga men har familj boende i annan kommun. Flera av dessa torde disponera lägenheter i den kommun, där familjen bor. Ytterligare ca 30 000 sökande önskar lägenhet för att byta bosättningsort. Antalet sökande till pensionärslägenheter uppgår till 20 000 à 25 000. Dessa, av vilka flertalet har lägenhet, ingår ej i förut nämnda antal.

I tab. 1 redovisas de sökandes fördelning på kommungrupper. Härav framgår att huvuddelen finns i de största städerna. Folkmängden i Stockholm, Göteborg och Malmö är ungefär en tredjedel av undersökningskommunernas sammanlagda folkmängd. Av de bostadssökande är emellertid en väsentligt större del anmälda i dessa städer, nämligen mer än hälften av de bostadssökande, som önskar byta lägenhet, över 60 % av antalet bostadssökande, som bor i den kommun där de är registrerade och som ej har egen lägenhet, samt närmare 45 % av de bostadssökande, som önskar byta bosättningsort (inkl. sådana som redan flyttat till den kommun, där de söker lägenhet, men har familj boende på annan ort). Intrycket av att bostadsbristen, i betydelsen av lägenhetsunderskott, är ett problem som närmast berör de större städerna förstärks ytterligare av uppgifterna i tabellerna 2 och 3, varav framgår att i flertalet mindre kommuner antalet inom kommunerna bosatta bostadssökande utan lägenhet är tämligen begränsat.

Flertalet (över 60 %) av dem som har lägenhet men önskar byta utgörs

Tab. 2. Antal kommuner i olika kommungrupper fördelade efter antal inom kommunen bosatta bostadssökande utan egen lägenhet

Anm. Se anm. till tab. 1.

Antal bostadssökande utan egen lägenhet	Kommuner med ..... invånare						Summa
	över 100 000	30 000–100 000	20 000–30 000	10 000–20 000	5 000–10 000	-5 000	
2 000—	3	[1]1	—	—	—	—	4
1 500—1 999	—	3	[2]1	—	—	—	4
1 250—1 499	—	1	—	—	—	—	1
1 000—1 249	—	2	—	—	—	—	2
750— 999	—	4	—	—	—	—	4
500— 749	—	3	5	—	—	—	8
300— 499	—	2	7	[3]3	—	—	12
200— 299	—	—	3	9	[4]2	—	14
150— 199	—	—	1	3	1	—	5
100— 149	—	—	1	8	5	[5]4	18
50— 99	—	—	1	11	17	1	30
25— 49	—	—	—	5	17	11	33
10— 24	—	—	—	2	14	39	55
1— 9	—	—	—	—	6	24	30
0	—	—	—	—	3	5	8
Summa	3	16	19	41	65	84	228

av hushåll med minderåriga barn. Mer än en femtedel är gifta par utan barn. Ett par procent är icke-gifta, som motiverat sin ansökan med tilltänkt giftermål. Samtliga icke-gifta tillhopa utgör icke mer än ca 15 %.

Av större intresse torde emellertid vara att studera sammansättningen av gruppen bostadssökande utan lägenhet. De uppgifter härom, som lämnas i tab. 4 och i det närmast följande, avser enbart sådana sökande som bor i den kommun, där de söker lägenhet. För samtliga kommuner tillhopa gäller, att en fjärdedel av dessa sökande representerar hushåll med barn, och att 9 % är gifta utan minderåriga barn. De återstående två tredjedelarna utgörs av icke-gifta personer utan minderåriga men eventuellt med vuxna barn. Hälften av dessa önskar enligt registreringen lägenhet för att ingå äktenskap.

Sammansättningen av gruppen bostadssökande utan lägenhet är emellertid väsentligt olika i olika kommungrupper. I de tre största städerna är relativa antalet hushåll med barn och antalet gifta utan minderåriga barn något mindre än genomsnittet för samtliga orter. Tillsammans utgör dessa två grupper i nämnda städer 27 à 30 %. I Stockholm är antalet icke-gifta, som önskar lägenhet för att ingå äktenskap, endast något mer än hälften av antalet övriga icke-gifta, i Göteborg är förhållandet mellan dessa grupper det omvända. Även i Malmö finns en övervikt fastän icke lika markerad som i Göteborg av icke-gifta, som önskar lägenhet för att ingå äktenskap.

[1] Örebro. — [2] Sundbyberg. — [3] Skövde, Falun, Härnösand. — [4] Järfälla, Hällefors. — [5] Kungälv, Karlsborg, Hallsberg, Krylbo.

Tab. 8. Antal kommuner i olika kommungrupper, fördelade efter antal inom kommunen bosatta bostadssökande med minderåriga barn och utan egen lägenhet

Anm. Se anm. till tab. 1.

Antal bostadssökande utan egen lägenhet	Kommuner med ..... invånare						Summa
	över 100 000	30 000–100 000	20 000–30 000	10 000–20 000	5 000–10 000	-5 000	
1 500—	2	—	—	—	—	—	2
500—1 499	1	2	1	—	—	—	4
450— 499	—	—	—	—	—	—	—
400— 449	—	1	—	—	—	—	1
350— 399	—	1	—	—	—	—	1
300— 349	—	1	—	—	—	—	1
250— 299	—	2	1	—	—	—	3
200— 249	—	2	2	1	—	—	5
150— 199	—	3	4	1	1	—	9
100— 149	—	2	4	5	—	—	11
75— 99	—	2	3	2	—	—	7
50— 74	—	—	2	7	2	—	11
40— 49	—	—	—	5	3	—	8
30— 39	—	—	—	2	6	1	9
20— 29	—	—	1	7	9	4	21
10— 19	—	—	1	8	14	10	33
1— 9	—	—	—	3	23	51	77
0	—	—	—	—	7	18	25
Summa	3	16	19	41	65	84	228

I städer med 30 000—100 000 invånare överensstämmer fördelningen på olika grupper tämligen väl med genomsnittet för samtliga orter, bortsett från att en mycket stor del av de icke-gifta registrerats som bostadssökande på grund av tillämnat giftermål.

I kommuner med 5 000—30 000 invånare är det relativa antalet hushåll med barn och gifta utan minderåriga barn stort (tillsammans inemot hälften). Antalet icke-gifta, som önskar lägenhet utan att ha för avsikt att ingå äktenskap, utgör en jämförelsevis liten del av kön (mindre än en femtedel).

I de minsta kommunerna (mindre än 5 000 invånare) är det relativa antalet hushåll med barn och antalet gifta utan barn icke fullt lika stort som i kommuner med 5 000—30 000 invånare. Antalet icke-gifta, som önskar lägenhet utan att ha för avsikt att ingå äktenskap är å andra sidan jämförelsevis större. Av tab. 3 framgår, att antalet barnfamiljer utan lägenhet i 69 av de 84 kommunerna i denna grupp var mindre än 10.

I jämförelse med föregående år har antalet registrerade bostadssökande ökat. De uppgifter om ökningen som redovisas i tab. 5 avser 209 kommuner, för vilka uppgifter lämnats båda åren. Antalet sökande med egen lägenhet har ökat från 90 350 till 99 400 dvs. med 10 %. Ökningen av antalet bostadssökande utan egen lägenhet är större. Antalet sökande utan egen lägenhet, bosatta i den kommun där de är registrerade, har ökat från 83 800 år 1952 till 96 100 år 1953 eller med 15 %, och antalet sökande, som önskar lägenhet för att flytta till dessa kommuner (inkl. sökande, som redan flyttat in men

Tab. 4. Bostadssökande utan egen lägenhet, bosatta i den kommun där de söker lägenhet, fördelade på olika kategorier

Anm. Se anm. till tab. 1.

Kommun	Antal kommuner	Antal sökande	Därav			
			med barn under 16 år	övriga gifta	icke-gifta som avser att ingå äktenskap	övriga icke-gifta
Sept.—okt. 1953						
Stockholm	1	41 550	9 850	2 650	10 450	18 650
Göteborg	1	13 200	2 500	1 000	6 250	3 500
Malmö	1	5 550	1 200	400	2 200	1 750
Kommuner med						
30 000—100 000 inv.	16	17 200	4 300	1 850	6 900	4 200
20 000— 30 000 »	19	8 450	2 900	1 000	3 000	1 550
10 000— 20 000 »	41	5 900	2 200	850	1 850	1 000
5 000— 10 000 »	65	3 200	1 100	450	1 000	650
— 5 000 »	84	1 650	450	200	600	450
Summa	**228**	**96 700**	**24 500**	**8 400**	**32 250**	**31 750**
Sept.—okt. 1952	[1] 239	84 700	22 100	7 450	31 600	23 550

har sina familjer kvarboende i andra kommuner), från 31 900 till 36 200 eller med 13 %.

Antalet registrerade sökande med lägenhet har ökat i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i kommuner med 30 000—100 000 invånare. I de båda grupper, vari kommuner med mindre än 30 000 invånare indelats i tab. 5, är antalet oförändrat. De sökandes fördelning på olika kategorier är i stort sett oförändrad.

Störst intresse tilldrar sig emellertid antalet sökande utan lägenhet och framför allt antalet inom kommunerna bosatta sökande utan lägenhet. Beträffande antalet sökande, som önskar lägenhet för att flytta till resp. kommuner, må det vara tillräckligt att konstatera att detta ökat i Stockholm, Göteborg och Malmö, men är ungefär oförändrat i var och en av de tre grupperna av kommuner med mindre än 100 000 invånare.

Antalet sökande utan lägenhet, som bor i samma kommun, där de söker lägenhet, och som icke har familjer boende i andra kommuner, har som redan nämnts ökat från 83 800 år 1952 till 96 100 år 1953, dvs. med över 12 000 eller med 15 %. Den största delen av ökningen kommer på Stockholm, där antalet ökat från 34 000 till 41 550, dvs. med ca 7 500 eller med 22 %. I Göteborg och Malmö uppgår ökningen till 17 resp. 14 % och i de övriga 16 städerna med mer än 30 000 invånare till ca 10 %.

Av städer med 30 000—100 000 invånare uppvisar Uppsala, Linköping, Karlstad, Karlskoga, Örebro och Västerås stora siffermässiga ökningar. En ungefär 10-procentig ökning redovisas i Lund och Gävle. I fyra städer med mer än 30 000 invånare — Norrköping, Karlskrona, Hälsingborg och Halm-

[1] Folkmängden i dessa 239 kommuner utgör 4 018 856 personer. I de 228 kommuner, för vilka uppgifter finns år 1952, är folkmängden 3 953 563.

Tab. 5. Antal bostadssökande i 209 kommuner omkring den 1 oktober 1952 och den 1 oktober 1953

Anm. Se anm. till tab. 1.

Kommungrupp		Antal kommuner	Inom kommunen bosatta sökande						Sökande boende i annan kommun eller med familjer i annan kommun
			Med egen lägenhet	Utan egen lägenhet					
				Totalt	Därav				
					med minderåriga barn	övriga gifta	icke-gifta som avser att ingå äktenskap	övriga icke-gifta	
Stockholm	1952	1	27 350	34 000	8 300	2 450	10 100	13 150	8 000
	1953	1	29 700	41 550	9 850	2 600	10 450	18 650	9 300
Göteborg	1952	1	11 750	11 350	2 000	500	6 150	2 700	2 000
	1953	1	13 650	13 250	2 500	1 000	6 250	3 500	4 000
Malmö	1952	1	6 900	4 850	1 250	250	2 200	1 150	1 650
	1953	1	9 100	5 550	1 200	400	2 200	1 750	2 700
Kommuner med 30 000—100 000 inv.	1952	16	19 700	15 700	3 900	1 700	6 850	3 250	8 350
	1953	16	22 150	17 250	4 300	1 850	6 900	4 200	8 400
10 000— 30 000 »	1952	58	16 700	13 050	4 650	1 700	4 450	2 250	7 800
	1953	58	17 000	13 850	4 900	1 800	4 700	2 450	7 800
— 10 000 »	1952	132	7 950	4 850	1 750	700	1 500	900	4 100
	1953	132	7 800	4 650	1 500	600	1 500	1 050	4 000
Summa	1952	**209**	**90 350**	**83 800**	**21 850**	**7 300**	**31 250**	**23 400**	**31 900**
	1953	**209**	**99 400**	**96 100**	**24 250**	**8 250**	**32 000**	**31 600**	**36 200**

stad — är antalet ungefär oförändrat, och i fyra — Solna, Eskilstuna, Jönköping och Borås — har antalet minskat. Beträffande Borås är dock att märka att jämförbarheten mellan de båda åren är mindre god, då ett mindre antal källor använts vid sammanställandet av bristuppgifterna år 1953 än år 1952.

I kommuner med 10 000—30 000 invånare är ökningen mindre och i kommuner med mindre än 10 000 invånare har antalet minskat något. Även bland dessa kommuner finns vissa, där antalet ökat högst väsentligt.

Som framgår av nedanstående tablå redovisas ökning i ungefär en tredjedel av kommunerna med 10 000—30 000 invånare. I ungefär en tredjedel har antalet varit oförändrat och i likaledes en tredjedel minskat. I en väsentligt större del av de mindre kommunerna har redovisats en minskning.

Kommungrupp	Antalet kommuner	Därav kommuner, där antalet inom kommunen bosatta sökande utan egen lägenhet		
		ökat	varit ungefär oförändrat	minskat
över 100 000 inv.	3	3	—	—
30 000—100 000 »	16	8	4	4
10 000— 30 000 »	58	21	19	18
under 10 000 »	132	34	48	50
Summa	**209**	**66**	**71**	**72**

Då det är tydligt att redovisningen av antalet bostadssökande är behäftad med stora bristfälligheter, har förmedlingsorganen ombetts komplettera sina redovisningar med omdömen, huruvida bristen ökat eller minskat i jämförelse med föregående år. Av förmedlingsorganen har 107 yttrat sig i denna fråga. Av dessa hyser en knapp tredjedel uppfattningen, att bristen ökat, en tredjedel att den minskat och återstoden, att den är oförändrad. Uttalanden om att bristen minskat förekommer huvudsakligen, som framgår av nedanstående tablå, i fråga om mindre kommuner.

Kommungrupp	Antal förmedlingsorgan, som uttalat sig om förändringen i bristen	Därav förmedlingsorgan, som ansett att bristen		
		ökat	varit oförändrad	minskat
30 000—100 000 inv.	9	5	3	1
10 000— 30 000 »	34	10	18	6
under 10 000 »	64	17	20	27
Summa	107	32	41	34

Vid 1952 års enkät ansåg inemot hälften av de ca 150 förmedlingsorgan, som yttrat sig i frågan, att bristen ökat och endast en sjättedel, att den minskat.

Det är antagligt, att förmedlingsorganen, då de angett om bristen ökat eller minskat, icke tagit hänsyn enbart till efterfrågan från sökande utan egen lägenhet utan till hela bostadsköns storlek. Det förekommer i vissa fall, att bristen anges ha ökat trots att en siffermässig minskning av antalet bostadssökande utan egen lägenhet redovisas. I ett flertal fall har kommuner, som ansett att läget förbättrats, angett att bostadsbristen inom kommunen kommer att vara hävd, när lägenheter i pågående eller inom den närmaste framtiden planerad produktion färdigställts.

Antalet sökande med minderåriga barn och antalet gifta sökande utan barn, som saknar egen lägenhet, har ökat långsammare än totala antalet inom kommunerna bosatta sökande utan egen lägenhet. Under det att det totala antalet ökat med 15 %, har antalet hushåll med minderåriga barn ökat med 11 % och antalet gifta utan minderåriga barn med 13 %. Antalet icke-gifta, som önskar lägenhet för att ingå äktenskap, är praktiskt taget oförändrat. Antalet övriga icke-gifta har däremot ökat högst väsentligt — med icke mindre än ca 35 %.

De olika tillväxthastigheterna för olika kategorier av bostadssökande gör att bostadsköns sammansättning ändrats väsentligt sedan föregående år. Detta tar sig framför allt uttryck i att en ökad andel av totalantalet inom kommunerna bosatta bostadssökande utan lägenhet utgörs av »övriga icke-gifta» (28 % år 1952, 33 % år 1953). Andelen icke-gifta som önskar lägenhet för att ingå giftermål har minskat betydligt (37 % år 1952, 33 % år 1953) och andelen hushåll med barn något (26 % år 1952, 25 % år 1953). Andelen gifta utan barn är oförändrad (9 %).

Ett 100-tal förmedlingsorgan har meddelat sina iakttagelser angående de

bostadssökandes efterfrågan av lägenheter av olika storlek. Av uppgifterna framgår, att i det stora flertalet kommuner lägenheter om två rum och kök är den mest efterfrågade lägenhetstypen. Så gott som samtliga de förmedlingsorgan, som angett mera preciserade omdömen om efterfrågans inriktning på olika lägenhetsstorlekar, anger, att efterfrågan på lägenheter om ett rum och kök är större än efterfrågan på tre rum och kök. De förmedlingsorgan, som ger en siffermässig redovisning, uppskattar antalet sökande som önskar lägenheter om två rum och kök till 50—75 %, antalet som önskar lägenheter om ett rum och kök till 20—40 % och antalet, som önskar lägenheter om tre rum och kök till 5—20 %. I några fall uppges efterfrågan på trerumslägenheter avse lägenheter med uthyrningsrum.

Ett flertal förmedlingsorgan anger, att en förändring i efterfrågeinriktningen ägt rum. Dessa anger i samtliga fall, att efterfrågan förskjutits mot mindre lägenheter. Det är främst en minskad efterfrågan på trerumslägenheter som noteras. Detta kan eventuellt sammanhänga med det ökade antalet icke-gifta bostadssökande.

Beträffande de bostadssökandes förmåga att betala hyrorna i nybyggda hus finns en rad samstämmiga uttalanden om att en del av de bostadssökande ej kan placeras i nybyggda hus på grund av alltför höga hyror. Siffermässiga uppskattningar av den relativa andelen sådana fall varierar mellan 5 och 30 % av samtliga bostadssökande. Många kommuner påtalar också, att en stor andel av de bostadssökande på grund av de höga hyrorna i nybyggda hus i första hand efterfrågar halvmoderna eller omoderna lägenheter i det äldre beståndet. Dessa uttalanden är i allmänhet tämligen vaga, men några enstaka kommuner har närmare angett storleken av denna efterfrågan. Sålunda efterfrågar i Kalmar ca 40 %, i Borlänge ca 25 % och i Växjö ca 15 % av de bostadssökande lägenheter i äldre hus.

Att ett stort antal flerbarnsfamiljer kan efterfråga moderna lägenheter endast tack vare möjligheten att erhålla familjebostadsbidrag omvittnas av ett flertal förmedlingsorgan.

Uppgifternas tillförlitlighet. Genom en rad undersökningar under de senaste åren kan konstateras, att bostadsförmedlingarnas registrering av de bostadssökande icke ger en riktig bild av läget. I förmedlingarnas register förekommer ett stort antal bostadssökande, vilkas efterfrågan tillgodosetts eller förlorat sin aktualitet på grund av avflyttning, dödsfall eller ändrade personliga förhållanden. Vidare har beträffande de sökande, vilka önskar stå kvar i registren, ofta inträffat väsentliga förändringar, vilka icke blivit registrerade. Bl. a. har ett jämförelsevis stort antal av dem som anmälts sakna egen lägenhet visat sig inneha lägenhet. Vidare förekommer rätt ofta att civilståndet ändrats.

I Malmö företogs en undersökning beträffande de vid stadens bostadsförmedling den 1 november 1951 anmälda sökandena, vilken föranledde förmedlingen att avregistrera ca 2 200 (17 %) av 13 200 anmälda sökande. Från ungefär $^2/_3$ av de avregistrerade erhölls uppgift om orsak till att de ej önska-

de kvarstå. Därvid kunde konstateras att i mer än hälften av dessa fall bostadsfrågan lösts på ett acceptabelt sätt. I 17 % av fallen hade den sökande flyttat från staden. I 5 % av fallen hade bostadsbehovet upphört på grund av dödsfall, uppslagen förlovning eller annan uppgiven omständighet. I 22 % av fallen förklarade sökandena sig vilja bo kvar i den gamla lägenheten utan att redovisa särskilda skäl till den ändrade inställningen.

Genom undersökningen kunde konstateras att även bland dem som önskade kvarstå ett icke oväsentligt antal skaffat sig lägenhet utan att detta kommit till förmedlingens kännedom. Under det att enligt registreringen 53 % av dessa innehade lägenhet, visade undersökningen att 57 % var lägenhetsinnehavare.

Av de sökande, som enligt registreringen icke var gifta men önskade lägenhet för att ingå äktenskap, var vid undersökningstillfället 28 % gifta. I 2 % av fallen hade förlovningen brutits.

I nedanstående tablå görs en jämförelse mellan antalet i Malmö bosatta bostadssökande utan egen lägenhet enligt enkäten 1951 och enligt köundersökningen. Antalet var enligt köundersökningen 30 % lägre än enligt enkäten.

	Antal bostadssökande	Därav sökande med barn	gifta utan barn	sökande utan barn, som önskar lägenhet för att ingå äktenskap	övriga icke-gifta
Enligt enkäten	5 051	1 257	384	2 172	1 238
Enligt köundersökningen	3 549	889	262	1 437	961
Reduktion i %	30	29	32	33	22

I Stockholm företogs en stickprovskontroll av de vid bostadsförmedlingen den 31 mars 1952 anmälda sökandena. Undersökningen verkställdes medelst hembesök, vilka slutfördes under juni månad. Ur bostadskön uttogs 1 795 sökande, av vilka 1 635 blev intervjuade. Skillnaden mellan dessa tal utgörs av dels sökande som avregistrerades före hembesöken, dels sökande vilka man av olika skäl avstod från att besöka eller som ej kunde anträffas. Antalet sökande, som vid intervjuerna förklarade sig ej vilja stå kvar i bostadskön, utgjorde ca 10 % av hela det uttagna stickprovet och ca 13 % av de intervjuade. Vidare kunde konstateras, att bland de intervjuade omkring en femtedel av dem som enligt registreringen saknade egen lägenhet, innehade lägenhet. Å andra sidan saknade några procent av dem som redovisats som lägenhetsinnehavare egen lägenhet. Enligt registreringen var något mer än 45 % av de intervjuade lägenhetsinnehavare, under det att ca 55 % visade sig inneha lägenhet vid intervjutillfället. De gjorda erfarenheterna synes motivera en nedräkning av antalet registrerade bostadssökande utan egen lägenhet med minst en fjärdedel. Under det att i registreringen för inemot en fjärdedel av de undersökta kontrollfallen (sökande såväl med som utan lägenhet) orsaken till ansökan angetts vara giftermål, uppgav vid kontrollundersökningen endast ca 15 % denna orsak.

Bostadsstyrelsen företog en mindre undersökning av bostadskön i Vimmerby i mars 1952. Vid förmedlingen fanns, bortsett från pensionärer och av industrier för icke namngivna personer efterfrågade lägenheter, 145 sökande registrerade. För närmare undersökning uttogs 48 av dessa, varav 14 enligt registreringen i Vimmerby bosatta sökande var utan egen lägenhet. Genom intervjuerna eller genom på annat sätt införskaffade upplysningar kunde beträffande 11 sökande konstateras att de icke borde stå kvar i registret: 5 hade flyttat från Vimmerby, 2 hade byggt eget hem, 2 hade erhållit tillfredsställande hyresbostad och 2 förklarade sig nöjda med den innehavda lägenheten. Av de bostadssökande kunde 7 icke anträffas. Genom undersökningen konstaterades att av de återstående 30 var 8 bosatta i Vimmerby och saknade egen lägenhet.

I maj 1952 företogs en undersökning i Avesta. Någon kommunal förmedling fanns ej. Undersökningen avsåg hos den kommunala bostadsstiftelsen, HSB, Avesta Jernverk och byggnadsaktiebolaget Ernst Sundh anmälda bostadssökande. Vid undersökningstillfället fanns 564 sökande anmälda hos dessa företag. Vid en genomgång av registren kunde konstateras att 26 redan erhållit lägenhet samt att 53 var anmälda på mer än ett håll. Av återstoden var 336 bosatta i Avesta. Av dessa uttogs 33 för intervjuer. Det konstaterades, att 12 av dessa flyttat från den angivna adressen utan att göra anmälan härom. 21 sökande anträffades och intervjuades. Samtliga dessa innehade lägenhet.

I Gävle företogs en undersökning av bostadsköns sammansättning vid årsskiftet 1952/53. Vid bostadsförmedlingen fanns vid denna tidpunkt 3 207 sökande anmälda. Dessa anmodades lämna uppgifter om sitt bostadsbehov. Bortfallet uppgick till 427 eller 13 %. Bostadsförmedlingens anteckningar om sökandena var före undersökningen mycket ofullständiga. Någon jämförelse mellan registrerade uppgifter om lägenhetsinnehav och civilstånd har därför icke gjorts. De uppgifter om de sökandes fördelning på olika kategorier, som lämnats i samband med styrelsens enkäter, torde till stor del ha utgjorts av uppskattningar. Då enkätsvaren 1952 — i motsats till köundersökningen — icke enbart är grundat på uppgifter om vid bostadsförmedlingen anmälda sökande utan inkluderar även sökande, som anmält sitt bostadsbehov till allmännyttiga, kooperativa och enskilda bostadsföretag, till arbetsgivare (industrier, sjukvårdsinrättningar m. m.), kan icke heller några säkra slutsatser dras ur en jämförelse mellan enkäten och köundersökningen.

I samband med årets enkät har i Växjö och Trelleborg företagits gallringar, om vilka förmedlingsorganen lämnat upplysningar. I Växjö utsändes frågeformulär till samtliga vid de kommunala fastighetsföreningarnas lägenhetsförmedling anmälda sökande, tillhopa 926. Svar inkom från 637 sökande. I Trelleborg utsändes förfrågningar till de 110 vid den kommunala bostadsförmedlingen anmälda bostadssökandena utan egen lägenhet, varvid meddelades att de som icke inom föreskriven tid inkom med svar

avfördes ur registret. Av de tillfrågade svarade 5 att de ej önskade stå kvar; 20 förnyade icke sin anmälan.

Av de refererade undersökningarna framgår att bostadsförmedlingarnas registrering innehåller ett stort antal icke längre aktuella ansökningar samt även i övrigt lämnar vilseledande uppgifter, bl. a. med hänsyn till lägenhetsinnehavet och civilståndet. I den mån inneliggande ansökningar icke kontrolleras, måste det antas att antalet inaktuella ansökningar successivt ökar. Det är att märka att i Stockholm någon utrensning icke företagits, då kontrollen endast avsåg ett mycket litet stickprov. Även i orter där en utrensning företagits torde emellertid redan kort tid därefter ånyo förekomma ett icke obetydligt antal inaktuella ansökningar. I Malmöundersökningen konstaterades att bortfallet var särskilt stort bland de ansökningar som varit inlämnade mindre än ett år.

Hur stor är bostadsbristen och har den ökat eller minskat? Det insamlade materialet gör det icke möjligt att exakt bestämma storleken av bostadsbristen, varmed här avses underskottet i totala antalet lägenheter med bortseende från huruvida bostadsbeståndets sammansättning motsvarar lägenhetsefterfrågans inriktning på olika typer av lägenheter.

Till en början är det tydligt att, även om en fullständig och adekvat registrering funnes i alla kommuner, det icke utan vidare kan avgöras, vilka bostadssökande som bör medräknas vid bestämningen av lägenhetsunderskottet. Det är tydligt, att man måste göra en åtskillnad mellan sökande som innehar och sökande som icke innehar egen lägenhet i den kommun, där de söker lägenhet. De förra bör icke medräknas vid bestämningen av bostadsbristen i antal lägenheter räknat — i kommuner innehållande såväl tätorter som större landsbygdsområden möjligen med undantag för bostadssökande med avlägset belägna lägenheter, vilka på grund av sin belägenhet kan förmodas icke bli tagna i anspråk på nytt, då de nuvarande innehavarna lämnar dem.

Emellertid synes icke heller alla bostadssökande utan egen lägenhet kunna medräknas. Utanför kommunen boende bostadssökande, som önskar lägenhet för att flytta in till kommunen (uppdämd inflyttning), synes sålunda böra medräknas endast till en del. Reduktion bör göras med antalet av de lägenheter, som under normala förhållanden skulle ha friställts genom avflyttning från orten (uppdämd utflyttning och i andra hand uthyrda lägenheter, vilka redan utflyttade har hyreskontrakt på).

Vidare bör sådana sökande avskiljas, som icke avser att omedelbart realisera sin efterfrågan utan har anmält sig i avsikt att först om någon tid erhålla lägenhet. Skall bestämningen avse den marknadsmässiga bostadsbristen, synes icke heller sökande till pensionärslägenheter samt sökande utan ekonomiska förutsättningar att hyra lägenhet böra medräknas.

Härtill kommer att registreringen av de bostadssökande och deras fördelning på olika kategorier ej är fullkomlig. Vissa bostadssökande torde sannolikt underlåta att registrera sig, då de anser möjligheten att härigenom

få lägenhet mycket liten. Det är därför tydligt att det finns bostadssökande som förmedlingsorganen saknar kännedom om.

Å andra sidan har genom de ovan redovisade undersökningarna kunnat konstateras att i bostadsköerna finns en mycket stor del bostadssökande, vilkas behov tillgodosetts eller upphört.

Vidare framgår icke i vad mån ansökningarna representerar ett aktuellt behov i den meningen att de sökande är beredda att omedelbart realisera sin efterfrågan. Särskild uppmärksamhet i detta sammanhang synes den grupp bostadssökande kräva, vilka önskar lägenhet för att ingå äktenskap. Antalet bostadssökande, som önskar lägenhet eller byte av lägenhet på grund av förestående giftermål, kan lämpligen jämföras med antalet ogifta i åldrarna 20—45 år i hela befolkningen. I Stockholm finns ca 45 000 ogifta män och ungefär lika många ogifta kvinnor i denna ålder. I Göteborg är antalet ungefär hälften så stort och i Malmö något över 10 000. I Stockholm redovisas 15 000 sökande, som avser att ingå äktenskap, i Göteborg 7 500 och i Malmö 2 850. Flertalet av dessa saknade lägenhet. Ett mindre antal hade barn. I denna grupp erfordras möjligen större reduktion än i övriga grupper på grund av oegentligheter i redovisningen. Antalet skall nämligen reduceras icke endast med antalet sökande som löst sin bostadsfråga, avflyttat från orten eller vilkas bostadsbehov av andra skäl blivit inaktuellt, utan även med antalet av dem som ingått äktenskap utan att avvakta lösningen på bostadsfrågan. Även efter mycket stora reduktioner återstår dock ett betydande antal. Det förefaller icke sannolikt att det i samtliga eller flertalet fall är fråga om på grund av bostadsbristen fördröjda äktenskap. Det är mera sannolikt, att det i ett icke oväsentligt antal fall är fråga om ett i god tid anmält bostadsbehov och att i dessa fall de sökande under normala förhållanden på bostadsmarknaden icke omedelbart skulle förverkliga sin efterfrågan. Ett visst stöd för detta antagande kan erhållas ur de åldersuppgifter beträffande under första kvartalet 1953 nyanmälda bostadssökande, som redovisats av förmedlingsorganet i Göteborg. Av 779 nyanmälda, som önskade lägenhet för att ingå äktenskap, var 135 födda 1932 eller senare, dvs. vid kvartalets början under 21 år, och 359 födda åren 1927—31. Något mer än en tredjedel var födda 1930 eller tidigare, dvs. över 25 år. Av män som år 1949 ingick äktenskap var mer än 70 % över 25 år.

Som i redogörelsen för enkäten omtalats, har vissa förmedlingsorgan omnämnt att i kön ingår ett icke oväsentligt antal personer, som icke har ekonomiska förutsättningar att hyra en modern lägenhet. Om i kön i nämnvärd utsträckning ingår sökande som saknar ekonomiska förutsättningar för att över huvud hyra en lägenhet, kan icke bedömas. Om så är fallet bör de, fastän de ur sociala synpunkter kan representera en lika allvarlig bostadsbrist som övriga sökande, icke medräknas vid en bestämning av den marknadsmässiga bostadsbristen.

En uppskattning av bostadsbristens storlek bör utgå från det redovisade antalet bostadssökande utan egen lägenhet, som bor i samma kommun där de söker lägenhet. Detta utgör 97 000. Antalet bör reduceras — kanske med

en fjärdedel eller mera — på grund av oegentligheter i redovisningen. Vidare bör en antagligen betydande reduktion göras med hänsyn till att i redovisningen ingår sökande, vilka först om någon tid önskar lägenhet. Eventuellt bör reduktion göras även med hänsyn till sökande utan ekonomiska förutsättningar att hyra egen lägenhet. Å andra sidan bör antalet ökas med en viss del av antalet sökande, som bor i andra kommuner än den där de söker lägenhet, samt ett okänt antal icke registrerade bostadssökande.

Också en bedömning av utvecklingen är förenad med svårigheter. Det kan förmodas att ju längre bostadsbristen varar, desto fullständigare blir registreringen av de bostadssökande. Med hänsyn till de långa väntetiderna förefaller det också troligt att de sökande i allt större utsträckning anmäler sitt bostadsbehov i god tid. Vidare synes det sannolikt att antalet ansökningar, som förlorat sin aktualitet, ökar. Av dessa skäl förefaller det troligt, att antalet registrerade ansökningar ökar snabbare än bostadsbristen, och att det kan öka även om bristen är oförändrad eller t. o. m. minskar något. Ökningen av antalet registrerade bostadssökande utan egen lägenhet i Stockholm, Göteborg och Malmö är emellertid så betydande att det förefaller tydligt att bristen ökat i dessa städer. I sex à sju av städerna med 30 000—100 000 invånare är det även tydligt att läget försämrats. I samtliga städer med 30 000—100 000 invånare tillhopa är ökningen dock ej större än att den kanske i stort sett kan bero på bristfälligheter i redovisningen. Detta gäller i ännu högre grad kommuner med 10 000—30 000 invånare. I de minsta kommunerna torde förbättringen vara större än vad den siffermässiga redovisningen ger vid handen.

Statstjänstemännens löneförhållanden — en slutreplik

Av förste aktuarie *Arne Aldestam*, civildepartementet

De artiklar om statstjänstemännens löneförhållanden som var införda i nr 9 och 10, 1953 av denna tidskrift har föranlett kommentarer från löntagarhåll. Bl. a. har statstjänarkartellens ombudsman Sture Henriksson i några personaltidskrifter granskat de tillämpade beräkningsmetoderna från sina utgångspunkter. Aktuarie Aldestam, som här ges tillfälle till slutreplik, behandlar den kritik som ombudsman Henriksson framfört i nr 5 och 6, 1954 av Signalen. *Red.*

Henriksson ställer sig synbarligen oförstående till att lönestatistik utarbetas för statstjänare, eftersom ju dessa så väl känner till hur stor den lön är som de en gång i månaden utkvitterar. Resonemanget kan givetvis till-

lämpas på praktiskt taget samtliga löntagargrupper. Avsikten med framställningarna om löneförhållandena för statens tjänstemän var bl. a. att belysa hur stor lönen för dessa grupper var vid jämförelse med lönen till industriarbetare. En jämförelse av det slaget är inte möjlig att utföra med mindre man tillämpar samma beräkningsnormer för de olika grupperna. För framställningarna hade valts att räkna med timlöner, eftersom lönen för industrins arbetare redovisas på sådant sätt. Nu vill emellertid H. ej acceptera de gjorda jämförelserna med den motiveringen, att timförtjänsten för statstjänaren inte skulle — såsom eljest är vanligt — ge en uppfattning om »kontantinkomsten». Detta fel skulle enligt H. uppkomma genom att i timförtjänsten inlagts värdet av sociala förmåner av olika slag.

H:s uttalanden på denna punkt bottnar i ett par missuppfattningar. För det första är en timförtjänststatistik inte detsamma som en inkomststatistik. Den timförtjänststatistik, som utarbetas för industriarbetare, ger sålunda inte någon direkt kunskap om vilken inkomst industriarbetaren har per månad. För det andra ingår ju värdet av sociala förmåner i de timförtjänstsiffror man vanligen anger för industriarbetaren. Det skulle synbarligen te sig egendomligt att medräkna de sociala förmånerna för en grupp som har små förmåner men utelämna dem för de grupper som har bättre förmåner. Ett sätt att undgå att ta hänsyn till de sociala förmånerna är — såsom H. har funnit — att för statstjänarna i stället räkna med en vanligen förekommande månadslön. Med en sådan metod får man således inte något utslag för de sociala förmånerna. Beträffande dessa förmåner sägs vidare att de inte »höjer inkomsten de endast medverka till att förhindra eller begränsa ett inkomstbortfall». Det är inte helt klart vad H. egentligen avsett. Närmast får man tolka honom så att den lön en statstjänare uppbär vid sjukdom skall avräknas vid redovisningen. Man skulle alltså kunna ange som exempel följande redovisning av månadslönen för en statstjänare och en industriarbetare.

	Månad under vilken ej infallit sjukledighet		Månad under vilken infallit 2 dagars sjukledighet	
	Statstj.	Ind.-arb.	Statstj.	Ind.-arb.
a) arbetslön, kr	750	750	700	692
b) sjuklön, kr	—	—	50	—
c) s:a månadsinkomst, kr	750	750	750	692

Exemplet, vilket för övrigt kunnat avse även annan förmån än sjuklön, belyser innebörden av H:s tes att sjuklönen inte höjer statstjänarens inkomst. Statstjänaren erhåller i det här exemplet vid sjukdom en oförändrad inkomst, under det att industriarbetaren får en i förhållande till den förlorade arbetstiden minskad lön. Exemplet torde återge de vanligen förekommande situationerna. H:s beräkningsmetod innebär att man skall bortse från statstjänarens favör i detta avseende och räkna ut årsinkomsten, där man utgår ifrån att industriarbetaren praktiskt taget inte har annan frånvaro från arbetet än den lagstadgade semestern.

Det kan likväl ha sitt intresse att följa H:s tankegång såtillvida att man anger den genomsnittliga årliga inkomsten till en arbetare inom industrin och till en statstjänare i bottenlönegraden (dvs. 10 lönegraden). På grund av utrymmesbrist inskränkes redovisningen till en statstjänargrupp, nämligen stationskarlar på maskinavdelning stationerade på ortsgrupp 3. Denna grupp har en genomsnittlig arbetstid av 179 timmar i månaden och en genomsnittlig månadslön av 694 kr. Den årliga inkomsten blir då genomsnittligt 8 328 kr. Industriarbetarens timlön var, oräknat sociala förmåner, vid den behandlade tidpunkten 3,71 kr. Nu finns det — även om H. fått den uppfattningen — likväl ingen statistisk belysning av industriarbetarens genomsnittliga arbetstid. Det kan påvisas att den av H. uppgivna siffran 2 200 timmar för år inte är tillämplig som ett genomsnitt för arbetare inom industrin. Det är i ett sådant här sammanhang synnerligen rimligt att räkna med samma arbetstid för de jämförda grupperna. Detta bör ju för övrigt med H:s betraktelsesätt ge en för lång arbetstid för industriarbetarna, eftersom H. anser att statstjänarnas arbetstidsbestämmelser ofta är sämre än arbetstidslagens bestämmelser. Vid en arbetstid av 179 timmar per månad erhåller industriarbetaren i årslön 7 969 kr.

Här har som framgår räknats med att semesterlönen är lika stor som lönen vid arbete. Felslaget i beräkningarna av denna anledning torde vara obetydligt. Om möjligt torde man härigenom få en relativt sett högre lön för industriarbetaren än för statstjänaren.

Resultatet av beräkningarna är sålunda, att den kontanta lön statsjänaren — i det här fallet stationskarlen på maskinavdelning — uppbär är för år räknat 359 kr, högre än industriarbetarens lön, dvs. 4,5 procent högre. Timlöneberäkningen gav för samma grupper att statstjänarens lön låg 4 procent högre. Vid denna beräkning har för industriarbetarens del inte beaktats andra sociala förmåner än semesterförmånen. För statstjänarna har ej medräknats värdet av sjukvårds- och pensionsförmånerna. Detta innebär sålunda att, medan man för industriarbetaren utelämnat en mycket obetydlig post, har man för statstjänaren utelämnat en post av väsentlig betydelse.

Jämförelsen här gäller en lönegrad ur vilken tjänstemännen kan få befordran. Det kan ha sitt intresse i sammanhanget att konstatera att t. ex. efter en tjänstetid av 10—14 år endast drygt 10 procent kvarstår i lönegraden (10 lönegraden) och att således nära 90 procent erhållit befordran. Dessa befordrade tjänstemän har inte med sina högre löner påverkat de ovan angivna förtjänstsiffrorna.

Det kan helt allmänt sägas, att den diskussion som förts om statstjänstemännens löneförhållanden framhävt de förmåner som följer med tjänstemannaanställning i statlig tjänst. Att förmånerna är av stor betydelse har inte från något håll förnekats; vad man på statstjänstemannahåll inte velat godta är att förmånernas värde fixeras i krontal.

Kortare meddelanden

Statistiska uppgifter om sysselsättning och arbetslöshet i USA. Bureau of the Census (det största av de federala statistiska ämbetsverken i USA) publicerar varje månad uppskattningar beträffande den vuxna civilbefolkningens (över 14 år) fördelning på olika kategorier av sysselsatta, arbetslösa och personer som ej uppträder på arbetsmarknaden. Uppskattningarna grundar sig på intervjuer med ett antal slumpvis utvalda hushåll. En redogörelse för dessa s. k. labor force-undersökningar ingår i arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande (SOU 1953:34, sid. 85 o. f.).

1953 antogs en plan för omläggning av urvalsmetoderna vid labor force-undersökningarna. Sedan 1943 hade de intervjuade hushållen uttagits inom 68 geografiskt avgränsade »urvalsområden». För veckan 3—9 januari 1954 utfördes dels en undersökning enligt den gamla metoden, dels en parallell undersökning som berörde hushåll inom 230 urvalsområden. I båda fallen intervjuades 25 000 hushåll.

Enligt en uppgift i New York Times har handelsministern i mitten av februari offentliggjort vissa preliminära beräkningar baserade på den nya undersökningsmetoden, vilka företer betydande avvikelser från motsvarande beräkningar enligt den gamla metoden. Sålunda uppskattades antalet arbetslösa under den nyssnämnda januarivecckan enligt den nya metoden till 3 087 000 mot endast 2 359 000 enligt den gamla metoden. Motsvarande siffror för antalet sysselsatta var resp. 59 753 000 och 59 778 000 och för den »civila arbetskraften» (dvs. summan av sysselsatta och arbetslösa) resp. 62 840 000 och 62 137 000. Detta innebär att antalet arbetslösa uppgick till 4,9 procent av den »civila arbetskraften» enligt den nya metoden mot endast 3,8 procent enligt den gamla.

Handelsdepartementet förklarar att det fanns anledning att förvänta olikheter mellan uppskattningarna enligt intervjuresultaten från 68 områden och de preliminära uppskattningarna på basis av resultaten från 230 områden med hänsyn till urvalsförfarandena samt till skillnader i fråga om fältarbetarnas erfarenhet och arbetsledningen under övergångsperioden.

Det finns anledning att med uppmärksamhet följa den diskussion som är att vänta med anledning av dessa högst anmärkningsvärda uppgifter och att avvakta en mera ingående redogörelse för orsakerna till de redovisade olikheterna mellan de båda undersökningarnas resultat.

L. B.

Socialstyrelsens konferens för kolonianordnare den 12 och 13 februari 1954 väckte stort intresse och mer än 400 representanter för 270 kolonianordnare infann sig. Dessutom deltog föredragande i socialvårdsärenden och barnavårdsassistenter vid länsstyrelserna samt särskilt inbjudna från skilda statliga myndigheter.

Efter ett hälsningsanförande av statssekreterare P. Eckerberg talade såsom förste föredragshållare Stockholms stads skolöverläkare dr Urban Hjärne, vilken med sin mångåriga erfarenhet från de omkring 120 Stockholmskolonierna hade många praktiska råd att ge kolonianordnarna såväl beträffande den dagliga rutinen på kolonierna som — och i synnerhet — beträffande urvalet av personal till barnkolonier. Dr Hjärne framhöll, hur nödvändigt det är att en läkarundersökning företas varje år, inte bara av barn och personal utan även av de barn och övriga släktingar till personalen, som så ofta tillbringar stora delar av sommaren vid kolonierna, liksom också av de 14- à 15-åriga flickor, som ibland anställs för att passa personalbarnen. Vidare talade dr Hjärne om för- och nackdelar med »enkönade» och »blandade» kolonier och om personalens sammansättning av både män och kvinnor. Dr Hjärne ville i det sammanhanget varna för den risk, som otvivelaktigt föreligger i synnerhet beträffande manlig personal, att till koloniarbete dras personer med homosexuella tendenser.

Docent Sven Ahnsjö lämnade i ett följande föredrag synpunkter på uttagning av kolonibarnen och betonade särskilt de risker för framtida neurotiska störningar, som är förknippade med kolonivård av barn i förskoleåldern. En annan grupp, som docent Ahnsjö ansåg borde skonas från kolonilivets påfrestningar, är utomäktenskapliga barn, skilsmässobarn, föräldralösa barn och barn från svårt disharmoniska hem, dvs. barn som på grund av sina ofullständiga hem är särskilt känsliga och därför i högre grad än andra i behov av en enskild familjs mer individuella omvårdnad.

Överläkaren Elsa-Brita Nordlund vände sig i sitt föredrag särskilt mot den hurtfriska anda, som ibland råder på kolonierna och som så lätt gör personalen mindre lyhörd för det enskilda barnets behov. Dr Nordlund behandlade särskilt utförligt frågan om disciplinen vid kolonierna och framhöll, att utrymmet för bestraffande åtgärder inte blir stort, om vederbörlig hänsyn tas till de olika barnens speciella svårigheter. Viktigast är, framhöll dr Nordlund, att de vuxna accepterar barnen som de är, känner ett starkt intresse för dem och gör sitt yttersta för att få en god kontakt med dem.

Femton års erfarenhet som föreståndare för en välskött sommarkoloni låg bakom folkskollärare H. Porsmars med stor entusiasm framförda skildring av livet på en sommarkoloni, då det är som bäst. Av föredraget framgick, att det är möjligt för en föreståndare även vid en större koloni att ägna personlig vård åt varje enskilt barn och ta sig an och glädja sig åt hela skaran av åttio pojkar och flickor.

Konferensens sista föredrag hölls av barnavårdsassistenten vid länsstyrelsen i Kopparbergs län, fru Gunhild Gerdén, som behandlade frågan om inspektionen av kolonier. Fru Gerdén lade fram en hel del praktiska synpunkter på koloniverksamheten: om läkaravtal och friskintyg, om personalen (med en särskild varning för anställandet av alltför unga biträden), om tvättrum, isoleringsrum och lekutrymmen och — med särskild betoning — om brandskyddet.

I den diskussion, som följde på föredragen, behandlades med påfallande livlighet småbarnskoloniernas vara eller icke vara, frågan om dubblering av kolonigrupperna samt möjligheten att hjälpa sängvätarna till rätta med deras speciella svårigheter.

Konferensen avslutades med ett anförande av statsrådet Gunnar Sträng, som uttalade sin varma erkänsla för de insatser, som enskilda människor och sammanslutningar gör på kolonivårdens område.

Några av de vid konferensen hållna föredragen kommer att inflyta i artikelform i senare nummer av Sociala Meddelanden.

K. W.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	12, 1953
Socialutgifterna i Sverige, årligen	6, 1953
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	12, 1953
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Byggnadsregleringen. Den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, årligen	11, 1952
Löner, sysselsättning:	
Arbetslöshetskassor, erkända, årligen	8, 1952
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	9, 1952
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	7, 1953
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	5, 1953
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1953
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1953
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	8, 1953
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	2, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1953
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	8, 1953
Social hemhjälp, årligen	1, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1953
Ålderdomshemmen, årligen	detta nr

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1953

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i flertalet städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1944—december 1953

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Hela året	27 777	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 799
1:a kvartalet	4 657	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 193
2:a »	4 435	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 068
3:e »	12 087	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 257
4:e »	6 598	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 281
Januari	..	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065
Februari	..	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 210
Mars	..	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918
April	..	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 188
Maj	..	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 482
Juni	..	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 398
Juli	681	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 031
Augusti	492	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381
September	10 914	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845
Oktober	2 074	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135
November	1 428	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 637
December	3 096	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 509

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1944—1953 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I tab. 2 redovisas vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, flertalet städer med mindre än 10 000 invånare och flertalet köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Antalet lägenheter i inflyttningsfärdiga nybyggnader i hela riket upp-

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar

	1952		1953	
	4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året
Städer med mer än 30 000 inv.	6 961	21 214	8 729	22 399
Städer med 10 000—30 000 inv.	3 276	8 975	3 819	10 481
Flertalet städer med mindre än 10 000 inv.	1 027	2 715	1 149	3 411
Flertalet köpingar	1 213	2 990	1 465	4 108
Summa	12 477	35 894	15 162	40 399

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1952		1953		Städer	1952		1953	
	4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året		4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året
Stockholm .	2 270	7 466	2 915	6 804	Karlskrona .	89	175	29	184
Göteborg . .	931	4 137	1 323	3 648	Karlstad . .	93	308	139	395
Malmö . . .	668	1 863	456	2 137	Linköping .	282	657	504	720
Borås . . .	200	441	366	881	Lund . . .	139	385	134	489
Eskilstuna .	223	637	283	567	Norrköping .	277	511	189	631
Gävle . . .	146	362	191	611	Solna . . .	174	483	192	643
Halmstad .	129	350	79	354	Uppsala . .	336	814	621	1 315
Hälsingborg	206	481	305	675	Västerås . .	369	742	324	911
Jönköping .	137	456	252	607	Örebro . . .	154	594	240	462
Karlskoga .	138	352	187	370	Tillhopa	**6 961**	**21 214**	**8 729**	**22 399**

gick under år 1949 till 41 551, år 1950 till 43 935, år 1951 till 39 784 och år 1952 till 44 736. Under år 1953 uppgick antalet inflyttningsfärdiga lägenheter till drygt 50 000. I likhet med år 1952 svarar de av uppgifterna i tab. 1 omfattade 53 städerna år 1953 för ungefär tre femtedelar och samtliga de i tab. 2 redovisade städerna och köpingarna för fyra femtedelar av bostadsproduktionen i riket. Antalet under fjärde kvartalet 1953 inflyttningsfärdiga lägenheter överstiger antalet under vart och ett av årets tre första kvartal. I de 53 städer, för vilka uppgifter redovisas i tab. 1, blev sålunda 7 193 lägenheter inflyttningsfärdiga under första kvartalet, 6 068 under andra, 5 257 under tredje och 11 281 under fjärde kvartalet. För samtliga i tab. 2 redovisade städer och köpingar är motsvarande antal tillhopa 9 606, 8 130, 7 501 och 15 162. En jämförelse med fjärde kvartalet 1952 ger vid handen, att antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i de i tab. 2 redovisade städerna och köpingarna under fjärde kvartalet 1953 översteg antalet under motsvarande kvartal år 1952 med 22 %.

För olika grupper av kommuner visar en jämförelse med fjärde kvartalet 1952 att bostadsproduktionen under fjärde kvartalet 1953 ökat i samtliga kommungrupper, i städer med mer än 30 000 invånare med 25 %, i städer med 10 000—30 000 invånare med 17 %, i städer med mindre än 10 000 invånare och i köpingar med 12 resp. 21 %.

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1944—december 1953

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Hela året	35 600	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 200
1:a kvartalet . . .	8 000	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200
2:a » . . .	9 000	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800
3:e » . . .	7 000	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300
4:e » . . .	11 600	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	10 900

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid ingången av varje kvartal under tiden 1 januari 1944—1 januari 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
1:a kvartalet	13 300	21 100	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 100
2:a »	16 600	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 700	
3:e »	21 200	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 400	
4:e »	16 100	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 400	

Under hela år 1953 blev i samtliga redovisade städer och köpingar tillhopa 40 399 lägenheter inflyttningsfärdiga, vilket innebär en ökning i jämförelse med år 1952 med 4 505 lägenheter eller med 13 %.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter har under år 1953 i jämförelse med år 1952 minskat i Stockholm och Göteborg med 9 resp. 12 % men ökat i Malmö med 15 %. Under fjärde kvartalet 1953 ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i dessa tre städer i förhållande till motsvarande kvartal föregående år med sammanlagt 825 lägenheter eller med 21 %. För hela året utgör minskningen 882 lägenheter eller 7 %.

I städer med 30 000—100 000 invånare har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under fjärde kvartalet ökat med 30 % och för hela året med 27 %. I fjorton av dessa sexton städer har under hela år 1953 färdigställts ett större antal lägenheter än under år 1952 (se tab. 3).

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter har i jämförelse med år 1952 ökat med 17 % i städer med 10 000—30 000 invånare, med 26 % i städer med mindre än 10 000 invånare samt med 37 % i köpingar.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1952			1953	
	4 kv.	Hela året		4 kv.	Hela året
		I[1]	II[2]		II[2]
Stockholm	71 621	227 022	198 571	67 513	289 035
Göteborg	43 380	157 051	156 669	19 670	87 950
Malmö	13 881	53 287	47 043	16 693	63 800
Norrköping	1 994	34 382	34 128	2 835	17 198
Hälsingborg	6 573	21 668	21 668	3 033	21 051
Örebro	4 773	28 324	27 653	4 528	14 679
Borås	17 470	51 435	50 489	10 195	23 606
Tillhopa	159 692	573 169	536 221	124 467	517 819

[1] Inkl. lokaler för andra än bostadsändamål, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.
[2] Exkl. dylika lokaler.

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 4:e kvartalet 1953 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- o. påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	55 456	2 717	9 340	16 779	25 870	24 864	67 513
Göteborg	13 110	1 610	4 950	6 600	1 900	11 170	19 670
Malmö	10 534	3 381	2 778	6 964	2 382	7 347	16 693
Norrköping	1 095	1 295	445	1 250	963	622	2 835
Hälsingborg	2 592	156	285	1 165	270	1 598	3 033
Örebro	4 211	—	317	1 254	22	3 252	4 528
Borås	9 943	209	43	1 197	4 810	4 188	10 195
Tillhopa	**96 941**	**9 868**	**18 158**	**35 209**	**36 217**	**53 041**	**124 467**

i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1944 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under fjärde kvartalet 1953 uppgick till 10 900, vilket är mer än under något av årets tre första kvartal och 2 % mer än antalet lägenheter i hus påbörjade under fjärde kvartalet 1952.

Under hela år 1953 igångsattes 35 200 lägenheter, vilket är det största antal lägenheter, som påbörjats under något kalenderår sedan år 1944. Antalet lägenheter i hus under byggnad var vid ingången av år 1954 37 100, vilket överstiger antalet vid ingången av år 1953 pågående lägenheter med 5 400 eller med 17 %.

Lokaler för andra än bostadsändamål. Vissa uppgifter om fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål meddelas i tab. 6 och 7. I de meddelade uppgifterna för år 1953, liksom i uppgifterna för fjärde kvartalet 1952 ingår icke uppgifter om byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under fjärde kvartalet 1953 tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt 124 500 m². Motsvarande areal under fjärde kvartalet 1952 uppgick till 159 700 m². Under hela år 1953 tillkom lokaler med en sammanlagd yta av 517 300 m², vilket är ungefär 19 000 m² mindre än under år 1952.

G. Ö.

Ålderdomshemmen år 1952

Antal ålderdomshem och platsantalet. Vid slutet av år 1952 fanns i riket 1 364 ålderdomshem med sammanlagt 36 483 platser (på landsbygden 1 196 hem med 23 341 platser samt i städerna 168 hem med 13 142 platser). Jämfört med förhållandena ett år tidigare hade antalet hem sjunkit med 20, medan platsantalet var i det närmaste oförändrat.

På grund av kommunsammanslagningen den 1 januari 1952 har antalet hem, som drivs av två eller flera kommuner, minskat avsevärt (från 202 år 1950 till 23 vid slutet av år 1952). Ålderdomshem, drivna av kommunalförbund, som förut speciellt förekom i län med många små kommuner, har, då nu kommunerna blivit större och förutsättningar skapats för att de skall kunna driva ålderdomshem i egen regi, i det närmaste försvunnit. I detta sammanhang måste påpekas att fr. o. m. 1951 har en viss förändring i definitionen av begreppet åldersdomshem införts. De städer, som inte deltar i landsting och som själva har att ombesörja sjukvård av allehanda slag, driver (med undantag av Göteborgs stad) sjukavdelningar för såväl sinnessjuka som för kroniskt sjuka i anslutning till sina ålderdomshem eller separat, men i fattigvårdsstyrelsens regi. Sådana avdelningar har före 1951 alltid redovisats såsom ålderdomshem; numera medtas dessa ej i statistiken över ålderdomshemmen utan redovisas som självständiga sjukvårdsanstalter. När man jämför uppgifter som avser år 1950 och tidigare med uppgifter för innevarande redovisningsår, bör detta ihågkommas.

Som förut nämnts har ingen större förändring skett i totalantalet platser, däremot har vissa förändringar skett i platsantalet för de olika avdelningarna. Nedanstående tablå återger förändringarna för varje avdelningstyp.

	Antal platser den		Ökn. resp. minskn. i %
	31/12 1951	31/12 1952	
Egentligt ålderdomshem	31 636	31 645	+ 0,0
Sinnessjukavdelning	917	857	— 6,5
Kronikeravdelning	[1] 2 242	1 989	— 11,3
Icke godkänd sjukavdelning	[1] 1 665	1 992	+ 19,6
Samtliga	36 460	36 483	+ 0,1

På kronikeravdelningarna har platsantalet fortsatt att minska, men samtidigt har antalet platser på icke godkända sjukavdelningar ökat med icke mindre än 20 %. En del avdelningar, som förut räknats som godkända kronikeravdelningar, har fr. o. m. redovisningsåret redovisats som icke godkända sjukavdelningar. Anledningen härtill är att det statsbidrag som tidigare erhållits för kronikeravdelningarna nu längre inte uttas. Nedgången

[1] Uppgifterna i 1951 års redogörelse har korrigerats.

i antalet platser på sinnessjukavdelningarna sammanhänger med att antalet sådana avdelningar minskat, antingen genom att de nedlagts eller att de överförts till landstingen. År 1951 redovisades 31 ålderdomshem med sinnessjukavdelning, nu är antalet 26.

En ökning av andelen platser i enkelrum kan märkas sedan föregående år, från 20 till 22 %. År 1950 var andelen 18 %. De relativa talen var väsentligt lägre för specialavdelningarna än för de egentliga ålderdomshemmen, något som är naturligt, då dessa förstnämnda har en viss prägel av sjukhem.

	Hela antalet platser	därav i enkelrum totalt	i %
Egentligt ålderdomshem	31 645	7 549	24
Sinnessjukavdelning	857	148	17
Kronikeravdelning	1 989	231	12
Icke godkänd sjukavdelning	1 992	191	10
Samtliga	**36 483**	**8 119**	**22**

Hemmens storlek och beläggning. De flesta hemmen var tämligen små, 64 % hade högst 20 platser, men endast 33 % av samtliga platser var inrymda i dessa hem. I hela riket fanns 33 hem med över 100 platser, alla belägna i städer; de inrymde 22 % av totala platsantalet. I nedanstående sammanställning återges ålderdomshemmens fördelning i storleksgrupper samt antalet platser i var och en av dessa grupper.

Storlek	Ålderdomshem antal	%	Platser antal	%
— 10 platser	183	13,4	1 548	4,2
11— 15 »	387	28,4	5 136	14,1
16— 20 »	304	22,3	5 444	14,9
21— 30 »	249	18,2	6 199	17,0
31— 40 »	91	6,7	3 205	8,8
41— 50 »	46	3,4	2 076	5,7
51— 75 »	48	3,5	2 923	8,0
76—100 »	23	1,7	1 997	5,5
101— »	33	2,4	7 955	21,8
Summa	**1 364**	**100**	**36 483**	**100**

Antalet vårdtagare på ålderdomshemmen vid slutet av åren 1951 och 1952 framgår av nedanstående tablå, som visar dels den faktiska beläggningen vid dessa tidpunkter, dels medelbeläggningen per dag under 1952, beräknad genom division av antalet redovisade vårddagar med 365, ävensom totala antalet vårddagar.

	Antal vårdtagare 1951 31/12	1952 31/12	I medeltal per dag under 1952	Ökn. resp. minskn. i % under 1952	Antal vårddagar under 1952 (i tusental)
Egentligt ålderdomshem	27 462	28 106	26 955	+ 2,3	9 839
Sinnessjukavdelning	854	821	835	— 3,9	305
Kronikeravdelning	2 145	1 884	1 883	— 12,2	687
Icke godkänd sjukavdelning	1 543	1 849	1 802	+ 19,8	658
Samtliga	**32 004**	**32 660**	**31 475**	+ **2,0**	**11 489**

Antal vårddagar på de olika typerna av avdelningar under 1952 uppgick sammanlagt till ca 11 1/2 milj., vilket innebär att antalet vårdtagare på landets ålderdomshem utgjorde omkring 31 500 per dag.

I genomsnitt 85 % av platserna på de egentliga ålderdomshemmen hade varit belagda under 1952. Beläggningen per 100 platser var för samtliga avdelningar något högre än under 1951, som tablån här nedan visar:

	Medelbeläggning per 100 platser	
	år 1951	år 1952
Egentligt ålderdomshem	83	85
Sinnessjukavdelning	94	97
Kronikeravdelning	94	95
Icke godkänd sjukavdelning	87	90

Möjligheter till radiolyssning. På frågeblanketterna till de statistiska uppgifterna om ålderdomshemmen medtogs denna gång också en fråga om vårdtagarnas möjligheter till radiolyssning. Hemmen har indelats i fyra grupper, dels de som har centralradio, dels de i vilka radio förekommer i dagrum, samlingsrum o. d., dels de där radio endast förekommer i vissa av vårdtagarnas rum samt slutligen de hem där radio förekommer såväl i samlingsrum som i vårdtagarnas rum. Centralradio förekom i ca 20 % av ålderdomshemmen. Fortfarande finns det 20 hem (1,5 %), som saknar centralradio eller gemensam radioapparat i samlingsrum.

Man kan beräkna att praktiskt taget alla uppegående vårdtagare har möjlighet till att lyssna på radio på ålderdomshemmen. På den tredjedel av hemmen, där radio endast förekommer i samlingsrum, är givetvis de sängliggande vårdtagarna utestängda från möjligheter till radiolyssning. På nära hälften av alla hem förekom emellertid radioapparater i en del av vårdtagarnas egna rum, varför även en del av de sängliggande vårdtagarna har möjligheter till radiolyssning.

En betydande skillnad har konstaterats mellan landsbygd och städer, framför allt i fråga om frekvensen av centralradioanläggningar, som framgår av nedanstående tablå. Orsaken till att denna typ är så mycket vanligare i städerna är givetvis att hemmen där i genomsnitt är betydligt större, och det är till övervägande delen i de största hemmen, som centralradio förekommer.

Antal hem med	Totalt			i %		
	landsbygd	städer	hela riket	landsbygd	städer	hela riket
centralradio	191	91	282	16,0	53,8	20,7
radio endast i samlingsrum o. dyl.	419	25	444	35,1	14,8	32,5
radio endast i vårdtagarnas rum	18	2	20	1,5	1,2	1,5
radio både i samlingsrum och i vårdtagarnas rum	567	51	618	47,4	30,2	45,3
Summa	1 195	169	1 364	100	100	100

T. G

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för januari 1954

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för januari 1954 med år 1935 som bas har beräknats till 224,4 mot 223,9 för december 1953.

Det för decemberindexen använda viktsystemet, som avsåg 1953 års konsumtion enligt prisnivån i december 1952, har på sedvanligt sätt jämkats till att motsvara prisläget i december 1953. Därvid har livsmedelspostens vikt till följd av prissänkningarna under 1953 gått ned från 359 till 356 promille, och av samma skäl har vikten för posten bränsle och lyse minskat från 48 till 46 promille. Beklädnadspostens andel i budgeten är oförändrad. Ökningarna faller dels på posten bostad, för vilken de förra året medgivna hyresstegringarna höjt vikten från 83 till 86 promille, och dels på övriga varor och tjänster, som ökat sin vikt i budgeten från 370 till 372 promille.

Indextalen för de olika delposterna och vissa varugrupper (år 1935 = 100) samt de procentuella prisförändringarna de senaste månaderna redovisas i följande tablå.

	Vikt för år 1954	1953 Nov.	Dec.	1954 Jan.	Prisförändring i % nov.–dec.	dec.–jan.
Livsmedel	356	241,8	240,3	242,0	− 0,6	+ 0,7
Bostad	86	128,4	128,4	128,4	—	—
Bränsle och lyse	46	236,2	234,9	234,3	− 0,6	− 0,3
Kläder och skor	140	245,2	245,2	244,7	—	− 0,2
Övriga varor och tjänster	372	240,7	241,8	241,8	+ 0,5	—
Inventarier och husgeråd	137	217,1	218,3	218,0	+ 0,6	− 0,1
Generalindex	**1 000**	**224,1**	**223,9**	**224,4**	**− 0,1**	**+ 0,2**

Prisutvecklingen mellan december och januari visar oförändrad nivå eller en svag tendens till prissänkning för de flesta varugrupper. För livsmedelsposten har noterats både sänkningar och höjningar, och bland de sistnämnda, som vägt tyngst, har särskilt den kraftiga ökningen av kaffepriset väckt uppmärksamhet.

I denna indexserie har generalindextalen under åren 1951—1953 varit följande.[1]

[1] Generalindextalen för tidigare år återfinns i Soc. Medd. 1951:5, sid. 378.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept	Okt.	Nov.	Dec.	Årsmedeltal
1951 .	191,2	194,5	201,0	204,7	207,2	208,8	209,5	210,6	213,3	215,5	216,6	217,3	207,5
1952 .	217,7	218,5	220,3	223,1	223,6	225,1	224,8	225,2	224,9	224,3	224,2	224,3	223,0
1953 .	224,3	223,9	224,4	224,2	224,4	224,1	223,3	224,0	224,0	224,2	224,1	223,9	224,1

En närmare redogörelse för denna indexserie med vissa prisuppgifter för enskilda varuslag föreligger i en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

C. Ö.

Sysselsättning och löner inom industrin i november 1953

Sysselsättningsförhållanden. Nedanstående sammanställningar rörande antalet arbetare i november 1952 och november 1953 inom industrin är baserade på de uppgifter, som varje månad lämnas av företagen till socialstyrelsens sysselsättningsstatistik. Beräkningarna avser endast de företag, som lämnat uppgifter vid båda de tillfällen mellan vilka jämförelse görs. Till följd härav påverkas beräkningarna endast undantagsvis av de förändringar som betingas av tillkomsten av nya företag eller nedläggandet av företag.

Jämförelsen mellan november 1952 och november 1953 är baserad på uppgifter från ca 6 000 arbetsställen med ca 440 000 arbetare.

I tab. 1 kol. 2—4 anges hur antalet anställda arbetare förändrats inom olika industrigrupper från november 1952 till november 1953.

I genomsnitt för samtliga industrigrupper minskade arbetarantalet vid de redovisade arbetsställena med 1,3 %. Antalet manliga arbetare minskade med 1,7 % och antalet kvinnliga arbetare ökade med 0,7 %.

Sysselsättningen har ökat inom samtliga huvudgrupper utom inom metall- och verkstadsindustri samt jord- och stenindustri. Största uppgången redovisas inom läder-, hår- och gummivaruindustri samt textil- och beklädnadsindustri, där arbetarantalet ökat med 7 resp. 4 %. Inom metall- och verkstadsindustrin minskade arbetarantalet med 6 % och inom jord- och stenindustrin med 1 %.

I tab. 2 redovisas hur antalet anställda arbetare förändrats inom företag av olika storlek fördelade på industrigrupper. Arbetarantalet har minskat inom samtliga storleksgrupper av företag med mer än 100 arbetare samt inom gruppen med 11—25 arbetare. Ökning av arbetarantalet har redovisats av företag med 26—50 samt 1—10 arbetare. Inom den sistnämnda gruppen var ökningen 5 %.

För bedömning av förändringarna av sysselsättningen inom olika storleksgrupper bör observeras att företagen klassificerats efter storlek med led-

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i november 1953 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i november 1953[1]			Genomsnittlig timförtjänst i november 1953[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (november 1952 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	1–5
Gruvindustri	100,4	100,6	..	104,2	..	4,40	4,52	4,98	5,76	5,03
Malmgruvor	101,7	101,9	..	104,0	..	4,50	4,52	4,98	5,76	5,11
Kolgruvor	85,0	85,0	..	102,6	..	3,70	—	—	—	3,70
Metall- o. verkstadsind.	94 5	94,9	90,1	102,9	102,5	3,78	3,99	4,53	4,60	4,12
Järn-, stål- o. kopparverk	94,6	94,8	90,4	103,2	101,3	3,92	4,03	..	..	4,10
Järn- o. stålmanufaktur	92,8	93,7	85,0	103,4	102,0	3,81	3,91	4,36	5,39	3,99
Mekaniska verkstäder	94,4	94,6	89,8	102,8	103,2	3,69	4,07	4,46	4,68	4,14
Reparationsverkstäder	99,3	99,3	..	101,4	..	3,14	3,65	3,97	4,19	3,84
Skeppsvarv	100,3	100,3	—	101,8	..	3,66	4,02	4,69	..	4,39
Elektroteknisk industri	91,3	91,8	89,5	103,2	103,1	..	3,80	3,89	4,39	4,04
Annan metallindustri	96,6	96,3	97,6	103,8	101,2	3,59	3,90	4,15	4,59	4,02
Jord- o. stenindustri	98,6	98,8	96,5	103,5	102,1	3,46	3,66	4,07	4,71	3,54
Torvindustri	90,0	89,8	..	100,7	..	3,10	..	—	—	3,08
Stenindustri	96,2	96,2	..	103,1	..	3,44	3,56	..	..	3,51
Kalk- och kritbruk	98,9	98,6	..	103,4	..	3,63	..	..	..	3,56
Cementfabriker	105,8	105,8	..	..	..	..	..	—	—	..
Cementvarufabriker	109,0	109,6	..	104,3	..	3,71	4,00	..	..	4,08
Tegelbruk	95,6	95,7	..	102,1	..	3,31	3,39	..	..	3,33
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	94,3	93,4	96,5	103,9	101,2	..	..	..	—	3,47
Glasindustri	100,5	100,8	98,6	102,0	107,9	3,76	..	..	..	3,44
Annan jord- o. stenindustri	101,8	103,2	..	106,2	..	..	4,15	..	—	4,01
Träindustri	101,7	102,0	94,2	102,1	101,2	3,34	3,52	3,61	3,79	3,46
Sågverk o. hyvlerier	102,2	102,5	86,6	101,3	..	3,32	3,49	3,61	3,74	3,48
Lådfabriker	96,8	96,7	..	99,9	..	..	..	..	—	3,22
Fanér- o. plywoodfabriker	96,5	97,6	..	102,4	..	..	..	..	—	3,58
Byggnadssnickerifabriker	107,2	107,0	..	105,1	..	3,32	3,51	3,77	..	3,43
Möbelfabriker	97,3	97,3	..	102,2	..	3,45	3,59	..	..	3,50
Svarveri- o. skidfabriker	101,8	102,1	..	100,9	..	3,33	3,36	..	..	3,37
Annan trävaruindustri	100,4	101,4	94,9	101,4	..	3,19	3,40	..	..	3,42
Massa- o. pappersindustri	100,4	100,1	104,1	103,6	102,3	3,59	3,79	3,93	..	3,75
Massafabriker	98,5	98,5	101,6	103,7	102,5	3,62	3,77	3,93	..	3,83
Pappersbruk o. pappfabr.	102,7	102,4	104,6	103,5	102,4	3,58	3,81	..	—	3,63
Pappersvaru- o. grafisk ind.	100,8	100,9	100,6	102,6	102,3	3,50	4,03	4,54	4,63	4,32
Papp- o. pappersvaruind.	108,3	107,1	110,2	104,9	102,1	3,48	3,94	..	..	3,85
Grafisk industri	99,6	100,1	97,5	102,4	102,5	3,52	4,06	4,59	4,65	4,40
Livsmedelsindustri	100,0	99,7	100,7	104,4	104,6	3,38	3,43	3,62	3,92	3,53
Kvarnar	95,2	94,8	..	103,5	..	..	3,22	..	—	3,33
Bageriindustri	99,1	100,0	97,4	103,6	104,9	..	3,53	3,67	3,78	3,61
Sockerindustri	94,6	93,3	107,6	104,8	103,0	..	..	..	..	3,47
Choklad- o. konfektind.	105,4	104,8	105,7	104,6	103,6	..	3,20	3,43	4,49	3,72
Mejeriindustri	102,5	102,4	102,9	103,7	104,1	3,30	3,37	..	..	3,58
Slakterier o. charkuterier	102,5	102,7	101,7	105,1	104,1	3,33	3,50	3,74	3,80	3,54
Fiskkonservfabriker	95,4	89,8	98,8	102,3	107,1	..	3,19	..	—	3,26
Fruktkonservindustri	98,4	111,8	91,5	108,6	106,8	..	..	—	..	3,36
Margarinindustri	92,7	95,0	..	102,5	..	—	..	..	..	3,58
Annan livsmedelsindustri	103,8	103,3	105.2	106,0	..	..	..	..	..	3,53

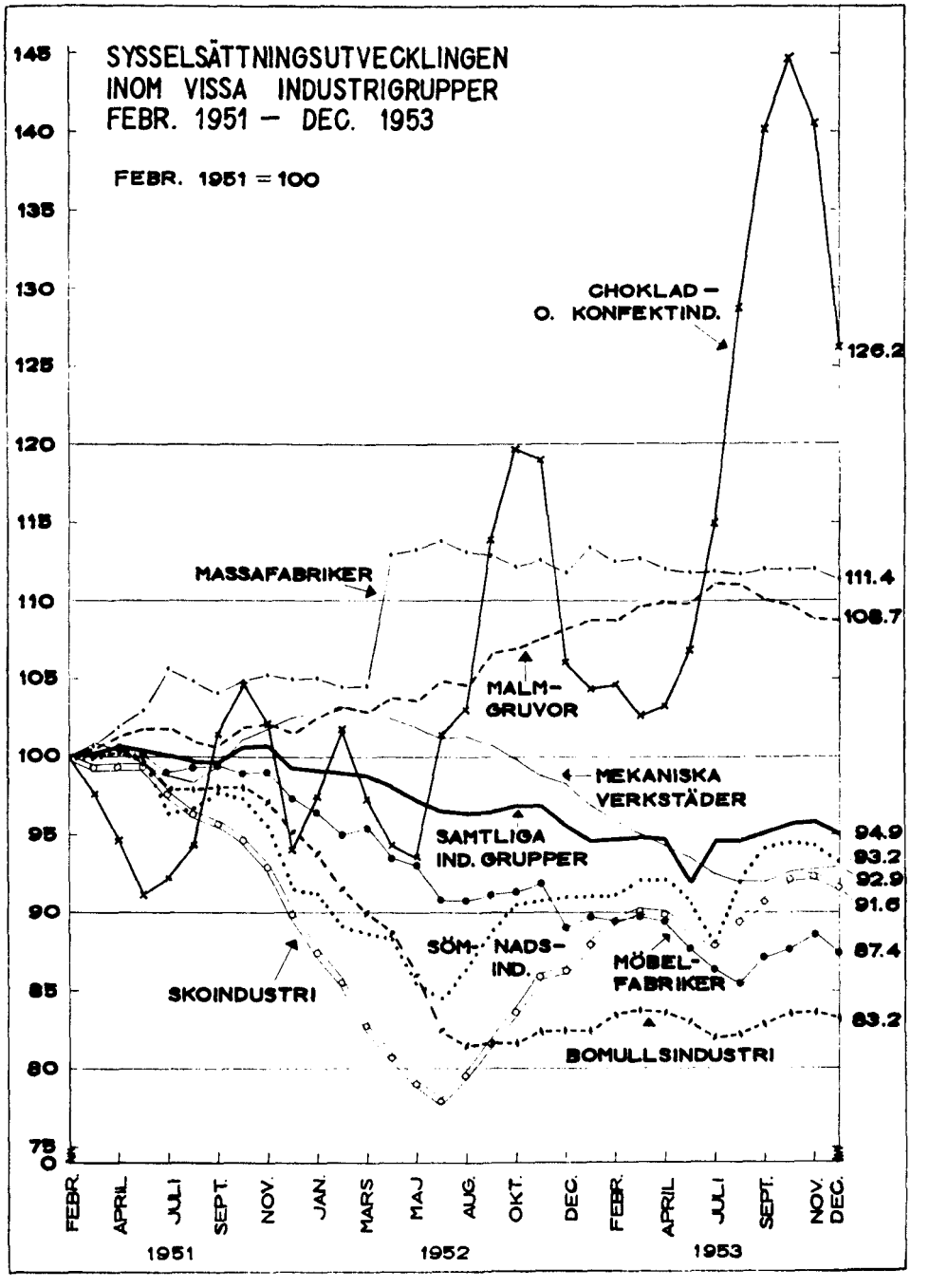
[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.
[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I NOVEMBER 1953 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i november 1953			Genomsnittlig timförtjänst i november 1953		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom ortsgrupp				
	Indextal (november 1952 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	1–5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	100,7	103,0	95,0	101,9	101,1	3,03	3,07	3,49	3,71	3,31
Bryggerier o. läskedrycksf.	104,2	103,8	106,2	101,8	101,1	3,03	3,03	3,40	3,71	3,29
Tobaksfabriker	89,6	95,5	87,3	103,2	101,2	..	..	..	..	3,63
Textil- o. beklädnadsind.	103,6	103,8	103,5	102,5	102,9	3,18	3,31	3,38	3,91	3,29
Ylleindustri	104,4	104,0	104,8	101,9	102,6	3,10	3,22	..	—	3,19
Bomullsindustri	101,8	102,1	101,3	101,9	102,7	3,20	3,20	..	—	3,20
Linne- o. juteindustri	102,6	102,4	102,8	100,3	101,2	..	..	—	—	3,16
Trikåfabriker	107,8	107,5	107,9	102,4	103,3	3,22	3,42	..	..	3,38
Sömnadsindustri	102,6	102,9	102,6	101,3	103,2	3,12	3,30	3,59	4,00	3,37
Hatt- o. mössfabriker	104,9	108,7	103,7	101,4	103,8	..	..	..	..	3,38
Annan hithörande industri	105,2	106,1	103,9	105,6	102,2	3,29	3,49	..	3,71	3,45
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	107,1	105,9	109,0	102,5	102,4	3,59	3,66	3,82	4,23	3,67
Garverier	106,0	105,4	..	102,7	..	..	3,73	—	—	3,60
Päls- o. skinnvarufabriker	99,1	99,0	99,2	102,8	103,1	..	3,69	..	..	3,88
Skoindustri	107,1	106,2	108,2	103,6	102,5	3,53	3,60	..	..	3,58
Andra lädervarufabriker	94,6	95,3	93,6	98,6	100,7	..	3,41	..	..	3,60
Gummivarufabriker	116,5	112,9	121,6	101,9	102,3	..	..	..	..	3,76
Annan hithörande industri	104,8	103,1	110,5	102,4	..	..	..	..	..	3,58
Kemisk-teknisk industri	100,9	101,5	98,7	103,8	104,3	3,61	3,77	3,98	3,86	3,80
Färg-, olje- o. parfymfabr.	102,7	103,0	101,8	105,3	106,9	..	3,54	4,03	3,84	3,78
Sprängämnesfabriker	98,5	100,5	94,4	104,6	105,3	..	..	..	..	4,49
Tändsticksfabriker	92,4	91,5	93,9	100,7	102,9	..	..	—	—	3,24
Annan kemisk-tekn. ind.	102,4	102,5	101,6	103,1	101,8	3,64	3,66	3,96	3,88	3,75
Samtl. industrigrupper	**98,7**	**98,3**	**100,7**	**102,8**	**102,8**	**3,61**	**3,80**	**4,21**	**4,55**	**3,90**

Tab. 2. Indextal (november 1952 = 100) för sysselsättningen i november 1953 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka i november 1952 sysselsatte							
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	104,3	99,2	98,9	100,4	—	..	100,4
Metall- o. verkstadsindustri	105,9	96,3	95,4	94,7	93,0	91,8	95,4	95,3	94,5
Jord- och stenindustri	103,7	99,9	99,1	99,1	100,5	99,0	..	..	98,6
Träindustri	106,9	101,1	99,6	102,4	102,1	100,8	..	—	101,7
Massa- o. pappersindustri	..	..	111,4	106,4	99,2	101,0	100,0	..	100,4
Pappersvaru- o. grafisk ind.	106,2	102,5	103,7	98,7	101,7	99,9	..	..	100,8
Livsmedelsindustri	99,6	97,6	100,6	100,8	99,0	100,4	101,4	—	100,0
Dryckesvaru- o. tobaksind.	111,4	102,8	106,2	105,8	98,8	94,1	—	—	100,7
Textil- o. beklädnadsindustri	108,8	98,1	104,5	107,5	105,9	102,2	98,9	106,3	103,6
Läder-, hår- o. gummivaruind.	106,7	102,1	107,9	102,8	101,8	108,7	..	..	107.1
Kemisk-teknisk industri	102,4	102,6	98,9	102,9	98,7	102,0	101,2	..	100,9
Samtliga industrigrupper	**105,3**	**99,2**	**100,4**	**100,9**	**99,2**	**98,1**	**98,3**	**96,5**	**98,7**

ning av antalet anställda arbetare (i arbete varande + frånvarande av personliga skäl) vid basmånaden, i detta fall november 1952. Ett företag, som under redovisningsdagen 1952 på grund av tillfälliga permitteringar hade

Tab. 3. Indextal (november 1952 = 100) för utbetald lönesumma och antal utförda arbetstimmar i november 1953

Industrigrupper	Utbetald lönesumma	Antal utförda arbetstimmar	Industrigrupper	Utbetald lönesumma	Antal utförda arbetstimmar
Gruvindustri	106,9	102,6	Livsmedelsindustri	104,6	100,4
Metall- o. verkstadsindustri	98,2	95,5	Därav:		
Järn-, stål- o. kopparverk	100,2	97,1	Bageriindustri	103,4	99,6
Järn- o. stålmanufaktur	97,1	93,9	Choklad- o. konfektind.	107,7	104,5
Mekaniska verkstäder	96,4	93,8	Mejerindustri	105,4	101,6
Reparationsverkstäder	101,3	99,6	Slakterier o. charkuterier	107,4	102,6
Skeppsvarv	102,7	100,9			
Elektroteknisk industri	96,4	93,4	Dryckesvaru- o. tobaksind.	102,8	101,1
Annan metallindustri	100,8	97,4	Bryggerier o. läskedrycksf.	104,8	103,6
Jord- o. stenindustri	103,3	100,1	Tobaksfabriker	95,3	92,7
Därav:			Textil- o. beklädnadsind.	106,8	104,3
Cementfabriker	108,9	103,1	Därav:		
Cementvarufabriker	113,2	108,7	Ylleindustri	105,9	103,9
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	98,8	96,7	Bomullsindustri	105,3	103,7
Glasindustri	104,7	102,0	Linne- o. juteindustri	102,2	102,1
Träindustri	105,9	104,0	Trikåfabriker	107,1	105,2
Därav:			Sömnadsindustri	107,5	104,5
Sågverk o. hyvlerier	106,0	104,7			
Byggnadssnickerifabriker	114,3	108,9	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	108,5	106,6
Möbelfabriker	101,1	99,3	Därav:		
Svarveri- o. skidfabriker	106,1	106,1	Garverier	104,4	102,5
Massa- o. pappersindustri	106,3	102,9	Skoindustri	107,6	105,5
Massafabriker	104,3	100,7	Gummivarufabriker	118,8	117,5
Pappersbruk o. pappfabr.	109,2	105,7	Kemisk-teknisk industri	105,4	101,4
Pappersv.- o. grafisk ind.	104,1	101,6	Därav:		
Papp- o. pappersvaruind.	113,6	110,0	Tändsticksfabriker	94,3	93,0
Grafisk industri	102,5	100,0	Samtliga industrigrupper	**102,2**	**99,6**

relativt få anställda, klassificeras i storleksgrupp efter detta lägre antal. Om permitteringarna är av stor omfattning kan en återgång till den sysselsättningsnivå, som rådde vid företaget före permitteringen, starkt påverka

Tab. 4. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet anställda

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	nov. 1953	aug. 1953	maj 1953	febr. 1953	nov. 1952	nov. 1953	aug. 1953	maj 1953	febr. 1953	nov. 1952
Samtliga industrigrupper	**0,5**	**0,8**	**0,6**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,7**	**0,6**	**0,5**	**0,5**
Därav:										
Sågverk och hyvlerier	0,8	0,9	0,6	0,4	0,5	0,4	0,6	0,9	0,9	0,4
Sömnadsindustri	0,8	1,0	0,8	0,7	0,6	0,5	1,7	0,8	1,0	1,1
Trikåfabriker	0,7	1,2	0,9	0,7	0,5	0,5	1,4	0,6	1,0	0,9
Elektroteknisk industri	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,8	0,3	0,3	0,3
Ylleindustri	0,5	0,9	0,6	0,6	0,4	0,6	1,0	0,6	0,8	1,0
Bomullsindustri	0,5	0,8	0,6	0,3	0,4	0,5	0,8	0,6	0,5	0,4
Järn- och stålmanufaktur	0,4	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,2	0,3
Mekaniska verkstäder	0,4	0,7	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,3	0,2	0,3
Skeppsvarv	0,4	0,9	0,6	0,6	0,4	0,5	0,7	0,7	0,6	0,6
Järn-, stål- o. kopparverk	0,3	1,0	0,7	0,5	0,5	0,2	0,3	0,5	0,3	0,7

Tab. 5. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i % av samtliga arbetare

Industrigrupper	November 1952		November 1953	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,1	1,1	0,0	1,1
Metall- o. verkstadsindustri	0,4	1,5	0,3	0,6
Jord- o. stenindustri	1,8	1,6	1,7	0,9
Träindustri	0,2	0,4	0,4	0,2
Massa- och pappersindustri	0,4	2,3	0,4	0,1
Pappersvaru- och grafisk industri	0,5	0,1	0,6	0,1
Livsmedelsindustri	2,7	0,9	3,0	0,3
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,7	2,0	0,8	1,2
Textil- o. beklädnadsindustri	4,9	1,0	4,8	0,8
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,5	0,3	2,6	0,3
Kemisk-teknisk industri	2,0	0,2	2,2	0,2
Samtliga industrigrupper	**1,5**	**1,2**	**1,5**	**0,5**

indextalet i den storleksgrupp som företaget genom permitteringarna kommit att hänföras till.

Vid beräkningarna av sysselsättningens förändringar mellan november 1952 och november 1953 har ett företag med förändringar i sysselsättningsförhållandena av ovan antytt slag starkt påverkat indextalet för gruppen företag med 1—10 anställda inom metall- och verkstadsindustrin. Om ifrågavarande företag icke medtoges i beräkningarna, skulle indextalet bli 102,9 i stället för 105,9 (se tab. 1).

I tab. 3 anges hur den utbetalda lönesumman och antalet utförda arbetstimmar förändrats mellan november 1952 och november 1953 i genomsnitt för samtliga arbetare. För hela industrin hade lönesumman ökat med 2,2 % och arbetstimmarna minskat med 0,4 %.

I diagrammet på sid. 191 redovisas sysselsättningsutvecklingen inom vissa industrigrenar från september 1951 till december 1953.

Omsättningen av arbetskraft, mätt i det procentuella antalet arbetare, som under loppet av en vecka tagit anställning resp. slutat sin anställning, redovisas i tab. 4.

Tab. 6. Indextal (november 1952 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i november 1953

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri	102,1	100,2	Textil- o. beklädnadsindustri	101,9	102,9
Jord- o. stenindustri	100,2	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	104,0	..
Träindustri	102,8	..	Kemisk-teknisk industri	101,4	106,0
Pappersvaru- o. grafisk ind.	101,7	103,2	Samtliga industrigrupper	**102,0**	**102,3**
Livsmedelsindustri	103,3	103,8			

Tab. 7. Indextal (februari 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (Vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	nov. 1951	febr. 1952	maj 1952	aug. 1952	nov. 1952	febr. 1953	maj 1953	aug. 1953	nov. 1953
Gruvindustri[1]	165,9	187,8	191,6	188,7	196,1	196,9	200,2	195,4	202,4
Metall- o. verkstadsindustri	166,3	183,4	189,2	190,1	191,6	193,9	195,3	195,9	196,9
därav: verkstadsindustri m. m.[2]	164,6	181,6	187,2	187,9	189,2	191,7	192,5	193,8	194,4
Jord- o. stenindustri	171,8	192,2	196,5	197,5	196,9	196,1	202,4	203,2	203,8
Träindustri	161,7	183,0	186,0	186,4	188,3	185,3	190,5	191,3	192,6
Massa- o. pappersindustri	175,9	198,8	201,1	197,9	199,1	199,1	204,7	202,0	204,4
Pappersv.- o. graf. ind.	153,5	170,2	175,1	174,7	174,0	174,7	178,9	178,0	177,6
Livsmedelsindustri	158,9	175,1	178,6	176,1	176,2	176,9	182,0	182,7	183,8
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	141,5	164,7	166,5	165,7	167,0	169,0	170,4	168,0	170,4
Textil- o. beklädnadsindustri	156,3	174,3	177,9	178,4	178,2	179,1	181,6	181,6	182,7
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	160,4	180,3	181,4	182,7	183,1	183,5	186,6	187,0	186,3
Kemisk-teknisk industri	158,4	177,6	182,2	180,2	182,4	183,7	187,6	188,9	190,4
Samtl. ind.-grupper	**164,5**	**183,9**	**188,4**	**188,0**	**189,1**	**190,0**	**192,7**	**192,8**	**193,6**

I procent av totalantalet anställda utgjorde under redovisningsperioden i november 1953 såväl antalet nyanställda som antalet avgångna 0,5 %. Av dem som under redovisningsperioden slutat sin anställning hade 16 % redovisats som uppsagda av arbetsgivaren. Motsvarande antal vid de fyra närmast föregående redovisningsperioderna var: augusti 1953 13 %, maj 1953 15 %, februari 1953 26 % och november 1952 23 %.

I tab. 5 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden, som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftförhållandena vid företaget) i november 1952 och november 1953. Antalet arbetare med förkortad arbetstid minskade i genomsnitt för samtliga industrigrupper från 1,2 % i november 1952 till 0,5 % i november 1953. Största nedgången av antalet arbetare med korttidsarbete redovisas inom massa- och pappersindustrin samt metall- och verkstadsindustrin.

Tab. 8. Indextal (augusti 1953 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin i november 1953

Industrigrupper	Samtliga arb.[3]	Vuxna män	Vuxna kv.	Industrigrupper	Samtliga arb.[3]	Vuxna män	Vuxna kv.
Gruvindustri	103,6	102,7	..	Träindustri	100,7	100,5	100,5
Metall- o. verkstadsindustri	100,5	100,6	100,4	Massa- o. pappersindustri	101,2	101,1	100,2
därav: verkstadsind. m. m.	100,3	100,4	100,4	Pappersvaru- o. grafisk ind.	99,8	99,9	101,4
järn- o. stålmanufaktur	101,4	101,7	99,8	Livsmedelsindustri	100,6	99,9	100,6
mekaniska verkstäder	100,1	100,2	100,2	Dryckesvaru- o. tobaksind.	101,4	100,8	100,8
reparationsverkstäder	99,3	99,2	..	Textil- o. beklädnadsind.	100,6	100,9	100,4
skeppsvarv	100,3	100,3	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	99,6	99,8	100,6
elektroteknisk industri	100,5	100,7	101,0	Kemisk-teknisk industri	100,8	100,7	101,2
annan metallindustri	100,6	101,0	100,6				
Jord- o. stenindustri	100,3	100,5	100,9	Samtliga industrigrupper	**100,7**	**100,7**	**100,6**

[1] För gruvindustri samt metall- och verkstadsindustri tillsammans är indextalet (febr. 1947 = 100) för november 1953 198,0. För augusti 1953 är indextalet 196,4.

[2] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

[3] Inkl. minderåriga.

Löneförhållanden. Beräkningarna angående löneförhållandena är baserade på uppgifter från ca 5 600 företag med ca 20,3 milj. arbetstimmar under en sexdagarsperiod.

I tab. 1 kol. 5 och 6 redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändringar från november 1952 till november 1953 inom olika industrigrupper. I kol. 7—11 anges timförtjänsten i november 1953 för vuxna män inom var och en av dyrortsgrupperna 2—5 samt medeltal för hela riket (dyrortsgrupperna 1—5). I genomsnitt för hela riket steg timförtjänsten för såväl vuxna män som vuxna kvinnor med 2,8 %.

I tab. 6 redovisas timförtjänstens förändring inom olika industrigrupper i Stockholm mellan november 1952 och november 1953. I genomsnitt för samtliga industrigrupper steg timförtjänsten för vuxna män med 2,0 % och för vuxna kvinnor med 2,3 %.

I tab. 7 och 8 redovisas timförtjänstens förändring från februari 1947 resp. augusti 1953.

A. N-t

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i januari 1954 jämfört med december 1953 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i januari 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (dec. 1953 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	62	10 230	137	10 367	98,8	..	98,6	98,8	7,4
Malmgruvor	52	9 594	136	9 730	98,7	..	98,6	98,8	7,1
Kolgruvor	10	636	1	637	100,0	..	100,0	99,3	12,1
Metall- o. verkstadsindustri	1 912	171 433	12 902	184 335	99,9	100,1	99,9	99,4	6,3
Järn-, stål- o. kopparverk	48	25 725	820	26 545	99,6	101,0	99,6	99,5	6,9
Järn- o. stålmanufaktur	373	19 165	2 141	21 306	99,7	100,8	99,8	99,8	5,2
Mekaniska verkstäder	754	75 526	3 008	78 534	100,2	99,0	100,2	99,9	5,7
Reparationsverkstäder	282	6 619	21	6 640	99,3	..	99,4	98,9	5,0
Skeppsvarv	64	16 931	—	16 931	100,0	—	100,0	98,7	9,1
Elektroteknisk industri	148	18 674	4 984	23 658	99,6	101,4	99,9	98,5	7,2
Annan metallindustri	243	8 793	1 928	10 721	99,8	97,6	99,4	99,1	5,4
Jord- o. stenindustri	549	21 998	2 101	24 099	96,8	101,1	97,1	96,7	4,9
Torvindustri	39	356	5	361	79,1	..	79,2	80,0	9,1
Stenindustri	110	3 317	7	3 324	94,7	..	94,7	94,4	4,0
Kalk- o. kritbruk	34	1 450	13	1 463	98,8	..	98,3	97,0	6,5
Cementfabriker	7	1 838	36	1 874	98,4	..	98,6	98,1	5,2
Cementvarufabriker	91	2 497	47	2 544	97,7	..	98,0	97,6	4,2
Tegelbruk	144	4 697	78	4 775	96,0	..	96,0	95,8	5,0
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	23	2 960	1 268	4 228	98,5	100,6	99,2	98,0	5,1
Glasindustri	66	4 148	633	4 781	98,4	102,8	98,9	98,8	4,7
Annan jord- o. stenindustri	35	735	14	749	94,1	..	94,3	95,7	4,3
Träindustri	1 036	32 495	941	33 436	100,7	94,9	100,5	100,2	4,0
Sågverk o. hyvlerier	383	14 967	204	15 171	101,5	96,2	101,5	101,2	4,4
Lådfabriker	25	498	12	510	104,0	..	103,9	104,4	2,0
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 249	100	1 349	93,9	..	93,4	93,0	4,0
Byggnadssnickerifabriker	182	6 153	70	6 223	100,8	..	100,8	100,3	3,8
Möbelfabriker	272	5 654	185	5 839	99,3	..	99,1	99,2	2,9
Svarveri- o. skidfabriker	84	2 446	160	2 606	101,3	..	101,0	100,3	4,2
Annan trävaruindustri	78	1 528	210	1 738	101,5	95,0	100,6	99,8	4,5
Massa- o. pappersindustri	126	33 335	2 476	35 811	100,1	99,8	100,1	99,7	6,0
Massafabriker	69	18 321	294	18 615	99,7	90,2	99,5	99,4	5,7
Pappersbruk o. pappfabr.	57	15 014	2 182	17 196	100,6	101,3	100,7	100,0	6,4
Pappersvaru- o. grafisk ind.	486	15 466	4 596	20 062	100,0	97,0	99,3	97,5	5,9
Papp- o. pappersvaruind.	87	1 749	1 245	2 994	97,9	98,2	98,0	95,7	4,5
Grafisk industri	399	13 717	3 351	17 068	100,3	96,6	99,5	97,9	6,2
Livsmedelsindustri	668	19 322	8 554	27 876	94,2	96,8	95,0	93,8	6,4
Kvarnar	37	1 131	157	1 288	98,6	..	99,4	98,5	5,3
Bageriindustri	204	4 179	1 997	6 176	98,0	106,3	100,5	98,8	6,8
Sockerindustri	21	2 136	290	2 426	72,1	79,9	73,0	71,7	6,3
Choklad- o. konfektind.	47	1 266	2 399	3 665	96,7	90,9	92,8	92,2	7,1
Mejeriindustri	75	2 822	318	3 140	98,4	89,6	97,5	99,6	5,1
Slakterier o. charkuterier	162	5 623	1 224	6 847	97,9	97,8	97,9	95,4	6,8
Fiskkonservfabriker	37	588	1 101	1 689	98,5	104,5	102,3	103,4	5,7
Fruktkonservindustri	22	467	696	1 163	96,9	90,0	92,7	88,7	8,6
Margarinindustri	7	229	59	288	95,8	..	96,0	93,9	8,7
Annan livsmedelsindustri	56	881	313	1 194	97,5	99,7	98,0	97,2	2,7

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare. — [2] Utgör antalet frånvarande på grund av semester, sjukdom eller andra personliga skäl i % av de som varit i arbete plus de som varit frånvarande av ovan angivna skäl. Före 1954 beräknades det procentuella antalet frånvarande av personliga skäl på summan av de som varit i arbete, frånvarande av personliga skäl eller permitterade på grund av arbetsbrist. Före 1954 utfördes även beräkningar angående det procentuella antalet arbetare som varit permitterade på grund av arbetsbrist. Med hänsyn till bl. a. svårigheter att från olika uppgiftslämnare erhålla jämförbara uppgifter om permitteringar har dessa beräkningar nedlagts fr. o. m. 1954.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I JANUARI 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i december 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (dec. 1953 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	158	4 839	1 767	6 606	95,5	95,5	95,5	93,6	7,9
Bryggerier o. läskedrycksf.	149	4 397	744	5 141	95,1	91,0	94,5	92,2	7,1
Tobaksfabriker	9	442	1 023	1 465	99,8	99,1	99,3	99,5	10,7
Textil- o. beklädnadsind. .	835	26 475	43 367	69 842	98,4	98,7	98,6	98,9	5,0
Ylleindustri	69	4 665	4 182	8 847	93,4	91,5	92,5	92,4	5,8
Bomullsindustri	60	8 757	7 108	15 865	99,8	99,1	99,5	99,1	5,5
Linne- o. juteindustri . .	10	1 302	1 298	2 600	99,2	98,9	99,0	100,2	6,4
Trikåfabriker	133	1 848	5 898	7 746	98,5	98,5	98,5	99,5	4,8
Sömnadsindustri	380	4 803	19 993	24 796	99,5	100,0	99,9	100,2	4,6
Hatt- o. mössfabriker . .	36	344	1 246	1 590	96,1	101,7	100,4	105,3	3,8
Annan hithörande industri	150	4 756	3 642	8 398	99,9	99,3	99,6	99,8	4,3
Läder-, hår- o. gummivaruind.	323	13 010	7 203	20 213	100,0	98,1	99,3	100,9	5,2
Garverier	29	2 174	201	2 375	99,3	98,0	99,2	99,6	5,7
Päls- o. skinnvarufabr. .	73	941	989	1 930	96,8	92,0	94,3	94,5	3,7
Skoindustri	118	3 457	2 559	6 016	98,9	98,6	98,8	98,7	3,9
Andra lädervarufabriker .	51	909	584	1 493	97,7	101,0	99,0	100,2	4,8
Gummivarufabriker . . .	15	4 810	2 645	7 455	102,4	99,1	101,2	105,7	6,5
Annan hithörande industri	37	719	225	944	99,9	100,0	99,9	99,2	5,4
Kemisk-teknisk industri . .	263	12 507	2 930	15 437	100,0	93,8	98,7	98,5	7,1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	90	3 116	934	4 050	98,7	88,9	96,3	95,4	6,3
Sprängämnesfabriker . .	5	1 047	357	1 404	99,1	84,2	94,8	95,7	8,5
Tändsticksfabriker . . .	7	1 056	688	1 744	99,2	99,9	99,4	99,3	8,1
Annan kemisk-tekn. ind..	161	7 288	951	8 239	100,8	99,0	100,6	100,5	7,1
Samtl. industrigrupper	**6 421**	**361 110**	**86 974**	**448 084**	**99,3**	**98,4**	**99,1**	**98,8**	**5,8**
Statl. verk o. byggnadsarb	224	41 997	1 552	43 549	93,8	96,8	93,9	94,3	7,1
Mek. o. elektr. verkstäder	87	12 752	489	13 241	98,0	93,0	97,8	98,8	7,0
Skeppsvarv	2	1 200	12	1 212	98,9	..	98,9	97,0	11,4
Beklädn. verkst., förråd o. d	52	783	388	1 171	102,5	102,9	102,6	102,9	5,2
Sprängämnesfabriker . .	3	694	414	1 108	100,9	97,4	99,6	98,8	5,1
Byggnads- o. anläggn.-arb.	80	26 568	249	26 817	91,4	94,7	91,4	91,6	7,1

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, januari 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953										1954
	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.
Gruvindustri	99,8	100,2	100,2	99,8	100,6	100,5	99,8	99,6	99,0	98,9	97,5
Metall- o. verkstadsindustri	99,3	98,4	97,6	96,8	96,2	95,8	96,1	96,6	96,9	96,8	96,7
Jord- o. stenindustri . . .	100,6	101,8	104,1	107,0	107,4	106,4	105,0	103,7	103,0	102,0	99,0
Träindustri	101,8	103,9	106,2	107,8	106,5	104,8	104,5	103,5	103,1	101,3	101,8
Massa- o. pappersindustri	99,4	99,4	99,5	99,2	100,0	100,3	100,6	101,1	101,3	100,9	101,0
Pappersv.- o. grafisk industri	99,9	100,4	99,3	98,5	100,0	101,8	102,4	103,5	104,3	103,8	103,1
Livsmedelsindustri	100,2	100,4	99,4	58,6	103,6	103,2	105,2	109,6	108,6	102,0	96,9
Dryckesvaru- o. tobaksind.	98,6	102,1	102,9	107,2	113,8	107,7	102,3	100,6	100,7	106,5	101,7
Textil- o. beklädnadsind. .	101,7	102,4	102,4	101,4	99,4	101,7	103,2	104,0	104,1	103,3	101,9
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	101,1	101,7	102,2	101,9	100,4	101,9	104,2	106,4	107,0	106,4	105,7
Kemisk-teknisk industri .	100,5	101,2	100,9	99,2	101,2	100,2	101,4	102,3	102,8	102,0	100,7
Samtliga industrigrupper	**100,1**	**100,2**	**100,1**	**97,3**	**99,9**	**99,9**	**100,4**	**101,0**	**101,1**	**100,3**	**99,4**

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under januari 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa jan. 1951	122 657	164 053	163 327	109 027	—	35 652	47 563	54 931	31 278
» » 1952	128 584	160 820	125 947	91 222	—	44 242	54 466	44 426	29 801
» » 1953	148 256	173 223	99 403	77 038	21 289	39 275	48 156	41 277	26 991
» dec. 1953	114 688	142 313	90 516	66 370	23 948	32 587	43 168	40 088	25 170
» **jan. 1954**	147 069	171 494	108 122	81 089	23 595	40 378	48 707	40 776	26 517
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 798	6 512	1 759	1 040	56	515	602	38	32
Skogsbruk	6 129	6 244	11 235	7 511	8	13	15	3	3
Malmbrytn. o. metallind.	10 987	11 826	6 186	3 153	1	656	698	490	264
Trä-, graf. o. pappersind.	5 226	5 593	3 260	2 255	13	359	387	249	157
Byggnadsverksamhet	38 422	40 707	11 149	10 528	83	20	20	2	2
Övriga industrigrupper	13 172	13 726	5 577	3 279	38	5 808	5 944	3 293	1 683
Samfärdsel o. handel	23 801	32 184	24 806	21 223	8 522	8 126	10 225	8 964	6 353
Förvaltning o. fria yrken	13 176	15 056	10 413	7 324	2 506	6 009	6 423	5 192	3 455
Sjukvård o. husligt arbete	12 768	17 983	21 178	13 516	5 430	12 587	17 784	21 042	13 452
Därav under 18 år	13 332	13 761	8 303	5 980	118	7 159	7 296	4 515	3 229

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande 31/1 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar
Januari 1953	5 325	2 127	357	**Hela antalet hjälpta**	3 245	1 247	314
Februari »	5 761	2 011	364	Statligt beredskapsarbete	941	11	1
Mars »	5 629	2 087	363	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	719	11	1
April »	4 508	1 770	353	i annan myndighets regi	222	—	—
Maj »	3 152	1 467	339	Statskommunalt beredskapsarbete	449	81	1
Juni »	2 392	1 042	334	Arkivarbete och musikerhjälp	837	550	300
Juli »	1 990	866	325	Komm. arbete utan statsbidrag	251	—	—
Augusti »	1 997	851	320	Dagunderstöd	676	561	10
September »	2 247	926	322	Kommunalt understöd	61	14	1
Oktober »	2 879	1 058	322	Utbildningshjälp	30	30	1
November »	3 642	1 281	322				
December »	4 077	1 365	327				
Januari 1954	4 542	1 484	317				

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 3

CONTENTS

	Page
Social theory and social policy. II. By *Gunnar Myrdal*	131
Domestic aid for old people. By *Margareta Nordström*	141
What constitutes the differences in the localities grouped according to the cost-of-living level?	145
Private consumption in 1952	152
The cost-of-living index and the wholesale price index — a comparison	157
The housing market situation in the autumn of 1953. By *Einar Eriksson*	162
The salary conditions of Civil Servants — a final reply. By *Arne Aldestam*	174
Short notices:	
Statistical data on employment and unemployment in the USA	177
The Social Welfare Board's Conference for organizers of summer camps for children	177

Periodical Surveys

Register	179
Building operations in cities and urban districts in the last quarter of 1953	179
Homes for the Aged in 1952	184
The Social Welfare Board's general consumer price index for January 1954	187
Employment and wages in industry in November 1953	188
Employment and unemployment	196
Literary survey	202
Book notices	209

The Issue in Brief

Social theory and social policy. II. In the second section of his article Professor Gunnar Myrdal analyses those new functions of the social scientists which are concerned with the increased volume of public and private interventions in social life and with the continuing activities in the field of social policy carried on through »administration». The writer quotes illustrative examples from the economic sphere. Another category of policy functions relates to the activities of inter-governmental organizations. The writer takes up a critical stand against social scientists engaging in psychological warfare and emphasizes the startlingly bad psychology of psychological warfare.

The new functions give urgency to the need for solving the general problem of values and raise a demand for a code of professional ethics for the guidance av social science practitioners. Page 131.

Domestic aid for old people. In this article an account is given of an enquiry into domestic aid in a big city, Gothenburg, a small town, Skövde, and a large rural district, Vreta kloster.

A factor common to the municipalities investigated is that the attempts to introduce private care for the aged, which has been organized somewhat differently according to the local conditions, have been crowned with success. The idea of domestic aid for old people is a sound one, but it makes heavy demands on the women who have aged people in their care and on those directing this activity. Page 141.

What constitutes the differences in the localities grouped according to the cost-of-living level? Starting from the statistical data that serve as a basis for the grouping of communities from a cost-of-living standpoint, which came into force at the recent turn of the year, the Social Welfare Board has carried out certain supplementary investigations in order to throw a clearer light on the question of how far the various items of expenditure determine the differences in the communities grouped according to the cost-of-living. Among other things it has been found that the expenditure on food and also on clothes, etc. is approximately 3.5 per cent lower in group 2 than in Stockholm, while house rent is as much as 38 per cent lower. The total of expenditure is about 9 per cent lower in group 2 than in group 5.

An analysis of the item »Dwelling» shows that the difference between the average rent in Stockholm and in the other localities is greater in respect of housing units built not later than in 1945 than

for units built in the period 1946—51. In the smallest localities (5 000—10 000 inhabitants), in which the rents are lowest, the average rent for the older housing units lies 38 per cent lower than in Stockholm, but that for the newer units is only 22 per cent. It may thus be stated that the differences in the rent level between different localities are apparently tending to become smaller. Page 145.

Private consumption in 1952. A comparison is drawn here between the data compiled by the Social Welfare Board and those of the Economic Research Institute on the size of private consumption in 1952. The data are obtained through two entirely different methods: the Social Welfare Board's calculation is based on the enquiry into the cost of living in 1952, while the Economic Research Institute makes its compilation on the basis of, inter alia, statistics of production, sales and commodity stocks.

The different data tally well as far as the sum totals of consumption are concerned and also in the case of several individual items, such as food, rent, fuel and light and some miscellaneous, but less well in the case of other individual items, e. g. spirits and wine, tobacco, and yard goods. Page 152.

The cost-of-living index and the wholesale price index — a comparison. This article deals with the difference in mobility that has been observable in the wholesale price and cost-of-living indices since 1950. Page 157.

The housing market situation in the autumn of 1953. An account is given of an enquiry into the housing shortage and of special investigations into the queues of persons applying to the house agents for dwellings.

The number shown in the statistics of persons without any home of their own who are looking for a dwelling and live in the same municipality as that in which they are seeking accommodation amounts to 97 000. The housing shortage is, however, unevenly distributed geographically. It is worst in the big cities, where the shortage has increased, whereas the conditions have improved in the smallest communities. Page 162.

The Social Welfare Board's general consumer price index (1935 = 100) rose from 223.9 in December 1953 to 224.4 in January 1954. Page 187.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 3

INDEX

Page

Théorie sociale et politique sociale. II. Par *Gunnar Myrdal* 131
L'aide domestique aux vieillards. Par *Margareta Nordström* 141
D'où viennent les différences du coût de la vie entre les localités? 145
La consommation privée en 1952 152
Indices du coût de la vie et indices des prix de gros — une comparaison . 157
La situation du marché des habitations durant l'automne 1953. Par *Einar Eriksson* 162
Les traitements des employés de l'Etat — une réplique finale. Par *Arne Aldestam* 174
Courtes notices:
Données statistiques sur l'emploi et le chômage aux Etats-Unis 177
Conférence de la D.G.P.S. pour les organisateurs de colonies scolaires 177

Aperçus périodiques

Répertoire 179
Activité du bâtiment dans les villes et agglomérations urbaines pendant le quatrième trimestre 1953 179
Les asiles de vieillards en 1952 184
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. pour janvier 1954 187
Emploi et salaires dans l'industrie en novembre 1953 188
Emploi et chômage 196
Bibliographie 202
Comptes rendus de livre 209

Résumé

Théorie sociale et politique sociale. II. Le professeur Gunnar Myrdal analyse dans ce second article les nouvelles fonctions des sociologues qui sont liées, d'une part, à l'extension prise par les interventions publiques et privées dans la vie sociale et, d'autre part, à la politique sociale exercée d'une manière continue par «l'administration». L'auteur cite des exemples caractéristiques pris dans le domaine économique. Une autre catégorie de fonctions de la politique sociale se rapporte à l'activité des organisations inter-gouvernementales. L'auteur estime inopportun que les sociologues s'engagent dans la guerre psychologique et souligne l'étonnante faiblesse psychologique qui caractérise cette guerre.

Les nouvelles fonctions actualisent le problème général des valeurs et rendent indispensable l'existence d'un code d'honneur qui puisse guider les sociologues dans l'exercise de leurs fonctions pratiques. P. 131.

L'aide domestique aux vieillards. L'article rend compte d'une enquête sur l'aide domestique aux vieillards dans une grande ville, Gothembourg, une ville de grandeur moyenne, Skövde, et une grande commune rurale, Vreta kloster.

Ces trois communes ont en commun que les essais d'aide donnée à des vieillards dans leur foyer, qui avaient été organisés un peu différemment en raison des conditions locales, ont très bien réussi. L'idée de cette aide sociale est bonne, mais elle demande certaines qualifications de la part des assistantes visiteuses et de la direction de l'activité. P. 141.

D'où viennent les différences du coût de la vie entre les localités? En partant des chiffres réunis pour la documentation qui a servi de base au nouveau groupement des localités d'après le coût de la vie, entré en vigueur au 1er janvier de cette année, la D.G.P.S. a effectué certaines enquêtes supplémentaires pour essayer de préciser dans quelle mesure les divers postes de dépenses déterminent les différences du coût de la vie. On a constaté, notamment, que les dépenses d'alimentation, ainsi que celles d'habillement et diverses, sont d'environ 4,5 % moins élevées dans le groupe 2 qu'à Stockholm, tandis que les dépenses d'habitation y sont de 38 % inférieures. La somme totale des dépenses est d'environ 9 % inférieure dans le groupe 2 à celle du groupe 5.

Une analyse du poste habitation montre que la différence entre le loyer moyen à Stockholm et dans le reste des localités est plus grande pour les logements construits jusqu'à l'année 1945 que pour les logements construits entre 1946 et 1951. Dans les plus petites localités (de 5 000 à 10 000 habitants), où les loyers sont les plus bas, le loyer moyen des logements d'avant 1945 est de 38 % inférieur au loyer moyen à Stockholm, mais pour les logements plus récents de 22 % seulement. On peut donc constater que les différences de niveau des loyers entre les diverses localités semblent avoir tendance à s'atténuer. P. 145.

La consommation privée en 1952. Une comparaison est établie entre les données de la D.G.P.S. et celles de l'Institut de Recherches économiques sur la grandeur de la consommation privée en 1952. Ces données résultent de deux méthodes entièrement différentes: le calcul de la D.G.P.S. est basé sur l'enquête du coût de la vie en 1952, tandis que l'Institut de recherches économiques effectue sa compilation des statistiques de la production, de la vente et des stocks.

La concordance est bonne à l'égard des sommes totales et de beaucoup de postes partiels, par exemple denrées alimentaires, logement, chauffage et éclairage et autres dépenses diverses, moins bonne touchant quelques autres postes partiels, comme les spiritueux, le tabac et les textiles. P. 152.

L'indice du coût de la vie et l'indice des prix de gros — une comparaison. Cet article étudie les divergences de mobilité que l'on a pu noter entre les indices des prix de gros et les indices du coût de la vie depuis l'année 1950. P. 157.

La situation du marché des habitations durant l'automne 1953. Compte rendu, d'une part, d'une enquête sur la pénurie d'habitations, d'autre part, d'enquêtes spéciales sur les queues de personnes en quête d'un logement inscrites dans les bureaux municipaux de répartition des logements.

Le nombre de personnes sans logement à elles et en demandant un, qui habitent la commune où elles cherchent un logement, s'élève à 97 000. La pénurie de logements se répartit inégalement au point de vue géographique. Elle est la plus grave dans les grandes villes où la pénurie a augmenté, tandis que les conditions se sont améliorées dans les plus petites communes. P. 162.

L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. (1935 = 100) est passé de 223,9 en décembre à 224,4 en janvier 1954. P. 187.

Litteraturöversikt

(11 januari—10 februari 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

ALPERT, H. The review and coordination of data collecting activities sponsored by the federal government. The American statistician 1953, nr 5.

BALLESTEROS, J. M. R. La metodologia de la seguridad social. Revista Iberoamericana de seguridad social 1953, nr 4.

DEMING, W. E. Die Verantwortung der Betriebsführung für die Anwendung statistischer Methoden in der deutschen Industrie. Weltwirtschaftliches Archiv B. 71, s. 234.

ELMÉR, Å. Nyheter i nordisk socialpolitik. Nordens tidning 1953, nr 4.

FRAZIER, E. F. Theoretical structure of sociology and sociological research. The British journal of sociology 1953, nr 4.

HJERTÉN, H. I serielandet. Samtid och framtid 1954, nr 1.

LANGENDONCK, E. VAN. Le congrès général de statistique de 1853. Bulletin de statistique 1953, nr 11.

LINDGREN, O. Jag tvivlar på anställningsintervjun. Industria 1954, nr 1.

MOSS, L. Sample surveys and the administrative process. International social science bulletin 1953, nr 3.

RAHM, H. Rättssäkerhetsgarantierna vid internering av sinnessjuka i Sverige och några andra länder. Förvaltningsrättslig tidskrift 1953, nr 5/6.

RICE, S. A. Statistics and social forces. The American statistician 1953, nr 5.

Sverige

CRONER, F. Icke godkänd tjänstemannautredning. [Anm. av E. Höök: »Tjänstemännen och den industriella omvandlingen».] Handelstjänstemannen 1954, nr 1.

DAHLGREN, E. Industrins produktionskostnader åren 1947—1951. Kommersiella meddelanden 1954, nr 1.

ELMÉN, BRITA. Personalpolitik — principiella synpunkter. Meddelande från Saia 1953, nr 3.

KARLSSON, HELGE. Personalpolitik ur den anställdes synpunkt. Meddelande från Saia 1953, nr 3.

LINDELL, C.-G. Tjänstemännen i blickpunkten. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 1.

LUNDSTRÖM, A. Tjänstemännen i industrin. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 3.

NYMAN, S. Personalpolitik ur personalarbetarens synpunkt. Meddelande från Saia 1953, nr 3.

REHN, G. Den ekonomiska politiken och frågan om arbetstidsförkortning. Replik till P. Prydz. Metallarbetaren 1954, nr 5.

RÖNNQVIST, DORIS. Skolkuratorns arbetsuppgifter. Nordisk yrkesvägledningstidskrift 1953, nr 3/4.

SEVERIN, F. Alla får betala. Vi 1954, nr 3.

SKÖLD, P.-E. Anspråken får icke överstiga tillgängliga resurser. Från departement och nämnder 1954, nr 2.

WEHTJE, E. Personalpolitik ur företagarens synpunkt. Meddelande från Saia 1953, nr 3.

ÅKERHIELM, K. Uddeholmsbolagets socialpolitik. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1954, nr 1.

ÅMAN, V. Attack mot tjänstemännen. Sv. järnvägstidningen 1954, nr 1.

ÖDMAN, MAJ, WARNE, L. G. & SJÖDÉN, R. Att bli vuxen. En ungdomsundersökning. Hörde Ni 1954, nr 1.

Höjd kontantlön eller socialreformer? Mål och medel 1954, nr 1.

Opinionsundersökning i domänverket. Timmerkörning minst uppskattat. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 1.

Vad tjänstemännen anser. Industria 1954, nr 1.

Amerikas förenta stater

Social welfare expenditures. Social security bulletin 1953, nr 10.

Danmark

Love og lovforslag m. v. af social karakter i rigsdagssamlingen 1952—53. Socialt tidsskrift 1953, nr 11/12.

Ungdommens krise berörer også erhvervslivet starkt. Arbejdsgiveren 1954, nr 3.

Frankrike

DARIC, J. La localisation de quelques professions libérales dans Paris et le département de la Seine. Population 1953, nr 3.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

MICHAELIS, A. Grannskapshemrörelsen i Frankrike. Hyresgästen 1954, nr 2.

Norge

ARCTANDER, SIGNY. N. S. medlemmer og andre i norsk statstjeneste som viste unasjonalt forhold under okkupasjonen. Nordisk administrativt tidsskrift 1953, nr 3.

HANSSON, KRISTIAN. Reglene om helligdagsfred. Nordisk administrativt tidsskrift 1953, nr 3.

Schweiz

Die Ergebnisse der Fabrikarbeitererzählung vom 17. September 1953. Die Volkswirtschaft 1954, nr 1.

Storbritannien

JANSON, OLOV. Krisvinter i England. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 5.

LOGAN, R. F. L. & GOLDBERG, E. M. Rising eighteen in a London surburb. A study of some aspects of the life health of young men. The British journal of sociology 1953, nr 4.

Tyskland

MASSFELLER, F. Unterhaltspflicht und Unterhaltsleistung in der Familie. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 1.

SCHOLZ, M. Die Aufgaben der Statistik im Jahr der grossen Initiative. Statistische Praxis 1954, nr 1.

SCHOPPE, R. Die Arbeitsplatzbewertung und ihre betriebssoziologischen und sozialpolitischen Möglichkeiten, insbesondere der Einsatz der Unfall- und Kriegsbeschädigten. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 1.

Arbetarskydd

PACAUD, S. Recherches expérimentales sur la prédisposition aux accidents. Les cahiers du musée social 1953, nr 5/6.

Arbetslön och arbetstid

GUNDER-HANSEN, E. Lönfastsættelse gennem arbejdsvurdering. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 2.

NYBERG, GULLBORG. Arbeidsvurdering som middel til å komme fram i likelönnsproblemet? Fri fagbevegelse 1954, nr 1.

Sverige

DAHLGREN, L. Syntetisk ackordssättning med nomogram. Verkstäderna 1954, nr 1.

DIDRON, L. Dubbelsneddning eller ej. Sv. järnvägstidningen 1954, nr 2.

ERICSSON, NILS. Reallöneutvecklingen inom pappers. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 2.

HENRIKSSON, S. Hur mycket har en statstjänare betalt? Signalen 1954, nr 5.

NORMAN, B. Brandfacklan och livsrytmen. Vi 1954, nr 3.

WALAN, S. & SAMUELSON, K.-R. Undersökning av indirekta lönekostnader vid skogsarbete. Skogen 1954, nr 2.

VILHELMSSON, E. Kan arbetstiden förkortas? Fackföreningsrörelsen 1954, nr 6.

VOS, C. E. Är arbetsvärdering värdefull? Arbetsgivaren 1954, nr 2.

Kostkommitténs opinionsundersökning. Restauratören 1954, nr 2.

Likalönsprincipen måste bli verklighet! Lanternan 1954, nr 1.

Danmark

GRÖNQVIST, T. Dansk utredning om kortare arbetstid. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 6.

Finland

RIIKKALA, P. Om arbetsklassificeringen i Finland. Industritidningen 1953, nr 11/12.

Undersökning rörande kvinnors nattarbete år 1953. Social tidskrift 1953, nr 11/12.

Frankrike

CARLSSON, THORBJÖRN. Fransk lönedebatt. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 3.

Norge

BOLIN, B. Hembiträdesyrket i Norge. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 4.

Eksperimentet med forkortet arbeidstid. Fri fagbevegelse 1954, nr 1.

Experiment med arbetsvecka. Beklädnadsfolket 1954, nr 2.

Tyskland

AGARTZ, V. Beiträge zur wirtschaftlichen Entwicklung 1953. Expansive Lohnpolitik. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Instituts der Gewerkschaften 1953, nr 12.

DENEFFE, P. Die Gehälter der Angestellten in der Bundesrepublik. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 1.

Das Einkommen des Industriearbeiters. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 2.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

HOSKE, H. Die Wiedereingliederung rheumatischer Invaliden in das Berufsleben. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 2.

Sverige

BERGSTRÖM, O. God balans, minskad rörlighet. Arbetsmarknaden under andra halvåret 1953. Arbetsmarknaden 1954, nr 1.

GUSTAVSSON, H. & MÅHL, S. Arbetsberedning för partiellt arbetsföra inom Stockholms stads förvaltning. Sv. stadsförbundets tidskrift 1953, nr 10.

HILDING, P. Industrin och deltidsarbetet. Husmodersförbundets tidskrift 1954, nr 1.

INDUSTRIFÖRBUNDET. Töreutredningen. (Yttrande.) Industriförbundets meddelanden 1953, nr 6.

LAGBY, A.-L. De skiftarbetande kvinnornas problem. Spegeln 1954, nr 1.

NEYMARK, E. Den yrkesutbildade ungdomens utplacering i arbetslivet. Arbetsmarknaden 1954, nr 1.

RYTTERBRANT, O. Arbetslöshetsby i kronopark. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 1.

SÖDERBERG, E. Ungdomsarbetslöshet? Frihet 1954, nr 2.
WESTBERG, J. E. Personalvården allt viktigare. Arbetsgivaren 1954, nr 3.
Det glömda trettiotalet. Hyresgästen 1954, nr 2.
Partiellt arbetsföra i kommunal tjänst. Sv. stadsförbundets tidskrift 1953, nr 10.

Belgien

RENEAU, L. Quelques aspects du chômage en Belgique. Revue du travail 1953, nr 12.

Burma

Labour force sample survey in Rangoon, Burma. Industry and labour 15 jan. 1954.

Frankrike

Specialised placement services for young persons in France. Industry and labour 1 febr. 1954.

Indien

Employment situation in India. Industry and labour 15 jan. 1954.

Norge

The employment situation in Norway. Industry and labour 1 febr. 1954.

Storbritannien

SMIETON, DAME MARY. Problems of women's employment in Great Britain. International labour review jan. 1954.

Tyskland

HÜLSMANN, P. Invaliditätarbeitsverwendungsfähigkeit. Soziale Sicherheit 1954, nr 1.
MORAWE, CHRISTA. Die Pobleme der wirtschaftlichen Eingliederung der weiblichen Vertriebenen und Zugewanderten. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 1.

Befolkningsfrågor

BOURGEOIS-PICHAT, J. Perspectives sur la population active européenne. Population 1953, nr 3.
DUNSDORFS, E. The optimum theory of population. Weltwirtschaftliches Archiv B. 71, s. 221.
GAMBY, E. Från Francis Place till Knut Wicksell. Ur barnbegränsningspropagandans historia. Tiden 1954, nr 1.
HEALEY, D. T. The problem of population growth. Replies to Mr. Clark's article: Population growth and living standards. International labour review jan. 1954.

Sverige

HEGNELIUS, T. Den abortförebyggande verksamheten vid Psykiatriska kliniken i Malmö. Sv. läkartidningen 1954, nr 6.
MAULÉON, Y. Preventivmedelsrådgivning enligt 1950 års abortbetänkande. Sv. läkartidningen 1954, nr 6.
RÖSSEL, J. Befolkningskris på 60-talet? Fackföreningsrörelsen 1954, nr 5.
SJÖVALL, A. Är en ändring av abortlagens indikationsformulering önskvärd? Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 1.
WAHLÉN, T. De illegala aborternas antal. Sv läkartidningen 1954, nr 5.
— Prövningsförfarandet vid de legala aborterna. Sv. läkartidningen 1954, nr 6.
Ö[MAN], I. En reviderad befolkningsprognos för Stockholm. Statistisk månadsskrift 1953, nr 11.

Frankrike

HENRY, L. Vues sur la statistique des familles. Population 1953, nr 3.
PERITZ, E. La jeunesse dans la population active de la France. Population 1953, nr 3.

Japan

HENRY, L. La fécondité des mariages au Japon. Population 1953, nr 4.

Sydafrika

SAUVY, A. Le problème démographique et racial en Afrique du Sud. Population 1953, nr 4.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

ENGKVIST, O. Tristess eller trevnad i våra bostadsområden. Byggforum 1953, nr 11.
ERIKSSON, EINAR. Bostadsbristen hösten 1953. Byggforum 1953, nr 11.
HERNMARCK, M. Byggnadslagen och stadsplaneavtalen. Förvaltningsrättslig tidskrift 1953, nr 5/6.
IVRE, I. Bruksmiljöns förvandling. Metallarbetaren 1954, nr 1/2.
JACOBSSON, M. Billigare och bättre byggnader med mindre driftkostnad. Från departement och nämnder 1954, nr 2.
MARTHON, K. & JUNÆUS, H. Bygga med statligt lån. Hem i Sverige 1954, nr 1.
WAHLBÄCK, M. De bostadssökande och rättssäkerheten. Ett genmäle. Förvaltningsrättslig tidskrift 1953, nr 5/6.
WERNSTEDT, S. Större frihet för bostadsbyggandet efter årsskiftet. Sv. stadsförbundets tidskrift 1953, nr 10.
Bostadsbristen i ny belysning. Sv. fastighetstidning 1954, nr 1.

Italien

PARENTI, G. Workers' housing and the unemployment problem in Italy. International labour review jan. 1954.

Nederländerna

WITTROCK, J. Bostadsproblemet i Nederländerna. Byggnadsvärlden 1954, nr 4.

Norge

Ett norskt bostadsprogram. Byggnadsarbetaren 1954, nr 1.

Schweiz

Leerwohnungszählung vom 1. Dezember 1953 in den 42 Städten. Die Volkswirtschaft 1954, nr 1.
Die Wohnbautätigkeit in den Städten. Die Volkswirtschaft 1954, nr 1.

Storbritannien

A jerry-built plan to prop up your houses. Labour 1954, nr 1.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

WELLISZ, S. Strikes in coal-mining. The British journal of sociology 1953, nr 4.

Sverige

BACKMAN, H. Föreningsrätten i fara. Kommunalarbetaren 1954, nr 1.
DAHLMAN, G. Något om arbetsdomstolens betydelse för arbetsrättens utveckling. Sv. juristtidning 1954, nr 1.
GYLLENSVÄRD, J. Arbetsdomstolen 25 år. Arbetsgivaren 1954, nr 2.
NÄSLUND, E. B. Är tjänstemannarörelsen demokratisk? Lanternan 1954, nr 2.
TÖRNQVIST, K. Arbetsfred och arbetarattityd. Arbetsgivaren 1954, nr 3.

Amerikas förenta stater

KNIGHT, M. E. Eisenhower och Taft-Hartleylagen. Arbetsgivaren 1954, nr 3.
— Striden om Taft-Hartleylagen går in i ett aktivare skede. Arbetsgivaren 1954, nr 1.

Australien

MILLAR, D. Australiens arbetarrörelse. Fabriksarbetaren 1954, nr 2.

Nya Zeeland

HADLEY, L. A. Fagbevægelsen i New Zealand. Arbejderen 1954, nr 3.

Storbritannien

BALDWIN, G. B. Structural reform in the British miners' union. The quarterly journal of economics nov. 1953.
WIGHAM, L. Trusel om strejke over for de engelske jernbaner. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 1.

Hälso- och sjukvård

GEILL, T. Terapi ved alderssygdomme. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1953, nr 12.
HELLSTRÖM, S. Allergi — ett betydelsefullt socialmedicinskt problem. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 1.

Sverige

BERG, G. Landstingens insatser för sjukvården och staten. Sv. läkartidningen 1954, nr 2.
ECKERSTRÖM, S. Sömnlöshet hos åldringen och dess behandling. Sv. läkartidningen 1954, nr 2.
FISCHER, G. Om renhållningsutredningen. Hygienisk revy 1954, nr 1.
HÄGGMARK, C. Om förslaget till ny hälsovårdsstadga. Sv. stadsförbundets tidskrift 1953, nr 10.
KARLSTRÖM, F. & TUNESTAM, N. Smittorisker på en barnavdelning. Sv. läkartidningen 1954, nr 4.
SUNDBERG, S. Tandvård. Hörde Ni 1954, nr 2.

Tyskland

RAINER, A. Die Gesundheit in der Familie. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 1.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

Sverige

LÆSTADIUS, R. Småbrukets styrka och svaghet. Lantmannen 1954, nr 3.
TRESCHOW, A. Lanthushållningen under 1900-talets första hälft. Kungl. lantbruksakademiens tidskrift 1953, nr 6.
ÅSTRAND, H. Varför tvingas Sveriges löntagare att betala överpris på livsmedel? Ett genmäle. Industritjänstemannen 1954, nr 1.
Löntagarna får nu betala godsägarnas oskäligt höga vetevinster! Industritjänstemannen 1954, nr 1.

Kooperation

Sverige

LUNDBERG, J. Die Kapitalbildung der schwedischen Konsumgenossenschaften. Schweiz. Konsum-Verein 1954, nr 5.

Sovjetunionen

BAROU, N. Soviet consumer's cooperation 1953. Review of international cooperation 1954, nr 1.

Nykterhetsfrågan

MAY, P. Spörgsmålet om alkoholisme. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 3.

Sverige

Försöksverksamhet med spritutskänkning utan måltidstvång. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 1.
Kommittéförslag om höjd spritdrycksbeskattning m. m. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 1.
Skeppsbrott — men för vad? Reformatorn 1954, nr 4.
1949 års trafiknykterhetsutrednings betänkande rörande trafiknykterhet. Kommersiella meddelanden 1953, nr 12.
ELMÉR, Å. Något om nykterhetsundervisningen i Sverige 1904—1919. Tirfing 1953, nr 6.
GRÖNQVIST, T. Verksamheten inom nykterhetsnämnderna under år 1951. Tirfing 1953, nr 6.
PETRÉN, A. Om de alkoholskadades vårdproblem. Sv. läkartidningen 1954, nr 2.
POPPIUS, H. Ungdomen i blickpunkten. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 1.

Amerikas förenta stater

JACKSON, J. K. & CONNOR, R. Attitudes of the parents of alcoholics, moderate drinkers and nondrinkers toward drinking. Quarterly journal of studies on alcohol dec. 1953.
LESTER, D., GREENBERG, L. A. & TIERNAN, G. R. Driving under the influence of alcohol. Quarterly journal of studies on alcohol dec. 1953.
MURPHY, MARY MARTHA. Values stressed by two social class levels at meetings of alcoholics anonymous. Quarterly journal of studies on alcohol dec. 1953.

PAGE, R. C. & HAWKINS, E. R. Finding the problem drinker. Case studies in an industrial health problem. Quarterly journal of studies on alcohol dec. 1953.

SOHLBERG, H. Yaleplanen och alkoholistvården. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1953, nr 4.

WHALEN, THELMA. Wives of alcoholics. Quarterly journal of studies on alcohol dec. 1953.

VOGEL, S. An interpretation of medical and psychiatric approaches in the treatment of alcoholism. Quarterly journal of studies on alcohol dec. 1953.

Norge

GOPLEN, A. Artianerne skriver om alkoholspörsmålet. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1953, nr 4.

SÖRLI, E. Edruskapsnemndene og opplysningsvirksomheten. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1953, nr 4.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

RICHTER, C. P. Alcohol, beer and wine as foods. Quarterly journal of studies on alcohol dec. 1953.

Sverige

BOHMAN, G. Priskontroll och rättssäkerhet. Förvaltningsrättslig tidskrift 1953, nr 5/6.

HOLMSTRÖM, S. & KNUTSSON, G. Prisindex för traktorer och reservdelar till lantbruksmaskiner. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1953, nr 9.

SELLBERG, T. Konsumentval och konsumentupplysning. Svensk handel 1954, nr 2.

SÖDERBERG, K. Priskontrollen och prisutvecklingen 1953. Industriförbundets meddelanden 1954, nr 1.

Hemmets ekonomi. Vi husmödrar 1954, nr 2.

Nytt index. Signalen 1954, nr 5.

Frankrike

Les dépenses et les consommations des ménages à Paris, Rennes et dans 17 grandes villes de Province. Bulletin mensuel de statistique okt./dec. 1953 (Suppl.)

Socialförsäkring

DEJARDIN, J. The medical profession and social security. International labour review jan. 1954.

Sverige

INDUSTRIFÖRBUNDET O. SV. ARBETSGIVAREFÖRENINGEN. Sjukförsäkringsreformen och beskattningen. (Yttrande.) Industriförbundets meddelanden 1953, nr 6.

[LANDSORGANISATIONEN.] Moderskapsförsäkring. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1954, nr 3.

— Sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1954, nr 6.

LANGENDORF, B. Sjukförsäkring och beskattning. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 1.

LINDBORG, B. De statsanställdas sjukvårdsförmåner, verksläkareinstitutionen och den allmänna sjukförsäkringen. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 1.

MÖLLERYD, A. W. Nära 1½ miljard kommer årligen att utbetalas i folkpensioner. Mål och medel 1954, nr 1.

Den erkända sjukkasserörelsen vid 1951 års slut. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 1.

Förslag om uppbörd av sjukförsäkringsavgifter och arbetsgivarbidrag. Folkpensioneringen 1953, nr 10.

Förslag till moderskapsförsäkring m. m. Folkpensioneringen 1953, nr 10.

Moderskapsförsäkringen får inte försämra tjänstemännens villkor. Handelstjänstemannen 1954, nr 1.

Ny indelning i lokalsjukkasseområden. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 1.

Pensionen och arbetslusten. Arbetsgivaren 1954, nr 2.

Statistiska uppgifter om änke- och änklingsbidragen. Folkpensioneringen 1953, nr 10.

Statstjänstemännen inför den allmänna sjukförsäkringen. Sv. trafiktidning 1954, nr 6.

Amerikas förenta stater

HAGMAN, R. Socialförsäkringar i USA. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 1.

STECKER, MARGARET L. Old-age and survivors insurance beneficiaries: Assets and liabilities at end of 1951. Social security bulletin 1953, nr 8.

Danmark

FRIIS, H. Aftrapning efter lokalitet af ydelser og indtægtsgrænser inden for sociallovgivningen. Socialt tidsskrift 1953, nr 11/12.

Frankrike

Enquête sur les rapports qui existent entre le salaire des assurés sociaux et le montant des prestations qui leur ont été servies en 1951. Revue française du travail 1953, nr 2.

Nederländerna

Ny lag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Arbetsgivaren 1954, nr 3.

Norge

Recent amendments to Norwegian social security legislation. Industry and labour 15 jan. 1954.

Schweiz

DRACHMANN, G. Aldersrenteordningen i Schweiz. Socialt tidsskrift 1953, nr 11/12.

Tyskland

BOGS, W. Die Sozialgerichtsbarkeit. Recht der Arbeit 1953, nr 12.

BOHL, H. Arbeitslosenhilfeversicherung oder Versorgung? Soziale Sicherheit 1954, nr 1.

CAESAR, P. Sozialversicherungsrechtliche Betrachtungen. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 2.

LEPINSKI, F. Die Praxis der Selbstverwaltung. Soziale Sicherheit 1954, nr 1.

— Die Sozialversicherung in der Sowjetzone. Soziale Sicherheit 1953, nr 10.

Socialvård

BESKOW, B. Något om arbetet bland missanpassade barn och ungdomar. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 1.

GROTH, S. Die Familie und die Alten. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 1.

Sverige

BILLNER-HEDMAN, GUN. Barnhemsbarn. Frihet 1954, nr 3.

DAHLSTRÖM, H. När avskaffas lösdrivarlagen? Tiden 1954, nr 1.

ERIKSSON, TORSTEN. Roxtuna — lyxanstalt eller kriminalvårdslaboratorium. Sunt förnuft 1954, nr 2.

LINDBERG, J. G. Förvaringsklientelets sammansättning. Tidskrift för kriminalvård 1953, nr 4.

LO-JOHANSSON, I. Ålderdomsdebattens facit. Vi 1954, nr 2.

ÅBERG, A. Om underhållsbidragens storlek. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 1.

Ge de ensamma mödrarna ett handtag. Morgonbris 1954, nr 1.

Geléaktig, slapp, arbetsovillig, typen för omhändertagen ungdom. Skyddsvärnet 1953, nr 6.

Ny ersättningstaxa för understöd från den 1 januari 1954. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 1.

Amerikas förenta stater

FISHER, J. Trends in institutional care of the aged. Social security bulletin 1953, nr 10.

LESTER, G. A. Aid to the permanently and totally disabled: the young recipients. Social security bulletin 1953, nr 10.

Danmark

HAGMANN, P. Egen fabrikk for opplæring av yrkesvalghemmede i Danmark. Fri fagbevegelse 1954, nr 1.

Ungdomskommissionen om de praktiserende læger og den tilpasningsvanskelige ungdom. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1953, nr 12.

Finland

RISTIMÄKI, T. Arbetsoförmögna män i landskommunerna år 1950. Social tidskrift 1953, nr 11/12.

TARASTI, A. Invalidvårdens utveckling under senaste tid. Social tidskrift 1953, nr 11/12.

Frankrike

PICQUENARD, SUZANNE & SUTTER, J. Sur le nombre des infirmes, en France. Population 1953, nr 4.

Statistisk teori

PALCA, H. An experiment in the sampling of agricultural returns. Applied statistics 1953, nr 3.

WILLIAMS, N. The use of samples in auditing. Applied statistics 1953, nr 3.

Undervisning och yrkesutbildning

SCHIFFEL, W. Yrkesvägledning i den sociala anpassningens tjänst. Nordisk yrkesvägledningstidskrift 1953, nr 3/4.

Sverige

BERG, Y. Enhetsskolan under den första försöksperioden. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 1.

DEGERMAN, A. Folkhögskolans ställning och framtid. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 6.

HUSÉN, T. Vad är studiebegåvning. Hörde Ni 1954, nr 1.

SIVGÅRD, G. Enhetsskolan och dess syfte. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 1.

Yrkesvägledningen och skolan i Sverige. Nordisk yrkesvägledningstidskrift 1953, nr 3/4.

Frankrike

GIRARD, A. L'orientation et la sélection des enfants d'age scolaire dans le département de la Seine. Population 1953, nr 4.

Italien

MANFRA, M. R. Econometria della pubblica istruzione. Revista internazionale di scienze sociali 1953, nr 6.

Ut- och invandring.

GARCÉS, V. G. Immigration and Indian policy in Latin American countries. International labour review jan. 1954.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

BRA mat på äldre da'r. Sthlm 1953. (Svenska socialvårdsförbundet.)

[DAHLMAN, G.] Arbetsdomstolen 1929—1953. Sthlm 1954.

DAHLSTRÖM, E. Tjänstemännen, näringslivet och samhället. En attitydundersökning. Sthlm 1954. (Studieförbundet Näringsliv och samhälle.)

DANMARK. Landsnævnet for børneforsorg.
Statistisk beretning for året 1952. Khvn 1953.

DANMARK. Det landökonomiske driftsbureau.
Undersögelser over landbrugets driftsforhold. 37. Regnskabsresultater fra danske landbrug i året 1952/53. Del 1. Khvn 1953.

— Retslægeraadet.
Aarsberetning for 1951. Khvn 1954.

— Det statistiske departement.
Statistisk tabelværk. Række 5. Khvn 1953.
Litra D: Nr 73. Danmarks vareindførsel og -udførsel i året 1952.

Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 155: H. 1. Folketingsvalget d. 22. sept. 1953.

FÖRENTA NATIONERNA.
Yearbook on human rights for 1951. New York 1953. (Publ. 1953. 14. 2.)
— Department of economic affairs. Commodity trade and economic development. New York 1953. (Publ. 1954. 2. B. 1.)
— Department of social affairs. Study on adoption of children. A study on the practice and procedures related to the adoption of children. New York 1953. (Publ. 1953. 4. 19.)

GRACE, F. The concept of property in modern Christian thought. Urbana 1953. (Illinois studies in the social sciences. Vol. 34: 1/2.)

GÖTEBORG. Statistiska byrån.
Göteborgs inrikes omflyttning 1951. Gbg 1953. [Stencil.]

HAMBURG. Statistisches Landesamt.
Statistisches Jahrbuch 1952. Hamb. 1953.

HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hfors 1953.
6. Undervisningsväsen. 19 (1950/51).

HOMOSEXUALITETEN. Studier i dess orsaker och problem. Av *Th. Geiger* [m. fl.]. Red. av *J. W. Smitt*. Övers. fr. danskan av A. Hägglund. Sthlm 1952.

INCOME REDISTRIBUTION and social policy. A set of studies ed. by *A. T. Peacock*. Lond. 1954.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. New series. Geneva 1953.
35. Indigenous peoples. Living and working conditions of aboriginal population in independent countries.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
37th session, Geneva, 1953.
Report. Geneva 1954.
4 (2). Vocational rehabilitation of the disabled.
6 (2). Penal sanctions for breaches of contract of employment.

ISLAND. Statistical bureau.
Statistics of Iceland. Reykjav. 1954.
2: 8. Elections to althing 1953.

JERSILD, J. Den mandlige prostitution. Årsager, omfang, følger. Khvn 1953.

KAHN, A. J. A court for children. A study of the New York city children's court. New York 1953.

KVINDERNES STILLING på arbejdsmarkedet i U. S. A. Beretning fra en studierejse i U. S. A. i maj—juni 1952. Udg. ved Udenrigsministeriets foranstaltning. Khvn 1953.

KÖPENHAMN. Statistisk kontor.
Beboelses- og huslejeforhold i Köbenhavn, Frederiksberg og Gentofte samt hovedstadens omegnskommuner. 1950. Khvn 1953. (Tabelværk til Köbenhavns statistik. 28.)

LEWIS, R. & MAUDE, A. The English middle classes. Melbourne, Lond. & Baltimore 1953.

MENTAL HYGIENE in the nursery school. Report of a joint WHO-Unesco expert meeting held in Paris, 17—22 Sept. 1951. Lausanne 1953. (Problems in education. 9.)

MOSSÉ, R. Les salaires. Paris 1952. (Bilans de la connaissance économique.)

NELSON, GEORGE R. Social welfare in Scandinavia. Publ. by the Danish ministry of labour and social affairs. Copenhagen 1953.

NORDLANDER, C.-H. Jordbrukets befolkningsminskning och rationalisering. Upps. 1953. (Jordbrukstekniska institutet. Meddelande. 246.)

NORGE
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1953—54.
139. Norges brannkasse. Bygningsforsikringen 1950—52.
141. Sinnssykehusenes virksomhet 1951.
146. Folketellingen 1. des. 1950. H. 2. Folkemengden etter kjönn, alder og ekteskapelig stilling. Riket, fylkene og de enkelte herreder og byer.
147. Ulykkestrygden for industriarbeidere m. v. 1950.
150. Norges elektrisitetsverker 1950.
151. Skolestatistikk. 1949—50.
152. Økonomisk utsyn over året 1953.

NÄF, H. Ursachen der Jugendkriminalität. Basel 1953. (Psychologische Praxis. 12.)

PERSSON, ULF. Skada och värde. Lund 1953. (Skrifter utg. av Juridiska fakulteten i Lund. 16.) (Akad. avh.)

SCHWEIZ. Eidg. Volkswirtschaftsdepartement.
Die Volkswirtschaft. Sonderheft. Bern 1953.
58. Lohnsätze und Arbeitszeiten in Gesamtarbeitsverträgen, 1949—52.

SCOTT, MARJORIE L. School feeding. Its contribution to child nutrition. Rome 1953. (FAO nutritional studies. 10.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1953—54.
3. Hälso- och sjukvård. 1.
Stockholms stads hälsovård. 75 (1952).
4. Fattigvård.
Stockholms stads fattigvård. 81 (1952).

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN.
Kalender. Sthlm 1953.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1953—54.
Handel. Berättelse för år 1951 av Kommerskollegium.
Järnvägar.
Allmän järnvägsstatistik år 1952. Av Järnvägsstyrelsen.
Ekonomiska och ideella föreningar samt stiftelser.
Kooperativ verksamhet 1951. (Kommerskollegium.)
Lotsverket år 1952. Av Lotsstyrelsen

UTRIKESDEPARTEMENTET.
Aktstycken. Sthlm 1954.
Ny serie I: B: 3. Europarådet. Ministerkommitténs 12:e och 13:e möten 1953. Rådgivande församlingens extra möte 1953. Rådgivande församlingens 5:e ordinarie möte 1953.

VÄRLDSHÄLSOORGANISATIONEN.
Technical report series. Geneva 1953.
70. Joint UN/WHO meeting of experts on the mental-health aspects of adoption. Final report.

ZWEIG, F. The British worker. Harmondsworth, Middlesex 1952.

Remisser till socialstyrelsen

Utredning ang. de enskilda psykopatbarnhemmens organisation. [Stencil.] (I.) Remisstid 15 febr.

[Statistiska centralbyråns] VPM ang. planering av arbetskraftsundersökningar. [Maskinskr.]

Badvatten. Bedömning, rening och skydd. Betänkande avg. d. 18 nov. 1953 av Statens folkbadsutredning. (I.) SOU 1953: 35. Remisstid 1 juni.

Recensioner

Economic Survey of Europe in 1953. Prepared by the Research and Planning Division, Economic Commission for Europe. Geneva, 1954 XII + 314 sid. Sfrcs 10.

Den ekonomiska Europakommissionens årsrapporter utgör utan tvivel den viktigaste källan till kunskaper om det ekonomiska läget i Europa och förtjänar följaktligen att bli flitigt studerade. Att i koncentrerad form återge vad som står i dessa volymer är helt omöjligt. Några antydningar om innehållet i den i början av mars utgivna nya volymen följer här.

Rapporten består denna gång av tre delar, den första om Västeuropa, den andra om Sovjetunionen och Östeuropa i övrigt samt den tredje om Sydeuropa.

Den bild som tecknas av läget i Västeuropa är förhållandevis gynnsam. Rapporten konstaterar sålunda att flertalet länder har ökat sin export, har förbättrat sin betalningsbalans gentemot dollarområdet och har kunnat bibehålla eller till och med något öka valutornas inre köpkraft. Rustningskostnaderna har inte fortsatt att öka.

Bilden har dock även mörkare drag. Någon mera markerad ökning av produktionen eller produktionsresurserna har inte ägt rum. Sysselsättningsförhållandena anges visserligen som i stort sett förbättrade, men man förbigår i tysthet det faktum att åtskilliga västeuropeiska länder alltjämt har en mycket omfattande arbetslöshet. Förbättringarna i utrikeshandelsavseende är delvis att tillskriva speciella faktorer av kort varaktighet. Det kan befaras att även obetydliga depressionstendenser i Förenta staterna skulle få kraftiga återverkningar i Västeuropa.

Ett särskilt avsnitt ägnas åt en analys av industriell produktion och efterfrågan i fyra utvalda länder, nämligen Västtyskland, Nederländerna, Sverige och Storbritannien. Under de senaste fem åren steg produktionen oavbrutet i Nederländerna och — ännu kraftigare — i Västtyskland, medan den stod stilla i Storbritannien och Sverige. Det diskuteras vilka faktorer, som kan förklara den skiljaktiga utvecklingen och vad som kan göras för att stimulera efterfrågan på industriprodukter.

I avsnittet om Sovjetunionen framhålls, att industrins uppbyggnad nu har kommit så långt, att man lugnt kan inrikta sig på en snabbare ökning av konsumtionen än tidigare. De kungjorda ändringarna i den löpande femårsplanen, vilka främst innebär att produktionsmålen för konsumtionsvaruindustrierna väsentligt höjts, anges som betydelsefulla. Prissänkningarna på våren 1953 beräknas ha ökat konsumenternas köpkraft med 12 %. Även jordbrukarnas köpkraft ökade avsevärt under 1953. Det i åtskilliga hänseenden eftersläpande jordbrukets möjligheter att snabbt öka produktionen bedöms som mindre än industrins.

Övriga österuropeiska länder har under de senaste åren koncentrerat sina ansträngningar på att bygga upp tung industri. Bortsett från Östtyskland har investeringarna i dessa länder utgjort inte mindre än 20—30 % av nationalinkomsten. Den lättare industrin och — i ännu högre grad — jordbruket har däremot i viss mån eftersatts. Även i dessa länder kan man nu spåra en vändpunkt. Den lättade politiska atmosfä-

ren har gjort det möjligt att tillåta en viss ökning av produktionen av konsumtionsvaror och jordbruksverktyg. Detaljprisnivån uppges för flertalet länder ha stigit ganska avsevärt från 1950 och till för något år sedan. Sedan mitten av 1953 har prisnivån fallit måttligt i Tjeckoslovakien, Östtyskland och Polen samt något kraftigare i Ungern och Rumänien. På längre sikt går planerna i alla de östeuropeiska länderna ut på att i takt med industrialiseringen flytta över mycken arbetskraft från jordbruket till industrin. Hittills har dock ej mycket i den vägen skett.

Den största delen av utrymmet i årets rapport ägnas åt en inträngande specialredogörelse för förhållandena i Sydeuropa, varmed avses Turkiet, Grekland, Jugoslavien, Spanien, Portugal och Syditalien. Dessa länder anges inta en mellanställning mellan det högt industrialiserade och kulturellt utvecklade Västeuropa och de underutvecklade länderna i andra världsdelar. Veteskördarna i Sydeuropa ligger vid hälften av värdena i Västeuropa, vilket inte kan förklaras genom sämre naturliga förutsättningar. När det gäller exempelvis energiförbrukning och industrins förbrukning av stål är skillnaderna ännu mycket större. Produktionen av elektrisk energi utgör exempelvis i Sydeuropa bara 200 kWh per invånare och år mot i Västeuropa 1 100 kWh (Sovjetunionen 550 kWh, Österuropa i övrigt 600 kWh). I Turkiet och Spanien går fortfarande inte mer än hälften av barnen i skolan. Barnadödligheten ligger i Sydeuropa mellan 70 och 140 på 1 000 (Sverige 20).

Vissa olikheter mellan de länder, som räknats till Sydeuropa, finns naturligtvis och särskilt gäller att Jugoslavien avviker från de övriga. Överallt finner man ett efterblivet jordbruk med ett överskott på arbetskraft, vilket under senare år t. o. m. förvärrats. Svårigheter med handelsbalansen, ett hotande inflationstryck och en synnerligen ojämn inkomstfördelning är allmänt förekommande företeelser. Bristen på kapital är uppenbar, och rapporten diskuterar vilka åtgärder, som kan och bör vidtas för att öka tillgången på kapital och därmed utvecklingstakten. För närvarande måste man i många fall tala om ett fullständigt stillastående.

E. v. H.

Hellner, Kerstin: De landsflyktiga och Sverige. (Verdandis Småskrifter, nr 524.) Stockholm: Bonniers, 1952. 80 sid. Kr 3,75.

De stora flyktingströmmar, som uppstod i Europa före och under andra världskriget, berörde även vårt land och uppfordrade till omfattande humanitära insatser. Till en början saknades organisation och särskilda resurser för flyktingarnas mottagande och omvårdnad. I sin skrift anger Kerstin Hellner huvuddragen av den verksamhet, som i statliga myndigheters och enskildas regi vidtogs för hjälp åt flyktingarna. Av särskilt intresse är att följa hur myndigheter och enskilda, de senare genom snabbt bildade eller utbyggda organisationer, samverkade för en så ändamålsenligt och allsidigt inriktad verksamhet som möjligt samt hur så småningom uppstod en apparat med betydande resurser, som kunde lämna flyktingarna en verksam hjälp icke blott under den första svåra tiden i ett nytt land utan även för att de skulle växa in i vårt samhälle eller beredas möjligheter att då tiden var inne återvända till sina hemland eller söka sig till andra länder.

Som en bakgrund lämnas även sporadiska uppgifter om den under tidens lopp växlande utlänningslagstiftningen i vårt land och om speciella åtgärder av myndigheterna. I detta avseende är dock redogörelsen alltför ofullständig för att ge ens en antydan om mängden av de problem, som förelåg för myndigheterna att kunna från de lojala flyktingarna särskilja kriminella och asociala samt icke minst ur flyktingarnas egen synpunkt samhällsfarliga element och om bakgrunden till de åtgärder, som måste vidtas till samhällets skydd.

Gustaf Lindencrona

Social teori och socialpolitik. III

Av professor *Gunnar Myrdal*, generalsekreterare för Förenta nationernas ekonomiska Europakommission, Genève

IV. **Återverkningar på vetenskapen.** Återverkningarna på arbetsförhållandena inom samhällsvetenskaperna av samhällets växande anspråk på våra tjänster för praktiska ändamål måste få en avgörande betydelse, även om det ännu så länge är svårt att närmare bedöma dem.

Ett resultat kommer att bli att vårt arbete och vårt yrke får ökad prestige. Det är sant att den brådskande och oförberedda användningen av samhällsvetenskapliga metoder på praktiska problem av olika slag ofta på kort sikt leder till besvikelser. Ibland kan det uppträda en sådan mängd erfarenheter av brister i våra försök att göra praktisk nytta, att respekten för samhällsvetenskaperna bland större eller mindre grupper av befolkningen eller rentav överhuvud taget för en tid blir mindre än den var innan de praktiska tillämpningarna hade börjat. Men som jag redan har understrukit är det osannolikt att efterfrågan på våra tjänster inte kommer att ökas stadigt på grund av den allmänna tendensen i den nuvarande sociala utvecklingen. Som samhällsvetare har vi utan tvivel ett direkt intresse av att själva utöva den mest skoningslösa kritik mot bristerna i våra försök att tillämpa våra vetenskapliga metoder på praktiska problem. Ett resultat av vår självkritik kommer att bli en småningom ökad insikt om att vi behöver tid och tillräckliga resurser för att kunna basera de råd vi ger på mera omfattande och djupgående forskningar.

Samtidigt med att samhällsvetenskaperna i allt större utsträckning tillämpas på praktiska problem, håller nya forskningsmetoder på att utvecklas. Det innebär en bestående utökning av våra vetenskapliga resurser. Det är inget tvivel om att många vetenskapliga framsteg under senare år har uppkommit på detta sätt. Inte ens kommersialiseringen av vissa grenar av samhällsvetenskaperna har varit helt ofruktbar. Jag tänker till exempel på opinions- och marknadsundersökningarna, som med all säkerhet inte skulle ha utvecklats så snabbt om det inte hade funnits en kommersiell efterfrågan.

Mera allmänt sett lär vi oss mycket om de fenomen vi studerar, dvs. sociala fakta. Ty när vi har fått tillfälle att bli »deltagande observatörer» av faktiska sociala processer, måste detta öka våra kunskaper och ge oss nya perspektiv och konstruktiva idéer. Och intresseorganisationernas verksamhet, de statliga ingripandena och planerings- och kontrollåtgärderna överhuvud taget ger dessutom upphov till och organiserar kolossala mängder statistiska data, som vi annars inte hade kunnat hoppas på. Det integrerade och planerade samhället av i dag och ännu mer av i morgon kommer inte bara att öka efterfrågan på samhällsvetare med tekniska uppgif-

ter, det kommer också att ge samhällsvetenskaperna en stabilare grundval i form av empiriska redovisningar av de sociala processerna och det kommer att ställa krav på en intensivare analys av de sociala relationerna.

En mycket hälsosam effekt av den ökade användningen av samhällsvetare i praktiska uppgifter kommer att bli en fortskridande utplåning av gränserna mellan de många traditionella läroämnena. Detta har för övrigt under en mansålder varit en tendens bland de bästa hjärnorna inom samhällsvetenskaperna. Allt färre av oss har skrivit böcker om »Begreppet», »Principerna», »Omfattningen och metoderna», »Innebörden» hos en viss disciplin till skillnad från de andra. Och det är en erkänd sak att det mest lovande fältet för forskning är »ingen mans land» mellan de traditionella disciplinerna. Det finns ett begrepp som nationalekonomen eller sociologen kan avstå från att klargöra, nämligen begreppet »ekonomi» eller »sociologi», ty begreppet som sådant kan aldrig bli någon premiss för rationella slutledningar. Det som verkligen existerar är rätt och slätt teoretiska eller praktiska problem, som fordrar en lösning, och det rationella sättet att angripa dem är att använda de metoder som är bäst lämpade att lösa varje särskilt problem.

Sanningen av detta framstår klarast när vi i allt större utsträckning tas i anspråk för att lösa praktiska och politiska problem som naturligtvis aldrig är utformade i enlighet med de traditionella akademiska formlerna och disciplinerna. Detta är en av orsakerna till att jag väntar mig vetenskapliga framsteg i stor skala till följd av de nya krav som ställs på samhällsvetarna. Så småningom kommer samhällsvetenskapen att bli en enhet av samlade kunskaper och vetenskapliga metoder, liksom medicinen redan är det.

Av praktiska skäl kommer det naturligtvis alltid att behövas en viss grad av specialisering. Men behovet av en allmän samhällsvetenskaplig grundutbildning kommer att accentueras, gränslinjerna mellan de specialiserade områdena kommer att förbli flytande och många vägar att hållas öppna för övergång från ett specialområde till ett annat. Kravet på högsta vetenskapliga expertis måste alltid hållas uppe, men jag ser inget skäl till att en samhällsvetare skall vara bunden till en enda specialitet under hela sitt liv. Det har förekommit och förekommer fortfarande mycket av intellektuell inavel i våra traditionella akademiska discipliner. Konfrontationen med praktiska uppgifter, samarbetet med vetenskapsmän från andra discipliner och det konstanta överskridandet av de gamla gränslinjerna kommer att ge oss nya idéer, få oss att jämföra delen med det hela och befrukta det vetenskapliga tänkandet över hela fältet.

Universiteten kommer att ansträngas hårt genom den nya efterfrågan på samhällsvetare och kommer att periodvis lida allvarligt avbräck genom avgången av akademiska lärare. Men i och med att samhällsvetarnas betydelse för samhället så påtagligt ökas, kommer universiteten utan tvivel att så småningom få de medel som behövs för att vidmakthålla och till och med utvidga det akademiska arbetet inom samhällsvetenskaperna. Univer-

siteten kommer att få mycket betydelsefulla uppgifter. De kommer inte endast att utbilda den växande armé av samhällsvetare som behövs för praktiska uppgifter utan också att ta huvudansvaret för forskningen särskilt beträffande allmänna och metodologiska frågor, ett ansvar som kommer att anses alltmera betydelsefullt i den mån våra politiska funktioner får ökad betydelse. Det kommer att förbli ett problem hur de offentliga och halvoffentliga forskningsinstitutioner, som tillgodoser förvaltningens och intresseorganisationernas praktiska behov, skall kunna effektivt samverka med det gamla akademiska systemet och vilken fördelning av arbete och ansvar som skall eftersträvas. Detta är en praktisk organisationsfråga som i en miljö av alltmera stegrad efterfrågan och tillgång på samhällsvetare så småningom kommer att lösas av de intresserade parterna genom försök och erfarenheter.

Många av våra bästa hjärnor kommer för alltid eller under långa perioder att tas från rent akademiskt arbete för att användas i politiska uppgifter. Många kommer att försvinna från vetenskapen till politiken och affärsvärlden. Men vår grundläggande tillgång på hjärnor kommer att bli mycket större. Och samtidigt medför de politiska uppgifterna i sig själva så många missräkningar och besvikelser att vi kommer att få se en konstant ström av desillusionerade talanger återvända till universiteten. De som återvänder kommer att föra med sig erfarenheter och färdigheter, som inte var så lätt tillgängliga när samhällsvetarna i huvudsak var hänvisade till ett akademiskt liv.

Allt detta tycks mynna ut i en av de ljuvaste dagdrömmar en samhällsvetare kan hänge sig åt. Är det kanske alltför bra för att vara sant? Finns det i denna utveckling även andra, mindre gynnsamma förändringar som påverkar de förhållanden under vilka samhällsvetenskaperna kommer att leva vidare och utvecklas? En avgörande fråga inställer sig genast: kommer samhällsvetenskapernas ökade politiska inflytande att menligt inverka på den akademiska frihet som har skyddat deras utveckling fram till våra dagar? Vetenskap är kritik, och samhällsvetenskaperna innebär också kritik av samhället. Frågan är om den integrerade staten kommer att medge oss den stora frihet, som vi hittills har åtnjutit och som vi behöver, när vårt arbete nu en gång har fått denna direkt praktiska betydelse för socialpolitiken.

Det är sant, och jag skall återkomma till denna fråga, att vi med alla individuella variationer och vare sig vi vill det eller ej, vare sig vi vet om det eller ej, alltid kommer att arbeta, som vi alltid har arbetat, under trycket av det sociala etos som är förhärskande i den kultur och det samhälle vi lever i. En noggrann sociologisk och psykologisk undersökning av vilken samhällsvetare som helst och hans arbete skulle klarlägga hur de intressen han har fullföljt och de ståndpunkter han har intagit är resultatet av en kausal process. Det är ju i själva verket en integrerande del av vår allmänna intellektuella inställning till de sociala realiteterna att allt som händer, även i våra egna psyken, har sina orsaker likaväl som sina verkningar. Men

denna allmänt deterministiska förutsättning har aldrig förhindrat någon att använda sig av den akademiska friheten. I den speciella mänskliga aktivitet som vi kallar samhällsvetenskapliga studier tror vi att det fullaste mått av frihet är en nödvändig förutsättning för framsteg. Vi behöver bara betrakta de samhällsvetenskapliga produkter från icke-demokratiska länder som emellanåt hamnar på våra skrivbord för att inse hur fundamental friheten är för kvaliteten på vårt arbete.

En fara i den nya situationen är naturligtvis den rena korruptionen. Så stora ekonomiska intressen står ofta på spel i de politiska frågor, i vilka vi håller på att bli aktiva medarbetare, att stora pekuniära belöningar mycket väl skulle kunna utbetalas till en samhällsvetare som vore villig att ackordera med sanningen och sitt samvete. Personligen tror jag inte att denna fara är så stor i de länder, där samhällsforskningen alltid har haft sina centra. Yrkesstoltheten och traditionerna är så starka hos oss. Vår grupp är en liten sluten gemenskap och vi känner varandra rätt väl. Det akademiska vinet är av gammal god årgång. De sociala kontrollerna är därför starka. Jag tror att sådana fall av ren korruption förekommer så sällan i vårt samhälle, att man kan bortse från dem. Skulle någon falla för frestelsen kommer hans anseende att fördärvas och han kommer att förlora den politiska betydelse han försökte sälja.

Den kommersialiserade samhällsvetenskapen ställer ett speciellt problem som jag redan har pekat på. I den mån den praktiserande samhällsvetaren själv är en framstående forskare och strävar att bevara yrkets anseende, kommer han att bli lika noggrann eller noggrannare än sina kolleger vid universiteten eller i förvaltningen. Han kommer också att bli särskilt intresserad av att en hederskodex för de praktiserande samhällsforskarna utformas.

Det finns naturligtvis subtilare former av korruption, eller låt oss hellre säga anpassning till vad som är opportunt för den personliga framgången. Men så har alltid varit fallet. Själva det faktum att samhällsvetarna är mera efterfrågade kommer inte nödvändigtvis att stegra omfattningen av sådana irrationella inflytanden på vetenskapen. Man kan mycket väl tänka sig det motsatta förhållandet. Eftersom den ökade efterfrågan inte bara härrör från regeringar utan också från intressegrupper och eftersom marknaden för samhällsvetare håller på att bli internationell, kan vi i allt större omfattning välja våra uppdragsgivare i enlighet med våra politiska sympatier. Universiteten kommer som förut att vara en tillflyktsort för alla som vill dra sig tillbaka från direkt politiskt ansvar.

Om det västerländska samhällets nuvarande utveckling skulle innebära faror för samhällsvetarnas frihet, kan det sålunda knappast bero enbart på att vi är mer efterfrågade och att vårt arbete har blivit av mer direkt betydelse för samhället. Det måste bero på att denna utveckling samtidigt innehåller andra element som har farliga återverkningar. I vissa kretsar tror man att de djupare sociala förändringar, som jag i början av mitt föredrag pekade på som orsaker till den ökade efterfrågan på samhälls-

vetare för politiska uppgifter och speciellt intresseorganisationernas tillväxt och de statliga ingripandenas ökade omfattning, i sig själva är farliga för demokratin.

Eftersom demokratin utvecklades starkt under den historiska period, som karakteriserades av ekonomisk liberalism, har somliga nationalekonomer dragit analogislutsatsen, att den liberala epokens slut också kommer att innebära slutet för demokratin. En annan lös analogi, som stundom förekommer, innebär att man associerar och ibland rentav identifierar »den fria företagsamhetens samhälle» med »det fria samhället». Statlig ekonomisk planering påstås leda oss rakt in i träldomen. Somliga av mina kolleger bland nationalekonomerna har nyligen visat en sådan naivitet beträffande dessa sociala processers historiska och sociologiska problem att det skulle vara mer än berättigat att försöka klargöra denna fråga. Men jag måste åter inskränka mig till några randanmärkningar.[1]

Jag skall börja med att påpeka att även jag anser att det finns en kärna av sanning och realism i farhågorna för vad den sociala planeringen kan åstadkomma med vårt samhälle. Det är också min uppfattning att vår kultur går mot en allvarlig kris och att demokratin själv står på spel i denna kris. Men den vanliga analysen av orsakerna till denna kris är enligt min mening ytlig och totalt felaktig.

Orsakerna är inte att finna i de kumulativa vågorna av ekonomiska och andra krissituationer. Vi kan bemästra dem allteftersom de inställer sig. England klarade av de väldiga störningar och rubbningar som det senaste kriget förorsakade utan att demokratin vacklade. Och det har klarat av en serie ekonomiska krislägen efter kriget. En ny allvarlig depression skulle vara ett mycket hårt slag för England och skulle nödvändiggöra ett helt system av politiska åtgärder. Men ingen engelsman tror i sitt hjärta att den skulle sätta demokratin i fara.

Och orsakerna ligger inte heller i den sekulära utvecklingen hän emot en växande volym av statliga ingripanden och social planering eller i de sociala och ekonomiska intresseorganisationernas växande styrka och inflytande. Dessa utvecklingslinjer har snarare den direkt motsatta effekten: att göra det organiserade samhället alltmera intresserat av alla medborgares välfärd och att öka kraven på de enskilda medborgarnas delaktighet i ansvaret för samhället, varigenom den demokratiska styrelseformen får djupare rötter och vidare omfång.

Faran för demokratin härrör i själva verket inte från orsaker inom vårt samhälle, från faktorer som är endogena i vår kultur och vår politik. Orsakerna härrör ur det kalla kriget eller snarare ur de metoder vi väljer för att möta vår tids revolutionära utmaning. De tar sig uttryck i fruktan och ideologisk förvirring.

Och så mycket är sant: om det västerländska samhället skulle skrämmas att gradvis ge upp demokratins grundsatser, om det skulle börja använda

[1] *The Trend towards Economic Planning:* the Manchester School of Economics and Social Studies, jan. 1951, sid. 40—42.

totalitära metoder, då skulle naturligtvis den ökade kontrollen och planeringen och tillgången på samhällsvetare, som kunde och ville sköta dem, stegra effekten av denna reträtt från demokratin.

Inom samhällsvetenskaperna är denna fara redan märkbar i illojalitetsfobin, ett egendomligt och direkt perverst fenomen om man ser det i ljuset av vår stora tradition. Då våra nationer känner sig hotade, framträder subjektiva och sociala påtryckningar för att åstadkomma lojalitet mot staten. Om inte denna utveckling bekämpas kommer det naturligtvis att kastrera vetenskapen som, jag upprepar det, inte kan erkänna någon annan lojalitet än lojalitet mot sanningen. Den totalitära ideologins innersta väsen är, vad angår idéernas värld, statens orimliga anspråk att staka ut gränser för vad som är tillåtet att tänka och förkunna.

Det nuvarande tillståndet av offentlig hysteri blir desto farligare för samhällsvetenskaperna som det utan tvivel finns vissa långsiktiga verkningar av samhällsvetarnas förändrade roll i samhället, vilka gör dem mera mottagliga för socialt tryck och mera motvilliga att deltaga i den allmänna politiska debatt som är så viktig för demokratin.

Till att börja med är det mycket naturligt att samhällsvetarna känner mindre behov av att uttala sig i mer principiella frågor, när de nu i allt större utsträckning befinner sig i en situation, där de har möjlighet att medverka vid planeringen och genomförandet av den praktiska socialpolitiken. Tillgången till mycket mera detaljerade sakuppgifter kommer samtidigt att uppmuntra dem att diskutera frågor av mindre generell karaktär och att avstå från den breda, synoptiska inställning som är nödvändig i diskussioner av de stora alternativen i socialpolitiken.

En annan långsiktig utvecklingslinje härrör ur själva det faktum att samhällsvetarna får politiskt ansvar. I den mån de blir regelrätta förvaltningstjänstemän får de naturligtvis samma förpliktelser som andra tjänstemän: de måste acceptera de politiska värderingarna såsom bestämda av den politiska processen, de får utforma de tekniska konsekvenserna och avstå från kritik. I stort sett samma regler kommer lätt att gälla för dem som då och då mera tillfälligt engageras i politiska sammanhang. Om de vill bli konsulterade i framtiden kanske de anser det vara fördelaktigast att avstå från kritik även under de akademiska mellanspelen. Detta innebär i själva verket att inte bara samhällsforskare som engagerats för politiska uppgifter utan också alla kandidater till sådana uppgifter frestas att iaktta försiktighet, när de sysslar med politiska frågor, och att söka vinna sina meriter i mindre farliga vetenskapliga företag.

När dessutom, som för närvarande är fallet i Amerika, staten och dess skilda politiska och militära organ blir intresserade av en snabbt vidgad ram för samhällsforskningen och börjar understödja och finansiera alla slags »projekt» vid universiteten, blir en säker effekt därav en växande tendens till hemlighetsmakeri, motiverat av verkliga eller påstådda säkerhetsskäl. Ur regeringens synpunkt är det ofta lämpligt att hemlighålla till och med det förhållandet att den är intresserad av ett speciellt problem. Redan

byråkratins normala tradition att skydda så många av sina hjärnprodukter som möjligt från offentlig kritik genom att stämpla dem som »konfidentiella» måste arbeta i denna riktning.

Av det lilla en utomstående får veta om denna mångfald av statliga projekt inom samhällsvetenskaperna, möjliggjorda av de rikliga statsmedel som nu likt ett Jupiters guldregn faller ner över universiteten, har man ett intryck att en allmän insyn i många av dessa »projekt» och i det förhållandet att de är hemligstämplade skulle framkalla allmän munterhet. Men ur vetenskaplig synpunkt är denna fråga verkligen inte alls munter. Om denna praxis fortsätter, om de akademiska institutionerna får ett ekonomiskt intresse av att den fortsätter, om ett växande antal unga samhällsvetare blir beroende av denna praxis för sin utkomst och sin karriär, skulle en av de viktigaste traditionerna i vårt gamla yrke lätt kunna brytas, nämligen den att vi arbetar för publicering och för offentlig debatt.

Den samlade effekten av dessa tendenser blir att samhällsvetare mer och mer avstår från att fortsätta den allmänna akademiska debatten om de stora politiska frågorna. Samhällsvetarna är antingen engagerade av staten i sådana befattningar att de varken har rätt eller tid och intresse för denna diskussion, eller också vill de inte skada sina möjligheter att utnyttjas för sådana uppdrag i framtiden. De som arbetar inom affärslivet och för intresseorganisationerna i de kommersialiserade grenarna av de tillämpade samhällsvetenskaperna kommer även de ofta att anse det fördelaktigast att inte ge sig ut på alltför djupt vatten. De specialintressen, som engagerar och betalar dem, kommer vanligen att önska publicering av resultat som är fördelaktiga för dem, men bortsett från det ser de helst att deras vetenskapsmän såvitt möjligt är obundna och okompromitterade.

Och för de samhällsvetare, som fortsätter med oberoende arbete vid universiteten, finns det obegränsade möjligheter att ge aktningsvärda bidrag till vetenskapen utan att komma in på mera allmänna problem. Det finns en tendens, märkbar för varje reflekterande läsare av de lärda tidskrifterna, att lägga ner alltmera arbete på allt betydelselösare problem. Och jag vill inte dölja för detta auditorium att detta förhållande är särskilt uppenbart i sociologiska tidskrifter. Detta är inte helt enkelt ett resultat av att den totala arbetskraften har ökats inom samhällsvetenskaperna. Faktum är att allt mindre arbete läggs ner på de större problemen. Vissa kritiska problem förbigås helt och hållet därför att det är »explosiv last» i den nuvarande politiska situationen.

Om jag har rätt i att det är ett livsintresse för vår demokrati att en rik, mångsidig och fri akademisk diskussion om allmänna politiska frågor fortsätter, följer därav oundvikligen att den nuvarande tendensen att använda samhällsvetare i politiska uppgifter är ett allvarligt problem och innebär en allvarlig fara på grund av de verkningar jag nyss har antytt. Lösningen på detta problem måste sökas i skapandet av incitament för ett avsevärt antal samhällsvetare att hålla sig borta från lösandet av rent praktiska arbetsuppgifter under hela sitt liv eller under större delen av det. Det kräver ett för-

stärkande av universitetens förmåga att konkurrera om hjärnorna. Detta skulle också vara högeligen önskvärt av en annan anledning: som ett medel att garantera en lugn utveckling av samhällsvetenskaperna och ett ytterst stimulerande utbildningsfält för alla de andra samhällsvetarna som skall ut på det praktiska fältet.

Under trycket av vår växande kulturella kris har både behovet av en diskussion på hög nivå av de mera allmänna frågorna och svårigheterna att finna några deltagare i denna diskussion stegrats oerhört. Allteftersom det kalla krigets tryck ökar blir många frågor, och inte bara de internationella, inopportuna för de räddhågade. Om det kalla kriget skulle vara länge kan själva vår ställning, som är grundvalen för vår frihet och därför också för vårt inflytande, stå på spel, inte bara i Amerika utan också här i gamla världden, där samhällsvetenskaperna föddes och mognade.

Jag har inget annat råd att ge än att vi nu skall ådagalägga det mod som är en del av vår stora tradition. Jag inser tillfullo att detta är ett hårt råd, när det riktas till våra unga lärjungar, som inte har ålderns och de erkända prestationernas inre säkerhet, och som har ett långt liv och en karriär framför sig. Det är också skälet till att jag skulle känna mig synnerligen pessimistisk beträffande de fria samhällsvetenskapernas framtid, om det kalla kriget under lång tid framåt skulle bli den västerländska civilisationens lott. Generationsväxlingen kommer alltså sannolikt att innebära en kumulativ försämring av samhällsvetarnas ställning och frihet. Men för den äldre generationen, som har upplevt traditionen och som representerar den och som vanligtvis också löper så mycket mindre risker på grund av sin ställning och sitt kortare livsperspektiv, blir rådet ett moraliskt imperativ att nu stå upp och försvara sin sak.

V. **Värdeproblemet.** Detta för mig fram till det sista avsnittet av mitt föredrag, där jag tänker göra några påpekanden om det allmänna värdeproblemet. Jag har betonat att samhällsvetarnas ökade betydelse inom socialpolitiken och tendensen att omforma samhällsvetenskaperna till social teknologi dramatiskt understryker realiteten och betydelsen av detta problem. Jag har framlagt mina synpunkter på de aspekter av detta problem som har samband med den personliga moralen och med de institutionella förhållandena. Jag skall behandla det logiska och metodologiska värdeproblemet här i slutet av mitt föredrag. Det kan inte bli fråga om att ge en uttömmande framställning på de få minuter jag har kvar.[1] Jag skall försöka att i all korthet skissera min uppfattning.

Jag har nämnt att under mer än ett århundrade har de flesta samhällsvetare varit överens om att en skarp skiljelinje måste dras mellan vad som *är* och vad som *bör vara*. Vetenskapen är endast intresserad av att fastställa fakta och de kausala sambanden mellan fakta. På denna basis kan man göra

[1] Jfr *An American Dilemma. The Negro Problem and Modern Democracy*, New York, 1944, Kap. 1 och Appendices 1—8; jfr också företalet till den engelska upplagan av *The Political Element in the Development of Economic Theory*, London 1953.

hållbara prognoser om den framtida utveckling som är sannolik under givna betingelser. Om vi står inför uppgiften att ge råd om politiska åtgärder, måste en värdepremiss väljas och införas. Denna värdepremiss är utom-vetenskaplig, den framgår inte ur själva analysen. När värdepremissen är utvald och definierad kommer den att i förening med analysen av fakta medge rationella politiska konklusioner. Dessa konklusioner är rationella därför att de i detta sammanhang är hypotetiska. De utsäger endast den valda värdepremissens logiska konsekvenser för politiken i ett känt realitetssammanhang.

Dessa välkända synpunkter, som jag skall utgå från i min korta exposé av värdeproblemet, uttrycks ofta sålunda: även om det inte är möjligt för vetenskapen att uttala sig om socialpolitikens *mål*, så är det ett vetenskapligt problem som kan lösas vetenskapligt att fastställa vilka *medel* som är lämpligast för att uppnå ett postulerat mål. Detta sätt att resonera förutsätter att medlen själva inte är föremål för mänsklig värdering, annat än indirekt med avseende på deras effektivitet som instrument för att uppnå ett mål. Detta är inom parentes en reminiscens av en mycket central tes i utilitarismen. För denna moralfilosofi var det en grundläggande princip att ingenting var gott eller ont i sig självt utan endast på grund av sina goda eller dåliga verkningar — och verkningarna bedömdes med utgångspunkt från vad de betydde för att öka eller minska den totala summan av »lycka» i samhället eller den »allmänna välfärden» som var det högsta ändamålet. Vi kan också i förbigående erinra om att denna tes var ett av de viktigaste föremålen för intuitionalisternas angrepp på den utilistiska filosofin och likaså var en av anledningarna till att nationalekonomin i synnerhet kritiserades som »den bedrövliga vetenskapen».

Men bortsett från alla dessa gamla doktrinhistoriska gräl så är det helt enkelt inte sant att det endast är målen som är föremål för värderingar och att medlen endast värderas som instrument för att uppnå ett mål. I varje mänsklig värdering har medlen förutom sitt instrumentella värde även självständiga värden. Den värdepremiss som måste införas för att man skall kunna bygga politiska konklusioner på analyser av fakta måste därför bli en värdering av såväl medel som mål.

Och dessutom uppnås naturligtvis aldrig i verklighetens värld ett önskat mål, om det nu uppnås, i obefläckad renhet. Den dynamiska sociala process som utlöses av medlen resulterar i många andra förändringar förutom det positiva uppnåendet av målet. I den värdepremiss man väljer måste man också ta hänsyn till dessa biverkningar av medlen.

Allt detta gör införandet av en värdepremiss i samhällsforskningen till en avsevärt mera komplicerad fråga än man vanligen gör klart för sig. Det innebär i själva verket att den utomvetenskapliga värdepremiss, som behövs för att uppnå politiska konklusioner ur vetenskaplig forskning, måste innehålla värderingar av varje enskilt element i det stora antal skilda processer i den framtida utvecklingen, vilka som möjliga fall av skilda politiska modifikationer grenar ut sig från en given situation som förutsatts vara fastställd och analyserad med hänsyn till dessa möjligheter.

Hemligheten med all vetenskap är generaliseringsprincipen. Men i detta fall blir inte saker och ting enklare genom generaliseringar. Det är riktigt att vi genom att djärvt använda vår vetenskapliga intuition kan lyckas utesluta ett antal politiska alternativ som omöjliga eller på annat sätt orealistiska. Vi kan också finna på vissa instrumentala gemensamma nämnare för att mäta — i form av summor, medelvärden och olika slags indextal — olika egenskaper hos mål, medel och biverkningar på ett sådant sätt att värdepremissen blir enklare och lättare att formulera. — Sådana och andra liknande yrkesknep innebär att vår forskning får en bestämd inriktning, och jag skall återkomma till detta problem längre fram. — Men samtidigt kommer också en generaliserande analys att göra den behövliga värdepremissen mer komplicerad och svårare att formulera och hantera. Ty en sådan analys står inte endast i relation till en enda konkret begynnelsesituation, den kommer att sträva efter en mycket mera generell bedömning av de politiska alternativ som i olika begynnelsesituationer svarar mot den postulerade värdepremissen.

Och till slut, även om värdepremissen nu öppet förutsätts vara utomvetenskaplig, medvetet vald och explicit formulerad — vilket är det stora metodiska framsteget jämfört med äldre praxis, där värderingen mestadels var underförstådd och ofta framgick ur själva analysen — så kan värdepremissen inte väljas godtyckligt. Den måste vara relevant och meningsfull, och den måste vara praktiskt genomförbar. Det innebär att den måste motsvara verkliga värderingar hos existerande grupper i samhället som är stora nog eller av andra orsaker har tillräcklig makt att realisera den. En författares föreställningar om verkligheten är av intresse och betydelse om de är grundade på goda analyser av uppgifter om fakta. Då vi inte är poeter, är våra egna värderingar av verkligheten inte meningsfulla och intressanta om de är orimliga i förhållande till det samhälle där vi lever.

I de flesta situationer finns det dessutom inte en utan flera kombinationer av relevanta och meningsfulla värderingar. Om den politiska analysen av ett praktiskt socialt problem inte skall bli ensidig och därmed inadekvat måste den utarbetas utifrån flera olika kombinationer av samtidigt existerande värdepremisser.

Om värdepremisserna skall vara förankrade i verkligheten, dvs. inte godtyckliga, får de inte hämtas i det blå genom intelligenta gissningar utan måste vara resultatet av omsorgsfulla empiriska opinionsundersökningar — av ett förbättrat och fullkomnat slag som ännu inte existerar — av de »sanna» attityderna hos de olika socialgrupperna. De speciella svårigheter som uppstår vid användandet av även de bästa opinionsundersökningsmetoder för att få fram de kombinationer av samtidigt existerande värdepremisser som behövs för den praktiska tillämpningen av sociala analyser är följande: för det första bör värderingarna så vitt möjligt vara »rationella» i den meningen att de representerar de värderingar människor skulle göra om de hade bättre kunskaper om verkligheten, och för det andra bör de vara vär-

deringar inte endast av elementen i den nuvarande situationen utan också av element i alla tänkbara framtida utvecklingsförlopp.

Och ändå har jag inte vidrört den största av alla svårigheter i denna typ av praktisk analys, den svårighet som Immanuel Kant kämpade med i sin kritik av metafysiken. Den har att göra med ett problem som jag redan antytt ur en annan speciell aspekt: forskningens målsättning. Jag har hittills förutsatt att innan vi kom fram till problemet om praktisk tillämpning genom införandet av en värdepremiss hade vi redan genomfört en ren analys av fakta som var oberoende av alla värderingar. Denna förutsättning är naiv empirism: teorin att om vi observerar och fortsätter att observera verkligheten utan några förutfattade meningar, börjar fakta på något sätt att organisera sig i ett system som antas existerat redan i förväg. Men utan frågor får vi inga svar. Och svarens utformning bestäms av frågornas formulering. Frågorna ger uttryck för våra intressen med avseende på de fenomen vi studerar. Och våra intressen kan aldrig vara rent vetenskapliga. Våra intressen förutsätter ett val, de är produkter av våra värderingar. »Utan värderingar har vi inget intresse, ingen uppfattning av relevansen eller betydelsen av en sak och följaktligen inget objekt», skrev min bortgångne vän Louis Wirth en gång till mig när vi korresponderade om detta problem. Detta är ju vetenskapens största paradox: värdepremissen kan, som jag påpekade, inte ens formuleras annat än i relation till alla element i alla alternativt tänkbara utvecklingsprocesser som klarläggs genom analysen av fakta: analysen av fakta kan endast utföras om den dirigeras av värdepremissen.

Denna koncentrerade analys av den logiska relationen mellan social teori och socialpolitik bör ha klargjort, varför jag nu måste bekänna att jag varken har läst något större verk eller skrivit något själv, som jag anser verkligen fyller kraven på att tillfredsställande behandla fakta och värderingar inom samhällsvetenskaperna. Men denna situation i vilken vi alla kommer till korta är ingen ursäkt för att vi inte ständigt skall sträva att närma oss idealet genom att fullkomna våra arbetsmetoder. I vilket fall som helst erbjuder den gamla hedonistiska och utilistiska metoden inget alternativ i reell mening. Ty man kan inte allvarligt föreslå att vi i fortsättningen skall dölja att vi infört värderingar i våra forskningar genom konstlade tolkningar av tomma formler, dvs. i själva verket genom logiska felslut. Dessa brister är konstitutiva för den gamla metafysiska metoden och dess filosofiska grundvalar. De kan inte utrotas genom någon ekonometrisk föryngring.

Låt mig helt kort försöka formulera de huvudregler vi bör sträva efter att tillämpa i samhällsanalysen. Värdepremisser bör införas öppet. De bör framläggas explicit och inte döljas som tysta förutsättningar. De bör användas inte bara som premisser för våra politiska konklusioner utan också bestämma inriktningen av vårt positiva forskningsarbete. De bör alltså hållas medvetna och i brännpunkten för vår uppmärksamhet under arbetets hela gång. Och detta är inom parentes vårt enda skydd mot en snedvridning (bias) av forskningen, ty snedvridning innebär detta att man leds av outsagda värderingar. Värdepremisserna bör formuleras så specifikt och kon-

kret som möjligt. De kan inte *a priori* vara självklara eller allmängiltiga. De måste väljas men inte godtyckligt, ty valet måste uppfylla kriterierna på relevans och meningsfullhet för det faktiska samhälle vi lever i. Eftersom det är självklart att det finns motstridiga värderingar i ett samhälle är idealet att värdepremisserna förekommer i form av ett antal kombinationer av samtidigt existerande värderingar.

Om vi känner till de faktiska styrkekoefficienterna hos de olika värdepremisserna — vilka bland andra faktorer är beroende av inflytandet hos de grupper som omfattar respektive värderingar — och om värdepremisserna verkligen har inarbetats på ett riktigt sätt i vår analys, bör vi som resultat av våra forskningar kunna presentera vad jag en gång har kallat ett abstrakt »krigsspel», en sociologisk motsvarighet till skrivbordsstrategin före slaget. Vi bör kunna bilda oss uppfattningar både om den politik olika grupper rationellt bör försöka fullfölja i socialpolitiken — varvid hänsyn bör tas till deras egna värderingar och alla andra för sammanhanget betydelsefulla fakta i samhället — och om det sannolika resultatet av den sociala processen — varvid hänsyn även måste tas till styrkekoefficienterna. Program och prognoser kan på så sätt logiskt korreleras därför att programmen är grundade på vad som kan tänkas hända — under skilda politiska alternativ — och prognoserna tar hänsyn till verkningarna av de olika politiska åtgärder, som anges i programmen.

Två slags svårigheter kommer vi att möta i alla försök att förverkliga denna samhällsvetenskapliga metod. Vi har först de svårigheter som härrör ur det förhållandet att vår kunskap om faktiska värderingar i samhället är mycket mindre än vår kunskap om de andra data som vi är vana att syssla med i samhällsforskningen. Detta innebär i sin tur att våra förhoppningar om framtida framsteg inom samhällsvetenskaperna är beroende av framsteg i den forskning som skulle kunna ge oss ökade kunskaper om de sociala värderingarnas innehåll och förlopp och om deras politiska uttryck. Detta kräver en mycket moderniserad politisk vetenskap som har lärt sig utnyttja en förbättrad och fullt relativistisk sociologi och socialpsykologi, och inte som förr en absolutistisk moralfilosofi baserad på en hedonistisk, dvs. rationalistisk och individualistisk psykologi.

Det andra slaget svårigheter har en mer teknisk för att inte säga mekanisk karaktär. Att riktigt behandla en värdepremiss är, som jag har påpekat, en mycket komplicerad procedur och det blir särskilt komplicerat när vi har att göra med det antal samtidigt existerande värderingar som är nödvändiga för att upprätthålla objektiviteten. Vi kan inte förutsätta att intressena konvergerar. Vi står ständigt inför forskningsuppgifter där intresse- och värderingskollisioner är en del av problemet. Och den institutionella ramen kan naturligtvis inte heller behandlas som en konstant utom i frågeställningar på kort sikt. Att förändra denna ram är som regel politikens långsiktiga målsättning.

Låt mig slutligen än en gång understryka en huvudsynpunkt. Alldeles bortsett från att vi drar politiska slutsatser av samhällsforskningen eller ut-

formar teorier om vad som är önskvärt eller icke önskvärt, använder vi och behöver vi värdepremisser då vi gör vetenskapliga observationer av fakta och då vi analyserar deras kausala samband. Kaos organiseras inte av sig själv till något kosmos. Vi behöver synpunkter och de förutsätter värderingar. En »opartisk samhällsvetenskap» är ur denna synpunkt rent nonsens. En sådan har aldrig existerat och kommer aldrig att existera. Vi kan trots det sträva efter att göra vårt tänkande rationellt, men bara genom att godkänna värderingarna, inte genom att undvika dem.

Under ungefär ett århundrade har den historiska och institutionella kritiken av det teoretiska tänkandet — av till exempel den ekonomiska teorin i den klassiska traditionen — naturligtvis påpekat att den sociala teorin betingats av dess materiella och kulturella miljö. Men eftersom kritikerna antingen själva varit djupt engagerade i metafysiskt tänkande — fast av olika slag: vanligen organiskt och juridiskt — eller också varit lika naivt empiristiska som de samhällsteoretiker de kritiserat har de aldrig utvecklat en klar metodologi i sin kritik. Tesen att samhällsvetenskaperna som varje annan gren av mänskligt strävande självklart är betingade av de förhärskande värderingarna i det samhälle som utgör deras kulturella miljö utvecklades emellertid till en samhällsvetenskapernas sociologi av två stora tyska samhällsforskare, Max Weber och Karl Mannheim. Samhällsvetenskaperna måste själva dra de rationella konsekvenserna av denna insikt för sina observations- och analysmetoder. Det viktigaste är att utforma detta ofrånkomliga beroende till ett medvetet och frivilligt valt tillstånd, att förvandla en okontrollerad allmän ensidighet (bias) till en kombination av explicita och specifika ståndpunktstaganden.

Sagan om indianen och hans överman

Av docent *Börje Hanssen,* Stockholms högskola

Den bittra sannsagan om de mellan- och sydamerikanska indianernas öde sedan de vita tog deras land i besittning har ingen likhet med vår ungdoms indianromaner. Den förtäljer i stället om slaveri hos den privilegierade kasten av vita och mestiser samt om sjukdom och fattigdom. Den skulle också kunna påminna oss själva om den tid när det feodala herreskiktet hade rätt att kräva underdånighet och tjänster av de svenska bönderna och när piskan ven över godstorparnas ryggar.

Den ekonomiska och ekologiska verkligheten har sin egen kärva tjusning bortom individens lyckoföreställningar och estetik. Den sydamerikanske godsägaren kan sätta sin egen förfinade kultur i tillvarons centrum och göra den till enda värdelikare för sina egna handlingar och för de underlydandes liv. Señoran kan förse sig med andliga skygglappar så att hon tror sig och sina baler vara en social självklarhet. Båda kan hata socialismen som den mindervärdiga »rasens» uppror. Antropologen å andra sidan bygger som Jesus sin värdecodex på alla människors likhet — i detta fall inför den så långt möjligt förutsättningslösa vetenskapen. Därför blir han mer intresserad av den vardagliga tillvaron hos byarnas indianer eller av de stora internationella folkmarknaderna än av hur haciendornas ägare tillbringar sin fritid. Det förra är vad Internationella arbetsbyrån i Genève har gjort i sitt stora arbete om »infödingsfolk», som till övervägande del handlar om de amerikanska indianerna.[1] Det är en uppfordrande och avslöjande bok, som med vetenskaplig grundlighet blottlägger det feodalsystem som råder den dag i dag är bland Syd- och Mellanamerikas färgade miljoner.

Man räknar med att det finns mellan femton och trettio miljoner indianer och med dem kulturellt jämställda halvblod på den amerikanska kontinenten. Endast omkring en halv miljon av dessa bor i Förenta staterna och Canada. Resten lever söder om Rio Grande del Norte, gränsfloden mellan Mexiko och USA. När de spanska erövrarna först uppenbarade sig i Sydamerika levde dessa indianer i smärre grupper som knöts samman av blodsband, totemföreställningar och en intim ekonomisk kooperation. Sedan åkerbruket så småningom blivit huvudnäringen, betraktades jorden som dessa bykommuners gemensamma egendom. Jorden brukades dels kollektivt, dels — under senare tid — i familjevis utskiftade lotter. Stora allmänningar brukar dock alltid omge åkermarken och utnyttjas till gemensamma

[1] *International Labour Office:* Indigenous Peoples. Living and Working Conditions of Aboriginal Populations in Independent Countries. (Studies and Reports. New Series, No. 35.) Geneva: ILO, 1953. xviii + 628 sid. $ 4; 24 s.

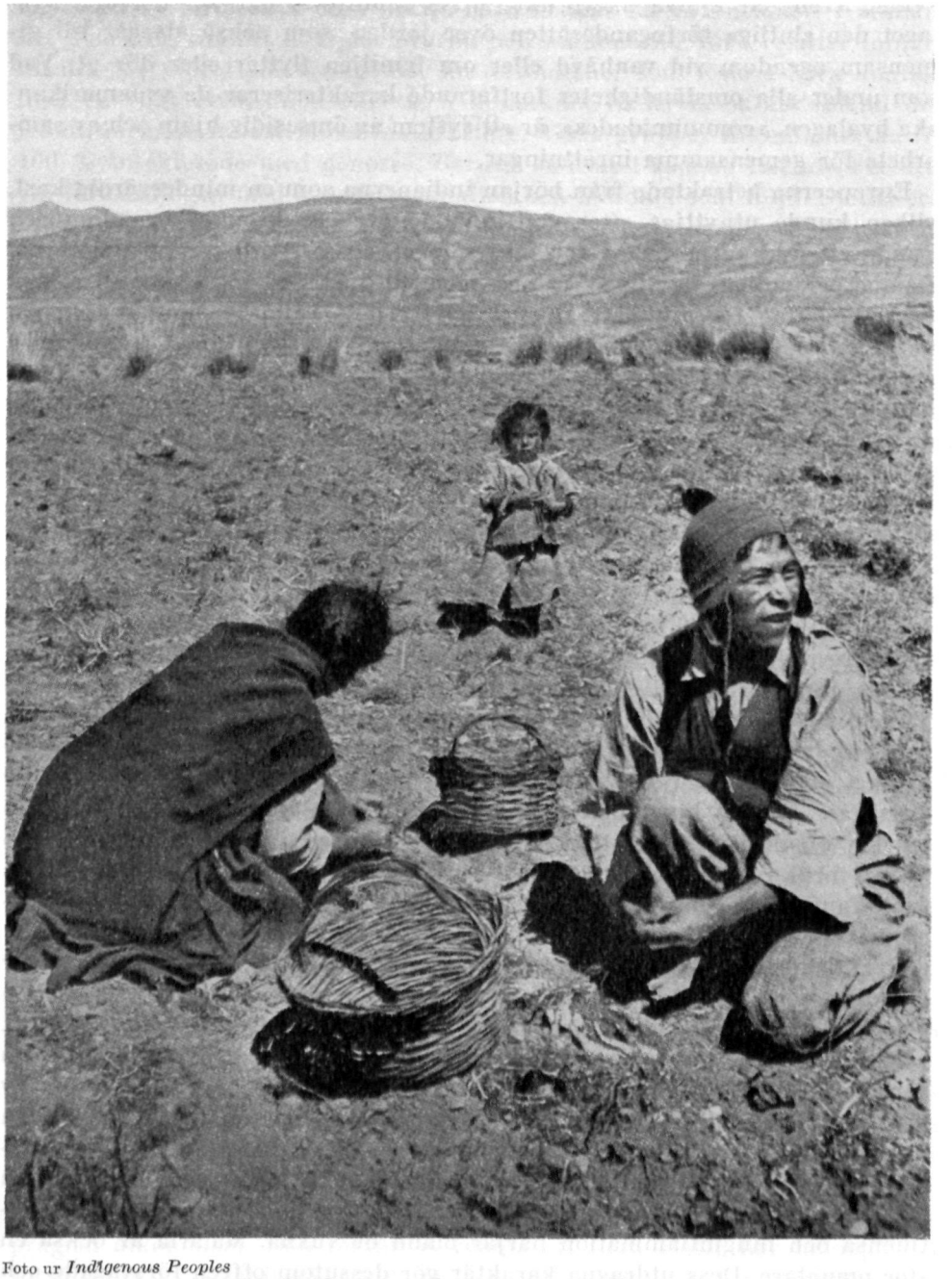

Foto ur *Indigenous Peoples*

Jordbrukare på Andernas högplatå

beten. Även där själva åkerbruket drivs familjevis har släkten och byalaget den slutliga förfoganderätten över jorden, som också återgår till gemensam egendom vid vanhävd eller om familjen flyttar eller dör ut. Vad som under alla omständigheter fortfarande karakteriserar de sydamerikanska byalagen, »communidades», är ett system av ömsesidig hjälp och av samarbete för gemensamma inrättningar.

Europeerna betraktade från början indianerna som en mindervärdig kast, vilken kunde utnyttjas efter gottfinnande. De var kronans egendom och kunde efter kungens behag förlänas som arbetskraft till conquistadorerna. Denna personliga slavtjänst uttogs formellt i stället för skatt eller som tvångsvederlag för militärt »skydd» eller religiös undervisning genom det katolska prästerskapet. Missionsivern till Guds ära gick hand i hand med ett oemotståndligt begär att ekonomiskt utnyttja »hedningarna». Det senare fick låna moraliska argument av den förra. Med tiden förvandlades de feodala arbetsprestationerna till ett utbrett system av privatägda storgods. De från början fria indianernas jord bragtes med våld och list över i erövrarnas händer. Indianerna blev torpare, statare och säsongarbetare. Detta är dagens verklighet inom stora delar av Mellan- och Sydamerika. I Mexiko var 1940 hälften av den jordbrukande befolkningen utan någon egen jord, medan nära 70 % av åkerjorden hörde till storgods på vardera över 1 200 acres (486 hektar). I Guatemala representerade gårdarna på över 110 acres (45 hektar) 2,2 % av hela antalet gårdar men 70,6 % av den odlade jorden. Samtidigt motsvarade gårdarna med en areal mindre än 8,6 acres (3,5 hektar) 76 % av hela antalet gårdar och 10 % av åkerjorden. År 1940 hörde den övervägande delen av åkermarken i Ecuador till 9 000 mycket stora gods. I Bolivia ägs nästan all jord i de bördiga dalarna av godsägare, medan huvuddelen av den fattiga befolkningen har drivits upp på den ofruktbara högslätten. Dennas av naturen fattiga och genom primitiva brukningsmetoder ytterligare utarmade jord är överbefolkad, och varje familj har i medeltal 1/3 hektar till sitt förfogande, medan dalgångarna är relativt glest befolkade.

Praktiskt taget hela den jordbrukande indianbefolkningen lever under eländiga förhållanden. Lantarbetarnas hyddor vid de stora godsen och plantagerna hålls i sämre skick än kostallarna. Jordgolven är ofta konstant våta under den regniga årstiden. Den kalla nattluften strömmar in genom sprickor i väggarna. Husen saknar fönster och skorstenar. De är fulla av löss, spindlar, råttor och möss, som överför epidemier till de mänskliga invånarna. Sjukligheten och dödligheten är fruktansvärda. Medellivslängden ligger mellan 32 och 40 år. Det är framför allt olika slag av mag- och tarmsjukdomar som åstadkommer den höga barnadödligheten, medan influensa och lunginflammation härjar bland de vuxna. Malaria är också en stor manätare. Dess utdragna karaktär gör dessutom offren försvagade och utsatta för andra sjukdomar. Spädbarnen lider av dysenteri, diarré, mässling, smittkoppor, kikhosta. De är i stor utsträckning infekterade med skabb och andra hudsjukdomar samt inälvsmask. Det beräknas att endast fyra

eller fem av en normal kull på tio barn brukar nå vuxen ålder. I allmänhet synes de avsides belägna byarna och stammarna vara relativt mindre utsatta för svårartade sjukdomar än de indianer som lever i nära kontakt med de vitas civilisation eller som bildar det understa skiktet bland den framträngande industrialismens arbetare. Vissa grupper av indianer är till 100 % infekterade med gonorré. Barnen smittas i sådana fall mycket ofta vid förlossningen med ögoninflammation och blindhet som följd. Syfilis och tuberkulos är andra socialt betingade sjukdomar i samband med mötet mellan olika etniska grupper och hushållningssystem. De omkring 150 000 gruvarbetarna i Bolivia, Peru och Ecuador hör till de allra mest vanlottade bland Sydamerikas indianer. Det anses att vita arbetare överhuvud taget inte skulle stå ut med det hårda arbetet under jorden i Bolivias bly-, tenn- och silvergruvor. Bostadsförhållandena i gruvarbetarlägren är sämre än i de primitiva indianbyarna. Vid en undersökning 1951 fann man att 60 % av arbetarna vid ett av de centrala gruvdistrikten i Bolivia led av tuberkulos. Man har påstått att 50 % av de nyfödda i gruvområdena dör under sitt första levnadsår. Gruvarbetarna anses vara konstant undernärda. De rekryteras från sina byar med de mest hänsynslösa metoder och tvingas sedan på grund av analfabetism och skuldsättning att stanna under många år i de förfärliga barackläger vid gruvorna. Rekryteringsagenterna har ofta kontraktsrättighet i förhållande till arbetarna, medan den egentlige gruvägaren håller sig helt i bakgrunden. Dessa agenter äger ofta provisionsaffärer i närheten av gruvorna. Arbetarna får där kvittera ut förnödenheter till priser som kan överstiga de eljest gängse med 150—200 %.

En viktig del av gruvarbetarnas och jordbruksarbetarnas löner betalas i form av coca-blad, i synnerhet i Bolivia och Peru. Coca-bladen innehåller kokain. Coca-tuggaren blir snabbt slav under sin last. Verkan av drogen tar sig uttryck i livlig aktivitet under ett par timmar. Därefter inträder det typiska, kroniska stadiet av apati. Man anser att arbetarna motverkar sin hunger genom att tugga coca, som starkt nedsätter aptiten. Detta gör dem i realiteten försvagade, även om det tillfälligtvis ser ut som om de fick nya krafter och arbetslust genom kokainet. I verkligheten blir dessa människor slöa som oxar och alldeles ointresserade av att förbättra sin ställning i förhållande till sina arbetsgivare. De senare synes vara medvetna om coca-plantans ur deras synpunkt »välsignelsebringande» verkningar. I varje fall protesterade en inflytelserik sammanslutning av godsägare i Bolivia mot andra internationella opiumkonferensens beslut att klassificera coca som narkoticum. De framhöll att coca är ett födoämne och vände sig emot den orättvisa beskyllningen mot deras »ädla produkt». Som ytterligare belastning för indianernas hälsa och människovärdighet kommer en ofta utpräglad alkoholism. Den förvärras genom att flera stater har monopol på försäljning av spritdrycker och på allt sätt stimulerar krogväsendet som en utmärkt skattekälla.

Det var i synnerhet under det liberala 1800-talet som de indianska »communidades» förlorade sin korporativa äganderätt till jorden och den nu

stora klassen av jordproletärer uppstod. Processen underlättades genom en individualistisk lagstiftning som frånkände kollektiva sammanslutningar äganderätt och som krävde skriftliga äganderättsbevis av de illitterata indianerna. Utvecklingen i Förenta staterna är typisk ehuru ej så extrem som i Mellan- och Sydamerika. Genom en lag av 1887, som var avsedd att verka till indianernas bästa, bestämdes att all jord som ägdes kollektivt skulle övergå i privat ägo. Lagstiftarna trodde sig därmed främja företagsamheten och en ekonomisk förbättring. I stället slog man i beskäftigt nit sönder den uråldriga stamorganisationen och utlämnade indianerna som byte åt vita exploatörer. Mellan 1887 och 1934 sjönk indianernas jordinnehav i USA från 138 till 52 miljoner acres. I detta nu finner man de mest förslummade lantdistrikten i Förenta staterna just bland indianerna, som i sina reservat har en alldeles otillräcklig tillgång på odlingsbar jord.

Den enda framkomliga vägen ur feodalism och mot en bättre levnadsstandard för de undertryckta indianerna och för lantbefolkningen i allmänhet i Mellan- och Sydamerika förefaller vara att återställa så mycket som möjligt av jorden till dess ursprungliga ägare och att bygga vidare på den gamla byalagsorganisationen och stimulera lantbefolkningen att bilda kooperativa enheter. Den vägen beträddes först av Mexiko, som i sin revolutionära konstitution av år 1917 har en särskild artikel som handlar om kollektivjordbruk, »ejidos», vilka företer en blandning av privat och kooperativ hushållning och äganderätt. År 1948 fanns det i Mexiko 15 645 ejidos med ett medlemsantal på över 1 $^1/_2$ miljon. År 1950 levde 5,2 miljoner människor i sådana kollektivjordbruk.

Att denna utveckling måste betraktas som sund med hänsyn till de rådande förhållandena framgår av att den första interamerikanska indiankongressen 1940 föreslog en motsvarande lösning. Senast har Guatemala genom 1952 års agrarreform börjat expropriera storgodsen för att få till stånd en industrialisering av åkerbruket och för att upphäva det ännu rådande feodalsystemet.

De syd- och mellanamerikanska staterna är i många fall beroende av kapital från stora industrier i Förenta staterna. Därmed är de även politiskt mer eller mindre kontrollerade av Washington. Emellertid har bolagsmännen i t. ex. Anaconda Copper inte något socialt ansvar för gruvarbetarna i Bolivia. Det är först när en ny politisk makt börjat uppträda på arenan, den internationella kommunismen, som man har börjat allvarligt intressera sig för de sydamerikanska arbetarnas levnadsförhållanden. Detta måste i ärlighetens namn framhållas. Samma politiska bevekelsegrunder ligger otvivelaktigt bakom omsorgen om de underutvecklade länderna överhuvud taget. En annan betydelsefull värderingsprincip är naturligtvis den sociala medkänslan och en missionsiver till förmån för Västerlandets heligaste princip, Levnadsstandarden.

»Indigenous peoples» är ett till sina centrala delar oerhört fängslande arbete. Författarnas urval av sitt stoff visar otvetydigt att de tar parti för de undertryckta massorna. Denna värdering kanske också klart borde ha

redovisats. Godsägarna och industriherrarna får i alla händelser inte alls komma till tals. Även om »Indigenous peoples» bör kunna bli en utomordentligt värdefull handbok rörande de amerikanska indianerna, är den till sin disposition långt ifrån något mästerverk. Man föreställde sig av titeln att döma att verket skulle behandla av den tekniska civilisationen relativt oberörda infödingsfolk. I stället ligger dess främsta betydelse i det föredömliga sätt på vilket den sociala marginalismen redovisas, dvs. följderna av att indianer och halvblod har blivit delvis inlemmade i civilisationens samhälle. Det är naturligtvis också på den punkten som det aktuella missionsintresset inom t. ex. Unesco har sitt huvudsakliga berättigande. Det gäller att försöka rätta till skador som de vitas kultur redan har ställt till. Däremot ställer man sig mer skeptisk när reformpatos utvecklas i förhållande till infödingar som lever i relativ isolering och som med näbbar och klor värjer sig emot allt som luktar civilisation.

Rubriken »Indigenous peoples» får betraktas som en amerikanism med hänsyn till sitt innehåll. Den täcker en väsentlig social verklighet på de kontinenter som de vita har erövrat och där de har trängt undan all inhemsk kultur. Däremot refererar den till ojämförbara förhållanden när den appliceras på Indien eller Burma. Där lever nämligen huvudmassan av de i förhistorisk tid invandrade erövrarna i motsvarande misär som de amerikanska indianerna. Urinnevånarna har mycket ringa kontakt med civilisationen, och de sociala missförhållandena är ett resultat av klasskiktningen bland erövrarna själva. De partier som handlar om skogsfolken i södra Asien innehåller också föga av allmänt intresse. De är påklistrade i en alldeles misslyckad strävan efter fullständighet, som å andra sidan trollas bort genom den egendomliga formeln att undersökningen bara skulle gälla infödingar i »oberoende stater». Därmed skulle väl åsyftas ett försvar för att Afrika inte ens nämns. Det är dock svårt att inse varför Sydafrikanska Unionen eller Liberia skulle vara mindre oberoende än Canada eller Costa Rica.

Förklaringen är helt enkelt att man har haft ett utomordentligt gott material rörande de amerikanska indianerna och att i fortsättningen ambitionen har varit större än möjligheterna. Om ett socialt problem skall behandlas på internationellt komparativ bas, måste det definieras funktionellt och inte politiskt administrativt.

Bokens sista parti innehåller en uttömmande redogörelse för socialpolitiska åtgärder av de berörda regeringarna och av olika internationella organisationer. Här tangeras ett betydelsefullt men försummat forskningsfält inom sociologiens ram. Vi behöver kunskap inte bara om sociala tillstånd utan även om sådana sociala förändringar som åstadkommes respektive inte åstadkommes genom lagstiftningsåtgärder. Den förutsättningslösa eller i varje fall med explicita värdepremisser arbetande socialpolitiska forskningen borde kunna fylla en stor uppgift.

Socialvård och psykiatrisk vård

Av överläkare *Gunnar Lundquist*, Långbro sjukhus

Vid den av inrikes- och socialdepartementet anordnade konferensen i aktuella sjukvårdsfrågor, som hölls i Stockholm den 1—2 april 1954, talade bl. a. docent Gunnar Lundquist om sinnessjukvårdens läge och utbyggnadsbehov. Han påpekade att överbeläggningen vid sinnessjukhusen är genomsnittligt 19 %, i enstaka fall närmar den sig 40 %.

I denna artikel, som skrevs före konferensen, understryks behovet för socialvårdsklientelets vidkommande av en differentiering av den psykiska sjukvården.

Red.

Socialvård är ett mycket omfattande begrepp. I allmänhet förstår man därmed en av samhället organiserad hjälp åt människor, som genom sjukdom, olycksfall, ålderssvaghet, arbetslöshet eller på annat sätt råkat i ett nödläge. Men socialvård i vidsträckt bemärkelse har även till uppgift att söka återanpassa människor, som av olika anledningar blivit socialt missanpassade. Svårigheten med den sociala anpassningen och den sociala insufficiensen i dess olika former sammanhänger med många olika orsaker. Till en del kan man finna dessa orsaker i yttre miljöbetingade förhållanden, men till en väsentlig del sammanhänger de också med individens eller personlighetens beskaffenhet. Inom såväl socialvård som hälso- och sjukvård är människan, den personliga faktorn, individen det väsentliga. I särskild grad gäller detta inom psykiatrin, som är vetenskapen om personlighetens jämviktsrubbningar och anpassningsproblem. Det är därför naturligt att socialvård och psykiatri har många gemensamma problem.

De psykiska abnormtillstånden och sjukdomarna utgör en av de vanligaste orsakerna till social insufficiens och till social missanpassning. Att de svåra och för flertalet människor uppenbara abnorm- och sjukdomstillstånden medför en social insufficiens och oftast kräver ett långvarigt omhändertagande behöver väl knappast påpekas. Men den moderna psykiatrin har gett oss betydligt ökade möjligheter att diagnostisera och behandla även lindrigare grader av psykisk abnormitet eller sjukdom. Härigenom har man mer och mer fått upp ögonen för de lättare psykiska insufficiensernas betydelse vid den sociala anpassningen, och socialvården har samtidigt ställts inför en hel del nya uppgifter. En mera differentierad personlighetspsykologi, en bättre förståelse för neurosernas uppkomstbetingelser, större medicinskt-

diagnostiska resurser och tillkomsten av en stor och välutbildad yrkesgrupp av socialarbetare har successivt kommit att ändra vår uppfattning om det s. k. socialvårdsklientelets sammansättning. Tidigare har i stor utsträckning anlagts moraliserande och värderande synpunkter, och den sociala hjälpen har ej sällan haft karaktären av »nådegåva» eller tillrättavisning. De på olika sätt socialt insufficienta har i enlighet härmed ofta betraktats som mindervärdiga individer. Numera tränger sig det psykiatriskt-psykologiska betraktelsesättet in alltmer även i den socialvårdande verksamheten. Detta innebär, att man anlägger en såvitt möjligt kausal och objektiv syn på det mänskliga beteendet och därigenom blir de olika sociala åtgärderna på en gång mera rationellt och sakligt grundade och samtidigt mer humana.

Här är icke platsen att närmare gå in på de olika former av psykisk abnormitet och sjukdom, som särskilt disponerar för social insufficiens. Det må vara tillräckligt att framhålla, att det rör sig om en mycket heterogen grupp av på olika sätt och i olika grad psykiskt hämmade, outvecklade eller skadade människor. Men det skall också påpekas, att en mångfald miljöfaktorer eller sociala faktorer av ogynnsamt slag starkt kan bidra till uppkomsten av psykisk insufficiens. Det råder sålunda en ständig växelverkan mellan å ena sidan individens psykiska beskaffenhet och å andra sidan den miljö och det sociala fält, vari han lever och växer upp.

Om man gör en kort överblick över det gränsklientel, som är föremål för såväl socialvårdande som psykiatrisk verksamhet, skall man finna, att detta gränsklientel förekommer inom alla områden av socialvården. Särskilt riklig är förekomsten inom barnavårdsnämndernas, fattigvårdsnämndernas och nykterhetsnämndernas verksamhetsområden. Den sociala utredningen avseende klienter inom dessa olika områden måste ofta kompletteras av en psykiatrisk-psykologisk analys av den person, som skall hjälpas. Efter hand har också inom socialvården allt fler psykiatrer kopplats in på såväl utrednings- som behandlingsarbetet. Psykiatriska rådgivare finns som regel på alla ungdomsvårdsskolor, socialläkare med psykiatrisk utbildning anknyts till socialbyråer i de större städerna, de olika alkoholistanstalterna har sina psykiatriska konsulter och samarbetet mellan nykterhetsnämnder och psykiatrer har ökat. De nuvarande resurserna är än så länge otillräckliga, men den organisatoriska grunden till en omfattande socialpsykiatrisk verksamhet är lagd och bör successivt kunna utbyggas.

Vid varje statligt sinnessjukhus med eget upptagningsområde finns en särskild hjälpverksamhet ordnad, vilken är avsedd att ombesörja den öppna vården av psykiskt sjuka och i första hand sörja för eftervården av de från sinnessjukhus försöksutskrivna patienterna. Under de sista åren har allt fler socialpsykiatriska uppgifter tilldelats hjälpverksamheten, och kontakten med den rena socialvården har blivit allt intimare. För närvarande finns vid 15 statliga sinnessjukhus en heltidsanställd hjälpverksamhetsläkare, som biträds av en eller flera hjälpverksamhetssköterskor. Vid de övriga egentliga sinnessjukhusen är en av sjukhusets läkare tillika hjälpverksamhetsläkare. Dessa läkare och sköterskor företar regelbundna resor varje

vecka inom sjukhusets upptagningsområde, och vid dessa resor kontaktas de olika kommunernas socialvårdsfunktionärer, provinsialläkare, distriktssköterskor och ofta även ålderdomshemmen. På grund av upptagningsområdenas storlek kan det inte bli andra än de svårare fallen, som blir föremål för hjälpverksamheten och på många ställen blir det huvudsakligen enbart försöksutskrivna patienter och exspektanter till sinnessjukhusen som man hinner besöka. Tack vare en energiskt bedriven hjälpverksamhet har emellertid inom vissa områden många ålderdomshem fått hjälp med att få psykiskt sjuka åldringar överförda från ålderdomshem till sinnessjukhus eller till vårdhem för lättskötta sinnessjuka. Och genom hjälpverksamhetens försorg har även en hel del besvärliga socialvårdsfall blivit psykiatriskt undersökta och behandlade.

I de större städerna fullgör i allmänhet socialläkarna till viss del samma uppgifter som hjälpverksamhetsläkarna, ehuru förhållandena i storstäderna i många avseenden måste bli annorlunda än på landsbygden. Stockholm och Göteborg har en självständig organisation för den öppna vården av psykiskt sjuka, vilken även har många socialpsykiatriska uppgifter. Särskilt i Stockholm är dock denna viktiga vårdgren mycket bristfällig till nackdel för såväl sjukvården som socialvården.

Hjälpverksamheten, de psykiatriskt utbildade socialläkarna och de största städernas »öppna vårds»-psykiatrer utgör en synnerligen viktig grupp av psykiatriska fältarbetare. De har viktiga mentalhygieniska uppgifter, dvs. uppgifter inom den förebyggande vården, de har stora uppgifter beträffande eftervård och återanpassning och de har många socialpsykiatriska problem att lösa. En väsentlig nackdel är för närvarande deras ringa antal i förhållande till behoven och bristen på kvalificerade socialarbetare till deras hjälp. I första hand borde varje hjälpverksamhetsdistrikt förstärkas med en eller flera sociala kuratorer. De större och mera tätt befolkade distrikten har också behov av ytterligare en hjälpverksamhetsläkare. De två största städerna borde delas upp i olika hjälpverksamhetsdistrikt motsvarande en befolkning av 150 000—200 000 invånare i vardera, och för varje sådant distrikt skulle anställas en heltidsanställd socialpsykiater med 2 eller 3 socialkuratorer och en socialvårdssköterska. En sådan förstärkning av hjälpverksamheten på landsbygden och i de större städerna skulle medföra en betydligt bättre psykiatrisk service för ålderdomshem och vårdhem. Möjligheterna till effektivare eftervård och återanpassning skulle då öka för många patienter, som nu försöksutskrivs från psykiatriska sjukhus. Vidare skulle hemvården därigenom kunna få en ökad omfattning.

Om socialvårdsklientelet i ganska betydande omfattning består av psykiskt insufficienta, abnorma eller sjuka människor och därför behöver medicinsk-psykiatrisk hjälp, så innebär detta samtidigt att socialvården behöver ökade vårdresurser för detta klientel. Den psykiatriska sjukvården är som bekant och har alltid varit underdimensionerad i förhållande till behovet. På gränsen mellan psykiatriskt vårdklientel och socialvårdsklientel finns en stor grupp av gränsfall, där det kan vara tveksamt vart de

skall hänföras. Till väsentlig del betingas nog denna tveksamhet av de ännu bristfälliga differentieringsmöjligheterna. Såväl inom den psykiatriska vårdorganisationen som inom socialvården bör en större differentiering komma till stånd. Inom den psykiatriska vården måste de s. k. lasarettspsykiatriska avdelningarna med sina poliklinker byggas ut enligt plan för att tillgodose framför allt neurosvården. Sinnessjukvården måste dessutom kompletteras med en särskild psykopatvård liksom det finns en speciell sinnesslövård och epileptikervård. Inom socialvården torde ungdomsvårdsskolorna behöva kompletteras med en eller flera ungdomspsykiatriska kliniker för psykiskt labila, abnorma och missanpassade pojkar och flickor i åldern 14—21 år. En neurotisk 16—17-åring, som börjat missbruka narkotika, bör inte komma in på ett sinnessjukhus eller psykiatrisk avdelning för vuxna för att få hjälp. På de få barnpsykiatriska klinikerna tas han inte emot. Där är han för gammal. Ålderdomshemmen behöver än så länge ha sådana resurser att de bättre skulle kunna ta hand om ett mera besvärligt eller svårskött klientel. Inom anstaltsorganisationen för alkoholister bör också en ytterligare differentiering komma till stånd. Behovet av en mindre alkoholistanstalt för alkoholister med lungtuberkulos är stort och borde lämpligen inrättas i anslutning till något av våra sanatorier. Dessutom behövs särskilda anstalter för medicinsk vård av alkoholister, dvs. alkoholistsjukhus. För olika vårdområden föreligger också behov av speciella institutioner för arbetsträning och återanpassning, alltså rehabilitationscentraler.

Målsättningen för såväl sjukvård som socialvård måste vara att snarast möjligt återbörda den sjuka eller socialt insufficienta människan till samhället och möjliggöra för henne att åter leva som en frisk, självständig och arbetsför medborgare. Psykisk, kroppslig och social insufficiens skall alltid analyseras och objektivt utredas och så vitt möjligt hävas med medicinska, psykologiska och sociala hjälpmedel i intim samverkan. Först därigenom blir socialvården verkligt rationell och human och först därigenom blir sjukvården en behandling av människan och icke blott av sjukdomen.

Ersättning för skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskolor

Av byråsekreterare *Ingeborg Dänhardt*, socialstyrelsen

> Tre pojkar avvek i natt från..... yrkesskola och av allt att döma har de tagit vägen till Stockholm och under färden gjort ett antal bilstölder. Vid Sörgården, Lillköping har för tredje gången stulits en Opel Record. Efter en kort körsträcka har den åkt i diket och övergivits. I Lillköping stals i stället en Renault, och denna är fortfarande försvunnen. På en gata i Södertälje har hittats en tydligen stulen personbil, dock inte Renault-bilen.
>
> Bilen i Södertälje stod med alla dörrar på vid gavel och har tydligen övergetts i all hast.

Tidningsnotiser av detta slag möter vi då och då.

Före den 1 juli 1948 var möjligheterna att bevilja ersättning av statsmedel för skador vållade av anstaltsrymlingar starkt begränsade. Bortsett från att vissa anstalter ägde rätt att från sina omkostnadsanslag utbetala mindre belopp till personer, som vållats skada av de intagna, stod nämligen ingen annan utväg öppen än att anlita vederbörande departements anslag till extra utgifter. Denna utväg ansågs endast böra komma i fråga i ömmande fall.

Saken togs upp i en proposition till 1948 års riksdag. I denna föreslogs, att statsmakterna skulle godkänna principen att staten lämnade ersättning för skador vållade av rymlingar från fångvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor, alkoholistanstalter och sinnessjukhus.

I propositionen anfördes bland annat:

»För att ersättning skall utgå i sådana fall tala vissa speciella skäl. Sålunda är uppenbart, att faran för skador av detta slag är särskilt stor i grannskapet av sådan anstalt, varom här är fråga. Det kan anses obilligt, att befolkningen i den trakt där en anstalt är belägen skall löpa större risker än andra. Det vore olyckligt om förläggandet av en anstalt till en viss ort skulle av denna anledning väcka oro och ovilja i kringliggande bygd. Ett annat skäl för ersättning i förevarande fall kan sägas ligga däri att man både inom fångvården och andra former för omhändertagande strävar efter mera öppna vårdformer med mindre tvång och mindre bevakning. Därvid räknar man medvetet med att rymningar komma att äga rum i någon omfattning men att de olägenheter som uppkomma därigenom äro små i jämförelse med det öppna systemets fördelar. Det är endast sällan som rymlingar lyckas hålla sig undan någon längre tid och de skador de vålla äro i allmänhet icke mera betydande. Även vid det öppna systemet kan rymningsfrekvensen reduceras

till ett minimum om en effektiv bevakning anordnas. Kostnaderna härför bli emellertid avsevärda för det allmänna. I detta resonemang om fördelar och nackdelar hos det öppna systemet kan sägas ligga att man vägt värdet av skadorna mot vad som vinnes genom systemet, och i konsekvens härmed kan sägas att det allmänna bör bära dessa skador som ett slags omkostnad för anstaltsväsendet.»

En detaljerad reglering av ersättningsmöjligheterna förutsatte enligt propositionen att man tog ställning till en rad delvis svårbedömda spörsmål. I avvaktan på ytterligare erfarenhet på området borde man därför nöja sig med en provisorisk reglering. Rätten till ersättning borde icke fastslås i författning utan i stället skulle en prövning inom relativt vida gränser äga rum efter omständigheterna i varje särskilt fall. Prövningen borde ankomma på Kungl. Maj:t. På grund av svårigheterna att överblicka följderna av en utsträckning av ersättningsmöjligheterna till de fall, då skada vållats av försöksutskriven person, föreslogs i propositionen att den provisoriska regleringen ej skulle omfatta dessa fall. Ärenden, i vilka livränta och därmed jämförlig ersättning kunde ifrågasättas, borde underställas riksdagen. Den utredning, som erfordrades för en mera definitiv reglering av ersättningsfrågan, borde sättas i gång först när den provisoriska anordningen tillämpats någon tid.

Riksdagen anslöt sig till dessa synpunkter och anvisade för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln ett förslagsanslag på 5 000 kr till »Ersättning för skador vållade av personer som avvikit från vissa anstalter». Enligt riksdagens beslut borde hänsyn till den skadelidandes ekonomiska ställning i regel icke medföra bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt er-

Att köra en bil är ibland svårare än att »låna» den

sättning. Behovsprövning skulle sålunda i allmänhet ej förekomma. Riksdagen förutsatte vidare, att Kungl. Maj:t liksom tidigare i varje särskilt fall skulle överväga, i vad mån ersättning borde utgå från anslag till extra utgifter för skador, som vållats av försöksutskrivna.

I kungl. brev den 11 juni 1948 (SFS: 567) föreskrevs, att ansökan om ersättning enligt den provisoriska regleringen skulle ställas till Konungen. Då det gällde skada vållad av rymling från ungdomsvårdsskola eller alkoholistanstalt skulle ansökningen inges till socialstyrelsen, som skulle svara för erforderlig utredning och med eget utlåtande insända handlingarna till Kungl. Maj:t.

Förslag till utvidgning av ersättningsmöjligheterna enligt den provisoriska regleringen framlades den 30 september 1951 av ungdomsvårdsskoleutredningen.

Man föreslog, att regleringen skulle utvidgas till att omfatta skador av permittenter och av personer, som utackorderats genom anstalternas försorg utan att utskrivning ägt rum.

Vidare framhölls, att i stort sett samma skäl, som åberopats för att lämna ersättning av statsmedel för skador vållade av rymlingar, kunde åberopas för att lämna ersättning för skador vållade av permittenter. Liksom den mindre stränga bevakningen på anstalterna medförde en viss risk för skador av rymlingar, skapade tillämpningen av gällande regler om permission en viss risk för skador av permittenter. Att man ansett sig böra ta dessa risker, som helt naturligt var störst i anstalternas grannskap, berodde givetvis i det ena lika väl som i det andra fallet på att skadorna ansetts ringa i förhållande till de fördelar, som kunde vinnas genom de mera fria behandlingsmetoderna. I båda fallen kunde man alltså säga, att skadorna utgjorde det pris, som måste betalas för att de åsyftade fördelarna skulle uppnås.

Däremot ansåg man sig icke kunna föreslå att ersättningsmöjligheterna utsträcktes till skador vållade av försöksutskrivna personer. Utredningen framhöll, att dessa icke längre hade någon direkt anknytning till anstalterna; de spreds ut över landet i dess helhet och sammansmälte med befolkningen på ett helt annat sätt än t. ex. permittenterna. De utgjorde dessutom en synnerligen heterogen samling människor, som endast hade det gemensamt, att de nyligen varit intagna på anstalt och riskerade att återföras dit. Allt detta gjorde, att det var synnerligen vanskligt att dra en gräns för ersättningsmöjligheterna. Om möjligheter öppnades att erhålla ersättning för skador vållade av dessa personer, kunde man fråga sig varför icke detsamma borde gälla även i de fall, då t. ex. skador vållats av villkorligt dömda, av notoriska återfallsförbrytare, som råkat vara slutligt frigivna från föregående straff, eller av sinnessjuka, som vistades i frihet, därför att plats icke kunnat beredas dem på sinnessjukhus. Man fördes alltså in på det större problemet, om samhället i princip borde ersätta all skada, som vållats av att dess skyddsåtgärder mot kriminella och otillräkneliga med nödvändighet måste bli otillräckliga. Utredningen förutsatte dock, att ersättning för skador, som åstadkommits av försöksutskrivna och därmed jämställda, också framdeles skulle kunna beviljas av Kungl. Maj:t från anslag

till extra utgifter enligt samma principer som hittills, dvs. om ömmande omständigheter förelåge.

I 1952 års statsverksproposition föreslogs att skador, som vållades under kortvarig permission, skulle inordnas under den provisoriska regleringen. Departementschefen ansåg det icke tillrådligt att utsträcka ersättningsmöjligheterna längre, innan ytterligare erfarenheter vunnits. Den förordade utvidgningen förutsatte, att en gräns droges mellan kortvarig och långvarig permission. En fixering redan nu av denna gräns vid ett visst dagantal borde knappast komma i fråga utan Kungl. Maj:t skulle med ledning av de erfarenheter, som kunde vinnas under tillämpningen, pröva sig fram till en så tillfredsställande gränsdragning som möjligt.

I sitt yttrande över utredningens förslag föreslog statskontoret att staten skulle få möjligheter att av skadegörare återkräva utgivna ersättningar. Departementschefen anförde i anledning härav, att detta spörsmål som regel saknade praktisk betydelse, ehuru ett sådant krav under vissa omständigheter kunde vara lämpligt. Det skulle i förekommande fall ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra när och i vilken utsträckning skadegörare skulle vara ersättningsskyldig.

Riksdagen följde departementschefens förslag.

Storleken av förslagsanslagen till »Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.» och av de belopp, som utbetalats därifrån, framgår av nedanstående sammanställning.

	Anslag, kr	Nettoutgift, kr
1948/49	5 000	20 383
1949/50	5 000	42 465
1950/51	20 000	27 710
1951/52	45 000	29 562
1952/53	45 000	40 839
1953/54	40 000	

Större delen av utbetalade ersättningar har avsett skador vållade av ungdomsvårdsskoleelever. Någon framställning om ersättning för skada vållad av person intagen på alkoholistanstalt har däremot icke förekommit.

Enligt en översikt, som gjorts av ungdomsvårdsskoleutredningen för tiden 1 juli 1948—1 juli 1951, svarade sålunda ungdomsvårdsskolornas interner för omkring fyra gånger så många ersättningsfall som fångvårdsanstalternas och för mer än tio gånger så många som sinnessjukhusens. Den ersättning, som utgått för skador vållade av ungdomsvårdsskoleelever, var omkring fem gånger så stor som den som utgått för skador vållade av personer intagna på fångvårdsanstalter och omkring tolv gånger så stor som den som utgått för skador vållade av patienter på sinnessjukhus.

Elever vid ungdomsvårdsskolorna vållar alltjämt den övervägande delen av de skador för vilka ersättning begärts och utbetalats enligt den provisoriska regleringen. Till en del kan detta förhållande bero på att möjligheterna att få ersättning av statsmedel för skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskolorna varit mera kända än möjligheterna att få ersättning för skador vållade av omhändertagna inom andra vårdformer.

Om tillämpningen av den provisoriska regleringen på skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskolor kan sägas följande.

Det kan i detta sammanhang framhållas att ersättningar, vilka som regel avsett egendomsskador men i enstaka fall även personskador, icke utbetalats i den mån skadorna täckts av försäkringar. Någon behovsprövning har icke ägt rum utan skadorna har ersatts oberoende av den skadelidandes ekonomiska förhållanden. Ersättning har utgått till kommunal men ej till statlig myndighet. I de fall den skadelidande genom bristande varsamhet underlättat möjligheterna till skadegörelse har ersättningen jämkats, som regel med en tredjedel. Som exempel kan nämnas det fallet att ägaren nattetid lämnat sin bil olåst utomhus, varigenom tillgreppet av densamma kunnat ske utan svårighet.

Hittills har staten icke i något fall återkrävt utgiven ersättning av skadegöraren.

Ansökningar om ersättning för skador vållade av permittenter efter den 1 juli 1952 — från vilken tidpunkt den provisoriska regleringen omfattar även skador vållade under kortvarig permission — har i regel avsett fall, där permissionen understigit tolv timmar. I dessa fall har korttidspermission ansetts föreligga och ersättning sålunda utgått för därunder vållad skada. Ett par fall, där skada vållats under längre permission har dock förekommit. I ett ärende har ersättning beviljats för skador vållade den 11—14 augusti 1953 av elev, som hade permission den 7—16 samma månad. I ett annat ärende, där elev, som var permitterad under tiden 15 juli—31 augusti 1952, vållat skador vid tillgrepp i slutet av juli och senare under permissionen, avslogs framställningen om ersättning av statsmedel för dessa skador.

Enligt anteckningar förda hos socialstyrelsen meddelade Kungl. Maj:t under år 1953 beslut i 49 ärenden, där skador vållats av rymlingar och korttidspermittenter från ungdomsvårdsskolor. Den sålunda beviljade ersättningen uppgick till sammanlagt 28 489 kr. Ersättningsanspråken gällde skador, åstadkomna genom förmögenhetsbrott, utom i ett fall, där det var fråga om personskada. Ersättning utgick i sistnämnda ärende med 135 kr. Egendomsskadorna hade vållats i 22 fall genom tillgrepp av icke stöldförsäkrade bilar och motorcyklar, i 18 fall genom tillgrepp av stöldförsäkrade bilar och motorcyklar, i fem fall genom inbrott i olika byggnader och i vartdera ett fall genom tillgrepp av motorbåt, genom inbrott i dylik båt samt genom att elever, som avvikit i skolans bil, kolliderat med en trafikfyr. Ersättning beviljades för skador vållade genom tillgrepp av icke stöldförsäkrade motorfordon med 14 252 kr och för skador vållade genom tillgrepp av stöldförsäkrade fordon med 7 472 kr. I sistnämnda fall utgick ersättning för den tid bilen i anledning av tillgreppet icke kunde brukas av ägaren, för av eleverna förbrukad bensin m. m., som icke ersätts med stöd av stöldförsäkring. I elva fall, där gottgörelse hade sökts för skada vållad genom tillgrepp av personbil eller motorcykel, som av ägaren parkerats olåst utomhus, synes ersättningen ha reducerats med hänsyn till ovarsamhet från äga-

rens sida till två tredjedelar av vad som eljest skulle utgått. I flertalet fall hade parkering skett för natten. Ersättning utgick i dessa elva ärenden med sammanlagt 6 204 kr. — Enligt tre av de under 1953 meddelade besluten avslogs framställningarna. Utredningen i dessa ärenden hade gett vid handen, att de av eleverna vållade skadorna helt täcktes av försäkring. Samtliga skador för vilka ersättning söktes under året hade vållats av manliga elever.

I en del fall lämnas ersättning för skadegörelse i annan ordning. Enligt gällande praxis skall nämligen ansökningar om ersättning med högst 100 kr inges till skolorna, som kan utbetala skälig ersättning från sina anslag. Vad som sålunda utbetalas av skolorna återkrävs, när så befinnes lämpligt av de elever, som vållat skadorna. Härvid tas hänsyn till elevernas läggning och ekonomiska förhållanden samt till vad som ur vårdsynpunkt synes tillrådligt.

Som tidigare nämnts faller skador vållade av försöksutskrivna — eller rättare villkorligt utskrivna — och utackorderade ungdomsvårdsskoleelever utanför den provisoriska regleringen. Kungl. Maj:t kan för sådana skador bevilja ersättning av anslaget till extra utgifter, om det föreligger ömmande omständigheter. Ett mindre antal ansökningar om dylik ersättning har förekommit sedan den 1 juli 1948 och i en del av dessa fall har skadeersättning utgått. Under år 1953 meddelade Kungl. Maj:t beslut i två ärenden, där ersättning söktes för skada vållad av villkorligt utskrivna elever, och i ett ärende, där ersättning söktes för skada vållad av utackorderad elev. Samtliga dessa ansökningar avslogs.

Ungdomsvårdsskoleelevernas skadegörelse är en allvarlig företeelse — icke minst för dem som drabbas av den. Reportagen i tidningarna — vanligen på framskjuten plats — om elevernas framfart under rymningar etc. kan inge allmänheten den uppfattningen, att skadegörelsen är av betydligt större omfattning än den i verkligheten är. Trafikförsäkringsföreningen har emellertid upplyst, att under 1953 utbetalade de svenska försäkringsanstalterna på stöldförsäkring av bilar och motorcyklar ersättning i 6 135 fall med sammanlagt drygt 2,8 milj. kr. Av vårt lands motorfordon är ca 40 % stöldförsäkrade. Mot bakgrunden av dessa siffror ter sig den ersättning, som utgått under samma år för skador vållade av ungdomsvårdsskoleelever, som tämligen obetydlig. Som tidigare sagts uppgick sistnämnda ersättning till 28 489 kr, varav 21 724 kr avsåg skador uppkomna genom tillgrepp av bilar och motorcyklar i sammanlagt trettio fall. Kanske må härvid också framhållas att av sistnämnda fall elva gällde skador, uppkomna genom tillgrepp av motorfordon, som av ägarna parkerats olåsta under sådana omständigheter att ovarsamhet från ägarnas sida kunde anses föreligga.

För anmälan av skada vållad av elever vid ungdomsvårdsskolor har socialstyrelsen utarbetat särskilda blanketter. Blanketterna kan erhållas av socialstyrelsen, skolorna och på en del håll av polisen i skolornas närhet. Vid anmälningsblanketten är fogad en orientering beträffande möjligheterna att erhålla ersättning av statsmedel för skada vållad av eleverna.

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över 1950 års abortutrednings betänkande angående abortfrågan (SOU 1953: 29)[1] avgavs den 22 februari 1954. Styrelsen framhåller inledningsvis att abortfrågan innefattar ömtåliga avgöranden inom ett område av det mänskliga livet, där uppfattningarna om det tillbörliga är i hög grad bestämda av konventionella hänsyn och känsloskäl. Det är därför endast naturligt, att det inte finns någon enhetlig grundinställning till denna viktiga fråga utan att det tvärtom råder mycket utpräglade motsättningar vid ställningstagandet till densamma. En nödvändig förutsättning för en saklig diskussion av abortproblemet är, att det föreligger ett utredningsmaterial, som inte blott verklighetstroget återger de faktiska förhållandena utan även äger relevans för frågans bedömande. I detta hänseende är det material, som abortutredningen lagt fram till stöd för sina förslag av stort värde. Socialstyrelsen finner liksom utredningen det vara angeläget, att medicinalstyrelsen ges tillfälle att i fortsättningen regelbundet följa abortfrågan och därvid särskilt frekvensen av såväl legala som illegala aborter, den enligt utredningen påvisbara växelverkan mellan förekomsten av dessa två former — däribland förhållandet mellan antalet illegala aborter och avslagna ansökningar om legal abort — samt suicidalriskerna.

I fråga om de beräkningar av frekvensen illegala aborter, som gjorts i utredningen, vill styrelsen helt instämma i utredningens uttalande att de gjorda beräkningarna är osäkra. Man kan därför ej, enligt styrelsens mening, på grundval av dessa beräkningar, eller av vad som eljest anförts i utredningen, dra samma slutsats som de sakkunniga, att antalet illegala aborter minskat sedan 1930-talet.

Under åberopande av bland annat erfarenheterna från landets enda hemskola inom ungdomsvårdsskoleorganisationen, i vad de avser svårigheterna att för framtiden ordna på ett tillfredsställande sätt för såväl barnen som mödrarna, har utredningen velat ifrågasätta om inte möjlighet borde finnas till legal abort på en indikation, som motsvarar den i steriliseringslagen intagna sociala indikationen. Eftersom det klart utsagts i direktiven till utredningen att abortlagens indikationer ej bör prövas i detta sammanhang, har emellertid utredningen endast velat rekommendera, att frågan blir föremål för övervägande framdeles. Socialstyrelsen är ense med utredningen om att man bör överväga intagandet i abortlagen av en social indikation, men detta bör ske i samband med en allmän översyn av lagens samtliga indikationer.

På denna punkt avgavs särskilt yttrande av byråchef v. Hofsten som anförde att med »social indikation» åsyftas i detta sammanhang en indikation, som motsvarar den i steriliseringslagen intagna indikationen, enligt vilken sterilisering må företas där någon anses »på grund av asocialt levnadssätt vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden om barn». Abort utgör ett ur kvinnans synpunkt i allmänhet mindre allvarligt ingrepp än sterilisering. Det är likväl ägnat att väcka starka betänkligheter att i abortlagen införa indikationen asocialt levnadssätt. Det lär inte vara möjligt att formulera en dylik bestämmelse så att den utesluter ett vidsträckt missbruk.

I fråga om de s. k. kategorihusen har socialstyrelsen samma uppfattning som utredningen samt erinrar om att den tidigare avrått från skilda initiativ på detta område.

Med anledning av utredningens kommentar rörande verksamheten vid landets 24 mödrahem framhåller styrelsen följande. Sammanlagda antalet platser på dessa hem är 487. Flertalet hem har 15 platser för mödrar med barn och 2 platser för blivande mödrar. Personalen vid de renodlade möd-

[1] Betänkandet refererades i Soc. Medd. 1953: 11, sid. 652 av en av de sakkunniga, socialläkaren Gunnar Inghe.

rahemmen består som regel endast av föreståndarinna, biträdande föreståndarinna och kokerska. På 10 av dessa hem finns emellertid en särskild spädbarnsavdelning för ensamma barn. Dessa speciella avdelningar, som fordrar särskild personal, ökar anstaltsprägeln vid sådana hem. Mödrarnas krav på anonymitet kan ej heller upprätthållas. Dessa förhållanden bidrar till mödrarnas motvilja mot mödrahem med spädbarnsavdelning. Det är därför önskvärt att sådana hem försvinner.

Socialstyrelsen har undersökt beläggningsfrekvensen på ifrågavarande hem under tiden oktober 1952—september 1953 och därvid funnit att antalet outnyttjade platser varierade mellan lägst ca 40 och högst ca 115. Ehuru undersökningen endast omfattar ett år, har styrelsen dock funnit sig böra tillråda huvudmännen för barnhemsvården, landstingen, att iaktta återhållsamhet vid utbyggnaden av ifrågavarande barnhemsform.

Styrelsen, som vitsordar utredningens uttalande att mödrahemmen icke har det bästa rykte bland de abortsökande kvinnorna, framhåller liksom utredningen att en av huvudorsakerna till det dåliga anseendet är klientelets heterogenitet men tillfogar, att kärnan i problemet fastmer torde vara att kvinnorna sätter ett mycket högt värde på att på egen hand ta vård om sig själva och det väntade barnet. Vad de förvärvsarbetande kvinnorna beträffar torde även inkomstbortfallet under vistelsen på vårdhemmet leda till att de undandrar sig denna vårdform. Sistnämnda orsak torde emellertid bortfalla i och med bestämmelsen i den föreslagna lagstiftningen om moderskapsförsäkring att kvinna, som vistas på mödrahem, skall äga rätt till grundpenning på samma villkor som övriga kvinnor.

Socialstyrelsen har med stort intresse tagit del av vad utredningen anfört i adoptionsfrågan. Styrelsen har nämligen under senare år haft anledning att ägna uppmärksamhet häråt och vill i detta sammanhang understryka utredningens påpekande att adoptionsverksamheten måste handhas av kompetenta personer. Även om Stockholms stad med sin stora sociala organisationsapparat får anses behöva en speciell adoptionsbyrå, vill styrelsen dock icke förorda, att adoptionerna i övrigt särskiljes från övriga barnavårdande uppgifter. Denna form av hjälp i individuella fall måste vara inplacerad i det stora sociala sammanhanget och icke behandlas som en speciell, avgränsad hjälpåtgärd.

Styrelsens uppfattning om adoptionsfrågornas sammanhang med övrig socialvård gäller även den abortprofylaktiska verksamheten.

Socialstyrelsen framhåller, att en beklaglig brist på samverkan mellan olika grenar inom socialvården ofta gör sig märkbar. Styrelsen kan också åberopa ett i augusti 1953 utgivet nummer i sin publikationsserie Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor, vari frågan om samverkan i den kommunala socialvården behandlas.

Enligt socialstyrelsens mening har den hittillsvarande behandlingen av abortproblemet bidragit till denna icke önskvärda splittring av socialvården. Det nu framlagda förslaget om särskilda regionala nämnder och speciella abortbyråer runt om i landet innebär en skärpning av denna tendens. Möjligen invändes i detta sammanhang, att abortärendena huvudsakligen har medicinsk karaktär och att dessa ömtåliga ärenden därför måste handläggas inom sjukvårdens ram och således utanför socialvården. Häremot måste emellertid bestämt framhållas, att den abortprofylaktiska verksamheten har ett oavvisligt behov av att kunna anlita samhällets övriga sociala hjälpmöjligheter.

Det kan med fog göras gällande, att den abortprofylaktiska verksamheten hittills varit ensidigt inriktad. Tjänstemännen har blivit framstående specialister på sitt svåra och kompetenskrävande arbetsområde. Men denna koncentration och specialisering har åtföljts av en begränsning av blickfältet, vilken bland annat har tagit sig uttryck i bristande samverkan med andra socialvårdande organ. Iakttagelser av denna innebörd har ej sällan framförts till socialstyrelsen.

Man måste befara, att denna inställning hos företrädarna för den abortprofylaktiska verksamheten skulle komma att ytterligare skärpas om utredningens förslag om särskilda abortbyråer ute i landet bleve genomfört. Styrelsen måste följaktligen ställa sig avvisande till detta projekt om inrättande av nya regionala sociala instan-

ser med bestämt avgränsade arbetsuppgifter.

Beträffande abortrådgivningsfrågorna föreslår utredningen att dessa i organisatoriskt avseende skall anknytas till en framtida allmänt familjerådgivande verksamhet. Styrelsen ansluter sig till denna tanke, vilken ligger helt i linje med styrelsens uppfattning att abortärendena icke bör behandlas fristående utan i nära samband med andra barna- och familjevårdsärenden.

I detta sammanhang erinrar styrelsen om att den framtida utformningen av samhällets barna- och familjevårdande verksamhet är föremål för barnavårdskommitténs prövning. Det skulle uppenbarligen vara olämpligt att dessförinnan ta ställning till frågan om organisationen av den abortprofylaktiska verksamheten och familjerådgivningen och binda sig för en fristående organisation, som måhända icke kan inpassas i det blivande systemet. Styrelsen vill därför föreslå, att den nuvarande organisationen bibehålls orubbad till dess möjlighet föreligger att i anslutning till barnavårdskommitténs blivande förslag överblicka det sätt, på vilket barna- och familjevården organisatoriskt bör utformas.

Socialstyrelsen delar de sakkunnigas uppfattning om olämpligheten av en helt centraliserad beslutanderätt i abortärenden. För närvarande är beslutanderätten decentraliserad i så måtto, att en abort får företas på intyg, avgivna av två läkare utom i sådana ärenden, som omfattas av eugeniska indikationer eller avse rättsinkapabla kvinnor, i vilka fall avgörandet ligger hos medicinalstyrelsen. Anordningen med tvåläkarintyg bör icke, ehuru kritiserad, helt förkastas under förutsättning att möjligheter skapas för riktiga beslut, fattade av särskilt kvalificerade läkare, av vilka en bör vara tjänsteläkare. Medicinalstyrelsen skulle liksom hittills handlägga ärenden av eugenisk karaktär och beträffande rättsinkapabla kvinnor.

Socialstyrelsen delar abortutredningens uppfattning att det är ett viktigt önskemål, att sexualundervisningen blir bättre ordnad. Styrelsen tillstyrker utredningens förslag om kostnadsfri preventivmedelsrådgivning hos vissa läkare. Enligt styrelsens mening bör emellertid även distriktssköterskorna och barnmorskorna erhålla sådan utbildning, att de kan meddela preventivmedelsrådgivning och i samband därmed lämna kvinnorna erforderlig hjälp.

Dyrortsgradering av sociala förmåner i Danmark. I det danska socialministeriets organ Socialt tidsskrift har ministeriets statsvetenskaplige konsulent Henning Friis nyligen (i nr 11—12, 1953) publicerat en artikel, som belyser i vilken utsträckning inkomstgränser och beloppen av olika sociala förmåner varierar mellan skilda delar av landet. Företeelsen benämns i Danmark 'aftrapning'.

I flertalet dylika sammanhang är Danmark indelat i tre delar, nämligen Stor-Köpenhamn, övriga städer jämte tätorter med minst 1 500 invånare samt landet i övrigt. Den danska indelning, som svarar mot den svenska dyrortsindelningen, är således mycket enkel.

Skillnaden mellan de tre ortsgrupperna är betydande både i fråga om inkomster och förmånsbelopp. Om inkomstgränsen (för sjukkassor, olycksfallsförsäkring, bidragsförskott) för Stor-Köpenhamn sätts till 100, så blir gränsen för mellangruppen 88—93 och för den lägsta gruppen 74—86. I fråga om förmånsbeloppen växlar förhållandena från förmån till förmån. Som exempel kan nämnas att folk- och invalidpensionsbeloppen för mellangruppen ligger vid 87—88 % och för den lägsta gruppen vid 74—75 % av beloppet för Stor-Köpenhamn. Dagpenninghjälpen efter födelser utgör för mellangruppen 80 % och för den lägsta gruppen 61 % av beloppet i Stor-Köpenhamn. Sjukkassebeloppen och beloppen för arbetslöshetsunderstöd är inte centralt reglerade, men man finner att de faktiska genomsnittsbeloppen varierar avsevärt mellan de tre ortsgrupperna. Sålunda utgör den genomsnittliga sjukpenningen för mellangruppen 88 % och för den lägsta gruppen 52 % av beloppet för Stor-Köpenhamn.

Skillnaderna i inkomstgränser och i belopp har i vissa fall motiverats med olikheter i löner och i andra fall med olikheter i levnadskostnader. Några statistiska undersökningar, liknande de svenska dyrortsundersökningarna, har dock aldrig utförts i Danmark.

Den nämnda uppsatsen innehåller även

en redogörelse för den kritik, som riktats mot 'aftrapningen', varjämte författaren analyserar de principiella synpunkter, som kan läggas på problemet.

E. v. H.

Utredning om sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistiken. Chefen för socialdepartementet har bemyndigats tillkalla en utredningsman för att inom departementet biträda med utredning om sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistiken. Som utredningsman har tillkallats förste aktuarie Gustaf Holmstedt, socialstyrelsen, såsom sekreterare tf. förste aktuarien hos socialstyrelsen Arne S. Näverfelt samt såsom experter byrådirektörerna hos riksförsäkringsanstalten Ivan R. V. Davidson och J. G. Ragnar Engström, ombudsmannen hos landsorganisationen i Sverige Ture Flyboo, professorn Sven Forssman, förste aktuarien hos medicinalstyrelsen Erik Eriksson Soop samt byråchefen i arbetarskyddsstyrelsen Rolf E. Wedler.

I direktiven anförs att den av riksdagen beslutade allmänna sjukförsäkringen och den föreslagna samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringen kommer att i hög grad påverka omfattningen och utformningen av statistiken över yrkesskadorna och sjukförsäkringsstatistiken. Enbart den synpunkten att dubbelarbete så vitt möjligt bör undvikas gör sålunda frågan om en samordning av yrkesskade- och sjukförsäkringsstatistiken aktuell.

Vid den reformering av statistiken som här ifrågasatts är det av vikt att statistiken anordnas så att den inte mist sin aktualitet vid färdigställandet, och att dess primärmaterial kan arbetas samman med statistiskt material från andra källor, vilket skulle göra det möjligt att studera sjukdomsförhållanden och sjukfrånvaro ur en vidare synvinkel än som eljest är möjligt.

Dyrortsnämnden. Chefen för civildepartementet har förlängt förordnandet för år 1954 för dyrortsnämndens ledamöter och suppleanter. Ledamöter är f. d. kammarrättsrådet S. Norrman, tillika ordförande, direktören E. H. Brodén (suppleant direktören S. Hydén), riksdagsmännen L. Hj. Lindahl, E. A. Lindblom och P. L. Orgård, ombudsmannen J. H. S. Schultz samt riksdagsmannen S. G. W. Wahlund (suppleant riksdagsmannen S. Larsson).

Dyrortsnämndens sekreterare är förste aktuarien K. G. Berglund.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	12, 1953
Socialutgifterna i Sverige, årligen	6, 1953
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	3, 1954
Byggnadsregleringen. Den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, årligen	11, 1952
Löner, sysselsättning:	
Arbetslöshetskassor, erkända, årligen	8, 1952
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	detta nr
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	7, 1953
Arbetare inom industrin, varje kvartal	3, 1954
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	detta nr
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	detta nr
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1953
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	8, 1953
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	2, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1953
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	8, 1953
Social hemhjälp, årligen	1, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1953
Ålderdomshemmen, årligen	3, 1954

Kollektivavtalen under år 1953

Inför 1953 års avtalsrörelse gjorde Landsorganisationens representantskap i början av november månad 1952 ett uttalande om uppläggningen av avtalsrörelsen. I sitt uttalande tillrådde representantskapet de anslutna fackförbunden att icke framföra krav på generella löneförhöjningar. Som motivering härför framhölls bl. a. den försämrade exportkonjunkturen och avmattningen i ett antal hemmaindustrier. En allmän avtalsprolongation av

samma slag som genomfördes åren 1949 och 1950 vore emellertid icke motiverad. Representantskapet rekommenderade förbunden att uppta förhandlingar med arbetsgivaresidan och därvid inrikta sig på att söka lösa aktuella frågor, ägnade att underlätta anpassningen på arbetsmarknaden, såsom kompensation för obekväm arbetstid, anpassning av avtalslönerna till de faktiskt utgående lönerna samt fortsatt utjämning av kvinnolönerna. Det förutsattes att förbundens önskemål om förbättringar bleve av sådant slag att de kunde förverkligas utan en allmän höjning av prisnivån och utan att riskera upprätthållandet av den fulla sysselsättningen samt att även övriga samhällsgrupper anslöt sig till fortsatt stabilisering. En förutsättning för rekommendationen var emellertid att ett nytt garantiavtal kunde träffas mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen.

I slutet av november månad 1952 upptogs förhandlingar mellan nyssnämnda huvudorganisationer om ett garantiavtal för år 1953. Förhandlingarna ledde emellertid icke till något resultat. I ett uttalande som härefter gjordes av LO:s representantskap hette det bl. a., att den bedömning av det ekonomiska läget, som låg till grund för representantskapets lönepolitiska rekommendation i november, inte hade undergått någon förändring genom arbetsgivareföreningens avvisande hållning till önskemålet om ett nytt garantiavtal för år 1953. Utgångsläget för avtalsförhandlingarna hade däremot i någon mån förändrats. I det uppkomna läget måste fackföreningsrörelsen lita till statsmakternas vilja och förmåga att bevara ett stabilt penningvärde. En bestämd förväntan ansåg sig representantskapet därför böra uttala, att statsmakterna i samverkan med intressesammanslutningarna med alla till buds stående medel söker motverka eventuella tendenser till prisstegringar. Förbunden borde sålunda, såsom förordades i rekommendationen, vid sina avtalsförslag tillse, att endast sådana krav framställdes, som kunde förverkligas utan en höjning av prisnivån och utan att äventyra upprätthållandet av den fulla sysselsättningen.

Redan under januari 1953 rådde livlig förhandlingsverksamhet på ett flertal stora avtalsområden. Som vanligt tilldrog sig förhandlingarna om nytt riksavtal för den mekaniska verkstadsindustrin stort intresse. Efter flera förhandlingsomgångar nåddes i slutet av månaden definitiv uppgörelse i denna avtalstvist. I runt tal berörde denna uppgörelse 150 000 arbetare. Den innebar prolongation av det tidigare gällande avtalet och skulle gälla för år 1953. Uppgörelsen inom verkstadsindustrin väntades medföra snabba uppgörelser på andra betydande avtalsområden. Visserligen träffades en del uppgörelser under februari och mars månader, såsom t. ex. de för järnbruken, gruvindustrin, textilindustrin, stenindustrin, sågverksindustrin, konfektionsindustrin och bilverkstäderna, innebärande i stort sett prolongering för ett år av tidigare gällande avtal, men någon »islossning» på avtalsfronten blev det inte. Beträffande konfektionsindustrin utfärdades i slutet av februari varsel om arbetsnedläggelse berörande omkring 5 800 arbetare vid ett antal företag i olika delar av landet. Från arbetsgivaresidan utfärdades härefter varsel om lockout vid samtliga till arbetsgivareorganisationen an-

slutna företag, vilket berörde omkring 40 000 arbetare. Synnerligen segslitna var förhandlingarna rörande stuverifackets och restaurangnäringens riksavtal. För stuverifacket nåddes definitiv uppgörelse i början av april. Den innebar bl. a. utjämning av de lokala ackordsprislistorna för olika hamnar samt fastställande av vissa ackordspriser för tidigare ej prissatta slag av varor. Inom restaurangbranschen hotade öppen konflikt. Från personalsidan utfärdades i mitten av februari månad varsel om arbetsnedläggelse från och med den 9 mars på ett 15-tal platser i olika delar av landet, omfattande ett 30-tal näringsställen. Arbetsgivaresidan utfärdade den 20 februari varsel om lockout över hela linjen med ikraftträdande likaledes från och med den 9 mars. Omkring 26 000 anställda beräknades beröras av lockoutåtgärderna. Dagen innan varseltidens utgång träffades emellertid preliminär uppgörelse, vilken sedermera efter ytterligare förhandlingar blev definitiv i slutet av mars månad. Uppgörelsen, som skulle gälla för år 1953, innebar i huvudsak att ersättning för kost under fridagar höjdes till 36 kr per månad. Ett annat område, där synnerligen segslitna förhandlingar fördes, var träindustrin. I slutet av mars månad strandade ifrågavarande förhandlingar. Varsel om arbetsnedläggelse utfärdades härefter av arbetarparten med ikraftträdande den 20 april. Den varslade arbetsnedläggelsen skulle omfatta ett 100-tal arbetsplatser med omkring 2 000 berörda arbetare. Härpå följde lockoutvarsel berörande hela industrins ca 20 000 arbetare. Någon öppen konflikt blev det dock ej, men först i slutet av maj månad förelåg definitiv uppgörelse, som innebar i huvudsak prolongation på ett år av tidigare gällande avtal. I mitten av maj månad nåddes uppgörelser för byggnadsindustrin, omfattande den egentliga byggnadsindustrin — murare-, trä- och grovarbetarefacken, rörledningsfacket, elektriska installationsfacket samt glasmästeribranschen. Uppgörelserna innebar i huvudsak prolongation av de tidigare gällande avtalen. För murare-, trä- och grovarbetarefacken vidtogs vissa förändringar i de allmänna bestämmelserna. Omkring 150 000 arbetare berördes av dessa uppgörelser.

För livsmedelsbranschen var förhandlingsläget ännu mera tillspetsat än i de hittills redovisade områdena. Sedan förhandlingarna strandat inom ett antal olika branscher av livsmedelsindustrin, nämligen margarinindustrin, charkuteri-, slakteri- och tarmförädlingsbranschen, grönsakskonservindustrin, kvarnindustrin, chokladindustrin samt bageri- och konditorinäringen i slutet av februari och början av mars månader, upptogs inför två av Kungl. Maj:t tillsatta medlingskommissioner förhandlingar i mitten av mars. Förhandlingarna förklarades strandade sedan de pågått i sju dagar. Som följd härav utfärdade arbetarparten varsel om arbetsnedläggelse från och med den 7 april vid till berörda arbetsgivareorganisation anslutna andelsslakterier. Omkring 4 600 arbetare beräknades vara berörda av denna åtgärd. Kort tid härefter utfärdades av vederbörande arbetsgivareorganisationer varsel om lockout vid samtliga till arbetsgivareorganisationerna berörda företag omfattande ca 25 000 arbetare. Utöver ovan angivna branscher tillkom i dessa konfliktåtgärder även jästfabrikerna. Lockoutåtgärderna skulle likaledes

träda i kraft den 7 april. Sedan nya förhandlingar upptagits inför medlingskommissionerna i början av april, lade dessa den 3 april fram medlingsförslag, varå svar skulle avges den 27 april. I avvaktan härpå uppsköts de varslade stridsåtgärdernas verkställighet. De av kommissionerna framlagda medlingsförslagen förkastades emellertid av parterna å ömse sidor den 27 april. Nya förhandlingar vidtog samma dag. Förhandlingarna strandade på nytt den 3 maj. Öppen konflikt utbröt härefter i de berörda branscherna. Sedan konflikten pågått i fyra veckor kallade kommissionerna parterna till nya förhandlingar den 1 juni. Efter sju dagars oavbrutna förhandlingar nåddes den 7 juni definitiv uppgörelse över hela linjen och arbetet återupptogs omedelbart eller snarast möjligt härefter. De sålunda träffade uppgörelserna skulle gälla för en tid av två år, räknat från resp. avtals utlöpningstid. Avtalen gällde dock från dagen för arbetets återupptagande. Uppgörelserna innebar i huvudsak för slakteri- och charkuteribranschen införandet av ackordskompensation med 5 kr per vecka och för margarinindustrin med 3 kr per vecka. Veckolönerna inom jästindustrin höjdes med 3 kr och inom kvarnindustrin med 4 kr. Inom chokladindustrin höjdes den förutvarande ackordskompensationen med 5 öre och vid fruktkonservfabrikerna med 11 öre. För konditorinäringen höjdes veckolönerna med 4 kr och för bagerinäringen med 5 kr — för brödräknerskor och paketererskor med 3 kr.

Avtalsfrågorna för personalen vid de privata kraftverken var också synnerligen svårlösta detta år. Förhandlingar om nya avtal för denna personal pågick i flera repriser under första halvåret med början i december månad 1952, utan att något resultat kunde uppnås. Varsel om arbetsnedläggelse utfärdades av arbetarparten med ikraftträdande den 13 april. En av Kungl. Maj:t tillsatt medlingskommission framlade denna dag ett förslag till uppgörelse. Svar på förslaget avgavs den 6 maj. Förslaget ledde icke till uppgörelse och nya förhandlingar fördes till och med den 9 maj. Kommissionen framlade då ett slutligt medlingsförslag, vilket emellertid icke godtogs av någondera parten. Då en öppen konflikt på förevarande område skulle vålla synnerligen stora olägenheter för landets kraftverksförsörjning, hade järnvägsstyrelsen och medicinalstyrelsen underrättat medlingskommissionen om att dessa myndigheter komme att inför ett överhängande konflikthot hemställa att arbetsmarknadsnämnden måtte till skyndsam prövning uppta den uppkomna konfliktsituationen. Kommissionen hemställde härefter till arbetarparten, att den skulle uppskjuta ikraftträdandet av de varslade stridsåtgärderna för att bereda nämnden tillfälle att överväga situationen. Nämnden behandlade ärendet vid sammanträde den 20 och 21 maj. Arbetsmarknadsnämnden ansåg härvid att den varslade arbetsnedläggelsen i förevarande fall skulle beröra samhällsviktiga funktioner och rekommenderade parterna att godkänna medlingskommissionens slutliga förslag av den 9 maj med vissa tillägg. Nya förhandlingar upptogs inför kommissionen den 26 maj, varvid samma dag preliminär uppgörelse nåddes. I början av juni förelåg definitiv uppgörelse. Denna, som berörde omkring 2 200 arbetare,

innebar vissa löneförbättringar för maskinister vid en del av de berörda kraftverken. För linjearbetare och diversearbetare skedde vissa justeringar beträffande ålderstilläggen. För skiftgående personal skulle utgå ett tillägg av 40 öre per timme för obekväm arbetstid. I detta sammanhang kan anmärkas, att det nu var andra gången sedan tillkomsten 1938 av det s. k. »Saltsjöbadsavtalet» den i avtalet omnämnda arbetsmarknadsnämnden trädde i verksamhet.

Under senare delen av juni månad träffades nytt riksavtal för lager- och utkörarepersonal. Avtalsperioden blev tvåårig och innebar i huvudsak höjning av veckolönerna med 5 kr. Omkring 20 000 arbetare berördes av denna uppgörelse.

I början av juli månad nåddes uppgörelser inom petroleumbranschen samt åkeri- och omnibusfacken. Speciellt segslitna var förhandlingarna rörande åkeri- och omnibusfacken. I slutet av april utfärdades här varsel om arbetsnedläggelse omfattande ca 15 000 buss- och lastbilsförare över hela landet. Uppgörelsen inom petroleumbranschen blev tvåårig och innebar att veckolönerna höjdes med 5 kr generellt. De nya avtalen för åkeri- och omnibusfacken blev likaledes tvååriga och medförde höjningar av veckolönerna med 5—7 kr.

Öppen konflikt utbröt den 11 april inom tapetbranschen. Konflikten, som berörde ca 400 arbetare, löstes först i början av juli månad. De grafiska fackens avtalsfrågor löstes definitivt i mitten av juli månad. Dessförinnan hade förhandlingar förts i ett flertal omgångar utan resultat. Arbetarparten hade i mitten av april vidtagit partiella stridsåtgärder i form av förbud mot övertidsarbete och införande av nya skift vid boktryckerier, bokbinderier, litografiska och kemigrafiska anstalter samt papp- och emballagefabriker. De nya avtalen blev tvååriga. Omkring 17 000 arbetare berördes. Smärre ändringar företogs i de allmänna bestämmelserna, varjämte vissa yrkesarbetare erhöll höjning av veckolönerna med 2,50—3 kr.

Härmed hade en synnerligen intensiv förhandlingssäsong genomförts. Under tredje kvartalets senare del och under fjärde kvartalet började så nya avtalsrörelser avseende år 1954. För skogsbruket, där avtalen som regel utlöper den 30 september, nåddes de första uppgörelserna för säsongen i slutet av september och början av oktober. Det var skogsavtalen för Norrland och Dalarna samt för Södra Sverige som prolongerades intill den 1 oktober 1954. Under avtalstiden skall vissa tekniska frågor utredas. Direkt och indirekt berördes i runt tal 150 000 arbetare av uppgörelserna.

Inför den stundande avtalsrörelsen gjordes denna gång — i början av november — icke någon rekommendation av LO:s representantskap till vägledning för fackförbunden. Innan årets slut förelåg nya avtal klara, bland vilka märks gruvindustrins och den mekaniska verkstadsindustrins. Uppgörelserna, som berörde i runt tal 11 000 resp. 150 000, skulle gälla för år 1954 och utgjorde prolongation av tidigare gällande avtal.

K.-A. N.

Löneförhållanden och sysselsättning för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1953

Sedan 1947 gör socialstyrelsen årligen en undersökning rörande löne- och sysselsättningsförhållandena i september månad för tjänstemän m. fl. inom industrin. Primärmaterialet till denna undersökning utgöres av summariska uppgifter från industriföretag om antalet tjänstemän inom olika personalkategorier och om till dessa utbetalda lönesummor.

Socialstyrelsen tillskrev sammanlagt 9 516 industriföretag med begäran om uppgifter för september 1953. Av dessa företag var 2 274 »nya» i styrelsens register. 7 023 företag svarade utan någon ytterligare anmodan, varav 1 400 av de »nya» företagen. Omkring 1 000 av dessa »nya» företag svarade, att de ej haft någon anställd tjänsteman under månaden. Efter ytterligare kontakt erhölls uppgifter från ca 600 företag. Av de ca 850 »nya» företag som ej svarat utvaldes slumpmässigt en tiondel. Av dessa meddelade 62 %, att de ej hade någon tjänsteman att redovisa. De som svarade hade i genomsnitt redovisat 3 tjänstemän. En genomgång av registeruppgifterna för övriga ca 1 000 företag som ej svarat visade, att dessa företag i medeltal hade omkring 8 tjänstemän. Med hjälp av dessa antalsuppgifter och beräkningar kan man uppskatta antalet företag med anställd tjänstemannapersonal som tillskrevs till ca 8 000 med tillhopa drygt 130 000 tjänstemän. Av dessa svarade 6 600 företag (83 %) med tillhopa ca 120 000 tjänstemän (92 %).

Undersökningen avser endast vuxen (över 18 år), fullt arbetsför, heltidsarbetande personal. I undersökningen skulle icke ingå: 1) företagsledare eller andra, vilka utövade en mera självständig ledande verksamhet för företaget i dess helhet eller betydande delar av detsamma, 2) butiks- och handelsföreståndare, butikspersonal med provision samt lagerbiträden, 3) resande och försäljare, journalister, pressfotografer m. fl., 4) social- och sjukvårdspersonal samt 5) skogs-, lantbruks- och trädgårdspersonal.

Löneuppgifterna skulle avse personal, som varit anställd hela redovisningsperioden och som åtnjutit oavkortad lön. I de uppgivna lönesummorna skulle ingå hela lönen inkl. lön under semester, sjukdom, militärtjänst samt skift- och övertidstillägg, värdet av naturaförmåner m. m. I de redovisade lönebeloppen skulle inräknas av företaget verkställda skatteavdrag. Den anställdes men ej företagets andel i pensionsavgifterna skulle medtagas. Naturaförmånerna skulle värderas med ledning av de normer som gällde vid skattetaxeringen på orten.

I syfte att få ett något mera differentierat material än vid tidigare års undersökningar utökades efter samråd med berörda arbetsmarknadsorganisationer antalet personalkategorier, för vilka löneuppgifter skulle redovisas på blanketterna. Sålunda uppdelades på 1953 års blankett den tekniska perso-

Tab. 1. Genomsnittliga månadslöner i september 1953 för teknisk personal

Industrigrupp Dyrortsgrupp	Teknisk personal i ledande ställning		Teknisk personal med självständigt arbete		Annan teknisk personal (utom biträdespers.)		Teknisk biträdespersonal	
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.
	a) Genomsnittlig månadslön, kronor							
Gruvindustri	2 195	—	1 336	..	938	..	617	480
Metall- o. verkstadsindustri	1 993	..	1 245	1 000	891	669	689	547
Jord- o. stenindustri	1 918	—	1 203	..	862	..	681	..
Träindustri	1 593	..	1 156	..	847	..	..	..
Massa- o. pappersindustri	2 111	—	1 304	..	934	..	535	432
Pappersvaru- o. grafisk industri	1 588	..	1 098	..	950	..	678	..
Livsmedelsindustri	1 691	..	1 194	..	873	584	709	536
Dryckesvaru- o. tobaksind.	1 772	—	..	—	..	..	..	..
Textil- o. beklädnadsindustri	1 897	986	1 214	888	874	654	655	525
Läder-, hår- o. gummivaruind.	1 870	..	1 161	..	840	..	642	..
Kemisk-teknisk industri	1 873	..	1 196	882	842	666	566	519
Samtliga industrigrupper	**1 989**	**1 182**	**1 236**	**894**	**889**	**659**	**652**	**524**
Dyrortsgrupp 1	1 688	..	1 104	..	828	..	..	..
2	1 895	..	1 202	912	860	621	618	438
3	1 928	..	1 217	899	870	640	634	487
4	2 001	..	1 293	860	912	655	635	539
5	1 964	..	1 255	899	944	713	776	640
	b) Antal redovisade tjänstemän							
Gruvindustri	138	—	143	1	104	12	17	32
Metall- o. verkstadsindustri	2 829	3	8 210	31	6 909	100	645	445
Jord- o. stenindustri	215	—	274	15	208	4	41	8
Träindustri	162	2	190	1	183	4	14	7
Massa- o. pappersindustri	348	—	314	4	325	12	62	104
Pappersvaru- o. grafisk industri	188	1	230	15	164	20	31	19
Livsmedelsindustri	204	4	169	21	82	26	34	90
Dryckesvaru- o. tobaksind.	78	—	21	—	10	7	1	5
Textil- o. beklädnadsindustri	449	30	455	128	313	74	65	61
Läder-, hår- o. gummivaruind.	98	1	140	7	101	11	34	11
Kemisk-teknisk industri	477	14	578	64	388	83	210	143
Samtliga industrigrupper	**5 181**	**55**	**10 724**	**287**	**8 787**	**353**	**1 154**	**925**
Dyrortsgrupp 1	78	2	98	1	113	4	4	10
2	1 046	4	1 187	35	1 131	46	217	131
3	2 218	25	4 985	124	4 441	120	582	376
4	803	7	1 658	52	1 456	89	180	203
5	1 019	17	2 778	75	1 626	91	171	205

nalen — som på tidigare års blanketter delats i de två grupperna: »teknisk personal med kvalificerat arbete» samt »övrig teknisk personal» — på fem olika yrkesgrupper. Kontorspersonalen, som på tidigare års blanketter delats på grupperna »kontorspersonal med kvalificerat arbete» samt »övrig kontorspersonal», uppspaltades på 1953 års blanketter i fyra grupper.

Följande sammanställning visar rubrikerna på de på 1953 års blankett angivna yrkesgrupperna samt en uppräkning av vilka yrken som skulle ingå under de olika rubrikerna.

Till hjälp för uppgiftslämnare tillhörande Svenska arbetsgivareföreningen angavs på blanketten även de yrkeskoder som användes vid föreningens undersökning av tjänstemannalönerna i maj 1953.

Tab. 2. Genomsnittliga månadslöner i september 1953 för kontorspersonal

Industrigrupp Dyrortsgrupp	Kontorspersonal i ledande ställning		Korrespondenter		Övrig kontorspersonal (utom biträdespers.)		Kontorsbiträdespersonal	
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.
	a) Genomsnittlig månadslön, kronor							
Gruvindustri	1 861	..	..	..	1 228	..	816	558
Metall- o. verkstadsindustri	1 537	887	1 117	795	929	717	729	520
Jord- o. stenindustri	1 317	..	984	704	930	638	681	493
Träindustri	1 277	751	1 165	704	895	589	672	485
Massa- o. pappersindustri	1 740	..	1 074	870	1 078	719	725	511
Pappersvaru- o. grafisk industri	1 425	930	..	770	988	647	746	560
Livsmedelsindustri	1 356	794	..	733	961	620	757	523
Dryckesvaru- o. tobaksind.	1 325	..	—	..	928	724	776	572
Textil- o. beklädnadsindustri	1 376	858	880	720	930	641	702	506
Läder-, hår- o. gummivaruind.	1 868	771	..	692	923	638	652	467
Kemisk-teknisk industri	1 558	980	1 084	768	995	729	702	552
Samtliga industrigrupper	**1 464**	**874**	**1 092**	**772**	**950**	**671**	**724**	**521**
Dyrortsgrupp 1	1 175	..	..	..	824	540	618	425
2	1 372	778	1 090	718	817	609	685	466
3	1 419	845	1 123	727	951	637	688	484
4	1 569	881	978	781	980	664	760	534
5	1 606	978	1 116	858	1 064	783	810	615
	b) Antal redovisade tjänstemän							
Gruvindustri	75	1	8	14	136	22	242	132
Metall- o. verkstadsindustri	3 195	184	454	596	4 425	1 929	7 119	9 515
Jord- och stenindustri	348	20	33	51	381	188	334	559
Träindustri	655	34	76	43	698	364	453	612
Massa- o. pappersindustri	366	7	79	46	562	121	602	675
Pappersvaru- o. grafisk ind.	653	147	11	81	585	927	530	2 215
Livsmedelsindustri	677	83	15	66	534	752	584	1 930
Dryckesvaru- o. tobaksind.	191	7	—	10	261	125	124	197
Textil- o. beklädnadsindustri	1 062	179	52	136	541	955	701	2 503
Läder-, hår- o. gummivaruind.	338	41	7	35	265	268	344	745
Kemisk-teknisk industri	598	44	41	123	538	404	614	1 300
Samtliga industrigrupper	**8 158**	**747**	**776**	**1 201**	**8 926**	**6 055**	**11 647**	**20 388**
Dyrortsgrupp 1	233	12	19	15	206	115	139	237
2	1 577	109	153	154	1 770	774	1 859	2 571
3	3 439	316	402	459	3 747	2 647	5 304	9 406
4	1 148	96	82	217	1 290	1 014	1 965	2 973
5	1 726	211	114	351	1 888	1 460	2 309	5 114

1. *Teknisk personal i ledande ställning:* Ingenjörer och teknisk förvaltningspersonal i ledande ställning, driftsingenjörer, chefskonstruktörer, montage-, offert- och andra ingenjörer i chefsställning, laboratorieföreståndare, arbetsstudiechefer, chefsdessinatörer m. fl.
2. *Teknisk personal med självständigt arbete:* Konstruktörer, tekniska kalkylatorer, arkitekter, patent-, skydds-, planerings-, arbetsstudie- och laboratorieingenjörer, dessinatörer, 1:e tillskärare samt annan vetenskapligt eller konstnärligt utbildad personal.
3. *Annan teknisk personal (utom tekn. biträdespersonal):* Ritare, laboranter, arbetsstudiemän, planerare m. fl. tekniker i underordnad ställning.

Tab. 8. Genomsnittliga månadslöner i september 1953 för arbetsledarpersonal, butiksbiträden samt vakter, bud o. dyl.

Industrigrupp *Dyrortsgrupp*	Arbetsledande ingenjörer		Verkmästare		Förmän		Butikspersonal utan provision		Vakter, bud o. dyl.	
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.
	a) Genomsnittlig månadslön, kronor									
Gruvindustri	1 392	—	1 203	—	1 023	—	—	—	894	..
Metall- o. verkstadsindustri	1 495	—	1 141	—	1 003	713	690	533	701	319
Jord- o. stenindustri	1 320	—	983	..	825	..	..	..	648	..
Träindustri	1 430	—	955	—	835	..	713	485	593	..
Massa- o. pappersindustri	1 436	—	1 179	—	977	..	..	..	673	..
Pappersvaru- o. grafisk industri	..	—	1 228	..	1 090	757	693	546	608	..
Livsmedelsindustri	1 266	—	1 104	..	923	715	609	508	569	..
Dryckesvaru- o. tobaksind.	..	—	1 143	—	970	..	..	..	775	..
Textil- o. beklädnadsindustri	1 478	..	1 130	816	888	663	699	511	604	..
Läder-, hår- o. gummivaruind.	1 380	—	1 125	..	876	633	742	509	640	..
Kemisk-teknisk industri	1 433	—	1 077	..	936	659	716	584	676	..
Samtliga industrigrupper	**1 464**	..	**1 115**	**815**	**961**	**669**	**665**	**512**	**666**	**341**
Dyrortsgrupp 1	1 217	—	950	..	812	..	..	..	..	..
2	1 350	—	1 030	..	884	626	564	447	637	..
3	1 477	..	1 115	823	937	652	642	470	634	332
4	1 552	—	1 162	..	1 049	670	710	628	718	344
5	1 478	..	1 217	841	1 071	737	762	558	692	388
	b) Antal redovisade tjänstemän									
Gruvindustri	41	—	196	—	565	—	—	—	50	5
Metall- o. verkstadsindustri	998	—	8 172	—	9 072	43	320	146	924	85
Jord- o. stenindustri	64	—	488	1	799	6	3	13	44	4
Träindustri	36	—	673	—	1 326	9	49	32	53	6
Massa- o. pappersindustri	102	—	342	—	1 417	23	8	5	100	7
Pappersvaru- o. grafisk industri	22	—	438	5	686	37	35	78	254	11
Livsmedelsindustri	81	—	666	12	1 097	89	419	1 750	139	11
Dryckesvaru- o. tobaksind.	11	—	112	—	279	13	11	5	36	2
Textil- o. beklädnadsindustri	138	3	1 064	129	1 793	617	156	441	233	16
Läder-, hår- o. gummivaruind.	31	—	297	3	752	134	46	104	81	2
Kemisk-teknisk industri	98	—	397	6	943	67	71	28	137	14
Samtliga industrigrupper	**1 622**	**3**	**7 845**	**156**	**18 729**	**1 038**	**1 118**	**2 602**	**2 051**	**163**
Dyrortsgrupp 1	39	—	280	1	425	14	10	15	13	4
2	271	—	1 794	18	3 978	126	116	245	235	18
3	715	1	3 267	68	8 417	527	629	1 244	807	61
4	298	—	1 028	14	2 998	141	149	359	344	39
5	299	2	1 433	54	2 789	223	209	646	646	41

4. *Teknisk biträdespersonal:* Vävkopister, laboratoriebiträden m. fl.
5. *Arbetsledande ingenjörer:* Ingenjörer, som har befäl över verkmästare och förmän och som ej har sådan chefsställning att de bör räknas till kategori 1.
6. *Verkmästare:* Arbetsledare, som har befäl över förmän eller som genom sin ställning i företaget kan jämställas med verkmästare.
7. *Förmän:* Arbetsledare, som direkt leder arbetare och själva ej annat än i undantagsfall deltar i arbetet. Hit räknas även lagerförmän.

Tab. 4. Löneutvecklingens förändringar för teknisk personal och kontorspersonal m. fl. inom industrin åren 1939—1953

År	Män					Kvinnor				
	Löneinkomst per år för[1]									
	ingenjörer, ritare o. d.	verkmästare, förmän	samtlig teknisk personal[2]	egentlig kontorspersonal[3]	samtliga[2]	ingenjörer, ritare o. d.	verkmästare, förmän	samtlig teknisk personal[2]	egentlig kontorspersonal[3]	samtliga[2]
	Absoluta tal, kronor									
1939	6 546	4 947	5 671	4 569	**5 219**	2 387	3 080	2 739	2 367	**2 898**
1946	9 098	7 115	8 120	6 891	**7 648**	3 816	4 591	4 140	3 630	**3 672**
1950	11 160	8 592	9 893	8 628	**9 413**	5 160	6 060	5 497	4 800	**4 864**
1951	12 684	10 092	11 400	9 972	**10 858**	6 204	7 092	6 525	5 568	**5 651**
1952	14 748	12 072	13 440	11 736	**12 792**	7 308	8 220	7 636	6 672	**6 758**
1953	14 976	12 108	13 583	12 108	**13 051**	7 692	8 256	7 928	6 876	**6 971**
	Indextal 1939 = 100									
1940	106,2	106,1	106,3	106,0	**106,4**	107,4	106,3	107,6	107,0	**107,0**
1946	139,0	143,8	143,2	150,8	**146,5**	159,9	149,1	151,2	153,4	**153,1**
1950	170,5	173,7	174,4	188,8	**180,4**	216,2	196,8	200,7	202,8	**202,8**
1951	193,8	204,0	201,0	218,3	**208,0**	259,9	230,3	238,2	235,2	**235,7**
1952	225,3	244,0	237,0	256,9	**245,1**	306,2	266,9	278,9	281,9	**281,8**
1953	228,8	244,8	239,5	265,0	**250,1**	322,2	268,1	289,4	290,5	**290,7**
	Indextal 1952 = 100									
1953	101,5	100,3	101,1	103,2	**102,0**	105,3	100,4	103,8	103,1	**103,2**

8. *Kontorspersonal i ledande ställning:* Avdelningschefer, chefsassistenter, kontorschefer, kamrerare, kassachefer, bokföringschefer, inköpschefer, försäljningschefer, reklamchefer, chefer för hålkortsavdelningar, föreståndare och avdelningschefer på lager, ombudsmän.
9. *Korrespondenter:* Svenska och utländska korrespondenter.
10. *Övrig kontorspersonal (utom kontorsbiträdespersonal):* Kassörer, bokförare, kalkylatorer, utländska stenografer.
11. *Kontorsbiträdespersonal:* Maskinskriverskor, hålkortspersonal, svenska stenografer, kopierings- och registreringspersonal, tidskrivare, telefonister, personal med rutinarbete på bokförings-, avlönings-, lager-, verkstads- och planeringskontor.
12. *Butikspersonal utan provision:* Butiksbiträden, butikskassörskor, dekoratörer m. fl. utan provision.

Tabellerna 1—3 visar antalet i undersökningen ingående tjänstemän fördelade på yrkesgrupper, kön, industrigrupper och dyrortsgrupper samt de genomsnittliga månadslönerna (aritmetiska medeltal) för motsvarande grup-

[1] Uppräknad från månadslön för åren 1947—1953.
[2] I motsats till tidigare år grundar sig dessa serier på den faktiska sammansättningen på yrkesgrupper respektive år.
[3] Vaktmästare och bud ingår ej.

per. Beträffande vissa delgrupper är — som framgår av antalsuppgifterna — genomsnittslönerna uträknade på ett relativt litet antal uppgifter. Detta är särskilt fallet beträffande vissa grupper kvinnlig teknisk personal och kvinnliga verkmästare.

De i undersökningen ingående 6 600 företagen redovisade tillhopa 120 681 tjänstemän — ca 70 % män och 30 % kvinnor — som varit anställda hela avlöningsperioden och som åtnjutit oavkortad lön.

Några möjligheter att belysa löneläget för speciella yrkesgrupper inom de i tabellerna angivna personalkategorierna eller för olika åldersgrupper finns ej. Med hänsyn till löneolikheterna mellan yrkesgrupper och mellan åldersgrupper bör de i tabellerna återgivna genomsnittstalen därför tolkas med stor försiktighet vid jämförelser yrkes- och ortsgrupper emellan.

Genom den omläggning av yrkesgrupperingen på 1953 års blankett varom ovan talats har jämförbarheten mellan resultaten för 1953 och för tidigare år försvårats. Uppspaltningen av personalkategorierna och de utförligare anvisningarna till blanketterna synes ha medfört, att företagen vid ifyllandet av blanketten gjort en viss omfördelning av personalen inom de tekniska yrkesgrupperna resp. inom kontorsyrkena. Någon analys kan därför icke göras av löneutvecklingen mellan 1952 och 1953 för de personalkategorier som redovisats under tidigare år. Däremot synes blankettens utformning icke ha lett till att företagen gjort någon större ändring i fördelningen av personalen mellan tekniska yrken och kontorsyrken. Den serie över lönenivåns förändringar för teknisk personal, arbetsledarpersonal och kontorspersonal, som uträknats sedan 1939, har därför kunnat fortsättas. Resultaten av dessa beräkningar återfinns i tab. 4. Tabellen utvisar en lönestegring mellan september 1952 och september 1953 på ca 1 % för manlig teknisk personal och ca 3 % för manlig kontorspersonal. För kvinnlig teknisk personal var ökningen ca 4 % och för kontorspersonal ca 3 %. I denna lönejämförelse ingår endast företag som lämnat uppgifter även för september 1952.

Löneserierna för samtlig teknisk personal resp. för samtlig personal är i motsats till tidigare år uträknade enligt sammansättningen på yrkesgrupper varje år. Antar man att sammansättningen på yrkesgrupper för samtliga år varit densamma som för år 1953 erhåller man nedanstående indexserie.

	1939	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Samtlig teknisk personal										
män	100,0	133,4	141,0	150,8	160,8	163,9	171,8	198,0	233,1	235,4
kvinnor . . .	100,0	145,4	154,7	179,1	190,2	200,6	206,9	245,7	287,3	296,3
Samtlig personal										
män	100,0	135,5	125,2	154,7	164,9	169,3	176,9	204,1	240,2	244,3
kvinnor . . .	100,0	144,1	153,5	173,6	186,5	194,9	203,3	236,3	282,5	291,1

Sysselsättningens förändringar. Förändringen i antalet tjänstemän som varit anställda hela månaden samt i den totala lönesumman för dessa tjänstemän vid de företag, som medverkade i undersökningarna såväl 1952 som

1953, framgår av nedanstående tablå. Indextalen avser personalkategorierna teknisk personal, kontorspersonal samt arbetsledarpersonal.

	Indextal (sept. 1952 = 100)		
	Män	Kvinnor	Samtliga
Antal anställda	100,5	97,0	99,5
Lönesumma	102,8	100,4	102,4

K.-E. F—g

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för februari 1954

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för februari blev 224,6 mot 224,4 för januari (1935 = 100). Mellan mitten av januari och mitten av februari har således prisstegringarna vägt något tyngre än prissänkningarna. Så var också fallet mellan december och januari, då indexen gick upp från 223,9 till 224,4.

Indextalen för de olika delposterna och vissa varugrupper samt de procentuella prisförändringarna redovisas i följande tablå.

	Indextal (1935 = 100)				Prisändring i %	
	1952 Dec.	1953 Dec.	1954 Jan.	1954 Febr.	Dec. 53–febr. 54	Jan.–febr. 54
Livsmedel	243,3	240,3	242,0	242,3	+ 0,8	+ 0,1
Bostad	128,5	128,4	128,4	128,4	—	—
Bränsle och lyse	248,5	234,9	234,3	234,9	—	+ 0,3
Kläder och skor	245,2	245,2	244,7	244,9	— 0,1	+ 0,1
Övriga varor och tjänster	240,7	241,8	241,8	241,9	0,0	0,0
Inventarier och husgeråd	218,1	218,3	218,0	218,0	— 0,1	—
Generalindex[1]	**224,3**	**223,9**	**224,4**	**224,6**	**+ 0,3**	**+ 0,1**

Inom alla grupper av varor och tjänster har prisändringarna nästan genomgående varit obetydliga. Flertalet fläskvaror har blivit något dyrare, och detsamma gäller hönskött och kaffe, medan nötkött och charkuterivaror, vissa fisksorter och citroner blivit billigare. Priset på eldningsolja har gått upp något, medan vedpriserna fortsatt att sjunka. För övrigt kan nämnas att bussresor här och var blivit dyrare och att priset på tvättpulver gått ned.

En närmare redogörelse för denna indexserie med vissa prisuppgifter för enskilda varuslag föreligger i en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

[1] Generalindextalen för tidigare år återfinns i Soc. Medd. 1951: 5, sid. 378, 1952: 2, sid. 116 och 1954: 3, sid. 188.

C. Ö.

Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1952

Antal nykterhetsnämnder. Efter kommunsammanslagningen den 1 januari 1952 har betydligt fler kommuner än förut särskilt tillsatt nykterhetsnämnd. I hela riket fanns nykterhetsnämnd i 981 av 1 037 kommuner (94,6 %), varav på landsbygden 851 av 904 kommuner samt i städerna 130 av 133. I de gamla småkommunerna fanns år 1951 särskild nykterhetsnämnd i ungefär tre femtedelar.

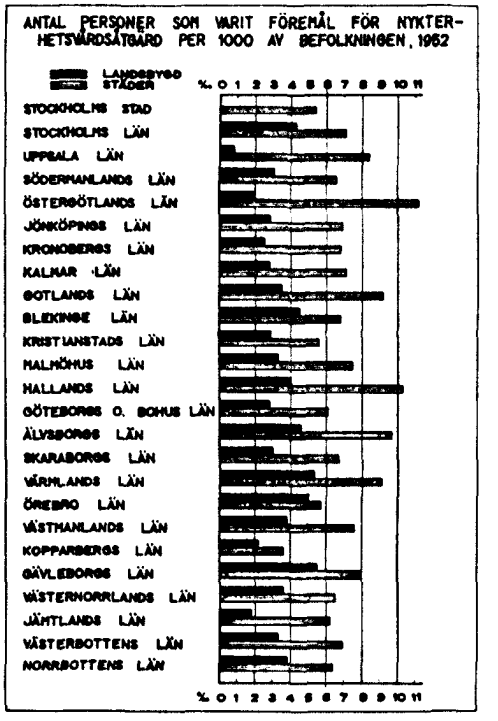
Ingripanden mot alkoholmissbrukare. Nämndernas viktigaste uppgift är att ta hand om dem som missbrukar alkohol och att vidta lämpliga åtgärder mot dem. I tab. 1 har sammanställts de personer som nykterhetsnämnderna ingripit mot. Nykterhetsnämndsklientelet är där uppdelat i tre huvudgrupper, dels de svåraste alkoholmissbrukarna, mot vilka 1 § Al ansetts vara tillämplig, dels de personer mot vilka endast lindriga förebyggande åtgärder vidtagits, samt slutligen de som endast blivit föremål för undersökning, men mot vilka inga åtgärder ännu vidtagits.

Totala antalet personer som varit föremål för ingripanden från nykter-

Tab. 1. Personer, vilka varit föremål för ingripande enligt alkoholistlagen under år 1952

Riksområden och kommuntyper	Personer, som varit föremål för ingripande av nykterhetsnämnd		D ä r a v				
			på vilka 1 § Al varit tillämplig		mot vilka lindriga förebyggande åtgärder vidtagits (ej 1 § Al)		endast föremål för undersökning
	antal	per 1 000 av befolkn.	antal	per 1 000 av befolkn.	samtliga	under 25 år	
Landsbygden	12 789	3,5	2 984	0,8	6 206	1 259	3 599
Mälarlänen	2 243	3,7	406	0,7	1 262	176	575
Östra Götaland	1 682	2,6	378	0,6	823	195	481
Södra Götaland	2 084	3,4	454	0,7	1 086	275	544
Bohuslän o. Vänerlänen	2 970	4,1	635	0,9	1 308	290	1 027
Dalarna o. Nedre Norrland	2 494	3,4	718	1,0	1 205	237	571
Övre Norrland	1 316	3,5	393	1,1	522	86	401
Städerna	23 623	7,0	10 133	3,0	10 023	2 729	3 467
Stockholm	4 044	5,4	2 131	2,8	1 293	435	620
Göteborg	1 967	5,5	1 449	4,0	407	189	111
Malmö	1 196	6,1	784	4,0	321	88	91
Övriga städer med över 30 000 invånare	7 767	9,4	2 865	3,5	3 848	977	1 054
Städer med 10 000—30 000 invånare	6 248	6,9	2 280	2,5	2 817	803	1 151
Städer med under 10 000 invånare	2 401	6,7	624	1,7	1 337	237	440
Hela riket 1952	**36 412**	**5,1**	**13 117**	**1,8**	**16 229**	**3 988**	**7 066**
1951	33 117	4,7	12 701	1,8	14 229	3 837	6 187
1950	33 289	4,8	12 989	1,9	13 971	4 030	6 329

hetsnämnd var 1952 36 412, varav på landsbygden 12 789 och i städerna 23 623. Sätter man dessa siffror i relation till folkmängden blir antalet fall per 1 000 invånare 5,1, 3,5 resp. 7,0 (år 1951 var motsvarande siffror 4,7, 3,0 och 6,6).

Det råder rätt stora olikheter i ingripandefrekvens mellan landsbygd och städer samt mellan olika delar av riket, vilket framgår av vidstående diagram. På landsbygden har Gävleborgs och Värmlands län de största frekvenserna med 5,5 resp. 5,3 ingripanden per 1 000 invånare. Den lägsta frekvensen registreras för Uppsala län med 0,8 samt Jämtlands län med 1,8. I städerna är motsvarande tal betydligt större. Påfallande är att storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö har mindre antal ingripanden än övriga städer. Stockholms stad dessutom färre än något annat län med undantag av Kopparbergs. Till en del kan detta förklaras av olika arbetssätt hos nykterhetsnämnderna i större och mindre städer. De förra hinner inte i samma utsträckning ta hand om andra än de värsta missbrukarna. Det relativa antalet fall då 1 § varit tillämplig är också väsentligt större i storstäderna än i övriga städer samt större i dessa än på landsbygden. Här nedan redovisas samtliga personer fördelade efter de tre huvudtyperna av ingripanden inom skilda delar av riket samt inom olika städer.

	Fall, då 1 § AI varit tillämplig	Fall, då lindriga förebyggande åtgärder vidtagits	Endast undersökta fall
	%	%	%
Landsbygden	23	49	28
Mälarlänen	18	56	26
Östra Götaland	22	49	29
Södra Götaland	22	52	26
Bohuslän o. Vänerlänen	21	44	35
Dalarna o. Nedre Norrland	29	48	23
Övre Norrland	30	40	30
Städerna	43	42	15
Stockholm	53	32	15
Göteborg	74	21	5
Malmö	65	27	8
Övriga städer med över 30 000 invånare	37	49	14
Städer med 10 000—30 000 invånare	37	45	18
Städer med under 10 000 invånare	26	56	18
Hela riket	36	45	19

På landsbygden har blott 23 % betraktats som hänförliga till 1 § Al; motsvarande tal var för Göteborg 74 %, för Malmö 65 %, för Stockholm 53 %, för övriga städer med över 10 000 inv. 37 % samt för städer med lägre invånarantal än 10 000 26 %. En betydande skillnad kan konstateras även beträffande endast undersökta fall, som på landsbygden utgjorde 28 % av samtliga, men i städerna blott 15 %. Speciellt storstädernas nämnder har hänfört få personer till denna grupp.

Vid en jämförelse med föregående år kan man konstatera en ökning med 3 295 fall eller i det närmaste 10 %. Det är de lindriga förebyggande åtgärderna och undersökta fall som ökat mest (ca 14 %), medan 1 §-fallen blott ökat med omkring 3 %.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
Typer av fall	1951	1952	ökn. i %	1951	1952	ökn. i %	1951	1952	ökn. i %
Enl. 1 § Al . .	2 974	2 984	+ 0,3	9 727	10 133	+ 4,2	12 701	13 117	+ 3,3
Endast lindriga förebyggande åtgärder . .	5 249	6 206	+18,2	8 980	10 023	+11,6	14 229	16 229	+ 14,1
Endast undersökning . . .	3 105	3 599	+15,9	3 062	3 467	+12,5	6 187	7 066	+ 14,2
Summa fall	11 328	12 789	+12,9	21 789	23 623	+ 8,4	33 117	36 412	+ 9,9

En årlig statistik över nykterhetsvården har gjorts sedan 1947. Totalantalet ingripanden har ökat varje år med undantag av mellan 1950 och 1951. I tablån här nedan belyses antalet ingripanden av olika slag för de olika åren.

	Totalantalet fall	därav fall enl. 1 § Al	lindriga förebyggande åtgärder	endast undersökta fall	1 §-fallen i % av samtliga
1947	25 883	9 791	9 719	6 373	37,8
1948	29 819	11 272	12 248	5 799	38,4
1949	31 603	12 358	13 478	5 767	39,1
1950	33 289	12 989	13 971	6 329	39,0
1951	33 117	12 701	14 229	6 187	38,4
1952	36 412	13 117	16 229	7 066	36,0
Ökning i % 1947—1952	+ 40,7	+ 34,0	+ 67,0	+ 10,9	—

För olika delar av riket ter sig en jämförelse mellan 1951 och 1952 i antalet ingripanden på detta sätt.

	Hela antalet ingripanden [1]		Ökn. el. minskn. i %	
Landsbygden	1951	1952	1951—52	1947—52
Mälarlänen	2 027	2 243	+ 10,7	+ 16,3
Östra Götaland	1 379	1 682	+ 22,0	+ 44,0
Södra Götaland	1 640	2 084	+ 27,1	+ 36,1
Bohuslän o. Vänerlänen	2 447	2 970	+ 21,4	+ 29,7
Dalarna o. Nedre Norrland	2 383	2 494	+ 4,7	+ 51,3
Övre Norrland	1 452	1 816	— 9,4	+ 19,8
Summa landsbygd	11 328	12 789	+ 12,9	+ 32,6

[1] Motsvarande siffror för åren 1947—1950 finns publicerade i Soc. Medd. 1952: 2, sid. 103.

	Hela antalet ingripanden [1]		Ökn. el. minskn. i %	
	1951	1952	1951—52	1947—52
Städerna				
Stockholm	3 746	4 044	+ 8,0	+ 43,5
Göteborg	1 817	1 967	+ 8,3	+ 10,3
Malmö	1 237	1 196	— 3,3	+ 17,6
Övriga städer med över 30 000 invånare	7 020	7 767	+ 10,6	
Städer med 10 000—30 000 invånare	5 730	6 248	+ 9,0	+ 54,6
Städer med under 10 000 invånare	2 239	2 401	+ 7,2	
Summa städer	21 789	23 623	+ 8,4	+ 45,5
Hela riket	33 117	36 412	+ 9,9	+ 40,7

Motboks- och körkortsärenden. Nämndernas befattning med remisser från systembolagen angående ansökningar om motböcker, ökad tilldelning m. m. samt med nykterhetsintyg för körkort framgår av denna tablå.

	Hela riket			
	1951	1952	därav landsbygden	städerna
Antal motboksärenden	61 961	70 900	47 205	23 695
därav med anmärkning i nykterhetshänseende, totalt	7 276	8 455	5 240	3 215
i % av samtliga	11,7	11,9	11,1	13,6
Antal ärenden enligt motorfordonsförordningen	148 135	158 165	86 543	71 622
därav med anmärkning i nykterhetshänseende, totalt	5 016	6 421	1 727	4 694
i % av samtliga	3,4	4,1	2,0	6,6

Primärmaterialet för motboksärendenas redovisning är behäftat med vissa felkällor; systembolagens praxis vid remittering av dessa ärenden är nämligen mycket varierande. De har i stor utsträckning ett särskilt kommunombud som företar utredningarna och ofta är ordföranden i nykterhetsnämnden just detta ombud. Det är därför svårt att avgöra i hur stor utsträckning de anförda siffrorna gäller remisser till ordföranden personligen eller till nykterhetsnämnden.

Under redovisningsåret rapporterades från nämnderna sammanlagt omkring 71 000 motboksärenden, varav ca 47 000 på landsbygden och ca 24 000 i städerna, vilket innebär en mindre ökning sedan föregående år. Anmärkning i nykterhetshänseende gjordes i ca 8 500 fall (11,9 %). I de större städerna gör ofta systembolagen utredningarna själva, vilket förklarar det ringa antalet ärenden i städerna jämfört med landsbygden. Den relativa frekvensen anmärkningar i städerna är därför inte fullt jämförbar med motsvarande siffror för landsbygden.

Antalet körkortsärenden har fortsatt att öka och utgjorde under 1952 158 000, en ökning med ca 10 000 sedan 1951. År 1950 var antalet endast omkring 109 000 och 1949 85 000. Anledningen till denna kraftiga ökning under senare år är givetvis det starkt ökade motorfordonsbeståndet. Frekvensen av nykterhetsanmärkningar vid dessa ärenden var betydligt högre i städerna (6,6 %) än på landsbygden (2,0 %), vilket delvis kan förklaras

av det större relativa antalet alkoholister i städerna, men dessutom torde bedömningen vara mildare på landsbygden. Storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö uppvisar väsentligt högre anmärkningsfrekvens (12,9, 9,5 och 8,7 %) än övriga städer (3,6 %). Antalet körkortsärenden per 1 000 invånare inom olika delar av riket samt inom olika stora städer framgår av dessa siffror.

Landsbygden	Körkortsärenden per 1 000 inv.		Städerna	Körkortsärenden per 1 000 inv.	
	1951	1952		1951	1952
Mälarlänen	21,6	22,7	Stockholm	21,3	21,7
Östra Götaland	21,8	23,6	Göteborg	22,4	20,7
Södra Götaland	21,0	20,7	Malmö	16,6	16,9
Bohuslän o. Vänerlänen	19,2	21,8	Övriga städer med över 30 000 invånare	19,0	20,8
Dalarna o. Nedre Norrland	23,1	25,7	Städer med 10 000—30 000 inv.	20,9	21,8
Övre Norrland	23,6	27,1	Städer med under 10 000 inv.	20,3	21,1
Totalt	**21,6**	**23,4**	Totalt	**20,4**	**22,3**

Nykterhetsnämndernas inkomster och utgifter. För sin verksamhet erhöll de kommunala nykterhetsnämnderna under 1952 statsbidrag med 428 000 kr och anslag från fonder o. dyl. med 100 000 kr. Största delen av utgifterna, 3 889 000 kr, har täckts av kommunala bidrag. Detta gäller framför allt städerna, där det kommunala bidraget utgjorde 92 % av alla inkomster. På landsbygden var motsvarande siffra 73 %. Inkomsternas fördelning på olika poster på landsbygden och i städerna framgår av följande sammanställning.

	Inkomster (i tusental kr)				
	Hela riket			därav	
	1950	1951	1952	landsbygden	städerna
Statsbidrag	395	422	428	249	179
Kommunalt bidrag	2 527	3 061	3 889	729	3 160
Övriga inkomster	61	92	100	16	84
Summa	**2 983**	**3 575**	**4 417**	**994**	**3 423**

Nämndernas utgifter under redovisningsåret uppgick till ca 4,4 milj. kr, vilket innebär en ökning från föregående år med 842 000 kr eller 23,6 %. Utgifterna gick till följande ändamål:

	Utgifter					
	Landsbygden (i tusental kr)	Städerna	Hela riket	Landsbygden %	Städerna %	Hela riket %
Sammanträdeskostnader	200	43	243	20	1	6
Arvoden till ledamöter	259	143	402	26	4	9
Ersättning till särskild arbetskraft	156	1 790	1 946	16	52	44
Vårdkostnader	94	615	709	9	18	16
Övriga utgifter	285	832	1 117	29	25	25
Summa 1952	**994**	**3 423**	**4 417**	**100**	**100**	**100**
1951	786	2 789	3 575	—	—	—

En viss skillnad mellan de olika posternas relativa andel av totalutgiften föreligger på landsbygden och i städerna. Sålunda upptar sammanträdeskostnaderna 20 % på landsbygden men blott 1 % i städerna, arvoden till ledamöter 26 resp. 4 %, medan ersättning till särskild arbetskraft upptar över hälften av stadsnämndernas utgifter, men blott 16 % för nämnderna på landsbygden.

Under de år som nykterhetsvårdsstatistiken uppgjorts, har nykterhetsnämndernas utgifter konstant ökat. Vid en jämförelse mellan olika år måste man emellertid även ta hänsyn till penningvärdeförändringarna under denna tid. I nedanstående tablå har därför de olika årens utgifter (med hjälp av levnadskostnadsindex) omräknats till 1947 års penningvärde.

År	Utgifter (i tusental kr)	D:o omräknat i 1947 års penningvärde	Indextal (1947 = 100)
1947	1 799	1 799	100
1948	2 238	2 142	119
1949	2 744	2 579	143
1950	2 983	2 770	154
1951	3 575	2 875	160
1952	4 417	3 281	182

Bortser man från penningvärdeförsämringen har nykterhetsnämndernas utgifter mellan 1947 och 1952 ökat med 82 %, medan som tidigare nämnts antalet ingripanden under samma tid ökat med ca 40 %.

T. G.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i februari 1954 jämfört med januari 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i februari 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (jan. 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	61	8 353	142	8 495	99,5	..	99,6	99,5	8,3
Malmgruvor	51	7 710	141	7 851	99,3	..	99,5	99,3	8,1
Kolgruvor	10	643	1	644	101,1	..	101,1	102,0	11,3
Metall- o. verkstadsindustri	2 452	184 862	13 733	198 595	100,5	101,3	100,6	100,0	6,6
Järn-, stål- o. kopparverk	57	32 271	918	33 189	99,8	98,8	99,8	99,3	7,2
Järn- o. stålmanufaktur	478	20 334	2 250	22 584	100,4	101,9	100,6	99,8	5,9
Mekaniska verkstäder	890	77 894	3 045	80 939	100,8	100,7	100,8	100,3	6,1
Reparationsverkstäder	426	8 844	21	8 865	99,8	..	99,8	99,7	5,0
Skeppsvarv	83	15 076	—	15 076	100,7	—	100,7	98,5	9,9
Elektroteknisk industri	187	20 064	5 454	25 518	100,2	102,6	100,7	100,9	6,8
Annan metallindustri	331	10 379	2 045	12 424	101,7	99,3	101,3	100,8	5,6
Jord- o. stenindustri	651	22 955	2 670	25 625	98,9	101,8	99,2	98,4	5,6
Torvindustri	50	440	2	442	99,1	..	98,4	94,8	12,7
Stenindustri	118	3 453	8	3 461	99,8	..	99,9	98,7	5,2
Kalk- o. kritbruk	43	1 561	11	1 572	98,6	..	98,5	99,6	5,1
Cementfabriker	7	1 811	34	1 845	98,5	..	98,5	97,7	6,0
Cementvarufabriker	134	2 893	52	2 945	99,6	..	99,5	99,0	4,7
Tegelbruk	150	3 979	69	4 048	94,8	..	94,8	92,2	7,3
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	28	3 702	1 831	5 533	99,9	103,8	101,2	101,2	5,0
Glasindustri	74	4 386	646	5 032	101,3	98,0	100,9	100,6	4,9
Annan jord- o. stenindustri	47	730	17	747	98,9	..	99,1	96,6	6,3
Träindustri	1 312	36 918	980	37 898	101,9	100,0	101,9	101,2	4,5
Sågverk o. hyvlerier	471	17 462	158	17 620	102,7	..	102,6	101,9	4,8
Lådfabriker	42	755	29	784	102,9	..	102,9	101,9	5,9
Fanér- o. plywoodfabriker	14	1 294	78	1 372	100,5	..	101,2	99,5	6,0
Byggnadssnickerifabriker	228	6 430	66	6 496	101,3	..	101,3	101,0	4,1
Möbelfabriker	344	6 626	261	6 887	101,2	100,4	101,1	100,5	3,5
Svarveri- o. skidfabriker	111	2 586	151	2 737	101,3	..	101,4	100,2	5,2
Annan trävaruindustri	102	1 765	237	2 002	101,0	99,6	100,8	100,7	4,3
Massa- o. pappersindustri	139	36 063	3 028	39 091	100,3	102,1	100,4	99,9	6,5
Massafabriker	76	19 840	344	20 184	100,6	99,1	100,5	100,1	6,1
Pappersbruk o. pappfabr.	63	16 223	2 684	18 907	100,0	102,4	100,3	99,6	6,8
Pappersvaru- o. grafisk ind.	607	18 721	5 320	24 041	100,2	99,1	99,9	99,4	6,5
Papp- o. pappersvaruind.	109	2 310	1 554	3 864	99,9	99,7	99,8	100,1	4,5
Grafisk industri	498	16 411	3 766	20 177	100,2	98,8	99,9	99,2	6,8
Livsmedelsindustri	822	21 801	9 639	31 440	100,4	103,4	101,3	99,7	7,6
Kvarnar	44	1 328	210	1 538	101,8	103,4	102,1	100,2	7,0
Bageriindustri	269	4 754	2 373	7 127	100,9	109,6	103,6	102,5	7,2
Sockerindustri	24	2 275	305	2 580	99,7	104,5	100,3	98,3	7,9
Choklad- o. konfektind.	59	1 279	2 443	3 722	100,0	100,0	100,0	98,1	8,9
Mejeriindustri	82	3 050	338	3 388	100,6	98,8	100,4	99,3	6,2
Slakterier o. charkuterier	183	6 245	1 423	7 668	100,6	102,2	100,9	99,2	8,2
Fiskkonservfabriker	48	615	1 158	1 773	95,6	98,6	97,5	93,9	9,4
Fruktkonservindustri	30	702	977	1 679	101,3	110,8	106,6	105,7	7,9
Margarinindustri	9	323	92	415	97,0	..	97,6	96,9	8,2
Annan livsmedelsindustri	74	1 230	320	1 550	99,7	94,4	98,5	97,5	4,1

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se not 2 Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I FEBRUARI 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i februari 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (jan. 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Man	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	177	5 317	1 893	7 210	99,5	98,7	99,3	97,9	9,1
Bryggerier o. läskedrycksf.	168	4 873	877	5 750	99,4	98,1	99,2	98,0	8,2
Tobaksfabriker	9	444	1 016	1 460	100,5	99,3	99,7	97,6	12,5
Textil- o. beklädnadsind. .	985	29 652	49 306	78 958	100,4	100,4	100,4	99,2	6,1
Ylleindustri	80	5 231	4 944	10 175	100,2	100,5	100,4	99,0	7,2
Bomullsindustri	60	8 494	6 792	15 286	100,1	100,4	100,2	99,7	6,0
Linne- o. juteindustri . .	11	1 460	1 465	2 925	102,2	100,4	101,3	97,8	10,3
Trikåfabriker	143	2 154	6 625	8 779	100,3	99,3	99,5	98,0	6,5
Sömnadsindustri	452	6 039	23 718	29 757	100,4	100,5	100,5	99,5	5,4
Hatt- o. mössfabriker . .	45	432	1 422	1 854	102,1	100,1	100,5	98,3	5,9
Annan hithörande industri	194	5 842	4 340	10 182	100,2	102,1	101,0	99,9	5,5
Läder-, hår- o. gummivaruind.	373	12 066	7 041	19 107	99,6	100,2	99,8	98,7	6,1
Garverier	30	2 251	201	2 452	98,5	98,5	98,5	95,9	8,2
Päls- o. skinnvarufabr. .	84	1 008	1 105	2 113	98,5	98,8	98,7	97,4	5,2
Skoindustri	131	3 745	2 834	6 579	99,3	100,8	100,0	99,7	4,2
Andra lädervarufabriker .	58	927	634	1 561	98,1	101,4	99,4	97,9	6,1
Gummivarufabriker . . .	14	3 272	2 010	5 282	100,8	100,0	100,5	98,8	8,3
Annan hithörande industri	56	863	257	1 120	101,9	100,4	101,5	101,8	4,5
Kemisk-teknisk industri . .	326	13 507	3 425	16 932	100,8	102,9	101,2	100,3	7,5
Färg-, olje- o. parfymfabr.	113	3 149	1 081	4 230	101,0	105,4	102,1	101,1	6,5
Sprängämnesfabriker . .	7	1 075	384	1 459	99,6	95,3	98,4	98,7	8,2
Tändsticksfabriker . . .	8	1 067	696	1 763	100,9	101,2	101,0	99,3	9,8
Annan kemisk-tekn. ind. .	198	8 216	1 264	9 480	100,8	104,3	101,3	100,4	7,5
Samtl. industrigrupper	**7 905**	**390 215**	**97 177**	**487 392**	**100,4**	**100,9**	**100,5**	**99,8**	**6,4**
Statl. verk o. byggnadsarb.	234	44 085	1 734	45 819	99,6	100,8	99,6	98,5	8,1
Mek. o. elektr. verkstäder	90	12 773	493	13 266	99,4	101,6	99,5	98,3	8,1
Skeppsvarv	3	3 225	32	3 257	99,8	..	99,8	100,0	9,0
Beklädn. verkst., förråd o. d.	56	849	508	1 357	100,2	99,8	100,1	99,2	6,5
Sprängämnesfabriker . .	3	688	419	1 107	99,1	101,2	99,9	100,8	4,2
Byggnads- o. anläggn.-arb.	82	26 550	282	26 832	99,6	100,4	99,6	98,2	8,3

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, februari 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953									1954	
	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
Gruvindustri	100,4	100,4	100,0	100,8	100,7	100,0	99,8	99,2	99,1	97,7	97,3
Metall- o. verkstadsindustri	99,1	98,3	97,5	96,9	96,5	96,8	97,3	97,6	97,5	97,4	98,0
Jord- o. stenindustri . . .	101,2	103,5	103,4	106,8	105,8	104,4	103,1	102,4	101,4	98,5	97,7
Träindustri	102,1	104,3	105,9	104,6	102,9	102,6	101,6	101,2	99,5	100,0	101,9
Massa- o. pappersindustri .	100,0	100,1	99,8	100,6	100,9	101,2	101,7	101,9	101,5	101,6	102,0
Pappersv.- o. grafisk industri	100,5	99,4	98,6	100,1	101,9	102,5	103,6	104,4	103,9	103,2	103,1
Livsmedelsindustri	100,2	99,2	58,5	103,4	103,0	105,0	109,4	108,4	101,8	96,7	98,0
Dryckesvaru- o. tobaksind.	103,5	104,3	108,7	115,4	109,2	103,7	101,9	102,0	107,9	103,0	102,3
Textil- o. beklädnadsind. .	100,7	100,7	99,7	97,7	99,9	101,4	102,2	102,3	101,5	100,1	100,5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,6	101,1	100,8	99,3	100,8	103,1	105,3	105,9	105,3	104,6	104,4
Kemisk-teknisk industri .	100,7	100,4	98,7	100,7	99,7	100,9	101,8	102,3	101,5	100,2	101,4
Samtliga industrigrupper	**100,1**	**100,0**	**97,2**	**99,8**	**99,8**	**100,3**	**100,9**	**101,0**	**100,2**	**99,3**	**99,8**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under februari 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa febr. 1951	106 859	142 179	148 265	93 138	—	33 155	44 343	51 779	28 618
» » 1952	115 613	147 172	119 384	83 860	—	39 346	49 321	42 581	26 926
» » 1953	137 962	168 917	106 439	81 942	29 639	35 411	44 915	41 540	26 225
» jan. 1954	147 069	171 494	108 122	81 089	23 595	40 378	48 707	40 776	26 517
» febr. 1954	141 085	166 926	102 827	74 718	23 329	38 743	47 247	40 709	25 541
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 700	6 366	2 042	832	21	427	499	47	34
Skogsbruk	4 070	4 206	7 133	4 767	14	8	8	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	9 884	10 570	6 783	3 374	43	658	691	572	335
Trä-, graf. o. pappersind.	3 797	4 000	3 091	1 946	26	284	302	268	142
Byggnadsverksamhet	39 738	42 486	9 961	9 332	121	11	11	—	—
Övriga industrigrupper	12 668	18 358	5 644	3 234	75	5 543	5 711	3 254	1 624
Samfärdsel o. handel	23 345	32 785	25 356	21 346	9 291	7 890	10 056	9 184	6 349
Förvaltning o. fria yrken	13 016	15 194	10 854	7 260	2 885	5 529	6 077	5 088	3 015
Sjukvård o. husligt arbete	12 446	17 585	20 830	12 944	5 484	12 260	17 380	20 627	12 856
Därav under 18 år	12 598	12 917	8 920	6 029	278	6 629	6 814	4 596	3 099

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	*Hela antalet hjälpsökande*			*Hjälpform*	Antalet hjälpta hjälpsökande [28]/2 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
Februari 1953	5 761	2 011	364	**Hela antalet hjälpta**	3 911	1 441	320
Mars »	5 629	2 087	363	Statligt beredskapsarbete	1 215	21	1
April »	4 508	1 770	353	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	807	16	1
Maj »	3 152	1 467	339	i annan myndighets regi	408	5	—
Juni »	2 392	1 042	334	Statskommunalt beredskapsarbete	519	94	1
Juli »	1 990	866	325	Arkivarbete och musikerhjälp	849	560	301
Augusti »	1 997	851	320	Komm. arbete utan statsbidrag	281	—	—
September »	2 247	926	322	Dagunderstöd	942	722	16
Oktober »	2 879	1 058	322	Kommunalt understöd	80	19	1
November »	3 642	1 281	322	Utbildningshjälp	25	25	—
December »	4 077	1 365	327				
Januari 1954	4 542	1 484	317				
Februari 1954	5 040	1 631	324				

Tab. 5. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden november—december 1953 och 1952

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av dec. 1953 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent nov.—dec.		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av dec. 1953 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent nov.—dec.	
	1953	1952		1953	1952
Lantarbetarnas (37)	7,7	7,9	Byggnadsarbetarnas (121)	7,3	11,2
Skogs- o. flottningsarb. (26)	8,4	8,6	Elektrikernas (19)	1,7	2,7
Gjuteriarbetarnas (11)	5,9	10,4	Murarnas (14)	15,5	22,6
Gruvindustriarbetarnas (11)	2,9	1,8	Målarnas (18)	9,4	13,6
Metallindustriarbetarnas (224)	2,5	2,9	Vägarbetarnas (18)	11,1	9,7
Stenindustriarbetarnas (5)	10,5	15,0	Järnvägsmännens (20)	0,8	1,5
Kem.-tekn. industriarb. (15)	2,7	5,6	Sjöfolkets (21)	6,8	6,0
Fabriksarbetarnas (60)	5,4	8,0	Transportarbetarnas (38)	3,5	3,7
Träindustriarbetarnas (58)	8,7	11,1	Handelsanställdas (75)	—	1,6
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,7	0,9	Handelstjänstemännens (18)	1,1	0,5
Typografernas (15)	0,6	0,5	Arbetsledarnas (30)	0,2	0,2
Beklädnadsarbetarnas (40)	6,9	8,8	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	1,3	0,5
Bryggeriarbetarnas (7)	1,4	1,6	Industritjänstemännens (74)	0,8	0,7
Livsmedelsarbetarnas (39)	3,8	3,8	Frisörernas (4)	0,3	0,4
Sadelmakarnas (6)	10,0	9,8	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (25)	4,8	2,7
Sko- o. läderarbetarnas (11)	4,4	2,8	Musikernas (5)	13,1	9,4
Textilarbetarnas (45)	4,3	7,1	**Samtliga kassor (1 149)**	[1]**4,6**	**5,5**
Försvarsverkens civ.-pers. (21)	2,9	1,2			
Block- o. plåtslagarnas (3)	4,4	9,2			

Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1953

Antalet gällande uppehållstillstånd för utlänningar var den 1 oktober 1953 109 805, av vilka 55 825 avsåg män och 53 980 kvinnor. Detta innebär en ökning med 1 339 sedan föregående kvartalsskifte, varav 397 faller på männen och 942 på kvinnorna. Tyskar och finnar har ökat mest under det att danskar, norrmän och balter minskat.

Den arbetsanmälda utländska arbetskraften omfattade den 1 oktober 1953 117 865 personer, av vilka 69 267 var män och 48 598 kvinnor. Fördelningen av dessa efter yrkesgrupp framgår av efterföljande tabell.

In- och utresestatistik föres numera endast över andra utlänningskategorier än nordbor. Antalet inresor av icke-nordbor uppgick under tredje kvartalet 1953 till 152 234, vilket innebär en ökning i jämförelse med motsvarande siffror även för olympiaåret 1952. Antalet utresor under kvartalet var 154 934.

[1] Preliminära uppgifter.

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige, fördelade efter yrkesgrupp per den 1 oktober 1953

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	4 419	1 956	240	933
Trädgårdsskötsel	1 309	264	76	424
Fiske	72	25	2	26
Skogsbruk	6 333	1 293	921	3 025
Tillhopa	12 133	3 538	1 239	4 408
II. Malmbrytning o. metallindustri	21 884	3 067	1 425	5 762
Jord- o. stenindustri	1 970	636	119	410
Träindustri	1 993	408	188	677
Pappers- o. grafisk industri	2 538	519	234	842
Livsmedelsindustri	3 077	1 035	332	780
Textilindustri	6 473	846	367	1 450
Beklädnadsindustri	7 005	584	775	2 757
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2 327	610	217	447
Kemisk-teknisk industri	954	137	112	281
Byggnadsverksamhet	2 277	732	352	553
Kraft-, belysn.- o. vattenverk	78	8	1	2
Tillhopa	50 576	8 582	4 122	13 961
III. Landtransport	1 202	238	145	273
Luftfart	159	49	89	8
Sjöfart	6 502	1 687	425	2 005
Tillhopa	7 863	1 974	659	2 286
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	1 982	350	459	603
Lagerarbete	1 450	220	167	536
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	452	13	27	131
Hotell, restauranger o. storhushåll	14 224	1 595	1 919	6 727
Tillhopa	18 108	2 178	2 572	7 997
V. Allmän tjänst	108	31	17	22
Socialvård	103	15	12	24
Tekniska arbetsområden	2 499	286	365	319
Kontorsarbete	3 271	248	308	823
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	448	18	51	37
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	14	2	4	1
Konstnärlig verksamhet	1 179	253	38	48
Tillhopa	7 617	853	795	1 274
VI. Hälso- o. sjukvård, hygien	6 536	859	1 061	2 355
VII. Husligt arbete	10 387	1 091	1 138	2 427
VIII. Genomgående yrken	2 107	365	219	750
Diversearbete	1 173	239	117	406
Tillhopa	3 280	604	336	1 156
IX. Extra skördehjälp	16	3	—	4
Elevpraktikarbete	1 130	75	79	235
Tillhopa	1 146	78	79	239
X. Beredskaps- o. reservarbete	219	1	2	2
Summa	117 865	19 758	12 003	36 105

G. M.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 4

CONTENTS

Page

Social Theory and Social Policy. III. By *Gunnar Myrdal* 211
The Legend of the Red Indian and his Master. By *Börje Hanssen* 224
Social care and psychiatric care. By *Gunnar Lundquist* 230
Compensation for damage caused by pupils at approved schools. By *Ingeborg Dänhardt* 234
Short notices:
The Social Welfare Board's statement of views on the report of the Abortion Committee of 1950 on the question of abortion (SOU 1953: 29) 240
The grouping of different localities according to the social benefits in Denmark . . . 242
Inquiry into statistics of health insurance and workmen's compensation insurance . . 243
Members of the Joint Advisory Committee on the Cost of Living Area Grouping . . 243

Periodical Surveys

Register 244
Collective agreements in 1953 244
The wage conditions and employment of clerical staff and others in industry in September 1953 249
The Social Welfare Board's general consumer price index for February 1954 . 255
The work of the temperance boards in 1952 256
Employment and unemployment 262
Aliens in Sweden during the 3rd qr. of 1953 265
Literary survey 270
Book notices 275

The Issue in Brief

Social Theory and Social Policy. III. In the third and final section of his article Professor Gunnar Myrdal deals with the repercussions on labour conditions in the social sciences of the community's growing demands on the social sciences' services for practical purposes. The writer finally enters upon a discussion of the value problem. Page 211.

The Legend of the Red Indian and his Master is the title under which, in his article, Börje Hanssen reports and comments on the book »Indigenous Peoples» recently published by the International Labour Office, and which deals for the most part with the American Red Indians and their living conditions. Page 224.

Social care and psychiatric care. Psychiatric medical care in Sweden is and always has been under-dimensioned in proportion to the need, writes Gunnar Lundquist in this article. On the borderline between those in need of psychiatric care and those in need of social care there is a large group of intermediate cases where it may be difficult to decide in which category to place them, though this hesitation is undoubtedly induced by the still meagre possibilities of making any differentiation. The writer of the article accordingly recommends that the care of mental deficients in Sweden should be administered on more clearly differentiated lines. Page 230.

Compensation for damage caused by pupils at approved schools. Newspaper reports of the damage done when pupils escape from approved schools may give the public the impression that it is on a far larger scale than is actually the fact, writes Ingeborg Dänhardt in her article. It further describes the method in practice of paying compensation for such damage out of public funds .Page 234.

The wage conditions and employment of clerical staff and others in industry in September 1953. The Social Welfare Board's statistics of the wages and salaries of employees in industry during September 1953 are based on data supplied by 6 600 firms with altogether 120 000 persons in their service who had been employed throughout the entire period accounted for and who had received an uncurtailed

salary. The increase in salary was about 150 % for male staff and about 190 % for female staff from the year 1939 to the year 1953. From 1952 to 1953 the salaries of the men went up about 2 % and those of the women about 3 %. Page 249.

The Social Welfare Board's general consumer price index (1935 = 100) went up from 224.4 in January to 224.6 in February 1954, which corresponds to a rise of 0.1 %. In all groups of goods and services the prices have undergone but very slight changes almost throughout. Page 255.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 4

INDEX

Page

Théorie sociale et politique sociale. III. Par *Gunnar Myrdal* 211
Le mythe de l'Indien et de l'homme blanc, son maître. Par *Börje Hanssen* 224
La Protection sociale et le soin des malades mentaux. Par *Gunnar Lundquist* 230
L'indemnisation des dommages causés par les élèves des écoles d'éducation surveillée. Par *Ingeborg Dänhardt* 234
Courtes notices:
Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport du Comité d'étude de l'année 1950 sur l'avortement, touchant la question de l'avortement (SOU 1953: 29) 240
Gradation des prestations sociales au Danemark d'après le coût de la vie de la localité . 242
Rapport sur la statistique de l'assurance sur la maladie et les accidents du travail . . 243
Membres du comité pour le groupement des localités d'après le coût de la vie 243

Aperçus périodiques

Répertoire 244
Conventions collectives pendant l'année 1953 244
Traitements et emploi des employés, etc., de l'industrie en septembre 1953 . 249
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. pour février 1954 255
Activité des comités de tempérance pendant l'année 1952 256
Emploi et chômage 262
Etrangers en Suède durant le troisième trimestre 1953 265
Bibliographie 270
Comptes rendus de livres 275

Résumé

Théorie sociale et politique sociale. III. Dans la troisième et dernière partie de son article, le professeur Gunnar Myrdal étudie comment la société exige de plus en plus que les sciences sociales lui fournissent des services ayant des buts pratiques et quelles ont été les répercussions de ces exigences sur les formes de travail des sciences sociales. L'auteur s'occupe en terminant du problème général des valeurs. P. 211.

Le mythe de l'Indien et de l'homme blanc, son maître, est le titre que M. Börje Hanssen a donné à un article dans lequel il étudie et commente le livre récemment publié par le Bureau International du Travail, »Peuples indigènes», qui traite en majeure partie des Indiens d'Amérique et de leurs conditions d'existence. P. 224.

La Protection sociale et le soin des malades mentaux. Le soin des malades mentaux n'a pas et n'a jamais eu des proportions correspondantes aux besoins, écrit le Dr Gunnar Lundquist dans cet article. Il existe un groupe important de cas-limites que l'on hésite de ranger, soit dans la clientèle des asiles d'aliénés, soit dans la clientèle de la Protection sociale, mais cette hésitation dépend principalement des possibilités encore insuffisantes de différenciation entre les cas. L'auteur recommande donc le développement différencié de l'assistance et du soin des aliénés. P. 230.

L'indemnisation des dommages causés par les élèves des écoles d'éducation surveillée. Les reportages des journaux peuvent donner au public l'idée que les dégâts causés par les élèves des écoles d'éducation surveillée au cours de leurs fugues sont beaucoup plus graves que ce n'est le cas en réalité, écrit Mme Ingeborg Dänhardt dans son article. Elle y rend compte du mode d'indemnisation par l'Etat de ce genre de dommages. P. 234.

Traitements et emploi des employés etc., de l'industrie en septembre 1953. La statistique de la D.G.P.S. sur les traitements des employés de l'industrie en septembre 1953 se base sur les données émanant de 6 600 entreprises, d'un effectif de 120 000 personnes qui ont été à leur service et ont touché leur traitement intégral pendant toute la période sur laquelle porte la statistique. L'augmentation des traitements a été d'environ 150 % pour le personnel masculin et d'environ 190 % pour le personnel féminin, de l'année 1939 à l'année 1953. De 1952 à 1953, l'augmentation des traitements a été d'environ 2 % pour le personnel masculin et d'environ 3 % pour le personnel féminin. P. 249.

L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. (1935 = 100) est passé de 224,4 en janvier à 224,6 en février 1954, ce qui correspond à une augmentation de 0,1 %. Dans tous les groupes de produits et de services les variations de prix ont été presque généralement insignifiantes. P. 255.

Litteraturöversikt

(11 februari—10 mars 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

CARPENTIER, H. S. The international classification of occupations for migration and employment placement. *International labour review* febr. 1954.

CRONER, F. Salaried employees in modern society. International labour review febr. 1954.

HEPPLING, S. Kunskap och kapital till underutvecklade länder. Utlandssvenskarna 1954, nr 2.

HEYMAN, H. Le conseil de l'Europe et les questions sociales. Revue du travail 1954, nr 1.

SALVESEN, K. FN's sosiale kommisjon. Sosialt arbeid 1954, nr 1.

SCARDOVI, I. L'organizzazione periferica dei servizi statistici nella situazione e nelle prospettive attuali. Statistica 1953, nr 4.

Soziale Sicherheit. Die Geschichte eines Begriffs. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 4.

Sverige

BREDAL-BAUER, J. Ändringar i rikets indelningar vid årsskiftet 1953/54. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 2.

CARLSSON, RUNE. Förtroendemannakårernas sammansättning. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 2.

HALLBECK, O. Laglighetskontrollen på kommunerna. Tiden 1954, nr 2.

IVEROTH, A. Företaget och samhället. Industria 1954, nr 2.

KÄLLSTRÖM, V. 1951 års företagsräkning. Preliminära uppgifter för Stockholms stad och län. Kommersiella meddelanden 1954, nr 2.

MUTÉN, L. Beskattningen av indexkompensation. Kooperatören 1954, nr 3.

NORDLUND, ELSA-BRITA. Barnpsykiatriska synpunkter på sedlighetsbrott mot minderåriga. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 1.

POPPIUS, H. Ungdomsledande sammanslutningar och nykterhetsupplysningen. Från departement och nämnder 1954, nr 3.

ROMELL, MAJ-BRITT. Adoptivfrågan under debatt. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 1.

SJÖBERG, S. Tjänstemännen och socialdemokratin. Frihet 1954, nr 5.

STENIUS, J.-E. Social- och inrikesmål i regeringsrätten under 1952. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 2.

SÖDERLING, B. Barn söker kontakt. Hörde Ni 1954, nr 3.

WELINDER, C. Ett försök till konjunkturprognos. Sv. fastighetstidning 1954, nr 3.

WICKMAN, B. Småföretagens finansieringsproblem i USA. Hantverk och industri 1954, nr 2.

Inkomsttagare och inkomster i Stockholm åren 1951 och 1952. Statistisk månadsskrift 1953, nr 12.

Opinionsundersökningar i domänverket. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1954, nr 2.

Samhällslära för tonåringar. Industria 1954, nr 2.

Sweden's new monopoly law. Cartel 1954, nr 1.

Äldre kvinna söker plats. Av Birgitta v. Hofsten m. fl. Vi husmödrar 1954, nr 2.

Amerikas förenta stater

STOLPE, H. En studie i svart. Negerproblemet i dagens USA. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 7.

Norge

GJERMOE, E. Forarbeider til en konjunkturanalyse for mellomkrigstiden. Statsökonomisk tidsskrift 1953, nr 4.

NORSTRAND, I. Arbeidere og funksjonærer. Fri fagbevegelse 1954, nr 2.

Tyskland

ANDREAE, W. Zur Weiterentwicklung unserer Sozialordnung. Wirtschaftsdienst 1954, nr 1.

HEINE, H. Die Belastung des Bruttolohns durch die Lohnsteuer. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 2.

KUNG, E. Funktion und Verantwortung der Gewerkschaften in der heutigen Wirtschaftsordnung. Wirtschaftsdienst 1954, nr 1.

ORTLIEB, H.-D. Voraussetzungen für eine bessere Sozialordnung. Wirtschaftsdienst 1954, nr 1.

PFAFF, H. Das Handwerk im Spiegel der Arbeitsstättenzählung. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 2.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

RAABE, K.-H. Die langfristige Entwicklung des Sozialprodukts im Bundesgebiet. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 2.

Österrike

Die wirtschaftliche Lage in Österreich. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1954, nr 1.

Arbetarskydd

Sverige

KÄMPE, Y. Jordbrukets olycksfall och arbetarskydd. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 8.

Inte trötthet men spurt ökar olycksfallen. Industria 1954, nr 3.

Arbetslön och arbetstid

Produktion och arbetstid. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 9.

Sverige

AHLBERG, IRIS. Likalönsfrågan för statstjänarna. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 9.

BÄCKSTRÖM, G. Ackordsformer. Mål och medel 1954, nr 2.

OLSSON, EINAR. Bryggeriernas arbetsvärdering 3 år. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 10.

Statstjänstemännens sommartid utredes. Sjukhuset 1954, nr 2.

Belgien

L'évolution des salaires depuis la guerre et ses consequences. Revue du travail 1954, nr 1.

Danmark

Pengelönnen, priserne, reallönnen. Statistikken 1953, nr 2.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

OLSSON, GUNNAR. Möjligheterna att få anställning i utlandet. Industritjänstemannen 1954, nr 2.

The international exchange of student employees. International labour review febr. 1954.

Sverige

ENGVALL, M. Järnbrukens arbetsstyrka har minskat. Arbetsmarknaden 1954, nr 2.

JACOBI, A. Personalorganisation och löneutveckling inom arbetsförmedlingen. Arbetsmarknaden 1954, nr 2.

K[ELLGREN], N. Arbetsmarknaden inför 1954. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 7.

LARSSON, ELSA. Arbetskraften till betodlingen. Arbetsmarknaden 1954, nr 2.

SÄFWENBERG, O. Stigande efterfrågan på högt kvalificerade. Ekonomen 1954, nr 1.

Idyller — men ej för arbetslösa. Lantarbetaren 1954, nr 4.

Skärpt arbetslöshet. Lantarbetaren 1954, nr 4.

Vill statsmakterna försämra tjänstemannaförmedlingarnas service? Industritjänstemannen 1954, nr 2.

Amerikas förenta stater

STARRIN-REINDAHL, SVEA. U. S. A:s arbetsdepartement 40 år. Arbetsmarknaden 1954, nr 2.

Italien

BERGONZINI, L. Un sondaggio sui guadagni di un gruppo di famiglie operaie industriali. Statistica 1953, nr 4.

LENZI, R. L'equivalente economico di disoccupazione permanente. Statistica 1953, nr 4.

Norge

BRÅTHEN, G. Sysselsettingsproblemene i norsk næringsliv. Arbeidsmarkedet 1953, nr 10.

MORTVEDT, L. Lettelser i å nyttiggjöre seg landets arbeidsmarked. Spesielt om reisehjelp. Arbeidsmarkedet 1953, nr 9.

NORDAL, K. W. Arbeidskonsulentenes »tilleggsoppdrag». Arbeidsmarkedet 1953, nr 9.

— De yrkesvalghemmedes problemer i sosiologisk og psykologisk perspektiv. Arbeidsmarkedet 1953, nr 10.

Befolkningsutviklingen og arbeidskraften. Arbeidsmarkedet 1953, nr 8.

Storbritannien

EVJE, T. Rekrutteringsproblemet i de engelske gruver. Sosialt arbeid 1954, nr 1.

Employment of older men and women in Great Britain. Industry and labour 15 febr. 1954.

The youth employment service, 1950—1953. Ministry of labour gazette 1954, nr 2.

Befolkningsfrågor

PERSSON, FOLKE. Nyare utländsk adoptionslag. stiftning. Sv. juristtidning 1954, nr 2.

Sverige

ALDÉN, T. Abortfrekvensen. Sv. läkartidningen 1954, nr 8.

SIMON, L. Yttrande över 1950 års abortutrednings betänkande. Sv. läkartidningen 1954, nr 9.

WAHLÉN, T. »Abortsituation» ett medicinskt-socialt »tema med variationer». Sv. läkartidningen 1954, nr 7.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

CORNELL, E. Småhus i Danmark, radhus i Sverige. Byggforum 1954, nr 2.

JOHANSSON, ALF. Bostadspolitiken inför allmänheten. Byggforum 1954, nr 1.

Sverige

BOALT, CARIN. Hemmens forskningsinstitut i arbete med bostadens utformning. Byggforum 1954, nr 2.

JOHANSSON, ALF. Bostadsbyggandets aktuella läge. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 1/2.

JOHANSSON, KNUT. Byggnadskostnader och bostadsstandard. Byggforum 1954, nr 1.

JUHLIN, G. Om bostadshöghus. Byggnadsvärlden 1954, nr 9.

MELIN, O. Framtidens kollektivhus bör bli lättillgängliga. Från departement och nämnder 1954, nr 4.

OLSSON, IVAR. Svenska Riksbyggen. Konstitution, arbetsuppgifter och målsättning. Byggforum 1954, nr 1.
SIDENBLADH, G. Vad gör arkitekterna? Tiden 1954, nr 2.
ÅSVÄRN, G. Kollektivhus — framtidens bostadsform? Fackföreningsrörelsen 1954, nr 8.
Bostadsbehov och produktion. Vår bostad 1954, nr 2.
Räntan, lönerna och hyrorna. Murarnas fackblad 1954, nr 2.
Den statliga och statsunderstödda husbyggnadsverksamheten. Från departement och nämnder 1954, nr 4.

Nederländerna

WITTROCK, J. Bostadsproblemet i Nederländerna. Murarnas fackblad 1954, nr 2.

Sovjetunionen

SVENNING, C. E. Bostadsbyggandet i Sovjet. Sv. fastighetstidning 1954, nr 4.

Storbritannien

WITTROCK, J. Hyreshöjning för bostadsreparationer i Storbritannien. Byggforum 1954, nr 1.
— Hyreshöjning för bostadsunderhåll i England. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 9.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

BENGTSON, S. F. Intresseorganisationerna — hörnpelare i samhället. Metallarbetaren 1954, nr 8.
E[RIKSSO]N, P[ER]. Omstridd institution jubilerar. [Arbetsdomstolen.] Byggnadsarbetaren 1954, nr 2.
FÄRM, H. Organisationslivets ansikte. Lanternan 1954, nr 5.
GEIJER, L. Arbetsdomstolen 25 år. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 2.
Tjänstemannamålen i arbetsdomstolen. Apropå domstolens 25-årsjubileum. Industritjänstemannen 1954, nr 2.

Amerikas förenta stater

Eisenhower reviderer Taft-Hartley loven. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 4.

Argentina

Collective agreements in Argentina. Industry and labour 15 febr. 1954.

Danmark

KOCIK, A. Avtalssituationen i Danmark. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 7.
— Tarifforhandlingene i Danmark. Fri fagbevegelse 1954, nr 2.
Uppgörelse utan strejk för danska bankmän. Bankvärlden 1954, nr 1.

Schweiz

Les objectifs et les moyens de l'union syndicale suisse. Journal des associations patronales 1954, nr 9.
Zum Entwurf eines Bundesgesetzes über den Gesamtarbeitsvertrag und dessen Allgemeinverbindlichkeit. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 8.

Storbritannien

CLAUSEN, C. En engelsk studie i strejker. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 4.
Les relations professionnelles en Grande-Bretagne. Journal des associations patronales 1954, nr 10.

Tyskland

ALLWOOD, M. S. Fackföreningarna i Tysklands Medelstad. *Affärsekonomi* 1954, nr 2.

Hälso- och sjukvård

Sverige

THEDIN, N. Sötsaker och tandröta. Vi 1954, nr 9.
WERSÉN, A. Sinnessjukvårdens upprustning. Sv. läkartidningen 1954, nr 10.
ZETHRAEUS, S. Reflexioner kring läkarbristen vid sinnessjukhusen. Sv. läkartidningen 1954, nr 10.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

NORDLANDER, C. H. FAO:s verksamhet. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 1.

Sverige

ERICSON, FILIP L. Den jordbruksekonomiska undersökningen efter den 1 januari 1954. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 1.
LINDKVIST, B. Debatten om jordbrukspolitiken. Lanternan 1954, nr 5.
SAMBERGS, Å. Lantbrukarnas banktillgodohavanden och reverslån år 1951/52. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1954, nr 2.

Kooperation

HENZLER, R. Grundfragen genossenschaftlicher Rationalisierung. Schweiz. Konsum-Verein. Kleine Schriften febr. 1954.
INFIELD, H. F. Recent developments in the sociology of cooperation. Review of international cooperation 1954, nr 2.

Nykterhetsfrågan

Sverige

AXELSSON, K. Länkarna. Frihet 1954, nr 4.
DANIELSSON, H. Några synpunkter efter 5 års samarbete med en nykterhetsnämnd jämte resultat av 5 års disulfiramterapi. Sv. läkartidningen 1954, nr 10.
E[LMGREN], S. Pengarna kommer nog in — tyvärr [ang. spritskatten]. Reformatorn 1954, nr 10.
SCHERSTÉN, B. Fyra års terapeutiska erfarenheter av antabus. Sv. läkartidningen 1954, nr 7.
Rusdrycksmedlen i statsverkspropositionen. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 2.
Rusdrycksutskänkningens ekonomi. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 2.

Danmark

RÖGIND, S. Tilvirkning og beskatning af öl i Danmark. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

BARTELS, HILDEGARD. Probleme der Gliederung und der Zuordnung auf der Verwendungsseite der Sozialproduktsberechnung. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 2.

DAY, A. C. L. Relative prices, expenditure and the trade balance: A note. Economica febr. 1954.

Sverige

ABRAMSON, E. Livsmedelslagstiftning och livsmedelskontroll. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 2.

LINDKVIST, B. Behöver vi en statlig priskontroll? Signalen 1954, nr 9.

De vakar över varan. Industria 1954, nr 2.

Konsumentprisindex. Sv. trafiktidning 1954, nr 10.

Prissänkningar och priskontroll. Lanternan 1954, nr 5.

Irland

New series of consumer price index numbers. Method of calculation. Irish trade journal and statistical bulletin 1953, nr 4.

Storbritannien

ALLEN, R. G. D. Seasonal variation in retail prices. Economica febr. 1954.

TAMPLIN, MARY. Agricultural marketing and the consumer. Cartel 1954, nr 1.

Socialförsäkring

FARMAN, C. H. Increased living costs and social security benefits. Social security bulletin 1954, nr 1.

ORDA, K.-H. Die Relativität des Rentenanspruchs. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 4.

SCHIMID, O. Development of social protection in underdeveloped regions by means of mutual benefit societies. Bulletin of the international social security association 1953, nr 11.

The XIth general meeting and other meetings of the ISSA [International social security association] in Paris. Bulletin of the international social security association 1954, nr 10.

Übereinkommen (Nr 102) über die Mindestnormen der sozialen Sicherheit. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 4.

Sverige

AXELSSON, K. Hela folket sjukförsäkras. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 4.

BROBERG, R. M. FL. Sjuk- och yrkesskadeförsäkringsreformens konsekvenser för företagen. (Med diskussion.) Affärsekonomi 1954, nr 3.

DAVIDSSON, G. Försäkringsbyrån. Metallarbetaren 1954, nr 8.

ENGSTRÖM, M. Yrkesskadeförsäkringen. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 2.

HOLMQVIST, I. Folkpensioneringen. Sv. sjukkassetidning 1954, nr 2.

LANDSORGANISATIONEN. Läkemedelsreformen. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1954, nr 7.

LUNDBERG, A. Den nya yrkesskadeförsäkringen. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1954, nr 2.

MICHANEK, E. Den nya sjukförsäkringen och folkpensionärerna. Folkpensionären 1954, nr 1.

SÖDERBERG, S. Förslaget till lag om moderskapsförsäkring. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 2.

THORSSON, INGA. En efterlängtad och glädjande socialreform. [Moderskapsförsäkring.] Morgonbris 1954, nr 2.

Mödrahjälpen. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 2.

Sjukförsäkringen och de statsanställda. Signalen 1954, nr 9.

Socialförsäkringsutredningens förslag till moderskapsförsäkring m. m. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 2.

Varför har folkpensionärerna särbehandlats i sjukförsäkringen? Folkpensionären 1954, nr 1.

Amerikas förenta stater

BERMAN, J. & BLAETUS, G. J. State public assistance legislation, 1953. Social security bulletin 1954, nr 1.

Social trygghet i Förenta staterna. Signalen 1954, nr 10.

Belgien

Les interventions financières de l'état dans le budget de la securité sociale. Revue du travail 1954, nr 1.

Danmark

Omfanget af sygelönsordninger. Arbejderen 1954, nr 5.

Iran

KHADJE-NOURY, M. The progress of social security in Iran. Bulletin of the international social security association 1953, nr 11.

Nederländerna

Socialförsäkringen inom den grafiska industrin i Holland. Grafia 1954, nr 2.

Schweiz

LEHMAN, A. Die Kosten in der Krankenpflegeversicherung. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 8.

Socialvård

CRAUSHAAR, G. v. Die Hauspflegerin. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 3.

Hauspflege. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 2.

Sverige

ANDERSSON, LENNART. Att förbereda frigivningen. Skyddsvärnet 1954, nr 1.

DAHLSTRÖM, H. Åldringarnas levnadsförhållanden kartlägges. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 2.

LO-JOHANSSON, I. Fem års ålderdomskampanj. Folkpensionären 1954, nr 1.

SIBBE, R. Vilken uppgift ska hjälptilläggen fylla? Sv. vanföretidskrift 1954, nr 2.
Ersättningskrav för omhändertagna barn mot försörjningspliktiga. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 2.
Skolmåltidsverksamheten på landsbygden under budgetåret 1952—1953. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 2.
Undersökning om ålderspensionärernas levnadsförhållanden. Folkpensionären 1954, nr 1.
Ungdomsvårdsskoleorganisationen den 1 januari 1954. Information för ungdomsvårdsskolorna 1954, nr 1.

Norge

WÆRENSKJOLD, E. Har vi ikke råd til å la folk bli gamle? Statsökonomisk tidsskrift 1953, nr 4.

Statistisk teori

COX, D. R. & SMITH, W. L. A direct proof of a fundamental theorem of renewal theory. Skandinavisk aktuarietidskrift 1953, nr 3/4.
SPARRE ANDERSEN, E. On sums of symmetrically dependent random variables. Skandinavisk aktuarietidskrift 1953, nr 3/4.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

RÖSSEL, J. Befolkningskrisen och skolreformen. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 7.
Redogörelse för försöksverksamhet med enhetsskola. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1954, nr 3.
Utbildningen av rörarbetare. Byggnadsarbetaren 1954, nr 2.

Norge

HOLM, I. Lærlingloven, dens sosiale bakgrunn og problemer ved dens gjennomföring. Sosialt arbeid 1954, nr 1.

Schweiz

Perfekta yrkesarbetare. Industria 1954, nr 2.

Ut- och invandring

Irland

MEENAN, J. Some features of Irish emigration. International labour review febr. 1954.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ARBETARSKYDDSSTYRELSEN.
K. Arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet år 1952. Sthlm 1953.
BJÖRCK, LILIAN. Mat som är värd sitt pris. Utg. av Skattebetalarnas förening. Sthlm 1954.
FOREDRAG holdt ved 2 fem-dagers kurs om de gamles problemer 2.—13. nov. 1953. Utg. av Norsk sykepleierforbund. Oslo 1953.
FREEDOM and welfare. Social patterns in the Northern countries of Europe. Ed. by *G. R. Nelson*. Assisted by ... Sponsored by the ministries of social affairs of Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden. Khvn 1953.
FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic affairs.
Economic survey of Europe in 1953 including a study of economic development in Southern Europe. Geneva 1954. (Publ. 1954. 2. E. 2.)
— Department of social affairs. Population division.
Population studies. 17. The determinants and consequences of population trends. New York 1953. (Publ. 1953. 13. 3.)
International research on migration. New York 1953 (Publ. 1953. 13. 11.).
— Food and agriculture organization.
European agriculture. A statement of problems. Geneva 1954. (Publ. 1954. 2. E. 4.)
HENRIKSSON, R. Årskostnader för jordbrukets ekonomibyggnader. Lund 1954. (Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader. Meddelande. 31.)
HOLM, A. Københavns kommunes forfatning. Lærebog til brug ved undervisningen af Københavns kommunes underassistenter. 2 udg. Khvn 1954.
INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
37th session, Geneva, 1954.
Report. Geneva 1954.
3: P. 2. Summary of reports on unratified conventions and on recommendations (article 19 of the constitution).
5 (2). Migrant workers (underdeveloped countries).
JENSEN, JÖRGEN. Dansk industri. Industriens stilling i Danmarks erhvervsliv og ökonomi. Udg. af Industriraadet. Khvn 1953.
KÖPENHAMN. Statistisk kontor.
Københavns kommunalkalender. Årg. 21 (1953). Khvn 1953.
LISTE MONDIALE des périodiques spécialisés dans les sciences sociales. Paris 1953. (Unesco.)
LORIE, J. H. & ROBERTS, H. V. Basic methods of marketing research. New York, Toronto & Lond. 1951.
LUNDMARK, E. En hundraårig bomullsindustri. Norrköpings bomullsväfveriaktiebolag och dess anläggningar i Kullen och Gryt 1852—1952. Skriven på uppdrag av bolagets styrelse. Sthlm 1952.
MARX and Engels on Malthus. Selections from the writings of Marx and Engels dealing with the theories of Thomas Robert Malthus. Ed. with

an introductory essay and notes by *R. L. Meek*. Lond. 1953.

NEWMAN, Ph. Ch. De ekonomiska idéernas historia. Övers. [fr. engelskan] av U. Herz. Sthlm 1953.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1953.
142. Norges handel 1951.

— Rikstrygdeverket.
Årsmelding. 56 (1952). Oslo [1953].

— Statistisk sentralbyrå.
Samfunnsökonomiske studier. Oslo 1954.
1. Det norske skattesystems virkninger på den personlige inntektsfordeling.

OLIVECRONA, K. Rättegången i brottmål enligt RB. Sthlm 1953. (Institutet för rättsvetenskaplig forskning. 4.)

REPORT on the seminar on advanced sampling. Organised by the Central bureau of statistics, Sweden, in cooperation with the Food and agriculture organization of the United nations. Stockholm, Nov. 1952. [Omsl.tit.] Rome 1953. [Stencil.]

[RINMAN, T.] Eriksbergs mekaniska verkstad 1853—1953. Ett sekel av arbete och inspiration. Gbg 1953.

SELVAAG, O. De bostadslösa och samhället. Utg. av Folkpartiets kvinnogrupp i Göteborg. Gbg 1953.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.
1. Svensk namnbok 1954. Utarb. av 1953 års släktnamnskommitté. [Avg. d. 23 nov. 1953.] (Fi.)
2. Musikliv i Sverige. Betänkande med förslag till åtgärder för att främja det svenska musiklivets utveckling avg. [d. 5 sept. 1953] av 1947 års musikutredning. (E.)
3. Kollektivhus. Bostadskollektiva kommitténs betänkande. 2. [Avg. d. 1. febr. 1954.] (S.)
4. Moderskapsförsäkring m. m. Socialförsäkringsutredningens betänkande 2. [Avg. i nov. 1953.] (S.)
5. Vården vid ungdomsvårdsskolorna. Ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande [avg. d. 18 sept. 1953]. (S.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1954.
1. Årsbok.
Statistisk årsbok. 84 (1953).

[SUNDBERG, B.] Bostädernas byggnadssätt och kostnader 1910—1953. Sthlm 1953. [Stencil.] (Bostadsstyrelsen.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1953—54.
Jordbruk med binäringar.
Fiske 1952. (Statistiska centralbyrån.)
Årsväxten 1953. (Statistiska centralbyrån.)
Skogshushållning.
Domänverket år 1952. Av Domänstyrelsen.
Socialvård.
Samhällets barnavård år 1951. (Socialstyrelsen.)

UTRIKESDEPARTEMENTET.
Utrikesfrågor. Offentliga dokument m. m. rörande viktigare svenska utrikespolitiska frågor 1953. Sthlm 1954. (Aktstycken. Ny ser. I: C: 3.)

Remisser till socialstyrelsen

(Tryckta)

Vården vid ungdomsvårdsskolorna. Ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande. [Avg. d. 18 sept. 1953.] (S.) SOU 1954: 5. Remisstid 1 juni.

Ärvdabalk. Förslag av ärvdabalkssakkunniga. [Avg. d. 15 febr. 1954.] (Ju.) SOU 1954: 6. Remisstid 1 juni.

Recensioner

Den enlige moder. Betænkning afgivet af en af Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund nedsat kommission. København: Det Danske Forlag, 1953. 251 sid. Dkr 6. (Nyt socialt bibliotek.)

De ensamma mödrarna — änkor, frånskilda, separerade och ogifta — utgör en samhällsgrupp, som har att kämpa med alldeles särskilda problem, ofta dålig bostad, svag ekonomi, oregelbundet eller ej alls utbetalade underhållsbidrag, svårigheter med tillsynen av barnen, mycket annat att förtiga. Riktigt hur dessa mödrar har det ställt här i Sverige, vet man väl inte, de mödrar alltså, som många gånger under ett betydande yttre tryck försöker att hålla fast vid sina barn och ge dessa ett så gott hem att växa upp i, som omständigheterna kan

medge. I olika sammanhang har delar av problemet blivit belysta, men en grundläggande undersökning av hela gruppens förhållanden har veterligen aldrig företagits i vårt land.

De danska kvinnorna har emellertid visat större intresse för dessa sina medsystrars svårigheter, än man gjort i Sverige. För att kunna lägga fram sakligt grundade förslag till åtgärder, avsedda att lätta på den ensamstående moderns särskilda bördor och om möjligt även förebygga, att kvinnor kommer att stå ensamma med sina barn, har Danske Kvinders Nationalråd och Dansk Kvindesamfund låtit göra en omfattande undersökning av de förhållanden, under vilka ensamma mödrar med barn under 18 års ålder lever i Köpenhamn. Ungefär samtidigt har det kommunala statistiska kontoret i Århus utfört en motsvarande undersökning, som i görligaste mån samordnats med den köpenhamnska, och i den lilla staden Hjörring har Dansk Kvindesamfunds lokalavdelning undersökt, hur livet i en småstad gestaltar sig för ensamma mödrar. Genom dessa olika utredningar har man fått en ganska klar bild av samhällsgruppens livsvillkor, en bild som i sanning ej är uppmuntrande. Resultatet av de olika undersökningarna framlägges i den lilla skrift, som här anmäles. Då det är sannolikt, att förhållandena är någorlunda ensartade i Sverige, finns det all anledning även för oss att ta del av resultatet av dessa undersökningar.

Här skall endast antydas något av innehållet i boken, som sitt anspråkslösa yttre till trots har en slösande mängd uppgifter att ge om ensamstående kvinnors strävsamma kamp för sina barn och sig själva i en bister värld. De danska ensamstående mödrarna har i regel ingen yrkesutbildning, i en del fall har en påbörjad utbildning avbrutits genom giftermålet eller — beträffande de ogifta — genom barnets ankomst. Deras inkomst ligger därför helt naturligt långt under den genomsnittliga inkomsten för manliga försörjare. Dessa kvinnor tvingas också att söka fattigvård i förhållandevis större utsträckning än befolkningen i sin helhet. Deras bostäder är (med undantag för änkornas) genomsnittligt mindre, billigare och sämre utrustade med nutida komfort än andra bostäder, trots att dessa mödrar ofta på grund av sin arbetsbörda borde ha större användning för olika hjälpmedel än många andra. Ekonomiska bekymmer och stor arbetsbörda leder till att endast omkring hälften av de ensamstående mödrarna känner sig helt friska, under det att mellan 1/3 och hälften har måst söka läkarvård för dåliga nerver.

Vilken hjälp önskar sig nu dessa kvinnor själva? De största förhoppningarna fästes vid underhållsbidragen åt barnen. Ett högre underhållsbidrag är mångas önskemål, men ändå viktigare är, att bidraget utbetalas på fastställd tid, så att man kan räkna med det i den strama budgeten. Andra önskemål är företrädesrätt till daghem och barnträdgårdar och även i övrigt ökad hjälp med barntillsynen — inte minst då barnen är sjuka — skattelindring, hjälp till barnens utbildning. För att barnen inte skall råka i samma svårigheter som de själva, föreslår en del mödrar sexualundervisning i skolorna och vägledning före äktenskapets ingående. Föga förvånansvärda är önskemål som »kvinnliga tjänstemän på socialkontoren» och »tillsyn över ogifta mödrar bör utövas av kvinnor».

Undersökningarna utmynnar i en rad förslag till hjälpåtgärder för de ensamstående mödrarnas del, huvudsakligen av ekonomisk natur. Utvidgad undervisning i familje- och sexualkunskap föreslås också, liksom en förbättrad yrkesvägledning och offentligt stöd åt enskild rådgivande och upplysande verksamhet. För de ogifta mödrarnas del föreslås till sist, att frutiteln införes för alla kvinnor, bortsett från de allra yngsta, och att legitimationshandlingar av olika slag endast i undantagsfall skall innehålla uppgift om civilstånd.

K. W.

Det statistiske Departement: De nordiske statistikmøder. København juni 1952. (Statistiske meddelelser, 4. række, 152. bind, 2. hæfte.) København, 1954. 217 sid. Dkr 3,50.

Förhandlingarna i juni 1952 i Köpenhamn vid det nittonde nordiska chefsstatistikermötet och det sjätte allmänna nordiska statistikermötet har nu samlats och utgetts i en speciell publikation i vilken inlednings-

anförandena och diskussionen vid mötena utförligt refereras.

Skriftens värde förhöjs av några sammanställningar utöver mötesreferaten. Den viktigaste av dessa är en förteckning över teoretisk-statistisk standardterminologi på engelska, danska, norska, finska och svenska, som utarbetats av några inom de olika nordiska ländernas statistiska föreningar speciellt tillsatta nomenklaturkommittéer, vilka sammanträdde vid Köpenhamnsmötet. Ordlistan skall senare utges separat.

Den andra sammanställningen av speciellt intresse är de redogörelser för den statliga statistikens organisation i de nordiska länderna, som lämnades i anslutning till byråchef v. Hofstens inledningsanförande om detta ämne, i vilket speciellt publikationsformerna och personalens rekryterings- och utbildningsförhållanden behandlades.

Slutligen bör nämnas en förteckning över publikationerna från samtliga avhållna chefsstatistikermöten och allmänna nordiska statistikermöten. Den som tidigare haft anledning att forska i dessa skrifter har länge saknat en sådan förteckning.

S. K.

Woytinsky W. S. and associates: Employment and Wages in the United States. New York: Twentieth Century Fund, 1953. xxxii + 777 sid. $ 7,50.

Föreliggande arbete har tillkommit på uppdrag av The Twentieth Century Fund. I kap. 1—44, som har utarbetats av Woytinsky och hans medarbetare, bland vilka kan nämnas Thomas C. Fichandler och Morris C. Bishops lämnas en ingående redogörelse för sysselsättnings- och löneförhållandena i USA. Kap. 45, som innehåller en sammanfattning av undersökningarna samt vissa slutsatser, har sammanställts av en särskild kommitté under ordförandeskap av f. d. ordföranden i National War Labor Board Lloyd K. Garrison.

Woytinsky har studerat amerikansk ekonomi, speciellt sysselsättningsförhållanden, under drygt 20 år och har här tillsammans med sina medarbetare utfört en redovisning av löner och sysselsättningsförhållanden i USA samt analyser och slutsatser av stort intresse för forskare på dessa områden och för den ekonomiska politiken. Som bakgrund till löne- och sysselsättningsutvecklingen lämnas bl. a. en redovisning över nationalproduktens och den totala arbetskraftens förändringar från senare hälften av 1800-talet och fram till 1950. Ökningen av produktiviteten har, säger W., vanligen använts till reallöneökningar, varvid prisnivån varit stabil eller stigande. Enligt W. är en sådan utveckling av prisnivån att föredra vid strävan efter reallönehöjningar framför en fallande prisnivå. Under de senaste årtiondena har reallönen ökat i genomsnitt med 2 % per år men med hänsyn till den tekniska utvecklingen finns enligt W. grundad anledning anta att stegringen de närmaste decennierna kommer att bli 2,5 till 3 % per år.

Vid redovisningen av löneförhållandena lämnas analyser med uppdelning efter näringsgren och kön samt även med lokal fördelning. Tyvärr framgår dock icke så klart som skulle varit önskvärt i vad mån löneskillnaderna är betingade av arbetets art. I vissa fall sammanblandas tjänstemän och arbetare så att jämförelserna mellan olika industrigrenar ter sig rätt tvivelaktiga. I varje fall är detta förhållandet om man mera är intresserad av de anställdas inkomstförhållanden än företagets genomsnittskostnader för arbetskraften. Redogörelserna ger dock intressanta upplysningar om löneförhållandena. Särskilt bör kanske nämnas de analyser, som gjorts över löneutvecklingen inom industrigrenar med expansiv resp. retarderande utveckling. Härav framgår att löneutvecklingen i Amerika synes vara väsentligt mera beroende av den ekonomiska utvecklingen inom näringsgrenen än i Sverige. Bl. a. därigenom blir skillnaderna i löneläget mellan olika näringsgrenar förhållandevis stora.

Skillnader i löneförhållanden mellan »skilled» och »unskilled» arbetskraft redovisas i ett särskilt avsnitt. Under åren 1945—1947 låg inom industrin lönen för den förstnämnda gruppen ca 55 % högre än för den sistnämnda. I början på 1900-talet var spännvidden större och W. beräknar att lönen för »skilled» arbetskraft då var dubbelt så hög som för »unskilled». Under och

efter andra världskriget har skillnaden ytterligare minskat.

En ingående redogörelse lämnas för sysselsättningsförhållandena under de senaste årtiondena. Särskilt behandlas den totala arbetskraftens förändringar under och efter andra världskriget. I samband med dessa beräkningar görs bl. a. analyser av storleken av den grupp, som icke direkt kan hänföras till den regelbundet förvärvsarbetande delen av befolkningen men som under vissa delar av året eller på grund av särskilda förhållanden, exempelvis krig, kan antas komma att ta förvärvsarbete. Dessa analyser är av särskilt intresse i samband med undersökningar om arbetslöshetens storlek och sammansättning.

A. N—t

Riemer, Svend: The Modern City. An introduction to urban sociology. New York, Prentice-Hall, Inc. 1952. xi + 477 sid. $ 7,35.

Stadssociologin hör till de grenar av sociologin vilkas ämnesområden brukar sammanföras under beteckningen »social organisation». Hit förs också dess »komplement», landsbygdssociologin, vidare familjesociologi, arbetssociologi, politisk sociologi osv. Både stadssociologin och landsbygdssociologin intresserar sig för hur bebyggelsen och de geografiska avstånden inom ett begränsat område återverkar på en rad sociala fenomen och hur bebyggelsen, dess utbredning och utformning, i sin tur kan förklaras av olika sociala förhållanden. Den skarpa gränsdragningen (i amerikansk sociologi) mellan dessa båda grenar — vilkas principiella frågeställningar i så hög grad sammanfaller — beror framför allt på institutionella akademiska förhållanden: landsbygdssociologin har så gott som uteslutande bedrivits vid jordbrukets undervisnings- och forskningsanstalter. Härmed sammanhänger också att de båda slagen av sociologer kommit att syssla med »sociala problem», uppträdande företrädesvis i den ena eller andra miljön, ur vidare aspekter än deras sammanhang med bebyggelsen. Betänker man dessutom att det mesta av senare tiders sociala förändringar i någon mening kan sägas sammanhänga med urbaniseringen eller ha sina rötter i »den urbana samhällsstrukturen», så är det knappast ägnat att förvåna att stadssociologin kommit att låna begrepp och resonemang inte bara från så skilda forskningsgrenar som personlighetspsykologi, socialantropologi och gruppsociologi utan också från de ovannämnda specialgrenarna och från kriminologi, demografi och »land economics» (markekonomi).

Det ligger då också i sakens natur att en översiktlig, relativt elementär lärobok — som Riemers The Modern City — trots en lovvärd sovring måste presentera en rik flora av resonemang utan att kunna alltför mycket fördjupa sig i analyser av deras räckvidd eller inbördes sammanhang. I själva verket rymmer boken en rad pedagogiskt välgjorda presentationer av detta slag. Den ger — och avser uppenbarligen att ge — en avrundad, stimulerande och allmänbildande överblick över ämnesområdet. Författaren bekymrar sig däremot mindre om att diskutera begrepp och teorier ur synpunkten av deras användbarhet vid empiriska undersökningar, eller att peka ut riktlinjer i form av frågeställningar för fortsatt forskning. Men även med det syfte och den uppläggning boken har, saknar man en diskussion av de principer efter vilka författaren valt de aspekter han anlägger resp. utelämnar, och därmed de data och teorier han redovisar.

Ett kapitel om social planering utgör i viss mån ett undantag från vad här sagts. Här diskuteras planeringsbegreppet uttryckligen ur synpunkten av hur det kan användas, när själva planeringsprocessen görs till föremål för forskning. Framställningen i detta avsnitt ligger på ett betydligt högre plan än vad som är vanligt i läroböckerna. Boken avslutas med tre kapitel om bostads- och stadsplanering, där i synnerhet grannskapsidén fått en utförlig och genomtänkt behandling. Givetvis är det främst amerikanska förhållanden och amerikansk diskussion som redovisas.

Roland von Euler

Personalen och barnen vid barnkolonierna

Av skolöverläkare *Urban Hjärne*

Föredrag hållet vid socialstyrelsens konferens för anordnare av barnkolonier den 12 och 13 februari 1954.

Om man i så få ord som möjligt skulle sammanfatta, hur man vill att barnen — eller det enskilda barnet — skall ha det på en koloni, så måste man stanna för följande:

1) Varje koloni skall vara så anordnad, och varje enskilt barn tas om hand där på ett sådant sätt, att *var och en av oss gärna skulle se våra egna eller våra närmastes barn där;*

2) Det andra önskemålet kan illustreras av följande: En lärarinna frågade en gång sina barn, nybörjare, 6—7-åringar: Om du finge önska dig vad du ville, vad skulle du då helst av allt önska dig? En flicka svarade efter en kort stunds betänkande: Jag skulle önska, att när jag kom hem från skolan, *så skulle mamma vara hemma och ha förklä't på sig.*

Hur skall då de önskemål man rimligen kan ha på frågan om personalen och barnen vid en koloni uppfyllas?

Var och en som skall arbeta på en koloni måste vara frisk och vara lämplig och kunnig att ha hand om barn i de åldrar det blir fråga om. Socialstyrelsens Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1945: 26 och 1954: 83, ger klara besked. »Vid anställning även av personal från föregående år skall därför friskintyg fordras. Alla anställda skola tuberkulinprövas och de, som reagera positivt för tuberkulinprov, skola anställas först sedan de genom röntgenundersökning av lungorna befunnits fria från lungtuberkulos. Personal skall ånyo undersökas i händelse av misstänkta symtom.» Friskintyget bör ej vara äldre än 4 månader vid kolonitidens början, dvs. undersökningen bör ske efter den 15 februari samma år. I intyget bör särskilt anges, att vederbörande kan ur hälsosynpunkt godtas för koloniarbete.

Tuberkulosförordningen säger, att ingen som är behäftad med smittsam tuberkulos må tillträda anställning att sköta barn. Bäst är att den personal, som skall anställas — oberoende av om det är första eller 21:sta året på koloni — först genom dispensären i trakten får en skärmbild tagen och, när utlåtandet härifrån är klart, går till närmaste läkare för allmänt friskintyg. Kolonistyrelsen och koloniföreståndaren bör icke tillåta några undantag i detta avseende. Det vore kanske också lämpligt, att koloniläkaren alltid vid sitt första besök vid kolonien granskade samtliga intyg.

En alltid lika omdebatterad fråga gäller: skall vi ha »enkönade» kolonier eller blandkolonier, och skall personalen vara enbart manlig eller enbart kvinnlig eller blandad?

Min bestämda erfarenhet är, att någonting fattas i trivseln på de »en-

könade» kolonierna. Enbart pojkar medför ofta en viss bråkighet och aggressivitet eller alltför mycket av hårdhänta och kraftkrävande sysselsättningar, som tröttar en del av barnen, särskilt de mindre. Enbart flickor på kolonien kan ge en viss slöhet och passivitet, alltför mycket småbarnssysselsättningar för de större flickorna, som då går och »tråkar sig».

Den lyckligaste stämningen har jag alltid funnit på de mindre blandkolonierna, där pojkar och flickor kunnat arbeta, leka, sjunga, spela små pjäser tillsammans. Sexuella otillbörligheter på blandkolonierna hör man mycket sällan talas om, förutsatt att inga 13—14-åringar tas med och att personalen har god hand med barnen.

Beträffande personalen anser jag, att likaväl som både pojkar och flickor skall förekomma på en koloni, bör på de flesta kolonier finnas både manlig och kvinnlig personal.

På de minsta flickkolonierna kan det vara svårt att placera manlig personal. Men på flickkolonier med över 30 flickor bör gärna någon manlig ledare finnas. På pojkkolonier är det enligt min mening självfallet, att en del av personalen bör vara manlig. Det får inte bara vara en ung seminarist för 80 pojkar, utan åtminstone hälften av barnpersonalen bör vara manlig. Lika självfallet anser jag det vara, att särskilt de yngsta pojkarna, 8—10-åringarna, bör ha direktkontakt med kvinnlig personal.

En del kolonier tillämpar systemet att ha de större pojkarna, 14-åringarna, som »rumsbasar» eller att anställa ynglingar, som tidigare varit kolonipojkar, till ledare. Jag har ett bestämt intryck av att speciellt de manliga ledarna i 16—17-årsåldern ibland är onödigt stränga i sina disciplinfordringar. Deras vanliga titel »kandisar» eller »lillkandisar» inbjuder tydligen till vissa försök av dem att överkompensera vad som fattas i ålder, erfarenhet och tolerans.

Vad personalens ålder beträffar, bör man, enligt min mening, fordra en ålder av minst 17 år för barnpersonalen. Någon övre åldersgräns för personal är omöjligt att ge generellt. Förmågan att hålla ordning och reda och sprida trivsel bland barn och personal och att ordna lämplig sysselsättning för barnen upphör inte i och med pensionsåldern vid 63 eller 65 eller 67 år, såvida denna förmåga funnits förut. Men om krafterna räcker till för en hel kolonisommars förberedelser, peronalanskaffning och arbete under kolonitiden — det måste bedömas från fall till fall. Kroppskrafterna behöver inte räcka till för att delta i barnens alla lekar, promenader och bad. Men jag har ibland undrat, om inte all barnpersonal åtminstone bör ha kraft och förmåga att kunna klättra ut genom fönster på stegar, om det skulle bli eldfara.

Personalen åtföljs ofta av s. k. personalbarn. Är dessa i skolåldern erbjuder de mindre svårigheter, eftersom de då oftast förläggs bland kolonibarnen. De stora svårigheterna erbjuder personalbarn under skolåldern. Alltför ofta hänger sådana småbarn — naturligt nog — enträget efter mamma eller pappa och tar tid och krafter från koloniarbetet. Vid en koloni, som jag besökte 1953, hade två personalbarn till kolonien levererat påssjuka med sum-

ma 7 fall där och på grannkolonien, och halsfluss med summa 19 fall bland 32 barn. Halsflussbarnet var sjukt vid utresan, påssjukebarnets sannolika nedsmittning var känd av modern.

Vi kan säkert inte komma ifrån personalbarnen, men koloniföreningen bör fordra, att alla personalbarn — i eller före skolåldern — skall ha friskintyg, utfärdat omedelbart före utresan, så som det fordras för barn, som skall tas in på daghem eller barnhem. Och föreståndarparet måste få klart för sig, att de i första hand har ansvaret för kolonibarnen. De måste ha ordnat med pålitlig och kontinuerlig barnvakt, som — liksom all annan personal — måste vara försedd med friskintyg.

Särskilt under 1953 förekom det vid de kolonier jag då besökte i rätt stor utsträckning semestrande män och en och annan semestrande far eller mor till föreståndaren eller till någon av den övriga personalen. Det fanns kolonier med tre generationer av samma familj. I många fall var semestertiden för den semestrande bara 2 à 3 veckor, i några fall tydligen nästan hela sommaren. I bästa fall — och det var rätt ofta — gjorde de semestrande ett gott arbete för kolonierna, utförde enklare reparationer, skötte pumpning av vatten, tog hand om kolonibarn eller personalbarn och tjänstgjorde ofta som extrapersonal.

I intet fall hade någon av dessa extra besökande friskintyg så som personalen måste ha. Enstaka gånger hade de under de senaste åren varit med om skärmbildsundersökning eller varit hos läkare av annan anledning.

Koloniföreningarna bör dels fordra, att dessa mera långvariga besökande har friskintyg, dels se till att isoleringsrummen icke beläggs av dem.

Vad man först och främst kan kräva av personalen är att den skall kunna övervaka barnens hälsotillstånd och kunna vidta lämpliga åtgärder vid sjukdomsfall.

Hejaklack vid fotbollsplanen

Åtgärder för att se till att inga sjuka barn reser ut till kolonierna skall vidtas redan före utresan. Föräldrarna bör på lämpligt sätt underrättas om att barn, som är sjuka dagarna före avresan, skall vänta med sin resa till dess de varit friska några dagar. Platsen på kolonien står och väntar, och barnets och åtföljande persons resa betalas. Samtliga barn bör om möjligt granskas av läkare dagen före avresan. Föräldrarna bör meddela, om ett barn, som skall resa till koloni, varit i kontakt med någon smittsamt sjuk.

En del barn, som reser till koloni, kan ändå vara infekterade med någon av barnsjukdomarna. Med tanke på att inga tecken på den kommande sjukdomen syns under inkubationstiden, bör uppsikten över alla kolonibarn vara särskilt noggrann de första två veckorna. Det är kanske inte nödvändigt med temperaturkontroll av varje barn dagligen, men en omsorgsfull morgoninspektion bör företas, då föreståndaren dag efter dag försäkrar sig om att inga är sjuka eller ens hängiga. Vid minsta sjukdomssymtom mäter man temperaturen och isolerar barnet. All underordnad personal skall vara instruerad att genast underrätta föreståndaren, då ett barn säger sig vara sjukt, likaså om någon av personalen är hängig eller »förkyld». Inläggning på isoleringsrum omedelbart, innan läkaren hunnit ut för undersökning, kan rädda kolonien från en långvarig epidemi.

Den s. k. »förkylningen» (kolonihalsfluss eller halsont eller vad vi kallar den) är en smittsam sjukdom och den vanligaste smittsamma sjukdomen i skolor och på kolonier. Den som sjuknat skall omedelbart isoleras i isoleringsrum och läggas till sängs. Friska kamrater får inte gå in till barnet eller stå i dörren eller sitta i fönstret för att förkorta den långsamma och tråkiga sjukdomstiden. Läkaren skall tillkallas; föreståndaren får inte nöja sig med en telefonkonsultation. Efter läkarens ordination kan föreståndaren sedan ge huvudvärkspulver eller andra mediciner men — aldrig på eget bevåg.

I detta sammanhang bör påpekas, att isoleringsrummen endast får användas för sjuka barn. De får icke vara gästrum för mer eller mindre tillfälliga besökande, utan skall brukas uteslutande för att förebygga onödig spridning av de smittsamma sjukdomarna.

Barn som tas ut till kolonivistelse är ofta trötta, oroliga, »nervösa». Ett utmärkt sätt att komma till rätta med dessa besvär är att tillförsäkra barnet tillräckligt lång nattsömn och en vilopaus mitt på dagen.

Barn i 7—8-årsåldern behöver 12 timmars nattsömn, 11-åringar 11 timmar. Alla årsklasser mår synnerligen väl av en vilotimme mitt på dagen. Denna vilotimme blir bäst utnyttjad, om den tas på sängarna, i sovrummen, med neddragna gardiner och för öppna fönster. Även om en del barn visar motvilja mot denna middagsvila under den första veckan, brukar den så småningom accepteras utan svårighet. Föreståndaren bör komma ihåg, att personal upp till 19—20 års ålder behöver 9 timmars nattsömn, även på sommaren.

Vi får aldrig glömma, att det viktigaste på en koloni är omhändertagandet av varje enskilt barn. Varje barn medför till kolonien sina egna problem, sina egna svårigheter. Mat får de flesta barn numera i de flesta fall tillräck-

ligt i sina hem och genom skolmåltiderna. Sin hälsa får de kontrollerad genom skolhälsovården och sitt skydd mot tuberkulos får många genom Calmettevaccination. Men alltför många av de barn, som uttas till koloni, saknar lyckliga, fullständiga hem, saknar vardagens glädje, saknar lugn och trygghet i sin tillvaro.

Under kolonitiden bör barnen få känna sig omhändertagna, känna sig välkomna, känna sig omtyckta. Och detta trots att de många gånger har ett bråkigt uppträdande och en vresig uppsyn. Många gånger citeras orden: det finns inga elaka barn, det finns bara olyckliga barn. Och många av kolonibarnen hör till dessa olyckliga, vrånga, vresiga barn. Om de inte vore sådana och om de hade sådana hem, som vi skulle önska dem — då behövdes varken kolonier eller feriehem.

Det är nödvändigt att tala om en speciell risk med personalen vid kolonier, som alltid förefinns, nämligen risken att få personal, som dras till koloniarbetet på grund av homosexuella tendenser. Vi kan inte förneka denna risk, ty den finns. Meddelanden om homosexuella handlingar från kvinnlig personals sida mot barnen är mycket sällsynta. Men bland manliga barn- och ungdomsledare på kolonier har då och då, vid enstaka kolonier, inträffat beklagliga fall av »otillbörliga» handlingar mot småpojkar. Det är många av oss, som aldrig har hört talas om något sådant eller som blir chockerade, då något antyds härom. En sådan attityd hjälper inte stort, utan bäst är att öppet och uppriktigt gå igenom vad som hänt för att försöka hindra ett återupprepande genom att skaffa noggranna upplysningar om den tilltänkta personalens lämplighet.

Det är kolonipersonalen, som skall ge barnen, varje enskilt barn, den uppskattning och uppmuntran, den glädje och trygghet, som varje barn behöver. Var och en av personalen skall acceptera vart och ett av sina barn, få de inbundna och slutna att öppna sig, ge de skygga trygghet, lugna de oroliga, låta de bråkiga och aggressiva få mera ordnade utlopp och kanaler för sin bråkighet.

Hur skall det gå till? Kan det överhuvudtaget ske? Kan man lära sig det på kurser?

Man skall tycka om barn. Man skall vara van vid dem, förstå dem och tolerera dem, känna till hur olika barn kan vara, men ändå, eller just därför att de är så olika, uppskatta vad som kan finnas i varje enskilt barn. Och inte minst — man skall orka att vara tillsammans med dem.

Man skall kunna hålla ordning omkring sig — inte bara med en exemplarisk organisation av arbetet och på-minuten-punktlighet eller med den skärande visselpipan. Man skall hålla sig själv ren och hel och snygg och tilltalande — barn uppskattar detta i högsta grad och är grymma i sin kritik av brister. Man skall hålla förläggningar, matsalar och matbord rena och trivsamma. Man skall — inom ramen av koloniföreningens ofta begränsade ekonomiska resurser — kunna trolla fram hemtrevnad med tapeter och blommor och färgglada dukar. Man skall kunna hitta på glada överraskningar ibland och låta det dagliga livet ha den lugna, glada vardagens trivsel.

Jag har träffat på kolonier, där personalen skapat sådana idealförhållanden, och jag har försökt lista ut vad för sorts människor det är, som lyckats härmed. Det är både män och kvinnor, men oftare kvinnor än män. Det är både gifta och ogifta och både gifta med barn och gifta utan barn, dock oftare gifta med egna barn. Åldern har varierat från 19 till 73 år. De som lyckats har detta gemensamt: de tycker om barn, är glada åt dem, gläds med dem, förstår deras bekymmer, har överseende med småsaker, har lugn och harmoni i sig själva och låter bli att mästra alltför mycket med andra människors fel och skavanker. De ger sig tid med barnen, ser till att de har full sysselsättning ibland och låter dem få vara i fred ibland. Och de har en god sömn och orkar med det slitsamma koloniarbetet.

Vilka är det som misslyckas? Det är de spända, knutna, ängsliga, de som är uttröttade i förväg, före kolonivistelsen, av sjukdom eller klenhet, av arbete, av bekymmer och egna konflikter. Det är de alltför exemplariska, som fordrar allt av sig själva och allt av den övriga personalen och av barnen. Det är de som alltför mycket besväras av högljudda skrik och klampande fötter och smällande dörrar. Det är de som fordrar exemplarisk uppställning efter visselpipan, perfekt släta filtar, och som låser sovrummen under dagen. Det är de som är besvärade av barnen, som aldrig kan överse med småsaker, som aldrig riktigt gläds med barnen, som aldrig ens kan skratta åt sig själva. De har alltid så mycket om sig, att de aldrig slår sig till ro, aldrig sitter stilla, aldrig sprider lugn och ro och trivsel och glädje omkring sig. Med det enskilda barnet har de aldrig tid, utom när de har något att anmärka.

Kan vi läsa något av detta i meritförteckningar eller i betyg från genomgångna kurser? Knappast. Men vi kan se om vederbörande har sysslat med barn förut eller om deras intresse varit inriktat på samvaro med människor överhuvudtaget. Och vi kan och måste personligen höra efter med pålitliga personer, som känner de sökande, om dessas läggning och erfarenhet är sådan, att vi vågar tänka oss dem i våra egna barns omedelbara närhet.

När ungdomar börjar arbeta på en koloni för första gången, måste de få en riktig syn på koloniarbetet från första början. Den mera erfarna personalen måste tala med dem, hjälpa dem till rätta och övervaka dem.

En föreståndare eller föreståndarinna skall veta om allt på kolonien. Inte bara om sjuka barn och halsont och febrar och tömning av sophinkar och hur varmt det är i vattnet i dag. Han eller hon skall veta om de olika kolonibarnens bekymmer och svårigheter med sig själva och med kamraterna. Han eller hon skall känna de olika barnledarnas och kökspersonalens sätt att handskas med barnen och se till att allt förlöper på rätt sätt. Och inte minst att personalen trivs inbördes.

Detaljerna i det dagliga livet på koloni kan diskuteras i det oändliga. Huvudsaken är, att barnen känner sig lugna och trygga, som om mamma vore hemma och hade förklä't på sig.

De kommunala bostadstilläggen

Av förste aktuarie *Åke Kjellström*, pensionsstyrelsen

Genom nya lagbestämmelser som trätt i kraft den 1 januari 1954 har den gamla indelningen i bostadskostnadsgrupper upphört att gälla. Samtidigt därmed upphörde också de statliga bostadstilläggen och de särskilda (kommunala) bostadstilläggen att utgå. Kommunerna fick i stället själva bestämma de nya kommunala bostadstilläggens storlek. Lagen föreskrev endast att reducering av tillägget på grund av pensionstagarens årsinkomst skulle följa vissa regler. Vidare fick inte strängare regler angående mantalsskrivning eller vistelse inom kommunen tillämpas än de som gäller för folkpension i övrigt.

I samråd med pensionsstyrelsen beslöt Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Svenska socialvårdsförbundet att rekommendera vissa normalgrunder för de kommunala bostadstilläggen. De var utformade enligt tre olika alternativ. Alternativ I avsåg ett generellt tillägg till alla pensionärer oberoende av bostadskostnaden, alternativ II anknöt tillägget i sin helhet till bostadskostnaden och alternativ III utgjorde en kombination av de båda föregående alternativen därigenom att en del av tillägget utgick generellt till alla oberoende av bostadskostnaden och en del var anknuten till denna. Kommunerna har också med mycket små avvikelser följt dessa anvisningar vid utarbetandet av sina grunder.

I tablån nedan anges antalet kommuner som tillämpar de olika alternativen.

	Städer	Köpingar	Egentliga landskommuner	Summa
Alt. I	53	68	761	882
» II	10	2	9	21
» III	68	20	23	111
Summa	**131**	**90**	**793**	**1 014**

Endast 23 kommuner, samtliga i bostadskostnadsgrupp 1, har i januari 1954 ännu icke infört kommunala bostadstillägg. Fem av dessa kommuner har beslutat införa sådana tillägg fr. o. m. den 1 juli 1954 eller 1 januari 1955.

Man ser att alt. I är det ojämförligt mest dominerande, under det att alt. II kommit till mycket liten användning. Alt. III är vanligast i städerna, där drygt hälften tillämpar detta alternativ.

Mera upplysande är kanske att studera antalet pensionstagare som är bosatta i de olika kommunerna. Vi får då följande uppställning.

	Städer	%	Köpingar	%	Egentliga landskommuner	%	Summa	%
Alt. I	50 884	15,8	28 978	67,6	403 154	95,0	483 016	61,2
» II	12 140	3,8	989	2,3	5 536	1,3	18 665	2,4
» III	258 683	80,4	12 871	30,0	15 685	3,7	287 239	36,4
Summa	321 707	100	42 838	100	424 375	100	788 920	100

Antalet pensionstagare hänför sig till beståndet i januari 1952 (innefattande även pensionstagare som i efterhand fått pension för nämnda månad). Sedan dess har pensionstagarklientelet stigit med ca 20 000 personer, men proportionerna ovan torde vara desamma.

När det gäller antalet pensionstagare är fördelningen mellan de olika alternativen en helt annan än när det gäller antalet kommuner. Av städernas pensionstagare är sålunda över 80 % bosatta i städer som tillämpar alt. III. Detta alternativ är vidare i sin helhet tillämpligt på drygt en tredjedel av pensionstagarbeståndet, under det att alt. I kommer till användning för något över 60 % av pensionärerna.

Bostadstilläggens belopp är i allmänhet olika för ensamstående och gifta. Med ensamstående brukar i de flesta fall jämställas sådan gift, där maken inte uppbär folkpension. Om hustrun uppbär hustrutillägg har ibland ett högre kommunalt bostadstillägg stipulerats för makarna. Änkepensionär har i allmänhet tillerkänts samma belopp som ensamstående, men många undantag finns.

Bostadstilläggens storlek varierar mycket från kommun till kommun. Om vi till att börja med ser på alt. I förekommer där belopp från 100 kr om året för ensamstående upp till 1 200 kr. För gifta varierar beloppen mellan 120 kr upp till 1 500 kr för båda sammanlagt. De vanligaste beloppen är följande, där första beloppet avser ensamstående och det andra beloppet gift.

150—100 kr	tillämpas	av	245	kommuner
180—120 »	»	»	140	»
300—200 »	»	»	139	»
200—150 »	»	»	52	»
450—300 »	»	»	27	»
600—400 »	»	»	27	»
360—240 »	»	»	21	»
400—300 »	»	»	15	»
120— 90 »	»	»	10	»

I alt. II är de kommunala bostadstilläggen som tidigare nämnts anknutna till bostadskostnaden men är maximerade till belopp som varierar mellan 150 och 840 kr för ensamstående och mellan 100 och 530 kr för gift.

I alt. III består det kommunala bostadstillägget dels av en generell del som utgår oberoende av bostadskostnaden, dels av ett belopp som beror av denna. Den generella delen är i flertalet fall lika med det tidigare för kommunens bostadskostnadsgrupp gällande statliga bostadstillägget men kan vara både större och mindre. Den varierar mellan 40 och 600 kr för ensamstående och mellan 20 och 400 kr för gift. Det totala bostadstilläggets maximibelopp lig-

ger mellan 240 och 1 925 kr för ensamstående och mellan 150 och 1 500 kr för gift.

Till sist må påpekas att även nya avdragsregler trätt i kraft den 1 januari 1954. Tidigare gällde att den inkomstprövade delen av pensionen utgått med maximalt belopp om pensionstagaren hade en årsinkomst som icke översteg 400 kr för ogift och 600 kr för makar. Dessa avdragsfria belopp har nu höjts till 1 000 kr för ogift pensionstagare och 1 500 kr för gifta makar. Vidare har avdragsfaktorn som tidigare var 50 % ändrats till 66 2/3 % för den del av årsinkomsten som överstiger 1 400 kr för ogift och 2 100 kr för makar. För inkomstskiktet mellan 1 000 kr och 1 400 kr för ogift och 1 500 kr och 2 100 kr för makar är avdragsfaktorn 33 1/3 %. Även värdet av fri bostad har ändrats.

Omräkningen av pensionerna

Omräkningen som påbörjades under hösten 1952 har inneburit dels en förhöjning av utgående tilläggspensioner och änkepensioner med hänsyn till de nya avdragsreglerna, dels ock ett beslut om kommunalt bostadstillägg. I de fall inkomstprövade förmåner tidigare utgick skedde detta i form av s. k. teknisk omräkning, dvs. beslutet grundade sig på uppgifter om inkomstförhållanden m. m. som lämnats i tidigare ansökningar och pensionstagarens medverkan behövdes ej. Pensionsnämndsordföranden eller den som utsetts att verkställa omräkningen kunde dock när omständigheterna gav anledning därtill begära kompletterande uppgifter av pensionstagaren, vilket synes ha skett i rätt stor omfattning. Det har då ibland visat sig att inkomsterna numera varit högre än tidigare, vilket resulterat i sänkta pensioner. I de fall däremot då inga inkomstprövade förmåner utgått tidigare har ansökning fordrats, som i vanlig ordning behandlats av pensionsnämnd. Detta har speciellt gällt ålderspensionärerna, där förut endast omkring en fjärdedel uppburit statliga bostadstillägg (jämte i förekommande fall särskilda bostadstillägg). I bostadskostnadsgrupp 1 har för övrigt statliga bostadstillägg icke kunnat utgå utan endast särskilda bostadstillägg, vilket kommit ett relativt litet fåtal till del.

Det siffermaterial, som nedanstående synpunkter är baserade på, har tagits från januaribeståndet 1954. Detta har varit uppdelat i två grupper, den ena omfattande sådana fall, där pensionen utgått med oförändrat belopp, den andra omfattande de fall där pensionen omräknats. I det senare fallet har det nya beloppet gällande fr. o. m. år 1954 registrerats. Det har av tekniska skäl varit omöjligt att samtidigt erhålla det före omräkningen gällande beloppet, varför alla jämförelser mellan äldre och nyare pensionsbelopp måst grunda sig på uppskattningar, intill dess exaktare uppgifter så småningom blir tillgängliga angående de i december månad utgående pensionerna.

Beståndet i januari 1954 omfattade i runt tal 816 200 pensionstagare. Därav torde omkring 3 500 fall avse nytillkomna ålderspensionärer, som

fyllt 67 år i januari 1954 och tidigare inte uppburit folkpension, samt vidare 4 400 fall avse andra pensionärer, som ej heller tidigare uppburit folkpension, sannolikt till största delen utgörande kvinnor som tillerkänts hustrutillägg eller änkepension. Av de återstående fallen, sammanlagt 808 300, har i 474 800 fall pensionen utgått med oförändrat belopp och i 333 500 fall omräknats.

En närmare granskning av pensionstagarbeståndet har gett följande approximativa resultat.

Förmån	Totalt antal fall	Därav omräknade
Enbart allmän ålderspension	475 000	125 000
Allmän ålderspension jämte bostadstillägg	168 000	108 000
Invalidpension och sjukbidrag	132 500	76 000
Änkepension och änkebidrag	16 300	13 000
Hustrutillägg	16 500	11 500
Inalles	808 300	333 500

Här bör emellertid anmärkas att ovanstående uppdelning bygger på många tills vidare obekräftade antaganden. Särskilt torde fördelningen av antalet omräknade fall mellan ålderspension med och utan bostadstillägg vara tämligen osäker.

Vad pensionsbeloppen beträffar gäller för tilläggs- och änkepensioner följande.

	Tilläggs- och änkepensioner. Belopp i milj. kr			
	Totalt årsbelopp före omräkningen	Årsbelopp för icke omräknade pensioner	Årsbelopp för omräknade pensioner före omräkningen	Årsbelopp för omräknade pensioner efter omräkningen
Alt. I	65,6	23,4	42,2	44,6
» II	2,2	0,9	1,3	1,3
» III	33,3	13,0	20,3	21,4
» 0[1]	1,3	1,1	0,2	0,3
Inalles	102,4	38,4	64,0	67,6

Såsom framgår av tablån har omräkningen av tilläggs- och änkepensionerna resulterat i en höjning från 64,0 milj. kr till 67,6 milj. kr eller med 3,6 milj. kr. Denna siffra får dock tas med stor reservation då den framkommit som en differens mellan två belopp, där det ena beloppet endast är uppskattat. Folkpensionsrevisionen beräknade på sin tid denna höjning till 8,2 milj. kr. En förklaring till skillnaden ligger bl. a. i bestämmelserna om privilegiering av vissa inkomster som varit gällande under tiden juli 1952—dec. 1953. En annan orsak till att höjningen är lägre än beräknat kan ligga däri att, såsom tidigare nämnts, nya beräkningar av årsinkomsten medfört lägre pension. Det är dock uppenbart att åtskilliga pensionstagare ännu inte fått de pensioner vartill de är berättigade.

[1] »Alt. 0» betecknar här kommuner som icke infört kommunala bostadstillägg.

För bostadstilläggen kan vi ställa upp nedanstående tablå.

	Bostadstillägg. Belopp i milj. kr. Totalt årsbelopp före omräkningen	Årsbelopp för icke omräknade pensioner	Årsbelopp för omräknade pensioner före omräkningen	Årsbelopp för omräknade pensioner efter omräkningen
Alt. I	27,8	6,3	21,5	53,9
» II	1,7	0,4	1,3	2,6
» III	73,5	14,8	58,7	81,1
Inalles	**103,0**	**21,5**	**81,5**	**137,6**

Av det totala årsbeloppet ovan, 103,0 milj. kr., kan det statliga bostadstillägget beräknas utgöra 74,5 milj. kr och det särskilda bostadstillägget 28,5 milj. kr. Fördelningen på de olika alternativen är följande.

	Bostadstillägg. Årsbelopp i milj. kr. Statliga	Särskilda	Summa
Alt. I	21,3	6,5	27,8
» II	1,2	0,5	1,7
» III	52,0	21,5	73,5
Inalles	**74,5**	**28,5**	**103,0**

I de kommuner, som inte infört kommunala bostadstillägg, utgick före årsskiftet varken statliga eller särskilda bostadstillägg.

Beloppen för de icke omräknade pensionerna omfattar endast statliga bostadstillägg, som efter ingången av år 1954 är att anse som kommunalt bostadstillägg och skall bekostas som sådant.

Det är som synes en ganska kraftig höjning som ägt rum beträffande bostadstilläggen, inalles (137,6—81,5 =) 56,1 milj. kr. Här är dock att observera att i detta belopp ingår kommunalt bostadstillägg till sådana pensionstagare, som tidigare inte uppburit några bostadstillägg av något slag. Hur många dessa är och hur stora tillägg de nu fått kan icke avgöras förrän en mera ingående behandling av hålkorten skett.

Sammanlagt skulle sålunda det kommunala bostadstillägget i januari 1954 uppgå till (21,5 + 137,6 =) 159,1 milj. kr. Det är dock mycket sannolikt att en betydande höjning av detta belopp är att vänta under det närmaste halvåret.

Matutskickning till gamla

Av konsulent *Margareta Nordström*, socialstyrelsen

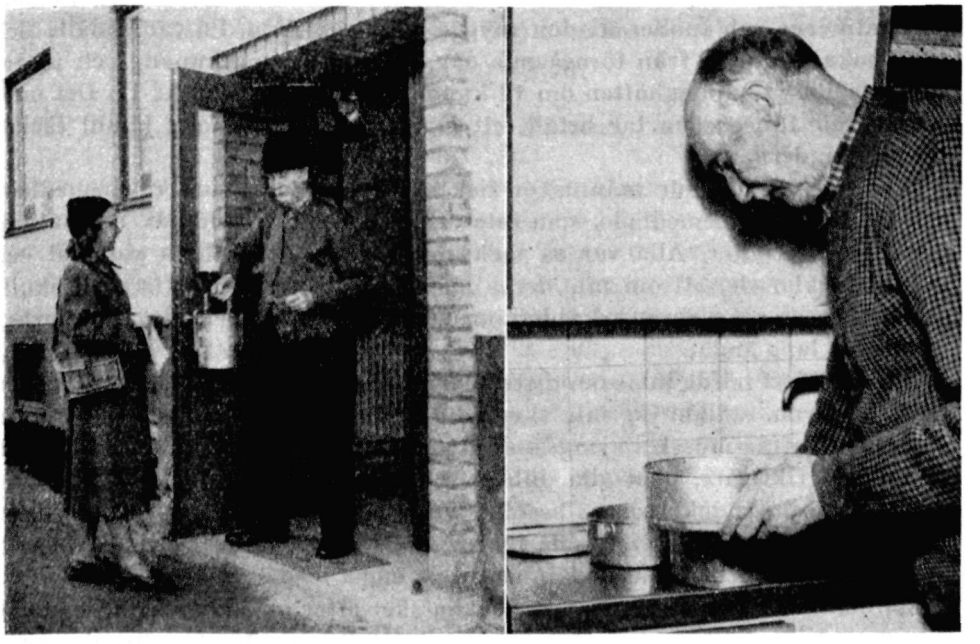
En hel del gamla i några mellansvenska städer får en värdefull hjälp i och med att man ordnat distribuering av färdiglagad mat.

Röda korset i Uppsala står, liksom när det gäller hemhjälp åt gamla, för pionjärarbetet. Där började mathemsändningen år 1950 och den pågår alltjämt på ungefär samma sätt som vid starten. Maten tillagas numera i Söderbergs konfektionsfirmas lunchrum, den läggs upp i kantiner och distribueras så av ett stadsbud, som forslar matkärlen i en släpvagn till en motorcykel. När stadsbudet lämnar kantinen med maten får han tillbaka de diskade kärlen från föregående dag och tar emot likviden mot ett kvitto. Kantinerna diskas om i lunchrummet innan de används på nytt. Ungefär 25 personer får varje dag mat till ett pris av kr 2,25 för varmrätt och dessert och kr 1,80 för varmrätt. Distribueringen kostar varje dag 12 à 13 kr och Röda korset subventionerar denna kostnad.

Det kan kanske synas som om en matdistribuering åt 25 personer i en stad av Uppsalas storlek inte vore mycket att orda om, men för de gamla, som får maten, är den säkert värdefull nog. Röda korsets matdistribuering är inte heller den enda möjligheten för de gamla att få färdiglagad mat. Vid såväl Uppsala hemsysterskola som Fackskolan för huslig ekonomi kan åldringar och andra i viss utsträckning få hämta hela mål.

På denna och nästa sida visas bilder från Röda korsets mathemsändning i Jönköping

Röda korset i Jönköping startade för ett par år sedan sin mathemsändning efter en annan modell. Maten lagas i köket till den välutrustade Junegården, stadens moderna ålderdomshem, och den distribueras genom rödakorsmedlemmar, som ställer sina privatbilar till förfogande och som turas om att sköta hemsändningen ungefär en dag i månaden. De gamla får betala kr 1,10 per portion och rödakorsmedlemmen, som är ansvarig för distribueringsdagen, har ett hårt arbete under nära 3 timmar och står också för driftkostnaderna av bilen.

Då jag för någon tid sedan besökte Jönköping, hade jag tillfälle att under en dag följa verksamheten. Maten som serverades var av tre olika slag, vanlig kost, skonkost och sockerdiet. Den vanliga kosten bestod av en stor fin stekskiva och en avredd sås i bottenskålen, potatis av en avundsvärt god kvalitet och en stor klick gelé, prydligt upplagd i en muffinsform, i mellanskålen, och savarinpudding i övre skålen. Skonkostarna fick malda kalvbullar i stället för steken och en mild saftkräm. Sockerpatienterna fick en extra stor skiva stek med blomkål och kräm, sötad med sötningsmedel. 34 personer fick mat den dagen men nu har antalet stigit till 48.

Först lämnade vi av 8 kantiner i det närbelägna pensionärshemmet, där en kvinnlig pensionär mot en liten betalning stod för den vidare distribueringen, och sedan sprang rödakorsaren och jag trappa upp och trappa ned efter en noggrant uppgjord distribueringslista, i gamla ruckliga hus över bakgårdar, i trevliga moderna fastigheter och i hus av alla grader däremellan. Vi lämnade av en kantin på varje ställe och det gällde att ordna matkärlen i den fullpackade bakvagnen och i bagageutrymmet på vår lilla bil så väl, att

man hittade rätt sort bland alla skrymmande kolli och inte heller vickade på kantinerna och spolierade den snygga uppläggningen. På varje ställe fick vi tillbaka kantinen från föregående dag och fick en matkupong och på tre ställen sålde vi kuponghäften om 10 kuponger till ett pris av kr 14. Det motsvarar vad Junegården tar betalt, ett lågt pris som nätt och jämnt täcker självkostnaderna.

Alla slags behövande människor fick mat, män och kvinnor, obemedlade och tämligen väl bemedlade, som inte orkar laga sitt huvudmål, reumatiker och konvalescenter. Alla var så tacksamma över att få hem sin mat och många förklarade, att om inte deras matfråga ordnats på detta sätt, skulle de fått lov att söka sig in på ålderdomshemmet, den fullbelagda Junegården, dit kön är lång ändå.

När jag först hörde talas om distribueringen genom de kvinnliga rödakorsmedlemmarna, ställde jag mig skeptisk. Den mera opersonliga eller åtminstone mera affärsmässiga kringsändningen med hjälp av ett stadsbud föreföll så mycket riktigare, men alla dubier vek inför anblicken av hur glada de gamla var över rödakorsarens besök. Många minuter hann det ju inte bli på varje ställe men tillräckligt ändå för att växla några vänliga ord. Något nytt att längta efter och något att minnas varje dag!

Matdistributionen åt gamla i Uddevalla sker efter ungefär samma metoder som i Jönköping. Röda korset och kvinnliga bilkåren står för distribueringen, som sker i en av Schwartzman & Nordström tillhandahållen personbil. Maten lagas i företagets marketenteri och varje portion är tillräcklig för tvenne mål. 35 gamla fördelade på 29 hushåll fick mat, när jag en vinterdag besökte Uddevalla. Måndagar, onsdagar, fredagar och lördagar är distributionsdagar. Hel måltid kostar kr 1,50 för de gamla. Röda korset betalar firman kr 1,15 för fiskrätt, kr 1,35 för rätt av malet kött och kr 1,55 för rätt av helt kött samt 40 öre för efterrätten.

Hemsändning av mat åt åldringar och andra behövande förekommer bl. a. i Eskilstuna, Norrköping, Linköping och Örebro och från en och annan landskommun har det omvittnats hur liknande service ordnats i samarbete med skolbarnsbespisningen eller ålderdomshemmet.

I en del fall kan hemsändningen av mat åt gamla personer ställa sig ekonomiskt fördelaktigare än hemhjälp, för den händelse det endast är kostfrågans lösning som är aktuell för den gamla. Om lagad mat kan tillhandahållas färdig och med alla ingredienser till en kostnad av kr 2 per mål eller mindre är detta givetvis rationellare än att binda en person med kr 2 i timmen eller kanske mera för att göra inköp och laga mat åt en enda person. Kombinationen hemhjälp och mathemsändning kan också vara en god lösning.

Några av förutsättningarna för att mathemsändningen skall slå väl ut är, att maten är vällagad, att den lämpar sig för åldringarna och inte är för kraftig och stadig, att den läggs upp prydligt och aptitretande och kan värmas på de elektriska plattorna eller på gasen direkt i kantinen. Den måste också vara omväxlande och får inte bli för dyrbar.

Internationella arbetskonferensens trettiosjätte sammanträde

Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici*, socialdepartementet

Internationella arbetskonferensens trettiosjätte sammanträde hölls i Genève under tiden 4—25 juni 1953. I sammanträdet, som hölls under ordförandeskap av den amerikanske senatorn Irving Ives, deltog representanter för 58 av arbetsorganisationens 66 medlemsstater och tillsammans uppgick antalet vid konferensen närvarande delegater och experter till över 600.

Sverige deltog i konferensen med en fullständig delegation, dvs. två regeringsombud, ett arbetsgivarombud och ett arbetarombud, jämte ett antal experter. För den svenska delegationens sammansättning ävensom för konferenssammanträdets dagordning har redogörelse tidigare lämnats i denna tidskrift.[1]

Till det av konferensen tillsatta utskottet för granskning av delegationernas fullmakter hänsköts protester mot fullmakterna för arbetarrepresentanterna för Frankrike, Irland, Iran och Italien, under motivering att de icke utsetts i samförstånd med de mest representativa fackliga sammanslutningarna av arbetsgivare och arbetare i respektive länder. Protesterna blev emellertid avvisade. Från arbetsgivarhåll inlades protest mot den tjeckoslovakiska arbetsgivarrepresentantens fullmakt, emedan denne vore tjänsteman i det tjeckoslovakiska ministeriet för den tunga industrin och därför icke kunde anses representera de tjeckiska arbetsgivarna. Två av utskottets tre ledamöter hemställde emellertid, att fullmakten skulle godtas, vilket även blev konferensens beslut. — I likhet med vad fallet varit under de tre närmast föregående konferenssammanträdena protesterade de tjeckiska och polska regeringsdelegaterna mot att Kinas delegater utsetts av koumintangregeringen och icke av den kinesiska folkdemokratiska republiken i Peking. Utskottet fann emellertid de kinesiska representanternas fullmakter vara i ordning, vilket uttalande togs ad notam av konferensen.

På sedvanligt sätt upptogs plenarsammanträdena under konferensen till större delen av debatten om generaldirektörens årsberättelse,[2] vilken liksom tidigare år gav en överblick över den allmänna ekonomiska situationen, socialpolitiken och Internationella arbetsorganisationens verksamhet. I berättelsen hade emellertid därjämte upptagits ett speciellt problem till mera ingående behandling, nämligen frågan hur en produktivitetsökning kan leda till höjd levnadsstandard. För att en högre produktivitet icke skall göra mera skada än nytta fordras, heter det i berättelsen, att fyra villkor är uppfyllda, nämligen 1) att produktivitetsfrämjande åtgärder vidtas i samråd och samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare, 2) att resultatet av den ökade produktiviteten fördelas rättvist, 3) att produktivitetsökningen icke leder till arbetslöshet samt 4) att trivsel på arbetsplatsen eftersträvas.

Debatten, som samlade över 100 deltagare, kom att i stor utsträckning röra sig kring frågan om produktivitetshöjningen, särskilt spörsmålet om för-

[1] Se Soc. Medd. 1953: 10, sid. 615.

[2] Den »skandinaviska» upplagan av årsberättelsen har under år 1953 utgivits på svenska.

delningen av resultatet av en ökning i produktiviteten. På sätt jämväl tidigare skett begagnade emellertid åtskilliga talare tillfället att närmare redogöra för de socialpolitiska framstegen i respektive länder. Stor uppmärksamhet ägnades också åt det tekniska biståndsprogrammet med hänsyn till de underutvecklade ländernas förhållanden.

I sitt avslutande anförande gav generaldirektören uttryck för sin övertygelse om organisationens betydelse för en fredlig utveckling i världen. Han betonade tillika den djupgående innebörden av organisationens medverkan i det tekniska biståndsprogrammet. I fortsättningen underströk generaldirektören vikten av goda relationer mellan arbetsmarknadens parter för höjande av produktiviteten. Härvid gällde emellertid, att föreningsfrihetens garanterande utgjorde en grundläggande förutsättning för goda sådana relationer. Slutligen fastslogs, att om demokratien i världen skulle bestå, måste arbetsorganisationen vinna ökad styrka.

I fråga om de olika på sammanträdets dagordning upptagna ämnena må i övrigt följande anföras.

Frågor av större vikt behandlas inom Internationella arbetsorganisationen enligt den s. k. dubbla diskussionsproceduren, vilket innebär, att ett ärende upptas till behandling vid två på varandra följande konferenser. Vid 1952 års konferens hade för första behandling upptagits frågorna om skydd för arbetarnas hälsa på arbetsplatsen samt om minimiålder för tillträde till arbete under jord i kolgruvor. Dessa frågor avgjordes slutligt vid 1953 års konferens.

Spörsmålet huruvida den internationella regleringen angående *skydd för arbetarnas hälsa på arbetsplatsen* skulle erhålla formen av en konvention, som skulle kompletteras av en mera detaljerad rekommendation, eller om man skulle nöja sig med enbart en rekommendation, hade vid frågans första behandling lämnats öppet. Vid andra behandlingen segrade rekommendationsalternativet med knapp majoritet inom utskottet samt antogs sedermera enhälligt av konferensen. Rekommendationens anvisningar är uppdelade i fyra avsnitt. Det första behandlar tekniska åtgärder till förebyggande av risker för arbetarnas hälsa, det andra läkarundersökning och läkarbesiktning av arbetare i särskilt hälsofarligt arbete, det tredje anmälan av yrkessjukdomar och det fjärde första hjälp.

I anslutning till rekommendationen antogs även tre resolutioner. Den första anmodar arbetsbyråns styrelse att utarbeta en internationell förteckning över de yrkessjukdomar, som bör anmälas enligt rekommendationens anvisningar. I den andra framhålls att nationella förteckningar över dylika sjukdomar bör vara tillräckligt omfattande samt att de bör utformas med beaktande av den internationella förteckningen. Den tredje resolutionen uppmanar medlemsstaterna att snarast möjligt söka förbättra hälso- och sjukvården på arbetsplatsen.

Konferensens andra behandling av frågan om *minimiålder för anställning under jord i kolgruvor* ledde till antagandet av en rekommendation, vari förordas att personer under 16 år icke skall sysselsättas i kolgruvor och att personer mellan 16 och 18 år endast skall sysselsättas i utbildningssyfte eller på särskilda av behörig myndighet efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer fastställda villkor.

För första behandling upptogs frågan om *semester*. Redan vid 1936 års arbetskonferens hade semestern gjorts till föremål för en konvention (jämte en supplerande rekommendation), vari semesterns längd angetts till minst sex dagar. Den sociala utvecklingen sedan dess hade ansetts motivera en ny rekommendation, vartill arbetsbyrån utarbetat förslag.

Huvuddragen i det antagna rekommendationsförslaget, som skall slutligt behandlas vid 1954 års konferens är följande. I fråga om semesterns varaktighet uttalas, att den icke bör understiga två veckor efter ett års oavbruten tjänst hos en och samma arbetsgivare; för minderåriga arbetare skulle enligt nationell lagstiftning gynnsammare villkor kunna föreskrivas. I semestern skulle icke inräknas lagstadgade eller sedvanemässiga helgdagar, sön- och helgdagar och sjukledighetsdagar. En utsträckning av semestertiden i relation till anställningstidens längd skulle prövas enligt därutinnan bestämd ordning i varje land. Semesterrätt skulle föreligga efter 6 månaders anställningstid och semesterns omfattning bestämmas i förhållande till anställningstiden. Särbestämmelser skulle meddelas för det fall, att anställningen upphör innan kvalifikationstiden uppnåtts. Därjämte anges, att avbrott i anställningen på grund av sjukdom, olycksfall i arbete, militärtjänst m. m. icke bör medföra begränsning av semesterrätten. Enahanda skulle vara fallet med havandeskapsledighet under i sådant avseende medgiven tid. I fråga om semesterns förläggning förutsätts samråd mellan arbetsgivare och arbetare; tiden bör i förväg meddelas. Under semester skulle sedvanlig avlöning utgå i enlighet med vad som därutinnan bestämmes i författning eller kollektivavtal. För eventuella naturaförmåner skulle kontantersättning utgå.

Rekommendationen skulle icke äga tillämpning på sjömän, lantarbetare och i husligt arbete sysselsatta, ej heller på anställda i familjeföretag.

På konferensens dagordning hade även uppförts ämnet »*Arbets- och socialdepartementens organisation och verksamhet i de olika länderna*». Avsikten var icke att göra detta ämne till föremål för en internationell reglering i form av en konvention eller rekommendation utan endast att bereda tillfälle till en allmän diskussion av frågan. Det för ärendets behandling tillsatta utskottet enades om att i ett memorandum framlägga de slutsatser och uppslag, som framkommit under diskussionen.

Under överläggningarna framhölls från olika håll att utbytet av åsikter och erfarenheter i ämnet mellan tjänstemän i olika arbetsdepartement, arbetsgivare och arbetare från ett stort antal länder vore särdeles värdefullt såväl med tanke på arbetsorganisationens ordinarie verksamhet som för genomförandet av programmet för tekniskt bistånd. Representanter för samtliga tre grupper var tillika ense därutinnan att, även om konstitutionella förhållanden eller den generella administrationen övade ett betydande inflytande på organisationen, så förelåg dock ett antal gemensamma uppgifter för arbetsdepartementen i skilda länder. Jämförelser beträffande det sätt, varpå man löst de gemensamma problemen på olika håll i världen gjorde det därför möjligt att uppdra vissa enhetliga principer, vilka kunde vara av värde för medlemsstaternas regeringar vid fullföljandet av ekonomiska och socialpolitiska arbetsuppgifter. Icke minst för de underutvecklade länderna vore det betydelsefullt att äga närmare kännedom om det sätt, varpå dylika arbetsuppgifter handläggs inom högt industrialiserade stater.

Ytterligare en fråga stod på dagordningen, nämligen den om *utökning av antalet ledamöter i arbetsbyråns styrelse*. Detta spörsmål hade aktualiserats genom att antalet medlemmar i arbetsorganisationen under senare år stigit avsevärt, medan arbetsbyråns styrelse alltsedan år 1922 oförändrat bestått av 32 ledamöter — 16 regeringsrepresentanter samt 8 arbetsgivar- och 8 arbetarrepresentanter. För att bereda de mycket mera vittomfattande intressen, som numera spelar en aktiv roll i organisationens arbete, en effektiv representation, hade arbetsbyråns styrelse föreslagit en utökning av antalet styrelseledamöter till 40, av vilka 20 skulle representera regeringarna samt 10 arbetsgivarna och 10 arbetarna. Förslaget antogs av konferensen.

Slutligen må nämnas, att konferensen fastställde 1954 års *budget* för Internationella arbetsorganisationen, balanserande på ett belopp av omkring 6,5 miljoner dollar, varav Sverige skulle bidra med oförändrat 2,17 procent.

Lönerna under tredje kvartalet 1953 för arbetare inom buss- och åkeriföretag

En provundersökning

För arbetare inom buss- och åkeriföretag har socialstyrelsen t. o. m. år 1952 inhämtat lönestatistiska uppgifter för helt år enligt samma grunder som för industriarbetare. Undersökningarna har omfattat ett mycket begränsat antal buss- och åkeriföretag.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 mars 1953 föreslog socialstyrelsen bland annat, att officiell lönestatistik för ett kvartal per år skulle utarbetas för arbetare inom buss-, åkeri- och oljedistributionsföretag. Insamlingen av uppgifterna skulle ske i samarbete med Svenska arbetsgivareföreningen. Undersökningarna skulle om möjligt omfatta samtliga företag inom de berörda områdena. 1954 års riksdag har sedermera anslagit medel för budgetåret 1954/55 till dessa undersökningar.

I syfte bl. a. att pröva möjligheterna att inom rimlig tid få in tillfredsställande uppgifter från de många — ofta små — företagen inom branschen som tidigare ej lämnat lönestatistiska uppgifter, utförde socialstyrelsen en provundersökning rörande lönerna under tredje kvartalet 1953 för arbetare inom buss- och åkeriföretag och resultaten av denna undersökning redovisas i denna artikel.

Primärmaterialets omfattning och beskaffenhet. På den blankett som användes av styrelsen vid undersökningen skulle uppgifter redovisas för var och en av fyra yrkesgrupper: chaufförer (till chaufförer räknas även grävmaskinister samt traktor- och truckförare), biljettförsäljare, verkstadsarbetare och övriga (för män: lastkarlar, garagearbetare o. dyl., för kvinnor: städerskor, biltvätterskor o. dyl.). Vid redovisningen skulle vidare en uppdelning ske dels på män och kvinnor, dels på vuxna och minderåriga. För varje kategori begärdes uppgift om medelantalet arbetare, summa utbetald lön med särredovisning av övertidstillägg, antalet arbetstimmar på ordinarie tid och på övertid och om tillägg för arbete på obekväm arbetstid.[1] I arbetslönen skulle icke inräknas lön under semester, sjuklön, felräkningspengar eller värdet av naturaförmåner, beklädnadsbidrag o. dyl. Däremot skulle i lönen medräknas ev. utgående kallortstillägg och av företaget verkställda skatteavdrag.

Undersökningen omfattade företag inom branschen som var delägare i Svenska omnibusägareförbundet eller i Svenska lasttrafikbilägareförbundet (med minst 2 bilar), men vilka ej var anslutna till Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) samt dessutom statliga och halvstatliga företag. Som stat-

[1] Dessutom begärdes uppgift om resetraktamente vid linjekörning, vilken uppgift dock icke bearbetats.

liga företag har räknats järnvägarnas biltrafikrörelse, postverkets diligensrörelse och GDG Biltrafiks AB och som halvstatliga företag AB Svenska Godscentraler, AB Landtransport och Svenska Lastbil AB.[1] SAF insamlade för tredje kvartalet från företag anslutna till SAF och verksamma inom biltrafikens område i stort sett liknande uppgifter som dem socialstyrelsen inhämtade. Socialstyrelsen har genom tillmötesgående från SAF erhållit materialet vid SAF:s undersökning rörande buss- och åkeriföretag i form av kopior av de hålkort man stansat på basis av de vid SAF:s undersökning inkomna uppgifterna. Slutligen har styrelsen från Svenska stadsförbundet fått en sammanställning för trafikpersonal, avseende löneförhållandena i september 1953.

Vid studiet av de i det följande redovisade timförtjänsterna bör observeras att kvartals- resp. månadslöneuppgifter i viss utsträckning kan vara påverkade av säsongsvängningar och andra korttidsförändringar.

Socialstyrelsen utsände blanketter till 1 741 åkerier och 281 bussföretag. Tre påminnelser utsändes. Efter sista påminnelsen utgjorde antalet inkomna bearbetningsbara blanketter 1 194 från åkerier och 154 från bussföretag. Beträffande 165 åkerier och 54 bussföretag erhöll socialstyrelsen uppgifter att företaget saknade anställda, upphört eller försålts.

För att få en uppfattning om storleksordningen på de företag som inte svarat samt om möjligt anledningen till detta utsände socialstyrelsen till dem som ej svarat efter tre påminnelser en särskild skrivelse vari efterfrågades dels antalet anställda, dels vilkendera av fyra angivna orsaker,[2] som var förklaringen till att ifyllda blanketter ej insänts. Svaren skulle anges genom avprickning på själva skrivelsen, som därefter skulle återsändas till socialstyrelsen. Sådana skrivelser tillställdes 259 åkerier och 42 bussföretag. 51 åkerier och 9 bussföretag besvarade skrivelsen. 23 av de 51 åkerierna angav, att anställda arbetare saknades eller att uppgift insänts till SAF och 28 att företagaren icke haft tid eller icke velat svara. Av de 9 bussföretagen uppgav 7 att de icke hade några anställda arbetare och de återstående att de icke velat eller icke haft tid att svara. Slutligen tog styrelsen telefonkontakt med 23 slumpmässigt utvalda åkerier och 10 bussföretag bland de 208 åkerier och 33 bussföretag som ej besvarade denna skrivelse. Med utgångspunkt från de erhållna uppgifterna om antalet företag utan anställda, antalet företag vilkas verksamhet upphört m. m., beräknades att svarsfrekvensen i betydelsen relationen mellan antalet svarande företag och antalet företag som vid tidpunkten för undersökningen fick frågeformuläret och berördes av undersökningen uppgick till ca 85 % för åkeriföretag och till ca 88 % för bussföretag i undersökningen för tredje kvartalet 1953 i företag utanför SAF.

Med hjälp av uppgifter om antalet arbetare i företag som besvarat frågeskrivelsen eller lämnat uppgifter härom vid telefonsamtal har styrelsen upp-

[1] I detta företag äger staten hela aktiekapitalet men med hänsyn till gällande avtal har det hänförts till ifrågavarande grupp.

[2] 1) Ingen anställd personal finns att redovisa. 2) Har lämnat uppgift till Svenska arbetsgivareföreningen. 3) Kan ej besvara uppgifterna på grund av sjukdom eller annat direkt hinder. 4) Önskar ej besvara uppgifterna.

skattat antalet arbetare i de 259 åkerier resp. 42 bussföretag som ej insänt uppgifter om löneförhållandena under tredje kvartalet 1953. Utnyttjas dessa uppskattningar av antalet arbetare i privata företag utanför SAF kan relationen mellan antalet arbetare i svarande företag och antalet arbetare i samtliga företag, som borde ha lämnat uppgifter om löneförhållandena under tredje kvartalet 1953, beräknas till 88 % för åkerier och 94 % för bussföretag. Av de inkomna uppgifterna måste emellertid ett antal — 123 rörande åkeri- och 31 rörande bussföretag — kasseras vid bearbetningen. Om svarsfrekvensen beräknas på arbetare i företag med bearbetningsbara blanketter sjunker nämnda tal till 80 % för åkerier och till 86 % för bussföretag. För samtliga privata företag uppgår sistnämnda tal uppskattningsvis till 66 % för åkeriföretag och till 81 % för bussföretag.

Omfattningen av det material på vilket de följande redovisade timförtjänsterna beräknats framgår av nedanstående tablå.

	Antalet arbetare i	
	åkeriföretag	bussföretag
Till SAF anslutna företag	4 415	2 543
Andra privata företag	4 024	699
Statliga företag	555	4 001
Halvstatliga företag	796	—
Samtliga	9 790	7 243

Indrivningen av uppgifterna har i föreliggande undersökning pågått t. o. m. januari månad 1954, vilket medfört att resultaten av undersökningen ej hunnit färdigställas förrän ett stycke in på år 1954. Man bör dock för framtiden kunna räkna med att indrivningsarbetet skall kunna minskas och resultaten föreligga betydligt tidigare än för denna undersökning.

Gjorda jämförelser mellan företag som svarat omgående och företag som svarat först efter en eller flera påstötningar har visat att löneförhållandena vid de senare i stort sett varit desamma som vid de förra. De företag som ej lämnat löneuppgifter men för vilka vissa data erhållits (jfr ovan) synes i fråga om för lönesättningen så pass viktiga förhållanden som storlek och dyrortsplacering inte skilja sig från dem som svarat. De redovisade resultaten synes därför kunna ge en tillfredsställande bild av löneförhållandena för samtliga företag som medtagits i undersökningarna (jfr ovan).

Timförtjänsten under tredje kvartalet 1953 vid åkeriföretag. Av tab. 1 framgår att de redovisade privata, statliga och halvstatliga åkeriföretagen sammanlagt sysselsatte 9 790 arbetare, av vilka 8 439 tillhörde privata företag, 555 statliga och 796 halvstatliga företag.

Tab. 2 återger den genomsnittliga timförtjänsten såväl exkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid som inkl. dessa tillägg för i tab. 1 redovisade yrkesgrupper. Den genomsnittliga timförtjänsten har beräknats som kvoten mellan lönesumma och utgjorda arbetstimmar för varje redovisad grupp.

Tab. 1. Antal arbetare tredje kvartalet 1953 vid åkeriföretag inom skilda dyrortsgrupper

Arbetarkategorier	Antal arbetare											
	hela riket	dyrortsgrupp					hela riket	dyrortsgrupp				
		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
	Samtliga företag						Privata företag					
Vuxna män	9 701	303	2 042	3 623	1 743	1 990	8 369	295	1 840	2 900	1 574	1 760
därav: chaufförer .	7 970	251	1 682	2 905	1 534	1 598	6 954	243	1 511	2 356	1 397	1 447
övriga . . .	1 731	52	360	718	209	392	1 415	52	329	544	177	313
Minderåriga män . .	61	1	19	23	15	3	44	1	18	11	14	—
Vuxna kvinnor . . .	28	2	6	14	5	1	26	2	4	14	5	1
Samtliga	**9 790**	**306**	**2 067**	**3 660**	**1 763**	**1 994**	**8 439**	**298**	**1 862**	**2 925**	**1 593**	**1 761**
	Statliga företag						Halvstatliga företag					
Vuxna män	543	5	155	241	87	55	789	3	47	482	82	175
därav: chaufförer .	431	5	130	199	69	28	585	3	41	350	68	123
övriga . . .	112	—	25	42	18	27	204	—	6	132	14	52
Minderåriga män . .	10	—	1	6	—	3	7	—	—	6	1	—
Vuxna kvinnor . . .	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga	**555**	**5**	**158**	**247**	**87**	**58**	**796**	**3**	**47**	**488**	**83**	**175**

Vid sammanvägningar av materialet för de privata företagen utanför SAF och materialet för företag anslutna till SAF har hänsyn icke tagits till olikheterna i svarsfrekvensen för de två grupperna, emedan de genomsnittliga timförtjänsterna i de två materialen ej visar några nämnvärda skillnader.

För yrkesgruppen chaufförer ligger, såsom framgår av tab. 2, den för hela riket genomsnittliga timförtjänsten (exkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid) något högre inom privata företag än inom statliga och halvstatliga. Tabellen visar också, att skillnaderna i timförtjänsten mellan privata och statliga företag främst framträder inom dyrortsgrupp 5. Det förtjänar nämnas att man för de privata företagen har ett särskilt stockholmsavtal med en lön, som är högre än 5-ortslönen i övrigt. Motsvarighet därtill finns inte i de statliga avtalen. Skillnaden i timförtjänst mellan dyrortsgrupp 5 och dyrortsgrupp 2 uppgår, räknat på lönen i grupp 5, till 18 % i privata, till 15 % i statliga och till 14 % i halvstatliga företag. Om hänsyn tages till övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid framträder ungefär likartade skillnader mellan privata och statliga företag. För halvstatliga företag medför dessa tillägg däremot en väsentligt kraftigare ökning av timförtjänsterna än för privata och statliga företag.

Om man omräknar den genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid) med hjälp av indextal vid 1951 års dyrortsundersökning för de orter där företagen är belägna får man för chaufförer i privata åkeriföretag timförtjänsten 3,58 kr, för chaufförer i statliga företag 3,51 kr och för chaufförer i halvstatliga företag 3,65 kr.[1]

[1] Samma principer har tillämpats vid beräkning av det s. k. relativa löneläget. Beträffande denna beräkning hänvisas för utförligare kommentarer till Lönestatistisk årsbok 1951, sid. 92.

Tab. 2. Genomsnittliga timförtjänster tredje kvartalet 1953 vid åkeriföretag inom skilda dyrortsgrupper

(Två punkter anger grupp med mindre än 25 arbetare)

Arbetarkategorier	Genomsnittlig timförtjänst, kronor											
	exkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid						inkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid					
	hela riket	dyrortsgrupp					hela riket	dyrortsgrupp				
		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
	Samtliga företag											
Vuxna män	3,25	2,88	3,02	3,12	3,42	3,64	3,39	2,96	3,15	3,29	3,56	3,76
därav: chaufförer	3,26	2,89	3,04	3,12	3,41	3,67	3,41	2,98	3,17	3,30	3,55	3,80
övriga	3,20	2,81	2,94	3,12	3,49	3,49	3,31	2,82	3,02	3,24	3,60	3,60
Minderåriga män	1,98	..	..	..	..	..	1,99	..	..	..	..	..
Vuxna kvinnor	2,64	..	..	..	..	..	2,67	..	..	..	..	..
Samtliga	**3,24**	**2,88**	**3,01**	**3,11**	**3,41**	**3,63**	**3,38**	**2,95**	**3,14**	**3,28**	**3,54**	**3,76**
	Privata företag											
Vuxna män	3,27	2,86	3,02	3,14	3,43	3,66	3,40	2,96	3,14	3,29	3,57	3,77
därav: chaufförer	3,27	2,87	3,04	3,14	3,41	3,69	3,41	2,99	3,17	3,28	3,56	3,81
övriga	3,23	2,82	2,95	3,16	3,53	3,54	3,31	2,82	3,02	3,26	3,64	3,63
Minderåriga män	2,05	..	..	..	..	—	2,05	..	..	..	..	—
Vuxna kvinnor	2,65	..	..	..	..	..	2,68	..	..	..	..	..
Samtliga	**3,26**	**2,85**	**3,01**	**3,14**	**3,42**	**3,66**	**3,39**	**2,95**	**3,13**	**3,28**	**3,56**	**3,77**
	Statliga företag											
Vuxna män	3,20	..	3,04	3,17	3,35	3,47	3,31	..	3,16	3,29	3,46	3,54
därav: chaufförer	3,20	..	3,05	3,19	3,38	3,57	3,32	..	3,17	3,32	3,49	3,66
övriga	3,16	—	2,97	3,11	..	3,36	3,24	—	3,10	3,17	..	3,40
	Halvstatliga företag											
Vuxna män	3,12	..	2,98	3,00	3,28	3,44	3,43	..	3,31	3,33	3,46	3,72
därav: chaufförer	3,14	..	3,00	3,01	3,31	3,51	3,48	..	3,34	3,39	3,47	3,80
övriga	3,04	—	..	2,95	..	3,29	3,26	—	..	3,15	..	3,54

En bild av förekommande lönevariationer inom skilda dyrortsgrupper ger nedanstående tablå som för de privata åkeriföretagen anger median- och kvartilvärden för de genomsnittliga timförtjänsterna per företag.

	Dyrortsgrupp				
	1	2	3	4	5
Övre kvartilen	3,00	3,13	3,23	3,53	3,74
Medianen	2,88	2,98	3,08	3,40	3,62
Undre kvartilen	2,77	2,88	2,98	3,19	3,52

Beräkningen som endast omfattar chaufförer avser den genomsnittliga timförtjänsten exkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid. Av tablån framgår, att skillnaden mellan övre och undre kvartilvärde uppgår till ca 25 öre inom alla dyrortsgrupper utom grupp 4, där skillnaden är ca 35 öre.

Tab. 8. Antal arbetare tredje kvartalet 1953 vid bussföretag inom skilda dyrortsgrupper

Företag	Dyrortsgrupp	Antal arbetare											
		Vuxna män				Minderåriga män			Vuxna kvinnor			Minderåriga kvinnor	Samtliga
		Samtliga	Chaufförer	Biljettförsäljare	Övriga	Samtliga	Biljettförsäljare	Övriga	Samtliga	Biljettförsäljare	Övriga		
Samtliga	1	146	135	—	11	—	—	—	3	—	3	—	149
	2	1 916	1 649	6	261	69	54	15	26	3	23	2	2 013
	3	2 167	1 681	34	452	101	64	37	38	11	27	—	2 306
	4	1 119	899	28	192	144	121	23	12	—	12	5	1 280
	5	1 201	887	127	187	172	153	19	111	94	17	11	1 495
	1—5	6 549	5 251	195	1 103	486	392	94	190	108	82	18	7 243
Privata	1	60	55	—	5	—	—	—	3	—	3	—	63
	2	603	557	2	44	36	33	3	3	1	2	2	644
	3	896	748	22	126	41	36	5	14	11	3	—	951
	4	616	509	20	87	110	105	5	2	—	2	5	733
	5	662	509	67	86	127	113	14	51	47	4	11	851
	1—5	2 837	2 378	111	348	314	287	27	73	59	14	18	3 242
Statliga	1	86	80	—	6	—	—	—	—	—	—	—	86
	2	1 313	1 092	4	217	33	21	12	23	2	21	—	1 369
	3	1 271	933	12	326	60	28	32	24	—	24	—	1 355
	4	503	390	8	105	34	16	18	10	—	10	—	547
	5	539	378	60	101	45	40	5	60	47	13	—	644
	1—5	3 712	2 873	84	755	172	105	67	117	49	68	—	4 001

Timförtjänsten under tredje kvartalet 1953 vid bussföretag. Den redovisade arbetarpersonalen i de privata och statliga bussföretag som ingår i undersökningen utgör tillsammans 7 243 personer, av vilka 3 242 tillhörde privata företag och 4 001 statliga företag. Sistnämnda grupp omfattar järnvägarnas biltrafikrörelse, postverkets diligensrörelse och GDG Biltrafiks AB. Inga halvstatliga bussföretag ingår i undersökningen.

Tab. 3 anger antalet arbetare inom olika dyrortsgrupper med fördelning på privata och statliga företag. I undersökningen är det sammanlagda arbetarantalet vid statliga bussföretag större än vid privata företag; i båda dessa grupper utgör chaufförerna den dominerande yrkesgruppen. Materialet för bussföretag anslutna till SAF och materialet för företag utanför denna organisation har sammanvägts på liknande sätt som motsvarande material för åkeriföretag.

I tab. 4 återges de genomsnittliga timförtjänsterna inom privata och statliga bussföretag. Inom de olika dyrortsgrupperna är timförtjänsterna för chaufförer genomsnittligt något högre i statliga bussföretag än i privata företag. Skillnaden är mest markant inom dyrortsgrupp 4. Spännvidden i lönen mellan olika dyrortsgrupper är ungefär lika stor i privata som i statliga företag. I förhållande till lönen (exkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid) i dyrortsgrupp 5 ligger sålunda lönen i ortsgrupp 2 i privata företag 14 % och för statliga företag 15 % lägre.

Tab. 4. Genomsnittliga timförtjänster tredje kvartalet 1953 vid bussföretag inom skilda dyrortsgrupper

(Två punkter anger grupp med mindre än 25 arbetare)

Arbetarkategorier	Genomsnittlig timförtjänst, kronor											
	exkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid						inkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid					
	hela riket	dyrortsgrupp					hela riket	dyrortsgrupp				
		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
	Samtliga företag											
Vuxna män	3,24	2,96	3,11	3,17	3,37	3,54	3,37	3,04	3,22	3,29	3,48	3,72
därav: chaufförer	3,27	2,96	3,11	3,19	3,42	3,65	3,41	3,04	3,23	3,32	3,54	3,85
övriga	3,24	..	3,11	3,17	3,29	3,51	3,32	..	3,18	3,25	3,37	3,63
Minderåriga män	1,71	—	1,51	1,56	1,69	1,91	1,77	—	1,54	1,59	1,72	2,00
därav: biljettförsäljare	1,73	—	1,50	1,59	1,70	1,89	1,79	—	1,52	1,64	1,74	1,99
övriga	1,64	—	..	1,50	..	..	1,67	—	..	1,51	..	..
Vuxna kvinnor	2,63	..	2,33	2,18	..	2,82	2,74	..	2,40	2,19	..	2,98
därav: biljettförsäljare	2,72	—	..	..	—	2,85	2,87	—	..	..	—	3,02
övriga	2,45	..	..	2,37	..	..	2,51	..	..	2,38	..	..
Samtliga	**3,13**	**2,96**	**3,05**	**3,09**	**3,18**	**3,29**	**3,25**	**3,04**	**3,17**	**3,20**	**3,28**	**3,47**
	Privata företag											
Vuxna män	3,21	2,94	3,09	3,07	3,26	3,53	3,34	2,98	3,17	3,17	3,37	3,76
därav: chaufförer	3,24	2,92	3,10	3,10	3,27	3,62	3,37	2,96	3,18	3,21	3,40	3,88
övriga	3,24	..	3,10	3,04	3,36	3,48	3,33	..	3,13	3,14	3,44	3,59
Minderåriga män	1,76	—	1,60	1,64	1,69	1,90	1,83	—	1,62	1,70	1,73	2,00
därav: biljettförsäljare	1,74	—	1,56	1,66	1,69	1,87	1,82	—	1,58	1,73	1,78	1,99
övriga	1,90	—	..	..	..	..	1,93	—	..	..	..	..
Vuxna kvinnor	2,68	..	..	..	..	2,95	2,84	..	..	..	..	3,18
därav: biljettförsäljare	2,72	—	..	..	—	2,97	2,90	—	..	..	—	3,21
Samtliga	**3,06**	**2,94**	**3,02**	**3,00**	**3,02**	**3,24**	**3,18**	**2,98**	**3,09**	**3,10**	**3,13**	**3,45**
	Statliga företag											
Vuxna män	3,26	2,97	3,11	3,23	3,49	3,54	3,39	3,08	3,25	3,37	3,61	3,68
därav: chaufförer	3,29	2,98	3,12	3,25	3,60	3,69	3,44	3,10	3,26	3,41	3,72	3,83
övriga	3,23	..	3,11	3,22	3,22	3,52	3,32	..	3,19	3,30	3,31	3,64
Minderåriga män	1,63	—	1,43	1,50	1,68	1,94	1,67	—	1,46	1,52	1,71	2,00
därav: biljettförsäljare	1,69	—	..	1,51	..	1,94	1,74	—	..	1,54	..	2,01
övriga	1,54	—	..	..	..	..	1,56	—	..	..	..	..
Vuxna kvinnor	2,59	—	..	..	..	2,72	2,68	—	..	..	..	2,84
därav: biljettförsäljare	2,72	—	..	—	—	2,75	2,84	—	..	—	—	2,86
Samtliga	**3,18**	**2,97**	**3,06**	**3,14**	**3,37**	**3,36**	**3,31**	**3,08**	**3,20**	**3,28**	**3,49**	**3,49**

Omräknas lönen med hänsyn till företagets indextal vid senaste dyrortsundersökning på samma sätt som för åkerier erhålles för chaufförer inom privata bussföretag en genomsnittsförtjänst för hela riket av 3,53 kr (inkl. övertidstillägg och tillägg för obekväm arbetstid), medan motsvarande förtjänst inom den statliga gruppen blir 3,64 kr.

Tab. 5. Genomsnittliga timförtjänster september månad 1953 vid kommunala trafikföretag (exkl. AB Stockholms spårvägar)

Arbetstagargrupp Dyrortsgrupp	Månadsavlönade			Timavlönade			Samtliga		
	Utgjorda arbetstimmar (även på övertid	Genomsnittlig timförtjänst, kr		Utgjorda arbetstimmar (även på övertid)	Genomsnittlig timförtjänst, kr		Utgjorda arbetstimmar (även på övertid)	Genomsnittlig timförtjänst, kr	
		exkl. övertidstillägg	inkl. övertidstillägg		exkl. övertidstillägg	inkl. övertidstillägg		exkl. övertidstillägg	inkl. övertidstillägg
Vuxna män									
Med 45-timmars arbetsvecka									
Dyrortsgrupp 3[1] . .	81 609	4,05	4,10	24 567	3,80	3,94	106 176	4,00	4,06
Göteborg	248 842	4,03	4,32	14 287	3,98	4,14	263 129	4,03	4,31
Med 48-timmars arbetsvecka									
Dyrortsgrupp 2[2] . .	2 281	3,05	3,09	389	2,84	2,84	2 670	3,02	3,05
» 3[3] . .	185 206	3,59	3,66	29 082	3,67	3,74	214 288	3,60	3,67
» 4 . .									
Göteborg	61 463	4,30	4,32	47 397	4,23	4,38	108 860	4,27	4,34
Karlstad, Vaxholm	11 825	3,58	3,83	—	—	—	11 825	3,58	3,83
Kvinnor									
Dyrortsgrupp 3[4] . . .	4 747	2,50	2,51	—	—	—	4 747	2,50	2,51

Timförtjänsten under september 1953 vid kommunala trafikföretag (exkl. AB Stockholms spårvägar). Genom tillmötesgående från Svenska stadsförbundet har socialstyrelsen erhållit en sammanställning på grundval av den av förbundet utarbetade lönestatistiken för trafikpersonal i september 1953. Förbundets lönestatistik är grundad på summariska uppgifter rörande arbetslön och fullgjord arbetstid vid de till förbundet hörande kommunala trafikföretagen med undantag för AB Stockholms spårvägar. Följande orter berörs av undersökningen: Göteborg, Karlstad och Vaxholm (dyrortsgrupp 4); Borås, Fagersta, Gävle, Halmstad, Hälsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Linköping, Malmö, Motala, Norrköping, Uppsala, Västerås, Örebro (dyrortsgrupp 3) samt Västervik (dyrortsgrupp 2).[5]

I tab. 5 redovisas för olika arbetstagar- och dyrortsgrupper den genomsnittliga timförtjänsten dels inkl. övertidstillägg och dels exkl. sådant tillägg. Något särskilt tillägg för obekväm arbetstid m. m. förekommer icke inom kommunala trafikföretag. I redovisningen har för vuxna män en uppdelning skett på personal med 45 timmars arbetsvecka och personal med 48 timmars arbetsvecka. Den förstnämnda av dessa båda grupper omfattar chaufförer, spårvagnsförare och konduktörer och den sistnämnda gruppen förutom chaufförer, spårvagnsförare och konduktörer även spårvakter, växelskötare o. dyl. samt garagevakter, verkstadsarbetare o. dyl. Den kvinnliga personal som redovisats utgöres uteslutande av konduktörer. I tabellen skiljes vidare mellan månads- och timavlönad personal.

[1] Hälsingborg, Malmö och Norrköping. — [2] Västervik. — [3] Se texten. — [4] Halmstad, Hälsingborg och Jönköping. — [5] Enligt den t. o. m. år 1953 gällande indelningen.

De för kommunal trafikpersonal redovisade timförtjänsterna är icke helt jämförbara med de ovan redovisade talen för åkeri- och busspersonal i privata, statliga och halvstatliga företag. Det bör bland annat observeras, att uppgifterna för den kommunalanställda personalen avser en månad (september) medan den övriga personalen avser hela tredje kvartalet. Det är emellertid tydligt att löneläget hösten 1953 var väsentligt högre vid kommunala trafikföretag än vid motsvarande privata och statliga. *A. O.*

Statstjänstemännens löneförhållanden

Kort genmäle till en slutreplik

Av ombudsman *Sture Henriksson*, statstjänarkartellen

Förste aktuarie Arne Aldestam har i Sociala Meddelanden 1954: 3, sid. 174 invänt mot vad jag i ett par artiklar i Signalen sagt om viss statistik över statstjänstemännens löneförhållanden. En kort replik i ett par väsentliga frågor är nödvändig. Detaljbemötande får bero.

A. börjar med att säga, att jag »synbarligen» ställer mig oförstående till att lönestatistik utarbetas för statstjänare. Min uppfattning är den motsatta. En *fortlöpande* statistik över statstjänstemännens löneförhållanden skulle fylla en mycket väsentlig uppgift. En *sådan* statistik skulle ge möjligheter att följa utvecklingen för statstjänstemännen jämfört med andra grupper på ett riktigt sätt. Hade vi haft en sådan skulle bl. a. de missförstånd om löneutvecklingen för statstjänstemännen, som publiceringen av A:s tillfällighetsstatistik uppenbarligen fört med sig, ha kunnat undvikas. Jag förutsätter emellertid att man på detta område liksom vad som under senare år blivit regel på den enskilda arbetsmarknaden skall sträva efter att med berörda organisationer komma överens om grunderna för lönestatistiken. En statistik om vars objektiva grund man icke är ense fyller — enligt varje förhandlares erfarenhet — mycket dåligt sin uppgift.

A. slutar med att säga, att de statsanställdas förmåner har stor betydelse och att detta från intet håll förnekats. Samtidigt påstår emellertid A. att man inte velat godta att förmånernas värde fixeras i krontal. Jag har för egen del ofta — också i de kritiserade artiklarna — framhållit det värde förmånerna vid sjukdom m. m. har, men tillagt att det genom socialpolitikens framsteg är ett i förhållande till andra grupper avtagande värde. Påståendet att man inte velat godta att förmånernas värde fixeras i krontal är orimligt. Vi har sedan flera år tillbaka för ungefär 75 000 statstjänare på kollektivavtal genom statens avtalsnämnd haft en accepterad och uppskattad öppen redovisning av de sociala förmånernas beräknade värde. Detta kan inte ha varit obekant för A.

Med detta inlägg är diskussionen om statstjänstemännens löneförhållanden avslutad. *Red.*

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissutlåtande om arbetskraftsundersökningar. Styrelsen avgav den 26 februari 1954 ett yttrande över en inom statistiska centralbyrån utarbetad »V. P. M. angående arbetskraftsundersökningar». I det följande återges det huvudsakliga innehållet i utlåtandet.

Arbetskraftsundersökningar av den typ, varom här är fråga, s. k. labor force-undersökningar, har sedan 1940-talet utförts i Förenta staterna och Canada och under senare år bland annat även i Danmark, Frankrike och Italien. Dessa undersökningar grundar sig på uppgifter om sysselsättningsförhållanden m. m. bland personer över en viss ålder, vilka tillhör ett antal slumpmässigt utvalda hushåll som representerar den civila befolkningen. Urvalet av hushåll har verkställts inom vissa geografiskt avgränsade områden, vilka i sin tur utvalts inom grupper av områden av olika ekonomisk och social typ (s. k. strata).

Uppgifterna om de berörda personernas sysselsättningsförhållanden m. m. inhämtas vanligen genom personliga intervjuer. Med ledning av de erhållna uppgifterna uppskattas den totala storleken av vissa befolkningskategorier (exempelvis olika grupper av »sysselsatta» eller »arbetslösa») eller relationerna mellan olika gruppers storlek. Enär undersökningarna baseras på ett urval av hushåll, blir dessa uppskattningar nödvändigtvis osäkra. Med ledning av den matematisk-statistiska teorin har man i olika länder gjort beräkningar angående osäkerhetsmarginalerna för olika slag av uppskattningar.

Såsom framhålls i arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande (SOU 1952: 34, sid. 85) kan man genom arbetskraftsundersökningar erhålla ett underlag för att bedöma storleken och sammansättningen av de befolkningsgrupper, som befinner sig i förvärvsarbete, som söker förvärvsarbete eller som av olika skäl inte uppträder på arbetsmarknaden. Undersökningsmetoden ger därigenom möjligheter att belysa läget på arbetsmarknaden i dess helhet. Undersökningarna kan sålunda bli ett supplement till de typer av arbetsmarknadsstatistiska undersökningar, som grundar sig på uppgifter från arbetsgivare eller socialförsäkringsorgan och som därigenom med nödvändighet blir begränsade till att avse sysselsättning, arbetslöshet m. m. bland speciella grupper av befolkningen (exempelvis anställda inom vissa näringsgrenar eller medlemmar av erkända arbetslöshetskassor).

Statistiska centralbyrån förfogar för närvarande över en fältorganisation av intervjuare inom ett antal kommuner eller kommungrupper, som utvalts inom homogena strata efter liknande principer som de primära urvalsenheterna vid arbetskraftsundersökningarna i andra länder. Härigenom har en förutsättning skapats för riksomfattande arbetskraftsundersökningar i Sverige.

Statistiska centralbyrån framlade redan i underdånig skrivelse den 4 februari 1953 efter samråd med socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen en plan för vissa provundersökningar rörande sysselsättningsförhållanden att företas av centralbyrån under budgetåret 1953/54 i samarbete med de nämnda ämbetsverken. Undersökningarna skulle ge erfarenheter av betydelse för kommande, mera omfattande intervjuundersökningar av befolkningens sysselsättningsförhållanden av den typ som rekommenderats i arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande. Kostnaderna för undersökningarna uppskattades till ca 35 000 kronor.

I den nu remitterade promemorian framlägger centralbyrån en plan för provundersökningar av liknande karaktär som de i den nyss nämnda skrivelsen föreslagna. Såväl i skrivelsen den 4 februari 1953 som i promemorian föreslås sålunda att man skall utarbeta alternativa förslag till frågeformulär, företa provintervjuer med användande av dessa formulär och utarbeta speciella instruktioner för arbetskraftsundersökningar, utförda av intervjuare. Enligt skrivelsen den 4 februari 1953 skulle man därefter verkställa en landsomfattande provundersökning, omfattande ca 2 000 hushåll. I den remitterade promemorian föreslås, att man först gör en liten provunder-

sökning i Stockholm, omfattande förslagsvis 500 hushåll, och därefter en riksomfattande provundersökning omfattande förslagsvis 2 000 hushåll.

Enligt den remitterade promemorian skulle kostnaderna för de planerade undersökningarna uppgå till ca 75 000 kronor. Centralbyrån har icke klargjort skälen till att kostnaderna denna gång beräknats bli mer än dubbelt så höga, trots att skillnaden mellan undersökningsprogrammen är relativt obetydlig.

Enligt centralbyrån skall den föreslagna provundersökningen tjäna tre ändamål. Den skall för det första ge ett underlag för utformningen av frågeformulär och instruktioner vid kommande arbetskraftsundersökningar. Den skall vidare ge data som erfordras för effektivast möjliga urvalsplanering vid sådana undersökningar, bland annat data som möjliggör beräkning av den urvalsstorlek som erfordras för att ernå en viss noggrannhetsgrad samt data för val mellan alternativa estimationsförfaranden. Slutligen skall den ge underlag för realistiska kostnadsberäkningar.

Socialstyrelsen tillstyrkte i remissutlåtande över arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande den 15 januari 1953 kommitténs förslag om periodiska stickprovsundersökningar rörande befolkningens sysselsättningsförhållanden, grundade på hushållsintervjuer. Styrelsen framhöll, att innan definitiv ståndpunkt toges till intervjuundersökningarnas omfattning och uppläggning, en provundersökning borde verkställas i syfte att vinna erfarenheter samt att lärdomar kunde inhämtas från liknande undersökningar i utlandet.

Socialstyrelsen har funnit att de erfarenheter, som är nödvändiga för planeringen av kommande intervjuundersökningar, kan erhållas genom förarbeten, upplagda på delvis annat sätt än den av centralbyrån föreslagna provundersökningen och inom en mera begränsad kostnadsram. I anslutning till en närmare granskning av centralbyråns förslag till en provundersökning anges i det följande närmare riktlinjer för sådana förarbeten.

Frågeställningar och intervjuteknik

Centralbyrån hänvisar i den remitterade promemorian till ett av OEEC:s arbetskraftskommitté tillstyrkt förslag till rådsrekommendation beträffande arbetskraftsundersökningar, som återges i arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande (sid. 91 o. f.) och utgår från att de sålunda redovisade definitionerna skall läggas till grund för framtida undersökningar i Sverige.

Rekommendationen, som den 31 oktober 1952 antogs av OEEC:s råd, var av följande innehåll.

»I. De medlemsstater som företar stickprovsundersökningar rörande arbetskraften (labor force sample surveys) rekommenderas

1. att klassificera den befolkning över fjorton år, som berörs av undersökningen, på följande sätt:
   a. Sysselsatta personer, utom oavlönade medhjälpande familjemedlemmar; i denna grupp bör ingå
   i) personer som utförde något arbete för lön eller vinst under undersökningsveckan;
   ii) personer som hade arbete (with a job) men icke arbetade på grund av sjukdom, dåligt väder, ledighet eller arbetskonflikt;
   b. oavlönade medhjälpande familjemedlemmar;
   c. arbetslösa personer; i denna grupp bör ingå
   i) personer som icke alls arbetade under undersökningsveckan och som aktivt sökte arbete;
   ii) personer som hade en anställning men icke arbetade emedan de var tillfälligt permitterade eller väntade på att tillträda ett nytt arbete;
   d. alla andra personer; studerande och husmödrar bör redovisas särskilt;
2. att i tabellform redovisa sysselsatta personer på följande sätt:
   A. Sysselsatta personer, med undantag för oavlönade medhjälpande familjemedlemmar, med särredovisning av:
   a. personer som hade arbete (with a job) men icke arbetade;
   b. personer som under undersökningsveckan arbetade
   i) mindre än 15 timmar;
   ii) 15—39 timmar;
   iii) 40 timmar och däröver.
   Inom kategorierna i) och ii) bör man särskilt redovisa personer
   — som frivilligt hade deltidsarbete;
   — som var partiellt arbetslösa (vid företag med inskränkt arbetstid);
   — som började eller slutade sin anställning under veckan;
   — som av någon annan anledning arbetade mindre än 39 timmar.
   B. Oavlönade medhjälpande familjemedlemmar som arbetade:
   i) mindre än 15 timmar;
   ii) 15 timmar och däröver;

3. att även framlägga resultat i tabellform beträffande sysselsatta personer:
   a. med särredovisning av:
   i) arbetsgivare och självständiga yrkesutövare;
   ii) arbetstagare;
   iii) oavlönade medhjälpande familjemedlemmar;
   härvid bör man beakta de definitioner som antagits av Förenta Nationernas befolkningskommission;
   b. med särredovisning av å ena sidan personer inom jordbruket och å andra sidan personer som icke tillhör jordbruket; om möjligt bör den sistnämnda gruppen redovisas med fördelning på sju grenar av ekonomisk verksamhet enligt Förenta Nationernas internationella standardklassificering.

II. De medlemsstater som icke för närvarande planerar stickprovsundersökningar rörande arbetskraften rekommenderas att undersöka möjligheterna att framlägga sina resultat i enlighet med de normer, som rekommenderats i avsnitt I.»

Enligt styrelsens uppfattning bör man vid förberedelsearbetena för kommande arbetskraftsundersökningar inte vara bunden av det ovan återgivna grupperingsschemat.

Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om följande uttalande i arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande (sid. 93 o. f.):

»Kommittén har icke funnit anledning att framlägga detaljerade förslag beträffande utformningen av frågeformulär och redovisningen av undersökningsresultaten. Vid planläggningen av undersökningarna bör hänsyn tagas till de erfarenheter, som gjorts i andra länder vid liknande undersökningar, och till föreliggande rekommendationer från internationella organ. Den slutliga utformningen av frågeformuläret bör föregås av provintervjuer, vilka med hänsyn till de svårigheter, som kan väntas uppstå, bör företas i god tid.»

Det må även framhållas att de arbetskraftsundersökningar som företagits i andra länder företer flera inbördes olikheter beträffande frågornas formulering och uppgifternas klassificering. Den i centralbyråns promemoria åberopade rekommendationen syftar till att åstadkomma jämförliga uppgifter om arbetsmarknadsförhållanden m. m. i OEEC:s medlemsstater. Den torde, vid sidan av de metoder som hittills tillämpats och de praktiska erfarenheter som vunnits vid arbetskraftsundersökningar i olika länder, kunna ge vägledning för den behovsdiskussion, som enligt styrelsens uppfattning måste föregå utarbetandet av ett förslag till frågeformulär. Det finns anledning att härvid även beakta det utredningsarbete i fråga om arbetskraftsundersökningar, som bedrivs inom Förenta Nationernas Europakommission och Internationella arbetsorganisationen.

Det är emellertid uppenbart, att utformningen av arbetskraftsundersökningar i Sverige inte kan bestämmas enbart med hänsyn till föreliggande önskemål om internationell jämförbarhet. Det kan visa sig önskvärt att man inhämtar vissa uppgifter av speciell betydelse för bedömningen av det aktuella läget på den svenska arbetsmarknaden även om man då måste avstå från vissa av de uppgifter som kunde ha intresse vid internationella jämförelser.

På basis av de resultat som erhållits genom en behovsdiskussion bör man som ett första steg upprätta en förteckning över de frågeställningar som det kan komma i fråga att belysa genom kommande arbetskraftsundersökningar. Därefter bör man utarbeta alternativa förslag till frågeformulär och instruktioner, som används vid provintervjuer. Man bör vid utformningen av formulären arbeta med alternativa förutsättningar i fråga om de klassificeringar av de berörda individerna som avses, och man bör vidare pröva olika sätt att inhämta de upplysningar som fordras för dessa klassificeringar.

Med hänsyn till kostnadsfaktorer och psykologiska faktorer kan det bli nödvändigt att vid kommande arbetskraftsundersökningar göra ett urval av de frågor som det i och för sig vore av intresse att få belysta. Förarbetenas resultat bör ge vägledning för ett sådant urval.

I detta sammanhang finns det anledning framhålla att den av centralbyrån åberopade rekommendationen från OEEC:s råd ej innehåller tillräckligt noggranna definitioner av de olika kategorierna för att man entydigt skall kunna avgöra vilka upplysningar som erfordras för att de undersökta personerna skall kunna inordnas i dessa kategorier.

Försöksintervjuerna bör vara så omfattande och varierande, att de ger en ingående belysning av de praktiska problem som kan väntas uppstå vid kommande intervjuundersökningar. De bör leda fram till frågeformulär och instruktioner, som kan praktiskt utnyttjas vid sådana undersökningar.

För att man skall nå bästa möjliga resultat är det angeläget, att intervjuerna — i varje fall till en början — utförs av personer med god praktisk kännedom om den svenska arbetsmarknadens förhållanden. Dessa intervjuare bör pröva olika sätt att framställa frågor och att ge de intervjuade vägledning för deras besvarande. De bör, särskilt i det första stadiet av arbetet, ha en viss frihet att utexperimentera lämpliga intervjumetoder. Det är därför angeläget att de är i stånd att själva dra praktiska slutsatser av egna och andras erfarenheter.

Av dessa skäl synes det lämpligt att man vid planläggningen och genomförandet av försöksintervjuerna utnyttjar den sakkunskap och erfarenhet som finns representerad hos arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnderna och den offentliga arbetsförmedlingen. För att erfarenheterna från de förberedande utredningarna skall kunna tillfullo utnyttjas vid kommande arbetskraftsundersökningar är det synnerligen önskvärt att de förberedande arbetena utförs under ledning av tjänstemän, som är knutna till förvaltningen och vilkas medverkan kan påräknas vid kommande undersökningar.

Det är även önskvärt att centralbyråns lokalombud utför ett visst antal försöksintervjuer och därigenom förvärvar erfarenheter som kan bli av betydelse för deras medverkan vid kommande undersökningar.

Om en arbetskraftsundersökning i full skala kommer till stånd, är det givetvis av stor vikt att intervjuarna i förväg är väl orienterade om den planerade undersökningens syften och metoder. För detta ändamål kan det visa sig lämpligt att man innan undersökningen igångsätts anordnar kortare utbildningskurser, där intervjuarna förutom speciella instruktioner för intervjuarbetet erhåller en allmän orientering i de arbetsmarknadsproblem, som undersökningen är avsedd att belysa. Härvid kan det visa sig ändamålsenligt att engagera experter som medverkat vid de här föreslagna förarbetena.

Vilken metod man än väljer för att utbilda intervjuare för en kommande arbetskraftsundersökning, synes det lämpligt att en väsentlig del av arbetet koncentreras till tiden omedelbart före undersökningens igångsättande.

En riksomfattande provundersökning av den omfattning centralbyrån föreslagit synes ej nödvändig för utexperimenterandet av formulär och instruktioner för kommande arbetskraftsundersökningar. Den synes icke heller vara den lämpligaste metoden att förbereda centralbyråns fältorganisation för kommande undersökningar.

Precisions- och kostnadsfrågor

Som tidigare framhållits anför centralbyrån i den remitterade promemorian att den riksomfattande provundersökningen bör utformas på sådant sätt, att den ger de data som erfordras för effektivast möjliga urvalsplanering vid kommande undersökningar.

I detta sammanhang må erinras om att centralbyrån även i sin skrivelse den 4 februari 1953 framlade förslag om en riksomfattande provundersökning av ca 2 000 hushåll. Motiveringen var något utförligare än i den nu remitterade promemorian. Centralbyrån anförde bland annat:

»Den (provundersökningen) skall ge de data, som erfordras för effektivast möjliga planering av fältarbetet för senare, mera omfattande och således dyrare undersökningar. Av kostnadsskäl måste över huvud taget vid urvalet av hushåll inom de uttagna områdena tillses, att fältarbetet geografiskt koncentreras (t. ex. till ett antal kvarter i städerna och analogt på landsbygden). Endast om man känner vissa kostnads- och variansdata, är det möjligt att med större säkerhet beräkna vilken utformning, som bör ges åt kommande arbetskraftsundersökningar för att ett tillfredsställande resultat skall kunna erhållas till lägsta möjliga kostnad. För närvarande saknas sådana data så gott som helt i Sverige.»

Beträffande här berörda problem får socialstyrelsen anföra följande. När man utför en statistisk urvalsundersökning enligt representativ metod, söker man på grundval av de uppgifter som erhållits ur stickprovet belysa förhållandena inom hela den massa (population), ur vilken stickprovet valts, genom uppskattningar som kan företas med flera olika metoder. Det är också brukligt att meddela vissa beräkningar rörande den osäkerhet som vidlåder dessa uppskattningar på grund av urvalsförfarandet.

Den statistiska osäkerheten vid uppskattningar av olika befolkningsgruppers storlek på basis av en stickprovsundersökning är beroende av stickprovets storlek och det sätt varpå det valts. Under i övrigt lika förhållanden blir osäkerheten absolut räk-

nat större, ju mindre stickprovet är. Uppskattningar som avser små grupper har i en och samma undersökning större relativa osäkerhetsmarginaler än sådana som avser stora grupper.

Vid arbetskraftsundersökningar i Sverige torde det, liksom i andra länder där sådana undersökningar företagits, bli nödvändigt att av kostnadsskäl begränsa intervjuarbetet till vissa geografiska områden. I praktiken torde härvid endast kunna ifrågakomma de »primära urvalsenheter», som bildar centralbyråns basurval och för vilka centralbyrån har tillgång till intervjuare. Inom dessa områden måste man företa ett urval av hushåll. Detta kan ske på flera olika sätt. Det kan nämnas att man i Danmark direkt verkställt *ett slumpmässigt urval av hushåll* inom varje »primär urvalsenhet». I Förenta staterna gör man inom en del av de primära urvalsenheterna ett urval av mindre områden och inom dessa utväljs i sin tur grupper av hushåll, boende i närbelägna *lägenheter*.

Den statistiska osäkerheten i uppskattningarna vid ett urvalsförfarande, som företas i flera steg, blir icke densamma som vid urval i ett steg, där varje tänkbar kombination av hushåll har samma chans att komma med i urvalet. Vidare blir osäkerhetsmarginalerna olika stora för uppskattningar av olika slags storheter. Om strata skiljer sig starkt från varandra i fråga om proportionen mellan vissa kategorier, exempelvis jordbruksbefolkning och övrig befolkning, men är mera likartade i fråga om frekvenserna av andra kategorier, medför detta att den osäkerhet i uppskattningarna, som sammanhänger med att strata representeras av primära urvalsenheter, blir relativt mindre i fråga om de förstnämnda kategorierna. För varje kategori betingas vidare uppskattningarnas osäkerhet av individernas fördelning på olika kategorier inom de mindre enheter, som berörs av urvalsförfarandet (grupper av hushåll, enskilda hushåll).

Slutligen må framhållas att den statistiska osäkerheten påverkas av de metoder man använder för att uppskatta de olika kategoriernas storlek. För vissa slag av uppskattningar kan osäkerheten reduceras genom att man vid sidan av de direkta informationer, som erhållits genom intervjuerna, utnyttjar annan tillgänglig statistisk information.

När man skall planlägga arbetskraftsundersökningar, har man bland annat att avväga mot varandra kostnaderna för olika alternativ och den förväntade noggrannheten i de bedömningar som skall göras på grundval av undersökningarna. Detta förutsätter att man kan bedöma den ungefärliga storleken av osäkerhetsmarginalerna för olika slag av uppskattningar vid undersökningar av olika omfattning och utformning. Sådana bedömningar erbjuder avsevärda svårigheter, då man överväger att tillämpa mera komplicerade urvalsförfaranden. Man kan då icke utan vidare utgå från de enkla teoretiska modeller, som är *tillämpliga vid »obundet slumpmässigt urval»*, utan måste ta hänsyn bland annat till verkningarna av de ovan berörda olikheterna mellan geografiska områden, grupper av hushåll och enskilda hushåll.

Centralbyråns motivering för den *föreslagna provundersökningen innebär bland* annat att man skulle få ett underlag för bedömningar av nyss anförd karaktär. Socialstyrelsen vill inte bestrida, att undersökningen skulle möjliggöra beräkningar angående fördelningen av vissa egenskaper inom urvalsenheter av olika slag, som kunde vara av intresse för planeringen av kommande arbetskraftsundersökningar. Dessa beräkningar skulle emellertid själva bli behäftade med en statistisk osäkerhet, som blir särskilt utpräglad i fråga om kategorier som endast omfattar några procent av befolkningen. De slutsatser man dragit ur provundersökningens resultat torde få revideras mer eller mindre avsevärt, sedan man utfört den första arbetskraftsundersökningen i full skala.

Det må särskilt framhållas att de slutsatser för planeringen av kommande undersökningar, som skulle kunna dras av provundersökningen beträffande osäkerhetsmarginaler och uppskattningsförfaranden, måste bli synnerligen osäkra, när det gäller egenskaper som varierar starkt i tiden beträffande omfattning och lokalisering. Som exempel kan nämnas, att de uppgifter man skulle få i provundersökningen om det nuvarande antalet arbetslösa och deras fördelning mellan primära urvalsenheter, grupper av hushåll och enskilda hushåll ej torde ge

något säkrare underlag för bedömningen av det urval, som i en förändrad arbetsmarknadssituation skulle behövas för att uppskatta antalet personer, som då är arbetslösa, med en viss bestämd noggrannhet.

När man skall planera den första arbetskraftsundersökningen i full skala, synes det icke vara nödvändigt eller med rimliga kostnader möjligt att med stor noggrannhet bedöma hur stor den statistiska osäkerheten kan förväntas bli i alla de uppskattningar man önskar göra på basis av denna undersökning. Man kan få ett visst underlag för bedömningen av urvalsplanen för en sådan undersökning genom att studera tillgängligt befolkningsstatistiskt material för kommunerna i Sverige samt erfarenheter från arbetskraftsundersökningar i andra länder.

Vad beträffar den av centralbyrån berörda frågan om valet av uppskattnings-(»estimations-»)förfarande, synes det uppenbart att ett slutligt avgörande inte kan träffas förrän materialet till den första mera omfattande undersökningen föreligger.

Med hänsyn till ovan berörda omständigheter finner styrelsen, att en så kostsam provundersökning som den av centralbyrån föreslagna inte rimligen kan motiveras utifrån önskemålen att erhålla underlag för bedömning av osäkerhets- och uppskattningsproblemen vid kommande arbetskraftsundersökningar. Styrelsen vill emellertid rekommendera, att en utredning beträffande dessa problem görs med ledning av tillgängligt statistiskt material samt utländska erfarenheter.

Vad slutligen beträffar kostnadsproblemen vid kommande undersökningar, synes det uppenbart att dessa skall kunna bedömas med nöjaktig noggrannhet utan en provundersökning av den omfattning centralbyrån föreslagit. För en realistisk beräkning av kostnaderna för en kommande undersökning behöver man främst erfarenhetsmaterial beträffande kostnaderna för fältarbetet. Ett sådant material torde kunna erhållas genom de försöksintervjuer i begränsad omfattning varom ovan talats.

Socialstyrelsens förslag

Under hänvisning till vad ovan anförts avstyrker socialstyrelsen statistiska centralbyråns i den remitterade promemorian framlagda förslag om en provundersökning.

Styrelsen vill i stället föreslå, att det uppdrages åt särskilda sakkunniga, bland vilka bör finnas representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen och statistiska centralbyrån, att utreda förutsättningarna för kommande intervjuundersökningar av befolkningens sysselsättningsförhållanden och på grundval av denna utredning framlägga förslag om sådana undersökningar. Utredningen bör lämpligen bedrivas efter följande allmänna riktlinjer.

1. Efter diskussion med intresserade myndigheter och organisationer utarbetas en översikt över de slag av informationer, som det kan komma i fråga att inhämta vid kommande intervjuundersökningar av befolkningens sysselsättningsförhållanden. Härvid bör man beakta dels frågeställningar, som lämpligen bör återkomma regelbundet, dels även problem som kan bli aktuella vid särskilda tillfällen.

2. Man utarbetar förslag till frågeformulär och preliminära instruktioner till dessa, vilka används vid en serie försöksintervjuer. Med ledning av de sålunda vunna erfarenheterna utarbetas nya förslag till formulär och instruktioner, vilka prövas av centralbyråns fältorganisation genom intervjuer i liten skala. I samband härmed studeras tidsåtgång och kostnader för olika moment i intervjuarbetet.

3. Med ledning av föreliggande statistiskt material och utländska erfarenheter görs en bedömning av den av urvalsmetodiken betingade statistiska osäkerhet, som man har anledning förvänta i de uppskattningar, som kan göras vid kommande intervjuundersökningar under alternativa förutsättningar beträffande dessas omfattning.

4. På grundval av utredningens resultat utarbetas ett detaljerat förslag till utformning av arbetskraftsundersökningar och kostnadsberäkningar för dessa. Härvid framläggs förslag till frågeformulär och instruktioner för intervjuare samt detaljerade planer för urvalsförfarande, utbildning av intervjuare, fältarbetets bedrivande, materialets bearbetning och tabellplan.

En utredning av här föreslagen karaktär torde kunna genomföras på kortare tid och till avsevärt lägre kostnader än den av centralbyrån föreslagna provundersökningen. Det synes önskvärt att utredningen kan bedrivas med sådan skyndsamhet, att en proposition om arbetskraftsundersökningar kan föreläggas 1955 års riksdag.

Genève-konferens om urvalsundersökningar av sysselsättningsförhållanden. Den 2—5 mars 1954 sammanträdde i Genève en inom den europeiska statistikerkonferensen upprättad arbetsgrupp för arbetskraftsstatistik genom urvalsundersökningar. I mötet deltog statistiker från Danmark, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Italien, Jugoslavien, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Västtyskland och Östtyskland samt statistiska experter från Förenta nationernas ekonomiska Europakommission, Internationella arbetsorganisationen, OEEC och FAO. Sverige representerades av förste aktuarien i socialstyrelsen Leif Björk och aktuarien i arbetsmarknadsstyrelsen Bengt Lundberg.

Arbetsgruppens överläggningar berörde olika aspekter av metoden att belysa förhållandena på arbetsmarknaden genom stickprovsundersökningar rörande befolkningens sysselsättningsförhållanden, grundade på hushållsintervjuer. Dylika s. k. »labor force-undersökningar» har sedan länge regelbundet företagits i Förenta staterna och Canada. Under senare år har liknande undersökningar förekommit i Danmark, Frankrike, Italien och Trieste, och förslag om tillämpning av metoden har övervägts i Holland, Norge, Sverige[1] och Västtyskland.

I en rekommendation från OEEC:s råd den 31 oktober 1952[2] framlades vissa önskemål om den klassificering som skulle tillämpas vid labor force-undersökningar. I anslutning till denna rekommendation diskuterade arbetsgruppen de praktiska möjligheterna att tillämpa det föreslagna grupperingsschemat. Härvid framhölls svårigheterna att med ledning av hushållsintervjuer avgränsa gruppen »oavlönade medhjälpande familjemedlemmar», ävensom svårigheterna att avgöra vilka personer som är »sysselsatta», resp. »arbetslösa» eller att skilja mellan »arbetsgivare och självständiga yrkesutövare» å ena sidan och »arbetstagare» å den andra. Arbetsgruppen föreslog att dessa frågor skulle hänskjutas för fortsatt utredning till Internationella arbetsbyrån, Förenta nationernas statistiska kommission och befolkningskommission samt FAO.

Arbetsgruppen diskuterade vidare förhållandet mellan labor force-undersökningar och andra typer av arbetskraftsstatistik, såsom folkräkningar eller statistik baserad på uppgifter från företag eller administrativa organ. Det framhölls bland annat att labor force-undersökningarna ger möjlighet att belysa sysselsättningsförhållandena för befolkningen i dess helhet, att de kan företas med kortare mellanrum och bearbetas snabbare än folkräkningar samt att begrepp och definitioner kan anpassas efter statistikernas behov och utformas så att internationella jämförelser underlättas. Å andra sidan framhölls den begränsning hos metoden, som betingas av osäkerhetsmarginalerna i de på stickproven baserade uppskattningarna.

Man diskuterade ingående de tekniska problemen vid planeringen och genomförandet av labor force-undersökningar, såsom val av urvalsenheter, »rotation» av urvalet och uppskattningsförfarande. Vidare diskuterades möjligheterna att i samband med labor force-undersökningar inhämta upplysningar om speciella problem, exempelvis bostadsförhållanden.

I en promemoria från FAO, som förelåg till mötet, uttalades vissa önskemål om statistisk information beträffande arbetskraften inom jordbruket. Mötet fann att information av detta slag lämpligen kunde inhämtas genom speciella stickprovsundersökningar, baserade på gårdar i stället för hushåll. *L. B.*

Indexnämnden. Till ledamöter i indexnämnden har för tiden 16 april 1954—30 juni 1956 förordnats: direktör A. Attling (suppleant sekreterare P. Brindner); generaldirektör E. Bexelius (byråchef E. v. Hofsten); direktörsassistent N. Holgerson (sekreterare K. Rydé); fil. kand. N. Kellgren (fil. lic. R. Meidner); redaktör V.-M. Lundberg (hemkonsulent A.-L. Lyberg); pol. mag. O. Moback (revisionschef Å. Linder); fil. lic. A. Nilstein (pol. mag. T. Wallén); docent I. Ohlsson (tf. forskningssekreterare L. Fastbom); byråchef E. Westerlind (förste aktuarie A. Aldestam) samt fil. lic. H. Åstrand (agr. lic. S. Holmström).

[1] Jfr Arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande (SOU 1952: 34, sid. 85 o. f.) och sid. 305 o. f. i detta häfte.

[2] Jfr SOU 1952: 34, sid. 91 o. f. och sid. 306 o. f. i detta häfte.

Till ordförande har förordnats generaldirektör Bexelius och till vice ordförande byråchef Westerlind.

Centralförbundet för socialt arbete (C. S. A.), som under det halvsekel organisationen ägt bestånd tagit en rad betydelsefulla initiativ på det sociala området, har omvandlats till ett organ för socialpolitisk forskning.

Genom utgivningen av Social Årsbok har förbundet redan gett en rad värdefulla bidrag till den vetenskapliga behandlingen av socialpolitiska problem. Här kan erinras om några av böckernas huvudrubriker: »De partiellt arbetsföras sysselsättningsfråga», »Ungdomsbrottsligheten», »Samhällsplanering» och »Civilt och militärt».

I förbundets nya stadgar katalogiseras arbetsuppgifterna på följande sätt: »Centralförbundet för socialt arbete (C. S. A.) är en ideell förening med ändamål att främja forskning på socialpolitikens område och därigenom bidraga till klarläggande av förutsättningarna för framgångsrikt socialt arbete.

Sitt ändamål fullföljer förbundet

1. genom att utgiva publikationer av socialvetenskaplig betydelse,

2. genom att anordna konferenser med sakkunniga rörande sociala spörsmål, som funnits böra bliva föremål för forskning, i syfte att sammanföra material för sådan forskning,

3. genom att upprätthålla förbindelser med utländska forskare och organisationer på det socialpolitiska området, samt

4. genom andra åtgärder till gagn för socialpolitisk forskning.

I sitt arbete samverkar C. S. A. med företrädarna för socialpolitiskt inriktad forskning vid universitet och högskolor, med socialinstituten samt med socialt verksamma organisationer och personer.»

Det intresse, som den nya verksamhetsinriktningen mött från olika på området intresserade parter, markeras av att till förbundet som huvudorganisationer anslutit sig Landsorganisationen, Arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens Centralorganisation, Riksförbundet Landsbygdens Folk och Lantbruksförbundet. Redan tidigare står Kooperativa Förbundet och samtliga kommunförbunden bakom C. S. A. I den nya styrelsen, som valts i samband med omorganisationen, är professor Gunnar Heckscher ordförande och alla de stora intresseorganisationerna representerade.

Ett forskningsråd bestående av socialpolitiskt orienterade tjänstemän samt forskare och lärare vid socialinstituten, högskolorna och universiteten har utsetts för att planlägga och leda forskningsarbetet. Rådets ordförande är professor Gunnar Heckscher och v. ordf. professor Torgny Segerstedt. I rådets arbetsutskott ingår jämte de nämnda även professor Folke Schmidt, professor K. F. Svärdström och docent Gunnar Lundquist. En uppräkning av övriga medlemmar av forskningsrådet är av intresse då den ger belysning åt dess omfattande kompetens och allsidiga sammansättning. Sålunda ingår i rådet docent Gunnar Boalt, fil. lic. Tore Dalenius, fil. dr Erik Englund, professor Sven Forssman, professor C. D. Hannerberg, professor Torsten Husén, generaldirektör Karl J. Höjer, direktör Sixten Larsson, byråchef Bertil Olsson, professor Ivar Strahl, professor Jörgen Westerståhl, statssekreterare Per Åsbrink och professor Anders Östlind.

Som bekant tillhör den socialpolitiska forskningen en rad samhällsvetenskapers gränsområden. I C. S. A:s forskningsråd kan man få en välbehövlig samordning av den intensiva sociala forskning, som för närvarande bedrivs inom en rad vetenskapsgrenar men som hittills saknat ett centralt organ. Stora betydelsefulla forskningsuppgifter av angelägen karaktär föreligger inom en rad socialpolitiska områden, men grundforskningar kräver tid och drar stora kostnader. Genom förberedande diskussioner, genom noggrann planläggning och genom att pröva olika vägar för finansieringen kommer C. S. A. att göra en verksam insats för socialpolitiska grundforskningar. Även mindre detaljstudier är av grundläggande värde. Inom de socialpolitiska områdena föreligger ett betydande behov av praktiskt inriktade målforskningar. Dessa kan ofta med fördel utföras av studenter på kandidatstadiet och av elever vid socialinstituten. C. S. A. ser även som en av sina nya uppgifter att söka väcka inom samhällsvetenskapliga ämnen verksamma lärares intresse för en socialpolitiskt inriktad forskning.

Lars Gråby

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	12, 1953
Socialutgifterna i Sverige, årligen	6, 1953
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	4, 1954
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	3, 1954
Byggnadsregleringen. Den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, årligen	11, 1952
Löner, sysselsättning:	
Arbetslöshetskassor, erkända, årligen	8, 1952
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	4, 1954
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	7, 1953
Arbetare inom industrin, varje kvartal	3, 1954
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	detta nr
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	8, 1953
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	detta nr
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	detta nr
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	8, 1953
Social hemhjälp, årligen	1, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1953
Ålderdomshemmen, årligen	3, 1954

Sammanställning över utbetalade barnbidragsmedel under år 1953

	Barnbidragsanvisningar antal	Barnbidragsanvisningar belopp, kr	Girerings-uppdrag, belopp, kr	Summa, kr	Återbetalningar och andra debiteringar, kr	Utbetalat nettobelopp, kr
1 kv.	1 003 896	128 277 714	682 245	128 959 959	25 553	128 934 406
2 »	1 006 284	128 629 417	711 152	129 340 569	20 000	129 320 569
3 »	1 009 194	129 047 389	691 788	129 739 177	17 002	129 722 175
4 »	1 011 094	129 296 045	698 955	129 995 000	15 522	129 979 478
					Summa	**517 956 628**

Av sammanställningen framgår, att barnbidrag utbetalats med ett nettobelopp av 517 956 628 kr, vilket innebär att i runt tal 1 786 000 barn uppburit allmänna barnbidrag under år 1953. *M. H.*

Levnadskostnadsindex för mars 1954

Vid beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex i 1935 års serie utan direkta skatter och sociala förmåner har för mars 1954 indextalet 214 erhållits. Detta innebär en stegring med 0,9 % sedan december 1953, då indextalet var 212. I tab. 1 redovisas indextalen för olika delposter, i tab. 2 indextalen för vissa varor och varugrupper och i tab. 4 detaljhandelspriser på vissa varor. För mer detaljerade uppgifter om förändringarna sedan december 1953 hänvisas till en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex med direkta skatter och sociala förmåner i 1935 års serie har gett indextalet 226 för mars 1954. Indextalet i motsvarande serie med år 1914 som bas är 353 för mars 1954. I båda serierna har således en stegring med 0,9 % skett. Beträffande utvecklingen av dessa serier sedan 1935 se tab. 5.

Pensionspristalet, som bestämmer indextillägget på folkpensionerna och för vilket redogjordes i Soc. Medd. 1951: 11, sid. 790, har stigit

Tab. 1. Levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner (1935 = 100) [1]

Tidpunkt	Livsmedel	Bostad, bränsle och lyse	Därav		Kläder och skor	Övriga utg.	Samtliga utgifter
			bostad	bränsle och lyse			
1935 . . .	100	100	100	100	100	100	100
1936 . . .	104	99	99	102	101	100	101
1937 . . .	108	100	98	108	106	102	104
1938 . . .	112	101	99	110	108	108	106
1939 . . .	115	101	100	111	111	106	109
1940 . . .	131	108	100	142	138	118	128
1941 . . .	149	113	101	164	164	131	139
1942 . . .	161	116	101	177	182	142	150
1943 . . .	161	118	102	181	182	147	152
1944 . . .	159	118	102	182	178	149	151
1945 . . .	158	118	102	181	177	149	151
1946 . . .	159	118	102	180	177	149	151
1947 . . .	167	121	105	181	180	150	156
1948 . . .	180	124	107	192	183	157	163
1949 . . .	182	124	107	193	187	160	166
1950 . . .	185	123	107	186	191	162	168
1951 . . .	216	137	109	251	232	183	194

Tidpunkt	Livsmedel	Bostad, bränsle och lyse	Därav		Kläder och skor	Övriga utg.	Samtliga utgifter
			bostad	bränsle och lyse			
1952 . . .	243	145	116	267	238	196	210
1953 . . .	249	149	124	249	230	199	212
1951 dec.	229	144	112	276	243	192	204
1952 mars	235	144	112	276	243	195	207
juni	249	146	116	270	240	197	213
sept.	252	144	116	269	234	198	213
dec.	251	149	123	252	230	198	213
1953 mars	250	149	123	252	229	200	213
juni	249	149	123	250	229	199	212
sept.	249	148	123	246	230	199	212
dec.	245	151	128	244	231	200	212
1954 mars	249	152	129	245	230	201	214

[1] Årsmedeltalen i denna tabell liksom i tab. 2 och 4 utgör ovägda medeltal av indextalen (utan decimaler) för fem kvartal (dec., mars, juni, sept. och dec.); i medeltalet för år 1951 väger dock december 1950 endast med hälften så stor vikt som de fyra övriga kvartalen.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar mars 1953—mars 1954

Varuposter	Indextal (1935 = 100)						Utgift kr/år enl. pris i mars 1954	Procentuell förändring dec. 1953—mars 1954
	1951	1952	1953	Mars 1953	Dec. 1953	Mars 1954		
Livsmedel	**216**	**243**	**249**	**250**	**245**	**249**	**3 823,87**	**+ 2**
Mjölk	173	186	188	188	188	189	339,47	0
Grädde	..	..	..	..	..	..	67,74	—
Ost	223	269	301	302	302	303	111,32	0
Mejerismör	237	248	256	256	255	256	294,74	0
Ägg	257	280	274	293	230	241	151,15	+ 5
Margarin	265	280	294	296	285	285	180,91	—
Mjöl	215	265	287	291	278	281	141,74	+ 1
Bröd	186	211	220	221	219	219	414,43	0
Kött	234	285	288	287	285	283	789,11	— 1
Fisk	238	265	271	279	267	273	166,62	+ 2
Rotsaker, frukt o. grönsaker	221	242	242	242	240	237	424,36	— 1
Specerier	234	255	261	260	258	284	600,71	+10
Maltdrycker	164	178	183	183	183	183	58,31	0
Förtäring utom hemmet	209	235	244	244	244	250	82,76	+ 2
Bostad	**109**	**116**	**124**	**123**	**128**	**129**	**1 012,69**	**0**
Bränsle och lyse	**251**	**267**	**249**	**252**	**244**	**245**	**477,83**	**0**
Elström	94	99	98	98	98	98	133,45	+ 1
Kokgas	155	185	196	198	196	196	24,62	—
Ved	..	..	..	..	..	..	33,49	— 2
Kol	..	..	..	..	..	..	32,50	0
Koks	..	..	..	..	..	..	146,63	0
Eldningsolja	..	..	..	..	..	..	107,14	+ 2
Kläder och skor	**232**	**238**	**230**	**229**	**231**	**230**	**1 419,00**	**0**
Herrkostym	214	223	212	212	214	214	292,12	0
Herröverplagg	202	217	211	209	213	212	229,09	0
Arbetskläder	300	311	305	304	307	306	68,11	0
Skjorta	322	341	341	341	340	341	53,39	0
Underkläder	284	298	292	291	293	293	132,46	0
Herrstrumpor	260	276	264	265	263	261	63,51	— 1
Damstrumpor	160	150	140	140	139	139	30,40	0
Barnstrumpor	295	327	321	325	316	317	16,33	0
Damjumper	..	..	..	..	..	..	21,94	— 1
Hattar, mössor m. m.	150	155	154	154	153	153	118,04	0
Klänningstyg: ylle	272	279	261	261	259	258	15,77	0
bomull, rayonull	191	196	193	192	194	193	49,90	0
Ullgarn	469	362	351	343	364	365	31,76	0
Sybehör m. m.	232	249	255	255	255	260	42,08	+ 2
S:a kläder	**231**	**239**	**232**	**232**	**234**	**233**	**1 159,90**	**0**
Herrskor, grövre	272	263	257	258	256	256	9,36	0
D:o av boxkalv	242	236	216	217	215	215	22,26	—
Damskor	242	238	219	219	221	221	70,90	0
Barnskor	258	260	258	256	261	262	55,67	0
Skor med gummisula	..	..	..	..	..	..	22,65	0
Halvsuln. o. klackn.	221	225	220	220	220	220	39,24	0
Skinntofflor	..	..	..	..	..	..	10,72	—
Gummiytterskor	176	187	159	157	157	157	28,30	—
S:a skor	**238**	**240**	**225**	**225**	**225**	**225**	**259,10**	**0**

TAB. 2 (forts.). INDEXTAL FÖR OLIKA DELPOSTER SAMT DESSAS FÖRÄNDRINGAR MARS 1953—MARS 1954

Varuposter	Indextal (1935 = 100)						Utgift kr/år enl. pris i mars 1954	Procentuell förändring dec. 1953—mars 1954
	1951	1952	1953	Mars 1953	Dec. 1953	Mars 1954		
Övriga utgifter	**183**	**196**	**199**	**200**	**200**	**201**	**3 872,10**	**+ 1**
Möbler	219	246	252	252	252	252	186,00	0
Hushållstextilier	282	283	276	278	273	271	136,51	— 1
Husgeråd, verktyg	195	213	212	211	213	211	220,30	— 1
Tvål och såpa	247	241	213	221	198	197	132,33	— 1
Tvätt	172	178	178	178	178	180	60,90	+ 1
Kroppsvård	156	163	165	165	165	169	177,30	+ 2
Sjukvård	107	111	121	124	127	127	183,41	0
Intell. ändamål	175	195	197	197	200	202	203,57	+ 1
Fören.- o. förs.-avg.	135	146	153	154	156	171	276,90	+ 10
Nöjen	168	179	176	177	174	175	422,92	0
Motorfordon	..	..	..	..	..	..	360,23	0
Resor	162	179	185	184	186	188	307,48	+ 1
Ränta å lån	102	102	102	102	102	102	9,37	—
Postp., teleavg. o. skrivm.	179	202	211	211	210	210	108,99	—
Arbetshj. i hemmet	300	335	348	348	350	350	62,71	—
Tobak	230	240	248	248	248	248	331,13	—
Spritdrycker	334	337	337	337	337	337	185,82	—
Viner	..	..	..	..	..	..	15,00	—
Diverse utgifter	..	..	..	..	..	..	249,59	0
Övriga ej spec. utg.	..	..	..	..	..	..	241,64	—
Samtliga utgifter	**194**	**210**	**212**	**213**	**212**	**214**	**10 604,99**	**+ 1**

från 138 för perioden februari—april 1954 till 139 för perioden maj—juli 1954. Detta innebär att indextillägget bibehålls oförändrat vid 35 % under den senare perioden.

Beräkningen av det s. k. p r i s t a l e t har upphört från och med ingången av år 1954.

I tab. 3 jämförs vissa partiprisindexar med socialstyrelsens indexserier, som avser detaljhandelspriser.

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige

Indexserie	År 1935	År 1945	År 1950	År 1951	År 1952	År 1953	Mars 1953	Dec. 1953	Jan. 1954	Febr. 1954	Mars 1954
Kommerskollegii partiprisindex (1935 = 100)	100	194	227	299	317	298	301	296	296	296	296
Finanstidningens partiprisindex (1913/14 = 100)	111	202	228	287	306	297	302	292	293	293	294
Socialstyrelsens allm. konsumtionsprisindex (1935 = 100)	100,0	157,5	177,7	207,5	223,0	224,1	224,4	223,9	224,4	224,6	225,6
Socialstyrelsens levnadskostnadsindex (1935 = 100)	100	151	168	194	210	212	213	212	·	·	214

Tab. 4. Detaljhandelspriser (i öre) på livsmedel, bränsle och lyse i genomsnitt för socialstyrelsens 60 ombudsorter bland städer och tätorter i december 1953 och mars 1954

Varuslag	Kvantitet	Dec. 1953	Mars 1954
Mjölk, oskum. resp. stand.	l	40,8	40,9
Grädde	dl	27,0	27,0
Mejerismör, runmärkt	kg	690	690
» , omärkt	»	620	640
Ost: fetth. 45 +	»	558	560
Margarin	»	385	385
Nötkött: stek	»	603	601
soppkött	»	469	461
malet (köttfärs)	»	595	584
Gödkalvkött: stek	»	852	861
bog	»	715	724
Fläskkotlett	»	601	655
Färsk skinka	»	664	637
Salt sidfläsk	»	509	506
Rökt skinka, rullad	»	927	917
Fårstek, färsk	»	687	711
Hönskött	»	434	481
Fläskkorv	»	371	365
Falukorv	»	422	413
Stångkorv	»	190	190
Leverpastej	»	548	515
Blodpudding	»	195	193
Ägg, färska	»	365	405
Färsk fisk: sill	»	160	167
strömming	»	178	181
makrill	»	223	257
abborre	»	260	257
gädda	»	403	413
torsk	»	269	263
kolja	»	251	264
Ansjovis, hel	450 g	165	165
Fiskbullar	400 g	128	128
Salt sill	kg	191	192
Hårt bröd, mellanbröd	¼ kg	45	44
» » knäckebröd	»	46	46
Sötlimpa (V-R-bröd)	kg	129	128
Grovt rågbröd	»	93	93
Småfranska	»	155	156
Kaffebröd (bullar)	»	301	297
Kex	hg	43	43
Skorpor av vete	kg	325	325
Småkakor	hg	62	63
Vetemjöl	2½ kg	254	257
Rågsiktmjöl	»	234	237
Havregryn, ångprep.	kg	105	109
Kaffe, mest gångbara sort	¼ kg	325	411
Te	kg	2 000	2 125
Kakao i paket	»	680	880
Strösocker	»	119	119
Karameller	»	702	708
Chokladkola	»	1 111	1 111
Tabletter	ask	25	25
Salt	kg	54	54
Gula ärter	»	106	107
Bruna bönor	»	203	222
Ärter på burk	400 g	103	103
Apelsinmarmelad	450 g	133	133
Katrinplommon	kg	358	362
Nyponmust	hg	100	100
Potatis, gammal	kg	35,0	37,9
Morötter, gamla	»	50	52
Kålrötter	»	39	40
Vitkål	»	42	51
Lök, gul	»	105	103
Äpplen: svenska	»	191	—
importerade	»	189	182
Apelsiner	»	142	131
Citroner	»	227	196
Pilsner	⅓ l	40	40
Svagdricka	5 l	182	182
Sockerdricka	⅓ l	31	31
Elström (inkl. div. avg.)	kWh	18	18
Kokgas (inkl. div. avg.)	m³	27	27
Björkved, helved, hemk.	»	3 281	3 220
Barrved » »	»	2 808	2 758
Kol: antracit, hemkört	hl	1 527	1 522
hushålls-, prima hemk.	»	954	951
Koks: ca 20-40 mm hemk.	»	787	786
ca 40-60 el. 60-80 hemk.	»	730	729

Anm. Priser vid tidigare tillfällen återfinns i Soc. Medd. 1953: 2, sid. 123 samt tidigare nummer med kvartalsredogörelser för levnadskostnadsindex.

Tab. 5. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas, med och utan direkta skatter och sociala förmåner, samt med år 1935 som bas med direkta skatter och sociala förmåner

År	Juli 1914 = 100 [1]			1935 = 100		År och månad	Juli 1914 = 100			1935 = 100	
	Index utan skatter	Enbart skatter	Index med skatter	Enbart skatter	Index med skatter		Index utan skatter	Enbart skatter	Index med skatter	Enbart skatter	Index med skatter
1935	155	181	156	100	100	1951	300	617	320	342	205
1936	157	172	158	96	101	1952	324	771	353	427	226
1937	161	171	162	99	104	1953	328	722	354	400	227
1938	165	178	166	105	106	1951 dec.	316	679	339	376	217
1939	169	189	171	107	109	1952 mars	320	763	349	422	223
1940	190	218	192	118	123	juni	328	803	359	445	230
1941	215	254	218	141	139	sept.	328	804	359	445	230
1942	232	295	236	164	151	dec.	328	805	359	446	230
1943	235	308	239	171	153	1953 mars	329	709	354	393	227
1944	234	346	241	192	154	juni	328	705	353	391	226
1945	233	365	241	202	154	sept.	328	703	352	389	226
1946	234	380	243	210	155	dec.	327	688	350	381	224
1947	240	517	257	286	164	1954 mars	330	681	353	377	226
1948	252	387	261	214	167						
1949	256	386	265	214	170						
1950	259	418	269	232	172						

A. L.

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för mars 1954

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex med år 1935 som bas har beräknats till 225,6 för mars 1954 mot 224,6 för februari.

Indextalen för de olika delposterna och vissa varugrupper (år 1935 = 100) samt de procentuella prisändringarna de senaste månaderna redovisas i följande tablå.

	1953 Dec.	1954 Jan.	Febr.	Mars	Prisändring i % dec.–mars	Prisändring i % febr.–mars
Livsmedel	240,3	242,0	242,3	245,0	+ 2,0	+ 1,1
Bostad	128,4	128,4	128,4	129,0	+ 0,5	+ 0,5
Bränsle och lyse	234,9	234,3	234,9	234,7	— 0,1	— 0,1
Kläder och skor	245,2	244,7	244,9	245,0	— 0,1	0,0
Övriga varor och tjänster	241,8	241,8	241,9	242,1	+ 0,1	+ 0,1
Inventarier och husgeråd	218,3	218,0	218,0	218,0	— 0,1	—
Generalindex	**228,9**	**224,4**	**224,6**	**225,6**	+ 0,8	+ 0,4

En närmare redogörelse för denna indexserie med bl. a. vissa prisuppgifter för enskilda varuslag föreligger i en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

A. L.

[1] Indextal för åren 1914—1949 har senast publicerats i Soc. Medd. 1950: 2, sid. 117 (utan skatter, årsmedeltal); se även 1948: 5, sid. 377 (med skatter, årsmedeltal) och 1947: 8, sid. 736 (med skatter, kvartalssiffror).

Nykterhetsvårdsklientelet under år 1952

I närmast föregående häfte av denna tidskrift har redovisats samtliga personer som nykterhetsnämnderna tagit befattning med under 1952; de utgjorde sammanlagt 36 412. 1 § alkoholistlagen (Al) har varit tillämplig på 13 117 av dem.

Bland dessa alkoholmissbrukare redovisade nämnderna 6 383 som kvarstående från år 1951 och 6 238 som nytillkomna under detta år. 498 personer överfördes till annan nykterhetsnämnd, 5 992 fall avslutades, medan de återstående 6 627 fallen stod kvar till 1953. Den totala omsättningen, fördelad på landsbygd och städer samt på kön och civilstånd, redovisas i tab. 1.

Tab. 1. Omsättningen inom olika kön och civilstånd

	Kvarstående den 31/12 1951	Nytillkomna under år 1952	Överförda från annan nykterhetsnämnd	Överförda till annan nykterhetsnämnd	Ärendet avslutat under år 1952	Kvarstående den 31/12 1952	Kol. 6 i % av kol. 1
	1	2	3	4	5	6	7
Män	6 203	6 038	485	487	5 822	6 417	103,4
Därav: ogifta	2 226	2 210	240	249	2 128	2 299	103,3
gifta	2 955	3 103	150	137	2 983	3 088	104,5
änklingar	163	167	11	19	153	169	103,7
frånskilda	859	558	84	82	558	861	100,2
Kvinnor	180	200	11	11	170	210	116,7
Därav: ogifta	28	46	2	2	32	42	150,0
gifta	91	88	7	6	84	96	105,5
änkor	15	19	1	1	17	17	113,3
frånskilda	46	47	1	2	37	55	119,6
Summa	**6 383**	**6 238**	**496**	**498**	**5 992**	**6 627**	**103,8**
Därav: landsbygd	1 299	1 488	197	201	1 464	1 319	101,5
städer	5 084	4 750	299	297	4 528	5 308	104,4

Antalet fall fördelade på kön, civilstånd och ålder. Kvinnorna utgör blott 3,0 % av samtliga (till antalet 391). De är relativt talrikare i städerna än på landsbygden. De ogifta (män och kvinnor tillhopa) upptar på landsbygden en betydligt större andel av hela klientelet än i städerna, medan de frånskilda är relativt färre på landsbygden. Jämfört med år 1951 har inga större förskjutningar skett mellan olika civilstånd. Den sedan ett par år pågående tendensen att andelen frånskilda ökar och att andelen gifta minskar har fortsatt mellan 1951 och 1952. Antalet fall på landsbygden och i städerna inom olika civilstånd samt för män och kvinnor framgår av följande tablå.

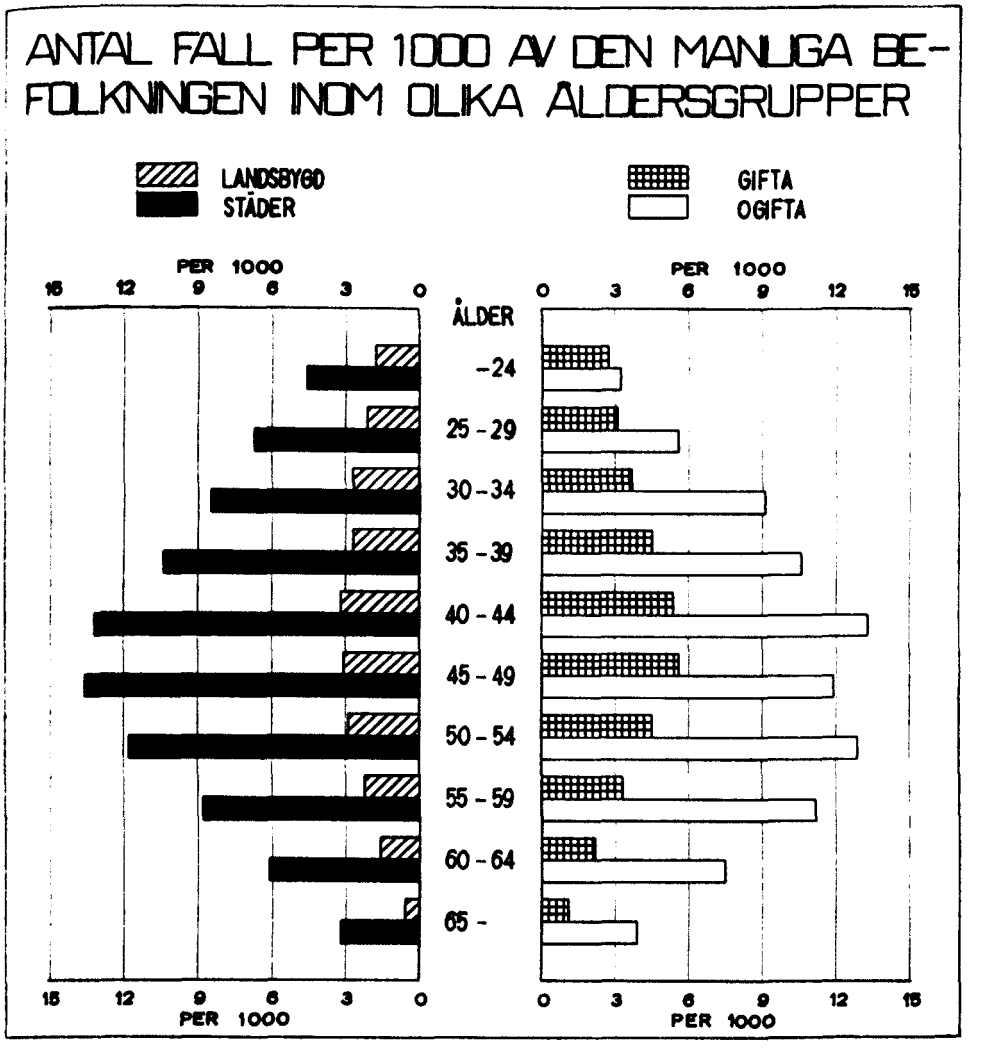
	Landsbygd		Städer		Hela riket		
	totalt	%	totalt	%	totalt	1952 %	1951 %
Ogifta	1 341	44,9	3 411	33,7	4 752	36,2	36,8
Gifta	1 368	45,9	5 026	49,6	6 394	48,7	49,1
Änkor o. änklingar	77	2,6	299	2,9	376	2,9	2,7
Frånskilda	198	6,6	1 397	13,8	1 595	12,2	11,4
Summa	2 984	100,0	10 133	100,0	13 117	100,0	100,0
Därav: män	2 947	98,8	9 779	96,5	12 726	97,0	97,2
kvinnor	37	1,2	354	3,5	391	3,0	2,8

Frekvensen alkoholister per 1 000 invånare uppgick till 0,8 på landsbygden och 3,0 i städerna (föregående år 0,8 resp. 2,9). Att en person blir rubricerad som alkoholmissbrukare beror på vederbörande nykterhetsnämnds bedömande och till en del torde den konstaterade skillnaden mellan landsbygd och städer kunna förklaras av olikheter vid denna bedömning. Detta framgick även i den tidigare redogörelsen om nykterhetsnämndernas verksamhet, enligt vilken av samtliga fall 43 % i städerna men blott 23 % på landsbygden var av den svårighetsgraden att 1 § Al ansågs tillämplig.

I tab. 2 har klientelet uppdelats i åldersklasser. Man observerar särskilt den höga frekvensen i de mellersta åldersgrupperna; närmare hälften av alla fall är mellan 35 och 50 år. Mellan landsbygd och städer föreligger ingen nämnvärd skillnad. Kvinnornas genomsnittsålder är ca 1 år högre än männens. Antalet fall inom olika åldersklasser per 1 000 av den manliga befolkningen redovisas i diagrammet på sid. 321, där frekvensen inom varje åldersklass redovisas för landsbygd och städer resp. för gifta och ogifta. Man märker den genomgående stora skillnaden mellan landsbygd och städer; i de lägsta åldersklasserna är frekvensen 2 à 3 gånger större i städerna, i de övriga 3 à 5 gånger. Den relativa frekvensen ingripanden är i alla åldrar större mot de ogifta än mot de gifta. Särskilt stor är denna skillnad i de mellersta åldrarna i städerna, där frekvensen ingripanden mot de ogifta

Tab. 2. Klientelets åldersfördelning

Åldersgrupp	Landsbygd		Städer		Hela riket		Därav			
							män		kvinnor	
	totalt	%	totalt	%	totalt	%	totalt	%	totalt	%
—24 år	214	7,2	516	5,1	730	5,6	708	5,6	22	5,6
25—29 »	275	9,2	952	9,4	1 227	9,4	1 206	9,5	21	5,4
30—34 »	368	12,3	1 245	12,3	1 613	12,3	1 571	12,4	42	10,7
35—39 »	384	12,9	1 498	14,8	1 882	14,3	1 820	14,3	62	15,9
40—44 »	480	16,1	1 747	17,3	2 227	17,0	2 156	16,9	71	18,2
45—49 »	413	13,8	1 511	14,9	1 924	14,7	1 860	14,6	64	16,4
50—54 »	364	12,2	1 158	11,4	1 522	11,6	1 466	11,5	56	14,3
55—59 »	227	7,6	710	7,0	937	7,1	915	7,2	22	5,6
60—64 »	147	4,9	418	4,1	565	4,3	549	4,3	16	4,1
65— »	112	3,8	378	3,7	490	3,7	475	3,7	15	3,8
Totalt	2 984	100	10 133	100	13 117	100	12 726	100	391	100
Medelålder	42,3		42,3		42,3		42,3		43,1	

går upp till 30 per 1 000, medan motsvarande tal för de gifta ligger något under 10. För kvinnorna, som på grund av det ringa antalet ej medtagits i diagrammet, är frekvensen i alla åldersklasser obetydlig, mellan 0,1 och 0,3 per 1 000 av den kvinnliga befolkningen. Sedan föregående år har frekvensen för männen ökat i städerna från 8,4 till 8,7 per 1 000, medan den på landsbygden varit oförändrad (2,3) och för kvinnorna ökat från 0,1 till 0,2.

Anmälare och anledning till anmälan. Oberoende av på vad sätt en nykterhetsnämnd fått reda på att en person missbrukar alkohol kan den ingripa. Det är alltså inte nödvändigt att någon anmälan föreligger, men i regel inkommer sådan till nämnden från någon enskild person eller något organ.

Tab. 8. Klientelet fördelat efter olika initiativtagare

	Antal			Procent			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	
						1952	1951
Hela antalet fall	2 984	10 133	13 117	100	100	100	100
Därav							
A. anmälan från							
1. make el. annan anhörig	510	2 348	2 858	17,1	23,2	21,8	22,1
2. annan enskild person	156	851	1 007	5,2	8,4	7,7	7,5
3. läkare	101	598	699	3,4	5,9	5,3	5,5
4. polisen	823	2 585	3 408	27,6	25,5	26,0	25,6
5. åklagare	139	207	346	4,7	2,0	2,6	2,8
6. nämnd el. styrelse (utom polisen)	237	901	1 138	7,9	8,9	8,7	8,4
7. klienten själv	81	613	694	2,7	6,0	5,3	5,4
8. annan	96	371	467	3,2	3,7	3,6	3,7
B. Nykterhetsnämndens eget initiativ	813	2 050	2 863	27,2	20,2	21,8	22,1
C. Initiativ från annat organ	155	233	388	5,2	2,3	3,0	2,8

Polis- och åklagarmyndighet liksom läkare är ålagd att omedelbart anmäla sådant fall som bör föranleda nykterhetsnämnds ingripande. Totalantalet fall under 1952 fördelade efter olika initiativtagare på landsbygden och i städerna redovisas i tab. 3.

I likhet med föregående år kommer de flesta anmälningarna från polisen samt från make eller annan anhörig. Inga större förändringar har kunnat konstateras sedan föregående år. Då en person kan anmälas av flera initiativtagare, har i dessa fall samtliga räknats, varför totalantalet fall inte blir lika med summan av de olika initiativtagarna i tab. 3 och summan av procentfördelningen överstiger 100.

En person måste vara hemfallen åt alkoholmissbruk för att alkoholistlagen överhuvudtaget skall kunna tillämpas. För att 1 § i samma lag skall kunna tillämpas fordras dessutom att minst en av de i denna paragraf omnämnda specialindikationerna är för handen. Vilka dessa indikationer är framgår av tab. 4, där indikationerna 1—7 är hänförliga till 1 §. Vanligast förekommer indikation 4 (ur stånd att ta vård om sig själv); för nära en tredjedel av samtliga personer har denna angetts. Därnäst vanligast är de dåliga försörjarna (ind. 2) och återfallsfylleristerna (ind. 6). En betydande skillnad mellan landsbygd och städer föreligger framför allt beträffande dem som betecknats som störande för närboende, där landsbygden har nära dubbelt så stor andel som städerna samt för dem som återtagits till anstalt på grund av brott mot utskrivningsbestämmelserna (ind. 8), vilka i städerna var 8,0 % men på landsbygden blott 3,8 %. Även beträffande indikationerna måste framhållas, att fler än en kan vara tillämplig på samma person. Samtliga har då räknats, varför totalantalet fall inte överensstämmer med summan av de olika indikationerna.

Det föreligger ganska stora skillnader mellan olika civilstånd i fråga om tillämpningen av olika indikationer. De ogifta är mest återfallsfyllerister

Tab. 4. Antal fall med olika indikationer på landsbygd och i städer

Indikationer	Antal			Procent			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	
						1952	1951
1. Vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv	311	707	1 018	10,4	7,0	7,8	7,9
2. Utsätta någon, för vilken man är försörjningspliktig, för nöd eller vanvård eller eljest grovt brista i sina plikter mot sådan person	640	2 906	3 546	21,4	28,7	27,0	26,5
3. Ligga det allmänna, sin familj eller annan till last	222	861	1 083	7,4	8,5	8,3	8,2
4. Vara ur stånd att ta vård om sig själv	1 001	3 223	4 224	33,5	31,8	32,2	32,9
5. Föra ett för närboende grovt störande levnadssätt	522	1 007	1 529	17,5	9,9	11,7	11,6
6. Under de två senaste åren vara tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri	798	2 526	3 324	26,7	24,9	25,3	24,8
7. Föra ett kringflackande liv	119	171	290	4,0	1,7	2,2	2,3
8. Brott mot utskrivningsbestämmelserna (48 § Al)	112	815	927	3,8	8,0	7,1	6,9
9. Enligt 25 § Al	2	10	12	0,1	0,1	0,1	0,1
10. Frivillig intagning på anstalt	112	539	651	3,8	5,3	5,0	5,2

och hjälplösa. Bland de gifta har nära hälften betecknats som dåliga försörjare. För änkorna och änklingarna är hjälplöshet den vanligaste indikationen, vilket sammanhänger med dessas högre ålder. Även de som betecknats som grovt störande är relativt många i denna grupp. Det ligger i de olika indikationernas karaktär att vissa indikationer dominerar för vissa civilstånd. Så är t. ex. de gifta alkoholmissbrukarna antingen våldsamma och misshandlar sin familj eller försummar att underhålla den. I det förstnämnda fallet betecknas de som farliga, i det senare som dåliga försörjare. Dessa indikationer är betydligt mer sällsynta bland de ej gifta. Särskilt de ogifta som ju är yngre är oftare ute och blir tagna för fylleri, varför ett betydligt större antal av dem betecknas som återfallsfyllerister.

Det ligger även i de olika indikationernas karaktär att vissa blir dominerande i vissa åldrar. För att belysa detta har i tab. 5 redovisats antalet fall med olika indikationer för olika åldersgrupper. Dåliga försörjare och farliga alkoholister förekommer mest i de mellersta åldrarna, vilket har sin förklaring i att de gifta och de som har barn har sin högsta frekvens i dessa åldrar. Av dem som är över 65 år betecknas 40 % som hjälplösa och nära 20 % som grovt störande. Av de sistnämnda är den relativa andelen stor även i de yngsta åldrarna. Anmärkningsvärt är emellertid att de flesta av dessa återfinns på landsbygden, medan de av de äldre som indicerats som störande, huvudsakligen återfinns i städerna. Återfallsfylleristerna förekommer till övervägande delen i de yngsta åldrarna; sålunda var 54 % av dem som var yngre än 25 år återfallsfyllerister. De kringflackande slutligen är relativt vanligare i de högsta åldrarna.

Olika slag av åtgärder. I tab. 6 har sammanställts några huvudsiffror som

Tab. 5. Antal fall med olika indikationer inom olika åldersgrupper

Ålder	Farliga	Dåliga försörjare	Fattigvårdsfall	Hjälplösa	Grovt störande	Återfallsfyllerister	Kringflackande	Brott m. utskrivn.-bestäm.	Straffriförklarade	Frivilliga
Totalantal										
—24 år	33	57	43	192	98	395	9	4	—	8
25—29 »	104	246	123	362	118	483	16	39	1	56
30—34 »	136	456	158	476	183	509	31	84	1	64
35—39 »	146	559	165	611	187	437	36	134	3	104
40—44 »	199	709	212	696	231	470	35	173	—	118
45—49 »	160	612	153	645	213	356	48	157	1	110
50—54 »	118	448	113	514	187	297	40	155	4	73
55—59 »	59	238	68	335	139	184	37	88	1	59
60—64 »	38	137	32	199	84	105	19	49	1	30
65— »	25	84	16	194	89	88	19	44	—	29
i %										
—24 år	4,5	7,8	5,9	26,3	13,4	54,1	1,2	0,5	—	1,1
25—29 »	8,5	20,0	10,0	29,5	9,6	39,4	1,3	3,2	0,1	4,6
30—34 »	8,4	28,3	9,8	29,5	11,3	31,6	1,9	5,2	0,1	4,0
35—39 »	7,8	29,7	8,8	32,5	9,9	23,2	1,9	7,1	0,2	5,5
40—44 »	8,9	31,8	9,5	31,3	10,4	21,1	1,6	7,8	—	5,3
45—49 »	8,3	31,8	8,0	33,5	11,1	18,5	2,5	8,2	0,1	5,7
50—54 »	7,8	29,4	7,4	33,8	12,3	19,5	2,6	10,2	0,3	4,8
55—59 »	6,3	25,4	7,3	35,8	14,8	19,6	3,9	9,4	0,1	6,3
60—64 »	6,7	24,2	5,7	35,2	14,9	18,6	3,4	8,7	0,2	5,3
65— »	5,1	17,1	3,3	39,6	18,2	18,0	3,9	9,0	—	5,9

belyser klientelets fördelning efter de olika åtgärder som vidtagits. I en del fall har mer än en åtgärd vidtagits under året mot en och samma person. I dessa fall är vederbörande redovisad under var och en av dessa.

I första hand företas förebyggande åtgärder av olika slag; drygt tre fjärdedelar av hela klientelet har varit föremål för sådana. Av dessa har flertalet (77 %) inga andra åtgärder, medan resten dessutom varit föremål för strängare grader av ingripanden.

Förebyggande åtgärder hade under 1952 vidtagits mot sammanlagt 9 921 personer; 2 307 av dessa blev därutöver föremål för någon annan åtgärd. 5 620 personer har stått under övervakning enl. 13 § Al (vanlig förebyggande övervakning som hjälpåtgärd) och 1 188 personer under övervakning enl. 28 § (i samband med att resolution för intagning på anstalt sökts). 4 198 personer hade fått allvarlig erinran (varning) och 2 433 läkar- eller sjukhusvård. Till denna sistnämnda grupp har räknats de som genomgått antabus- eller abstinylkur. Andra hjälpåtgärder av förebyggande natur har företagits mot 1 895 personer; hit räknas t. ex. indragning av motbok, serveringsförbud, hjälp till ombyte av vistelseort samt anskaffande av lämpligt arbete. Det föreligger en betydande skillnad mellan landsbygd och städer i den relativa fördelningen av de olika förebyggande åtgärderna, som framgår av nedanstående tablå. Övervakning tillgrips i betydligt större utsträckning i städerna, där även läkar- och sjukhusvården (inkl. antabuskurer) är vanligare.

Av samtliga personer som blivit föremål för förebyggande åtgärder hade på landsbygden något över hälften och i städerna ca 40 % fått varning

Tab. 6. Klientelets fördelning på olika åtgärder

Åtgärder	Antal			Procent			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	
						1952	1951
Hela antalet fall	2 984	10 133	13 117	100	100	100	100
därav föremål för							
1. förebyggande åtgärder	2 329	7 592	9 921	78,0	74,9	75,6	75,5
a) erinran eller varning	1 174	3 024	4 198	39,3	29,8	32,0	31,9
b) övervakning enl. 13 § Al	1 262	4 358	5 620	42,3	43,0	42,8	42,1
c) » » 28 § »	182	1 006	1 188	6,1	9,9	9,1	8,8
d) läkar- eller sjukhusvård	486	1 947	2 433	16,3	19,2	18,5	18,3
e) annan hjälpåtgärd	386	1 509	1 895	12,9	14,9	14,4	16,4
enbart förebyggande åtgärd	1 923	5 691	7 614	64,4	56,2	58,0	57,9
förebyggande åtgärd i kombination med annan åtgärd	406	1 901	2 307	13,6	18,8	17,6	17,6
2. förordnande om intagning på anstalt							
a) sökt men ej meddelat	47	109	156	1,6	1,1	1,2	1,3
b) meddelat men ej verkställt	168	784	952	5,6	7,7	7,3	7,1
3. vård på alkoholistanstalt							
a) samtliga vårdade	764	3 143	3 907	25,6	31,0	29,8	30,1
b) därav intagna under 1952	292	1 232	1 524	9,8	12,2	11,6	11,3
4. eftervård							
a) samtliga	212	1 234	1 446	7,1	12,2	11,0	11,6
b) med enbart eftervårdande åtgärder	93	465	558	3,1	4,6	4,3	3,9

eller erinran. Under redovisningsåret har 3 907 personer varit intagna på alkoholistanstalt, de flesta på KB:s resolution. Endast 880 (22,5 % av samtliga intagna) hade vårdats på egen ansökan.

Åtgärd	Landsbygd	Städer
	%	%
Erinran	50,4	39,8
Övervakning enl. 13 § Al	54,2	57,4
» » 28 § Al	7,8	13,3
Läkar- eller sjukhusvård	20,9	25,6
Annan hjälpåtgärd	16,6	19,9

Den genomsnittliga vårdtiden är avsevärt längre för dem som intagits på KB:s resolution (22,0 mån.) än för dem som intagits på egen ansökan (12,4 mån.). En vårdtid på två år eller längre redovisas i städerna för 42 % eller 355 av de 851 personer som intagits på KB:s resolution. För 148 personer hade vårdtiden vid utskrivningen varat tre år eller längre. Av fallen på landsbygden hade 68 av 213 (31,9 %) två år eller mer och 23 personer tre år eller mer.

I nedanstående tablå redovisas den tid vederbörande varit inskriven på anstalt. Här har endast medtagits de fall där anstaltsvistelsen avslutats under året genom utskrivning (de som försökspermitterats har inte medräknats, då en försökspermitterad person fortfarande räknas som inskriven på anstalt.

Anstaltsvistelsens längd (i månader)	Antal personer, som intagits på grund av KB:s resolution		egen ansökan		Samtliga	
	Landsbygd	Städer	Landsbygd	Städer	totalt	%
1— 5	10	11	7	14	42	2,9
6—11	12	28	13	24	77	5,4
12	68	247	28	198	541	37,9
13—17	25	114	8	40	187	13,1
18—23	30	96	8	18	152	10,6
24—29	32	143	2	4	181	12,7
30—35	13	64	—	—	77	5,4
36—41	6	60	—	—	66	4,6
42 o. högre	17	88	—	—	105	7,4
Summa	213	851	66	298	1 428	100
Antal månader i genomsnitt 1952	19,8	22,5	12,2	12,4	19,5	—
» » » » 1951	19,9	22,5	12,9	12,4	19,4	—

Slutligen kan nämnas att eftervård (dvs. övervakning eller annan åtgärd i anslutning till utskrivning från anstalt) vidtagits mot 1 446 personer. Av dessa hade 558 under redovisningsåret inga andra åtgärder än eftervård, då de utskrivits ett tidigare år.

T. G.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i mars 1954 jämfört med februari 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i mars 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (febr. 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbetevarande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	67	10 770	168	10 938	99,6	..	99,7	99,4	7,8
Malmgruvor	55	10 054	167	10 221	99,9	..	99,9	99,5	7,6
Kolgruvor	12	716	1	717	96,4	..	96,4	97,1	10,6
Metall- o. verkstadsindustri	2 429	175 433	12 680	188 113	100,4	101,7	100,5	100,9	6,2
Järn-, stål- o. kopparverk	57	29 189	688	29 877	99,8	98,4	99,7	99,4	7,5
Järn- o. stålmanufaktur	483	20 832	2 262	23 094	100,5	101,4	100,6	100,9	5,6
Mekaniska verkstäder	888	75 484	2 992	78 476	100,5	100,2	100,5	100,7	5,9
Reparationsverkstäder	419	8 661	28	8 689	101,0	..	101,1	101,8	4,5
Skeppsvarv	81	15 177	3	15 180	100,8	..	100,8	103,6	7,5
Elektroteknisk industri	175	15 972	4 797	20 769	100,2	102,5	100,7	100,8	6,7
Annan metallindustri	326	10 118	1 910	12 028	101,2	103,8	101,6	102,3	5,0
Jord- o. stenindustri	641	24 211	2 890	27 101	102,4	103,8	102,6	103,2	5,2
Torvindustri	46	419	4	423	102,7	..	103,2	106,1	9,9
Stenindustri	112	3 186	4	3 190	102,9	..	102,8	104,0	4,7
Kalk- o. kritbruk	44	1 608	10	1 618	103,4	..	103,3	104,6	4,0
Cementfabriker	8	2 038	42	2 080	104,5	..	104,7	105,4	5,9
Cementvarufabriker	130	2 969	50	3 019	103,3	..	103,4	103,8	4,2
Tegelbruk	148	4 699	98	4 797	102,6	..	102,9	105,4	5,6
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	28	3 798	1 986	5 784	101,6	104,2	102,4	102,4	5,0
Glasindustri	77	4 581	677	5 258	100,1	100,4	100,1	99,1	5,7
Annan jord- o. stenindustri	48	913	19	932	107,2	..	107,2	107,7	5,8
Träindustri	1 302	38 686	1 018	39 704	103,2	104,9	103,3	104,0	3,8
Sågverk o. hyvlerier	473	18 803	198	19 001	105,3	..	105,3	106,2	4,1
Lådfabriker	36	789	34	823	99,0	..	99,6	101,2	4,1
Fanér- o. plywoodfabriker	10	1 129	87	1 216	104,0	..	105,3	106,4	3,5
Byggnadssnickerifabriker	224	6 754	87	6 841	102,0	..	102,0	102,4	3,6
Möbelfabriker	346	6 824	227	7 051	100,9	102,7	101,0	101,2	3,2
Svarveri- o. skidfabriker	111	2 608	157	2 765	100,7	..	100,6	102,2	3,6
Annan trävaruindustri	102	1 779	228	2 007	101,0	102,2	101,2	101,7	4,1
Massa- o. pappersindustri	136	35 664	2 706	38 370	100,6	100,5	100,6	100,6	6,5
Massafabriker	79	21 468	367	21 835	100,4	104,9	100,5	100,6	6,2
Pappersbruk o. pappfabr.	57	14 196	2 339	16 535	100,8	99,9	100,7	100,7	7,0
Pappersvaru- o. grafisk ind.	595	16 639	4 885	21 524	100,6	102,0	100,9	102,0	5,2
Papp- o. pappersvaruind.	109	1 890	1 365	3 255	102,6	100,7	101,8	102,3	3,3
Grafisk industri	486	14 749	3 520	18 269	100,3	102,5	100,7	101,9	5,6
Livsmedelsindustri	793	21 516	9 355	30 871	100,6	100,0	100,4	100,6	7,6
Kvarnar	42	1 107	185	1 292	97,2	..	97,4	95,5	8,1
Bageriindustri	255	4 510	2 313	6 823	101,0	101,8	101,3	101,2	7,4
Sockerindustri	24	2 301	306	2 607	101,1	100,3	101,0	101,9	7,2
Choklad- o. konfektind.	58	1 286	2 342	3 628	101,2	98,0	99,1	100,1	7,9
Mejeriindustri	77	3 111	357	3 468	102,1	104,7	102,4	100,7	7,8
Slakterier o. charkuterier	182	6 325	1 424	7 749	100,7	101,0	100,8	101,1	7,7
Fiskkonservfabriker	44	609	1 105	1 714	96,5	96,5	96,5	98,6	9,9
Fruktkonservindustri	29	644	912	1 556	97,1	99,7	98,6	98,7	7,5
Margarinindustri	9	360	83	443	101,4	..	103,5	105,2	8,6
Annan livsmedelsindustri	73	1 263	328	1 591	100,6	103,5	101,1	101,5	3,8

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se not 2 Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I MARS 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i mars 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (febr. 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	175	5 279	1 881	7 160	101,2	101,3	101,3	101,7	8,6
Bryggerier o. läskedrycksf.	166	4 839	879	5 718	101,4	104,6	101,9	101,8	8,2
Tobaksfabriker	9	440	1 002	1 442	99,1	98,6	98,8	101,3	10,3
Textil- o. beklädnadsind. .	962	28 266	46 273	74 539	99,7	99,5	99,6	100,0	5,6
Ylleindustri	83	5 375	4 859	10 234	99,7	98,2	99,0	99,3	6,8
Bomullsindustri	59	7 917	6 022	13 939	99,7	100,3	100,0	99,5	6,5
Linne- o. juteindustri . .	9	970	1 135	2 105	98,9	102,0	100,5	101,1	9,4
Trikåfabriker	142	2 087	6 260	8 347	99,0	98,8	98,9	99,9	5,5
Sömnadsindustri	446	5 803	22 604	28 407	99,9	99,5	99,6	100,2	4,8
Hatt- o. mössfabriker . .	42	389	1 314	1 703	97,3	98,9	98,6	100,2	4,9
Annan hithörande industri	181	5 725	4 079	9 804	100,3	100,1	100,2	100,8	4,9
Läder-, hår- o. gummivaruind.	383	13 799	7 624	21 423	100,5	99,6	100,2	100,7	5,8
Garverier	30	2 281	198	2 479	99,5	..	99,4	100,8	6,9
Päls- o. skinnvarufabr. .	86	989	1 123	2 112	97,6	99,6	98,6	99,3	4,5
Skoindustri	139	3 863	2 891	6 754	100,3	98,9	99,7	99,9	4,1
Andra lädervarufabriker .	58	811	481	1 292	97,4	98,8	97,9	99,0	5,3
Gummivarufabriker . . .	17	4 973	2 700	7 673	101,9	100,7	101,5	102,2	7,5
Annan hithörande industri	53	882	231	1 113	101,8	99,6	101,4	101,0	4,9
Kemisk-teknisk industri . .	330	14 514	3 541	18 055	100,5	100,0	100,4	101,3	6,9
Färg-, olje- o. parfymfabr.	113	3 533	1 079	4 612	100,3	98,9	100,0	100,7	6,4
Sprängämnesfabriker . .	7	1 074	389	1 463	99,9	101,3	100,3	100,4	8,1
Tändsticksfabriker . . .	8	1 053	711	1 764	98,7	102,2	100,1	99,7	10,1
Annan kemisk-tekn. ind. .	202	8 854	1 362	10 216	100,9	99,4	100,7	102,0	6,4
Samtl. industrigrupper	**7 818**	**384 777**	**93 021**	**477 798**	**100,8**	**100,8**	**100,7**	**101,1**	**6,0**
Statl. verk o. byggnadsarb.	234	43 507	1 745	45 252	99,4	99,1	99,4	99,7	8,0
Mek. o. elektr. verkstäder	87	12 436	448	12 884	99,4	97,6	99,3	99,2	8,1
Skeppsvarv	3	3 204	32	3 236	99,3	..	99,4	98,8	9,5
Beklädn. verkst., förråd o. d.	57	869	559	1 428	100,2	99,6	100,0	99,3	7,0
Sprängämnesfabriker . .	3	683	416	1 099	99,3	99,3	99,3	99,0	4,5
Byggnads- o. anläggn.-arb.	84	26 315	290	26 605	99,3	100,0	99,3	100,1	7,9

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, mars 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953								1954		
	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars
Gruvindustri	100,0	99,6	100,4	100,3	99,6	99,4	98,8	98,7	97,3	96,9	96,6
Metall- o. verkstadsindustri	99,2	98,4	97,8	97,4	97,7	98,2	98,5	98,4	98,3	98,9	99,4
Jord- o. stenindustri . . .	102,3	105,2	105,6	104,6	103,2	102,0	101,3	100,3	97,4	96,6	99,1
Träindustri	102,2	103,7	102,5	100,9	100,6	99,6	99,2	97,5	98,0	99,9	103,2
Massa- o. pappersindustri	100,1	99,8	100,6	100,9	101,2	101,7	101,9	101,5	101,6	102,0	102,6
Pappersv.- o. grafisk industri	98,9	98,1	99,6	101,4	102,0	103,1	103,9	103,4	102,7	102,6	103,5
Livsmedelsindustri . . .	99,0	58,4	103,3	102,9	104,9	109,3	108,3	101,7	96,6	97,9	98,3
Dryckesvaru- o. tobaksind.	100,8	105,0	111,5	105,5	100,2	98,5	98,6	104,3	99,6	98,9	100,2
Textil- o. beklädnadsind. .	100,0	99,0	97,0	99,2	100,7	101,5	101,6	100,8	99,4	99,8	99,4
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,5	100,2	98,7	100,2	102,5	104,7	105,3	104,7	104,0	103,8	104,0
Kemisk-teknisk industri .	99,7	98,0	100,0	99,0	100,2	101,1	101,6	100,8	99,5	100,7	101,1
Samtliga industrigrupper	**99,9**	**97,1**	**99,7**	**99,7**	**100,2**	**100,8**	**100,9**	**100,1**	**99,2**	**99,7**	**100,4**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under mars 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa mars 1951	100 947	138 247	146 807	89 230	—	30 505	41 874	53 355	27 600
» » 1952	115 486	144 717	121 421	82 673	—	38 869	50 760	47 905	29 177
» » 1953	134 792	165 613	118 764	87 572	27 724	37 438	49 781	50 567	31 208
» febr. 1954	141 085	166 926	102 827	74 718	23 329	38 743	47 247	40 709	25 541
» **mars 1954**	146 555	179 520	131 194	96 281	28 378	41 361	52 669	49 783	30 542
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	6 277	7 094	4 019	1 986	38	371	415	172	121
Skogsbruk	4 474	4 673	4 390	3 386	6	8	8	2	2
Malmbrytn. o. metallind.	10 299	11 501	8 233	4 187	33	666	697	603	373
Trä-, graf. o. pappersind.	3 939	4 204	4 050	2 543	24	312	331	336	197
Byggnadsverksamhet	36 945	40 272	15 732	14 632	88	10	11	2	2
Övriga industrigrupper	13 335	14 166	7 166	4 221	82	5 875	6 100	3 426	1 668
Samfärdsel o. handel	24 504	35 989	34 082	28 093	11 698	8 408	11 175	11 722	7 520
Förvaltning o. fria yrken	14 075	16 826	12 751	8 615	3 159	5 659	6 440	6 056	3 499
Sjukvård o. husligt arbete	13 281	20 230	25 826	15 913	6 833	13 096	20 030	25 501	15 792
Därav under 18 år	13 694	16 755	10 832	6 974	333	7 021	7 149	5 296	3 377

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande 31/3 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
Mars 1953	5 629	2 087	363	**Hela antalet hjälpta**	3 748	1 233	326
April »	4 508	1 770	353	Statligt beredskapsarbete	1 364	31	1
Maj »	3 152	1 467	339	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	875	24	1
Juni »	2 392	1 042	334	i annan myndighets regi	489	7	—
Juli »	1 990	866	325	Statskommunalt beredskapsarbete	574	127	1
Augusti »	1 997	851	320	Arkivarbete och musikerhjälp	866	570	303
September »	2 247	926	322	Komm. arbete utan statsbidrag	237	—	1
Oktober »	2 879	1 058	322	Dagunderstöd	623	460	20
November »	3 642	1 281	322	Kommunalt understöd	59	20	—
December »	4 077	1 365	327	Utbildningshjälp	25	25	—
Januari 1954	4 542	1 484	317				
Februari »	5 040	1 631	324				
Mars 1954	4 699	1 375	326				

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 5

CONTENTS

Page

Personnel and children of the summer camps for children. By *Urban Hjärne* 279
Local Government housing allowances. By *Åke Kjellström* 285
Food distribution to elderly people. By *Margareta Nordström* 290
Thirtysixth meeting of the International Labour Conference. By *Sten-Eric Heinrici* 293
Wages of workers in omnibus and cartage businesses during the third quarter of 1953 296
The salary conditions of Civil Servants. By *Sture Henriksson* 304
Short notices:
Report of the Social Welfare Board concerning labour investigations 305
Geneva Conference on selection investigations of employment conditions 311
The Index Committee 311
The Central Association for Social Work 312

Periodical Surveys

Index 313
Summary of child contributions paid in 1953 313
Cost-of-living index for March 1954 314
The Social Welfare Board's general consumer price index for March 1954 . . 318
The composition of the groups requiring temperance care in 1952 319
Employment and unemployment 327
Literary survey 333
Reviews 340

The Issue in Brief

Personnel and children of the summer camps for children. Dr. Urban Hjärne, head physician of schools, in his article deals with some problems of the summer camps for children. He emphasises that the camps should be organised in such a manner that each child would be cared for so well that we would like to see our own children there.

He considers that all those who work in a camp should have good health and should be suitable for the work and able to look after children of the ages in question. Other matters dealt with are whether we should have separate camps for boys and girls or mixed camps and whether the personnel should consist of men only, women only or both men and women. Page 279.

Local Government housing allowances. Owing to the new legislation, which entered into force on January 1, 1954 the old division into housing price groups has ceased to operate. Simultaneously the State housing allowances and the special (local government) housing allowances ceased to exist. The district councils were instead in general allowed to themselves determine the extent of the new local government housing allowances.

From an investigation, here reported by Åke Kjellström, chief actuary, it appears, inter alia, that of the 1 014 councils investigated 882 elected to pay a general allowance to all pensioners irrespective of the housing cost, 21 councils connected the allowance in its entirety to the housing cost and 111 councils practised a combination of both the named alternatives by allowing a part of the allowance to be paid in general to all, irrespective of the housing cost, and a part to be connected to it. Page 285.

Food distribution to elderly people. A good many elderly people in some of the towns of central Sweden receive valuable support in obtaining ready-made food.

Margareta Nordström, consultant, in this article explains how the distribution of food has been organised in Uppsala, Jönköping and Uddevalla. Page 290.

The thirtysixth meeting of the International Labour Conference, at Geneva in June 1953, is described by Sten-Eric Heinrici, First Chancery Secretary. Page 293.

Wages of workers in omnibus and cartage businesses during the third quarter of 1953. The Social Welfare Board has carried out a special investigation to throw light upon this question. According to the investigation, which includes both public and private businesses, the average hourly wage (excluding overtime payments and payments for awkward working conditions) was for lorry drivers 3.26 Kr. and for omnibus drivers 3.27 Kr. In cartage businesses the average hourly wage was for the whole country somewhat higher in private businesses (3.27 Kr.) than in public businesses (3.20 Kr.). In omnibus businesses the average hourly wage was for the whole country inconsiderably higher in public businesses (3.29 Kr.) than in private businesses (3.24 Kr.). Page 296.

The summary of child contributions paid in 1953 shows that these were paid by a net sum of about 518 million Kr. which, in a round figure, means that 1 786 000 children received public contributions during the year. Page 313.

The cost-of-living index for March 1954 rose in the 1935 year's series, without direct taxes and social advantages, to 214 (from 212 in December 1953), which represents a rise of 0.9 %. In the 1914 series the index rose from 327 in December 1953 to 330 in March 1954.

The rise does not express any general price increase tendency but should be entirely ascribed to price increases for individual goods and services, chiefly coffee and trade union contingents.

Index for direct taxation and social advantages rose in March 1954 to 226 in the 1935 year's series (from 224 in December 1953) and to 353 in the 1914 year's series (from 350 in December 1953). Page 314.

The Social Welfare Board's general consumer price index (1935 = 100) rose from 224.6 in February to 225.6 in March 1954, which represents a rise of 0.4 %. Page 318.

The Composition of the groups requiring temperance care in 1952. The article is a continuation of the article in the preceding issue concerning the activities of the temperance committees. The persons who come under paragraph 1 of the Temperance Law are analysed in respect of sex, age, status, name of informer, indication applicable and the various steps taken to deal with inebriates. There are no essential differences since last year. Page 319.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 5

INDEX

Page

Le personnel et les enfants dans les colonies de vacances. Par *Urban Hjärne* 279
Les subventions communales de logement. Par *Åke Kjellström* 285
Distribution de nourriture apprêtée aux vieillards. Par *Margareta Nordström* 290
Réunion de la Trente-sixième Conférence internationale du Travail. Par *Sten-Eric Heinrici* 293
Salaires du personnel des entreprises d'autobus et de messageries cependent le troisième trimestre 1953 296
Traitements des fonctionnaires de l'Etat. Par *Sture Henriksson* 304

Courtes notices:

Avis émis par la D.G.P.S. touchant des enquêtes sur la main-d'œuvre 305
Conférence de Genève touchant des enquêtes sélectionnées sur les conditions d'emploi . 311
Le Comité de l'indice 311
L'Union centrale pour le Travail social 312

Aperçus périodiques

Répertoire 313
Un calcul sur les allocations générales pour enfants versées pendant l'année 1953 313
L'indice du coût de la vie pour mars 1954 314
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. pour mars 1954 . 318
La clientèle des comités de tempérance pendant l'année 1952 319
Emploi et chômage 327
Bibliographie 333
Comptes rendus de livres 340

Résumé

Le personnel et les enfants dans les colonies de vacances. Le médecin général des écoles, Urban Hjärne, traite dans cet article quelques problèmes en relation avec les colonies de vacances. Il pose en principe, notamment, que toute colonie doit être organisée ainsi que l'on y puisse s'occuper de chaque enfant en particulier d'une telle manière que chacun de nous verrait volontiers ses propres enfants ou les enfants de ses proches séjourner dans cette colonie.

L'article souligne que toutes les personnes qui travaillent dans une colonie d'enfants doivent être en bonne santé, convenir pour un tel emploi et posséder les connaissances nécessaires pour prendre soin d'enfants dans les âges de ceux dont elles ont la charge. Le Dr Hjärne discute en outre la question de savoir si les enfants d'une colonie doivent être du même sexe ou des deux, si le personnel sera uniquement masculin ou uniquement féminin ou mixté. P. 279.

Les subventions communales de logement. Par de nouvelles dispositions législatives entrées en vigueur au 1er janvier 1954, l'ancienne répartition en groupes de dépenses d'habitation a cessé d'exister. En même temps ont cessé aussi d'être versées les subventions de logement de l'Etat et les subventions spéciales (communales) de logement. Il appartient à la place aux communes elles-mêmes de décider de la grandeur des nouvelles subventions communales de logement.

D'une enquête dont M. Åke Kjellström rend compte dans l'article il ressort, entre autre, que des 1 014 communes étudiées, 882 ont choisi d'allouer une subvention générale à tous les bénéficiaires de pension, indépendamment des dépenses d'habitation; 21 communes ont fixé le montant entier de la suvention proportionnellement aux dépenses d'habitation, et 111 communes ont appliqué une combinaison des deux alternatives précédentes en ce qu'une partie de la subvention a été allouée dans l'ensemble à tous, indépendamment des dépenses d'habitation, et qu'une partie a été accordée en rapport avec les dépenses d'habitation. P. 285.

Distribution de nourriture apprêtée aux vieillards. Un assez grand nombre de vieillards dans quelques villes de la Suède moyenne reçoivent une aide précieuse par la distribution de plats de nourriture apprêtée.

Mlle Margareta Nordström expose dans l'article la manière dont ces distributions ont été organisées à Uppsala, Jönköping et Uddevalla. P. 290.

Un compte rendu de la Trente-sixième Réunion de la Conférence internationale du Travail en juin 1953, à Genève, est fourni par M. Sten-Eric Heinrici. P. 293.

Salaires du personnel des entreprises d'autobus et de messageries pendant le troisième trimestre 1953. La D. G. P. S. a effectué une enquête spéciale sur les conditions de salaire dans ces secteurs. Selon l'enquête, qui porte sur les entreprises de l'Etat comme sur les entreprises privées, le salaire horaire moyen (à l'exclusion des rémunérations pour heures supplémentaires ou pour travail exécuté à des heures incommodes) a été pour les chauffeurs de camions 3,26 couronnes et pour les chauffeurs d'autobus 3,27 couronnes. Dans les entreprises de messageries, le salaire horaire moyen dans l'ensemble du pays était un peu supérieur dans les entreprises privées (3,27 cour.) à celui des entreprises de l'Etat (3,20 cour.). Dans les entreprises d'autobus, le salaire horaire moyen pour l'ensemble du pays était très légèrement plus élevé dans les entreprises de l'Etat (3,29 cour.) que dans les entreprises privées (3,24 cour.). P. 296.

Un calcul sur les allocations générales pour enfants versées pendant l'année 1953 montre que le montant net de celles-ci a été d'environ 518 millions de couronnes, ce qui signifie, en chiffres ronds, que 1 786 000 enfants ont bénéficié de ces allocations durant l'année. P. 313.

L'indice du coût de la vie pour mars 1954 sur la base 100 en 1935, calculé sans les impôts directs et les prestations sociales, s'est inscrit à 214 (212 en décembre 1953), ce qui implique une augmentation de 0,9 %. L'indice sur la base 100 en 1914 est passé de 327 en décembre 1953 à 330 en mars 1954.

Cette augmentation ne correspond pas à une tendance générale de hausse des prix mais est entièrement imputable à des élévations de prix de certaines denrées, en premier lieu le café, et de certains services, comme les cotisations des syndicats ouvriers.

L'indice calculé avec les impôts directs et les prestations sociales est passé en mars 1954 à 226 dans la série de 1935 (224 en décembre 1953) et à 353 dans la série de 1914 (350 en décembre 1953). P. 314.

L'indice général des prix de consommation de la D. G. P. S. (1935 = 100) est passé de 224,6 en février à 225,6 en mars 1954, ce qui correspond à une hausse de 0,4 %. P. 318.

La clientèle des comités de tempérance pendant l'année 1952. Cet article fait suite à celui du précédent Bulletin sur l'activité des comités de tempérance. Il contient une analyse des personnes tombées sous le coup de l'article 1 de la loi sur le traitement des alcooliques, eu égard au sexe, à l'âge, à l'état civil, à la personne les ayant dénoncées, à l'indication qui leur a été applicable et aux différentes mesures dont elles ont été l'objet. Des différences sensibles avec l'année précédente n'ont pas été constatées. P. 319.

Litteraturöversikt

(11 mars—10 april 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

ANDERSON, OSKAR. Moderne Methoden der statistischen Kausalforschung in den Sozialwissenschaften. Allg. statistisches Archiv B. 37, s. 289.

BLIND, A. Probleme und Eigentümlichkeiten sozialstatistischer Erkenntnis. Allg. statistisches Archiv B. 37, s. 301.

FLEW, A. G. N. Crime or disease. The British journal of sociology 1954, nr 1.

HANSSEN, B. Attitydforskningen som moderiktning. Saco-tidningen 1954, nr 1.

HECKSCHER, G. Technical assistance. Några erfarenheter av ett års arbete som FN-expert i Turkiet. Svensk tidskrift 1954, nr 3.

HEPPLING, S. Sverge, FN och de underutvecklade länderna. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 12.

HOFFMAN, W. G. Wirtschafts- und sozialpolitische Probleme einer europäischen Integration. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 1.

KÜNG, E. Das Problem der Armut in den rückständigen Gebieten. Wirtschaftsdienst 1954, nr 3.

ROY, R. Remarques sur la notion de productivité. Journal de la société de statistique de Paris 1953, nr 10/12.

RÖSSEL, J. Fattiga folk i rika länder. Vi 1954, nr 13.

— Sydamerikas tredje revolution. Vi 1954, nr 11.

SCHILL, BRITA & MELIN, K.-A. Samarbete rörande förskoleålderns problem. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 3.

STRAND, S. G. Den tekniska hjälpen och Internationella arbetsorganisationen. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 11.

WRENBY, K. Inkomstutjämning och företagsamhet i Sverge och England. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 14.

Frihed og velfærd. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 7.

Sverige

DALENIUS, T. Statistiska centralbyråns utredningsinstitut. Service för statsförvaltningen men även för icke-statliga organ. Från departement och nämnder 1954, nr 6.

EKEBERG, B. Ärvdabalk, utomäktenskapliga barns och adoptivföräldrars rättsställning. Från departement och nämnder 1954, nr 6.

HÖÖK, E. Attack mot tätort. Arbetsgivaren 1954, nr 7.

NYMAN, R. Länsstyrelserna och frihetsberövandena. Förvaltningsrättslig tidskrift 1954, nr 1.

ROOSTAL, I. Statlig och privat utlandspropaganda. Affärsekonomi 1954, nr 4.

ULFELD, S. Statstjänstemännen och de sociala förmånerna. (Föredrag.) Sv. trafiktidning 1954, nr 14.

ULVSTIG, V. Vi grejar fritiden. Sjömannen 1954, nr 4.

WESTERLIND, E. En balanserad högkonjunktur. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 1 2.

ÅSTRÖM, L.-Å. Vart sjätte äktenskap startas med statligt bosättningslån. Från departement och nämnder 1954, nr 6.

Ekonomisk översikt. Genomgripande omläggning nu verkställd. Kommersiella meddelanden 1954, nr 3.

En Suède: un centre d'étude du patronat. Journal des associations patronales 1954, nr 14.

Tjänstemännen och samhällsfrågorna. Telegraftelefon 1954, nr 3.

Tjänstemännens attityder. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 11.

Trivselforskning bland industrikvinnor. [Anm. av A. Lund: »Kvinnor i industriarbete.»] Fackföreningsrörelsen 1954, nr 13.

Viktigast är lönen. Metallarbetaren 1954, nr 13.

Amerikas förenta stater

FISHER, J. Postwar changes in the income position of the aged. Social security bulletin 1954, nr 2.

HOLTZMAN, A. Analysis of old age politics in the United States. Journal of gerontology 1954, nr 1.

MURRAY, R. S. Pensionsfondernas betydelse för kapitalmarknaden i Förenta staterna. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1954, nr 2.

Canada

MORGAN, J. S. Social welfare in Canada. Social service mars/maj 1954.

Danmark

Håndværksindeks. Statistiske efterretninger 1954, nr 14.

Finland

NIITAMO, O. E. Begreppet industriproduktion och industristatistiken. Industritidningen 1954, nr 1.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

OWEN, J. E. Social welfare in Finland. Social service mars/maj 1954.

Frankrike

FRISCH, A. Sozialpolitische Tendenzen in Frankreich. Wirtschaftsdienst 1954, nr 2.

Norge

Prisdirektoratets forskrifter om meldeplikt og registrering av konkurransereguleringer. Norsk handel 1954, nr 7.

Storbritannien

HAGMAN, R. Social-England under högerstyre. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 3.

Cost of the British social services, 1938—52. Social security bulletin 1954, nr 2.

Tyskland

BERIÉ, H. Steuerliche Behandlung der in Heimarbeit Beschäftigten. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 6.

BUSCH, R. Zur Frage der Auskunfts- und Geheimhaltungspflicht in der amtlichen Statistik. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 3.

NORDÉUS, R. Västtysk förslagsverksamhet. Arbetsgivaren 1954, nr 6.

Das Recht auf Fürsorge. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 3.

Die Rechtsformen der Unternehmungen. Ergebnisse der Arbeitsstättenzählung vom. 13. 9. 1950. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 3.

Arbetarskydd

Causes of accidents in the coupling of railway vehicles and related operations and measures for their prevention. Occupational safety and health 1953, nr 4.

Sverige

SANDBERG, E. Arbetarskydd. Fabriksarbetaren 1954, nr 4.

Krafttag för arbetarskyddet. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 14.

Tyskland

HUNDOEBURT, P. Lärmeinwirkung als arbeitsphysiologisches und medizinisches Problem. Soziale Sicherheit 1954, nr 2.

Arbetslön och arbetstid

BÄCKSTRÖM. Ackordsformer. Mål och medel 1954, nr 3.

Sverige

AHLBERG, IRIS. Likalönsfrågan för statstjänarna. Humanitet 1954, nr 3.

DAHLANDER, G. Lönbevægelserne i Sverige. Arbejderen 1954, nr 6.

HENRIKSSON, S. Kronans kaka. Vägarbetaren 1954, nr 3.

OVEGÅRD, L. Om kompensationsledighet för övertidsarbete i samband med inarbetning av arbetstid. Förvaltningsrättslig tidskrift 1954, nr 1.

SVENSSON, YNGVE. De långa ackorden och statistiken. Verkstäderna 1954, nr 3.

VILHELMSSON, E. Kan arbetstiden förkortas? Gruvindustriarbetaren 1954, nr 3.

Civilministern säger nej. [Ersättning för arbete på obekväm tid.] Humanitet 1954, nr 3.

Helgersättning i textilavtalet. Beklädnadsfolket 1954, nr 4.

Kortare arbetstid för nattjänsten. Signalen 1954, nr 15.

Obekväma tiden inför RD. Sv. trafiktidning 1954, nr 11.

Den onödiga arbetstidsutredningen. Finanstidningen 1954, nr 14.

Varför lika lön? Handelstjänstemannen 1954, nr 4.

Amerikas förenta stater

LEWIS, L. E. Occupational wage levels in 20 labor markets fall 1952 — spring 1953. Monthly labor review dec. 1953.

LILJEFORS, Å. O. Lönestrukturen i Förenta staterna. Ekonomisk revy 1954, nr 1.

WEISS, A. & WOLK, DENA G. Holiday provisions in union agreements in 1952—53. Monthly labor review febr. 1954.

Finland

ELFVENGREN, ELISABETH. Industriarbetarnas frånvaro från arbetet. Industritidningen 1954, nr 1.

Norge

Arbeidstids-problemet. Arbeidsgiveren 1954, nr 7.

Schweiz

Le paiement des intempéries dans le bâtiment. Journal des associations patronales 1954, nr 13.

Storbritannien

LIDDELL, F. D. K. Attendance in the coal-mining industry. The British journal of sociology 1954, nr 1.

Earnings and hours in October, 1953. Ministry of labour gazette 1954, nr 3.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

OXENFELDT, A. R. & HAAG, E. VAN DEN. Unemployment in planned and capitalist economies. The quarterly journal of economics 1954, nr 1.

Sverige

DAVIDSSON, G. Arbetsmarknadsstyrelsen — ett ämbetsverk med många uppgifter. Handelstjänstemannen 1954, nr 5.

LINDBLOM, GUNNEL. Arbetsförmedlingens medverkan vid permitteringar. Arbetsmarknaden 1954, nr 3.

WAHLSTRÖM, K.-O. Nödvändigt att ha inflytande över utlänningspolitiken. Metallarbetaren 1954, nr 13.

— Växer den utländska arbetskraften oss över huvudet? Metallarbetaren 1954, nr 12.

Arbetslösheten inom vägarbetarekåren har skrämmande omfattning. Vägarbetaren 1954, nr 3.

Amerikas förenta stater

BALLING, H. Frau und Berufserfolg in amerikanischer Sicht. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 5.

HAUSER, P. M. Changes in the labor-force participation of the older worker. The American journal of sociology jan. 1954.
MELSTED, M. Krigen mellem nord- och sydstaterne i moderne version. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 5.
TIBBITTS, C. Retirement problems in American society. The American journal of sociology jan. 1954.

Tyskland

KAPITAIN, ANNA. Zur Berufssituation der Frau in gehobenen und leitenden Stellen. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 5.

Befolkningsfrågor

ABRAHAMSSON, E. Några psykiatriska synpunkter i abortfrågan. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 2.
HÅKANSON, E. & LIDÉN, ANNA-BRITTA. Synpunkter på den abortförebyggande verksamheten. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 2.
SANDSTRÖM, RAGNHILD. Aborterandet — en krisföreteelse? Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 2.

Sverige

LANDSORGANISATIONEN. Abortfrågan. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1954, nr 14.
RÖSSEL, J. Det befästa gubbhuset. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 12.
Läkarförbundets yttrande över betänkandet i abortfrågan. Sv. läkartidningen 1954, nr 13.

Israel

LANGHOLM, S. Et jödisk initiativ for den arabiske befolkning. Fri fagbevegelse 1954, nr 3.

Kina

HOFSTEN, BIRGITTA v. Jättefolket som växer. Vi 1954, nr 11.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

ERIKSSON, EINAR. Bostadsstandarden i Göteborg, Stockholm och Köpenhamn. Hyresgästen 1954, nr 6.
HOLM, L. Radhuset — att bygga och bebo. Plan 1953, nr 6.
JONSSON, ERIC. Förvaltningsformer och förvaltningsekonomi — nya områden för rationaliseringsforskning. Att bo 1954, nr 1.
LEFEBVRE, F. La politique familiale du logement en France et en Allemagne Fédérale. Familles dans le monde 1954, nr 1.
MUNBY, D. L. Development charges and the compensation-betterment problem. The economic journal mars 1954.
PARKER, H. R. The financial aspects of town and country planning legislation. The economic journal mars 1954.
TULLANDER, B. Samhällsbyggandet — en folkangelägenhet. Att bo 1953, nr 4.
ÅKERMAN, BRITA. Kollektivhus — framtidens bostadsform? Hertha 1954, nr 1.
Rapport général sur les travaux de la commission du logement familial de l'U. I. O. F. (Genève, juin 1953.) Familles dans le monde 1954, nr 1.

Sverige

ANDERSSON, ROSA. Kollektivhus i framtiden. Vi 1954, nr 11.
CARLBERG, B. S. Svensk stad i flygperspektiv. Att bo 1953, nr 4.
HOLM, L. Konsumenten, arkitekten och bostaden. (Föredrag.) Vår bostad 1954, nr 3.
HOLM, P. Max. 50 000 lägenheter? Att bo 1953, nr 4.
IVRE, K. D. Kollektivhusen i blickfältet. Beklädnadsfolket 1954, nr 4.
JOHANSSON, KNUT. Byggnadskostnader och bostadsstandard. Hyresgästen 1954, nr 5.
LINDMAN, G. Trafiksäkerheten — polisiära åtgärder eller framsynt samhällsplanering. Plan 1953, nr 6.
OLOW, I. Socialpsykologiska synpunkter på trångboddheten. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 3.
ÅSVÄRN, G. Att bo bekvämt. Plan 1954, nr 1.
ÖSTERBERG, S. E. Hyresregleringen och fastighetsekonomien. Finanstidningen 1954, nr 12.
Kollektivhusen. Byggnadsarbetaren 1954, nr 3.
Nya signaler i bostadspolitiken. Svensk tidskrift 1954, nr 3.

Amerikas förenta stater

HAMRIN, EVA. Tro och vetande om Tennessee Valley. Att bo 1954, nr 1.
SCHIRO, B. & JOHNSON, GEORGE. The effects of decontrol actions on residential rents. Monthly labor review febr. 1954.

Finland

TIRINEN, A. Aravaverksamheten år 1953. Social tidskrift 1954, nr 1/2.

Nederländerna

OLSSON, ANDERS. En kommunal sparkasse- och byggnadsförening. Att bo 1954, nr 1.

Schweiz

WITTROCK, J. Bostadsproblem i Schweiz. Att bo 1953, nr 4.

Storbritannien

CARR, J. L. Rent control and housing policy. The economic journal mars 1954.

Tyskland

GUSTAVSSON, J. Bostadsbyggande och bostadspolitik i den västtyska förbundsrepubliken. Att bo 1954, nr 1.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Les accords volontaires excluant la grève et le lock-out. Journal des associations patronales 1954, nr 13.

Sverige

BJÖRKMAN, V. Arbetsdomstolen. Murarnas fackblad 1954, nr 3.
FLYBOO, T. Företagsnämnderna och den ekonomiska informationen. Fönstret 1954, nr 3.
RAMSTÉN, N. Nämndfacit 1953. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 13.

Hur utvecklas företagsnämnderna? Metallarbetaren 1954, nr 11.

Frankrike

Lönsituationen i Frankrig. Arbejderen 1954, nr 7.

Storbritannien

GORE, T. De engelska verkstadsarbetarnas lönekrav. Verkstäderna 1954, nr 2.

— Medlingssystemet spricker, arbetarna godtar ej medling. Arbetsgivaren 1954, nr 4.

WIGHAM, E. Engelsk önske om kendsgerninger i arbejdsmarkedsdebatten. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 7.

Hälso- och sjukvård

TUCHMANN, E. The prescription of medicaments and the amount used. Bulletin of the international social security association 1953, nr 12.

Sverige

BOSTRÖM, C. Sjöfolkets hälsovård. Sjömannen 1954, nr 4.

LÖFMARCK, ELLEN. Rädda era barns tänder. Vi 1954, nr 10.

MONTAN, K. Försöksverksamhet för förbättrad öppen vård av spastiker i Stockholmsområdet. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 3.

SÖDERBERG, Å. »Kvalificerad» sjukdom ger fri medicin fr. o. m. 1955? Arbetarskyddet 1954, nr 1.

WERSÉN, A. De flesta landstingens betänkligheter mot att överta även den kvalificerade sinnessjukvården. Sv. läkartidningen 1954, nr 14.

Den personella epidemiberedskapen. Promemoria från Sveriges läkarförbund. Sv. läkartidningen 1954, nr 11.

Sinnessjukvårdens utbyggande. Humanitet 1954, nr 3.

Utformningen av läkemedelsreformen. 1953 års läkemedelskommittés remissyttrande. Sv. läkartidningen 1954, nr 14.

Amerikas förenta stater

THORSSON, INGA. Amerikanska hälsoprogram. Tiden 1954, nr 3.

Danmark

Indhold af ascorbinsyre i danske næringsmidler. Statens husholdningsråds faglige meddelelser 1954, nr 1/2.

Statens vitamin-laboratoriums undersögelser af vitamininholdet i danske levnedsmidler. Statens husholdningsråds faglige meddelelser 1954, nr 1/2.

Storbritannien

GRAY, P. G. & CARTWRIGHT, ANN. Who gets the medicine? Applied statistics 1954, nr 1.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

PUNDIK, H. Landbrugsstrukturen i det mellemste Östen. Ökonomi og politik 1953, nr 3.

Sverige

JANSSON, EWALD. Överskott eller brist på arbetskraft? Lantmannen 1954, nr 14.

LARSSON, F. Synpunkter på jordbrukets arbetskraftsfrågor. Arbetsmarknaden 1954, nr 3.

THEDIN, N. Jordbrukspolitik i återvändsgränd. Vi 1954, nr 11.

WELINDER, C. Vad är väsentligt i striden om jordbrukspolitiken? Sv. fastighetstidning 1954, nr 5.

ÅSTRAND, H. Jordbruket i blickpunkten. Finanstidningen 1954, nr 10.

Prisöverenskommelsen och regleringsanordningarna på jordbruksområdet regleringsåret 1954/55. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 2.

Amerikas förenta stater

ÅSTRAND, H. Skördeförsäkring i Förenta staterna. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1953, nr 15.

Nykterhetsfrågan

KAILA, M. Alkoholismen — en sjukdom? Reflexioner med anledning av dr. Ivan Bratts bok. Alkoholpolitik 1954, nr 1.

Sverige

GRÖNQVIST, T. Nykterhetsvårdens omfattning i olika städer 1951. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 4.

HAG, F. Nykterhetsvården i 1954 års statsverksproposition. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 2.

MATTISSON, D. Alkoholistvården i socialvårdssystemet. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 2.

PETRÉN, A. Om vikten av ordnade miljöförhållanden vid återkomsten från alkoholistanstalt. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 2.

SOHLBERG, H. Alkoholfrågan och bildningsrörelsen. Fönstret 1954, nr 3.

— »Hall-ordningen», arbetarna och dryckenskapen. Tirfing 1954, nr 1.

THORNSTEDT, H. Några frågor rörande medverkan till rattfylleri. Sv. juristtidning 1954, nr 3.

ÅMAN, A. Kungl. Maj:ts förslag angående anslagen till nykterhetsvården. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 3.

Finansministerns »positiva» åtgärder. Förslag från specialkommittéer. Tirfing 1954, nr 1.

Den nya rusdrycksslagstiftningen. Restauratören 1954, nr 5/6.

Regeringens förslag i nykterhetsfrågan. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 3.

Socialstyrelsens yttrande om den måltidsfria utskänkningen. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 2.

16-slaget, en skönhetsfläck. Skall sunda förnuftet få råda? Restauratören 1954, nr 5/6.

Amerikas förenta stater

RIKBERG, O. Besök på amerikanska alkoholkliniker och -sjukhus. Alkoholpolitik 1954, nr 1.

Finland

NURMIA, M. Riksdagsbehandlingen av förslagen till ändringar i alkohollagen. Alkoholpolitik 1954, nr 1.

Storbritannien

NIINILUOTO, Y. Om engelsmännens dryckesseder. Alkoholpolitik 1954, nr 1.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

ADAM, A. Verkettbare Statistiken und ihre maschinelle Auswertung. Statistische Vierteljahresschrift 1953, nr 3/4.

BJÖRKQVIST, H. Engångsdeflationen och penningvärdet. Ekonomiska samfundets tidskrift 1954, nr 1.

GORRA, P. Le contrôle statistique des parités monétaires. Journal de la société de statistique de Paris 1954, nr 10/12.

HUBBARD, J. C. The marginal and average propensities to consume. The quarterly journal of economics 1954, nr 1.

RUDERMAN, A. P. A neglected point in the construction of price index numbers. Applied statistics 1954, nr 1.

RUIST, E. Priset och efterfrågan. [Anm. av H. Wold: »Demand analysis».] Affärsekonomi 1954, nr 4.

Sverige

BONOW, M. En mager förlikning. Uppgörelsen om prissättningen på jordbrukets produkter. Vi 1954, nr 10.

HENELL, O. Husmödrarnas varukunskap ur distributionssynpunkt. Den svenska marknaden 1954, nr 2.

JOHANSSON, ALBIN. Släpp bönder och jordbrukspriser fria. Vi 1954, nr 10.

NORDQVIST, B. Behöver vi priskontrollen? Tjänstemannarörelsen 1954, nr 3.

THORSSON, INGA. Husgeråd och priskontroll. Morgonbris 1954, nr 4.

WILLNY, H. Varudeklarationer — ett viktigt led i konsumentupplysningen. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 3.

Amerikas förenta stater

Moody, der Preisindex für USA-Rohstoffe. Schweiz. Konsum-Verein 1954, nr 12.

Finland

HETEMÄKI, P. On the end of rationing. Economic review 1954, nr 1.

Norge

HOLLER, K. Avgiftene, pristilskuddene — og lönnstakerne. Fri fagbevegelse 1954, nr 3.

Socialförsäkring

BINSWANGER, P. Die zwischenstaatlichen Vereinbarungen über die Sozialversicherung. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 12.

FÉRAUD, L. Social security and currency depreciation. Bulletin of the international social security association 1954, nr 1/2.

Table of the rights of beneficiaries resident abroad under the social security legislations of the member countries of the European coal and steel union. Bulletin of the international social security association 1953, nr 12.

Sverige

BERNOW, B. C. Kring normalpensionsreglementet (NPR). Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 5.

BJÖRHAMMAR, C. Folkpensioneringen i Sverige fyrtio år. Folkpensioneringen 1954, nr 1.

ENGSTRÖM, M. Vad innebär den nya lagen om yrkesskadeförsäkring? Arbetarskyddet 1954, nr 1.

MICHANEK, E. Folkpensionärerna och sjukförsäkringen. Från departement och nämnder 1954, nr 6.

SV. SOCIALVÅRDSFÖRBUNDET. Moderskapsförsäkringen. (Yttrande.) Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 1.

SPENDRUP, A. Arbetslöshetskassa för pappers. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 5.

STRÄNG, G. Yrkesskada och sjukdom i aktuell statistisk belysning. Från departement och nämnder 1954, nr 6.

Angående uppskattning av värdet av bostadsförmån. Folkpensioneringen 1954, nr 1.

Läkemedelsreformen. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 3.

Sjukförsäkringsreformen och de statsavlönade tjänstemännen. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 13.

Sjuklöneförmånerna. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 14.

Yrkesskadeförsäkringslagen. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 3.

1953 års sjuklönesakkunniga. Statsavlönade tjänstemäns sjuklön. Betänkande framlagt. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 14.

Amerikas förenta stater

MYERS, R. J. Old-age and survivors insurance: retirement test experience. Social security bulletin 1953, nr 11.

STANLEY, J. P. Pension plans negotiated by the UAW-CIO. Monthly labor review 1954, nr 1.

Voluntary insurance against sickness: 1948—52 estimates. Social security bulletin 1953, nr 12.

Danmark

CHRISTIANSEN, A. Nye fradragsregler i den danske folkeforsikringslov. Kommunalt tidsskrift 1954, nr 1.

Israel

New social insurance act in Israel. Industry and labour 15 mars 1954.

Italien

FIRMI, V. Medical benefit for beneficiaries of Italian state pensions. Bulletin of the international social security association 1954, nr 1/2.

Norge

Pensjonsforsikring. Hvorledes virker pensjonsforsikring ved siden av bedriftspensionsforsikring? Norges industri 1954, nr 5.

Tyskland

BAUER, E. Zur Neuordnung der Krankenversicherung der Rentner. Soziale Sicherheit 1954, nr 3.

SABEL, B. Der Arbeitsunfall bei kurzfristiger oder gelegentlicher Tätigkeit. Soziale Sicherheit 1954, nr 2.

Venezuela

Compulsory social insurance in Venezuela. Bulletin of the international social security association 1954, nr 1/2.

Socialvård

HUYNEN, S. Problèmes du traitement institutionnel des mineurs délinquants. Courrier [du centre international de l'enfance] 1953, nr 9.

Sverige

ANDERSSON, JOHN R. De kommunala bostadstilläggen åt folkpensionärerna. Pensionären 1954, nr 1.

BESKOW, B. Barnavårdsnämnden och den psykiska barna- och ungdomsvården. Barn i hem — skola — samhälle 1954, nr 2.

BYLANDER, Å. Staten och de enskilda. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 1.

COLLIANDER, CARIN. Familjerådgivningens plats i socialvården. (Föredrag.) Sv. socialvårds tidning 1954, nr 3.

DAHLSTRÖM, H. 73 000 pensionärer i Stockholm. Pensionären 1954, nr 1.

ERICSSON, ROLAND. Arbetsprövning och arbetsträning. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 1.

GERDES, T. Att vara pensionär. Metallarbetaren 1954, nr 11.

HOLMSTEDT, G. Fattigvården under år 1952. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 1.

HÖJER, K. J. Mödrahjälpen på avskrivning? — En komplettering. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 1.

MAGNE, O. Daghem och familjedaghem. En kommentar till med. lic. Birgit Kihlboms artikel rörande jämförelser mellan barn i daghem och familjedaghem i Stockholm. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 1.

WAHLBERG, E. Åldringsvården och fattigvårdsstyrelserna. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 1.

ÖSTERDAHL, F. Arbetsprövning — fyra kring ett problem. Nordisk yrkesvägledning 1954, nr 1.

Alkoholism — skyddsuppfostran? Sv. socialvårds tidning 1954, nr 3.

De handikappade. Metallarbetaren 1954, nr 11.

Hemvård i stället för vårdhem. Lantarbetaren 1954, nr 5.

Proposition om ungdomsvårdande åtgärder. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 14.

Vårdavgifterna vid ålderdomshem. En redogörelse för socialvårdsförbundets stickprovsundersökning. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 1.

Amerikas förenta stater

[BERGGREN, A.] Arbetsgivare i USA tar vara på äldre arbetares skicklighet. Folkpensionären 1954, nr 2.

KAPLAN, S. Aid to the permanently and totally disabled: Characteristics of men and women recipients. Social security bulletin 1953, nr 11.

ROSS, R. R. The Ford plan for employing the handicapped. Monthly labor review dec. 1953.

WEBBER, I. L. The organized social life of the retired two Florida communities. The American journal of sociology jan. 1954.

Blindskolor och blindvård i USA. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1954, nr 5.

Finland

KOPONEN, T. Invalidernas arbetsplacering. Social tidskrift 1954, nr 1/2.

Socialutgifterna i Finland år 1952. Social tidskrift 1954, nr 1/2.

Norge

Alderstrygdtellingen 1. juli 1952. Statistiske meldinger 1954, nr 3.

Storbritannien

AMULREE, L. Problems of old age — a new study. Social service mars/maj 1954.

PAVIERE, H. D. The rehabilitation of disabled workers. Social service mars/maj 1954.

Spanien

DACRUZ, E. B. La politica de seguridad social en España y los problemas sociales de los estudiantes españoles. Revista Iberoamericana de seguridad social 1953, nr 5.

Statistisk teori

COCHRAN, W. G., MOSTELLER, F. & TUKEY, J. W. Statistical problems of the Kinsey report. Journal of the American statistical association dec. 1953.

JAFFE, A. J. One consumer's view of the current population survey. The American statistician 1954, nr 1.

WOYTINSKY, W. S. Limits of mathematics in statistics. The American statistician 1954, nr 1.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

EKSTEDT, F. Generalplan för arbetsledareutbildning inom verkstadsindustrin. Verkstäderna 1954, nr 2.

FORSSELL, E. Våra yrkesskolor. Tidning för Sveriges läroverk 1954, nr 11.

— Yrkesskolan och den förberedande yrkesutbildningen i 9 y. Nordisk yrkesvägledning 1954, nr 1.

FÄRM, H. Enhetsskolan förkovrar yrket. Frihet 1954, nr 6.

JONASSON, O. Efterutbildning av handelns folk. Kontoristen 1954, nr 3.

LANGENDORF, B. Nödvändig standardsänkning? Saco-tidningen 1954, nr 1.

NÆSLUND, J. Pedagogisk forskningscentral. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 12.

THÖRNBERG, E. Yrkesutbildning och arbetarskydd. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1954, nr 3.

Utbildning av arbetsledare i de kommunala yrkesskolorna. Arbetsledaren 1954, nr 3.

Amerikas förenta stater

Skal vi have eksperter som i Schweiz eller bevægelighed som i USA. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 5.

Norge

GREDE, M. J. Industriens hjelp til utdannelse utenom den vanlige skolegang. Arbeidsgiveren 1954, nr 4.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ATT vara ensam mor. [Omsl.tit.] Protokoll från Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbunds konferens kring de ensamstående mödrarnas problem d. 19 sept. 1953. Sthlm 1953.

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Labour report. 41 (1952). Canberra 1953.

BETÄNKANDE angående sjukvårdsförmåner för statsanställda m. fl. efter genomförandet av sjukförsäkringsreformen. Avg. d. 26 febr. 1954. Sthlm 1954. [Stencil.] (C.)

BOSÆUS, E. Munksjöbruksminnen. Med bidrag av ... Sthlm 1953.

CRONER, F. Tjänstemän och tjänstemannaproblem i Schweiz. Sthlm 1954. (TCO:s skriftserie. 4.)

DANMARK. Forsikringsrådet.
Beretning. 1952. 1. Khvn 1954.

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 152: H. 2. De nordiske statistikmöder Köbenhavn juni 1952.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1954.
18 A. Industristatistik. 67 (1951).

Den FRIA VÄRLDENS RÅVARUFÖRSÖRJNING. Sammandrag av en amerikansk undersökning (Paley-rapporten). Sthlm 1954. (Skriftserie utg. av Industriens utredningsinstitut.)

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic affairs.
Development of mineral resources in Asia and the Far East. Bangkok 1953. (Publ. 1953. 2. F. 5.)
Progress in land reform. New York 1954. (Publ. 1954. 2. B. 3.)
Rural progress through co-operatives. The place of co-operative associations in agricultural development. New York 1954. (Publ. 1954. 2. B. 2.)

— — Statistical office.
Statistical yearbook 1953. New York 1953. (Publ. 1953. 17. 9.)

— Department of social affairs. Division of social welfare.
Comparative survey on juvenile delinquency. P. 4. Asia and the Far East. New York 1953. (Publ. 1953. 4. 27.)

HYRENIUS, H. Utredning rörande prästkårens rekrytering. Sthlm 1954. (Statistiska institutionen, Göteborg. Meddelande. 1.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. New series. Geneva 1954.
34. Minimum wages in Latin America.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
37th session, Geneva, 1954.
Report. Geneva 1954.
7 (2). Holidays with pay.

JORDBRUKSPOLITIKENS DILEMMA. Konsumentkommittén diskuterar jordbruksfrågorna. Utg. av Konsumentkommittén för jordbruksfrågor, KF, LO, TCO. Sthlm (tr. i Malmö) 1954.

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Ser. B. Sthlm 1954.
16. Nationalbudget för år 1954.

KÖPENHAMN. Köbenhavns magistrats 3. afd.
Forsörgelsesvæsenet. 1952—53. Khvn 1954.

LINKÖPING. Statistik- och planeringskontoret.
Statistisk årsbok. Årg. 5 (1953). Linköping 1954.

LUND, A. Kvinnor i industriarbete. En sammanfattning av en tidigare ej publicerad attitydundersökning i SNS regi med förord och bilaga av *Gudmund Smith*. Sthlm 1953. (Studier och debatt 1953: 3.)

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Jaarcijfers. 1951—52. Utrecht 1954.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1953.
148. Folkemengdens bevegelse 1951.

PARSONS, T. The social system. New York 1952.

REDOGÖRELSE för kommunalarbetarnas löne- och anställningsvillkor under år 1951. Sthlm 1954.

RIEMER, S. The modern city. An introduction to urban sociology. New York 1953.

SEVERIN, F. Fackföreningarnas byggnadsproduktion, Stockholm, 1922—1952. Minnesskrift. På styrelsens uppdrag utarb. Sthlm 1953.

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1954.
132. Styrelseberättelse 1953.
133. Vad kostar fångvården?

STATENS JÄRNVÄGARS PUBLIKATIONER. Sthlm 1954.
Drifttjänststatistik år 1952.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR. 1954. Sthlm 1954.
6. Ärvdabalk. Förslag av Ärvdabalkssakkunniga. [Avg. d. 15 febr. 1954.] (Ju.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1954.
3. Hälso- och sjukvård. 2.
Stockholms stads sjukvård. 20 (1952).

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Industri och bergshantering.
Industri. Berättelse för år 1951. (Kommerskollegium.)

VÄRDERING vid expropriation. Sthlm 1954.

WILLIAMS, R. M. American society. A sociological interpretation. New York 1952.

VÅRA sociala förmåner. Utg. av: Förenade-Framtiden. [Omsl.tit.] Sthlm 1954.

Nytillkommen tidskrift

Saco-tidningen. Utg. av Sveriges akademikers centralorganisation. Årg. 1 (1954). Sthlm.

Remiss till socialstyrelsen

MEDICINALSTYRELSEN. Åtgärder för att befordra den medicinska rehabiliteringsverksamheten i de lokala sjukvårdsområdena. (I.) [Stencil.] Remisstid 15 maj.

Recensioner

Report on International Definition and Measurement of Standards and Levels of Living. Report of a Committee of Experts convened by the Secretary-General of the United Nations jointly with the International Labour Office and the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. United Nations, New York, 1954. (Sales No. 1954. IV. 5.) xii + 95 sid. $ 0,80.

I juli 1952 beslöt ECOSOC (Förenta nationernas ekonomiska och sociala råd) sammankalla en s. k. liten expertkommitté som skulle få i uppdrag att utreda frågan om hur man skall kunna förbättra metoderna för att mäta nivå och förändringar i levnadsstandarden i skilda länder. En sexmannakommitté utsågs, i vilken Sverige hedrande nog blev representerat genom byråchef Erland v. Hofsten. Kommittén sammanträdde sommaren 1953 under tre veckor och utarbetade en rapport, som nu föreligger i tryck och vars titel anges i rubriken ovan. En redogörelse för frågeställningar och resultat gavs av v. Hofsten redan i Soc. Medd. 1953: 8, sid. 443, varför jag här blott upprepar de positiva förslagen samt därefter gör ett par korta kommentarer.

Kommittén finner att ett lands levnadsstandard lämpligen kan karakteriseras av tolv komponenter. 1. Hälsa, inklusive demografiska förhållanden. 2. Födo- och näringsförhållanden. 3. Uppfostran, inklusive läskunnighet och yrkeskunskaper. 4. Arbetsförhållanden. 5. Sysselsättningsförhållanden. 6. Sammanlagd konsumtion och sparande. 7. Kommunikations- och transportmedel. 8. Bostadsförhållanden inklusive hushållsredskap. 9. Kläder och skodon. 10. Rekreation och nöjen. 11. Social säkerhet. 12. Mänskliga rättigheter.

För att kvantitativt mäta var och en av dessa komponenter föreslår kommittén, under hänsynstagande till såväl nu tillgänglig statistik som till önskvärd statistik, ett antal indikatorer för var och en av de tolv komponenterna. Så t. ex. föreslås för att mäta komponenten nr 4, arbetsförhållandena, följande indikatorer: arbetstiden per vecka, veckoarbetslön för industriarbetare, reallön för industriarbetare, normalarbetstid per vecka för industriarbetare enligt lag eller överenskommelse, antalet semesterdagar med lön per år inom industrin samt minimiålder för anställning.

En inventering av tillgänglig statistik världen över visar emellertid att det i det stora flertalet stater f. n. är omöjligt att få fram ens en mindre del av alla de indikatorer som kommittén föreslår. Därför rekommenderar kommittén att till en början åtgärder vidtas i skilda länder som möjliggör insamlandet av material för numeriska beräkningar av följande enligt kommitténs mening speciellt betydelsefulla indikatorer: 1) Återstående medellivslängden vid födseln. 2) Spädbarnsdödligheten. 3) Genomsnittliga födomängden per land i termer av kalorier i »detaljhandelsledet» jämfört med ett uppskattat kaloribehov. 4) Procenten barn i åldern 5—14 år som skall börja eller börjat skolan. 5) Procenten analfabeter över viss åldersgräns, efter kön. 6) Procenten arbetslösa inom den ekonomiskt aktiva befolkningen. 7) Procentisk fördelning av den ekonomiskt aktiva befolkningen på huvudgrupper av industrigrupp och yrke. 8) Den individuella konsumtionen som andel av nationalinkomsten och en index för ändringar i denna.

Det är som synes inte små uppgifter som nämns som det *första steget* mot ett tillfredsställande statistiskt underlag för bedömningen av levnadsstandarden i skilda länder! I vårt internationellt sett mycket välutvecklade land ur samhällsstatistisk synpunkt kan vi f. n. inte klara detta minimiprogram till alla delar. Hur skall det då inte vara i de underutvecklade länderna. Men det fordras givetvis utomordentliga krafttag om man vill åstadkomma något värdefullt i fråga om detta samhällsvetenskapliga jättekomplex, i svårighetsgrad och omfattning kanske jämförbart med cancerproblemet inom den medicinska forskningen.

Man kan givetvis ha delade meningar om vilka av de indikatorer, som kommittén rekommenderat, som skall ges företräde och i fall alla rekommenderade indikatorer

är på sin plats. Det hade kanske varit på sin plats med en diskussion om olika alternativ att dela upp såväl komponenter som indikatorer i sådana som mer direkt och sådana som indirekt anger respektive mäter levnadsstandarden. Med hänsyn till möjligheterna att inom överskådlig framtid få fram tillräckligt tillförlitliga data ställer jag mig sedan något undrande inför indikatorerna 1 och 6. För att beräkna återstående medellivslängden vid födseln fordras, vid enklaste mätförfarande, kännedom om antalet avlidna personer i skilda åldersklasser under en viss period, i regel ett, fem eller tio år, samt totalantalet levande i motsvarande åldrar vid periodens början och slut. Med kännedom om hur svårt det kan vara att få reda på den levande befolkningens fördelning på ålder vid viss tidpunkt i länder som är relativt välutvecklade, förefaller det synnerligen svårt att dessutom fastställa antalet avlidna och dessas fördelning på åldrar under en period. Det hade kanske varit enklare och nästan lika tillförlitligt att man till en början nöjt sig med det allmänna dödstalet — antalet avlidna i relation till totalfolkmängden — kombinerat med uppgifter om åldersfördelningen bland de levande. Ett dylikt material möjliggör standardberäkningar som relativt tillförlitligt kan eliminera de olikheter mellan skilda länder i det allmänna dödstalet som beror på olika åldersstrukturer, vilka olikheter kommittén särskilt fäster avseende vid i diskussionen om det allmänna dödstalet.

Indikator nr 6, procenten arbetslösa inom den ekonomiskt aktiva delen av befolkningen, kan ge en utgångspunkt för jämförelser mellan de relativt högindustrialiserade länderna i fråga om arbetsmarknadssituationen; det förefaller mig däremot så gott som helt meningslöst att med ledning av procenten arbetslösa söka jämföra dessa länder å ena sidan och underutvecklade agrarländer å den andra. Hur definiera begreppet arbetslös så att det ger mening åt en jämförelse mellan de afrikanska och de västeuropeiska staterna i fråga om arbetsmarknadssituationen?

Det nu sagda är emellertid enbart några detaljer rörande ett djärvt reformförslag som i de grundläggande resonemangen och i fråga om flertalet förslag är präglat av verklighetssinne. Man må livligt hoppas att rapporten från sexmannakommittén skall bli noggrant studerad och rekommendationerna med det snaraste omsatta i verkligheten i största möjliga omfattning.

S. M.

Bra mat på äldre dar. Stockholm: Svenska socialvårdsförbundet, 1953. 130 sid. Kr 6.

I den på olika håll pågående diskussionen om åldringsvården finner man ganska få inlägg, som effektivt kan bidra till att lösa de problem, som många åldringar, deras anhöriga eller de socialvårdande organen ser och känner i själva frågeställningen om samhället och åldringsvården. När det stundom uppenbarar sig någon som tar upp och sakkunnigt behandlar t. o. m. en mindre del av det aktuella problemkomplexet, blir man därför verkligt glad.

För envar som under någon längre tid aktivt deltagit i socialt arbete är det uppenbart, att många åldringar, särskilt ensamboende sådana, av oförstånd eller på grund av oförmåga använder sig av en alltför ensidig och med hänsyn till deras behov ganska olämplig kost. Icke sällan kan man också observera att åldringar, som måste omhändertas på sjukhus eller på ålderdomshem, efter en ganska kort tid med lämplig diet kryar på sig så att de sedan kan klara sig själva. En i tid anordnad tillsyn för sådana åldringar kan säkert hjälpa dem undan sådana krämpor som beror på felaktig kost.

I samband med utökningen av hemhjälpen för åldringar har det också särskilt observerats, att stora svårigheter föreligger för en del åldringar att laga sin mat. Frågan om hemsändning av färdiglagad mat till åldringar har också tagits upp till speciell behandling i detta nummer av Sociala Meddelanden. Här skall emellertid påpekas, att den moderna djupfrysningstekniken säkerligen kommer att finna hittills okända vägar för kringföring av fullvärdig, färdiglagad djupfryst mat till rimliga priser.

Hur än tekniken kommer att utvecklas, torde man dock få räkna med att det stora

antalet åldringar själva önskar tillreda sina måltider så länge de orkar. Det måste därför anses betydelsefullt, att en effektiv rådgivning lämnas om vad som är nyttigt och lämpligt i fråga om åldringarnas kostval.

Svenska socialvårdsförbundet har i dagarna efter ingående förarbeten givit ut en skrift härom, vilken har utarbetats av statens institut för folkhälsan i samråd med socialstyrelsen.

Kostens betydelse för en sund ålderdom är icke begränsad till kosthållet på gamla dar. För personer i och efter medelåldern är det av stor betydelse att undvika att äta större kalorimängder än som krävs för att bibehålla den individuellt normala kroppsvikten. Hälsoskador och dödlighet ökar, när kroppsvikten växer över den normala. Överdriven fettkonsumtion har på senare tid från en del håll framhållits som bidragande till uppkomsten av vissa sjukdomstillstånd på ålderdomen.

Ett betydelsefullt sammanhang, som klarlagts genom modern forskning, är att i en befolkning som vår — med växande antal åldringar och minskande fysisk tyngd i arbetet — krävs en kvalitativt bättre kost än förr. Behovet av vitaminer, mineralämnen och äggviteämnen minskar icke lika hastigt som kaloribehovet, när arbetets fysiska tyngd minskar. Resultatet är ett verkligt fysiologiskt behov av föda med högre kvalitativt näringsvärde.

Genom allmän användning av enkel men ändamålsenligt sammansatt föda med mindre totala mängder mat jämte motionering i friska luften är det möjligt att nå avsevärt bättre resultat i folkhälsa än vi redan uppnått.

Även om det är mest effektivt att börja upplysningen om sunda kostvanor i skolan och bland människor i mellanåldrarna — man kan här på goda grunder tala om förebyggande åldringsvård — så är det också av utomordentligt värde för gamla människors välbefinnande, att de får en för dem lämplig kost.

Gamla människor, vilkas kroppsansträngningar undan för undan blir mindre, behöver inte så stora kalorimängder i födan som när de är fysiskt aktiva i arbetet. Kalorimängderna kan minskas genom förtäring av måttliga portioner. Variation i matsedlarna och större mängder vitaminer och skyddsfödoämnen m. m. blir då av större betydelse.

Gamla människor behöver med ett ord god, aptitretande mat med högt kvalitativt näringsvärde. Däremot bör de undvika för stora kvantiteter mat med dess farliga följder i form av ökad kroppsvikt och dålig hälsa.

Boken innehåller instruktiva redogörelser för kostens uppgift och betydelse, särskilt i fråga om skyddsfödoämnena. Kosten vid under- och övervikt och vid tuggningsbesvär får en lärorik belysning, vartill finns fogade exempel på en veckas matsedlar med lättuggad mat. Till detaljerade anvisningar om hur man gör upp vinter- och sommarmatsedlar finns bifogad en utmärkt receptsamling på 45 sidor. Åt förvaringen av livsmedel, näringsförluster vid matlagning, serveringen och åt hygienen i köksarbetet ägnas intressanta kapitel.

I boken ingår också en artikel med synpunkter på frågan om moderniseringar av kök och andra hushållets lokaler i mindre ålderdomshem samt ett förslag till ledning för ombyggnad av kök m. m. i ett äldre ålderdomshem.

Att finna lämpliga vägar för att sprida upplysning om kostens betydelse även till alla de ålderspensionärer, som bor hos anhöriga eller i sina egna hem, är en viktig uppgift, på vilken socialstyrelsen slutligen vill rikta uppmärksamheten. Det synes betydelsefullt, att hemvårdarinnorna, hemsamariterna och de för hemhjälp åt gamla särskilt anställda kvinnorna biträder i en sådan upplysningsverksamhet för bättre kost åt gamla.

Socialstyrelsen har i Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1953: 82 behandlat kostfrågan och rekommenderar bokens spridning och tillämpning i samhällets åldringsvård.

G. A.

Social trygghet i pensionernas tidevarv

Av *Richard M. Titmuss*, Professor of Social Administration,
University of London

Det nuvarande brittiska socialförsäkringssystemet infördes år 1948 och baserades huvudsakligen på Beveridgeplanen från år 1942.[1] Detta system är nu föremål för översyn. Statliga utredningar pågår om försäkringssystemets sätt att fungera och om de allmänna problem som är förknippade med ålderspensionering och beredande av sysselsättning för äldre personer. Många aspekter på dessa sociala frågor har diskuterats i parlamentet,[2] och den upplysta opinionen visar sitt intresse för den framtida utvecklingen av socialförsäkringen och andra, besläktade sociala hjälpåtgärder, som kom till stånd under åren närmast efter andra världskriget. Att en sådan omprövning av en viktig sektor inom den brittiska socialpolitiken kommer så pass tidigt efter reformåren 1945—48 har många orsaker. Avsikten är att i denna artikel diskutera dessa orsaker och presentera några viktiga fakta

Foto ur K. W. Gullers' *England*

[1] *Report on Social Insurance and Allied Services*, nov. 1942, Cmd. 6404. — För en jämförelse mellan principerna för engelsk och svensk socialförsäkring hänvisas läsaren till en artikel av professor Folke Schmidt, Soc. Medd. 1950: 5, sid. 331—343. *Red.*

[2] Se exempelvis debatten i överhuset den 10 februari 1954 (inledare Lord Beveridge). Hansard, Vol. 185, No 33.

för en svensk läsekrets samt att ge en översikt av mera betydelsefulla sociala trygghetsfrågor, som nu står under debatt.

Socialförsäkringen och levnadskostnaderna. Det vore oriktigt att tro, att ovannämnda utredningar återspeglar ett allmänt missnöje med det sätt varpå socialförsäkringen har skötts sedan år 1948. Orsakerna ligger till större delen utanför systemet som sådant och kan hänföras till faktorer i landets ekonomi, till Englands höga försvarskostnader och till en stigande oro över effekten av det ökande antalet åldringar.[1] I två andra avseenden, vilka är av betydelse för varje socialförsäkringssystem, nämligen arbetslöshetens omfattning och sjukdomsfrekvensen, har förhållandena varit oväntat gynnsamma under de senaste sex åren. För beräkningen av arbetslöshetsunderstöd och avgifter före införandet av den nya försäkringen hade regeringen antagit, att efterkrigstiden skulle komma att kännetecknas av en betydande arbetslöshet. Man räknade med en arbetslöshet på 8,5 % av antalet anställda personer.[2] I själva verket har arbetslösheten sedan år 1948 hållit sig vid 2 %.[3] Även beträffande sjukdomsfallen hade man räknat med ett väsentligt större antal understödsanspråk; detta trots införandet av »fri» sjukvård och förhoppningen att denna skulle leda till en förbättring av hälsotillståndet. Understödskraven har i själva verket legat ca 10 % lägre än beräknat.[4] Det står därför klart, att försäkringen fått en god start beträffande båda dessa risker. Om kostnaderna för arbetslöshets- och sjukunderstöd blivit högre än beräknat, skulle allvarliga svårigheter mycket väl ha kunnat uppstå. Vi måste därför rikta uppmärksamheten på andra faktorer för att förstå den oro som råder för socialförsäkringens framtid.

Penningvärdets fall utgör härvid en faktor av primär betydelse. Inflationen innebär ett lika starkt hot mot socialförsäkringen som mot den enskildes sparkapital. Detta är särskilt fallet i dagens England, där socialförsäkringens finansiella villkor till stor del bestämmes av såväl de löpande utgifterna som kostnaderna på längre sikt för ålderspensioneringen. Sedan år 1948 har detaljpriserna stigit med ungefär 40 %.[5] Redan innan de nya understödssatserna börjat tillämpas hade deras värde på grund av prisstegringen sjunkit under det existensminimum, som förutsattes i Beveridgeplanen. Fastän parlamentet vid flera tillfällen har godkänt höjda understödssatser, har dessa inte hållit jämna steg med levnadskostnaderna. Man är ense om att alla de försäkringsförmåner, som nu utgår, har väsentligt lägre köpkraft än det existensminimum som Beveridge räknade med. De har i själva verket icke någon gång sedan försäkringens införande nått upp till denna nivå. Detta har varit kännbart för personer, som under längre perioder haft behov av ersättning för inkomstbortfall. I synnerhet gäller detta ålderspensionärer. Omkring 70 % av alla utgifter för socialförsäkringen går

[1] Den framtida befolkningsutvecklingen i England beskrivs inte i denna uppsats. Uppskattningar beträffande förändringarna i åldersstrukturen återfinns i *Report of the Royal Commission on Population*, Cmd. 7695, 1949.

[2] *Report by the Government Actuary on the National Insurance Bill*, 1946, Cmd. 6730.

[3] *First, Second & Third Interim Reports by the Government Actuary*, 1950, 1951 och 1952.

[4] *Second Interim Report by the Government Actuary*, 1951.

[5] Interim Index of Retail Prices, *Monthly Digest of Statistics*, Central Statistical Office, januari 1954.

f. n. till pensioner. Denna siffra ger en antydan om den dominerande roll åldringsproblemet spelar för hela systemet, men den återspeglar delvis också den utomordentligt gynnsamma utvecklingen i fråga om arbetslösheten. En ökning av arbetslösheten till låt oss säga 10 % (vilket fortfarande skulle vara en låg siffra jämfört med läget under 30-talet) skulle i förening med kostnaderna för ålderspensioneringen kunna äventyra hela den försäkringsmässiga grunden för systemet. Redan nu blir den ekonomiska tryggheten vad beträffar hjälp vid inkomstbortfall för varje år allt mindre beroende på försäkringsstödet som en rättighet och allt mera på sociala hjälpformer med behovsprövning. Ungefär en femtedel av de sammanlagt 4,7 miljoner gamla och änkor, vilka vid slutet av år 1952 erhöll pension genom socialförsäkringen, nödgades ansöka om ytterligare, behovsprövad hjälp från National Assistance Board.[1] Två konservativa parlamentsledamöter, Macleod (den nuvarande hälsovårdsministern) och Powell, skrev i januari 1952 att »ett fullständigt ohållbart läge har uppstått... enär inga åtgärder vidtas för att komma tillbaka till en rent försäkringsmässig grundval eller för att stabilisera penningvärdet, kommer de sociala stödåtgärderna att få karaktären av fattigvård...»[2] Den förändring i penningvärdet, som inträffat sedan socialförsäkringen planerades och infördes, är ett av de viktigaste problemen, då regeringen nu efter fem år för första gången skall undersöka hur systemet fungerat. Enligt paragraferna 39 och 40 i National Insurance Act åligger det regeringen att efter en femårsperiod »pröva understödssatser och understödsbelopp med hänsyn dels till rådande förhållanden för försäkrade personer i England och särskilt de utgifter som erfordras för bevarande av hälsa och arbetsförmåga och dels till förändringar i dessa förhållanden, vilka inträffat efter den tidpunkt, då understödssatser och understödsbelopp blev fastställda.»[3] Denna översyn skall företas så snart »the Government Actuary» avlämnat rapport om socialförsäkringsfondens finansiella ställning och om möjligheterna att med nuvarande avgifter bibehålla den rådande understödsnivån. Regeringens skyldighet att vart femte år pröva understödssatserna och understödsbeloppen med hänsyn till kostnaderna för »bevarande av hälsa och arbetsförmåga» togs in i 1946 års lag som ett sätt att anpassa försäkringssystemet till förändringar i levnadskostnaderna. Den undersökning som nu företas innebär därför mycket mer än en försäkringsteknisk granskning; det är en ingående prövning av hela systemet beträffande avgifter, understöd, klassindelning, understödsvillkor osv. Detta betyder, att man måste göra nya antaganden om den fortsatta utvecklingen i fråga om anspråken på försäkringen, särskilt då sådana som hänför sig till ålderspensioneringen. Man måste ta ställning till om man skall återgå till Beveridgeplanens centrala tanke, nämligen principen om existensminimum. Den innebär, att varje medborgare, oberoende av behov och egna tillgångar, på grund av inbetalda avgifter i händelse av sjukdom, ålderdom eller andra nödlägen skall tillförsäkras en inkomst, som utan tillskott ur

[1] *Annual Report of the National Assistance Board for 1952*, Appendix 111.
[2] Macleod, I. och Powell, J. E.: *The Social Services: Needs and Means*, 1952.
[3] 9 och 10 Geo. VI, kap. 67. (*The Public General Acts.... of 1946.* London 1947.)

andra källor är tillräcklig för att tillgodose hans egna och hans närmaste anhörigas elementära behov.

I själva verket har man här att göra med två olika frågor: principen om existensminimum och försäkringsprincipen. Hur mycket skulle det kosta att anpassa alla socialförsäkringsförmåner till existensminimum, om man bibehåller nuvarande regler om rätt till understöd, understödets varaktighet m. m.? Skulle det vidare vara möjligt att belasta försäkringsfonden med denna ytterligare kostnad och bör man i så fall försöka förstärka fonden för att längre fram kunna klara kostnaderna för ett ökat antal ålderspensioner (som naturligtvis blir en följd av det ökade antalet åldringar), som dessutom utgår efter högre satser? Det bör påpekas, att det inte finns några bestämmelser om fondbildning i socialförsäkringen — i motsats till den affärsmässiga försäkringsverksamheten. I stort sett avser man att tillgodose framtida anspråk genom de avgifter, som betalas i framtiden. Avgifterna för anställda män fördelas på så sätt att den anställde bidrar med 47 %, arbetsgivaren med 40 % och staten med 13 %. De ytterligare kostnader, som skulle bli den omedelbara följden av att anpassa alla understöd till existensminimum, skulle innebära, att avgifterna måste ökas väsentligt. Skapandet av en försäkringsmässig reserv för att kunna täcka kommande utgifter för ålderspensionerna skulle kräva en ännu större ökning av avgifterna.

Beveridgeplanens princip var, att alla avgifter till socialförsäkringen skulle uttas under hela den tid individen är arbetsför, dvs. ungefär 50 år, och denna tankegång accepterades av regeringen. Den stora svårigheten härvidlag är emellertid pensioneringen av sådana personer, som tidigare icke inbetalat tillräckliga avgifter eller inga avgifter alls. Detta är en svårighet för varje modern stat, som är i färd med att införa ett socialförsäkringssystem. Om man tillämpar försäkringsmässiga principer tar det ca 50 år, innan man kan genomföra en fullständig ålderspensionering. I praktiken kan emellertid inget socialförsäkringssystem byggas upp på ett sådant sätt. Ingen civiliserad stat kan fullständigt bortse från åldringarnas behov. Frågan är då vem som skall betala de pensionskostnader, som inte täcks av tidigare inbetalda pensionsavgifter. Hur skall kostnaderna fördelas och efter vilka principer? Om kostnaderna för understöden även i framtiden skall betalas med löpande inbetalningar, uppstår en annan fråga, nämligen hur den fortgående ökningen av antalet åldringar och deras relativa andel i befolkningen som helhet kommer att inverka på avgifternas storlek. Uppenbarligen måste det finnas någon gräns för den utsträckning i vilken kostnaderna för åldringarnas socialförsäkring kan läggas på familjeförsörjande löntagare i ett system med enhetliga understöds- och avgiftsbelopp. Redan nu är veckoavgifterna till socialförsäkringen en stor utgiftspost för den som skall försörja hustru och två eller tre barn på en lön, som motsvarar medelinkomsten eller är lägre än denna.

Det centrala sociala trygghetsproblem, som uppstår genom ökningen av antalet åldringar, är sålunda huruvida någotsånär tillräckliga ålderspensio-

ner kan åstadkommas med hjälp av ett försäkringssystem utan fondbildning, baserat på enhetliga understödsbelopp och avgifter. En sådan finansiering av pensionerna kan vara allvarligt betungande för en stor del av den arbetande befolkningen på grund av de höga och enhetliga avgifter, som till 70 % går till att betala ålderspensionerna. Med nuvarande otillräckliga pensioner, då en femtedel av alla pensionärer erhåller tillskott till pensionen från National Assistance Board, täcks en avsevärd del av kostnaderna för åldringarnas försörjning av skattebetalarna i allmänhet, eftersom staten finansierar den sistnämnda hjälpen. Om man skulle öka understödsbeloppen och avgifterna från förvärvsarbetande personer, skulle detta betyda, att en del av kostnaderna för åldringarnas försörjning överflyttades från skattebetalarna i allmänhet till en viss del av den förvärvsarbetande befolkningen.

Detta är några av de frågor, som regeringen måste ta upp i samband med prövningen av socialförsäkringssystemet. Det är också delvis dessa frågor, som kommit regeringen att företa ytterligare två undersökningar, som berör åldringsproblemen.

Sysselsättningsmöjligheter för äldre personer. År 1952 tillsattes en statlig rådgivande kommitté med uppdrag att »medverka till att befrämja sysselsättningen av äldre personer». Arbetsministeriets statssekreterare Watkinson fungerar som ordförande i denna kommitté, vars ledamöter utgörs av representanter för arbetsmarknadens båda parter, de närmast berörda departementen, lokala myndigheter, medicin och samhällsvetenskap samt socialvård.[1] Kommitténs första betänkande publicerades i oktober 1953.[2] I en översikt av arbetskraftsbehovet i ett industrialiserat samhälle, som kännetecknas av en »åldrande» befolkning, framhålls, att tillsättandet av kommittén först och främst föranleddes av ekonomiska synpunkter, nämligen behovet att öka produktionen genom att i största möjliga utsträckning använda den äldre arbetskraften och behovet att reducera kostnaderna för tjänste- och ålderspensioner. Det framhålls, att äldre personer kan medverka till att höja sin egen och andras levnadsstandard genom att arbeta längre. Det görs gällande, att en förlängning av den verksamma delen av livet nu är möjlig — och önskvärd — tack vare den ökning av medellivslängden, som inträtt under de senaste decennierna, och de förbättrade arbets- och levnadsförhållandena. På det hela taget avvisar kommittén tanken på en fixerad pensionsålder, som är lika för alla. Även om det för närvarande råder avsevärda olikheter i bestämmelser och praxis beträffande pensionsålder i olika yrken, kan man likväl generellt säga, att ett betydande antal anställda (särskilt inom förvaltning och kontorsarbete) obligatoriskt avgår vid 65 års ålder (för kvinnor är motsvarande avgångsålder 60 år). Också i sådana fall, där det inte existerar några bestämmelser om avgång ur tjänsten vid en viss ålder, finns det ofta en tradition, som kommer

[1] Författaren är ledamot av denna kommitté.
[2] *First Report of the National Advisory Committee on the Employment of Older Men and Women*, Cmd. 8963, 1953.

både arbetsgivare och anställda att anse, att man bör avgå vid uppnående av minimiåldern för pensionering genom socialförsäkringen (65 år för män och 60 år för kvinnor) eller genom ett privat pensioneringssystem (vanligtvis samma åldersstreck), eller att denna ålder åtminstone är att betrakta som den normala avgångsåldern.

Vi kan inte här redogöra för alla de slutsatser och rekommendationer, som kommittén kommit fram till. De berör många olika sociala, ekonomiska och medicinska spörsmål. Ändamålet med kommitténs första betänkande är främst att skapa en bättre förståelse för de grundläggande frågeställningarna i sammanhanget, att få i gång en diskussion om dessa frågor bland arbetsgivare, arbetstagare och allmänheten över huvud. I betänkandet framhålls särskilt, att duglighet och inte ålder bör vara arbetsgivarens kriterium vid anställning av ny personal eller avskedande av äldre personal. Privata pensioneringssystem behandlas ingående i betänkandet, eftersom man anser, att de kan utgöra ett hinder för en smidigare pensioneringspolitik. Dessutom tyder vissa erfarenheter på att deras förekomst kan vara ett handicap för arbetssökande i 40- och 50-årsåldern. Härigenom uppkommer viktiga problem beträffande arbetskraftens rörlighet både när det gäller inträde i och avgång från anställningar inom industri och handel, för vilka sådan pensionering införts. Detta avsnitt av kommittébetänkandet måste beröras här, eftersom pensionering av personer i privat eller allmän tjänst inte kan förbigås i en redogörelse för åldringarnas sociala trygghetsproblem. Det blir ännu viktigare om man har klart för sig, att skattebetalarna får stå för upp till 70 % av kostnaderna genom avdrag och eftergifter vid inkomstbeskattningen med hänsyn till avgifter och förmåner vid privata pensioneringssystem.

Pensionering och socialpolitik. Den påfallande ökningen av antalet på privat initiativ tillkomna pensioneringssystem under de senaste tio åren har jämte utvidgningarna i ålderspensioneringen för tjänstemän inom civilförvaltningen, kommunaltjänstemän, lärare, läkare, sjuksköterskor och andra anställda inom den allmänna sjukvården, anställda inom statsägda industrier och andra yrkesgrupper varit en källa till oro för statsmakterna. En förberedande officiell översikt av utvecklingen på detta område föranledde regeringen att företa en särskild utredning. Denna är den tredje i raden av utredningar om olika aspekter på befolkningens ålderssammansättning, som på senaste tiden igångsatts i England. I oktober 1953 tillkännagav finansministern tillsättandet av en kommitté under ordförandeskap av Sir Thomas Phillips, som i några år varit ständig sekreterare i socialförsäkringsministeriet. Kommittén skulle överväga om något skulle kunna göras för att lätta den börda, som kostnaderna för pensioner innebär för landets ekonomi. I kommitténs direktiv heter det, att den skall »undersöka de ekonomiska och finansiella problem, som sammanhänger med åldringarnas försörjning med hänsyn till den förväntade ökningen av antalet åldringar samt framlägga förslag».

Sett ur allmän socialpolitisk synvinkel kommer denna kommittés arbete att få större betydelse än den officiella utredning om socialförsäkringen, som tidigare berörts. Kommittén måste ta i betraktande den framtida befolkningsutvecklingen, skälen för och emot en allmän höjning av pensionsåldern och ur finanspolitisk synvinkel bedöma den framtida levnadsstandarden för äldre människor ur alla klasser och yrkesgrupper. En kort översikt av de viktigaste sakuppgifter, som för närvarande finns tillgängliga beträffande storleksordningen av det problem, som utgörs av privata och statliga pensioneringssystem, ger ett begrepp om kommitténs arbetsuppgifter. Sådana sakuppgifter är absolut nödvändiga, om man överhuvudtaget klart skall förstå den betydelse, som ålderspensioneringen genom socialförsäkringen kan väntas få eller under vissa omständigheter bör få. De ålderspensionsförmåner, som för närvarande ofta utgår genom socialförsäkringen (32 shilling 6 pence per vecka för ensamstående) är erkänt otillräckliga. Den framtida utvecklingen av denna pensionsform sammanhänger givetvis med utvecklingen av de vanligtvis mer generösa förmåner, som utgår till anställda i allmän tjänst eller vid pensionsformer, som tillkommit på privat initiativ.

Man kan i stort sett uppdela den brittiska ålderspensioneringen i tre grupper, nämligen pensionering genom socialförsäkring samt tjänstepensioner för anställda i allmän eller enskild tjänst. Den första typen har redan i korthet diskuterats.[1] I fråga om anställda i allmän tjänst finns det nu förmodligen ungefär 1 000 olika pensioneringssystem, vilka tillsammans omfattar ca 3 miljoner tjänstemän och arbetare. Dessa olika system utgör ett förvirrande studieobjekt. De huvudgrupper, som omfattas av denna pensionsform, är den civila förvaltningen, militär personal, anställda inom ordningsmakten, kommunaltjänstemän, lärare, läkare, sjuksköterskor och andra anställda inom den allmänna hälso- och sjukvården, samt anställda inom de förstatligade industrierna och andra offentliga företag, såsom gas- och elektricitetsverk, vattenverk och transportföretag. Trots bristen på publicerade sakuppgifter om dessa system är det möjligt att finna vissa allmänna regler, som är gemensamma för de flesta av dem eller åtminstone för de system, som omfattar tjänstemannagrupperna, eftersom pensioneringen av kroppsarbetare sker på ett annat sätt.

Pensionsformen för civilförvaltningen utgör traditionellt mönstret för de flesta pensioneringssystem, som omfattar personer i tjänstemannaställning. De förmåner, som utgår, utgörs av en engångssumma, som är lika med 3/80 av den högsta lön vederbörande haft, och en pension, som uppgår till 1/80 av denna lön för varje räknat tjänsteår intill ett maximum av 40 år. Engångssumman eller gratifikationen har på senare år blivit utomordentligt populär i många privata och offentliga pensioneringssystem, särskilt på grund av att den är skattefri. Praxis inom civilförvaltningen imiteras på många håll. Själva pensionen, som i skattehänseende räknas som arbetsinkomst, har den

[1] De som önskar studera socialförsäkringssystemet och verksamheten sedan år 1948 i detalj hänvisas till årsberättelserna från socialförsäkringsministeriet och National Assistance Board.

stora fördelen för tjänstemännen, att den beräknas på grundval av den högsta lön personen i fråga haft i kombination med antalet tjänsteår. De höjda skatterna under de senaste decennierna har inneburit, att förmånerna med detta system kraftigt ökats i jämförelse med socialförsäkringens förmåner. Civilförvaltningens pensionsform fungerar utan fondbildning, och de anställda betalar inga pensionsavgifter. Förutom den militära personalen är civilförvaltningens tjänstemän praktiskt taget den enda viktigare grupp, som inte betalar pensionsavgifter.

Vid alla övriga pensioneringssystem för anställda i offentlig tjänst betalas avgifter, för vilka man får göra avdrag vid beskattningen (liksom för avgifterna till socialförsäkringen). Flertalet sådana system för kommunala tjänstemän, sjukvården, styrelsen för den statsägda kolindustrin (endast tjänstemän) och anställda vid andra offentliga företag har följt civilförvaltningens exempel med pensioner jämte skattefria engångsbelopp. I allmänhet är förmånerna i olika utsträckning anpassade efter den högsta lön vederbörande haft. Pensioneringen för anställda inom den allmänna hälso- och sjukvården innefattar bl. a. understöd till änkor och är sannolikt det mest generösa pensioneringssystemet i världen.

Detta är de viktigaste dragen i pensioneringen för tjänstemannagrupper. Vanligen kan man erhålla de maximala förmånerna efter 40 års tjänst. För kroppsarbetare tillämpas andra principer. Som ett exempel kan nämnas kolstyrelsens pensioneringssystem för gruvarbetare. Det förekommer inga skattefria gratifikationer, och pensionsbeloppet (maximalt omkring 30 shilling i veckan för gruvarbetare efter 47 års tjänst) är i allmänhet beroende på hur länge och hur regelbundet vederbörande har arbetat.

Många av dessa skilda pensioneringssystem för anställda i allmän tjänst har vuxit upp på en slump under de senaste 100 åren utan anknytning till några allmänna principer. Det vimlar av anomalier och inkonsekvenser, och redan inom ett enda system kan det förekomma ända till 100 olika skalor, villkor och skattebestämmelser. Ett liknande förvirrat tillstånd har utvecklats, och det ännu snabbare, i fråga om de privata tjänstepensioneringssystemen.

Det finns två huvudtyper av privata system. Antingen finns det en pensionsstiftelse, vars medel förvaltas av arbetsgivaren själv, eller också sköts pensioneringen av ett försäkringsbolag, till vilket man betalar premier. Båda systemen tillämpades först för tjänstemän inom handel och industri och har under senare år utvidgats till att omfatta arbetarpersonal. De båda kategorierna behandlas olika. Pensioner och engångsbelopp till tjänstemän beräknas vanligen på den lön, som utgick året närmast före avgången, eller på den genomsnittliga lönen under de tre eller fem sista tjänsteåren. För arbetare är antalet tjänsteår den avgörande faktorn. Man gör ingen åtskillnad mellan grovarbetare och yrkesarbetare; arbetsförtjänsterna har i allmänhet ingen inverkan på pensionsbeloppet, som i de mest generösa systemen uppgår till 50 shilling i veckan efter 50 års tjänst. På så sätt missgynnas de som anställts vid högre ålder genom det omedvetna anta-

gande, som synes ligga till grund för flertalet av dessa system, nämligen att kroppsarbetarna i likhet med tjänstemannagrupperna skulle bestämma sig för en livslång karriär hos en speciell arbetsgivare, när de träder ut i arbetslivet.

Många av dessa system bygger på avgifter, men i stort sett tycks utvecklingen gå mot pensionsformer utan avgifter. Skattelagstiftningens nuvarande bestämmelser i fråga om dessa frivilliga och avtalsreglerade system är komplicerade, inkonsekventa och godtyckliga. Enligt principen att inkomsten bör beskattas endast en gång utgår ingen skatt på arbetsgivarnas och de anställdas pensionsavgifter, medan däremot skatt i allmänhet utgår på alla pensioner och livräntor (efter samma skattesatser som arbetsinkomst). Denna princip bryts emellertid i fråga om engångsutbetalningar; så länge det inte finns någon avtalsenlig rätt till sådana, är de skattefria under särskilda förutsättningar som uppställts av skattemyndigheterna. Anställda som har rätt till pension från erkända pensionsstiftelser har den ytterligare fördelen, att insatt kapital och innestående räntor hos stiftelsen icke alls beskattas.

Det är synnerligen vanskligt att bedöma de privata pensioneringssystemens omfattning, för att inte tala om storleken av deras framtida förpliktelser. Sannolikt växer dessa system för närvarande med 1/2 miljon människor varje år. Det är mycket möjligt, att de nu omfattar nära 5 miljoner människor, förutom de 3 miljoner, som berörs av offentliga tjänstepensioneringssystem. Gissningsvis har kanske 50 % av samtliga manliga anställda i civila yrken i England (bortsett från jordbruket) fått vissa garanterade rättigheter eller anspråk på samhällets framtida produktion.

Man kan våga en gissning, att de sammanlagda avgifterna från arbetsgivare och anställda till privata pensioneringssystem av alla slag uppgår till 150 miljoner pund om året. Det kapital, som anhopats för att täcka förpliktelser i framtiden, uppgår kanske nu till 1 500 miljoner pund, och de erkända pensionsstiftelserna svarar förmodligen för mer än 700 miljoner pund.

Vad beträffar allmän tjänst, där troligen minst 1 1/2 miljon anställda berörs av pensioneringssystem utan fonder, har man aldrig gjort något försök att beräkna de slutliga kostnaderna. I dag gör man inteckningar i framtiden av okänd storlek. Även i de system, som har fonder (vilka omfattar återstoden, dvs. omkring 1 1/2 miljon anställda), måste det uppstå stora underskott redan av det skälet, att pensionerna beräknas på slutlönen. Dessa underskott måste täckas av statliga eller kommunala skatter eller av inkomster från statliga företag. Det har beräknats, att om den arbetande befolkningens storlek förblir oförändrad, kan kostnaderna för pensioner genom de offentliga system som saknar fonder till sist komma att stiga till omkring 30 % av den totala lönesumman — alldeles oavsett räntans höjd.

En stor del av dessa nuvarande och framtida förpliktelser enligt privata och offentliga system kommer i sista hand att drabba skattebetalaren. På ett eller annat sätt får han skaffa fram det mesta av pengarna, vare sig

det är fråga om direkt betalning av offentliga pensioner eller uteblivna skatter på pensionsavgifter, räntor och engångsutbetalningar. Det är mycket möjligt, att statens förluster under de senaste fem åren, huvudsakligen genom skatteeftergifter, har varit av storleksordningen 500—750 miljoner pund. Dessa förluster kommer att ökas, allteftersom pensioneringssystemen byggs ut. Allt detta är en del av kostnaderna för att ändra fördelningen av anspråken på den framtida nationalinkomsten till förmån för vissa grupper i samhället.

Ökningen av dessa förmåner för vissa grupper och klasser har helt naturligt lett till att andra grupper i rättvisans namn fordrat liknande pensionsförmåner. En statlig kommitté, som tillsatts för att utreda behandlingen i skattehänseende av livförsäkringar och pensionsanordningar, har i ett nyligen avgivet betänkande rekommenderat en allmän utvidgning av förmånligare skattebestämmelser för personer i fria yrken, företagsledare och självständiga yrkesutövare.[1] Om dessa rekommendationer blir genomförda, skulle detta, i förening med den tidigare skildrade utvecklingen av privata pensioneringssystem, medföra en mera genomgripande omfördelning av tillgångarna mellan olika samhällsklasser och åldersgrupper än vad Beveridgeplanen och socialförsäkringslagen innebar. Det skulle inte vara någon överdrift att beteckna kommitténs betänkande som ett av de viktigaste offentliga dokument, som under de senaste 20 åren offentliggjorts på den brittiska socialpolitikens område.

Frågor för regeringen. I vad mån håller vår uppfattning om ålderspensioner på att förändras? Bör pensionerna betraktas som en uppskjuten lön, och skall skattefria avgifter användas för att fördela inkomsten över hela livet så fördelaktigt som möjligt? Bör var och en ha rätt att bygga upp skattefria engångsbelopp, som han får ut vid 60 eller 65 års ålder? Hur skulle en sådan utveckling inverka på socialförsäkringssystemet? Skall vi få två statsunderstödda system för att hålla uppe inkomsterna i ålderdomen, av vilka det ena fungerar genom inkomstbeskattningen och de privata försäkringsbolagen och det andra genom veckoavgifter till en särskild försäkringsfond, som kontrolleras av staten? Kan inte hela denna utveckling medföra risk för att vissa pensionärsgrupper får alltför stora anspråk på de framtida resurserna och att generösa pensioner och skattefria engångsbelopp skall uppmuntra folk att lämna förvärvsarbetet tidigare och inte senare?

Detta är några av de frågor som kommer att debatteras i England under de närmaste åren. De utgör en del av det allmänna problemet om den åldrande befolkningen, och de aktualiserar många frågeställningar av social, ekonomisk och psykologisk innebörd, som sträcker sig långt utanför socialförsäkringsförmånernas snäva område. Men det är inom den allmänna ramen av »pensionernas tidevarv», som regeringen skall företa den ingående översynen av socialförsäkringssystemet.

[1] *Report of the Committee on the Taxation Treatment of Provisions for Retirement*, Cmd. 9063, februari 1954.

Vart skall jag vända mig?

Några funderingar om en social brevlåda

Av fru *Anna Lisa Söderblom*, Radiotjänst

»Ettersom jag inte kan komma till pennision skriver jag härmed till fru Söderblom . . .» Så började ett brev, som kom härom året från en liten gumma i Norrland — ett av de många, där lyssnarna vill ha råd och upplysningar.

Man kan fråga sig varför folk egentligen vänder sig till Sociala brevlådan eller till alla dessa spalter av olika slag, som finns i veckotidningar och dagspress. Vi har ju ett förhållandevis välordnat samhälle och det finns nämnder, byråer och tjänstemän. Varför då inte gå direkt i stället för att ta omvägen över frågespalter eller radio?

Det finns många skäl. Ett var det som den lilla gumman hade: hon hade långt till det ställe, där pensionsnämndsordföranden fanns, och hon tyckte det var enklare att vända sig till mig. Man kan ju säga, att hon lika gärna kunde ha skrivit till ordföranden — men det gjorde hon alltså inte. Och där är vi inne på en annan anledning till att folk frågar på det här sättet. Det

Den sociala radiobrevlådan började i september 1939 och har under hela tiden (med undantag av ett år) skötts av fru Anna Lisa Söderblom

tycks finnas en särskild lust hos svensken att vilja gå utanom, gå »högre upp» (om inte till Kungs, så näst intill!). Det är som om man trodde att man hade större möjlighet att bli rättvist behandlad då — som om man tyckte att de som finns närmare en själv skulle vara mer benägna att lägga snäva och snåla synpunkter på saken. Och det är kanske inte så underligt att man i vissa fall känner det så. Den svenska fattigvården har nog inte alltid varit så rolig att uppleva — och den var ju faktiskt bara för några decennier sedan praktiskt taget den enda formen för social hjälpverksamhet i vårt land.

En annan sak är att man är rädd för att lämna ut sig till sin omgivning. Den personliga kontakten inom de små kommunerna, som givetvis har bidragit till att minska arbetet vid prövning av ärendena genom att de som satt i nämnderna redan på förhand visste något så när hur den hjälpsökande hade det, har också haft den avigsidan, att man har trott att personliga förhållanden kunde komma att spela in vid bedömningen och att man varit rädd för att ovidkommande människor kanske skulle få en mer intim inblick i ens angelägenheter än man önskade.

Många som kommer med frågor tillhör den kategorien, som inte gärna vill gå och ansöka om någonting utan att i förväg vara säkra på att de verkligen har möjlighet att få det. De vill veta allt om belopp och inkomstgränser etc. för att inte »stå där med skammen» att få ett avslag. Och sådana frågare är det svårt att lämna korrekta upplysningar. Man kan tala om vad som står i bestämmelserna i det ena eller andra sammanhanget, men man har ingen möjlighet att avgöra om den eller den kan få den eller den hjälpen, därför att man inte vet om de själva ger en riktig bild av sin situation. Inte så att de medvetet skulle lämna falska upplysningar — svårigheten är att de själva inte riktigt vet *vad* som är väsentligt och måhända utelämnar sådant som skulle vara viktigt att ha reda på när man ska bedöma frågan. Det gör naturligtvis att en sådan här svarsverksamhet i stor utsträckning måste bli ett »om, ifall att, såframt, för så vitt . . .»

Man måste ju i de flesta fall till slut hänvisa dem till de socialvårdande organen i den egna kommunen — brevlådans uppgift är ju inte att vara någon slags socialvårdsbyrå ovanför eller bredvid de många som redan finns. Snarare kanske någon sorts propagandacentral för den organisation, som samhället har byggt upp — och kanske någon gång också ett litet irritationsmoment för de socialvårdstjänstemän och nämndmedlemmar, som möjligen förgäter att det viktigaste i socialvården trots allt är människovården.

Nu bör jag kanske rädda mig undan att bli beskylld för hybris genom att säga, att jag är fullt på det klara med att det är mycket lättare att sitta och svara på brev i radio — på ett sätt — än att vara t. ex. ansvarig socialvårdstjänsteman. Att bara ha att försöka reda upp vad som står i bestämmelser eller hänvisa till nämnder eller socialvårdsorgan är betydligt enklare än att ha en besvärlig och kanske pockande människa sittande mitt emot sig, en människa, som man har så mycket svårare att bli av med än den har som bara svarar rätt ut i etern och sedan inte behöver bekymra sig för hur det

går. Men å andra sidan kan det också kännas otillfredsställande ibland detta, att man inte har möjlighet att ingripa. Det finns fall, där man skulle vilja försöka göra någonting ordentligt för att hjälpa, men där man, om sanningen ska fram, ibland är tveksam om vederbörande har några möjligheter — i sitt rätt begränsade personliga och lokala sammanhang — att verkligen få ett effektivt stöd.

Det händer ofta att folk frågar om det inte finns några andra vägar att få hjälp — inte kommunen eller statliga organ, utan privatpersoner, fonder eller annat. Det hänger förmodligen samman med vad jag nyss sade, att man fortfarande är rädd för fattigvårdsmärket. Och man predikar idogt om att varje svensk medborgare har rätt att begära att samhället ska hjälpa henne eller honom när hon eller han råkar i nöd eller svårigheter och att vi alla har möjlighet att utnyttja de hjälpåtgärder, som har beslutats — om vi tillhör de kategorier för vilka de är avsedda — likaväl som samhället begär att medborgaren så länge han kan ska fullgöra sina skyldigheter mot gemenskapen. Men kanske gör vi alltför litet klart för oss vad det betyder för t. ex. en person, som i hela sitt liv har kunnat göra rätt för sig, att behöva »ligga samhället till last» som folk fortfarande ibland säger, även om det inte gäller direkt fattigvård. Och det underliga är (eller är det bara naturligt?) att många av dem som själva har haft det svårt och som mest entusiastiskt har kämpat för de sociala framstegen, tydligen har att strida mot en liten djävul, som viskar: »När vi var barn fanns det inte barnbidrag, skolmåltider, mödrahjälp eller något annat, men vi har fått klara oss ändå . . .» Jag vet mer än väl att det oftast är rent praktiska svårigheter — bristande tid helt enkelt — som gör att den mänskliga kontakten ibland får sitta emellan, den som det talas så vackert om i artiklar och vid socialvårdskonferenser, det där lilla extra som *inte* är det ekonomiska handtaget, utan det som ger känsla av trygghet genom att vederbörande vet att det finns någon som är intresserad av just hans eller hennes affärer.

Folk har så oändligt svårt att sätta sig in i att deras öde inte är unikt, att deras svårigheter är desamma som så många andras. Man märker det ofta i breven. Man ber och besvär att jag inte ska tala om omständigheterna i sammanhanget när jag svarar, för att inte grannar och bekanta skall känna igen det. Och när man då vet hur många liknande fall man har haft under åren är man nästan frestad att le litet åt den där övertron på att man är originell i sin situation. Men i själva verket är väl den känslan rätt naturlig. Om vi bara går till oss själva och våra personliga problem, så märker vi hur lätt vi dramatiserar dem och hur gärna vi — all erfarenhet om motsatsen till trots — vill tro att just det vi upplever är särskilt och enastående.

En sak är viss. Man ska inte tro att folk kommer ihåg den upplysning, som ges i sociala frågor. Det vore förresten orimligt att begära att var och en skulle gå omkring med specialkunskaper på så många olika områden. Det är som regel först när frågan blir aktuell för en själv som man riktigt lyssnar och försöker tillgodogöra sig upplysningarna. Och därför kan måhända en ständigt återkommande »tjat»-upplysning av brevlådans slag vara nyttig —

de stora radioprogrammen i socialvårdsfrågor kan ju inte komma hur tätt som helst och får dessutom oftare en diskussionskaraktär — blir alltså inte rent pedagogiska.

En erfarenhet tycker jag mig ha fått under det här arbetet och det är att människor förvånansvärt lojalt fogar sig i att bestämmelserna utesluter dem från möjlighet till hjälp. Ibland har man en känsla av att vad svensken mest av allt har svårt att smälta, det är vad han själv kallar för »orättvisa». Att någon annan har fått *mer*, att det förefaller som om den eller den har det bättre än den eller den och ändå har fått mer hjälp! Svensken har sinne för millimeterrättvisa — en sak som kan vara besvärlig när man nu i allt större utsträckning arbetar för att få bort »behovsprövningskaraktären» hos de sociala åtgärderna. Kanske skulle vi behöva mer upplysning om *principerna* för välfärdsarbetet, upplysning om hur omöjligt det är att alla får exakt lika mycket och om kostnaderna för en petnoga och detaljerad prövning?

Det finns naturligtvis en ständigt uppdykande kategori av brevskrivare som är kverulanter — även om den är betydligt mindre än man skulle vara benägen att anta. För dem betyder det kanske mest att få klaga, att få uttala sina tvivel på samhällets rättvisa och omvärldens goda vilja — de vill helt enkelt »tala ut».

Och vad *det* betyder — även för andra än kverulanter — märker man i ett sådant här arbete. Det händer titt och ofta att ett brev — kanske på många sidor — slutar så här: »Ja, jag förstår att fru Söderblom inte kan göra något åt den här saken, men det var i alla fall skönt att få tala med någon . . .» Hur ensamma människor är och hur vilsna — både när det gäller personliga problem och irrgångarna i socialvårdsapparaten — får man ett starkt intryck av när man har i nära femton års tid plöjt igenom massor av brev per vecka. Och man skäms litet när man tänker på att folk hellre vänder sig till en främmande röst i radion än till sin närmaste omgivning — för jag förmodar att det är precis samma sak i ens egna sammanhang! Men måhända är det rätt naturligt — i personliga angelägenheter vill man gärna höra en utomståendes — som man tror opartiska — åsikt och dessutom behåller man sin handlingsfrihet mera om man inte låter alltför intimt inblandade personer få en inblick i ens problem. Det skulle dessutom kanske kunna användas emot en senare!

Men finns det inte ändå en tilltagande »understödstagaranda»? Märker man inte att folk alltmer är benägna att falla tillbaka på samhället, tycker att staten skall ta hand om dem och hjälpa dem och att de själva ska befrias från ansvar? Jo, det är klart att människor av i dag i betydligt större utsträckning tar för givet att samhället har skyldighet mot sina medborgare. Men det är väl förståeligt med alla de omdebatterade och uppreklamerade åtgärder, som kommit till bara på de sista två decennierna. Vad som förvånar mig mest är att det inte finns mer av den där »det ska andra reda upp»-andan, när man sitter där och tar del av hur pass svårt ändå fortfarande många människor i vårt folkhem har det.

Och där är vi inne på en brännande fråga. Räcker vår socialvårdsorganisation verkligen till när det gäller att göra hjälpåtgärderna effektiva? Jag menar nu inte bara om vi har pengar tillräckligt. Jag undrar om man inte ytterligare skulle behöva diskutera lekmännens roll i det här sammanhanget. Socialutbildning i all ära, men vi får måhända inte hysa en alltför stark övertro till vad tjänstemän av skilda slag kan orka när det gäller att hålla detta väldiga maskineri i gång. Är det inte en viss risk för att de krafter som vår demokrati borde kunna ställa till förfogande inte utnyttjas? Mina funderingar på det här området är vaga och otillfredsställande och jag kan inte påstå att jag själv kan komma med positiva förslag. Att vi behöver en utbyggnad av kuratorsverksamheten på olika områden, den saken är ju klar, men kanske skulle man också kunna nå något litet resultat genom att i större utsträckning sprida ut de kommunala uppdragen? Men där är vi inne på känsliga ting — parti- och personpolitik!

Man frågar mig ofta vilken sorts spörsmål som är mest förekommande i sociala brevlådan och det är rätt svårt att svara på det. Pensionsfrågor av skilda slag är förstås alltid aktuella — de gamla och sjuka har svårast att klara ut sina problem. Men sedan är det allt från juridik till barnpsykologi och hela det rent sociala problemkomplexet därtill.

Men bakom alla breven skymtar man svårigheterna, bekymren, den rena nöden och de personliga problemen. Och mången gång har det nästan förefallit hopplöst att fortsätta. Jag har frågat mig: har vi ingenstans kommit med allt vårt arbete för att förbättra vår välfärdsorganisation, är det bara yttre sken och skryt allt det här som vi berättar och visar (inte minst för utlänningar) om vår utomordentliga sociala standard? Varför finns det fortfarande så många som har det svårt, så många som behöver råd och stöd?

Och det enda man kan göra för att över huvud taget komma vidare är att i sitt eget inre hänga upp en bonad, snyggt sydd med violett plattsöm, där det tydligt och klart står:

Var plåga har sitt skri för sig,
blott hälsan tiger still!

Status och socialgrupp

Av professor *Gunnar Boalt*, Stockholms högskola

När vi talar om människor i samhället, så har vi en tendens att vilja veta deras *plats* i samhället ungefär som om samhället var ett dukat middagsbord. Det är fint att sitta högt upp. Det är illa att stå långt eller lågt ner. Språket har en rad sådana där uttryck, t. ex. högre och lägre samhällsskikt, över- och underordnad, jämställd. Det anknyter till något som Sorokin kallar det sociala rummet.

Denna höjddimension i vårt samhälle är starkt värdeladdad och därför besvärlig att handskas med. Den gamla termen samhällsklass blev alltför värdeladdad och alltför mångtydig med sin bismak av klasskamp etc. Termen socialgrupp är bättre avgränsad men börjar bli rätt värdeladdad även den. Antagligen byts den i all stillhet ut mot termerna socialt stratum och social stratifiering.

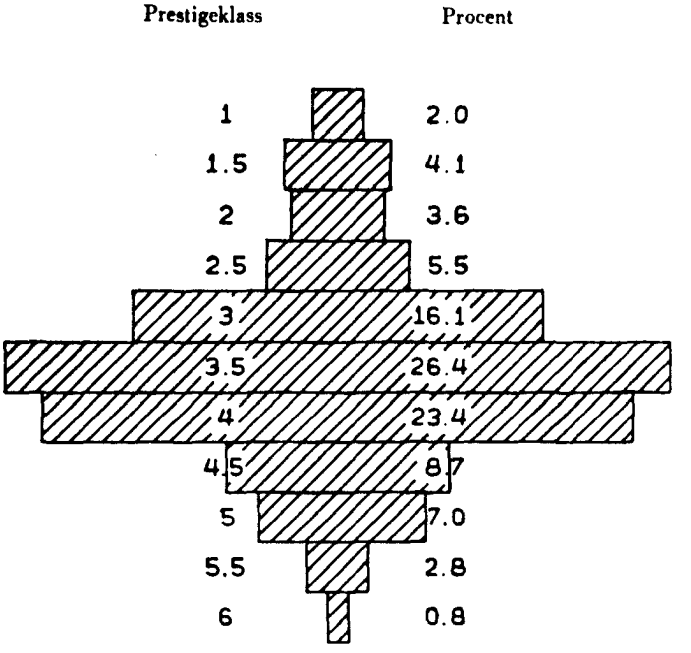
Socialgrupp betecknar nu en grupp människor ungefär lika högt på samhällsstegen och de bör helst ha fler egenskaper gemensamma än bara den. Socialgruppen skall vara relativt homogen i vissa avseenden.

Social status eller anseende gäller snarare individer än grupper. Social status betecknar individens rang eller anseende antingen inom en grupp eller också i samhället. Vem som helst kan ha hög status. Det gäller bara att hitta en grupp, där han har det. Jag håller mig nu först till status i en grupp. Problemet vad en grupp är lämnar jag åt sidan. Vi har alltså en grupp, vad som nu menas med det. Medlemmarna har olika status och det kommer fram i samspelet mellan dem. Whyte beskriver i *Street Corner Society* hur han skattade status i Bostongängen. Ledarna, det var de, som kunde sätta i gång gruppen utan att behöva påstötning. En vanlig medlem kan nog på tu man hand förmå någon av de ledande till att gå i aktion, men han kan inte sätta i gång en ledare och en vanlig medlem samtidigt. När ingen av de ledande i gänget är närvarande, då kommer rangskillnaderna längre ner i gänget fram. Vem är det då, som tar tyglarna och vilka har han under sig. På det sättet bestämmer Whyte status i gruppen genom att observera samspelet mellan medlemmarna och i princip kan man begagna liknande metoder för att bestämma status i andra kulturkretsar.

Det tar emellertid tid att bestämma status så här, för man måste naturligtvis försöka få flera observationer, särskilt när de pekar åt olika håll. Om gruppen man studerar inte lämpar sig för den sortens teknik eller om man har ont om tid, kan man ta till parvis jämförelse: Vem har mest anseende? Andersson eller Berggren? Cederholm eller Dahlberg? Berggren eller Cederholm? tills man gått igenom alla kombinationer. Den som fått företräde flest gånger, han har mest anseende och sedan kan man gå nedåt på skalan.

Man kan också arbeta med sociogram, exempelvis fråga en grupp vem av kamraterna de helst samarbetar med och vem de därnäst helst skulle samarbeta med. Ju fler val en man får, desto högre anseende har han.

När man använder sådana här kvantitativa mått på social status, så bör man naturligtvis ha prövat dels giltigheten genom att jämföra med samspelet inom gruppen, dels tillförlitligheten, t. ex. genom att göra om undersökningen på ett antal försökspersoner. Men man får se sig för. I en undersökning på ett internatläroverk bestämde man först de vanliga, positiva talen, och fick mycket riktigt en rangordning mellan herrarna, men sedan ville man bestämma negativa val. Vem vill Ni helst undvika? Det där var en känslig fråga och det gällde att formulera den så försiktigt som möjligt. Undersökningsledningen lade upp det så, att ibland var det nödvändigt att sända i väg två elever ihop att dela rum, ljuvt och lett en tid. Då var det ju lämpligt att de kände varann väl i förväg. Därför vore ledningen tacksam, om var och en ville ange den eller de, som han *inte* blivit riktigt bekant med. Det gick bra. Här föll det också ut en stjärna, en negativ stjärna, som ingen ville dela rum eller annat med. Det egendomliga var, att det var samma man, som var stjärna även i positiv mening. Det satte myror i huvudet på försöksledningen. De tog till ambivalens och andra tillflykter. Till sist kunde de inte hålla sig utan frågade en elev, hur det kom sig. Jo, stjärnan var alldeles utmärkt i vanliga fall. Men han hade en särdeles effektiv fotsvett och att dela dess frukter med honom, det var ingen villig till.

Klass-strukturen i Macon. (Ur Kaufman: *Prestige Classes in a New York Rural Community.*)

Det här har faktiskt hänt och jag nämner det därför att det pekar ut en svårighet. En individs sociala status beror inte bara på vilken grupp han sätts in i. Den beror också på den situation som gruppen sätts in i. Erfarenheterna från gruppdynamiken visar samma sak. Så man måste göra klart för sig vilka situationer man vill mäta status i, eller annorlunda uttryckt vilka roller man vill ta med och försöka anknyta till dem. Vill man ha fotsvetten med eller vill man inte. Vi stöter på ett urvalsproblem här. Det mått vi får på en medlems status i gruppen, det beror på situationen eller — annorlunda uttryckt — på frågans formulering. Och den svagheten i statusmåttet kommer inte fram, när man bestämmer dess tillförlitlighet, för då brukar man ha samma formulär och samma situation. Man hoppas alltså, när man bestämmer status, att resultaten skall gälla något så när för liknande situationer.

Vi går över från status i en grupp till status på en liten ort, en småstad. Där är det omöjligt att använda parvis jämförelse och besvärligt att göra sociogram eller observera samspelet. Kaufman anställde 14 invånare i Macon och betalade dem för att skatta anseendet på samhällets 455 familjer på en skala från 1 till 6. Sedan tog han medeltalet för varje familj och införde halvklasser. När han sedan delade upp familjerna i olika statusgrupper, så visade det sig, att umgänget mellan familjerna var rätt begränsat till deras egen statusgrupp. Och statusgrupperna skilde sig även i andra avseenden, t. ex. i antalet förtroendeposter eller i personlighetsdrag. De högre var i genomsnitt intelligentare, vidsyntare, mera obesvärade i sitt uppträdande etc.

Kaufmans undersökning är rolig ur flera synvinklar. För det första låter han folk direkt ange, hur mycket anseende andra har genom subjektiv bedömning. Han kontrollerar bedömningen genom att jämföra de olika bedömarnas resultat. Vidare finner han, att de olika statusgrupperna skiljer sig från varann i vissa hänseenden. Den här uppdelningen lönar sig alltså. Men han har inte något egentligt kriterium på sitt mått. Han vet därför ingenting om hur giltigheten ligger hos detta statusmått. Han vet alltså inte riktigt vad han mäter.

Vi går nu över till status i en storstad. Kaufman klagar i en annan uppsats över, att status i storstaden måste mätas med helt andra metoder. (Kaufman. *Am. Soc. Rev.*, Vol. 17, No. 4). De enskilda människorna känner inte varann i tillräcklig utsträckning för att kunna bedöma andra eller bedömas. Storstaden sätter vidare in sina invånare i mycket skiftande situationer och ger dem därmed en mycket varierande status. Kaufman exemplifierar med gangsterchefen, som bor stilla och tillbakadraget i en förnäm och tyst villaförstad. För det tredje går olika bedömare mer isär i en storstad än i en liten ort. Allt detta gör det nödvändigt att gå över till att bedöma status i storstaden inte efter människorna utan efter deras yrke, umgänge, ägodelar osv.

Så långt Kaufman. Naturligtvis kan man öka ut hans lista på statusvariabler ytterligare, ta upp utbildning, inkomst, politisk uppfattning och hur fint området är där han bor. Ingen av variablerna är identisk med sta-

tus i storstaden, men de står alla i samband med den. Centers exempelvis använder i sin välkända undersökning tre olika mått omväxlande med varann: yrkesgrupp, ställning överordnad-underordnad och ekonomi.

Den som vill göra en sådan här undersökning av status i storstad skall tydligen ta ut ett stickprov människor, för var och en av dem bestämma ett antal statusvariabler och beteenden, som intresserar honom. Statusvariablerna behöver han till tre olika ändamål:

1. En statusvariabel eller en kombination av några bildar statusmåttet.
2. Några av dem utgör undersökningsobjekt och deras samband med statusmåttet fastställs.
3. En variabel eller en kombination av några bildar kriteriet på statusmåttet.

Men tyvärr underlåter man gärna att markera vad som är kriteriet. Det enda man begär av sitt statusmått är att det skall separera ut skikt, som skiljer sig klart i så många avseenden som möjligt. Det betyder i praktiken att man har många kriterier och oklart vilka.

Den här typen av undersökning är inte vidare lockande, särskilt inte om man vill sätta i hop statusmåttet av flera olika faktorer, som skall vägas samman. Vilka faktorer skall med och vilka skall utelämnas? Hur stor vikt skall man fästa vid dem man tar? Man kan bestämma det, när man har *ett* bra kriterium, men när man har en hel rad mer eller mindre tänkbara kriterier, så är det lindrigt sagt besvärligt.

Med hjälp av någon sådan statusskala kan man alltså dela upp en storstads befolkning på skikt alltefter den statussumma var och en av de uppmätta invånarna får. Det bör då bli ett resultat i stil med det Kaufman fått fram för sin tätort, Macon. Men jag vill understryka här hur olika mätmetoderna är. I ett litet samhälle känner man varann. Bedömare vet tillräckligt om varje familjs bakgrund och beteende för att direkt kunna sätta in dem på den ena eller andra hyllan. Bedömarna är naturligtvis inte alldeles överens, men något så när. Det tyder på att de tar hänsyn till ungefär samma statusfaktorer och tar ungefär lika mycket hänsyn till dem.

Det där urvalet av faktorer och samvägningen av dem till en statussiffra, det utför bedömaren utan större besvär i huvudet. Men den subjektiva metoden går inte att använda i en storstad. När man undersöker status där, kan man knappast ta alla invånarna utan får nöja sig med ett stickprov, som känner rätt få personligen. Det är naturligtvis tänkbart att intervjua dem, men man kan också nöja sig med att ta reda på hur statusvariablerna, t. ex. yrke, utbildning, inkomst, bostadens placering är beskaffade i varje enskilt fall. Det urval av faktorer och den sammanvägning, som småortsobservatören kunde utföra i huvudet, måste man här arbeta ut till en fastställd rutin.

Båda metoderna saknar direkta kriterier och därför är deras giltighet diskutabel, men när Kaufman låter en rad observatörer bedöma småstadsfamiljernas status, så vinner han åtminstone, att den bedömningen knyter

an till deras privata uppfattning av vad som ger anseende. Egentligen borde Kaufman därför välja sina bedömare så, att de vore representativa för Macons befolkning åtminstone i frågor om status. Men Kaufman menar att småstadens invånare har mycket mera enhetlig uppfattning av status än storstadens, för där går de olika statusskiktens åsikter om vad som ger status mycket mer i sär. Om Kaufman har rätt i det, så betyder det att olika statusskikt väljer olika statusvariabler eller åtminstone tilldelar dem olika vikter. Den slutsatsen är inte riktigt trevlig, för då undrar man naturligtvis, om metoderna att mäta status i storstad kanske bara gäller för *ett* statusskikt eller kanske inte för något alls. Centers har litet material som faktiskt visar att de olika skikten har olika åsikter på den här punkten. (Centers: *The Psychology of Social Classes.)*

Den här svårigheten har en angenäm sida. Det förefaller som om man skulle kunna få fram ett kriterium på status i storstaden genom att ta reda på vad ett stickprov storstadsbor anser om status, alltså ta reda på vilka konventioner de har. Men i den här formen ligger det inte vidare väl till. Bedömarna är handikappade *dels* av att de inte känner de människor, vars anseende de skall bedöma, utan bara har vissa data om dem, *dels* av att begreppet social status eller anseende kanske inte är vidare inarbetat i vardagsspråket. Om man vill använda språkbruket som kriterium, bör man försöka få tag i en vanligare term.

Då ligger det mycket nära till hands att gå över till begreppet socialgrupp eller samhällsklass. Säga vad man vill om begreppet samhällsklass, men det ingår i språkbruket. Och här i Sverige börjar begreppet socialgrupp bli känt på samma sätt. Man skulle alltså kunna ta konventionerna om samhällsklass eller socialgrupp som kriterium på statusskikt eller strata. Det innebär naturligtvis att gränsen mellan begreppen statusskikt och socialgrupp eller samhällsklass försvinner. Men gör det nu så mycket? I värsta fall kan man täcka alla tre begreppen med en ny term: stratum och/eller stratifiering.

Centers har undersökt ett stickprov av USA:s vita män, tagit reda på bl. a. deras yrke, ställning, ekonomi och åsikter. Vilka faktorer är det som bestämmer en persons samhällsklass? Vilken samhällsklass räknar Ni er själv till? Till vilken samhällsklass räknar Ni följande yrken? Osv. Han arbetar alltså *för det första* med statusvariabler (fast han har en annan term för dem), *för det andra* med försökspersonernas subjektiva värdering av sin egen samhällsklass och *för det tredje* deras värdering av vilka samhällsklasser vissa yrken tillhör.

Centers vill påvisa att försökspersonernas status, vare sig man mäter den efter deras yrke, deras grad av överordnad-underordnad eller efter deras ekonomi, visar ett starkt samband med deras val av samhällsklass. Ju högre de kommer på statusskalan, desto högre samhällsklass räknar de sig i allmänhet till. Det betyder för vårt resonemang att om man använder folks uppfattning av sin egen samhällsställning som kriterium på social status eller socialgrupp, och mäter status-socialgrupp med yrkesgrupp, yrkesställning eller ekonomi, då är de mätmetoderna giltiga, valida.

Men i och med att vi lämnat social status och gått över till socialgrupp-samhällsklass, så dyker genast en annan svårighet upp. Hur oklara de termerna än är, så tycks dock språkbruket uppfatta dem som grupper i den meningen att i varje grupp har medlemmarna en viss intressegemenskap och umgås huvudsakligen med varann. Man *behöver* naturligtvis inte definiera socialgrupp-samhällsklass så, men man *kan* göra det. Warner började undersöka stratifieringen i en mindre stad. Där kunde han studera den med hjälp av invånarnas inbördes kontakter och umgänge. När han sedan går över till storstäder eller USA överhuvudtaget, så tvingas han över till att använda de vanliga statusfaktorerna men behåller ändå kravet på ett samspel inom socialgruppen-samhällsklassen i några av sina alltför talrika och alltför oklara definitioner på begreppet. Det är enklast att gå direkt på de två viktigaste mätmetoder, alltså operationella definitioner, som Warner ger i *Social Class in America*, nämligen Evaluated Participation (EP) och Index of Status Characteristics (ISC).

Evaluated Participation, dvs. bedömning av umgänge och kontakter, är naturligtvis lättast i en småstad. Men den går att använda i en storstad, om man låter sina bedömare bedöma bara sådana som de känner till. Här är två urvalsproblem, som Warner tar mycket lätt på. Han sammanfattar metoden i sju punkter.

1. Man intervjuar flera personer om klasserna i staden för att få en allmän uppfattning.
2. Man tar fasta på namnen på de familjer, som de intervjuade är eniga om att placera i en bestämd klass.
3. Med hjälp av de namnen kan man bestämma anseendet hos olika församlingar och föreningar, så man vet vilka samhällsklasser de omfattar.
4. Man kan också använda namnen till att bestämma ett antal av deras jämlikar och på det sättet öka ut listan på säkra namn.
5. De klassplacerade församlingarna och föreningarna begagnas till att placera sina medlemmar i samhällsklass.
6. Listan på placerade utökas ytterligare.
7. Man sätter sina data på kortregister.

Det är omöjligt att få in en hel storstads befolkning i ett sådant register. Warner nöjer sig också med rimligt antal namn i varje samhällsklass. Han räknar med de vanliga 3 klasserna, Över-medel-underklass, men har delat alla tre i en övre och en nedre klass, så att han får sex. Nu har han alltså ett antal representanter för alla sex. Dem använder han som utgångsmaterial för ISC. Det måttet är sammansatt av fyra faktorer.

1. Faderns yrke. Graderas från 1 (det högsta) till 7 (det lägsta). Vägs med 4.
2. Inkomstkällan. Ärvda pengar är finast, 1. Understöd lägst, 7. Vägs med 3.
3. Bostadsstandard. Från 1 till 7. Vägs med 3.
4. Bostadsdistrikt. Från 1 till 7. Vägs med 2.

Den här skalan tillämpas nu på kortregistret över säkra medlemmar i de sex klasserna. Då får man fram poänggränserna för alla klasserna och de skall inte ha någon överlappning alls eller mycket litet, enligt Warner. I sin fältstudie på Jonesville kom han fram till de här *faktorerna* och den här *avvägningen,* därför att sambandet mellan EP-metoden och ISC utformad så här blev + 0,972. Då har Warner till det yttersta pressat möjligheterna i Jonesvilles data. Lika fullt tror han att sambandet blir lika starkt i hela USA. Och han skriver mycket trosvisst. Det är fara värt att en ung forskare, som finner sämre överensstämmelse, får för sig, att det är fel på honom i stället för på metoden.

Warner kan inte få fram något kriterium på sin skala, för han har använt de bästa statusvariablerna i den, även folks subjektiva uppfattning av samhällsklass, som ju är hans utgångspunkt. På ett fåtals utsago vilar hela hans resultat i fortsättningen. Då är det egendomligt att han inte insett betydelsen av att välja ut dem efter en bestämd och statistiskt rimlig metod. Warners arbetssätt behöver prövas på det sättet, att två Warneriter oberoende av varann och med hjälp av var sin grupp intervjuoffer fördelar invånarna i en stad på samhällsklasser. Hur stämmer *då* deras resultat överens?

Naturligtvis har vi använt oss av begreppet socialgrupp även i Sverige, framför allt i valstatistiken. De som bearbetade röstsiffrorna märkte att exempelvis i Stockholm arbetarpartiernas andel av rösterna skiftade starkt från distrikt till distrikt. Det låg nära till hands att sätta detta i samband med andra förhållanden i valdistrikten så som de framgick av röstlängden. Kön och ålder har ett visst intresse, men yrkesbeteckningen tedde sig mera lockande. Det var relativt lätt att avgränsa arbetaryrkena till en socialgrupp, arbetare. Återstoden delades upp i en högre, socialgrupp nr 1, och en lägre, socialgrupp nr 2, med hjälp av sunt förnuft. De statistiker på centralbyrån, som gjort den uppdelningen, har tydligen tagit hänsyn till vad man visste om utbildning, inkomst etc. i olika yrken.

Valstatistikens socialgrupp bygger alltså på en informell sammanvägning av de olika yrkenas anseende. Men observera att detta socialgruppmått genom sin användning hade ett klart kriterium. Socialgrupperna borde avgränsas så att ju högre procent socialgrupp 3, som ingår i ett valdistrikt, desto högre andel av rösterna skulle gå till arbetarpartierna. Det här socialgruppsbegreppet bygger alltså enbart på yrkesbeteckningarna men kriteriet, dvs. röstfördelningen i valdistriktet, betyder att både politisk åsikt och val av bostadsdistrikt påverkat utformningen av socialgrupperna. Vad de betyder *numera* är svårt att säga, för förhållandena kan ha ändrats och de förskjutningar man har gjort, gick efter andra principer, t. ex. om vederbörande yrkesgrupp tillhör LO eller TCO. Men det är vackert så, att socialgrupperna i valstatistiken en gång *haft* ett kriterium. Valstatistikens socialgrupper har en tid använts som ett allmänt mått på stratifiering och om man prompt ville ha ett kriterium på dem, så ligger det kanske när-

mare att knyta an till språkbruket, dvs. intervjua folk, så som Svenska Gallup faktiskt gjort i detta fall.

Det är den väg som Centers har gått och som Warner och hans efterföljare kanske borde gå. Men det har sina risker att vädja till folkets röst. Vi antar att vi har hypoteser (A) om antalet samhällsklasser, (B) om skillnaderna mellan dem. Då prövar man hypoteserna genom att intervjua ett lämpligt stickprov.

Deras uttalanden kan (A) bekräfta hypoteserna; då blev det som man ville. (B) falsifiera hypoteserna; då kan man reagera olika:

(a) man accepterar resultatet. Gallup frågade år 1939, vilken samhällsklass de intervjuade räknade sig till. Överklass, medelklass eller underklass? Han fick 6 % överklass, 88 % medelklass, 6 % underklass. Det hade han knappast väntat.

(b) man accepterar inte utan ändrar frågor eller teknik.
   (i) Hypoteserna bekräftas. Centers exempelvis ökade ut Gallups tre klasser med en fjärde, arbetarklassen. Då räknade sig 50 % dit och medelklassen sjönk till ca 40 %. Då var Centers nöjd. Eller Hollingshead, som tror på Warner, träffar i Elmstown på folk, som säger att det finns inga samhällsklasser. Han fortsätter att mangla dem tills de säger vad han kan godta.
   (ii) Om nu folkets röst mot förmodan inte ger det besked man vill? Jag har inget exempel. Det kan betyda att man ej erkänner den snöpliga utgången eller också försöker på nytt tills man når (i).

Risken är alltså att somliga forskare är alltför fästa vid sina hypoteser. Varför? Ja bl. a. därför att det här är ett intressant område, inte bara för forskare. Författare, t. ex. Sinclair Lewis och John Marquand behandlar gärna klassproblem och Warner arbetar in dem i sin framställning. Men tyvärr kan det gå åt motsatt håll också. Så känd som Warner är, riskerar man att hans sexklassystem i någon mån accepteras i amerikanskt språkbruk. Det skulle passa honom förträffligt att grunda sin metod på det språkbruk hans metod skapat. Sådant kallar amerikanska metodologer (det finns sådana) Selfvalidation.

Men jag undrar om vi inte löper samma risk i Sverige. Valstatistikens tre socialgrupper har använts i så många sammanhang att de på sätt och vis slagit igenom, utom på statistiska centralbyrån. De anknyter ju också till den vanliga föreställningen om tre samhällsklasser. Det är en viss risk för att de redan påverkat språkbruket. En bekräftelse där är kanske inte så mycket värd. Men skulle så vara, så har man i alla fall vunnit en sak. Det sociologiska begreppet socialgrupp anknyter då direkt till språkbruket. Och det är inte många sociologiska begrepp man kan säga det om.

Kortare meddelanden

Bortfallsproblemet vid två lönestatistiska undersökningar år 1953. Under senare år har en ökad uppmärksamhet ägnats åt det problem som består däri att samtliga uppgiftslämnare (enskilda personer, hushåll, företag etc.), till vilka man vänder sig för att få primäruppgifter till en statistisk undersökning, icke lämnar tillfredsställande uppgifter. Vid särskilt i USA företagna studier av detta problem — det s. k. bortfallsproblemet — har man kunnat påvisa, att stundom även ett relativt litet bortfall kan märkbart snedvridna resultatet av en undersökning. För att få ett visst erfarenhetsmaterial beträffande bortfallsproblemet vid lönestatistiska undersökningar har inom socialstyrelsen gjorts vissa specialstudier i samband med två av de undersökningar som styrelsen utförde år 1953. Vid dessa studier har bortsetts från det bortfall som uppstår därigenom att vissa insända uppgifter måste kasseras.

Den ena undersökningen avsåg löneförhållandena för arbetare inom buss- och åkeriföretag under tredje kvartalet 1953. Vid denna undersökning, som skedde i samarbete med Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), utsände styrelsen tre påminnelseskrivelser till företag utanför SAF (beträffande företag anslutna till SAF ombesörjde föreningen insamlingen och bearbetningen av materialet). Slutligen gjorde styrelsen en enkät bland de företag från vilka svar likväl icke inkom. Av åkeriföretagen svarade endast ca 40 % utan påminnelse. Efter den tredje påminnelsen hade denna siffra stigit till ca 75 %. Genom den särskilda enkäten sökte styrelsen få en uppfattning om orsaken till att ifyllda blanketter ej insänts. Av de relativt fåtaliga svaren på frågorna vid denna enkät framgick, att ett stort antal av de icke svarande företagen var sådana som rätteligen ej borde ha varit med i undersökningen (på grund av att de saknade anställda, rörelsen upphört etc.). Med hjälp av de sålunda på olika sätt erhållna uppgifterna kunde bortfallet bland åkeriföretagen beräknas till ca 15 %. För bussföretagen kunde på motsvarande sätt det slutliga bortfallet beräknas till 12 % i undersökningen för tredje kvartalet 1953 i företag utanför SAF. I en redogörelse i Sociala Meddelanden (nr 5), till vilken hänvisas, har bortfallet i den här berörda undersökningen närmare behandlats.

Den andra undersökningen, vid vilken bortfallsproblemet ägnats särskild uppmärksamhet, gällde löneförhållandena i september för anställda inom enskild handel. Vid denna undersökning utsändes blanketter till 8 151 företag. Av dessa svarade ca 65 % utan påminnelse och sedan en påminnelseskrivelse utsänts steg svarsfrekvensen till över 80 %.

Beträffande företag som ej svarat efter en påminnelse gjorde styrelsen ytterligare ansträngningar för att få in de begärda uppgifterna. Härvid tillämpades två metoder, dels företog styrelsen en specialundersökning under medverkan av den till statistiska centralbyrån knutna intervjuorganisationen, dels utsände styrelsen en andra påminnelse till övriga företag som icke svarat. Specialundersökningen tillgick på följande sätt. Av de företag som icke svarat efter en påminnelse låg 57 % inom de av utredningsinstitutet särskilt utvalda områdena (de s. k. primära urvalsenheterna). Bland dessa företag utvaldes 149, vilket motsvarade 20 % av alla berörda företag inom utredningsinstitutets områden. Specialundersökningen skedde i två etapper. Först fick utredningsinstitutets ombud sätta sig i telefonförbindelse med företagen, vilka förberetts härpå genom ett brev från socialstyrelsen några dagar tidigare. En vecka senare besökte ombuden personligen de företag som då ännu icke svarat. Resultatet av specialundersökningen blev, att 25 företag (17 %) nekade att insända — eller trots löfte likväl ej insände — uppgifterna och att 104 företag (70 %) inkom med ifyllda blanketter. Beträffande återstående 20 företag (13 %) visade det sig, att de ej borde vara med i

undersökningen (anställda saknades, affären hade upphört etc.). Från 83 % av företagen erhölls sålunda svar i någon form. Jämsides med undersökningen med intervjuorganisationens hjälp tog styrelsen telefonkontakt med 22 företag i Stockholm. Resultatet blev, att 13 företag insände uppgifterna. Beträffande ett företag visade det sig att det icke borde ingå i löneundersökningen. Från återstående 8 företag inkom inga uppgifter.

Återstående icke svarande företag erhöll samtliga en andra påminnelseskrivelse i vanlig ordning. Resultatet härav blev, att ca 40 % av dessa sistnämnda insände de begärda uppgifterna, medan 7 % meddelade att de saknade anställda etc. Sammanlagt var det alltså 47 % som svarade i någon form, vilket är avsevärt lägre än motsvarande tal (83 %) för de särskilt utvalda 149 företagen. Den personliga kontakt som erhölls genom intervjuorganisationens ombud visade sig sålunda vara effektiv.

Syftet med de genomförda specialstudierna har varit icke endast att undersöka möjligheterna att nedbringa bortfallet, utan även att söka belysa i vad mån resultatet påverkas av bortfallet. Om löneläget är detsamma i företag som icke svarar som i företag som svarar kan ju bortfallet negligeras. För att få en viss uppfattning om huruvida löneläget inom åkeriföretag, som svarat omedelbart eller efter en påminnelse, skiljer sig från det inom företag, som svarat först efter ytterligare påstötningar, har styrelsen för vissa yrkeskategorier uträknat lönen för var och en av dessa båda grupper. I fråga om chaufförer inom åkeriföretag var skillnaden i medellön för hela riket obetydlig mellan företag som svarat efter högst en påminnelse och företag som svarat först efter ytterligare påminnelse. Inom olika dyrortsgrupper framträdde vissa skillnader men dessa gick i båda riktningarna.

När det gällde undersökningen rörande handelsanställdas löner sökte styrelsen få en bild av löneläget inom icke svarande företag främst genom den ovannämnda urvalsundersökningen. Därjämte sökte styrelsen som nämnts även få in uppgifter från samtliga övriga företag som icke svarat efter en påminnelse. Båda dessa undersökningar torde i viss mån återspegla löneläget bland icke svarande företag. Det bör dock framhållas, att urvalsundersökningen var av liten omfattning med hänsyn till erforderliga uppdelningar (efter dyrort, yrke etc.). Vid totalundersökningen bland övriga företag som icke svarat var det mindre än hälften av de berörda företagen som svarade, vilket gör resultaten osäkra. Om lönerna vid företag, som svarat först efter den andra påminnelsen, jämförs med lönerna inom företag, som svarat efter högst en påminnelse, framträder för yrkesgruppen chaufförer inom den enskilda handeln endast mindre skillnader. Ej heller för mindre kvalificerad kontorspersonal var skillnaderna särskilt stora. För högre kontorspersonal framträdde däremot skillnader som i vissa fall var väsentliga. Det var dock endast ett fåtal anställda i denna yrkesgrupp inom företag som svarat först efter två påminnelser. En förklaring till denna skillnad kan vara olikheter beträffande företagens storlek; lönerna för t. ex. kontors- och avdelningschefer synes nämligen öka med företagets storlek.

Av resultaten vid de ovan relaterade specialundersökningarna framgår, att bortfallet kan avsevärt nedbringas genom intensifierat påminnelsearbete. Vid undersökningen för enskilda handelsanställda, där nära 2/3 av företagen svarade utan påminnelse, kunde man sålunda genom påminnelser i olika former få ned bortfallet till under 10 %. Vid undersökningen för åkeriarbetare i företag utanför SAF, vilken grupp i stor utsträckning består av småföretag, där ägaren ofta är borta från hemmet mest hela dagarna, svarade endast ca 40 % utan påminnelse. Slutresultatet — 85 % — måste därför betecknas som gott.

Då det gäller att minska bortfallet bör särskilt betydelsen av personlig kontakt understrykas. Det är onekligen så att ett stort antal företagare helt enkelt icke kommer sig för med att fylla i blanketterna. Vidare får man genom personlig kontakt även klarlagt, om företaget i fråga blivit felaktigt tillsänt blanketter (t. ex. att anställda saknas).

Personliga besök hos företagarna är emellertid mycket kostsamma. Det kan nämnas, att själva fältarbetet kostar 4 kr per timme, vartill kommer kostnader för fältarbetets ledning etc. Med hänsyn till arbetets art måste ombuden noga lära sig en relativt omfattande instruktion. Vid mindre un-

dersökningar kan kostnaderna härför bli relativt höga per företag.

De höga kostnaderna för personliga besök hos företagarna medför, att sådana besök endast kan företas i begränsad omfattning. Man synes därför först böra försöka att medelst skriftliga påminnelser och sedan genom telefonkontakter påverka företagarna att insända uppgifterna. När det gäller övriga företagare, t. ex. sådana som icke svarat efter en skriftlig påminnelse och ett telefonsamtal, synes personliga besök hos ett urval av sådana företagare böra äga rum. Härvid synes i första hand statistiska centralbyråns utredningsinstituts intervjuorganisation böra utnyttjas.

En faktor av betydelse i sammanhanget är tiden. Vid en lönestatistisk undersökning är det av synnerligen stor betydelse att resultaten snabbt färdigställs. Om man förfar som ovan ifrågasatts med först en skriftlig påstötning, sedan en telefonkontakt och därefter personligt besök kan detta stundom medföra att undersökningsresultaten blir klara för sent. I sådana fall måste andra vägar prövas. Det kan här nämnas, att socialstyrelsen hos Kungl. Maj:t begärt särskilda medel för att närmare kunna studera bortfallsproblemet vid lönestatistiska undersökningar.

Man torde sammanfattningsvis kunna säga att de ovan redovisade specialstudierna beträffande bortfallet har visat att man med intensifierat påminnelsearbete kan väsentligt nedbringa bortfallet. Personlig kontakt har härvid visat sig effektiv. Bortfallets inverkan på resultatet är svårt att säga något mera bestämt om på grundval endast av de nu genomförda undersökningarna. Särskilt när det gäller personalkategorier med stora lönevariationer kan emellertid resultatet icke oväsentligt påverkas av ett bortfall. Det är därför angeläget, att detta spörsmål ägnas fortsatt noggrann uppmärksamhet.

G. B-d

Socialstyrelsens remissutlåtande om ett företagsregister. Den 14 januari 1954 avgav styrelsen ett utlåtande över en av statistiska centralbyrån gjord utredning om uppläggning och förnyelse av ett företagsregister.

Styrelsen understryker inledningsvis önskvärdheten av att det snarast upprättas ett aktuellt och fullständigt centralt företagsregister, som är tillgängligt för alla statistikproducerande myndigheter. För styrelsens del skulle ett sådant register i mycket väsentlig grad underlätta arbetet att förbättra sysselsättnings-, löne- och detaljhandelsomsättningsstatistiken.

De framlagda förslagen om registrets omfattning och innehåll tillstyrks av styrelsen. Registret bör sålunda huvudsakligen omfatta företagsenheter, som utövar rörelse i kommunalskattelagens mening, antingen som enda verksamhet eller i förening med annan verksamhet. Likvärdig verksamhet som bedrivs av stat eller kommun skall även registreras. Som redovisningsenhet skall användas dels firman, dels det lokala arbetsstället eller motsvarande minsta redovisningsenhet.

Centralbyrån diskuterar olika alternativa material som utgångspunkt för en uppställning och förnyelse av registret och indelar dessa i fyra grupper: (I) mantalsblanketterna och speciella tilläggsuppgifter; (II) material huvudsakligen iordningställt för riksförsäkringsanstaltens (Rfa:s) räkning, främst de s. k. arbetsgivarförteckningarna samt dagsverks- och löneuppgifterna; (III) 1951 års företagsräkningsmaterial kompletterat med uppgifter ur matriklar etc.; (IV) andra skilda material, främst uppbördsregistret.

Styrelsen finner de skäl som centralbyrån framför mot alternativ III och IV så övertygande att dessa alternativ bör avföras ur diskussionen. Mot alternativ I, vilket stämmer helt överens med det förslag som arbetsmarknadsstatistikkommittén lade fram i sitt betänkande (SOU 1952: 34), anför centralbyrån att en viss omläggning gjorts i mantalsskrivningsförfarandet sedan kommittén framförde förslaget. Från och med år 1953 har nämligen juridiska personers skyldighet att avlämna mantalsuppgift upphört. De juridiska personerna avlämnar numera enbart den i samband med mantalsskrivningen obligatoriska arbetsgivaruppgiften för försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Centralbyrån förordar alternativ II, vilket i korthet går ut på att uppgifter till registret om arbetsgivare med högst fyra an-

ställda inhämtas från de nuvarande arbetsgivarförteckningarna, eventuellt med någon ändring i dessas uppställning.

För arbetsgivare med i regel minst fem anställda inhämtas uppgifterna till registret dels från arbetsgivarförteckningarna, dels från de dagsverks- och löneuppgifter som dessa arbetsgivare avlämnar direkt till Rfa. Förslaget förutsätter att blanketterna till dagsverks- och löneuppgifterna kompletteras eller ändras för att ge bättre underlag för branschklassificeringen av företagen. Rfa:s material avses ge underlag för en hela landet omfattande registrering av företag *med* lejd arbetskraft. För företagare *utan* lejd arbetskraft föreslår centralbyrån att uppgifter inhämtas från ett urval orter (statistiska centralbyråns s. k. basurval) med hjälp av lokalombud, vilka genom lokala myndigheters försorg förses med utdrag ur mantals- och taxeringslängder som underlag för registreringsarbetet.

Styrelsen finner att om alternativ II genomfördes skulle materialet för de små företagens del (de med mindre än fem anställda) i fråga om branschklassificeringen ge ett sämre underlag för registreringen än det material, som kunde erhållas från de tilläggsuppgifter som enligt arbetsmarknadsstatistikkommitténs förslag skulle lämnas på mantalsblanketten. Dessa tilläggsuppgifter skulle vara mer specificerade än de uppgifter om verksamhetens art, som nu lämnas av mindre arbetsgivare för försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen. Även beträffande arbetsgivare utan lejd arbetskraft skulle tilläggsuppgifterna vid mantalsskrivningen i regel vara bättre än de som lokalombuden kan tänkas inhämta med utgångspunkt från de utdrag som förutsätts av centralbyrån i utredningen och med den relativt ringa egna arbetsinsats, som ombuden kan göra inom den föreslagna kostnadsramen — enligt kostnadskalkylen sammanlagt 30 000 kr för samtliga ombud.

Med hänsyn till det nya läge, som uppstått efter omläggningen av mantalsskrivningsförfarandet och med hänsyn till angelägenheten av att snarast möjligt få till stånd ett register, tillstyrker emellertid styrelsen, att den första uppläggningen av registret under hänsynstagande till de i det följande anförda synpunkterna görs enligt centralbyråns alternativ.

För att få en viss uppfattning om hur användbara arbetsgivarförteckningarna för närvarande kan vara, har styrelsen gjort en genomgång av dessa för två medelstora städer av olika struktur. För arbetsgivare med mindre än fem anställda gjordes genomgången enbart för arbetsgivare med minst en helårsanställd arbetare. Dessutom uteslöts lantbrukare samt andra arbetsgivare, som enbart hade anställda i hushållsarbete eller liknande. Enligt den branschklassificering som styrelsen använder i lönestatistiken för industri och handel klassificerades i den ena staden ca 80 % och i den andra ca 65 % av arbetsgivarna med ledning av arbetsgivarförteckningarnas uppgifter om verksamhetens art och/eller de anställdas sysselsättning.

Av de oklara fallen var i ett relativt stort antal de anställdas sysselsättning angiven som »kontorsarb.» eller »chaufför», och uppgifterna om verksamhetens art gav ej tillräcklig vägledning för klassificeringen. För de små företagen torde man av den gjorda genomgången för de två städerna kunna dra den slutsatsen att den lokala granskningen av företagens verksamhet och arbetarnas sysselsättning vid upprättandet av arbetsgivarförteckningarna bör skärpas avsevärt och göras under speciellt hänsynstagande till den branschklassificering som socialstyrelsen använder.

I fråga om större arbetsgivare — med minst fem anställda — undersöktes blott den ena av de två städerna. Här kunde 95 % av de större arbetsgivarna klassificeras med ledning av förteckningarnas uppgifter. Det bör dock framhållas, att den uppgift om verksamhetens art, som arbetsgivarförteckningarna innehåller för stora företag med mångskiftande verksamhet, kan ge upplysning enbart om den huvudsakliga verksamheten, vilken i många fall ej torde vara tillräcklig för registret. Dessutom, och det är kanske ännu viktigare, kan man för stora företag med många arbetsställen från arbetsgivarförteckningarna inte få besked om alla för registret erforderliga adressuppgifter. Härvidlag har centralbyrån också föreslagit, att kompletterande uppgifter skall lämnas i de dagsverks- och löneuppgifter som arbetsgivare med minst fem anställda, försäkrade i Rfa, skall lämna.

Centralbyrån förutsätter i utredningen,

att en skärpt lokal granskning av arbetsgivaruppgifterna kommer till stånd för att uppgifterna skall kunna bli bättre ägnade att tillfredsställa de krav, man måste ställa på en branschklassificering av företagen. Något förslag om hur denna skärpta granskning skall gå till framläggs dock ej i centralbyråns utredning. Det bör här undersökas, huruvida Rfa:s ombud efter en eventuell avveckling av dessas nuvarande arbetsuppgifter kan vara lämpade för den lokala granskningen av arbetsgivaruppgifterna. Det kan erinras om att i dessa ombuds nuvarande instruktioner anges såsom önskvärt att ombuden bevistar mantalsskrivningsförrättningarna för att därvid lämna upplysningar avsedda att tjäna till vägledning vid upprättandet av arbetsgivarförteckningarna.

I fråga om avgränsningen mellan företagare *med* och *utan* lejd arbetskraft förutsätter centralbyrån att som företagare med lejd arbetskraft skall räknas samtliga som bedriver rörelse i kommunalskattelagens mening och som anlitat någon arbetskraft under året. Härom är att säga följande. Som arbetsgivare registreras hos Rfa alla som anlitat någon arbetskraft under året, oavsett hur lång tid sysselsättningen varat. Ett mycket stort antal arbetsgivare har anlitat den lejda arbetskraften ett fåtal dagar under året. Majoriteten av dessa arbetsgivare skulle visserligen ej ingå i registret (enär de ej bedriver rörelse i kommunalskattelagens mening), men det finns dock ganska många arbetsgivare med tillfälligt anlitad arbetskraft, som idkar rörelse i kommunalskattelagens mening. Det torde vara mycket små skillnader mellan arbetsgivare, som enbart har tillfälligt lejd arbetskraft, och arbetsgivare som inte haft lejd arbetskraft alls under året. Styrelsen ifrågasätter, om det inte vore lämpligare att till företagsregistret från Rfa:s förteckningar enbart överföra sådana arbetsgivare som haft minst en person sysselsatt under hela året med full daglig arbetstid (eventuellt även dem som anlitat lejd arbetskraft att utföra sammanlagt minst 300 dagsverken under året). Arbetsgivarförteckningarna är så uppställda, att man lätt kan skilja mellan personer som haft anställda hela året med full daglig arbetstid och övriga. Övriga arbetsgivare, som enbart haft tillfällig arbetskraft anställd, skulle jämställas med företagare utan lejd arbetskraft och således endast registreras för ett urval av orter.

Styrelsen finner det välbetänkt att anknyta urvalet av uppgifter om företagare utan lejd arbetskraft till de orter som ingår i statistiska centralbyråns s. k. basurval, varigenom möjligheterna till uppskattningar för hela riket av ekonomiska förhållanden m. m. för företagare utan lejd arbetskraft underlättas. I utredningen föreslås, att centralbyråns lokalombud inhämtar dessa uppgifter med ledning av från myndigheterna erhållna utdrag ur mantals- och taxeringslängder. Det bör undersökas, om det vore möjligt att t. ex. roteombuden eller Rfa:s ombud finge i uppdrag dels att utföra de behövliga utdragen ur mantals- och taxeringslängderna, dels att med utgångspunkt från dessa göra det erforderliga registreringsarbetet.

Det framgår ej klart om centralbyråns avsikt är, att registret för företag utan lejd arbetskraft skall omfatta samtliga företagare inom de 70 urvalsområdena eller enbart företagare i de delar av dessa områden, som det planerade registret över detaljhandelsföretag under en viss storleksgräns är avsett att omfatta. För ca 20 stora städer inom statistiska centralbyråns basurval kommer det planerade registret över detaljhandelsföretag att för företag med mindre än (preliminärt) 10 anställda enbart omfatta de arbetsställen som ligger i ett antal slumpmässigt utvalda kvarter. Skulle det av centralbyrån föreslagna urvalsregistret över företag utan lejd arbetskraft i de ovan omnämnda ca 20 städerna enbart komma att omfatta arbetsställen inom de kvarter, som är utvalda för det planerade detaljhandelsregistret, uppstår svårigheter att göra de utdrag ur mantals- och taxeringslängderna som skulle bilda underlaget för de lokala ombudens registreringsarbete. Adresserna i mantals- och taxeringslängderna avser nämligen företagarnas bostadsadresser. Ett underlag för lokalombudens arbete i ett antal utvalda kvarter borde omfatta adresser till arbetsställen inom de utvalda kvarteren.

Skulle däremot registret över företag utan lejd arbetskraft avse samtliga företag inom de utvalda orterna uppstår intet problem med dessa adressuppgifter. Å andra sidan

förefaller i så fall det i kostnadskalkylen upptagna beloppet för ombudens arbete, 30 000 kr, knappast vara tillräckligt. Fältarbetet i samband med registreringen av detaljhandelsföretag inom de 70 områdena, varav inom ca 20 städer enbart i ett urval av kvarter, torde komma att uppgå till mellan 20 000 och 30 000 kr.

Styrelsen finner det vara lämpligt att i varje fall för de största städerna registrera företagare utan lejd arbetskraft enbart i ett urval av kvarter.

Centralbyrån föreslår vidare, att vid den första uppläggningen av registret en »stomme» till registret upprättas, som därefter skulle aktualiseras under det år registret skall tas i bruk. Upprättandet av stommen föreslås påbörjas under senare hälften av 1954, varvid de samma år inkomna arbetsgivarförteckningarna samt dagsverks- och löneuppgifterna skulle utgöra huvudsakligt underlag. För att få bättre underlag för företagens branschklassificering framförs i utredningen möjligheten att utnyttja dels företagsräkningens material, dels uppgifterna i det register för detaljhandelsföretag som f. n. håller på att läggas upp inom socialstyrelsen. Under 1955 aktualiseras därpå stommen på grundval av det för året nya Rfa-materialet, som då föreligger i något omändrat skick. Parallellt härmed införskaffas uppgifter för den statliga sektorn och för urvalsregistret för företag utan lejd arbetskraft. Registret skulle sedan kunna tas i bruk under andra halvåret 1955.

Det kan i och för sig synas välbetänkt att genom uppläggandet av en stomme på basis av under år 1954 tillgängligt material göra undan en del av det omfattande arbetet med den första registeruppläggningen, och sedan under 1955, på basis av de tillägg i arbetsgivarförteckningar samt dagsverks- och löneuppgifter som förutsätts komma till stånd, föra in kompletterande uppgifter. Emellertid föreligger betydande svårigheter av teknisk art, vilket gör det något tveksamt om förfarandet med att först upprätta en stomme är ändamålsenligt. De svårigheter, som följer av att påbörja arbetet på basis av nuvarande arbetsgivarförteckningar och dagsverks- och löneuppgifter och innan den skärpta lokala granskningen trätt i kraft, är uppenbara.

För att kunna utnyttja företagsräkningens primärmaterial för att få tillförlitligare uppgifter om företagens branschtillhörighet, måste ett mycket omfattande identifieringsarbete utföras. Socialstyrelsen har i sitt arbete med att lägga upp ett register över företag inom detaljhandeln använt sig av primäruppgifterna i 1951 års företagsräkning. För ett ganska stort antal arbetsställen finns i företagsräkningen endast *en* adressuppgift som, enligt vad gjorda kontroller mellan dessa uppgifter och uppgifter ur arbetsgivarförteckningarna för 1952 visat, avser arbetsställets och inte innehavarens adress. Arbetsgivarförteckningarnas adressuppgifter för fysiska personer avser däremot arbetsgivarnas adresser, som i många fall skiljer sig från adresserna till deras arbetsställen. Samma svårighet föreligger då det gäller att utnyttja uppgifterna i det under uppläggning varande detaljhandelsregistret. I ett stort antal fall kommer i detta register adressuppgifterna att avse arbetsställenas och ej innehavarnas adresser.

Man skulle kunna tänka sig att arbetet med den första uppläggningen gjordes på följande sätt. En för registeruppläggningen ansvarig utredningsman tillsätts, som till en början helt skulle ägna sig åt de tekniska problem som ännu inte är lösta, men som fordrar en snar lösning. Utöver lösandet av frågorna om förändringar i blanketter, instruktioner m. m. bör utredningsmannen lämna ett definitivt förslag om hur den skärpta lokala granskningen skall utformas. Han bör även svara för förberedelsearbetet till det första uppläggandet av registret, varvid de i utredningen angivna arbetsmomenten kommer i fråga: arbetsrutiner, kodschema m. m. Parallellt med arbetet med arbetsrutiner m. m. bör ett definitivt förslag om hur förnyelsen av registret skall gå till utformas. Registret för enskilda företag med lejd arbetskraft skulle därefter läggas upp direkt på basis av de i början av 1955 inkommande arbetsgivaruppgifterna och de senare under året inkommande dagsverks- och löneuppgifterna. För enskilda företag utan lejd arbetskraft och för statliga företag skulle arbetet, i enlighet med vad utredningen föreslår, ske parallellt med arbetet för enskilda större företag. Ett arbetsprogram enligt här skisserad typ synes kunna ställa sig något billigare än det av utredningen föreslagna.

I likhet med arbetsmarknadsstatistikkommittén föreslår centralbyrån i utredningen, att registret förläggs till statistiska centralbyrån. Liksom i sitt remissutlåtande över arbetsmarknadsstatistikkommitténs förslag tillstyrker styrelsen detta förslag. Styrelsen förutsätter därvid, att varje statlig myndighet skall för statistiskt ändamål ha full tillgång till registret och vid behov kunna erhålla utdrag av större eller mindre delar av registret i form av kopior av registerkorten eller listor över företagen.

Ändringar i publiceringen av socialstyrelsens lönestatistik. Resultaten av den officiella lönestatistiken har hittills publicerats i Lönestatistisk årsbok för Sverige, i Sociala Meddelanden samt i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå. För att öka snabbheten i publiceringen av de definitiva resultaten har socialstyrelsen efter samråd med statistiska centralbyrån beslutat genomföra vissa ändringar i publiceringsförfarandet.

De definitiva resultaten av den officiella lönestatistiken kommer att publiceras i en serie med titeln »Löner» med två eller flera delar per år. Denna serie ersätter den hittillsvarande serien »Lönestatistisk årsbok». Preliminära redogörelser kommer liksom hittills att publiceras i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå. Publiceringen i Sociala Meddelanden kommer i fortsättningen att minskas avsevärt. De definitiva resultaten av undersökningarna rörande löneförhållandena 1952 för lantarbetare, trädgårdsarbetare, skogsarbetare samt industriarbetare m. fl. publiceras i »Löner 1952», vilken publikation är under tryckning. För år 1953 är avsikten att utge två delar. Del I av »Löner 1953» kommer att innehålla redogörelser för undersökningarna rörande löneförhållandena i september 1953 för tjänstemän inom industrin samt för anställda inom den enskilda varuhandeln och vid konsumtionsföreningar m. m. Denna del beräknas utkomma under hösten 1954. Del II av »Löner 1953» kommer att innehålla redogörelser för undersökningarna rörande löneförhållandena år 1953 för i stort sett samma kategorier, som behandlas i »Löner 1952».

S. M.

Löneförhållanden i september 1953 för anställda inom den enskilda varuhandeln. Socialstyrelsens undersökning rörande löneförhållandena i september 1953 för kontors-, butiks- samt lager- och utkörarepersonal inom den enskilda varuhandeln är nu färdigbearbetad. Vissa huvudresultat av undersökningen har publicerats i stencilform i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå 1954, nr 9, vilket kan erhållas efter hänvändelse till utredningsbyrån.

En utförligare redogörelse för undersökningen kommer att lämnas i del I i ovan nämnda publikation »Löner 1953».

K.-E. F-g

Mennesket i socialpolitikken är huvudämnet vid det trettionde sociala sommarmötet på Hindsgavl i Danmark den 7—12 augusti 1954, vilket anordnas av bl. a. Socialpolitisk forening.

Av programmet kan nämnas föredrag av socialdirektör Orla Jensen: Fælles indsats for menneskelig velfærd; sjukkassedirektör Alice Bruun och överläkare Gudmund Harlem: Samspillet mellem sundhedsvæsen, igangsætning og den sociale forsikring og forsorg; professor Jörgen S. Dich och byråchef Rolf Broberg: Foran en reform af syge-, invalide- og ulykkesforsikringen; konsulent Henning Friis och dr Karl Teilmann: Menneskesyn og menneskebehandling i den sociale forsorg; statssekreterare Odd Galtung Eskeland och riksdagsman Thure Andersson: Institutionsforsorg eller forsorg i hjemmet, samt några socialarbetares inlägg om Urimeligheder vi har mödt i den sociale lovgivning.

Anmälningar till mötet mottas av byråchef Bertil Olsson, Socialdepartementet, Stockholm 2.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	12, 1953
Socialutgifterna i Sverige, årligen	6, 1953
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Byggnadsregleringen. Den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, årligen	11, 1952
Löner, sysselsättning:	
Arbetslöshetskassor, erkända, årligen	8, 1952
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	4, 1954
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	7, 1953
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	detta nr
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	5, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	8, 1953
Social hemhjälp, årligen	1, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1953
Ålderdomshemmen, årligen	3, 1954

Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1954

Sysselsättningsförhållanden. Nedanstående sammanställningar rörande sysselsättningsförhållandena i februari 1954 jämfört med februari 1953 är baserade på de uppgifter som varje månad lämnas av företagen till socialstyrelsens sysselsättningsstatistik. Beräkningarna omfattar endast företag som lämnat uppgifter vid båda de tillfällen mellan vilka jämförelser göres. Till följd härav påverkas beräkningarna endast undantagsvis av de förändringar som betingas av tillkomsten av nya företag eller nedläggandet av gamla företag.

Jämförelsen mellan februari 1953 och februari 1954 grundar sig på uppgifter från ca 6 800 arbetsställen med ca 460 000 arbetare.

I tab. 1 kol. 2—4 anges hur antalet anställda arbetare förändrats inom olika industrigrupper från februari 1953 till februari 1954.

I genomsnitt för samtliga industrigrupper ökade arbetarantalet vid de redovisade arbetsställena med 0,1 %. Antalet manliga arbetare minskade med 0,2 % medan antalet kvinnliga arbetare ökade med 1,4 %.

Sysselsättningen har ökat inom samtliga industrigrenar utom inom gruvindustri, metall- och verkstadsindustri samt jord- och stenindustri. Den största ökningen av arbetarantalet redovisas inom läder-, hår- och gummivaruindustrin, träindustrin samt pappersvaru- och grafisk industri (i samtliga grupper ca 3 %). Inom textilindustrin har sysselsättningen ökat inom sömnadsindustri men minskat inom ylle- och bomullsindustri. De indextal som redovisas för kvinnor inom jord- och stenindustri samt inom massa- och pappersindustri bygger på ett mycket litet antal anställda.

I tab. 2 redovisas hur antalet anställda arbetare förändrats inom företag av olika storlek fördelade på industrigrupper. Tabellen visar, att ökning i arbetarantalet ägt rum inom företag med 26—50, 51—100 samt 501—1000 arbetare. I de minsta företagen — med 1—10 arbetare — har arbetarantalet minskat med 1,7 %. Övriga storleksklasser visar en ganska obetydlig minskning i antalet arbetare. Företagen har klassificerats efter storlek med ledning av det genomsnittliga antalet anställda arbetare (i arbete varande + frånvarande av personliga skäl eller på grund av arbetskonflikt) under år 1953. Som mått på det genomsnittliga antalet arbetare har använts medianvärdet för rapporttillfällena under år 1953 varvid den för varje månad angivna storlekskoden använts som måttenhet. T. o. m. 1953 klassificerades företagen efter storlek med ledning av antalet anställda arbetare vid basmånaden.

I tab. 3 anges hur den utbetalda lönesumman och antalet utförda arbetstimmar förändrats mellan februari 1953 och februari 1954 i genomsnitt för samtliga arbetare. För hela industrin hade lönesumman ökat med 3,1 % och arbetstimmarna med 0,1 %.

Omsättningen av arbetskraft, mätt i procentuella antalet arbetare, som under loppet av en vecka tagit anställning resp. slutat sin anställning, redovisas i tab. 4.

I procent av totalantalet anställda utgjorde under redovisningsperioden i februari 1954 såväl antalet nyanställda som antalet avgångna 0,5 % eller samma procenttal som i november 1953. Av dem som under redovisningsperioden slutat sin anställning hade 14 % redovisats som uppsagda av arbetsgivaren. Motsvarande antal vid de fyra närmast föregående redovisningsperioderna var: november 1953 16 %, augusti 1953 13 %, maj 1953 15 % och februari 1953 26 %.

I tab. 5 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftför-

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i februari 1954 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i februari 1954[1]			Genomsnittlig timförtjänst i februari 1954[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (februari 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	97,9	97,9	..	103,4	..	3,82	4,48	4,89	5,74	4,99
Malmgruvor	98,2	98,2	..	103,4	..	..	4,48	4,89	5,74	5,05
Kolgruvor	93,9	93,9	..	104,3	..	3,82	—	—	—	3,82
Metall- o. verkstadsind.	98,0	98,0	98,2	102,8	103,8	3,66	4,00	4,61	4,68	4,17
Järn-, stål- o. kopparverk	95,5	95,4	99,5	102,8	103,2	..	3,95	..	..	4,11
Järn- o. stålmanufaktur	99,2	98,9	101,9	103,0	102,3	3,67	3,90	4,20	5,11	3,96
Mekaniska verkstäder	98,1	98,3	93,0	103,4	104,6	3,70	4,10	4,51	4,86	4,22
Reparationsverkstäder	97,4	97,3	..	102,9	..	3,02	3,60	3,99	4,43	3,85
Skeppsvarv	99,6	99,6	—	99,5	..	..	3,97	4,84	..	4,42
Elektroteknisk industri	97,5	96,8	99,8	103,7	104,2	3,78	3,91	4,04	4,42	4,12
Annan metallindustri	102,0	102,6	99,0	104,3	104,2	3,51	3,86	4,22	4,61	4,04
Jord- o. stenindustri	99,8	98,8	109,3	105,2	102,2	3,36	3,65	4,07	4,65	3,58
Torvindustri	85,1	85,6	..	102,0	..	..	..	—	—	3,03
Stenindustri	95,3	95,2	..	105,6	..	3,41	3,24	..	..	3,32
Kalk- och kritbruk	98,0	98,4	..	109,3	..	3,28	3,80	..	..	3,71
Cementfabriker	98,0	98,1	..	..	..	..	..	—	—	..
Cementvarufabriker	110,1	110,7	..	106,2	..	3,63	3,85	..	..	4,03
Tegelbruk	94,8	94,6	..	104,4	..	3,25	3,43	..	..	3,35
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	102,8	98,1	113,7	103,0	100,6	3,44	3,27	..	—	3,49
Glasindustri	100,9	100,6	102,6	103,3	106,3	3,32	3,74	..	..	3,41
Annan jord- o. stenindustri	107,0	107,4	..	106,6	..	..	4,33	..	..	4,23
Träindustri	103,2	103,1	105,6	103,4	102,5	3,29	3,43	3,56	3,75	3,43
Sågverk o. hyvlerier	102,3	102,4	..	102,1	..	3,12	3,37	3,48	3,66	3,40
Lådfabriker	97,5	97,5	..	101,8	..	..	3,25	..	..	3,25
Fanér- o. plywoodfabriker	111,1	108,8	..	101,4	..	..	..	..	—	3,57
Byggnadssnickerifabriker	108,4	108,2	..	105,5	..	3,38	3,48	3,77	..	3,45
Möbelfabriker	98,8	98,5	107,9	105,8	..	3,35	3,59	..	..	3,49
Svarveri- o. skidfabriker	105,7	105,6	..	101,3	..	3,14	3,43	..	..	3,36
Annan trävaruindustri	104,4	105,5	96,6	104,7	..	3,21	3,36	..	..	3,42
Massa- o. pappersindustri	101,9	101,2	110,8	104,0	102,7	3,50	3,74	3,95	..	3,76
Massafabriker	100,1	100,0	107,7	104,7	105,0	3,61	3,82	3,95	..	3,87
Pappersbruk o. pappfabr.	104,1	103,0	111,3	103,4	102,5	3,46	3,66	..	—	3,63
Pappersvaru- o. grafisk ind.	103,2	103,9	101,1	103,4	102,7	3,52	4,01	4,43	4,73	4,34
Papp- o. pappersvaruind.	108,8	106,1	113,3	103,2	102,6	3,49	3,81	..	..	3,73
Grafisk industri	102,1	103,5	96,6	103,5	102,8	3,57	4,07	4,56	4,75	4,44
Livsmedelsindustri	102,0	100,8	104,9	103,7	104,0	3,18	3,43	3,61	3,94	3,52
Kvarnar	101,6	100,6	..	105,6	..	..	3,26	..	..	3,37
Bageriindustri	98,8	98,6	99,3	103,6	103,9	..	3,57	3,70	3,76	3,63
Sockerindustri	103,1	101,1	120,6	105,4	104,1	3,10	..	..	..	3,33
Choklad- o. konfektind.	102,3	100,2	103,4	105,0	105,2	—	3,50	..	4,65	3,90
Mejeriindustri	100,3	101,2	93,2	103,2	105,1	3,36	3,40	..	..	3,60
Slakterier o. charkuterier	102,7	101,9	106,1	103,7	103,8	3,20	3,46	3,47	3,88	3,51
Fiskkonservfabriker	105,5	100,0	108,6	102,4	104,3	..	3,07	..	—	3,17
Fruktkonservindustri	116,5	115,4	117,2	103,4	102,8	3,01	..	—	..	3,14
Margarinindustri	88,3	88,8	..	99,1	..	—	..	..	..	3,45
Annan livsmedelsindustri	102,3	98,5	115,0	105,9	101,6	..	3,29	..	..	3,43

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.

[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I FEBRUARI 1954 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i februari 1954			Genomsnittlig timförtjänst i februari 1954		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (februari 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	101,0	102,8	96,4	101,8	104,5	3,11	3,11	3,56	3,78	3,37
Bryggerier o. läskedrycksf.	103,0	103,3	101,3	101,1	102,5	3,11	3,08	3,45	3,73	3,31
Tobaksfabriker	94,0	96,9	92,7	107,1	106,5	..	..	..	..	3,84
Textil- o. beklädnadsind. .	100,7	100,6	100,8	103,1	103,4	3,19	3,32	3,40	3,97	3,31
Ylleindustri	93,0	94,4	91,4	102,5	103,0	3,15	3,27	..	—	3,24
Bomullsindustri	99,5	99,6	99,3	102,7	102,7	3,20	3,24	..	—	3,23
Linne- o. juteindustri . .	101,4	101,9	100,9	102,2	102,4	..	..	..	—	3,15
Trikåfabriker	101,6	101,6	101,6	104,4	102,9	3,18	3,45	..	..	3,43
Sömnadsindustri	102,8	104,4	102,4	103,4	104,1	3,15	3,39	3,56	4,03	3,44
Hatt- o. mössfabriker . .	106,0	104,0	106,6	103,1	102,8	..	3,61	..	..	3,68
Annan hithörande industri	103,5	103,2	103,9	103,3	103,4	3,28	3,32	..	3,79	3,34
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	103,3	102,8	104,2	103,6	102,1	3,64	3,67	3,87	4,21	3,69
Garverier	101,2	100,3	..	101,9	..	..	3,62	—	—	3,60
Päls- o. skinnvarufabriker	93,3	92,0	94,5	101,7	101,0	..	3,64	..	..	3,79
Skoindustri	101,3	100,7	102,2	104,8	102,6	3,54	3,66	..	..	3,65
Andra lädervarufabriker .	96,9	92,8	103,7	101,7	103,8	3,39	..	3,98	..	3,59
Gummivarufabriker . . .	112,5	113,0	111,5	103,6	101,5	..	..	—	..	3,80
Annan hithörande industri	109,8	108,2	115,2	105,0	..	..	3,45	..	..	3,60
Kemisk-teknisk industri . .	100,9	101,9	97,1	104,7	102,9	3,59	3,85	4,09	3,90	3,88
Färg-, olje- o. parfymfabr.	101,7	103,0	101,7	104,8	105,0	..	4,05	4,05	3,89	3,96
Sprängämnesfabriker . .	86,8	95,1	69,6	103,4	100,6	..	..	..	..	4,43
Tändsticksfabriker . . .	94,9	93,2	97,6	104,2	103,0	3,23	3,34	—	—	3,32
Annan kemisk-tekn. ind.	104,4	103,7	108,5	105,1	103,5	3,69	3,73	4,13	3,91	3,83
Samtl. industrigrupper	**100,1**	**99,8**	**101,4**	**103,2**	**103,3**	**3,42**	**3,82**	**4,26**	**4,59**	**3,93**

Tab. 2. Indextal (februari 1953 = 100) för sysselsättningen i februari 1954 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1953 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	102,0	95,2	98,8	98,0	—	..	97,9
Metall- o. verkstadsindustri .	96,1	97,4	99,8	98,1	97,6	96,6	97,4	98,9	98,0
Jord- och stenindustri . . .	97,5	97,3	97,8	102,3	97,2	97,9	..	..	99,8
Träindustri	100,6	101,2	102,5	108,7	99,9	104,5	..	—	103,2
Massa- o. pappersindustri . .	..	..	104,5	106,6	106,0	99,2	102,8	..	101,9
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	102,7	102,7	102,7	102,2	101,3	102,9	..	..	103,2
Livsmedelsindustri	100,8	98,8	102,4	100,0	104,9	103,3	102,0	—	102,0
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	100,4	101,7	105,9	105,9	98,7	95,9	—	—	101,0
Textil- o. beklädnadsindustri	95,9	102,8	100,8	102,1	99,8	100,2	98,5	105,7	100,7
Läder-, hår- o. gummivaruind.	97,1	100,7	99,3	101,7	98,7	106,5	..	..	103,3
Kemisk-teknisk industri . .	97,8	102,8	107,1	99,8	101,3	102,9	..	..	100,9
Samtliga industrigrupper	**98,3**	**99,8**	**101,2**	**101,6**	**99,9**	**99,5**	**100,2**	**99,8**	**100,1**

Tab. 3. Indextal (februari 1953 = 100) för utbetald lönesumma och antal utförda arbetstimmar i februari 1954

Industrigrupper	Utbetald lönesumma	Antal utförda arbetstimmar	Industrigrupper	Utbetald lönesumma	Antal utförda arbetstimmar
Gruvindustri	100,3	97,1	Livsmedelsindustri	104,7	101,1
Metall- o. verkstadsindustri	101,0	98,4	Därav:		
Järn-, stål- o. kopparverk	97,6	95,0	Bageriindustri	104,5	100,8
Järn- o. stålmanufaktur	104,1	101,5	Choklad- o. konfektind.	104,1	99,2
Mekaniska verkstäder	101,5	98,3	Mejeriindustri	104,6	101,1
Reparationsverkstäder	97,5	94,4	Slakterier o. charkuterier	105,4	102,2
Skeppsvarv	96,4	96,9			
Elektroteknisk industri	101,5	98,5	Dryckesvaru- o. tobaksind.	101,2	98,2
Annan metallindustri	110,2	105,6	Bryggerier o. läskedrycksf.	102,8	101,6
Jord- o. stenindustri	104,8	100,2	Tobaksfabriker	96,3	89,1
Därav:			Textil- o. beklädnadsind.	103,1	99,9
Cementfabriker	105,7	97,5	Därav:		
Cementvarufabriker	115,4	108,7	Ylleindustri	96,3	93,4
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	103,2	102,0	Bomullsindustri	102,8	100,5
Glasindustri	107,5	104,3	Linne- o. juteindustri	102,8	100,7
Träindustri	108,1	104,9	Trikåfabriker	100,9	97,8
Därav:			Sömnadsindustri	105,4	102,1
Sågverk o. hyvlerier	105,0	103,0			
Byggnadssnickerifabriker	115,2	109,7	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	105,9	102,8
Möbelfabriker	108,2	102,7	Därav:		
Svarveri- o. skidfabriker	111,4	110,5	Garverier	99,9	98,5
			Skoindustri	101,3	98,4
Massa- o. pappersindustri	105,9	102,0	Gummivarufabriker	125,0	121,4
Massafabriker	104,5	99,8			
Pappersbruk o. pappfabr.	107,6	104,5	Kemisk-teknisk industri	106,0	101,4
			Därav:		
Pappersv.- o. grafisk ind.	106,0	102,9	Tändsticksfabriker	100,0	96,6
Papp- o. pappersvaruind.	110,6	107,8			
Grafisk industri	105,2	101,9	Samtliga industrigrupper	**103,1**	**100,1**

hållandena vid företaget) i februari 1953 och februari 1954. Antalet arbetare med förkortad arbetstid minskade i genomsnitt för samtliga industrigrupper från 1,4 % i februari 1953 till 0,6 % i februari 1954. Största ned-

Tab. 4. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet anställda

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	febr. 1954	nov. 1953	aug. 1953	maj 1953	febr. 1953	febr. 1954	nov. 1953	aug. 1953	maj 1953	febr. 1953
Samtliga industrigrupper	**0,5**	**0,5**	**0,8**	**0,6**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,7**	**0,6**	**0,5**
Därav:										
Trikåfabriker	0,7	0,7	1,2	0,9	0,7	0,6	0,5	1,4	0,6	1,0
Ylleindustri	0,6	0,5	0,9	0,6	0,6	0,3	0,6	1,0	0,6	0,8
Sömnadsindustri	0,6	0,8	1,0	0,8	0,7	0,8	0,5	1,7	0,8	1,0
Järn- och stålmanufaktur	0,5	0,4	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,2
Skeppsvarv	0,5	0,4	0,9	0,6	0,6	0,6	0,5	0,7	0,7	0,6
Elektroteknisk industri	0,5	0,6	0,7	0,7	0,6	0,7	0,5	0,8	0,3	0,3
Bomullsindustri	0,5	0,5	0,8	0,6	0,3	0,8	0,5	0,8	0,6	0,5
Mekaniska verkstäder	0,4	0,4	0,7	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,3	0,2
Sågverk och hyvlerier	0,4	0,8	0,9	0,6	0,4	1,0	0,4	0,6	0,9	0,9
Järn-, stål- o. kopparverk	0,3	0,3	1,0	0,7	0,5	0,3	0,2	0,3	0,5	0,3

Tab. 5. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i % av samtliga arbetare

Industrigrupper	Februari 1953		Februari 1954	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,0	0,1	0,0	1,3
Metall- o. verkstadsindustri	0,4	2,6	0,4	0,4
Jord- o. stenindustri	1,9	1,0	1,7	1,2
Träindustri	0,5	1,0	0,2	0,7
Massa- och pappersindustri	0,5	0,1	0,4	0,0
Pappersvaru- och grafisk industri	0,5	0,0	0,5	0,1
Livsmedelsindustri	2,2	0,2	1,9	0,3
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	1,0	2,2	0,8	2,5
Textil- o. beklädnadsindustri	5,4	0,8	5,1	1,1
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,7	0,2	3,1	0,4
Kemisk-teknisk industri	2,3	0,2	2,3	0,1
Samtliga industrigrupper	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**0,6**

gången i antalet arbetare med korttidsarbete redovisas inom metall- och verkstadsindustrin. Den starka ökning i korttidsarbete som gruvindustrin visar beror på att ett större företag redovisat en stor del av sin arbetsstyrka med korttidsarbete på grund av omläggning av driften och partiellt driftstopp. Medtas icke detta företag i undersökningen blir siffran för februari 1954 0,1 %.

Löneförhållanden. Beräkningarna angående löneförhållandena grundar sig på uppgifter från ca 6 300 arbetsställen med 20,5 miljoner arbetstimmar under en sexdagarsperiod.

I tab. 1 kol. 5 och 6 redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från februari 1953 till februari 1954. Det bör framhållas, att dessa indextal påverkats av tidpunkterna för avtalsuppgörelserna våren 1953 och våren 1954.

I kol. 7—11 anges timförtjänsten i februari 1954 för vuxna män inom var och en av dyrortsgrupperna 2—5 enligt den nya dyrortsgruppering som trädde i kraft från den 1 januari 1954. Vidare anges medeltal för hela riket. I genomsnitt för hela riket och samtliga industrigrupper steg timförtjänsten för vuxna män med 3,2 % och för vuxna kvinnor med 3,3 %.

Tab. 6. Indextal (februari 1953 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i februari 1954

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri	102,9	104,8	Textil- o. beklädnadsindustri	104,1	103,7
Jord- o. stenindustri	98,6	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	104,7	..
Träindustri	101,8	..	Kemisk-teknisk industri	103,8	105,1
Pappersvaru- o. grafisk ind.	103,9	102,6	Samtliga industrigrupper	**103,0**	**103,6**
Livsmedelsindustri	102,7	101,6			

Tab. 7. Indextal (februari 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	febr. 1952	maj 1952	aug. 1952	nov. 1952	febr. 1953	maj 1953	aug. 1953	nov. 1953	febr. 1954
Gruvindustri[1]	187,8	191,6	188,7	196,1	196,9	200,2	195,4	202,4	202,2
Metall- o. verkstadsindustri	183,4	189,2	190,1	191,6	193,9	195,3	195,9	196,9	199,1
därav: verkstadsindustri m. m.[2]	181,6	187,2	187,9	189,2	191,7	192,5	193,8	194,4	196,7
Jord- o. stenindustri	192,2	196,5	197,5	196,9	196,1	202,4	203,2	203,8	205,8
Träindustri	183,0	186,0	186,4	188,3	185,3	190,5	191,3	192,6	192,6
Massa- o. pappersindustri	198,8	201,1	197,9	199,1	199,1	204,7	202,0	204,4	206,2
Pappersv.- o. graf. ind.	170,2	175,1	174,7	174,0	174,7	178,9	178,0	177,6	179,6
Livsmedelsindustri	175,1	178,6	176,6	176,2	176,9	182,0	182,7	183,8	183,4
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	164,7	166,5	165,7	167,0	169,0	170,4	168,0	170,4	174,5
Textil- o. beklädnadsindustri	174,3	177,9	178,4	178,2	179,1	181,6	181,6	182,7	185,4
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	180,3	181,4	182,7	183,1	183,5	186,6	187,0	186,3	188,5
Kemisk-teknisk industri	177,6	182,2	180,2	182,4	183,7	187,6	188,9	190,4	192,5
Samtliga industrigrupper	**183,9**	**188,4**	**188,0**	**189,1**	**190,0**	**192,7**	**192,3**	**193,6**	**195,7**

I tab. 6 redovisas timförtjänstens förändring inom olika industrigrupper i Stockholm mellan februari 1953 och februari 1954. I genomsnitt för samtliga industrigrupper steg timförtjänsten för vuxna män med 3,0 % och för vuxna kvinnor med 3,6 %.

Tab. 7 och 8 redovisar timförtjänstens förändring från februari 1947 resp. november 1953. Mellan november 1953 och februari 1954 var lönestegringen 0,9 % för vuxna män och 0,8 % för vuxna kvinnor.

Tab. 8. Indextal (november 1953 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin i februari 1954

Industrigrupper	Samtliga arb.[3]	Vuxna män	Vuxna kv.	Industrigrupper	Samtliga arb.[3]	Vuxna män	Vuxna kv.
Gruvindustri	99,9	99,8	..	Träindustri	100,0	99,8	100,2
Metall- o. verkstadsindustri	101,1	101,0	101,0	Massa- o. pappersindustri	100,9	100,9	99,9
därav: verkstadsind. m. m.	101,2	101,2	101,0	Pappersvaru- o. grafisk ind.	101,1	100,8	99,3
järn- o. stålmanufaktur	100,2	100,1	100,7	Livsmedelsindustri	99,8	99,5	100,3
mekaniska verkstäder	101,5	101,5	101,1	Dryckesvaru- o. tobaksind.	102,4	101,7	103,6
reparationsverkstäder	103,5	102,9	..	Textil- o. beklädnadsind.	101,5	101,3	101,1
skeppsvarv	101,3	101,2	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	101,2	100,9	100,0
elektroteknisk industri	100,7	100,8	100,8	Kemisk-teknisk industri	101,1	101,2	99,6
annan metallindustri	101,5	101,2	101,1	**Samtliga industrigrupper**	**101,1**	**100,9**	**100,8**
Jord- o. stenindustri	101,0	101,1	101,8				

[1] För gruvindustri samt metall- och verkstadsindustri tillsammans är indextalet (febr. 1947 = 100) för februari 1954 200,0. För november 1953 är indextalet 198,0.

[2] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

[3] Inkl. minderåriga.

K.-E. Fog

Utlänningar i Sverige den 1 januari 1954

Sedan passfrihet mellan de nordiska länderna genomförts och in- och utreseuppgifterna från passkontrollerna beträffande antalet passerande nordbor slopats, förefinns ej längre möjlighet att beräkna totalantalet utlänningar i landet, antalet härvarande danskar, finnar och norrmän samt ej heller samtliga av utlänningar företagna in- och utresor och de särskilda nordiska nationaliteternas resor till och från Sverige.

Kvar står emellertid beräkningarna över antalet gällande uppehållstillstånd för samtliga utlänningar, för vilka dylikt erfordras, över antalet arbetsanmälda utlänningar, över icke-nordbors in- och utresor samt över icke-nordiska turisters in- och utresor jämte vistelsedagar. Dessutom insamlar utlänningskommissionen fortlöpande uppgifter om antalet utlänningar, som erhållit svenskt medborgarskap, antalet utlänningars i landet födda barn och antalet utlänningar som avlidit här.

Uppehållstillstånd för utlänningar. Antalet gällande uppehållstillstånd redovisas i tab. 1. Det är att märka, att antalet gällande tillstånd inte är lika med antalet härvarande utlänningar med uppehållstillstånd, ty dels kan utlänningen ha utrest — definitivt eller tillfälligt — före uppehållstillståndets utgång, dels kan ett tillstånd omfatta vederbörandes medföljande barn under 16 år.

Tab. 1. Uppehållstillstånd för utlänningar

Nationalitet	1946	1953				1954		
	1 januari	1 januari	1 april	1 juli	1 oktober	1 januari	därav män	därav kvinnor
Dansk	2 729	16 368	15 797	15 107	14 894	14 585	9 572	5 013
Finsk	6 293	24 445	25 506	25 144	25 600	26 718	10 670	16 048
Isländsk	179	131	147	145	133	127	71	56
Norsk	4 537	11 182	11 114	10 153	10 042	10 292	4 780	5 512
Baltisk	25 977	18 895	18 760	18 165	17 910	17 453	9 815	7 638
Belgisk	82	102	106	98	99	99	59	40
Brittisk	901	880	903	873	947	939	464	475
Fransk	509	570	620	607	629	645	374	271
Holländsk	679	1 343	1 336	1 289	1 418	1 262	775	487
Italiensk	332	2 461	2 473	2 468	2 509	2 506	1 615	891
Polsk	3 822	4 279	4 042	4 064	4 090	3 889	2 367	1 522
Schweizisk	316	907	910	899	992	960	632	328
Tjeckoslovakisk	—	952	869	818	769	765	478	287
Tysk	6 250	18 360	18 425	19 493	20 429	20 158	8 013	12 145
Ungersk	805	1 129	1 135	1 105	1 076	1 037	563	474
USA-medborgare	669	1 104	1 180	1 141	1 134	1 204	679	525
Österrikisk	—	1 665	1 720	1 804	1 960	1 913	1 013	900
Övriga	4 565	5 093	4 943	5 093	5 174	5 045	3 059	1 986
Samtliga	**58 645**	**109 866**	**109 986**	**108 466**	**109 805**	**109 597**	**54 999**	**54 598**

Tab. 2. Arbetsanmälda utlänningar i Sverige, fördelade efter yrkesgrupp per den 1 januari 1954

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	4 128	1 913	238	890
Trädgårdsskötsel	1 100	254	67	353
Fiske	74	29	1	20
Skogsbruk	7 198	1 385	925	3 801
Tillhopa	12 500	3 581	1 231	5 064
II. Malmbrytning o. metallindustri	21 311	3 059	1 413	5 846
Jord- o. stenindustri	1 927	617	114	420
Träindustri	1 950	417	186	673
Pappers- o. grafisk industri	2 518	532	233	888
Livsmedelsindustri	3 046	1 113	329	767
Textilindustri	6 588	879	382	1 591
Beklädnadsindustri	6 841	568	768	2 786
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2 367	652	220	466
Kemisk-teknisk industri	905	139	112	265
Byggnadsverksamhet	2 254	761	361	566
Kraft-, belysn.- o. vattenverk	51	6	1	2
Tillhopa	49 758	8 743	4 119	14 270
III. Landtransport	1 057	223	154	253
Luftfart	149	45	87	9
Sjöfart	6 425	1 724	433	1 964
Tillhopa	7 631	1 992	674	2 226
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	1 996	361	480	602
Lagerarbete	1 342	221	172	466
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	383	13	27	108
Hotell, restauranger o. storhushåll	13 060	1 480	1 823	6 281
Tillhopa	16 781	2 075	2 502	7 457
V. Allmän tjänst	97	30	19	20
Socialvård	105	16	14	23
Tekniska arbetsområden	2 411	274	358	319
Kontorsarbete	2 986	243	289	749
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	443	21	49	38
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	11	2	3	—
Konstnärlig verksamhet	714	253	39	39
Tillhopa	6 767	839	771	1 188
VI. Hälso- o. sjukvård, hygien	6 123	841	1 019	2 198
VII. Husligt arbete	10 335	1 059	1 093	2 458
VIII. Genomgående yrken	2 048	369	221	725
Diversearbete	1 097	228	89	403
Tillhopa	3 145	597	310	1 128
IX. Elevpraktikarbete	855	63	69	182
X. Beredskaps- o. reservarbete	179	1	1	2
Summa	**114 074**	**19 791**	**11 789**	**36 173**

Tab. 3. Av icke-nordbor företagna inresor till Sverige månadsvis under år 1953

Hemland	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Hela året
Australien . .	27	25	36	112	213	409	695	799	314	134	53	35	2 852
Belgien . . .	124	111	139	300	268	597	1 294	1 281	487	197	204	185	5 185
Canada . . .	74	103	144	200	293	479	722	699	385	181	125	213	3 618
Eire	6	11	11	14	24	46	91	128	55	20	18	22	446
Frankrike . .	440	313	473	553	1 131	1 761	5 843	6 318	1 581	719	473	549	20 154
Grekland . . .	17	34	16	44	34	59	110	79	57	89	71	63	673
Indien	17	10	17	29	34	198	211	216	121	37	46	26	962
Island	87	67	70	81	329	355	307	421	286	175	141	157	2 476
Italien	271	204	377	382	435	868	2 184	4 205	914	441	403	356	11 040
Latinamerika .	83	79	75	107	197	324	484	560	322	166	106	125	2 628
Luxemburg . .	4	2	—	5	8	14	45	79	14	4	2	9	186
Nederländerna	846	555	690	882	1 328	1 769	3 357	4 060	1 950	1 075	935	992	18 439
Nya Zeeland .	10	4	7	12	31	55	101	185	88	36	19	13	561
Portugal . . .	11	2	7	24	40	23	87	122	70	21	26	28	461
Schweiz . . .	359	284	367	548	1 012	1 318	3 320	2 643	1 022	605	419	388	12 285
Spanien . . .	36	30	37	74	84	271	261	357	164	79	89	71	1 553
Storbritannien	1 120	913	1 185	2 089	3 072	4 495	9 415	11 006	4 617	2 071	1 354	1 516	42 853
Sydafrika . .	42	12	23	79	114	485	546	415	163	53	25	40	1 997
Turkiet . . .	37	21	27	58	55	97	77	119	65	51	67	54	728
USA	1 073	980	1 390	2 927	5 515	9 610	13 259	12 070	5 315	2 956	1 669	1 937	58 701
Västtyskland .	4 824	2 750	2 576	4 280	4 783	6 880	13 638	17 922	5 790	4 006	2 758	4 052	74 259
Österrike . .	177	203	148	195	291	585	1 271	1 180	691	321	234	280	5 576
Övriga	649	561	670	779	1 085	1 396	2 487	3 032	1 386	1 106	864	1 007	15 022
Samtliga	**10 334**	**7 274**	**8 485**	**13 774**	**20 376**	**32 094**	**59 805**	**67 896**	**25 857**	**14 541**	**10 101**	**12 118**	**282 655**

Det övervägande flertalet utlänningar som kommer till riket tillhör de viseringsfria nationaliteterna, dvs. att medborgare av ifrågavarande nationstillhörighet får vistas här under kortare tid än tre månader utan såväl visering som särskilt uppehållstillstånd. Antalet utlänningar med uppehållstillstånd omfattar under vinterhalvåret knappast hälften av totalantalet härvarande utlänningar, under sommarhalvåret i regel betydligt färre än hälften.

Enligt tab. 1 uppgick antalet gällande uppehållstillstånd den 1 januari 1954 till 109 597, av vilka 54 999 avsåg män och 54 598 kvinnor. I jämförelse med närmast föregående kvartalsskifte har en minskning skett med 208. Antalet män har minskat med 826, medan antalet kvinnor ökat med 618. Sedan föregående årsskifte har en nedgång i antalet ägt rum med 269. Männens antal har sjunkit med 2 598 medan kvinnornas stigit med 2 329. Danskar, balter och polacker har utsatts för en fortgående minskning, likaså norrmän, de senare dock med en mindre ökning under sista kvartalet. Finnar och tyskar däremot visar en ganska stark ökning, för de senares del dock kulminerande på hösten, varefter någon minskning skett.

Svenska medborgare. Under år 1953 har enligt till utlänningskommissionen inkomna uppgifter 8 327 förutvarande utlänningar blivit svenska medborgare. I denna siffra inkluderas såväl barn som svenskfödda utländska med-

Tab. 4. Av icke-nordiska turister företagna in- och utresor samt tillbragta vistelsetiden i Sverige under år 1953

Hemland	Inresor	Utresor	Vistelse-dagar	Medeltal vistelse-dagar
Argentina	534	535	7 526	14,1
Australien	2 372	2 373	15 844	6,7
Belgien	4 001	3 994	34 637	8,7
Bolivia	15	15	445	29,7
Brasilien	533	533	8 417	15,8
Canada	2 558	2 563	39 157	15,3
Chile	201	207	1 825	8,8
Columbia	156	160	1 869	11,7
Cuba	103	102	758	7,4
Ecuador	26	22	566	25,7
Eire	374	373	3 687	9,9
Frankrike	14 832	14 765	109 338	7,4
Grekland	458	467	8 297	17,8
Holland	12 666	12 651	169 281	13,4
Indien	773	769	7 967	10,4
Indonesien	192	183	2 438	13,3
Island	1 814	1 823	20 460	11,2
Italien	7 804	7 814	74 664	9,6
Jugoslavien	515	514	7 299	14,2
Luxemburg	132	123	758	6,2
Mexico	174	177	2 866	16,2
Nya Zeeland	445	449	4 091	9,1
Pakistan	143	153	1 776	11,6
Paraguay	10	9	48	5,3
Peru	49	49	1 188	24,2
Polen	403	407	7 273	17,9
Portugal	347	338	4 833	14,3
Schweiz	8 111	8 021	81 316	10,1
Sovjetunionen	282	281	3 123	11,1
Spanien	1 049	1 043	15 195	14,6
Storbritannien	34 610	34 615	389 741	11,3
Sydafrika	1 630	1 640	12 336	7,5
Tjeckoslovakien	263	276	5 462	19,8
Turkiet	515	516	5 071	9,8
Tyskland, Väst-	45 891	45 884	1 013 124	22,1
Tyskland, Öst-	224	224	3 605	16,1
Uruguay	197	195	2 958	15,2
USA	44 934	44 111	672 008	15,2
Venezuela	111	113	1 285	11,4
Österrike	3 009	3 175	58 969	18,6
Övriga	4 242	4 269	58 912	13,8
Samtliga	**196 698**	**195 931**	**2 860 413**	**14,6**

borgare, vilka efter att under föreskriven tid åter varit här bosatta genom anmälan till länsstyrelse eller överståthållarämbetet återtagit svenskt medborgarskap. Av de naturaliserade var 1 772 förutvarande estländare, 1 666 tidigare finnar, 786 tyskar, 729 norrmän, 708 danskar och 702 ursprungligen polacker.

Enligt uppgifter från pastorsämbetena har under 1953 i landet fötts 2 627 utländska barn. Under samma tid har 332 utlänningar i riket avlidit.

Den 1 januari 1954 vistades på medicinalstyrelsens speciella förläggningar 141 utlänningar.

Utlänningar på den svenska arbetsmarknaden. Den 1 januari 1954 var (enl. tab. 2) antalet arbetsanmälda utlänningar i riket 114 074, varav 67 350 män och 46 724 kvinnor. Sedan närmast föregående kvartalsskifte har en minskning skett med 3 791 personer (3,2 %). Av de arbetsanmälda utgjorde finnarna den största gruppen med 36 173 (+ 0,2 %), följd av danskarna 19 791 (+ 0,2 %), tyskarna 18 132 (— 5,5 %), norrmännen 11 789 (— 1,8 %), balterna 10 916 (— 7,0 %), polackerna 3 739 (— 7,5 %) och italienarna 2 070 (— 7,5 %).

Beträffande fördelningen inom landet förekom de arbetsanmälda utlänningarna talrikast i Stockholm med 24 042 (— 13,9 %), i Göteborgs och Bohus län 12 505 (+ 0,07 %), Malmöhus län 11 434 (— 0,9 %), Stockholms län 9 019 (+ 1,5 %), Älvsborgs län 7 790 (— 0,4 %) och Västmanlands län 5 962 (— 0,03 %).

Med hänsyn till yrkesfördelningen sysselsattes inom industri och hantverk 49 758 (— 1,6 %) samt inom handel m. m. 16 781 (— 7,3 %); 12 500 ägnade sig åt jordbruk, fiske och skogsbruk (+ 3,0 %), 10 335 åt husligt arbete (— 0,5 %), 7 631 åt samfärdsel (— 3,0 %), 6 767 åt förvaltning, arbetsledning och fria yrken (— 11,2 %) samt 6 123 åt hälso- och sjukvård (— 6,3 %).

Av andra utlänningar än nordbor företagna inresor. I tab. 3 redovisas månadsvis samtliga inresor som utlänningar — med undantag av danskar, finnar och norrmän — företagit till Sverige. Till följd av senare ingångna uppgifter har i vissa fall de tidigare kvartalsvis publicerade siffrorna måst korrigeras.

Efter nordbornas bortfall ur statistiken — som ovan berörts — är siffrorna ej jämförbara med tidigare års. De redovisade nationaliteternas inresor visar emellertid sammanlagt en ökning av 12 178 (4,5 %) i jämförelse med 1952 års siffror, även om en minskning noterats beträffande vissa länders medborgare, exempelvis fransmän, italienare och latinamerikanare.

Turiststatistik. Den utländska turismen — även här med undantag av nordbor — redovisas i tab. 4. I jämförelse med motsvarande nationaliteter 1952 visar totalsumman av turisters inresor en knapp ökning (1,9 %), under det att den sammanlagda vistelsetiden mera märkbart ökats (9,2 %).

G. M.

Byggnadsverksamheten i vissa städer och köpingar under första kvartalet 1954

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i flertalet städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1944—1953 samt under första kvartalet år 1954 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I tab. 2 redovisas vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, flertalet städer med mindre än 10 000 invånare och flertalet köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1944—mars 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året .	27 777	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 795	
1:a kvartalet	4 657	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 195	7 246
2:a »	4 435	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 068	
3:e »	12 087	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	
4:e »	6 598	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 274	
Januari . .	..	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 807
Februari . .	..	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 212	2 422
Mars	..	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 017
April . . .	..	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	
Maj	..	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 482	
Juni	..	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	
Juli	681	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	
Augusti . .	492	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	
September .	10 914	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	
Oktober . .	2 074	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	
November .	1 428	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 630	
December . .	3 096	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 509	

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar

	1953		1954
	1 kv.	Hela året	1 kv.
Städer med mer än 30 000 inv.	5 469	22 399	5 418
Städer med 10 000—30 000 inv.	2 490	10 543	2 462
Flertalet städer med mindre än 10 000 inv.	456	3 327	571
Flertalet köpingar	1 110	4 002	821
Summa	**9 525**	**40 271**	**9 272**

Antalet under första kvartalet 1954 inflyttningsfärdiga lägenheter i de 53 städer, för vilka uppgifter redovisas i tab. 1, var ungefär oförändrat i förhållande till motsvarande kvartal år 1953 men betydligt lägre än under fjärde kvartalet 1953. Sålunda blev i nybyggnader i dessa städer 7 246 lägenheter inflyttningsfärdiga under första kvartalet 1954, under det att motsvarande antal för första till fjärde kvartalet 1953 var 7 195, 6 068, 5 258 och 11 274.

I samtliga de i tab. 2 redovisade städerna och köpingarna tillhopa blev 9 272 lägenheter i nybyggnader inflyttningsfärdiga under första kvartalet 1954 mot 9 525 under första kvartalet 1953.

En jämförelse med första kvartalet 1953 för olika grupper av kommuner visar ungefär oförändrat antal inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare och i städer med 10 000—30 000 invånare. I städer med mindre än 10 000 invånare har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter ökat med 25 % och i köpingar minskat med 26 %.

Bostadsproduktionen i samtliga de i tab. 2 redovisade städerna och köpingarna under första kvartalet 1954 utgör 23 % av produktionen under år 1953. För städer med mer än 30 000 invånare är motsvarande procenttal

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1953		1954	Städer	1953		1954
	1 kv.	Hela året	1 kv.		1 kv.	Hela året	1 kv.
Stockholm	1 393	6 804	1 489	Karlskrona	51	184	169
Göteborg	836	3 648	788	Karlstad	55	395	56
Malmö	1 067	2 137	639	Linköping	97	720	166
Borås	273	881	300	Lund	155	489	45
Eskilstuna	79	567	179	Norrköping	64	631	141
Gävle	143	611	185	Solna	178	643	412
Halmstad	87	354	93	Uppsala	251	1 315	92
Hälsingborg	85	675	26	Västerås	196	911	161
Jönköping	163	607	101	Örebro	127	462	221
Karlskoga	169	370	155	Tillhopa	**5 469**	**22 399**	**5 418**

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1944—mars 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året .	35 600	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 300	
1:a kvartalet	8 000	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800
2:a »	9 000	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	
3:e »	7 000	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	
4:e »	11 600	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	11 000	

24, för städer med 10 000—30 000 invånare 23 och för städer med mindre än 10 000 invånare och för köpingar 17 resp. 21.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1944 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. Det redovisade antalet har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under första kvartalet 1954 uppgick till 5 800 eller drygt hälften av motsvarande antal under närmast föregående kvartal. I förhållande till första kvartalet 1953 har antalet påbörjade lägenheter minskat med 19 %. Antalet påbörjade lägenheter fördelar sig med ungefär 1 450 på januari, 2 200 på februari och 2 150 på mars.

Antalet lägenheter i hus under byggnad var vid ingången av andra kvartalet 1954 35 700, vilket innebär en ökning med 12 % i förhållande till motsvarande tidpunkt år 1953 men en nedgång med 4 % i förhållande till ingången av första kvartalet 1954.

Lokaler för andra än bostadsändamål. En sammanställning av uppgifter avseende golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål, fullbordade under första kvartalet åren 1953 och 1954 resp. hela år 1953, redovisas för sju städer i tab. 6 och 7.

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid ingången av varje kvartal under tiden 1 januari 1944—1 april 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
1:a kvartalet	13 300	21 100	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200
2:a »	16 600	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700
3:e »	21 200	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	
4:e »	16 100	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1953		1954
	1 kv.	Hela året	1 kv.
Stockholm	50 197	289 035	155 738
Göteborg	26 955	87 950	25 170
Malmö	20 539	63 800	11 675
Norrköping	10 513	17 198	9 921
Hälsingborg	5 677	21 051	4 499
Örebro	8 990	14 679	19 736
Borås	4 407	23 606	2 792
Tillhopa	122 278	517 319	229 531

Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår icke byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under första kvartalet tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt 229 500 m². Motsvarande areal under första kvartalet 1953 var 122 000 m².

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 1:a kvartalet 1954 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- o. påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	139 907	6 153	9 678	25 052	96 619	34 067	155 738
Göteborg	18 245	1 085	5 840	11 970	1 125	12 075	25 170
Malmö	7 468	2 720	1 487	8 650	518	2 507	11 675
Norrköping	6 068	2 632	1 221	3 868	628	5 425	9 921
Hälsingborg	4 205	193	101	1 251	1 394	1 854	4 499
Örebro	17 659	842	1 235	3 114	887	15 735	19 736
Borås	1 642	260	890	1 072	643	1 077	2 792
Tillhopa	195 194	13 885	20 452	54 977	101 814	72 740	229 531

G. Ö.

Omsättningen inom detaljhandeln år 1953

Såsom meddelats i Sociala Meddelanden 1953: 10, sid. 616, kommer socialstyrelsens kvartalsstatistik över omsättningen inom detaljhandeln att tills vidare endast publiceras i den stencilerade publikationen Meddelande från Socialstyrelsens Utredningsbyrå. En sammanfattning av de fyra kvartalsundersökningarna 1953 lämnas i följande tabeller och diagram. Beträffande beräkningsmetoder m. m. hänvisas till Soc. Medd. 1953: 8, sid. 477.

Indextal för försäljningen inom den enskilda detaljhandeln under första—fjärde kvartalet 1953 samt under hela året 1953

Motsvarande tidrymd 1952 = 100

Bransch	Antal uppgifter 4:e kv. 1953	Indextal för försäljningen				
		1:a kv. 1953	2:a kv. 1953	3:e kv. 1953	4:e kv. 1953	År 1953
Livsmedel	1 128	107	100	101	103	103
Kött och charkuterier	274	107	101	99	102	102
Fisk	72	106	106	102	103	104
Mjölk och mejerivaror	145	105	103	103	104	104
Mjölk och specerier	77	108	104	104	104	105
Bagerier och konditorier	277	110	85	104	103	100
Specerier	195	106	104	101	102	103
Frukt och konfektyrer	88	104	99	97	102	100
Lanthandel	283	103	102	100	99	101
Beklädnad	948	98	96	95	100	97
Vävnader och sybehör	245	96	97	93	96	96
Herrkonfektion	219	95	95	93	101	96
Damkonfektion	132	103	95	96	100	98
Modister	111	106	99	98	107	102
Skrädderier	174	99	96	97	102	99
Päls- och skinnvaror	67	96	91	93	94	94
Skor	397	102	100	96	101	100
Inventarier	502	94	96	99	101	98
Bosättningsaffärer	170	98	96	98	100	98
Möbler och mattor	103	100	96	98	103	100
Elektriska artiklar	44	94	103	103	101	100
Järnhandel	185	92	95	99	101	97
Guldsmeder, urmakare	130	100	96	99	103	100
Musik, konst, blommor, antikviteter	49	99	95	97	102	98
Böcker och papper	145	105	101	108	104	105
Färger, sjukvårdsartiklar, parfym	122	107	103	102	105	104
Fotoaffärer	63	105	95	96	107	100
Varuhus, basarer	170	115	104	106	109	108

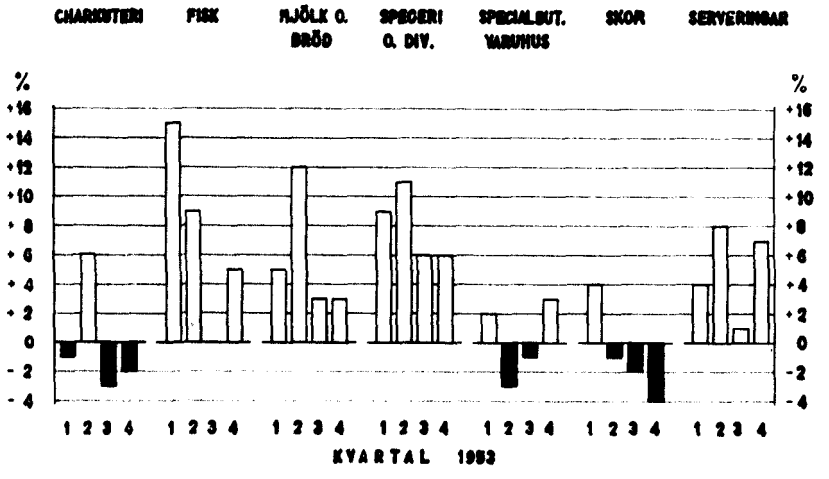
Indextal för detaljförsäljningen januari—december 1953
Motsvarande månad 1952 = 100

Bransch	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Livsmedel .	111	105	105	105	92	102	102	100	102	104	100	104
Lanthandel .	104	102	103	104	97	105	102	99	99	97	99	101
Beklädnad .	93	97	106	97	91	100	93	96	96	97	98	102
Skor	90	96	126	100	93	110	92	97	98	98	94	108
Inventarier .	89	91	102	93	90	106	97	100	100	100	100	104

Indextal för detaljförsäljningen och antalet försäljningsställen vid konsumtionsföreningar under första—fjärde kvartalet 1953 samt under år 1953
Motsvarande tidrymd 1952 = 100

Avdelning	Indextal för									
	Detalj-förs.	Antal förs.-ställ.	Detalj-förs.	Antal förs.-ställ.	Detalj-förs.	Antal förs.-ställ.	Detalj-förs.	Antal förs.-ställ.	Detalj-förs.	Antal förs.-ställ.
	1:a kv. 1953		2:a kv. 1953		3:e kv. 1953		4:e kv. 1953		år 1953	
Charkuteri [1]	99	95	106	97	97	97	98	95	100	96
Fisk	115	102	109	102	100	103	105	101	107	102
Mjölk och bröd [1] . . .	105	98	112	98	103	98	103	98	106	98
Speceri o. diverse samt snabbköpsbutiker . .	109	103	111	102	106	102	106	102	108	102
Specialbutiker, varuhus	102	101	97	100	99	99	103	100	100	100
Skor	104	100	99	100	98	100	96	100	99	100
Serveringar	104	103	108	102	101	101	107	102	105	102

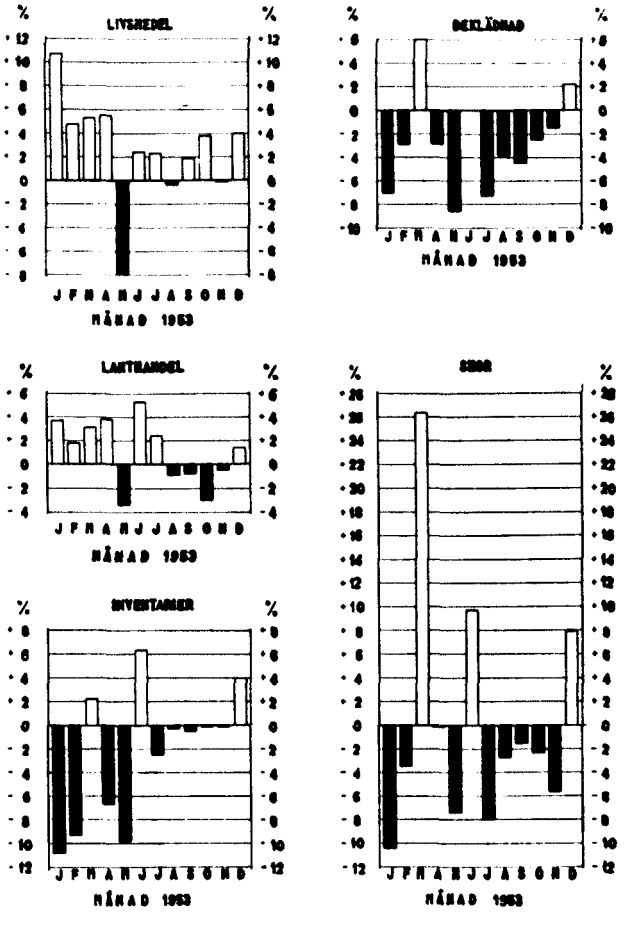
Omsättningens förändring år 1953 hos konsumtionsföreningarna
Procentuell förändring från motsvarande kvartal 1952

[1] Nedgången kan förklaras av att många butiker uppgått i »snabbköpsbutiker».

Omsättningens värdeförändring år 1953 inom vissa branscher av den enskilda detaljhandeln

Procentuell förändring från motsvarande månad år 1952

D. W.—J.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i april 1954 jämfört med mars 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i april 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (mars 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 397	164	10 561	99,3	..	99,2	98,4	8,7
Malmgruvor	55	9 809	163	9 972	99,5	..	99,5	98,5	8,7
Kolgruvor	10	588	1	589	95,5	..	95 5	95,9	9,7
Metall- o. verkstadsindustri	2 401	182 845	13 085	195 930	100,0	100,6	100,0	99,7	6,6
Järn-, stål- o. kopparverk	56	31 589	976	32 565	99,8	107,5	100,0	100,4	7,2
Järn- o. stålmanufaktur	466	19 553	2 043	21 596	100,0	99,9	100,0	99,7	5,7
Mekaniska verkstäder	892	76 601	3 006	79 607	100,1	99,9	100,1	99,7	6,2
Reparationsverkstäder	405	8 538	21	8 559	100,7	..	100,6	100,5	4,5
Skeppsvarv	80	20 293	2	20 295	100,2	..	100,2	99,1	8,9
Elektroteknisk industri	180	16 049	4 930	20 979	99,1	100,1	99,3	98,6	7,3
Annan metallindustri	322	10 222	2 107	12 329	100,0	100,8	100,1	99,6	5,5
Jord- o. stenindustri	640	23 497	2 418	25 915	102,5	99,7	102,2	102,8	4,5
Torvindustri	48	499	6	505	113,7	..	114,0	119,2	5,3
Stenindustri	115	3 383	9	3 392	103,8	..	104,0	104,3	4,2
Kalk- o. kritbruk	44	1 653	19	1 672	101,3	..	101,8	101,3	4,4
Cementfabriker	8	2 039	43	2 082	100,0	..	100,1	100,4	5,7
Cementvarufabriker	130	3 125	55	3 180	102,8	..	102,9	102,9	4,1
Tegelbruk	145	4 980	104	5 084	107,3	..	107,3	107,5	5,4
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	26	2 632	1 510	4 142	98,0	97,0	97,6	98,7	3,5
Glasindustri	74	4 265	654	4 919	99,7	101,6	100,0	101,4	4,6
Annan jord- o. stenindustri	50	921	18	939	100,3	..	100,2	100,7	4,7
Träindustri	1 304	38 953	1 095	40 048	101,9	109,5	102,1	102,2	3,7
Sågverk o. hyvlerier	468	18 632	248	18 880	104,0	149,4	104,4	104,8	3,6
Lådfabriker	38	592	18	610	100,9	..	100,8	100,7	3,4
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 295	93	1 388	103,1	..	103,4	103,2	3,9
Byggnadssnickerifabriker	231	7 084	97	7 181	100,9	..	101,0	100,5	4,1
Möbelfabriker	349	6 960	238	7 198	99,3	96,0	99,2	98,8	3,6
Svarveri- o. skidfabriker	112	2 621	157	2 778	100,0	..	100,0	100,2	3,4
Annan trävaruindustri	104	1 769	244	2 013	98,4	102,5	98,9	99,1	3,9
Massa- o. pappersindustri	137	36 484	2 825	39 309	100,5	101,3	100,6	100,6	6,5
Massafabriker	79	21 759	380	22 139	100,8	104,1	100,8	100,6	6,4
Pappersbruk o. pappfabr.	58	14 725	2 445	17 170	100,1	100,9	100,2	100,6	6,6
Pappersvaru- o. grafisk ind.	586	17 237	4 867	22 104	99,8	100,1	99,9	99,6	5,5
Papp- o. pappersvaruind.	109	1 838	1 374	3 212	98,3	101,2	99,5	99,2	3,5
Grafisk industri	477	15 399	3 493	18 892	100,0	99,7	99,9	99,6	5,8
Livsmedelsindustri	775	20 333	8 503	28 836	100,0	97,6	99,3	100,6	6,3
Kvarnar	38	866	132	998	96,4	..	96,0	97,4	5,6
Bageriindustri	244	4 152	2 095	6 247	99,0	98,4	98,8	100,4	5,9
Sockerindustri	22	2 149	297	2 446	100,0	99,0	99,8	100,6	6,5
Choklad- o. konfektind.	60	1 004	1 844	2 848	98,2	97,4	97,7	99,9	5,1
Mejeriindustri	78	3 170	364	3 534	102,0	102,2	102,0	102,2	7,6
Slakterier o. charkuterier	180	6 147	1 395	7 542	100,2	99,4	100,1	101,4	6,7
Fiskkonservfabriker	46	668	1 136	1 804	100,6	96,7	98,1	99,5	8,2
Fruktkonservindustri	28	623	793	1 416	98,4	88,8	92,8	95,0	5,4
Margarinindustri	9	331	103	434	100,6	..	100,5	103,6	6,5
Annan livsmedelsindustri	70	1 223	344	1 567	101,7	109,6	103,3	104,0	3,1

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se not 2 Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I APRIL 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i april 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (mars 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	171	5 336	1 961	7 297	102,2	104,2	102,7	104,6	7,1
Bryggerier o. läskedrycksf.	162	4 894	947	5 841	102,4	107,6	103,2	105,3	6,4
Tobaksfabriker	9	442	1 014	1 456	100,5	101,2	101,0	101,7	9,7
Textil- o. beklädnadsind. .	947	26 884	45 275	72 159	98,8	98,5	98,6	99,0	5,3
Ylleindustri	82	5 183	4 734	9 917	99,7	99,8	99,7	100,5	6,0
Bomullsindustri	63	7 977	6 135	14 112	98,7	99,3	99,0	99,7	5,8
Linne- o. juteindustri . .	10	1 010	1 256	2 266	100,6	99,7	100,1	101,0	9,4
Trikåfabriker	138	2 010	6 312	8 322	96,9	97,9	97,7	97,6	5,6
Sömnadsindustri	435	5 112	21 864	26 976	99,1	98,0	98,2	98,4	4,6
Hatt- o. mössfabriker . .	38	359	1 157	1 516	99,7	98,6	98,9	98,6	4,7
Annan hithörande industri	181	5 233	3 817	9 050	98,3	99,0	98,6	98,7	4,8
Läder-, hår- o. gummivaruind.	372	13 369	7 120	20 489	98,6	96,8	97,9	98,3	5,4
Garverier	29	2 215	184	2 399	97,1	..	96,8	97,9	5,8
Päls- o. skinnvarufabr. .	88	984	1 065	2 049	97,5	96,7	97,1	96,7	4,1
Skoindustri	130	3 596	2 651	6 247	97,9	97,6	97,8	97,6	4,1
Andra lädervarufabriker .	57	793	386	1 179	98,5	92,6	96,5	97,1	5,0
Gummivarufabriker . . .	15	4 914	2 620	7 534	99,6	97,4	98,8	99,6	6,7
Annan hithörande industri	53	867	214	1 081	100,6	93,4	99,1	98,5	5,6
Kemisk-teknisk industri . .	320	13 888	3 684	17 572	99,6	100,4	99,8	99,7	7,1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	110	3 071	1 115	4 186	98,6	97,7	98,4	97,9	6,5
Sprängämnesfabriker . .	6	1 030	343	1 373	98,6	98,8	98,6	98,2	8,4
Tändsticksfabriker . . .	8	1 048	698	1 746	99,5	98,2	99,0	101,1	8,1
Annan kemisk-tekn. ind. .	196	8 739	1 528	10 267	100,1	103,9	100,7	100,4	6,9
Samtl. industrigrupper	**7 718**	**380 223**	**90 997**	**480 220**	**100,2**	**99,1**	**100,0**	**100,1**	**6,0**
Statl. verk o. byggnadsarb.	235	45 165	1 765	46 930	100,5	98,9	100,4	100,3	8,1
Mek. o. elektr. verkstäder	86	12 343	465	12 808	99,6	97,7	99,5	99,2	8,5
Skeppsvarv	3	3 193	34	3 227	99,7	..	99,7	97,5	11,6
Beklädn. verkst., förråd o. d.	57	868	560	1 428	99,9	100,2	100,0	101,6	5,5
Sprängämnesfabriker . .	3	677	404	1 081	99,1	97,1	98,4	98,3	4,6
Byggnads- o. anläggn.-arb.	86	28 084	302	28 386	101,0	100,0	101,0	101,1	7,7

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, april 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953							1954			
	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april
Gruvindustri	99,6	100,4	100,3	99,6	99,4	98,8	98,7	97,3	96,9	96,6	95,8
Metall- o. verkstadsindustri	99,2	98,6	98,2	98,5	99,0	99,3	99,2	99,1	99,7	100,2	100,2
Jord- o. stenindustri . . .	102,8	103,2	102,3	101,0	99,8	99,1	98,1	95,3	94,5	97,0	99,1
Träindustri	101,5	100,3	98,7	98,4	97,4	97,0	95,4	95,9	97,7	100,9	103,0
Massa- o. pappersindustri .	99,7	100,5	100,8	101,1	101,6	101,8	101,4	101,5	101,9	102,5	103,1
Pappersv.- o. grafisk industri	99,2	100,7	102,5	103,1	104,2	105,0	104,5	103,8	103,7	104,6	104,5
Livsmedelsindustri	59,0	104,3	103,9	105,9	110,3	109,3	102,6	97,5	98,8	99,2	98,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	104,2	110,7	104,7	99,5	97,8	97,9	103,6	98,9	98,2	99,5	102,2
Textil- o. beklädnadsind. .	99,0	97,0	99,2	100,7	101,5	101,6	100,8	99,4	99,8	99,4	98,0
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,7	98,2	99,7	102,0	104,1	104,7	104,1	103,4	103,2	103,4	101,2
Kemisk-teknisk industri .	98,3	100,3	99,3	100,5	101,4	101,9	101,1	99,8	101,0	101,4	101,2
Samtliga industrigrupper	**97,2**	**99,8**	**99,8**	**100,8**	**100,9**	**101,0**	**100,2**	**99,3**	**99,8**	**100,5**	**100,5**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under april 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa april 1951	112 145	155 807	174 407	105 131	—	34 552	47 294	62 807	32 109
» » 1952	114 182	142 494	130 719	84 242	—	38 559	50 503	54 764	30 726
» » 1953	124 589	152 506	119 765	84 189	25 898	37 191	48 450	51 719	29 668
» mars 1954	146 555	179 520	131 194	96 281	28 378	41 361	52 669	49 783	30 542
» april 1954	130 094	158 842	129 871	86 163	24 576	41 879	52 391	51 677	29 413
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 793	5 464	6 769	3 151	55	426	499	585	464
Skogsbruk	5 560	5 778	2 932	2 215	107	10	10	69	69
Malmbrytn. o. metallind.	9 163	10 082	8 944	3 739	41	653	689	609	296
Trä-, graf. o. pappersind.	3 433	3 697	4 202	2 329	28	279	298	261	109
Byggnadsverksamhet	24 401	26 398	14 664	12 666	110	7	7	—	—
Övriga industrigrupper	12 316	13 272	7 452	3 834	52	6 232	6 556	3 264	1 444
Samfärdsel o. handel	22 950	33 649	36 402	27 639	10 917	8 159	10 944	14 040	7 962
Förvaltning o. fria yrken	14 016	16 390	11 900	7 437	3 325	5 558	6 067	5 213	2 596
Sjukvård o. husligt arbete	12 422	18 710	26 018	15 241	7 200	12 268	18 544	25 676	15 088
Därav under 18 år	15 207	15 473	11 833	6 885	384	8 155	8 295	5 503	3 324

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande 30/4 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
April 1953	4 508	1 770	353	Hela antalet hjälpta	3 111	1 011	315
Maj »	3 152	1 467	339	Statligt beredskapsarbete	1 245	36	1
Juni »	2 392	1 042	334	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	780	36	1
Juli »	1 990	866	325	i annan myndighets regi	465	—	—
Augusti »	1 997	851	320	Statskommunalt beredskapsarbete	512	141	—
September »	2 247	926	322	Arkivarbete och musikerhjälp	873	581	300
Oktober »	2 879	1 058	322	Komm. arbete utan statsbidrag	140	—	1
November »	3 642	1 281	322	Dagunderstöd	278	226	13
December »	4 077	1 365	327	Kommunalt understöd	40	4	—
Januari 1954	4 542	1 484	317	Utbildningshjälp	23	23	—
Februari »	5 040	1 681	324				
Mars »	4 699	1 375	326				
April 1954	3 798	1 099	315				

Tab. 5. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden januari—februari 1954 och 1953

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av febr. 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent jan.—febr.		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av febr. 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent jan.—febr.	
	1954	1953		1954	1953
Lantarbetarnas (37)	11,1	10,5	Byggnadsarbetarnas (122)	14,1	15,7
Skogs- o. flottningsarb.[1] (24)	[1]5,9	7,4	Elektrikernas (19)	2,5	2,8
Gjuteriarbetarnas (11)	6,0	5,9	Murarnas (14)	33,3	33,2
Gruvindustriarbetarnas (11)	3,3	2,4	Målarnas (18)	28,7	31,0
Metallindustriarbetarnas (225)	3,3	4,8	Vägarbetarnas (17)	11,7	15,0
Stenindustriarbetarnas (5)	18,5	14,0	Järnvägsmännens (18)	3,7	2,5
Kem.-tekn. industriarb. (15)	2,8	3,3	Sjöfolkets (20)	7,1	8,6
Fabriksarbetarnas (60)	6,7	7,4	Transportarbetarnas (38)	5,3	5,7
Träindustriarbetarnas (58)	7,7	9,3	Handelsanställdas (76)	—	1,9
Bokbinderiarbetarnas (11)	1,2	1,3	Handelstjänstemännens (18)	1,5	0,6
Typografernas (15)	0,5	0,6	Arbetsledarnas (28)	0,2	0,1
Beklädnadsarbetarnas (41)	5,0	5,6	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	1,6	0,9
Bryggeriarbetarnas (7)	2,0	2,3	Industritjänstemännens (74)	1,7	0,7
Livsmedelsarbetarnas (39)	5,3	5,3	Frisörernas (4)	0,5	0,3
Sadelmakarnas (6)	14,5	16,5	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (25)	5,5	2,7
Sko- o. läderarbetarnas (11)	3,7	4,0	Musikernas (5)	12,5	9,5
Textilarbetarnas (45)	3,4	2,6	Sveriges arbetares (14)[2]	12,9	—
Försvarsverkens civ.-pers. (21)	2,6	1,4			
Bleck- o. plåtslagarnas (3)	11,7	13,4	**Samtliga kassor** [1](1 167)	[1]6,5	6,6

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för april 1954

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex med år 1935 som bas har beräknats till 228,2 för april 1954 mot 225,6 för mars.

Indextalen för de olika delposterna och vissa varugrupper (år 1935 = 100) samt de procentuella prisändringarna de senaste månaderna redovisas i följande tablå.

	1953 Dec.	1954 Febr.	Mars	April	Prisändring i % dec.–april	mars–april
Livsmedel	240,3	242,3	245,0	247,6	+ 3,0	+ 1,1
Bostad	128,4	128,4	129,0	129,0	+ 0,5	—
Bränsle och lyse	234,9	234,9	234,7	233,5	— 0,6	— 0,5
Kläder och skor	245,2	244,9	245,0	245,0	— 0,1	—
Övriga varor och tjänster	241,8	241,9	242,1	247,4	+ 2,3	+ 2,2
Inventarier och husgeråd	218,3	218,0	218,0	217,5	— 0,4	— 0,2
Generalindex	**223,9**	**224,6**	**225,6**	**228,2**	**+ 1,9**	**+ 1,2**

En närmare redogörelse för denna indexserie med bl. a. vissa prisuppgifter för enskilda varuslag föreligger i en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

[1] Preliminära uppgifter. — [2] Erkänd arbetslöshetskassa fr. o. m. 1 jan. 1954.

C. O.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 6

CONTENTS

Page

Social security in an age of pensions. By *Richard M. Titmuss* 343
Where shall I apply? By *Anna Lisa Söderblom* 353
Status and social group. By *Gunnar Boalt* 358
Short notices:
The problems of non-response in connection with two inquiries made in 1953 into wage statistics 366
The Social Welfare Board's expression of views on a report submitted for comment on a register of firms 368
Changes in the method of publication of the Social Welfare Board's wage statistics . 372
Wage conditions in September 1953 for employees in private commodity trade . . . 372
The Human Being in social policy 372

Periodical Surveys

Register 373
Employment and wages in industry in February 1954 373
Aliens in Sweden as at the 1st January 1954 380
Building activities in certain cities and urban districts during the first quarter of 1954 385
The retail trade turnover in 1953 389
Employment and unemployment 392
The Social Welfare Board's general consumer price index for April 1954 . . 395
Literary survey 399
Book notices 405

The Issue in Brief

Social security in an age of pensions. The British system of social security, which was established in 1948, is now being overhauled. Government inquiries are being conducted into the insurance system's way of functioning and into the general problems associated with old-age pensions and providing occupation for elderly persons.

Professor Richard M. Titmuss discusses in his article the background of this revision of social policy and surveys the more important problems of social security now under discussion. Page 343.

Where shall I apply? Under this title Mrs. Anna Lisa Söderblom writes on "The Social Radio Letter-box", which has been functioning now for 15 years.

The article discusses, among other things, the type of people who make use of the "Letter-box" and the sort of questions that are most frequently asked. Page 353.

Status and Social Group. In this article Professor Gunnar Boalt deals with some of the various methods of "stratifying" the people in a community. He writes, *inter alia*, that far too much bias has been attached to the old term Social Class in Sweden. The term Social Group offers a better line of demarcation, but even that is beginning to be treated with some bias. Presumably it is in process of being quietly ousted by the terms Social Stratum and Social Stratification. Professor Boalt critically examines the ideas of some American sociologists such as Kaufman, Centers and Warner, and also the Swedish method of determining social groups such as that employed by the Central Statistical Bureau in its election statistics. Page 358.

Employment and wages in industry in February 1954.

On an average for all industrial groups the number of workers accounted for at the work places increased by 0.1 % in February 1954 compared with the same month of 1953, the number of male workers showing a decline of 0.2 %, while the number of women workers went up by 1.4 %.

The average hourly earnings rose between November 1953 and February 1954 by 0.9 % for adult men and by 0.8 % for adult women. Page 373.

Aliens in Sweden as at the 1st January 1954. It appears from this survey, among other things, that at the said date the number of aliens reported as being employed in Sweden was 114 074, of whom 67 350 were men and 46 724 were women. Of those reported as having employment the largest group were Finns (36 173 persons).

The statistics of foreign tourists — except for Scandinavians — show, in comparison with the corresponding nationalities in 1952, an increase of 1.9 % in the sum total of tourists entering the country, while the total time spent in Sweden increased by 9.2 %. Page 380.

Building activities in certain cities and urban districts during the 1st qr. of 1954. The number of housing units ready for occupation during the first quarter of 1954 in the 53 towns investigated — those towns which at the beginning of 1944 had more than 10 000 inhabitants — was approximately the same as in the corresponding quarter of 1953 but considerably lower than that for the last quarter of the latter year.

A comparison with the first quarter of 1953 as between different groups of municipalities shows that there was practically no change in the number of housing units ready for occupation in towns of more than 30 000 inhabitants and in towns of 10 000—30 000 inhabitants. In towns of less than 10 000 inhabitants the number of housing units ready for occupation has increased by 25 % and that in urban districts has gone down by 26 %. Page 385.

The Social Welfare Board's general consumer price index (1935 = 100) rose from 225.6 in March to 228.2 in April 1954, which implies an increase of 1.2 %. Page 395.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 6

INDEX

Page

La sécurité sociale dans l'ère des pensions. Par *Richard M. Titmuss* 343
Où dois-je m'adresser? Par *Anna Lisa Söderblom* 353
Couches sociales et groupes sociaux. Par *Gunnar Boalt* 358
Courtes notices:
Le problème des refus de répondre dans deux enquêtes statistiques sur les salaires en 1953 366
Avis émis par la D.G.P.S. touchant un registre des entreprises 368
Modifications dans la publication de la statistique des salaires de la D.G.P.S. 372
Les salaires des employés du commerce privé en septembre 1953 372
L'individu dans la politique sociale 372

Aperçus périodiques

Répertoire 373
Emploi et salaires dans l'industrie en février 1954 373
Etrangers en Suède au 1er janvier 1954 380
Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le premier trimestre 1954 385
Le chiffre d'affaires dans le commerce de détail en 1953 389
Emploi et chômage 392
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. pour avril 1954 . 395
Bibliographie 399
Comptes rendus de livres 405

Résumé

La sécurité sociale dans l'ère des pensions. Le système britannique d'assurance sociale en vigueur, qui a été instauré en 1948, fait en ce moment l'objet d'un nouvel examen. Des enquêtes officielles se poursuivent sur la manière dont fonctionne le système et touchant les problèmes généraux qui se rattachent aux pensions de vieillesse et à l'occupation des personnes âgées.

Le professeur Richard M. Titmuss expose dans cet article les raisons qui ont motivé cette révision

de la politique sociale et donne un aperçu sur quelques questions importantes de sécurité sociale actuellement en discussion. P. 343.

Où dois-je m'adresser? Sous cette rubrique, qui est celle du «courrier social» de la Radiodiffusion suédoise, M:me Anna Lisa Söderblom rend compte de ce programme, qui existe maintenant depuis quinze ans. Son article nous apprend quelles personnes s'adressent au courrier et quelles sont les questions posées le plus fréquemment. P. 353.

Couches sociales et groupes sociaux. Le professeur Gunnar Boalt traite dans cet article des différentes méthodes de stratifier les individus d'une société. Il écrit, notamment, qu'à l'ancien terme suédois de classe sociale s'est trop attaché le sens de qualité. Le terme groupe social est mieux délimité mais commence lui aussi à être grevé de ce même sens de qualité. Il va vraisemblablement s'y substituer peu à peu en Suède le terme de «stratum social» — couche sociale — et «stratification». Le Professeur Boalt passe en revue et critique quelques sociologues américains, comme Kaufman, Centers et Warner, ainsi que la classification suédoise en groupes sociaux dont use le Bureau central de Statistique dans sa statistique électorale. P. 358.

Emploi et salaires dans l'industrie en février 1954.

En moyenne et pour l'ensemble des groupes d'industrie, le nombre des ouvriers a augmenté entre février 1953 et février 1954 dans les entreprises dont il a été rendu compte, de 0,1 %. Le nombre des ouvriers a diminué de 0,2 % tandis que celui des ouvrières augmentait de 1,4 %.

Le salaire horaire moyen a augmenté entre novembre 1953 et février 1954 de 0,9 pour les hommes adultes et de 0,8 % pour les femmes adultes. P. 373.

Etrangers en Suède au 1er janvier 1954. De ce compte rendu il ressort, notamment, qu'à la date ci-dessus le nombre des étrangers en possession d'un permis de travail s'élevait en Suède à 114 074, dont 67 350 hommes et 46 724 femmes. Parmi eux, les Finlandais, qui comptaient 36 173 personnes, formaient le groupe le plus nombreux.

Le tourisme étranger — à l'exception des ressortissants des pays nordiques — a enregistré par rapport aux nationalités correspondantes en 1942 une augmentation du nombre totale des entrées de touristes de 1,9 % et de la durée totale du séjour de 9,2 %. P. 380.

Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le premier trimestre 1954. Le nombre des nouveaux logements prêts à être occupés pendant le premier trimestre 1954 dans les 54 villes sur lesquelles a porté l'enquête — villes qui au début de 1944 comptaient plus de 10 000 habitants — a été à peu près égal à celui du trimestre correspondant de 1953, mais sensiblement inférieur à celui du quatrième trimestre 1953.

Une comparison avec le premier trimestre 1953 pour différents groupes de communes montre un nombre pratiquement inchangé de nouveaux logements prêts à être occupés dans les villes de plus de 30 000 habitants et dans celles de 10 000 à 30 000 habitants. Dans les villes de moins de 10 000 habitants, le nombre des logements prêts à être occupés a augmenté de 25 % et dans les agglomérations urbaines diminué de 26 %. P. 385.

L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. (1935 = 100) est passé de 225,6 en mars à 228,2 en avril 1954, soit une hausse de 1,2 %. P. 395.

Litteraturöversikt

(11 april—10 maj 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

IVRE, I. I fjärde led efter Karl Oskar. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 16/17.

JONSSON, GUSTAV. Siffror om ungdom och kärlek. *Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap* 1954, nr 2.

ROTHLIEB, C. Hungerspöket. Kooperatören 1954, nr 6/7.

STÜRUP, G. K. Sexual offenders and their treatment in Denmark and the other scandinavian countries. International review of criminal policy 1953, nr 4.

Sverige

GALLIADI, G. La politica sociale della Svezia. Previdenza sociale 1953, nr 6.

INDUSTRIFÖRBUNDET. Juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning. (Yttrande.) Industriförbundets meddelanden 1954, nr 3.

ISRAEL, J. Uppfostran som social funktion. Fönstret 1954, nr 4.

KINBERG, O. Kampen mot brottsligheten. Vi 1954, nr 18.

LO-JOHANSSON, I. Zigenarna och Sverige. Vi 1954, nr 17.

PETRINI, F. Aktuella problem inom landsbygdssociologin. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 3.

TEGNER, G. Det statliga trycket. Sunt förnuft 1954, nr 4.

THULSTRUP, Å. Vem är »social»? Samtid och framtid 1954, nr 4.

VERNBERG, C. Olikheter i fråga om sociala förmåner på arbetsmarknaden. Meddelanden från Saia 1954, nr 1.

Inkomststrukturen i Göteborg 1952. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1954, nr 1.

Uppläggning av ett företagsregister. Industriens utredningsinstituts utlåtande. Industriförbundets meddelanden 1954, nr 3.

Amerikas förenta stater

BOWMAN, K. M. Review of sex legislation and the control of sex offenders in the United States of America. International review of criminal policy 1953, nr 4.

Danmark

[FRIIS, H.] Socialpolitikken i Danmark siden socialreformen. Socialt tidsskrift 1954, nr 1 2.

Nationalindkomsten 1870—1952. Statistiske efterretninger 1954, nr 24.

Finland

NIITYNEN, H. & POHJOLA, MAJ-LIS. Ungdomsnämndernas viktigaste uppgifter. Finsk kommunaltidskrift 1954, nr 3.

Frankrike

Une enquête par sondage sur l'auditoire radiophonique. Bulletin mensuel de statistique jan./mars 1954.

Grekland

REISS, R. Grekland av i dag. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 19.

Tyskland

GLEITZE, B. Das soziale Leben der Sowjetzone. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Instituts der Gewerkschaften 1954, nr 2/3.

HERRMANN, K. Die Umsätze und ihre Besteuerung. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 4.

SCHEWE, D. Die Gleichberechtigung der Geschlechter im Sozialrecht. Soziale Sicherheit 1954, nr 4.

Arbetarskydd

FRIBERG, L. Vilket buller är skadligt? En vital fråga för vår industri. Sv. läkartidningen 1954, nr 18.

Sverige

Olyckorna inom skogsbruket minskar — framgång för jubilerande SSP. Arbetarskyddet 1954, nr 2.

Frankrike

GODARD, J. Some medical and psychological aspects of industrial accident prevention in an iron and steel works in Eastern France. Occupational safety and health 1954, nr 1.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Arbetslön och arbetstid

Amerikas förenta stater

GOLDSMITH, SELMA [M. FL.]. Size distribution of income since the mid-thirties. The review of economics and statistics 1954, nr 1.

Hours of work and changes in payrolls. Survey of current business 1954, nr 3.

Storbritannien

Payment by results. Ministry of labour gazette 1954, nr 4.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

HÖGGER, D. & LÜTHY, A. Invalide als Lochkartenstanzer. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 15/16.

SCHENKMAN, J. Conditions of employment in international civil aviation. International labour review mars 1954.

Återvändande översysselsättning. Affärsvärlden 1954, nr 4.

Sverige

CURTMAN, C. W. Tjänstemannaförmedlingen. Arbetsmarknaden 1954, nr 4.

OLSSON, BERTIL. Uppsägning av tjänstemannapersonal i statens tjänst. Arbetsmarknaden 1954, nr 4.

Jugoslavien

UVALIĆ, R. The management of undertakings by the workers in Yugoslavia. International labour review mars 1954.

Latin-Amerika

MURZI, A. T. Juvenile employment in Latin America. International labour review mars 1954.

Norge

Arbeidskraftbudsjett for 1954. Arbeidsmarkedet 1953, nr 12.

Sesongsvingningene i anleggsvirksomheten. Arbeidsmarkedet 1953, nr 12.

Spesialundersökelse av arbeidslösheten blant menn ved utgangen av januar 1954. Arbeidsmarkedet 1954, nr 1.

Befolkningsfrågor

CURMAN, H. M. FL. Några barnpsykiatrers inställning till adoptionen. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 2.

DURAND, J. D. Population structure as a factor in manpower and dependency problems of underdeveloped countries. Population bulletin of the United Nations 1953, nr 3.

HANSSEN, B. Kommer familjen att försvinna? Politisk tidskrift 1954, nr 4.

HARTMANN, GRETHE. Reaktionen mot Kinsey. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 2.

LOGAN, W. P. D. [M. FL.] The measurement of infant mortality. Population bulletin of the United Nations 1953, nr 3.

NIXON, J. W. Census statistics of the population dependent on various types of economic activities. Population bulletin of the United Nations 1953, nr 3.

Sverige

BOSÆUS, P.-E. Abortdebatten. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 15.

LINDSTRÖM, H. Sjukkassorna och folkbokföringen. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 4.

SJÖVALL, T. Abortrådgivning, sexualrådgivning och familjerådgivning. Sv. läkartidningen 1954, nr 17.

Adoptionsfrågan. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 2.

Befolkningsrörelsen i Göteborg 1953. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1954, nr 1.

Belgien

HEBETTE, F. L'évolution démographique de la Belgique. Population 1954, nr 1.

Canada

HENRIPIN, J. La fécondité des ménages canadiens au début du XVIIIe siècle. Population 1954, nr 1.

Danmark

Befolkningens fordeling efter kön og alder den 7. november 1950 i hovedstaden og dens omegnskommuner. Statistisk månedsskrift 1954, nr 10.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

BLANK, D. M. Relationship between an index of house prices and building costs. Journal of the American statistical association mars 1954.

Sverige

BOALT, CARIN. Är det dyrt att bo i billigt hus? Byggforum 1954, nr 3.

CAMPANELLO, L. Evakuering av bostäder och lokaler i anledning av fastighetsförnyelse. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 6.

LINDH, E. Ett intressant kommunalt byggnadsbolag. [Göteborgs stads bostadsaktiebolags verksamhet.] Byggnadsvärlden 1954, nr 17.

LINDSTRÖM, F. Kollektivhusen. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 4.

ÅSVÄRN, G. Kollektivhusen framtidens byggnadsform? Tjänstemannarörelsen 1954, nr 4.

Byggnadsverksamheten i Göteborg 1953. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1954, nr 1.

Flerfamiljshus i egnahemsmiljö. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 6.

Amerikas förenta stater

WITTROCK, J. Amerikansk bostadsförsörjning. Byggforum 1954, nr 3.

Finland

MARMSTÅL, F. Finska byggproblem. Byggnadsindustrin 1954, nr 6.

PÖYRY, OLLI. För vad betalar vi i våra bostadskvadratmetrar? Finsk kommunaltidskrift 1954, nr 3.

Frankrike

Den franska bostadsnöden. Sv. fastighetstidning 1954, nr 9.

Un nouvel indice du côut de la construction des immeubles à usage d'habitation. Bulletin mensuel de statistique jan. mars 1954.

Norge

KIELLAND, J. C. I hvilken utstrekning er boligmangelen blitt avhjulpet siden frigjöringen, og hva kan nå sies om fremtiden? Sosialt arbeid 1954, nr 2.

Storbritannien

ERIKSSON, PER R. Ett engelskt Vällingby — men annorlunda. Byggnadsarbetaren 1954, nr 4.

Österrike

THALLER, L. Bostadsbyggandet i Wien. Byggforum 1954, nr 3.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

CARLSSON, THORBJÖRN. Fackliga framsteg i Asien. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 16/17.

Sverige

JOHANSSON, ARNE. Hur står det till med företagsnämnderna? Mål och medel 1954, nr 4.

NILSSON, GUNNAR. Haltar företagsnämnderna? Lantarbetaren 1954, nr 7.

T. C. O. Tjänstemännens organisationsförhållanden under 10 år. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 19.

Hamnarbetet återupptaget. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 19.

Vilda strejker. Finanstidningen 1954, nr 18.

Amerikas förenta stater

LARNÉUS, A. New Yorks hamn under skräckvälde. Transportarbetaren 1954, nr 4.

Danmark

KOCIK, A. Social och lönemässig framstöt i Danmark. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 18.

Frankrike

LECOURT, G. R. The right to strike in France. International labour review mars 1954.

Norge

AARS-NICOLAYSEN, N. Produksjonsutvalgene. Norges industri 1954, nr 7.

Hälso- och sjukvård

Sverige

BERG, G. Befolkningsutveckling och sjukvårdsbehov i Stockholms län. Sv. läkartidningen 1954, nr 17.

BIÖRCK, G. Medicinen och samhället. Socialmedicinsk tidskrift 1954, nr 4.

BRÄNNBERG, C. Ortopedvården. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 2.

DAHLBERG, G. Det väntade antalet läkare 1955—1985. Sv. läkartidningen 1954, nr 18.

ENGEL, A. Aktuella uppgifter inom hälso- och sjukvården. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1954, nr 19.

— Nya uppgifter för nationalföreningen i samband med tuberkulosens tillbakaträngande. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1954, nr 1.

ERLANDER, T. Förbättrad folkhälsa och fullgod vård åt de sjuka! Kommunalarbetaren 1954, nr 8.

FORSSMAN, S. Hälsokontroll. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 4.

HEDLUND, G. Sjukvårdens läge. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1954, nr 19.

KNUTSON, D. Några principiella synpunkter på hälso- och sjukvårdens praktiska utformning. Sv. läkartidningen 1954, nr 19.

LUNDQUIST, J. Kort historik över nationalföreningens verksamhet. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1954, nr 1.

RUDEBECK, J. Samordningen mellan öppen och sluten vård. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 4.

— Sjukdomsrädslan — en ny folksjukdom? Sv. läkartidningen 1954, nr 16.

THUWE, INGA. En efterundersökning av personer med lysningshinder på psykiatrisk indikation. Sv. läkartidningen 1954, nr 15.

WALLGREN, A. Tuberkulosen och dess bekämpande för 50 år sedan och nu. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1954, nr 1.

Verksläkarinstitutionen. Sv. trafiktidning 1954, nr 15.

Amerikas förenta stater

KUNIGK, ELSE. Über arbeitsmedizinische Probleme in der Vereinigten Staaten. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 8.

Danmark

STRANDBERG, B. En bydels gigtiske lidelser gennem et år eller sygekassefysiurgi. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1954, nr 1.

Italien

ZORINI, A. O. Ci avviamo verso la fine dell'endemia tubercolare? Previdenza sociale 1953, nr 6.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

FOX, K. A. Structural analysis and the measurement of demand for farm products. The review of economics and statistics 1954, nr 1.

Sverige

EKHOLM, B. Sveriges kvävegödselförbrukning. Kooperatören 1954, nr 6/7.

HENRIKSON, A. Jordbrukspolitikens dilemma. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 8.

Danmark

DÖSSING, P. Strukturforandringer i dansk landbrug i de sidste 20 år. Nationalökonomisk tidsskrift 1953, nr 6.

Norge

SØRBOTTEN, S. Endringene i jordbrukets arbeidsstyrke i de forskjellige jordbruksområder. Arbeidsmarkedet 1954, nr 1.

Kooperation

SJÖLIN, W. Vetenskap och kooperation. Kooperatören 1954, nr 6/7.

Sovjetunionen

PEDERSEN, CLEMENS. Centrosoyus — de sovjetiske brugsforeningers gigantiske fællesforening. Andelsbladet 1954, nr 17.

Nykterhetsfrågan

GREENBERG, L. A. & LESTER, D. Alcohol breath tests and breath deodorization by chlorophyll derivatives. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1954.

KEPHART, W. M. Drinking and marital disruption. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1954.

RABY, K. Effect of alcohol on respiration before and after treatment with disulfiram. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1954.

— Relation of blood acetaldehyde level to clinical symptoms in the disulfiram-alcohol reaction. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1954.

SJÖHAGEN, A. Measures between inpatient and outpatient care for alcoholics. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1954.

STEWART, D. A. Empathy in the group therapy of alcoholics. Quarterly journal of studies on alcohol mars 1954.

Sverige

KLOCKARE, GERTRUD. Bäst hjälper den som vet. Länkrörelsen har blivit landsomfattande. Vi 1954, nr 15/16.

MATTISSON, D. Alkoholisterna och samhället. Tiden 1954, nr 4.

Frankrike

BASTIDE, H. Une enquête sur l'opinion publique à l'égard de l'alcoolisme. Population 1954, nr 1.

Norge

HELGESEN, T. J. Om alkoholmisbrukets årsaker. En sosiologisk undersökelse av klientellet ved Bergen edruelighetsnemnd. Sosialt arbeid 1954, nr 2.

— Om prisregulering som virkemiddel i alkoholpolitikken sett i sammenheng med levestandarden. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 1.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

Sverige

CARBELL, E. Kriget kring husmodern. Aktuellt i politik och samhälle 1954, nr 1.

IRSTEN, A. Om förbuden mot fasta bruttopriser och vissa anbudskarteller. Industriförbundets meddelanden 1954, nr 3.

RÖPKE, W. Prisbildningen och friheten. Samtid och framtid 1954, nr 4.

Vad inflation och skatteskärpningar tagit. Sunt förnuft 1954, nr 4.

Varpå beror dyrortsskillnaderna? Sv. trafiktidning 1954, nr 16/17.

Danmark

FOG, B. Priskalkulation og prispolitik i den danske industri. (Föredrag.) Nationalökonomisk tidsskrift 1954, nr 1/2.

Indien

Index of comparative costliness and its role in wage fixing. Indian labour gazette mars 1954.

Socialförsäkring

GERIG, D. S. Planning of social security in underdeveloped countries. Bulletin of the international social security association 1954, nr 3.

LEÑERO, J. P. Naturaleza humana y seguridad social. Revista Iberoamericana de seguridad social 1953, nr 6.

Sverige

BROBERG, R. Folkpensionärernas sjukförsäkring. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 4.

ECKERBERG, P. Sjukförsäkringen och hälso- och sjukvården. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 4.

ENGVALL, M. Arbetslöshetsförsäkringen i dagens arbetsmarknadsläge. Arbetsmarknaden 1954, nr 4.

MÅHL, S. Kring normalpensionsreglementet (NPR). Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 7.

NATT OCH DAG, S. Särskild lag utarbetas om allmän moderskapsförsäkring. Arbetarskyddet 1954, nr 2.

STRÄNG, G. Synpunkter på sjukförsäkringen. Sjukhuset 1954, nr 4.

UGGLA, J. Yrkesskadeförsäkringens läge. Sv. läkartidningen 1954, nr 15.

Olika åsikter om administrationen av yrkesskadeförsäkringen. Arbetarskyddet 1954, nr 2.

Sjukförsäkringen och statstjänstemännens sjukvårdsförmåner. Notiser från tullverket 1954, nr 7.

Sjuklönen och anpassningen till sjukförsäkringen. Statstjänstemannen 1954, nr 3.

Sjömännens sjukförsäkring. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 4.

Amerikas förenta stater

ROWE, E. K. & PAINE, T. H. Sistemi integrativi di pensionamento negli Stati Uniti. Previdenza sociale 1953, nr 6.

Danmark

DICH, J. Folkepensioneringen. Nationalökonomisk tidsskrift 1953, nr 6.

Spanien

Students' insurance in Spain. Industry and labour 15 april 1954.

Tyskland

BOHL, H. Arbeitslosenhilfeversicherung oder Versorgung? Soziale Sicherheit 1954, nr 2.

FÉLLE, O. Öffentliche Meinungsbildung über die Sozialversicherung. Soziale Sicherheit 1954, nr 4.
HIRSCH, G. Krankenversicherung der Rentner muss bleiben. Soziale Sicherheit 1954, nr 4.
ORDA, K.-H. Die Bundesversicherungsanstalt für Angestellte in Berlin. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 8.
Satzung für die Bundesversicherungsanstalt für Angestellte vom 12. Febr. 1954. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 8.

Socialvård

Sverige

FREDRIKSSON, KARIN. Hemvård i stället för vårdhem. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 9.
HEGGESTAD, B. Sysselsättning — naturens bästa hjälpmedel. Lantarbetaren 1954, nr 7.

Argentina

Reorganisation of social welfare services in Argentina. Industry and labour 15 april 1954.

Italien

GIACCONE, E. L'assistenza alla madre e al fanciullo. Previdenza sociale 1953, nr 6.

Statistisk teori

BAUER, TH. J. [M. FL.]. Do persons lost to long term observation have the same experience as persons observed? Journal of the American statistical association mars 1954.
COCHRAN, W. G. The present structure of the association. Journal of the American statistical association mars 1954.
COCHRAN, W. G., MOSTELLER, F. & TUKEY, J. W. Principles of sampling. Journal of the American statistical association mars 1954.
HOUTHAKKER, H. S. Demand analysis. (Recension.) Journal of the American statistical association mars 1954.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

BERGFORS, G. Bygdeskolan diskuteras. Sunt förnuft 1954, nr 4.
BEXELIUS, S. Folkhögskolans framtid. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 8.
CARLSON, Bo. LO-skolan 25 år. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 16/17.
NORMAN, B. Sampling vid pumpen. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 9.
STRÖM, F. Studerar vi effektivt? Fackföreningsrörelsen 1954, nr 15.
Ett år 9y — vilka är de första erfarenheterna av den nya skolformen? Industria 1954, nr 4.
Les problèmes de l'éducation professionelle dans le monde. 5. Suède. L'éducation professionelle febr. 1954.

Amerikas förenta stater

NILAND, G. Vanföra barns skolundervisning. Sv. vanföretidskrift 1954, nr 4.

Finland

LÅNGHJELM, E. Krossa yrkesutbildningens flaskhalsar, eller rätt man på rätt plats. Industritidningen 1954, nr 2.

Ut- och invandring

Frankrike

GIRARD, A. & STOETZEL, J. Nouveaux documents sur l'immigration en France. Population 1954, nr 1.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ADLERCREUTZ, A. Kollektivavtalet. Studier över dess tillkomsthistoria. Lund 1954. (Akad. avh.).
ATTMAN, A. D. Carnegie & C. 1803—1953. En hundrafemtioårig merkantil och industriell verksamhet. Gbg 1953.
BASEL. Allgemeiner Consumverein beider Basel.
Jahresbericht. 88 (1953). Basel 1954.
BELGIEN. Institut national de statistique.
Annuaire statistique. Tome 74 (1953). Brux. [1954]. (Ministère des affaires économiques et des classes moyennes.)
BERGLUND, Å. Läkaruppgiften och läkarhandlandet. En studie i medicinsk sociologi och medicinalpolitik. Sthlm 1954. (Akad. avh.)
BOKBINDARMINNEN. Red. av *M. Rehnberg*. Sthlm 1954. (Svenskt liv och arbete. 18.)
DANMARK. En af Socialministeriet under 12. maj 1949 nedsat kommission angående omorganisation af forsorgen for taleliidende. Betænkning. Khvn 1954.
DANMARK. Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954. Bd 154: H. 2. Befolkningens bevægelser 1952.
DESAI, A. R. Introduction to rural sociology in India. Bombay [1953]. (Readings in agricultural economics series. Vol. 4.)
DEUTSCHLAND im Wiederaufbau. Tätigkeitsbericht der Bundesregierung für das Jahr 1953. Bonn [1954].
FALK, E. Skultuna bruk som aktiebolag 1861—1911. Sthlm 1953. (Skultuna bruks historia. Utg. av *S. Erixon*. Del 2: 2.)
FINLAND. Finlands officiella statistik. Hki 1954. 32. Sociala specialundersökningar.
21. Levnadskostnadsundersökningen febr. 1950—jan. 1951.

FÖRENTA NATIONERNA.
Latin American seminar on the prevention of crime and the treatment of offenders, Rio de Janeiro 6 to 19 April 1953. New York 1954. (Publ. 1954. 4. 3.)
Report on international definition and measurement of standards and levels of living. Report of a Committee of experts convened by the Secretary-General of the United nations jointly with the International labour office and the United nations educational, scientific and cultural organization. New York 1954. (Publ. 1954. 4. 5.)
— Department of economic affairs.
Economic survey of Asia and the Far East 1953. Bangkok 1954. (Publ. 1953. 2. F. 8.)
The international flow of private capital 1946—1952. New York 1954. (Publ. 1954. 2. D. 1.)
Possibilities for the development of the pulp and paper industry in Latin America. New York 1954. (Publ. 1953. 2. G. 2.)
— — Statistical office.
Demographic yearbook. 5 (1953). New York 1953. (Publ. 1953. 13. 9.)
— Department of social affairs. Population division.
International research on migration. New York 1953. (Publ. 1953. 13. 11.)

GALLAS, J. & HERAL, V. Social security in Czechoslovakia. Praha 1952.

GODLUND, S. Busstrafikens framväxt och funktion i de urbana influensfälten. Lund 1954. (Samhällsvetenskapliga studier. 11.) (Akad. avh.)

HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hki 1954.
1. Hälso- och sjukvård. 33—35 (1948—50). Del 2. Statistisk översikt.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
37th session, Geneva 1954.
Technical assistance. Geneva 1954.
Report. Geneva 1954.
2. Financial and budgetary questions.

ITALIEN. Nationalinstitut für Versicherung gegen Arbeitsunfälle. Statistisch-versicherungsmathematischer Dienst.
Statistische Nachrichten 1949. Rom 1952.

KOMMUNALA HANDBÖCKER. Sthlm 1954.
1. Kommunalkalender.
Stockholms kommunalkalender. 48 (1954).

KOOPERATIVA FÖRBUNDET.
Förvaltningsrådets, styrelsens och revisorernas berättelser 1953. Sthlm 1954.
Statistiska tabeller över till Kooperativa förbundet anslutna föreningars verksamhet 1953. Sthlm 1954.

KÖPENHAMN. Statistisk kontor.
Statistisk årbog for Köbenhavn, Frederiksberg og Gentofte samt omegnskommunerne. Årg. 33 (1953). Khvn 1954.

LEVNADSKOSTNADER och löner 1939—1945—1953. Sthlm 1954. (Information och argument, april 1954.)

MEIDNER, R. Svensk arbetsmarknad vid full sysselsättning. Sthlm 1954. (Akad. avh.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
154. Skogstatistikk 1952.
155. Folketellingen i Norge 3. des. 1946. H. 6. Yrkesstatistikk.

RYDENFELT, S. Kommunismen i Sverige. En samhällsvetenskaplig studie. Lund 1954. (Samhällsvetenskapliga studier. 10.) (Akad. avh.)

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1953.
250. Der schweizerische Obstbaumbestand. 1951.
252. Steuerbelastung in der Schweiz. 1953.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Hälso- och sjukvård.
Allmän hälso- och sjukvård 1952. (Medicinalstyrelsen.)

TÖRNQVIST, K. Studieintresse och studiemotiv hos vuxna. En sociologisk-pedagogisk undersökning av vuxnas fritidsstudier i smågrupper inom Folkuniversitetet. Upps. 1954. (Gebers sociologiska bibliotek.) (Akad. avh., Lund.)

VERKSTADSMINNEN. Red. av *M. Rehnberg*. Sthlm 1953. (Svenskt liv och arbete. 19.)

WIIK, O. En gruvarbetares minnen. Sthlm 1953. (Skrifter utg. av Arbetarnas kulturhistoriska sällskap. Ny följd. 15.)

Nytillkommen tidskrift

Aktuellt i politik och samhälle. 1954. Sthlm 1954. (Sveriges socialdemokratiska arbetarparti.)

Remiss till socialstyrelsen

Förslag till tillämpningsföreskrifter till den nya utlänningslagen [Avg. d. 8 april 1954.] (I.) (Stencil). Remisstid 15 maj.

Recensioner

Rudolf Meidner: Svensk arbetsmarknad vid full sysselsättning. [Akad. avh.] Stockholm: Konjunkturinstitutet, 1954. 341 s. Kr 15.

Den centrala frågeställningen i Rudolf Meidners doktorsavhandling är vilket samband som rådde mellan sysselsättningsgradens och desorganisationsföreteelsernas förändringar under perioden 1946—1950. Med desorganisationsföreteelser avses främst stegrad rörlighet och hög frånvarofrekvens. Resultaten av analysen på denna centrala punkt i avhandlingen är fullt klara och bekräftar vad man tidigare haft en mera allmän vetskap om. Under högkonjunkturen efter kriget steg såväl rörligheten som frånvarofrekvensen mycket starkt. Författaren anser sig också kunna konstatera att rörligheten varit konjunkturkänsligare än frånvarofrekvensen. Författaren använder sedan sina resultat i en diskussion om sambandet mellan produktion, produktivitet och sysselsättning. Det mest uppmärksammade resultatet av denna analys torde vara att frånvarofrekvensens ökning under efterkrigsåren jämförd med förhållandena på trettiotalets slut beräknas ha förorsakat produktionsförluster på några hundra miljoner kronor per år. Dessa »förluster» torde dock uppvägas av den ökade arbetsinsats som man kan förvänta (på något längre sikt) av personer som — i förhållande till förr — haft relativt stor frihet i val av arbetsplats.

Liksom i så många andra avhandlingar har i föreliggande undersökning resultaten av de inledande eller mer perifera frågeställningarna blivit väl så intressanta som resultaten av huvudfrågeställningen. Väsentliga är bl. a. de resultat författaren kommer till i fråga om hur spänningen på arbetsmarknaden under efterkrigsåren påverkats av förändringar i tillgångs- och efterfrågefaktorer. För männens del var det efterfrågeförändringarna som blev utslagsgivande i fråga om växlingarna på arbetsmarknaden medan för kvinnornas del de demografiska faktorerna spelade en förhållandevis större roll.

Några anmärkningsvärda metodiska nyheter innehåller avhandlingen inte — vilket påpekande bör tas som ett beröm. Mycket arbete är nedlagt i avhandlingen på att utnyttja förefintligt material som har någon anknytning till avhandlingens problematik. Författaren har gjort omfattande och ganska givande försök att pressa primärmaterialet till folkräkningarna 1930—1950 på i sammanhanget viktiga informationer. Vidare har kommerskollegii industristatistiska primärmaterial utnyttjats, bl. a. för att få fram en bild över företagsbildning och företagsdöd efter kriget. Denna intressanta del av avhandlingen är ett fullföljande av Dahméns studier av företagsbildning och företagsdöd på 20—30-talen (Svensk industriell företagarverksamhet). Det framstår dock inte fullt klart för anmälaren vad begreppen nyföretagsandel resp. dödsandel egentligen mäter när man ej klart kan skilja mellan firma och arbetsställe.

Studierna av rörligheten och frånvarofrekvensen bygger till en del på av socialstyrelsen gjorda undersökningar. Man kan fråga sig om inte författaren vid bedömningen av detta, liksom vid bedömningen av flera andra material, uttalat sig i något för allmänna ordalag om materialens användbarhet. Man hade önskat en mer precis och ingående diskussion av betydelsen för författarens frågeställningar av de brister som så lätt kan påvisas i den officiella statistiken (och vilka brister av många så lättvindigt sätts upp som varningsskyltar litet varstans i början av en framställning men som sedan i regel negligeras när slutsatserna dras!). Jag är t. ex. inte klar över innebörden i de reservationer som framförs i sista stycket på sid. 171 och överst på sid. 172 mot socialstyrelsens kvartalsstatistik över löner och arbetstimmar för de problem som där är aktuella.

En detaljanmärkning i fråga om den statistiska analysen i avhandlingen bör göras. På sid. 198—199 redogörs för vissa korrelationsberäkningar av sambandet mellan medlemsflyttningar mellan LO-förbund och löneskillnader. Beräkningar har verkställts bl. a. för »enbart typiska

manliga och enbart typiska kvinnliga förbund». Antalet räkneenheter för kvinnorna är i det citerade fallet blott 10. Korrelationskoefficienten för kvinnorna anges enligt två något olika beräkningar bli + 0,60 ± 0,19 resp. + 0,58 ± 0,21. Korrelationen sägs i båda fallen vara signifikativ. Därmed avser författaren troligen att korrelationskoefficienten är större än två gånger de angivna medelfelen. När det som i detta fall är fråga om mycket små stickprov bör man dock ej förfara som författaren gjort. Man ställer i stället lämpligen frågan: om inget samband råder i moderpopulationen hur stor är då sannolikheten för att man i ett visst stickprov erhåller en korrelation av given storlek? Svaret kan fås genom att beräkna en storhet $t = r\sqrt{\frac{n-2}{1-r^2}}$, som följer den s. k. t-fördelningen. För stickprov av storleken tio enheter (i detta fall åtta frihetsgrader) finner man i standardtabeller över t-fördelningen att — vid dragning ur en moderpopulation utan samband mellan storheterna — en korrelation av storleken 0,6 kan erhållas med en sannolikhet av mer än 5 %. Man kan då knappast, som författaren gör, påstå att korrelationen i de angivna fallen är signifikativ.

Det är lätt att säga tulipanaros. Meidner har gjort ett beaktansvärt försök att tillverka en, av en mycket svårframställelig sort. Som så många andra socialforskare finner Meidner att vår grundläggande kunskap om det vi studerar är mycket bristfällig samt att — i fall där vi skaffat oss kunskap — vi fått denna med hjälp av registreringsinstrument som är högst ofullkomliga. Disputationsaktens guterade kyrktupp som vindriktningsmätare representerar när allt kommer omkring ett stadium i den meteorologiska mätteknikens utveckling som ännu ej nåtts inom socialstatistikens område och som man inte har vare sig möjligheter eller intresse av att nå inom överskådlig framtid; kostnaderna för att radikalt förbättra mättekniken så att man snabbt kan registrera alla kastningar och förändringar, även i smått, på samhällslivets områden skulle bli ohyggligt stora.

Meidners studier understryker emellertid på ett mycket påtagligt sätt behovet av väsentliga och ekonomiskt överkomliga förbättringar av arbetsmarknadsstatistiken. Skulle avhandlingen bli det ytterligare inlägg som kanske fordras för ett realiserande av i varje fall en del av arbetsmarknadsstatistikkommitténs förslag, har avhandlingen betytt mycket för den framtida samhällsforskningen och -planeringen.

S. M.

Förenade-Framtiden: Våra sociala förmåner. Stockholm 1954. 48 sid. Kr 1,50.

Beroende på den svenska socialpolitikens ganska invecklade uppbyggnad är behovet av en sammanfattande och populär handbok mycket stort. Till en del har socialstyrelsen fyllt detta behov genom publikationen Social Sweden, av vilken en svensk upplaga f. n. är under utarbetande. Vad man emellertid saknat är en mindre, populär skrift som på ett enkelt sätt redovisar våra sociala förmåner för en större allmänhet. I den nu av försäkringsbolaget Förenade-Framtiden utgivna lilla skriften ges en visserligen ytterst komprimerad, men överskådlig och lättfattlig framställning av de sociala förmånerna och hjälpmöjligheterna i vårt samhälle. I varje avsnitt får läsaren besked om de fordringar som krävs för att erhålla förmånen i fråga, samt var man kan få ytterligare upplysningar och vart man skall lämna ansökan för erhållande av resp. förmån m. m. I korta ordalag redogörs också för de olika reformernas väsentliga innehåll och dess ekonomiska omfattning.

Skriften har tillkommit främst med tanke på de svenska hemmen, men även utanför dessa bör den vara värdefull för dem som har intresse för samhällets sociala verksamhet. Den ständigt pågående utvecklingen på det socialpolitiska området torde emellertid ganska snart göra en del sakuppgifter inaktuella, varför man hoppas att en ny och reviderad upplaga av denna förträffliga skrift om några år ser dagens ljus.

T. G.